DEMOSTHENIS
ORATIONES

EX RECENSIONE

GUILIELMI DINDORFII.

VOL. II.

ORATIONES XX—XL.

EDITIO TERTIA CORRECTIOR.

LIPSIAE
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXX.

XX.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΤΕΛΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΛΕΠΤΙΝΗΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἄλλοις τε ἐτίμα τοὺς εὐεργέτας καὶ
ἀτελείᾳ λειτουργιῶν. πολλῶν οὖν λαμβανόντων αὐτὴν σπά-
νις ἐδόκει τῶν λειτουργησόντων εἶναι. διὰ τοῦτο Λεπτίνης
νόμον εἰσήνεγκεν εἶναι μηδένα ἀτελῆ, μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξὸν
εἶναι τῷ δήμῳ δοῦναι, τὸν δὲ ἀτέλειαν αἰτήσαντα πάσχειν
τὰ ἔσχατα. τοῦτον ἐγράψαντο τὸν νόμον πρότερον μὲν ἄλλοι,
μεθ' ὧν καὶ Βάθιππος, καὶ οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἢ χρήματα λα-
βὼν ἢ νόσῳ περιπεσών, νῦν δὲ Φορμίων καὶ Κτήσιππος ὁ
Χαβρίου παῖς καὶ τινὲς μετ' αὐτῶν, οἷς συνήγορος Δημοσθέ-
νης γίνεται. ὁ μὲν οὖν Λεπτίνης πλέον ἰσχύει τῷ συμφέρον-
τι (τὴν γὰρ χρείαν προΐσχεται), ὁ δὲ Δημοσθένης τῷ τε ἐν- 452
δόξῳ καὶ τῷ δικαίῳ, τῷ δικαίῳ μέν, ὅτι δίκαιόν ἐστι τοὺς εὖ
ποιήσαντας ἀντ' εὖ πεπονθέναι καὶ τοὺς ὀρθῶς ἀντιλαβόντας
τῶν δοθέντων μὴ ἀφαιρεῖσθαι, τῷ δὲ ἐνδόξῳ, διότι τάχα μὲν
καὶ ἄλλοις αἰσχρὸν ἃ δεδώκασιν ἀφαιρεῖσθαι, Ἀθηναίοις δὲ
οὐχ ἥκιστα, οἷς ἀντ' ἄλλου γνωρίσματος τὸ μεγαλόψυχον προσ-
εῖναι δοκεῖ. ἐπιδεικνύει δὲ ὅτι καὶ παρανόμως εἰσήνεγκε τὸν
νόμον· λέγει γὰρ νόμον τὸν κελεύοντα ἀναιρεῖν πρῶτον τὸν
ἐναντίον νόμον, καὶ τότε αὐτὸν τιθέναι νόμον, ἵνα μὴ ἀλλή-
λοις ἐναντίοι νόμοι εὑρίσκωνται.

ΑΛΛΩΣ.

Ὁ πρὸς Λεπτίνην λόγος ἐπιγραφὴν ἔχει τοιαύτην, ἐπει-
δήπερ παρελθόντος τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ὑπεύθυνος ἦν κρίσει

καὶ τιμωρίᾳ γράφων τις νόμον, ἐφαίνετο Λεπτίνης ἀκίνδυνος· ὅθεν πρὸς αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ αὐτοῦ ὁ λόγος. ἡ δὲ ὑπόθεσις οὕτως ἔχει. σύνηθες ἦν τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων τιμᾶν τοὺς εὐεργέτας μάλιστα πολλαῖς καὶ διαφόροις τιμαῖς καὶ δὴ καὶ ἀτελείᾳ. πολλῶν δὲ εἰληφότων καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, ἐπέλειψαν οἱ λειτουργήσοντες, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν τῶν λειτουργιῶν περιισταμένων εἰς τοὺς ἀπόρους, Λεπτίνης τῶν πολιτευομένων ἀνὴρ οὐκ ἀδόκιμος ἔγραψε νόμον αὐτοῖς ῥήμασιν οὕτως ἔχοντα, "ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουργῶσι, μηδένα "ἀτελῆ εἶναι πλὴν τῶν ἀφ᾽ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος καὶ "τῶν ἐννέα ἀρχόντων, μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι τῷ δήμῳ αἰτη- "θέντι διδόναι· εἰ δέ τις ἀλῷ αἰτῶν, ἄτιμον αὐτὸν εἶναι καὶ 453
"γένος καὶ οἰκίαν, καὶ ὑποκεῖσθαι γραφαῖς καὶ ἐνδείξεσιν· εἰ "δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀλῷ, ἔνοχον εἶναι τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ οἱ δι- "κάζοντες, ὅταν ὀφείλοντες τῷ δημοσίῳ δικάζωσι." τοῦ νόμου οὖν οὕτως ἔχοντος ἐγράψατο μὲν τὸ πρότερον Βάθιππος Λεπτίνην, ὃς ἀπέθανε πρὶν εἰσελθεῖν τὴν γραφήν. κᾆτα διετρίβη χρόνος, καὶ γέγονε Λεπτίνης ἀνεύθυνος· νόμος γὰρ ἦν τὸν γράψαντα νόμον ἢ ψήφισμα μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον. ὅμως ἐπειδὴ καὶ οὕτω κατὰ τῶν νόμων ἐξῆν ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας, κἂν οἱ γράψαντες ἔξω κινδύνων ὦσι, μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐπέστη κατήγορος Ἀψεφίων υἱὸς Βαθίππου, ᾧ συνηγόρει Φορμίων ὁ ῥήτωρ, καὶ Κτήσιππος ὁ υἱὸς Χαβρίου, ᾧ συνηγόρει Δημοσθένης. τούτων οὖν κατηγόρων ἐπιστάντων κατὰ τοῦ νόμου πεποίηνται τὴν γραφήν. ἡ δὲ στάσις πραγματικὴ ἔγγραφος. κεφάλαια δὲ τοῦ λόγου τὸ νόμιμον, τὸ συμφέρον, τὸ δίκαιον.

Ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν τὰς δικαιολογίας ἑκατέρων. καὶ ὁ μὲν Λεπτίνης ἰσχυρίζεται τῷ συμφέροντι διὰ τὸ περιποιεῖν λειτουργούς, ἀλλὰ καὶ τῷ δικαίῳ. καὶ τῷ μὲν συμφέροντι, ὅτι ἀσύμφορον ὑμῖν γίνεται, ἐὰν οἱ πένητες μόνοι λειτουργῶσιν· ἀπορήσουσι γὰρ τῷ χρόνῳ, καὶ οὐχ ἕξετε τοὺς λειτουργοῦντας· τῷ δὲ δικαίῳ, ὅτι οὐκ ἔστι τοὺς μὲν ἀδεῶς πλουτεῖν, τοὺς δὲ λειτουργοῦντας ἀεὶ πένεσθαι. ὁ δὲ κατήγορος ἰσχυρίζεται τῷ νομίμῳ καὶ τῷ δικαίῳ καὶ τῷ συμφέροντι. καὶ ἔστι τὸ νόμιμον διπλοῦν, περί τε τὸ πρόσωπον καὶ τὸ 454
πρᾶγμα. καὶ περὶ μὲν τὸ πρόσωπον, ἀφ᾽ ὧν αὐτὸν ἐχρῆν

ποιῆσαι, οὐκ ἐποίησε· παρέβη γὰρ τὸν θεσμόν. θεσμὸς δέ ἐστι νόμος παρακελευόμενος πῶς δεῖ νομοθετεῖν. ἔδει γὰρ αὐτὸν γράψαντα τιθέναι ἔμπροσθεν τῶν ἐπωνύμων καὶ ἐν νομοθέταις κυρῶσαι. τοῦτο οὐκ ἐποίησε. περὶ δὲ τὸ πρᾶγμα, ὅτι παρέβη ὁ νόμος οὗτος παλαιὸν νόμον τὸν λέγοντα τὰς τοῦ δήμου δωρεὰς εἶναι βεβαίας· ὑπεναντίος οὖν τῶν νόμων οὗτός ἐστιν, ὅτι κελευόντων ἐκείνων, ὅσας ὁ δῆμος δέδωκε δωρεὰς, κυρίας εἶναι, οὗτος ἀφαιρεῖσθαι τὰς δεδομένας βιάζεται. τῷ δὲ δικαίῳ ἰσχυρίζεται, ὅτι οὐ δεῖ τοὺς εὐεργέτας ἀποστερεῖν δωρεῶν. τῷ δὲ συμφέροντι τριχῶς ἰσχυρίζεται, πρῶτον μὲν, ὅτι ἀσύμφορον ὑμῖν γενήσεται, ἐὰν τοὺς εὐεργέτας ἀφαιρῆσθε τὴν δωρεάν· οὐκέτι γὰρ ὁ Λεύκων πέμψει ὑμῖν τὸν σῖτον ἐκ τοῦ Βοσπόρου. δεύτερον δὲ, ὅτι ἀσύμφορον ὑμῖν ἔσται· οὐκέτι γὰρ εὐεργετήσει τις τὴν πόλιν, στερουμένους τῆς δωρεᾶς ὁρῶν τοὺς ἄλλους. τρίτον δὲ, ὅτι ἀδοξήσετε. δόξετε γὰρ ἀγνώμονες εἶναι.

Ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος δευτερολογία· ὁ Ἀψεφίων γὰρ ὡς πρεσβύτερος ἔλαβε τὴν πρωτολογίαν. οὐκοῦν ὁ Λεπτίνης προηγουμένως τῷ συμφέροντι χρῆται, φάσκων ἐν σπάνει καθεστάναι τὴν πόλιν τῶν λειτουργούντων, δευτέρῳ δὲ τῷ δικαίῳ, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἰσότητος θεωρεῖται· πάνυ γὰρ, φησὶν, ἐστὶ δεινὸν τινὰς μὲν πλουτεῖν ἀτελείας ἐπειλημμένους, τὴν 455
πόλιν δὲ μηδὲ τῶν λειτουργούντων εὐπορεῖν. προβάλλεται δὲ ὁ ῥήτωρ τῷ μὲν δοκεῖν τὴν κατηγορίαν τοῦ νόμου, συνυποδύεται δὲ καὶ κατασκευάζει καὶ τὴν σύστασιν τοῦ οἰκείου νόμου. ἐν γὰρ τῷ νομίμῳ κεφαλαίῳ καθίστησιν ἀνταναγινώσκων καὶ ἀντιτιθεὶς καὶ ἀντεξετάζων ἀμφοτέρους τοὺς νόμους, καὶ τὸ διάφορον ὅσον δεικνύς. ἵνα δὲ μὴ ἐξαίφνης μηδὲ ἀναρμόστως παρέχηται τῶν νόμων τὴν σύστασιν, ἐκ πολλοῦ παρεσκεύασε. καὶ ἡ πρώτη γε ἀντίθεσις τοῦ λόγου τῷ μὲν δοκεῖν ἔστι παρὰ Λεπτίνου, τῇ δ' ἀληθείᾳ πρὸς σύστασιν τοῦ οἰκείου συμφέροντος ἐξεύρηται, ἵνα φαίνηται ὁ ἀντίδικος τὸν Δημοσθένους εἰσάγων νόμον. τί γὰρ ὁ Δημοσθένους βούλεται νόμος; τὰς δωρεὰς, ὅσας ὁ δῆμος ἔδωκε, κυρίας εἶναι, τοὺς δὲ ἔχοντας κρίνεσθαι, ἵν', εἰ μὲν ἄξιοι, ἔχωσιν, εἰ δὲ ἀναξίως ἔχειν δοκοῖεν, ἐλεγχθέντες ἀφαιρεθῶσιν. οὐκοῦν αὐτὸς ὁ Λεπτίνης τὸν Δημοσθένους νόμον κεκύρωκεν. τί γάρ; αἱ-

τιᾶται κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ὅτι πολλοὶ τῶν εἰληφότων εἰσὶν ἀνά-
ξιοι· οὐκοῦν ἔχει τὸν Δημοσθένους νόμον τοὺς ἀναξίους ἐκ-
κρίνοντα. καὶ διὰ τοῦτο πανταχοῦ κατέσπαρται· ὁ γὰρ πο-
λὺς περὶ αὐτοῦ λόγος ἐθίζει τοὺς δικαστὰς πρὸς τὴν τοῦ νό-
μου μετὰ μικρὸν ἀνάγνωσιν. ἰδὼν δὲ ὅτι Λεπτίνης ἐκεῖνον
ἔχει τὸν ἰσχυρότατον λόγον, ὡς ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουρ-
γῶσι, ἀτελῆ μηδένα εἶναι, οὐ ταύτην ἔθηκε προηγουμένην 456
ἀντίθεσιν, ἀλλὰ τὴν λυσιτελοῦσαν αὐτῷ καὶ τὴν μέλλουσαν
εἰσφέρειν τὸν παρ' αὐτοῦ νόμον. ὅταν γὰρ λέγῃ "καὶ τούτῳ
"πλείστῳ χρήσεται τῷ λόγῳ," σοφίζεται τοὺς ἀκούοντας· οὐ
γὰρ τῷ περὶ τῶν ἀναξίων πολλῷ χρήσεται λόγῳ, ἀλλὰ τῷ δη-
λονότι σπανίζειν τὴν πόλιν τῶν λειτουργούντων, καὶ τῷ συμ-
φέρειν μετατιθέναι τὰς λειτουργίας ἀπὸ τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς
εὐπόρους.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν εἶδος τοῦ λόγου δικανικόν, εἴ γε κρίσις ἐστὶν ἐπὶ τῷ νόμῳ, ἡ δέ γε ὕλη πᾶσά ἐστι διπλῆ, καὶ ταύτης ἡ μέν ἐστι δικανική, ἡ δὲ συμβουλευτική. εὕροις δ' ἂν οὐδὲ πανηγυρικῆς ἰδέας ἀμοιροῦντα τὸν λόγον, ἐν οἷς πειρᾶται σεμνύνειν ἕκαστον τῶν εὐεργετῶν· καὶ γὰρ ἐνταῦθα εὑρήσεις ἄξια τῶν ἀνδρῶν ἐγκώμια, καὶ λόγους εὐφήμως ἁρμόττοντας ταῖς ἐκείνων πράξεσιν, οἷον ὡς ὅταν ἐμπομπεύῃ τοῖς Κόνωνος καὶ Χαβρίου κατορθώμασι καὶ τοῖς Ἐπικέρδους καὶ τῶν ἐκ Θάσου καὶ Κορίνθου καὶ Λεύκωνος. ἰτέον δὲ ἐπὶ τὴν μεταχείρισιν τοῦ λόγου.

Ἄνδρες δικασταί, μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν 457
συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον, εἶτα καὶ τοῦ
παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν
οἷός τε ὦ, συνερεῖν. ἔστι δ' οὐκ ἄδηλον, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τοῦθ', ὅτι Λεπτίνης, κἄν τις ἄλλος ὑπὲρ τοῦ νό-
μου λέγῃ, δίκαιον μὲν οὐδὲν ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ, φήσει δ'
ἀναξίους τινὰς ἀνθρώπους εὑρομένους ἀτέλειαν ἐκδε-
δυκέναι τὰς λειτουργίας, καὶ τούτῳ πλείστῳ χρήσεται
2 τῷ λόγῳ. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν τινῶν κατηγοροῦντα πάντας
ἀφαιρεῖσθαι τὴν δωρεὰν τῶν ἀδίκων ἐστὶν ἐάσω· καὶ

γὰρ εἴρηται τρόπον τινὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν ἴσως γιγνώσκε-
ται· ἀλλ' ἐκεῖν' ἂν ἐροίμην ἡδέως αὐτόν, τίνος ἕνεκ', εἰ
τὰ μάλιστα μὴ τινές, ἀλλὰ πάντες ἦσαν ἀνάξιοι, τῶν
αὐτῶν ἠξίωσεν ὑμᾶς τε καὶ τούτους. ἐν μὲν γὰρ τῷ
γράψαι "μηδέν' εἶναι ἀτελῆ" τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν
ἀτέλειαν, ἐν δὲ τῷ προσγράψαι "μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι
"δοῦναι" ὑμᾶς τὸ δοῦναι [ὑμῖν ἐξεῖναι]. οὐ γὰρ ἐκεῖνό
γ' ἔνεστιν εἰπεῖν, ὡς τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ τοὺς
ἔχοντας τὴν δωρεὰν ἀναξίους ἐνόμιζεν, οὕτω καὶ τὸν
δῆμον ἀνάξιον ἡγεῖτο κύριον εἶναι τοῦ δοῦναι, ἐάν τῳ
3 βούληται. ἀλλὰ νὴ Δί' ἐκεῖν' ἂν ἴσως εἴποι πρὸς ταῦτα,
ὅτι διὰ τὸ ῥᾳδίως ἐξαπατᾶσθαι τὸν δῆμον, διὰ τοῦθ' 458
οὕτως ἔθηκε τὸν νόμον. τί οὖν κωλύει πάντα ἀφῃρῆ-
σθαι καὶ ὅλως τὴν πολιτείαν ὑμᾶς κατὰ τοῦτον τὸν λό-
γον; οὐ γάρ ἔστιν ἐφ' ὅτου τοῦτο οὐ πεπόνθατε τῶν
πάντων, ἀλλὰ καὶ ψηφίσματα πολλὰ πολλάκις ἐξαπα-
τηθέντες κεχειροτονήκατε, καὶ συμμάχους ἤδη τινὰς
ἥττους ἀντὶ κρειττόνων ἐπείσθητε ἑλέσθαι, καὶ ὅλως
ἐν οἶμαι πολλοῖς οἷς πράττετε καὶ τοιοῦτό τι συμβαίνειν
4 ἀνάγκη. ἆρ' οὖν θησόμεθα νόμον διὰ ταῦτα μηδὲ τὸ
λοιπὸν ἐξεῖναι τῇ βουλῇ μηδὲ τῷ δήμῳ μήτε προ-
βουλεύειν μήτε χειροτονεῖν μηδέν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶ-
μαι· οὐ γάρ ἐσμεν ἀφαιρεθῆναι δίκαιοι περὶ ὧν ἂν
ἐξαπατηθῶμεν, ἀλλὰ διδαχθῆναι πῶς τοῦτο μὴ πεισό-
μεθα, καὶ θέσθαι νόμον οὐχ ὃς ἀφαιρήσεται τὸ κυ-
ρίους ἡμᾶς εἶναι, ἀλλὰ δι' οὗ τὸν ἐξαπατῶντα τιμωρη-
σόμεθα.

5 Εἰ τοίνυν τις ἐάσας ταῦτα αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐξετά-
σειε, πότερόν ποτε λυσιτελέστερόν ἐστι κυρίους μὲν
ὑμᾶς εἶναι τῆς δωρεᾶς, ἐξαπατηθέντας δέ τι καὶ φαύ-
λῳ τινὶ δοῦναι, ἢ διὰ τὸ παντελῶς ἀκύρους γενέσθαι
μηδ' ἂν ἄξιόν τινα εἰδῆτε ἐξεῖναι τιμῆσαι, εὕροιτ' ἂν

μᾶλλον ἐκεῖνο λυσιτελοῦν. διὰ τί; ὅτι ἐκ μὲν τοῦ πλεί-
ονας ἢ προσήκει τιμᾶν πολλοὺς εὖ ποιεῖν προκαλεῖσθ'
ὑμᾶς, ἐκ δὲ τοῦ μηδενὶ μηδὲν, μηδ' ἂν ἄξιος ᾖ, διδόναι
6 πάντας ἀπείρξετε τοῦ φιλοτιμεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτῳ
καὶ δι' ἐκεῖνο, ὅτι οἱ μὲν ἀνάξιόν τινα τιμήσαντες εὐη-
θείας τινὰ δόξαν ἔχοιεν ἂν, οἱ δὲ τοὺς ἀγαθόν τι ποι-
οῦντας ἑαυτοὺς μὴ τοῖς ὁμοίοις ἀμειβόμενοι κακίας. 459
ὅσῳ δὴ κρεῖττον εὐήθη δοκεῖν ἢ πονηρὸν εἶναι, τοσού-
τῳ λῦσαι τὸν νόμον κάλλιον ἢ θέσθαι.

7 Οὐ τοίνυν ἔμοιγε οὐδ' ἐκεῖνο εὔλογον, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, σκοπουμένῳ φαίνεται, καταμεμφόμενόν τι-
νας ἐπὶ ταῖς ὑπαρχούσαις δωρεαῖς τοὺς χρησίμους
ὄντας τῶν τιμῶν ἀποστερεῖν. εἰ γὰρ ὑπαρχουσῶν
τούτων φαῦλοι καὶ ἀνάξιοί τινες κατὰ τὸν τούτου λό-
γον εἰσὶ, τί χρὴ προσδοκᾶν ἔσεσθαι τότε, ὅταν παν-
τελῶς μηδὲ πλέον μέλλῃ μηδὲν εἶναι τοῖς χρηστοῖς
οὖσιν;

8 Ἔτι τοίνυν ὑμᾶς κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθαι δεῖ, ὅτι ἐκ
τῶν νῦν ὑπαρχόντων νόμων καὶ πάλαι κυρίων, οὓς
οὐδ' αὐτὸς οὗτος ἀντείποι ἂν μὴ οὐχὶ καλῶς ἔχειν,
ἐνιαυτὸν διαλιπὼν ἕκαστος λειτουργεῖ, ὥστε τὸν ἥμι-
σύν ἐστ' ἀτελὴς τοῦ χρόνου. εἶθ' ἧς πᾶσι μέτεστι τὸ
ἥμισυ καὶ τοῖς μηδ' ὁτιοῦν ἀγαθὸν πεποιηκόσιν ὑμᾶς,
ταύτης τοὺς εὖ ποιήσαντας, ἃ προστεθείκαμεν αὐτοῖς,
ταῦτ' ἀφελώμεθα; μηδαμῶς· οὔτε γὰρ ἄλλως καλὸν
9 οὔθ' ὑμῖν πρέπον. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, κατὰ μὲν τὴν ἀγορὰν ἀψευδεῖν νόμον γε-
γράφθαι, ἐφ' οἷς οὐδέν ἐστι δημοσίᾳ βλάβος εἴ τις ψεύ-
δεται, ἐν δὲ τῷ κοινῷ μὴ χρῆσθαι τῷ νόμῳ τούτῳ τὴν
πόλιν τὴν αὐτὴν ἐπιτάξασαν τοῖς ἰδιώταις, ἀλλὰ τοὺς
ἀγαθόν τι πεποιηκότας ἐξαπατῆσαι, καὶ ταῦτ' οὐ μι-
10 κρὰν ζημίαν ὀφλήσειν μέλλουσαν; οὐ γὰρ εἰ μὴ χρή-

ματ' ἀπόλλυτε μόνον σκεπτέον, ἀλλ' εἰ καὶ δόξαν χρηστὴν, περὶ ἧς μᾶλλον σπουδάζετε ἢ περὶ χρημάτων, καὶ οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοι. τεκμήριον δέ· χρήματα μὲν γὰρ πλεῖστά ποτε κτησάμενοι πάνθ' ὑπὲρ 460 *φιλοτιμίας ἀνήλωσαν, ὑπὲρ δὲ δόξης οὐδένα πώποτε κίνδυνον ἐξέστησαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας οὐσίας προσαναλίσκοντες διετέλουν. νῦν τοίνυν οὗτος ὁ νόμος ταύτην ἀντὶ καλῆς αἰσχρὰν τῇ πόλει περιάπτει, καὶ οὔτε τῶν προγόνων οὔθ' ὑμῶν ἀξίαν. τρία γὰρ τὰ μέγιστα ὀνείδη κτᾶται, φθονεροὺς, ἀπίστους, ἀχαρίστους εἶναι δοκεῖν*

11 *Ὅτι τοίνυν οὐδ' ἐστὶν ὅλως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ ἤθους τοῦ ὑμετέρου κύριον ποιῆσαι τοιοῦτον νόμον, καὶ τοῦτο πειράσομαι δεῖξαι διὰ βραχέων, ἕν τι τῶν πρότερον πεπραγμένων τῇ πόλει διεξελθών. λέγονται χρήμαθ' οἱ τριάκοντα δανείσασθαι παρὰ Λακεδαιμονίων ἐπὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ. ἐπειδὴ δ' ἡ πόλις εἰς ἓν ἦλθε καὶ τὰ πράγματ' ἐκεῖνα κατέστη, πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ χρήματα ταῦτ' ἀπῄτουν.*
12 *λόγων δὲ γιγνομένων, καὶ τῶν μὲν τοὺς δανεισαμένους ἀποδοῦναι κελευόντων, τοὺς ἐξ ἄστεως, τῶν δὲ τοῦτο πρῶτον ὑπάρξαι τῆς ὁμονοίας σημεῖον ἀξιούντων, κοινῇ διαλῦσαι τὰ χρήματα, φασὶ τὸν δῆμον ἑλέσθαι συνεισενεγκεῖν αὐτὸν καὶ μετασχεῖν τῆς δαπάνης, ὥστε μὴ λῦσαι τῶν ὡμολογημένων μηδέν. πῶς οὖν οὐ δεινὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τότε μὲν τοῖς ἠδικηκόσιν ὑμᾶς ὑπὲρ τοῦ μὴ ψεύσασθαι τὰ χρήματα εἰσφέρειν ἠθελήσατε, νῦν δ' ἐξὸν ὑμῖν ἄνευ δαπάνης τὰ δίκαια ποιῆσαι τοῖς εὐεργέταις, λύσασι τὸν νόμον, ψεύδεσθαι μᾶλλον αἱρήσεσθε; ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ.*

13 *Τὸ μὲν τοίνυν τῆς πόλεως ἦθος, ὦ ἄνδρες Ἀθη-*

ναῖοι, καὶ ἐπ᾽ ἄλλων πολλῶν καὶ ἐφ᾽ ὧν εἶπον ἴδοι τις
ἂν τοιοῦτον, ἀψευδὲς καὶ χρηστὸν, οὐ τὸ λυσιτελέστα- 461
τον πρὸς ἀργύριον σκοποῦν, ἀλλὰ τί καὶ καλὸν πρᾶ-
ξαι· τὸ δὲ τοῦ θέντος τὸν νόμον, τὰ μὲν ἄλλ᾽ ἔγωγε
οὐκ οἶδα οὐδὲ λέγω φλαῦρον οὐδὲν οὐδὲ σύνοιδα, ἐκ
δὲ τοῦ νόμου σκοπῶν εὑρίσκω πολὺ τούτου κεχωρι-
14 σμένον. φημὶ τοίνυν ἐγὼ κάλλιον εἶναι τοῦτον ὑμῖν
ἀκολουθῆσαι περὶ τοῦ λῦσαι τὸν νόμον ἢ ὑμᾶς τού-
τῳ περὶ τοῦ θέσθαι, καὶ λυσιτελέστερον εἶναι καὶ
ὑμῖν καὶ τούτῳ τὴν πόλιν πεπεικέναι Λεπτίνην ὅμοι-
ον αὑτῇ γενέσθαι δοκεῖν ἢ αὐτὴν ὑπὸ τούτου πεπεῖ-
σθαι ὁμοίαν εἶναι τούτῳ· οὐδὲ γὰρ εἰ πάνυ χρηστός
ἐσθ᾽, ὡς ἐμοῦ γ᾽ ἕνεκα ἔστω, βελτίων ἐστὶ τῆς πόλεως
τὸ ἦθος.

15 Νομίζω τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἄμεινον
ἂν περὶ τοῦ παρόντος βουλεύσασθαι, εἰ κἀκεῖνο μά-
θοιτε, ὅτι ᾧ μόνῳ μείζους εἰσὶν αἱ παρὰ τῶν δήμων
δωρεαὶ τῶν παρὰ τῶν ἄλλων πολιτειῶν διδομένων, καὶ
τοῦτο ἀναιρεῖται νῦν τῷ νόμῳ. τῇ μὲν γὰρ χρείᾳ τῇ
τῶν εὑρισκομένων τὰς δωρεὰς οἱ τύραννοι καὶ οἱ τὰς
ὀλιγαρχίας ἔχοντες μάλιστα δύνανται τιμᾶν· πλούσιον
γὰρ ὃν ἂν βούλωνται παραχρῆμ᾽ ἐποίησαν· τῇ δὲ τι-
μῇ καὶ τῇ βεβαιότητι τὰς παρὰ τῶν δήμων δωρεὰς εὑ-
16 ρήσετε οὔσας βελτίους. τό τε γὰρ μὴ μετ᾽ αἰσχύνης ὡς
κολακεύοντα λαμβάνειν, ἀλλ᾽ ἐν ἰσηγορίᾳ δοκοῦντα
ἄξιόν τινος εἶναι τιμᾶσθαι τῶν καλῶν ἐστι, τό τε ὑπὸ
τῶν ὁμοίων ἑκόντων θαυμάζεσθαι τοῦ παρὰ τοῦ δε-
σπότου λαμβάνειν ὁτιοῦν κρεῖττον εἶναι δοκεῖ. παρὰ
μὲν γὰρ ἐκείνοις μείζων ἐστὶν ὁ τοῦ μέλλοντος φόβος
τῆς παρούσης χάριτος, παρὰ δ᾽ ὑμῖν ἀδεῶς ἃ ἂν λάβῃ
17 τις ἔχειν ὑπῆρχε τὸν γοῦν ἄλλον χρόνον. ὁ τοίνυν τὴν 462
πίστιν ἀφαιρῶν τῶν δωρεῶν νόμος οὗτος, ᾧ μόνῳ

κρείττους εἰσὶν αἱ παρ᾽ ὑμῶν δωρεαὶ, τοῦτ᾽ ἀφαιρεῖ-
ται. καίτοι τῶν ἁπασῶν ἧς ἄν τινος πολιτείας τὸ κο-
μίζεσθαι τοὺς εὔνους τοῖς καθεστῶσι χάριν ἐξέλῃς,
οὐ μικρὰν φυλακὴν αὐτῶν ταύτην ἀφῃρηκὼς ἔσει.
18 Τάχα τοίνυν ἴσως ἐκεῖνο λέγειν ἂν ἐπιχειρήσειε
Λεπτίνης, ἀπάγων ὑμᾶς ἀπὸ τούτων, ὡς αἱ λειτουργίαι
νῦν μὲν εἰς πένητας ἀνθρώπους ἔρχονται, ἐκ δὲ τοῦ
νόμου τούτου λειτουργήσουσιν οἱ πλουσιώτατοι. ἔστι
δὲ τοῦτο οὑτωσὶ μὲν ἀκοῦσαι λόγον τιν᾽ ἔχον· εἰ δέ τις
αὐτὸ ἀκριβῶς ἐξετάσειε, ψεῦδος ἂν ὂν φανείη. εἰσὶ γὰρ
δήπου παρ᾽ ἡμῖν αἵ τε τῶν μετοίκων λειτουργίαι καὶ
αἱ πολιτικαὶ, ὧν ἑκατέρων ἐστὶ τοῖς εὑρημένοις ἡ ἀτέ-
λεια, ἣν οὗτος ἀφαιρεῖται. τῶν γὰρ εἰς τὸν πόλεμον
καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως εἰσφορῶν καὶ τριηραρ-
χιῶν ὀρθῶς καὶ δικαίως οὐδείς ἐστ᾽ ἀτελὴς ἐκ τῶν πα-
λαιῶν νόμων, οὐδ᾽ οὓς οὗτος ἔγραψε, τοὺς ἀφ᾽ Ἁρμο-
19 δίου καὶ Ἀριστογείτονος. σκεψώμεθα δὴ τίνας ἡμῖν
εἰσποιεῖ χορηγοὺς εἰς ἐκείνας τὰς λειτουργίας, καὶ πό-
σους, ἐὰν μὴ τούτῳ προσέχωμεν, ἀφήσει. οἱ μὲν τοί-
νυν πλουσιώτατοι τριηραρχοῦντες ἀεὶ τῶν χορηγιῶν
ἀτελεῖς ὑπάρχουσιν, οἱ δ᾽ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν κεκτη-
μένοι, τὴν ἀναγκαίαν ἀτέλειαν ἔχοντες, ἔξω τοῦ τέλους
εἰσὶ τούτου· οὐκοῦν τούτων μὲν οὐδετέρων οὐδεὶς διὰ
20 τὸν νόμον ἡμῖν προσέσται χορηγός. ἀλλὰ νὴ Δία εἰς
τὰς τῶν μετοίκων λειτουργίας εἰσποιεῖ πολλούς. ἀλλ᾽
ἐὰν δείξῃ πέντε, ἐγὼ ληρεῖν ὁμολογῶ. θήσω τοίνυν 463
ἐγὼ μὴ τοιοῦτον εἶναι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῶν μετοίκων
πλείονας ἢ τοσούτους, ἐὰν ὁ νόμος τεθῇ, τοὺς λειτουρ-
γοῦντας ἔσεσθαι, καὶ τῶν πολιτῶν μηδένα ἐκ τριηραρ-
χίας ὑπάρξειν ἀτελῆ. σκεψώμεθα δὴ τί τοῦτ᾽ ἔσται τῇ
πόλει, ἐὰν ἅπαντες οὗτοι λειτουργῶσι· φανήσεται γὰρ,
21 οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, τῆς γενησομένης ἄξιον αἰσχύνης. ὅρα

δ' οὑτωσί. εἰσὶ τῶν ξένων ἀτελεῖς, δέκα θήσω· καὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ὅπερ εἶπον ἀρτίως, οὐκ οἶμαι πέντε εἶναι. καὶ μὴν τῶν γε πολιτῶν οὐκ εἰσὶ πέντε ἢ ἕξ. οὐκοῦν ἀμφοτέρων ἑκκαίδεκα. ποιήσωμεν αὐτοὺς εἴκοσιν, εἰ δὲ βούλεσθε, τριάκοντα. πόσοι δήποτ' εἰσὶν οἱ κατ' ἐνιαυτὸν τὰς ἐγκυκλίους λειτουργίας λειτουργοῦντες, χορηγοὶ καὶ γυμνασίαρχοι καὶ ἑστιάτορες; ἑξήκοντα ἴσως ἢ μικρῷ
22 πλείους σύμπαντες οὗτοι. ἵν' οὖν τριάκοντ' ἄνθρωποι ἢ πλείους παρὰ πάντα τὸν χρόνον λειτουργήσωσιν ἡμῖν, τοὺς ἅπαντας ἀπίστως πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαθῶμεν; ἀλλ' ἴσμεν ἐκεῖνο δήπου, ὅτι λειτουργήσουσι μὲν, ἄνπερ ἡ πόλις ᾖ, πολλοὶ, καὶ οὐκ ἐπιλείψουσιν, εὖ δὲ ποιεῖν ἡμᾶς οὐδεὶς ἐθελήσει, τοὺς πρότερον ποιήσαν-
23 τας ἐὰν ἠδικημένους ἴδῃ. εἶεν. εἰ δὲ δὴ τὰ μάλιστα ἐπέλειπον οἱ χορηγεῖν οἷοί τε, πρὸς Διὸς πότερον κρεῖττον ἦν εἰς συντέλειαν ἀγαγεῖν τὰς χορηγίας ὥσπερ τὰς τριηραρχίας, ἢ τοὺς εὐεργέτας ἀφελέσθαι τὰ δοθέντα; ἐγὼ μὲν ἐκεῖνο οἶμαι. νῦν μέν γε τὸν χρόνον, ὃν ἂν τούτων ἕκαστος λειτουργῇ, δίδωσι τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῖς μόνον, μετὰ ταῦτα δὲ οὐδὲν ἔλαττον ἕκαστος αὐτῶν ἀναλώσει· τότε δ' ἂν μικρᾶς συντε- 464
λείας ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ἑκάστῳ γιγνομένης οὐδὲν ἔπασχε δεινὸν οὐδεὶς, οὐδ' εἰ πάνυ μικρὰ κεκτημένος ἦν.

24 Οὕτω τοίνυν τινὲς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σφόδρ' ἔχουσιν ἀλογίστως ὥστ' ἐπιχειροῦσι λέγειν πρὸς μὲν ταῦτ' οὐδὲν, ἄλλα δὲ τοιαδὶ, ὡς ἄρα δεινὸν, εἰ ἐν κοινῷ μὲν μηδ' ὁτιοῦν ὑπάρχει τῇ πόλει, ἰδίᾳ δέ τινες πλουτήσουσιν ἀτελείας ἐπειλημμένοι. ἔστι δὲ ταῦτ' ἀμφότερα οὐχὶ δίκαιον λέγειν. εἰ μὲν γάρ τις ἔχει πολλὰ μηδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, οὐχὶ δεῖ δήπου τούτῳ βασκαίνειν· εἰ δ' ὑφῃρημένον φήσουσιν ἤ τινα ἄλλον οὐχ ὃν

προσήκει τροπον, εἰσὶ νόμοι καθ' οὓς προσήκει κολά-
ζειν. ὅτε δὲ τοῦτο μὴ ποιοῦσιν, οὐδὲ τὸν λόγον αὐτοῖς
25 τοῦτον λεκτέον. καὶ μὴν περὶ τοῦ γε μὴ εἶναι χρή-
ματα κοινὰ τῇ πόλει ἐκεῖν' ὑμᾶς δεῖ σκοπεῖν, ὅτι οὐδὲν
ἔσεσθ' εὐπορώτεροι, τὰς ἀτελείας ἐὰν ἀφέλησθε· οὐ
γὰρ κοινωνεῖ ταῖς δημοσίαις προσόδοις καὶ περιουσίαις
ταῦτα τἀναλώματ' οὐδέν. χωρὶς δὲ τούτων νυνὶ τῇ
πόλει, δυοῖν ἀγαθοῖν ὄντοιν, πλούτου καὶ τοῦ πρὸς
ἅπαντας πιστεύεσθαι, ἐστὶ τὸ τῆς πίστεως ὑπάρχον.
εἰ δέ τις οἴεται δεῖν, ὅτι χρήματ' οὐκ ἔχομεν, μηδὲ δό-
ξαν ἔχειν ἡμᾶς χρηστὴν, οὐ καλῶς φρονεῖ. ἐγὼ μὲν
γὰρ εὔχομαι τοῖς θεοῖς μάλιστα μὲν ἡμῖν καὶ χρήματα
πολλὰ γενέσθαι, εἰ δὲ μὴ, τό γε πιστοῖς εἶναι καὶ βε-
βαίοις δοκεῖν διαμένειν.

26 Φέρε δὴ καὶ τὰς εὐπορίας, ἃς ἀναπαυομένους τι-
νὰς εὐπορήσειν οὗτοι φήσουσιν, εἰς δέον ὑμῖν γιγνο-
μένας δείξω. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι τῶν τριηραρ-
χιῶν οὐδείς ἐστ' ἀτελὴς οὐδὲ τῶν εἰσφορῶν τῶν εἰς 465
τὸν πόλεμον. οὐκοῦν ὁ πολλὰ κεκτημένος οὗτος, ὅστις
ἂν ᾖ, πολλὰ εἰς ταῦτα συντελεῖ· πᾶσα ἀνάγκη. καὶ
μὴν ὅτι δεῖ τὴν εὐπορίαν εἰς ταῦθ' ὑπάρχειν πλείστην
τῇ πόλει, πάντες ἂν ὁμολογήσειαν· παρὰ μὲν γὰρ τὰς
ἐπὶ τῶν χορηγιῶν δαπάνας ἡμέρας μέρος μικρὸν ἡ
χάρις τοῖς θεωμένοις ἡμῶν, παρὰ δὲ τὰς τῶν εἰς τὸν
πόλεμον παρασκευῶν ἀφθονίας πάντα τὸν χρόνον ἡ
27 σωτηρία πάσῃ τῇ πόλει. ὥσθ' ὅσον ἐνθάδ' ἀφίετε,
ἐκεῖ κομίζεσθε, καὶ δίδοτε ἐν τιμῆς μέρει ταῦτα, ἃ
καὶ μὴ λαβοῦσιν ἔστιν ἔχειν τοῖς τοῦ τριηραρχεῖν ἄξια
κεκτημένοις. ἀλλὰ μὴν ὅτι τῶν τριηραρχιῶν οὐδείς
ἐστ' ἀτελὴς, οἶμαι μὲν ὑμᾶς εἰδέναι πάντας, ὅμως
δὲ καὶ τὸν νόμον ὑμῖν αὐτὸν ἀναγνώσεται. λαβὲ

τὸν περὶ τῶν τριηραρχιῶν νόμον, καὶ λέγε τοῦτο αὐτό.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἀτελῆ δὲ μηδένα εἶναι τριηραρχίας πλὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων.]

28 Ὁρᾶθ' ὡς σαφῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μηδένα εἶναι τριηραρχίας ἀτελῆ διῄρηκεν ὁ νόμος πλὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων. οὐκοῦν οἱ μὲν ἐλάττω κεκτημένοι τοῦ τριηραρχίας ἄξι' ἔχειν ἐν ταῖς εἰσφοραῖς συντελοῦσιν εἰς τὸν πόλεμον, οἱ δ' ἐφικνούμενοι τοῦ τριηραρχεῖν εἰς ἀμφότερ' ὑμῖν ὑπάρξουσι χρήσιμοι, καὶ τριηραρχεῖν καὶ εἰσφέρειν. τίνα οὖν ῥᾳστώνην τοῖς πολλοῖς ὁ σὸς, ὦ Λεπτίνη, ποιεῖ νόμος, εἰ μιᾶς ἢ δυοῖν φυλαῖν ἕνα χορηγὸν καθίστησιν, ὃς ἀνθ' ἑνὸς ἄλλου τοῦθ' ἅπαξ ποιήσας ἀπαλλάξεται; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ. τῆς δέ γ' αἰσχύνης ὅλην ἀναπίμπλησι τὴν πόλιν καὶ τῆς ἀπιστί- 466
ας. οὔκουν ὅτε πολλῷ μείζονα βλάψει τῶν ὠφελειῶν ὧν ἔχει, προσήκει λελύσθαι παρὰ τοῖσδ' αὐτόν; ἔγωγ' ἂν φαίην.

29 Ἔτι δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, διὰ τὸ γεγράφθαι ἐν τῷ νόμῳ διαρρήδην αὐτοῦ μηδένα μήτε τῶν πολιτῶν μήτε τῶν ἰσοτελῶν μήτε τῶν ξένων εἶναι ἀτελῆ, μὴ διῃρῆσθαι δὲ ὅτου ἀτελῆ, χορηγίας ἢ τίνος ἄλλου τέλους, ἀλλ' ἁπλῶς ἀτελῆ μηδένα πλὴν τῶν ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, καὶ ἐν μὲν τῷ μηδένα πάντας περιλαμβάνειν τοὺς ἄλλους, ἐν δὲ τῷ τῶν ξένων μὴ διορίζειν τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, ἀφαιρεῖται καὶ Λεύκωνα τὸν ἄρχοντα Βοσπόρου καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ
30 τὴν δωρεὰν ἣν ὑμεῖς ἔδοτ' αὐτοῖς. ἔστι γὰρ γένει μὲν δήπου ὁ Λεύκων ξένος, τῇ δὲ παρ' ὑμῶν ποιήσει πολίτης· κατ' οὐδέτερον δ' αὐτῷ τὴν ἀτέλειαν ἔστ' ἔχειν ἐκ

τούτου τοῦ νόμου. καίτοι τῶν μὲν ἄλλων εὐεργετῶν χρόνον τινὰ ἕκαστος ἡμῖν χρήσιμον αὑτὸν παρέσχεν, οὗτος δ', ἂν σκοπῆτε, φανήσεται συνεχῶς ἡμᾶς εὖ ποι-
31 ῶν, καὶ ταῦθ' ὧν μάλισθ' ἡμῶν ἡ πόλις δεῖται. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι πλείστῳ τῶν πάντων ἀνθρώπων ἡμεῖς ἐπεισάκτῳ σίτῳ χρώμεθα. πρὸς τοίνυν ἅπαντα τὸν ἐκ τῶν ἄλλων ἐμπορίων ἀφικνούμενον ὁ ἐκ τοῦ Πόντου σῖτος εἰσπλέων ἐστίν. εἰκότως· οὐ γὰρ μόνον διὰ τὸ τὸν τόπον τοῦτον σῖτον ἔχειν πλεῖστον τοῦτο γίγνεται, ἀλλὰ διὰ τὸ κύριον ὄντα τὸν Λεύκωνα αὐτοῦ τοῖς ἄγουσιν Ἀθήναζε ἀτέλειαν δεδωκέναι, καὶ κηρύττειν πρώτους γεμίζεσθαι τοὺς ὡς ὑμᾶς πλέοντας. ἔχων γὰρ ἐκεῖνος ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶ τὴν ἀτέλειαν
32 ἅπασι δέδωκεν ὑμῖν. τοῦτο δ' ἡλίκον ἐστὶ θεωρήσατε. 467
ἐκεῖνος πράττεται τοὺς παρ' αὑτοῦ σῖτον ἐξάγοντας τριακοστήν. αἱ τοίνυν παρ' ἐκείνου δεῦρ' ἀφικνούμεναι σίτου μυριάδες περὶ τετταράκοντά εἰσι· καὶ τοῦτ' ἐκ τῆς παρὰ τοῖς σιτοφύλαξιν ἀπογραφῆς ἄν τις ἴδοι. οὐκοῦν παρὰ μὲν τὰς τριάκοντα μυριάδας μυρίους δίδωσι μεδίμνους ἡμῖν, παρὰ δὲ τὰς δέκα ὡσπερανεὶ τρισ-
33 χιλίους. τοσούτου τοίνυν δεῖ ταύτην ἀποστερῆσαι τὴν δωρεὰν τὴν πόλιν ὥστε προσκατασκευάσας ἐμπόριον Θευδοσίαν, ὅ φασιν οἱ πλέοντες οὐδ' ὁτιοῦν χεῖρον εἶναι τοῦ Βοσπόρου, κἀνταῦθ' ἔδωκε τὴν ἀτέλειαν ἡμῖν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, πόλλ' ἂν ἔχων εἰπεῖν, ὅσ' εὐηργέτηκεν ὑμᾶς οὗτος ἀνὴρ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πρόγονοι· ἀλλὰ πρωπέρυσι σιτοδείας παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις γενομένης οὐ μόνον ὑμῖν ἱκανὸν σῖτον ἀπέστειλεν, ἀλλὰ τοσοῦτον ὥστε πεντεκαίδεκα ἀργυρίου τάλαντα, ἃ
34 Καλλισθένης διῴκησε, προσπεριγενέσθαι. τί οὖν οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτον τὸν τοιοῦτον περὶ ὑμᾶς γεγενημένον, ἐὰν ἀκούσῃ νόμῳ τὴν ἀτέλειαν

*ὑμᾶς ἀφῃρημένους αὐτὸν καὶ μηδ᾽ ἂν μεταδόξῃ ποτὲ
ψηφισαμένους ἐξεῖναι δοῦναι; ἆρ᾽ ἀγνοεῖτε ὅτι ὁ αὐτὸς
νόμος οὗτος ἐκεῖνόν τ᾽ ἀφαιρήσεται τὴν ἀτέλειαν, κύ-
ριος ἂν γένηται, καὶ ὑμῶν τοὺς παρ᾽ ἐκείνου σιτηγοῦν-
35 τας; οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε ὑπείληφεν οὐδείς, ὡς ἐκεῖ-
νος ὑπομενεῖ ἑαυτῷ μὲν ἀκύρους εἶναι τὰς παρ᾽ ὑμῶν
δωρεάς, ὑμῖν δὲ μένειν τὰς παρ᾽ ἑαυτοῦ. οὐκοῦν πρὸς
πολλοῖς οἷς ὁ νόμος βλάψειν ὑμᾶς φαίνεται, καὶ προσ-
αφαιρεῖταί τι τῶν ὑπαρχόντων ἤδη. εἶθ᾽ ὑμεῖς ἔτι* 468
*σκοπεῖτε εἰ χρὴ τοῦτον ἐξαλεῖψαι, καὶ οὐ πάλαι βεβού-
λευσθε; ἀνάγνωθι λαβὼν αὐτοῖς τὰ ψηφίσματα τὰ πε-
ρὶ τοῦ Λεύκωνος.*

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

36 *Ὡς μὲν εἰκότως καὶ δικαίως τετύχηκε τῆς ἀτελείας
παρ᾽ ὑμῶν ὁ Λεύκων, ἀκηκόατ᾽ ἐκ τῶν ψηφισμάτων,
ὦ ἄνδρες δικασταί. τούτων δ᾽ ἁπάντων στήλας ἀντι-
γράφους ἐστήσαθ᾽ ὑμεῖς κἀκεῖνος, τὴν μὲν ἐν Βοσπό-
ρῳ, τὴν δ᾽ ἐν Πειραιεῖ, τὴν δ᾽ ἐφ᾽ Ἱερῷ. σκοπεῖτε δὴ
πρὸς ὅσης κακίας ὑπερβολὴν ὑμᾶς ὁ νόμος προάγει,
ὃς ἀπιστότερον τὸν δῆμον καθίστησιν ἑνὸς ἀνδρός.
37 μὴ γὰρ οἴεσθ᾽ ὑμῖν ἄλλο τι τὰς στήλας ἑστάναι ταύτας
ἢ τούτων πάντων ὧν ἔχετε ἢ δεδώκατε συνθήκας, αἷς
ὁ μὲν Λεύκων ἐμμένων φανεῖται καὶ ποιεῖν ἀεί τι προ-
θυμούμενος ὑμᾶς εὖ, ὑμεῖς δ᾽ ἑστώσας ἀκύρους πε-
ποιηκότες, ὃ πολὺ δεινότερον τοῦ καθελεῖν· αὗται γὰρ
οὑτωσὶ τοῖς βουλομένοις κατὰ τῆς πόλεως βλασφημεῖν
38 τεκμήριον ὡς ἀληθῆ λέγουσιν ἑστήξουσιν. φέρε, ἐὰν
δὲ δὴ πέμψας ὡς ἡμᾶς ὁ Λεύκων ἐρωτᾷ τί ἔχοντες
ἐγκαλέσαι καὶ τί μεμφόμενοι τὴν ἀτέλειαν αὐτὸν ἀφῄ-
ρησθε, τί πρὸς θεῶν ἐροῦμεν ἢ τί γράψει ποτὲ ὁ τὸ
ψήφισμα ὑπὲρ ἡμῶν γράφων; ὅτι νὴ Δί᾽ ἦσαν τῶν*

39 εὑρημένων τινὲς ἀνάξιοι. ἐὰν οὖν εἴπῃ πρὸς ταῦ-
τα ἐκεῖνος "καὶ γὰρ Ἀθηναίων τινές εἰσιν ἴσως φαῦ-
"λοι, καὶ οὐ διὰ ταῦτ᾽ ἐγὼ τοὺς χρηστοὺς ἀφειλό-
"μην, ἀλλὰ τὸν δῆμον νομίζων χρηστὸν πάντας ἔχειν
"ἐῶ," οὐ δικαιότερ᾽ ἡμῶν ἐρεῖ; ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. παρὰ
πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις μᾶλλόν ἐστιν ἔθος διὰ τοὺς εὐερ- 469
γέτας καὶ ἄλλους τινὰς εὖ ποιεῖν τῶν μὴ χρηστῶν ἢ
διὰ τοὺς φαύλους τοὺς ὁμολογουμένως ἀξίους χάριτος
40 τὰ δοθέντ᾽ ἀφαιρεῖσθαι. καὶ μὴν οὐδ᾽ ὅπως οὐκ ἀντι-
δώσει τῷ Λεύκωνί τις, ἂν βούληται, δύναμαι σκοπού-
μενος εὑρεῖν. χρήματα μὲν γάρ ἐστιν ἀεὶ παρ᾽ ὑμῖν
αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸν νόμον τοῦτον, ἐάν τις ἐπ᾽ αὐτὰ
ἔλθῃ, ἢ στερήσεται τούτων ἢ λειτουργεῖν ἀναγκασθή-
σεται. ἔστι δ᾽ οὐ τὸ τῆς δαπάνης μέγιστον ἐκείνῳ, ἀλλ᾽
ὅτι τὴν δωρεὰν ὑμᾶς αὐτὸν ἀφῃρῆσθαι νομιεῖ.

41 Οὐ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ Λεύκων ἀδι-
κηθῇ μόνον δεῖ σκοπεῖν, ᾧ φιλοτιμίας ἕνεκα ἡ περὶ
τῆς δωρεᾶς σπουδὴ γένοιτ᾽ ἄν, οὐ χρείας, ἀλλὰ καὶ εἴ
τις ἄλλος εὖ μὲν ἐποίησεν ὑμᾶς εὖ πράττων, εἰς δέον
δὲ νῦν γέγονεν αὐτῷ τὸ παρ᾽ ὑμῶν λαβεῖν τότε τὴν
ἀτέλειαν. τίς οὖν οὗτός ἐστιν; Ἐπικέρδης ὁ Κυρηναῖος,
ὅς, εἴπερ τις ἄλλος τῶν εἰληφότων, δικαίως ἠξιώθη
ταύτης τῆς τιμῆς, οὐ τῷ μεγάλα ἢ θαυμάσια ἡλίκα
δοῦναι, ἀλλὰ τῷ παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἐν ᾧ καὶ τῶν
εὖ πεπονθότων ἔργον ἦν εὑρεῖν ἐθέλοντά τινα ὧν
42 εὐηργέτητο μεμνῆσθαι. οὗτος γὰρ ἀνήρ, ὡς τὸ ψή-
φισμα τοῦτο δηλοῖ τὸ τότε αὐτῷ γραφέν, τοῖς ἁλοῦσι
τότ᾽ ἐν Σικελίᾳ τῶν πολιτῶν, ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ καθ-
εστηκόσιν, ἔδωκε μνᾶς ἑκατὸν καὶ τοῦ μὴ τῷ λιμῷ πάν-
τας αὐτοὺς ἀποθανεῖν αἰτιώτατος ἐγένετο. καὶ μετὰ
ταῦτα δοθείσης ἀτελείας αὐτῷ διὰ ταῦτα παρ᾽ ὑμῶν,
ὁρῶν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸ τῶν τριάκοντα μικρὸν σπα-

νίζοντα τὸν δῆμον χρημάτων, τάλαντον ἔδωκεν αὐτὸς
43 *ἐπαγγειλάμενος. σκέψασθε δὴ πρὸς Διὸς καὶ θεῶν,* 470
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πῶς ἂν ἄνθρωπος μᾶλλον φανερὸς
γένοιτο εὔνους ὢν ὑμῖν, ἢ πῶς ἧττον ἄξιος ἀδικηθῆ-
ναι, ἢ πρῶτον μὲν εἰ παρὼν τῷ τῆς πόλεως ἀτυχήματι
μᾶλλον ἕλοιτο τοὺς ἀτυχοῦντας καὶ τὴν παρὰ τούτων
χάριν, ἥτις ποτ᾽ ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἢ τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ
χρόνῳ κεκρατηκότας καὶ παρ᾽ οἷς ἦν, δεύτερον δ᾽, ἑτέ-
ραν χρείαν ἰδών, εἰ φαίνοιτο διδοὺς καὶ μὴ ὅπως ἰδίᾳ
τὰ ὄντα σώσει προνοούμενος, ἀλλ᾽ ὅπως τῶν ὑμετέ-
44 *ρων μηδὲν ἐνδεῶς ἕξει τὸ καθ᾽ αὑτόν. τοῦτον μέντοι*
τὸν τῷ μὲν ἔργῳ παρὰ τοὺς μεγίστους καιροὺς οὑτωσὶ
κοινὰ τὰ ὄντα τῷ δήμῳ κεκτημένον, τῷ δὲ ῥήματι καὶ
τῇ τιμῇ τὴν ἀτέλειαν ἔχοντα οὐχὶ τὴν ἀτέλειαν ἀφαιρή-
σεσθε (οὐδὲ γὰρ οὔσῃ χρώμενος φαίνεται), ἀλλὰ τὸ πι-
στεύειν ὑμῖν, οὗ τί γένοιτ᾽ ἂν αἴσχιον; τὸ τοίνυν ψή-
φισμα ὑμῖν αὐτὸ ἀναγνώσεται τὸ τότε ψηφισθὲν τῷ
ἀνδρί. καὶ θεωρεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσα ψηφί-
σματ᾽ ἄκυρα ποιεῖ ὁ νόμος, καὶ ὅσους ἀνθρώπους ἀδι-
κεῖ, καὶ ἐν ὁποίοις καιροῖς χρησίμους ὑμῖν παρασχόν-
τας ἑαυτούς· εὑρήσετε γὰρ τούτους, οὓς ἥκιστα προσ-
ῆκεν, ἀδικοῦντα. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

45 *Τὰς μὲν εὐεργεσίας, ἀνθ᾽ ὧν εὕρετο τὴν ἀτέλειαν*
ὁ Ἐπικέρδης, ἀκηκόατ᾽ ἐκ τῶν ψηφισμάτων, ὦ ἄνδρες
δικασταί. σκοπεῖτε δὲ μὴ τοῦτο, εἰ μνᾶς ἑκατὸν καὶ
πάλιν τάλαντον ἔδωκεν (οὐδὲ γὰρ τοὺς λαβόντας ἔγωγ᾽
ἡγοῦμαι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων θαυμάσαι), ἀλλὰ
τὴν προθυμίαν καὶ τὸ αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ποιεῖν 471
46 *καὶ τοὺς καιροὺς ἐν οἷς. πάντες μὲν γάρ εἰσιν ἴσως*
ἄξιοι χάριν ἀνταπολαμβάνειν οἱ προϋπάρχοντες τῷ ποι-

εἶν εὖ, μάλιστα δ' οἱ παρὰ τὰς χρείας, ὧν εἷς οὗτος ἀνὴρ ὢν φαίνεται. εἶτ' οὐκ αἰσχυνόμεθ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς τοῦ τοιούτου παῖδας εἰ μηδεμίαν ποιησάμενοι τούτων μηδενὸς μνείαν ἀφῃρημένοι φανού-
47 μεθα τὴν δωρεάν, μηδὲν ἔχοντες ἐγκαλέσαι; οὐ γὰρ εἰ ἕτεροι μὲν ἦσαν οἱ τότε σωθέντες ὑπ' αὐτοῦ καὶ δόντες τὴν ἀτέλειαν, ἕτεροι δ' ὑμεῖς οἱ νῦν ἀφαιρούμενοι, ἀπολύει τοῦτο τὴν αἰσχύνην, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ τὸ δεινόν ἐστιν. εἰ γὰρ οἱ μὲν εἰδότες καὶ παθόντες ἄξια τούτων ἐνόμιζον εὖ πάσχειν, ἡμεῖς δ' οἱ λόγῳ ταῦτ' ἀκούοντες ὡς ἀναξίων ἀφαιρησόμεθα, πῶς οὐχ
48 ὑπέρδεινον ποιήσομεν; ὁ αὐτὸς τοίνυν ἐστί μοι λόγος οὗτος καὶ περὶ τῶν τοὺς τετρακοσίους καταλυσάντων, καὶ περὶ τῶν ὅτ' ἔφευγεν ὁ δῆμος χρησίμους αὐτοὺς παρασχόντων· πάντας γὰρ αὐτοὺς ἡγοῦμαι δεινότατ' ἂν παθεῖν, εἴ τι τῶν τότε ψηφισθέντων αὐτοῖς λυθείη.

49 Εἰ τοίνυν τις ὑμῶν ἐκεῖνο πέπεισται, πολὺ τοῦ δεηθῆναί τινος τοιούτου νῦν ἀπέχειν τὴν πόλιν, ταῦτα μὲν εὐχέσθω τοῖς θεοῖς, κἀγὼ συνεύχομαι, λογιζέσθω δὲ πρῶτον μὲν ὅτι περὶ νόμου μέλλει φέρειν τὴν ψῆφον, ᾧ μὴ λυθέντι δεήσει χρῆσθαι, δεύτερον δ' ὅτι βλάπτουσιν οἱ πονηροὶ νόμοι καὶ τὰς ἀσφαλῶς οἰκεῖν οἰομένας πόλεις. οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε τὰ πράγματ' ἐπ' ἀμφότερ', εἰ μὴ τοὺς μὲν ἐν κινδύνῳ καθεστηκότας καὶ πράξεις χρησταὶ καὶ νόμοι καὶ ἄνδρες χρηστοὶ καὶ πάντ' ἐξητασμέν' ἐπὶ τὸ βέλτιον προῆγε, τοὺς δ' ἐν ἁπάσῃ καθεστάναι δοκοῦντας εὐδαιμονίᾳ πάντα ταῦτ' ἀμε- 472
50 λούμενα ὑπέρρει κατὰ μικρόν. τῶν γὰρ ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι κτῶνται μὲν τἀγαθὰ τῷ καλῶς βουλεύεσθαι καὶ μηδενὸς καταφρονεῖν, φυλάττειν δ' οὐκ ἐθέλουσι τοῖς αὐτοῖς τούτοις. ὃ μὴ πάθητε νῦν ὑμεῖς, μηδ' οἴεσθε νόμον τοιοῦτον θέσθαι δεῖν, ὃς καλῶς τε πράτ-

τουσαν τὴν πόλιν ἡμῶν πονηρᾶς δόξης ἀναπλήσει, ἐάν
τέ τι συμβῇ ποτὲ, ἔρημον τῶν ἐθελησόντων ἀγαθόν τι
ποιεῖν καταστήσει.
51 Οὐ τοίνυν μόνον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ἰδίᾳ
γνόντας εὖ ποιεῖν ὑμᾶς καὶ παρασχόντας χρησίμους
αὑτοὺς ἐπὶ τηλικούτων καὶ τοιούτων καιρῶν, οἵων μι-
κρῷ πρότερον Φορμίων διεξελήλυθε κἀγὼ νῦν εἴρηκα,
ἄξιόν ἐστιν εὐλαβηθῆναι ἀδικῆσαι, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς
ἄλλους, οἳ πόλεις ὅλας, τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, συμμά-
χους ἡμῖν ἐπὶ τοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμου παρ-
έσχον, καὶ λέγοντες ἃ συμφέρει τῇ πόλει τῇ ὑμετέρᾳ
καὶ πράττοντες· ὧν ἔνιοι διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν
52 στέρονται τῆς πατρίδος. ὧν ἐπέρχεταί μοι πρώτους ἐξε-
τάσαι τοὺς ἐκ Κορίνθου φυγόντας. ἀναγκάζομαι δὲ
λέγειν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα, ἃ παρ' ὑμῶν τῶν πρεσβυτέ-
ρων αὐτὸς ἀκήκοα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὅσα χρησίμους
ἡμῖν ἑαυτοὺς ἐκεῖνοι παρέσχον ἐάσω· ἀλλ' ὅθ' ἡ με-
γάλη μάχη πρὸς Λακεδαιμονίους ἐγένετο ἡ ἐν Κορίνθῳ,
τῶν ἐν τῇ πόλει βουλευσαμένων μετὰ τὴν μάχην μὴ
53 δέχεσθαι τῷ τείχει τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ πρὸς Λακε-
δαιμονίους ἐπικηρυκεύεσθαι, ὁρῶντες ἠτυχηκυῖαν τὴν
πόλιν καὶ τῆς παρόδου κρατοῦντας Λακεδαιμονίους,
οὐχὶ προὔδωκαν οὐδ' ἐβουλεύσαντο ἰδίᾳ περὶ τῆς αὑ- 473
τῶν σωτηρίας, ἀλλὰ πλησίον ὄντων μεθ' ὅπλων ἁπάν-
των Πελοποννησίων ἀνέῳξαν τὰς πύλας ἡμῖν βίᾳ τῶν
πολλῶν, καὶ μᾶλλον εἵλοντο μεθ' ὑμῶν τῶν τότε στρα-
τευσαμένων, εἴ τι δέοι, πάσχειν ἢ χωρὶς ὑμῶν ἀκινδύ-
νως σεσῶσθαι, καὶ εἰσέφρουν τὸ στράτευμα, καὶ διέ-
54 σωσαν καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους. ἐπειδὴ δὲ πρὸς
Λακεδαιμονίους εἰρήνη μετὰ ταῦτ' ἐγένετο, ἡ ἐπὶ Ἀν-
ταλκίδου, ἀντὶ τῶν ἔργων τούτων ὑπὸ Λακεδαιμονίων
ἐξέπεσον. ὑποδεξάμενοι δ' ὑμεῖς αὐτοὺς ἐποιήσατε ἔρ-

*γον ἀνθρώπων καλῶν κἀγαθῶν· ἐψηφίσασθε γὰρ αὐ-
τοῖς ἅπανθ' ὧν ἐδέοντο. εἶτα ταῦτα νῦν εἰ χρὴ κύρια
εἶναι σκοποῦμεν; ἀλλ' ὁ λόγος πρῶτον αἰσχρὸς τοῖς
σκοπουμένοις, εἴ τις ἀκούσειεν ὡς Ἀθηναῖοι σκοποῦ-
σιν εἰ χρὴ τοὺς εὐεργέτας ἐᾶν τὰ δοθέντα ἔχειν· πά-
λαι γὰρ ἐσκέφθαι ταῦτα καὶ ἐγνῶσθαι προσῆκεν. ἀνά-
γνωθι καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα αὐτοῖς.*

ΨΗΦΙΣΜΑ.

55 *Ἃ μὲν ἐψηφίσασθε τοῖς φεύγουσι δι' ὑμᾶς Κοριν-
θίων, ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί. ὅρα δ', εἴ τις
ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἰδὼν, ἢ παρὼν ἤ τινος εἰδότος
διεξιόντος ἀκούσας, ἀκούσαι τοῦ νόμου τούτου τὰς
τότε δωρεὰς δοθείσας ἀφαιρουμένου, ὅσην ἂν κακίαν
τῶν θεμένων τὸν νόμον καταγνοίη, οἳ παρὰ μὲν τὰς
χρείας οὕτω φιλάνθρωποι καὶ πάντα ποιοῦντες, ἐπειδὴ
δ' ἐπράξαμεν πάνθ' ὅσ' ἂν εὐξαίμεθ', οὕτως ἀχάριστοι
καὶ κακοὶ ὥστε τούς τ' ἔχοντας ἀφῃρήμεθα καὶ τὸ λοι-*
56 *πὸν μηδενὶ δοῦναι ταῦτ' ἐξεῖναι νόμον τεθείκαμεν. νὴ
Δί' ἀνάξιοι γάρ τινες τῶν εὑρημένων ταῦτ' ἦσαν·* 474
*τουτὶ γὰρ παρὰ πάντ' ἔσται τὸν λόγον αὐτοῖς. ἔπειτ'
ἐκεῖνο ἀγνοεῖν φήσομεν, ὅτι τὴν ἀξίαν, ὅταν διδῶμεν,
δεῖ σκοπεῖν, οὐ μετὰ ταῦθ' ὕστερον χρόνῳ παμπλη-
θεῖ. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τι μὴ δοῦναι γνώμῃ χρησα-
μένων ἔργον ἀνθρώπων ἐστὶ, τὸ δὲ τοὺς ἔχοντας ἀφαι-
ρεῖσθαι φθονούντων· τοῦτο δ' οὐ δεῖ δοκεῖν ὑμᾶς πε-
πονθέναι. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖν' ὀκνήσω περὶ τῆς ἀξίας
αὐτῆς πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον
νομίζω πόλει τὸν ἄξιον ἐξεταστέον εἶναι καὶ ἰδιώτῃ.
οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν αὐτῶν ἡ σκέψις. ἰδίᾳ μὲν γὰρ ἕκα-
στος ἡμῶν σκοπεῖ τίς ἄξιός ἐστιν ἑκάστου κηδεστὴς ἢ
τῶν τοιούτων τι γίγνεσθαι, ταῦτα δὲ καὶ νόμοις τισὶ*

καὶ δόξαις διώρισται· κοινῇ δ' ἡ πόλις καὶ ὁ δῆμος ὅστις
ἂν αὐτὸν εὖ ποιῇ καὶ σώζῃ, τοῦτο δ' οὐ γένει καὶ δόξῃ
ἴδοι τις ἄν, ἀλλ' ἔργῳ. ὅταν μὲν οὖν εὖ πάσχειν δέῃ,
τὸν βουλόμενον εὖ ποιεῖν ἡμᾶς ἐάσομεν, ἐπειδὰν δὲ
πάθωμεν, τότε τὴν ἀξίαν τοῦ ποιήσαντος σκεψόμεθα;
οὐκ ἄρ' ὀρθῶς βουλευσόμεθα.
58 Ἀλλὰ νὴ Δί' οὗτοι μόνοι τοῦτο πείσονται, καὶ
περὶ τούτων μόνων ποιοῦμαι λόγον τοσοῦτον. πολλοῦ
γε καὶ δέω. ἀλλὰ πάντας μὲν οὐδ' ἂν ἐγχειρήσαιμι ἐξε-
τάζειν, ὅσοι πεποιηκότες ὑμᾶς εὖ διὰ τὸν νόμον, εἰ μὴ
λυθήσεται, τὰ δοθέντ' ἀφαιρεθήσονται· ἓν δὲ ἢ δύο
δείξας ἔτι ψηφίσματα ἀπαλλάττομαι τοῦ περὶ τούτων
59 λέγειν. τοῦτο μὲν τοίνυν Θασίους τοὺς μετ' Ἐκφάν-
του, πῶς οὐκ ἀδικήσετε, ἐὰν ἀφαιρῆσθε τὴν ἀτέλειαν,
οἳ παραδόντες ὑμῖν Θάσον καὶ τὴν Λακεδαιμονίων
φρουρὰν μεθ' ὅπλων ἐκβαλόντες καὶ Θρασύβουλον
εἰσαγαγόντες καὶ παρασχόντες φίλην ὑμῖν τὴν αὑτῶν 473
πατρίδα αἴτιοι τοῦ γενέσθαι σύμμαχον τὸν περὶ Θρᾴ-
60 κην τόπον ὑμῖν ἐγένοντο; τοῦτο δ' Ἀρχέβιον καὶ Ἡρα-
κλείδην, οἳ Βυζάντιον παραδόντες Θρασυβούλῳ κυ-
ρίους ὑμᾶς ἐποίησαν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὥστε τὴν δε-
κάτην ἀποδόσθαι καὶ χρημάτων εὐπορήσαντας Λακε-
δαιμονίους ἀναγκάσαι τοιαύτην, οἵαν ὑμῖν ἐδόκει, ποι-
ήσασθαι τὴν εἰρήνην; ὧν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μετὰ
ταῦτ' ἐκπεσόντων ἐψηφίσασθε, ἅπερ, οἶμαι, φεύγου-
σιν εὐεργέταις δι' ὑμᾶς προσῆκε, προξενίαν, εὐεργε-
σίαν, ἀτέλειαν ἁπάντων. εἶτα τοὺς δι' ὑμᾶς φεύγον-
τας καὶ δικαίως τι παρ' ὑμῶν εὑρομένους ἐάσωμεν
ἀφαιρεθῆναι ταῦτα, μηδὲν ἔχοντες ἐγκαλέσαι; ἀλλ'
61 αἰσχρὸν ἂν εἴη. μάθοιτε δὲ τοῦτο μάλιστ' ἄν, ἐκείνως
εἰ λογίσαισθε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς· εἴ τινες νυνὶ τῶν
ἐχόντων Πύδναν ἢ Ποτίδαιαν ἤ τι τῶν ἄλλων χωρίων,

ἃ Φιλίππῳ μέν ἐστιν ὑπήκοα, ὑμῖν δ᾽ ἐχθρὰ, τὸν αὐτον
τρόπον ὅνπερ ἡ Θάσος ἦν τότε καὶ τὸ Βυζάντιον Λα-
κεδαιμονίοις μὲν οἰκεῖα, ὑμῖν δ᾽ ἀλλότρια, παραδω-
σειν ταῦτ᾽ ἐπαγγείλαιντο, ἂν αὐτοῖς τὰς αὐτὰς δῶτε δω-
ρεὰς ἅσπερ Ἐκφάντῳ τῷ Θασίῳ καὶ Ἀρχεβίῳ τῷ Βυ-
62 ζαντίῳ, καί τινες τούτων ἀντιλέγοιεν αὐτοῖς ταῦτα
λέγοντες, ὡς δεινὸν εἴ τινες μόνοι τῶν ἄλλων μετοί-
κων μὴ χορηγοῖεν, πῶς ποτ᾽ ἂν ἔχοιτε πρὸς τοὺς ταῦτα
λέγοντας; ἢ δῆλον ὅτι φωνὴν οὐκ ἂν ἀνάσχοισθε ὡς
συκοφαντούντων; οὐκοῦν αἰσχρὸν, εἰ μέλλοντες μὲν
εὖ πάσχειν συκοφάντην ἂν τὸν ταῦτα λέγοντα ἡγοῖσθε,
ἐπὶ τῷ δ᾽ ἀφελέσθαι τὰς τῶν προτέρων εὐεργετῶν
δωρεὰς ταῦτα λεγόντων ἀκούσεσθε. φέρε δὴ κἀκεῖνο
63 ἐξετάσωμεν. οἱ προδόντες τὴν Πύδναν καὶ τἄλλα χω- 476
ρία τῷ Φιλίππῳ τῷ ποτ᾽ ἐπαρθέντες ἡμᾶς ἠδίκουν; ἢ
πᾶσι πρόδηλον τοῦτο, ὅτι ταῖς παρ᾽ ἐκείνου δωρεαῖς,
ἃς διὰ ταῦτα ἔσεσθαι σφίσιν ἡγοῦντο; πότερον οὖν
μᾶλλον ἔδει σε, ὦ Λεπτίνη, τοὺς ἐχθροὺς, εἰ δύνασαι,
πεῖσαι τοὺς ἐπὶ τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἀδικήμασι γιγνομένους
ἐκείνων εὐεργέτας μὴ τιμᾶν, ἢ θεῖναι νόμον ἡμῖν ὃς
τῶν τοῖς ἡμετέροις εὐεργέταις ὑπαρχουσῶν δωρεῶν
ἀφαιρεῖταί τι; ἐγὼ μὲν ἐκεῖνο οἶμαι. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ
πόρρω τοῦ παρόντος γένωμαι, λαβὲ τὰ ψηφίσματα ἃ
τοῖς Θασίοις καὶ Βυζαντίοις ἐγράφη. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

64 Ἠκούσατε μὲν τῶν ψηφισμάτων, ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, τούτων δ᾽ ἴσως ἔνιοι τῶν ἀνδρῶν οὐκέτ᾽ εἰσίν.
ἀλλὰ τὰ ἔργα τὰ πραχθέντ᾽ ἔστιν, ἐπειδήπερ ἅπαξ
ἐπράχθη. προσήκει τοίνυν τὰς στήλας ταύτας κυρίας
ἐᾶν τὸν πάντα χρόνον, ἵν᾽, ἕως μὲν ἄν τινες ζῶσι, μη-
δὲν ὑφ᾽ ὑμῶν ἀδικῶνται, ἐπειδὰν δὲ τελευτήσωσιν,

ἐκεῖναι τοῦ τῆς πόλεως ἤθους μνημεῖον ὦσι, καὶ παραδείγματα ἑστῶσι τοῖς βουλομένοις τι ποιεῖν ὑμᾶς ἀγαθὸν, ὅσους εὖ ποιήσαντας ἡ πόλις ἀντ' εὖ πεποίηκεν.

65 καὶ μὴν μηδ' ἐκεῖν' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λανθανέτω, ὅτι τῶν αἰσχίστων ἐστὶ πάντας ἀνθρώπους ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι τὰς μὲν συμφορὰς, αἷς δι' ὑμᾶς ἐχρήσαντο οἱ ἄνδρες οὗτοι, πάντα τὸν χρόνον κυρίας αὐτοῖς γεγενημένας, τὰς δὲ δωρεὰς, ἃς ἀντὶ τούτων ἔλαβον παρ'

56 ὑμῶν, καὶ δὴ λελυμένας. πολὺ γὰρ μᾶλλον ἥρμοττε τὰ δοθέντα ἐῶντας τῶν ἀτυχημάτων ἀφαιρεῖν ἢ τούτων μενόντων τὰς δωρεὰς ἀφαιρεῖσθαι. φέρε γὰρ 477 πρὸς Διὸς, τίς ἔστιν ὅστις εὖ ποιεῖν ὑμᾶς βουλήσεται μέλλων, ἂν μὲν ἀποτύχῃ, παραχρῆμα δίκην δώσειν τοῖς ἐχθροῖς, ἂν δὲ κατορθώσῃ, τὰς χάριτας παρ' ὑμῶν ἀπίστους ἕξειν;

67 Πάνυ τοίνυν ἀχθοίμην ἂν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ τοῦτο μόνον δόξαιμι δίκαιον κατηγορεῖν τοῦ νόμου, ὅτι πολλοὺς ξένους εὐεργέτας ἀφαιρεῖται τὴν ἀτέλειαν, τῶν δὲ πολιτῶν μηδέν' ἄξιον δοκοίην ἔχειν δεῖξαι τῶν εὑρημένων ταύτην τὴν τιμήν. καὶ γὰρ τἄλλα ἀγαθὰ εὐξαίμην ἂν ἔγωγε παρ' ἡμῖν εἶναι πλεῖστα, καὶ ἄνδρας ἀρίστους καὶ πλείστους εὐεργέτας τῆς πόλεως πο-

68 λίτας εἶναι. πρῶτον μὲν τοίνυν Κόνωνα σκοπεῖτε, εἰ ἄρ' ἄξιον καταμεμψαμένους ἢ τὸν ἄνδρα ἢ τὰ πεπραγμένα ἄκυρόν τι ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοθέντων. οὗτος γὰρ, ὡς ὑμῶν τινῶν ἔστιν ἀκοῦσαι τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὄντων, μετὰ τὴν τοῦ δήμου κάθοδον τὴν ἐκ Πειραιῶς ἀσθενοῦς ἡμῶν τῆς πόλεως οὔσης καὶ ναῦν οὐδεμίαν κεκτημένης, στρατηγῶν βασιλεῖ παρ' ὑμῶν οὐδ' ἡντινοῦν ἀφορμὴν λαβὼν κατεναυμάχησε Λακεδαιμονίους, καὶ πρότερον τοῖς ἄλλοις ἐπιτάττοντας εἴθισεν ἀκούειν ὑμῶν, καὶ τοὺς ἁρμοστὰς ἐξήλα-

σει ἐκ τῶν νήσων, καὶ μετὰ ταῦτα δεῦρ' ἐλθὼν ἀνέ-
στησε τὰ τείχη, καὶ πρῶτος πάλιν περὶ τῆς ἡγεμονίας
ἐποίησε τῇ πόλει τὸν λόγον πρὸς Λακεδαιμονίους εἶναι.
69 καὶ γάρ τοι μόνῳ τῶν πάντων αὐτῷ τοῦτ' ἐν τῇ στήλῃ
γέγραπται· "ἐπειδὴ Κόνων" φησὶν "ἠλευθέρωσε τοὺς
"Ἀθηναίων συμμάχους." ἔστι δὲ τοῦτο τὸ γράμμα, ὦ
ἄνδρες δικασταὶ, ἐκείνῳ μὲν φιλοτιμία πρὸς ὑμᾶς αὐ-
τοὺς, ὑμῖν δὲ πρὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας· ὅτου γὰρ 478
ἄν τις παρ' ἡμῶν ἀγαθοῦ τοῖς ἄλλοις αἴτιος γένηται,
τούτου τὴν δόξαν τὸ τῆς πόλεως ὄνομα καρποῦται.
70 διόπερ οὐ μόνον αὐτῷ τὴν ἀτέλειαν ἔδωκαν οἱ τότε,
ἀλλὰ καὶ χαλκῆν εἰκόνα ὥσπερ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστο-
γείτονος ἔστησαν πρώτου· ἡγοῦντο γὰρ οὐ μικρὰν τυ-
ραννίδα καὶ τοῦτον, τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν κατα-
λύσαντα, πεπαυκέναι. ἵν' οὖν μᾶλλον οἷς λέγω προσέ-
χητε, τὰ ψηφίσμαθ' ὑμῖν αὔτ' ἀναγνώσεται τὰ τότε
ψηφισθέντα τῷ Κόνωνι. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

71 Οὐ τοίνυν ὑφ' ὑμῶν μόνον ὁ Κόνων, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τότ' ἐτιμήθη πράξας ἃ διεξῆλθον ἐγὼ, ἀλλὰ
καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν, οἳ δικαίως ὧν εὐηργέτηντο χά-
ριν ᾤοντο δεῖν ἀποδιδόναι. οὐκοῦν αἰσχρὸν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, εἰ αἱ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις δωρεαὶ βέβαιοι
μένουσιν αὐτῷ, τῆς δὲ παρ' ὑμῶν μόνης τοῦτ' ἀφαι-
72 ρεθήσεται. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο καλὸν, ζῶντα μὲν αὐ-
τὸν οὕτω τιμᾶν ὥστε τοσούτων ὅσων ἀκηκόατε ἀξιοῦν,
ἐπειδὴ δὲ τετελεύτηκε, μηδεμίαν ποιησαμένους τού-
των μνείαν ἀφελέσθαι τι τῶν δοθέντων τότε. πολλὰ
μὲν γαρ ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ὑπ' ἐκείνου
πραχθέντων ἄξια ἐπαίνου, δι' ἃ πάντα προσήκει μὴ
λύειν τὰς ἐπὶ τούτοις δοθείσας δωρεὰς, κάλλιστον δὲ

73 *πάντων ἡ τῶν τειχῶν ἀνάστασις. γνοίη δ' ἄν τις, εἰ*
παραθείη πῶς Θεμιστοκλῆς ὁ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἁπάν-
των ἀνδρῶν ἐνδοξότατος ταὐτὸ τοῦτ' ἐποίησεν. λέγε-
ται τοίνυν ἐκεῖνος τειχίζειν εἰπὼν τοῖς πολίταις, κἂν
ἀφικνῆταί τις ἐκ Λακεδαίμονος, κατέχειν κελεύσας,
οἴχεσθαι πρεσβεύων αὐτὸς ὡς τοὺς Λακεδαιμονίους, 479
λόγων δὲ γιγνομένων ἐκεῖ, καί τινων ἀπαγγελλόντων
ὡς Ἀθηναῖοι τειχίζουσιν, ἀρνεῖσθαι καὶ πρέσβεις πέμ-
πειν σκεψομένους κελεύειν, ἐπειδὴ δ' οὐχ ἧκον οὗτοι,
πέμπειν ἑτέρους παραινεῖν. καὶ πάντες ἴσως ἀκηκόατε
74 *ὃν τρόπον ἐξαπατῆσαι λέγεται Λακεδαιμονίους. φημὶ*
τοίνυν ἐγώ (καὶ πρὸς Διὸς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μη-
δεὶς φθόνῳ τὸ μέλλον ἀκούσῃ, ἀλλ' ἂν ἀληθὲς ᾖ σκο-
πείτω), ὅσῳ τὸ φανερῶς τοῦ λάθρᾳ κρεῖττον καὶ τὸ
νικῶντας τοῦ παρακρουσαμένους πράττειν ὁτιοῦν ἐν-
τιμότερον, τοσούτῳ κάλλιον Κόνωνα τὰ τείχη στῆσαι
Θεμιστοκλέους· ὁ μὲν γὰρ λαθὼν, ὁ δὲ νικήσας τοὺς
κωλύσοντας αὔτ' ἐποίησεν. οὐ τοίνυν ἄξιον τὸν τοι-
οῦτον ὑφ' ὑμῶν ἀδικηθῆναι, οὐδ' ἔλαττον σχεῖν τῶν
ῥητόρων τῶν διδαξόντων ὡς ἀφελέσθαι τι χρὴ τῶν
ἐκείνῳ δοθέντων.

75 *Εἶεν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸν παῖδα τὸν Χαβρίου περιί-*
δωμεν ἀφαιρεθέντα τὴν ἀτέλειαν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ
δικαίως παρ' ὑμῶν λαβὼν κατέλιπεν. ἀλλ' οὐδένα ἀν-
θρώπων εὖ φρονοῦντ' οἶμαι ταῦτ' ἂν φῆσαι καλῶς
ἔχειν. ἴστε μὲν οὖν ἴσως καὶ ἄνευ τοῦ παρ' ἐμοῦ λόγου
ὅτι σπουδαῖος Χαβρίας ἦν ἀνὴρ, οὐ μὴν κωλύει γ' οὐ-
δὲν κἀμὲ διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι τῶν πεπραγμέ-
76 *νων αὐτῷ. ὃν μὲν οὖν τρόπον ὑμᾶς ἔχων πρὸς ἅπαν-*
τας Πελοποννησίους παρετάξατο ἐν Θήβαις, καὶ ὡς
Γοργώπαν ἀπέκτεινεν ἐν Αἰγίνῃ, καὶ ὅσα ἐν Κύπρῳ
τρόπαια ἔστησε καὶ μετὰ ταῦτ' ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ὅτι πᾶ-

σαν ἐπελθὼν ὀλίγου δέω λέγειν χώραν οὐδαμοῦ τὸ τῆς
πόλεως ὄνομ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸν κατῄσχυνεν, οὔτε πάνυ ῥᾴ- 480
διον κατὰ τὴν ἀξίαν εἰπεῖν, πολλή τ᾽ αἰσχύνη λέγοντος
ἐμοῦ ταῦτ᾽ ἐλάττω φανῆναι τῆς ἐν ἑκάστῳ νῦν περὶ
αὐτοῦ δόξης ὑπαρχούσης· ἃ δ᾽ οὐδαμῶς ἂν εἰπὼν οἶ-
77 μαι μικρὰ ποιῆσαι, ταῦθ᾽ ὑπομνῆσαι πειράσομαι. ἐνί-
κησε μὲν τοίνυν Λακεδαιμονίους ναυμαχίᾳ καὶ πεν-
τήκοντα μιᾶς δεούσας ἔλαβεν αἰχμαλώτους τριήρεις,
εἷλε δὲ τῶν νήσων τούτων τὰς πολλὰς καὶ παρέδω-
κεν ὑμῖν καὶ φιλίας ἐποίησεν ἐχθρῶς ἐχούσας πρότε-
ρον, τρισχίλια δ᾽ αἰχμάλωτα σώματα δεῦρ᾽ ἤγαγε, καὶ
πλέον ἢ δέκα καὶ ἑκατὸν τάλαντ᾽ ἀπέφηνεν ἀπὸ τῶν
πολεμίων. καὶ τούτων πάντων ὑμῶν τινὲς, οἱ πρεσβύ-
τατοι, μάρτυρές εἰσί μοι. πρὸς δὲ τούτοις ἄλλας τριή-
ρεις πλέον ἢ εἴκοσιν εἷλε, κατὰ μίαν καὶ δύο λαμβά-
νων, ἃς ἁπάσας εἰς τοὺς ὑμετέρους λιμένας κατήγαγεν.
78 ἑνὶ δὲ κεφαλαίῳ, μόνος τῶν πάντων στρατηγῶν οὐ
πόλιν, οὐ φρούριον, οὐ ναῦν, οὐ στρατιώτην ἀπώλε-
σεν οὐδένα ἡγούμενος ὑμῶν, οὐδ᾽ ἔστιν οὐδενὶ τῶν
ὑμετέρων ἐχθρῶν τρόπαιον οὐδὲν ἀφ᾽ ὑμῶν κἀκείνου,
ὑμῖν δ᾽ ἀπὸ πολλῶν πολλὰ ἐκείνου στρατηγοῦντος. ἵνα
δὲ μὴ λέγων παραλίπω τι τῶν πεπραγμένων αὐτῷ,
ἀναγνώσεται γεγραμμένας ὑμῖν τάς τε ναῦς ὅσας ἔλαβε
καὶ οὗ ἑκάστην, καὶ τῶν πόλεων τὸν ἀριθμὸν καὶ τῶν
χρημάτων τὸ πλῆθος καὶ τῶν τροπαίων, οὗ ἕκαστον.
λέγε.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΧΑΒΡΙΟΥ.

79 Δοκεῖ τισὶν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὗτος ὁ
τοσαύτας πόλεις λαβὼν καὶ τριήρεις τῶν πολεμίων
ναυμαχίᾳ νικήσας καὶ τοσούτων καλῶν αἴτιος ὢν, 481
αἰσχροῦ δ᾽ οὐδενὸς τῇ πόλει, ἄξιος εἶναι ἀποστερηθῆ-
ναι τὴν ἀτέλειαν, ἣν εὕρετο παρ᾽ ὑμῶν καὶ τῷ υἱεῖ κατ-

*έλιπεν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. καὶ γὰρ ἂν ἄλογον εἴη·
μίαν μὲν πόλιν εἰ ἀπώλεσεν ἢ ναῦς δέκα μόνας, περὶ
προδοσίας ἂν αὐτὸν εἰσήγγελλον οὗτοι, καὶ εἰ ἑάλω,*
80 *τὸν ἅπαντ' ἂν ἀπωλώλει χρόνον· ἐπειδὴ δὲ τοὐναν-
τίον ἑπτακαίδεκα μὲν πόλεις εἷλεν, ἑβδομήκοντα δὲ
ναῦς ἔλαβε, τρισχιλίους δ' αἰχμαλώτους, δέκα δὲ καὶ
ἑκατὸν τάλαντ' ἀπέφηνε, τοσαῦτα δ' ἔστησε τρόπαια,
τηνικαῦτα δ' οὐκ ἔσται κύρι' αὐτῷ τὰ δοθέντ' ἐπὶ τού-
τοις. καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ζῶν πάνθ' ὑπὲρ
ὑμῶν φανήσεται πράξας Χαβρίας, καὶ τὴν τελευτὴν
αὐτὴν τοῦ βίου πεποιημένος οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς,
ὥστε δικαίως ἂν οὐ μόνον διὰ τὰ ζῶντι πεπραγμένα
φαίνοισθε εὐνοϊκῶς διακείμενοι πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ,*
81 *ἀλλὰ καὶ διὰ ταύτην. ἄξιον τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, κἀκεῖνο σκοπεῖν, ὅπως μὴ φανούμεθα φαυλότε-
ροι Χίων περὶ τοὺς εὐεργέτας γεγενημένοι. εἰ γὰρ ἐκεῖ-
νοι μὲν, ἐφ' οὓς μεθ' ὅπλων ἦλθεν ἐν ἐχθροῦ τάξει,
μηδὲν ὧν ἔδοσαν πρότερον νῦν ἀφῄρηνται, ἀλλὰ τὰς
πάλαι χάριτας μείζους τῶν καινῶν ἐγκλημάτων πεποί-
ηνται, ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐπ' ἐκείνους ἐλθὼν ἐτελεύτη-
σεν, ἀντὶ τοῦ διὰ ταῦτ' ἔτι μᾶλλον αὐτὸν τιμᾶν καὶ
τῶν ἐπὶ ταῖς πρότερον εὐεργεσίαις τι δοθέντων ἀφῃ-
ρημένοι φανήσεσθε, πῶς οὐκ εἰκότως αἰσχύνην ἕξετε;*
82 *καὶ μὴν καὶ κατ' ἐκεῖνο ἀνάξι' ἂν εἴη πεπονθὼς ὁ παῖς,
εἰ τῆς δωρεᾶς ἀφαιρεθείη, καθ' ὃ πολλάκις ὑμῶν στρα-* 482
*τηγήσαντος Χαβρίου οὐδενὸς πώποθ' υἱὸς ὀρφανὸς
δι' ἐκεῖνον ἐγένετο, αὐτὸς δ' ἐν ὀρφανίᾳ τέθραπται
διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμίαν τοῦ πατρός. οὕτω γὰρ
ὡς ἀληθῶς ἔμοιγε φαίνεται βεβαίως πως ἐκεῖνος φιλό-
πολις ὥστε δοκῶν καὶ ὢν ἀσφαλέστατος στρατηγὸς
ἁπάντων ὑπὲρ μὲν ὑμῶν, ὁπόθ' ἡγοῖτο, ἐχρῆτο τούτῳ,
ὑπὲρ αὑτοῦ δὲ, ἐπειδὴ τὸ καθ' αὑτὸν ἐτάχθη κινδυ-*

νεύειν, παρεῖδε, καὶ μᾶλλον εἵλετο μὴ ζῆν ἢ καταισχῦ-
83 ναι τὰς παρ' ὑμῶν ὑπαρχούσας αὐτῷ τιμάς. εἶθ' ὑπὲρ
ὧν ἐκεῖνος ᾤετο δεῖν ἀποθνήσκειν ἢ νικᾶν, ταῦθ'
ἡμεῖς ἀφελώμεθα τὸν υἱὸν αὐτοῦ; καὶ τί φήσομεν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅταν τὰ μὲν τρόπαια ἑστήκῃ δῆλα
πᾶσιν ἀνθρώποις, ἃ ὑπὲρ ὑμῶν στρατηγῶν ἐκεῖνος
ἔστησε, τῶν δ' ἐπὶ τούτοις δωρεῶν ἀφῃρημένον τι φαί-
νηται; οὐ σκέψεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ λογιεῖσθε
ὅτι νῦν οὐχ ὁ νόμος κρίνεται, πότερόν ἐστιν ἐπιτήδειος
ἢ οὔ, ἀλλ' ὑμεῖς δοκιμάζεσθε, εἴτ' ἐπιτήδειοι πάσχειν
ἐστὲ εὖ τὸν λοιπὸν χρόνον εἴτε μή;
84 Λαβὲ δὴ καὶ τὸ τῷ Χαβρίᾳ ψήφισμα ψηφισθέν.
ὅρα δὴ καὶ σκόπει· δεῖ γὰρ αὐτὸ ἐνταῦθ' εἶναί που.

Ἐγὼ δ' ἔτι τοῦτ' εἰπεῖν ὑπὲρ Χαβρίου βούλομαι.
ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τιμῶντές ποτε Ἰφικράτην
οὐ μόνον αὐτὸν ἐτιμήσατε, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον Στρά-
βακα καὶ Πολύστρατον· καὶ πάλιν Τιμοθέῳ διδόντες
τὴν δωρεὰν δι' ἐκεῖνον ἐδώκατε καὶ Κλεάρχῳ καί τισιν
ἄλλοις πολιτείαν. Χαβρίας δ' αὐτὸς ἐτιμήθη παρ' ὑμῖν
85 μόνος. εἰ δὴ τότε, ὅθ' εὑρίσκετο τὴν δωρεάν, ἠξίω- 483
σεν ὑμᾶς, ὥσπερ δι' Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον εὖ τινὰς
πεποιήκατε, οὕτω καὶ δι' αὐτὸν εὖ ποιῆσαι τούτων
τινὰς τῶν εὑρημενων τὴν ἀτέλειαν, οὓς νῦν οὗτοι
μεμφόμενοι πάντας ἀφαιρεῖσθαι κελεύουσιν ὁμοίως,
οὐκ ἂν ἐδώκατε ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν; ἔγωγε ἡγοῦ-
86 μαι. εἶθ' οἷς δι' ἐκεῖνον ἂν τότ' ἐδώκατε δωρεάν, διὰ
τούτους νῦν αὐτὸν ἐκεῖνον ἀφαιρήσεσθε τὴν ἀτέλειαν;
ἀλλ' ἄλογον. οὐδὲ γὰρ ὑμῖν ἁρμόττει δοκεῖν παρὰ μὲν
τὰς εὐεργεσίας οὕτω προχείρως ἔχειν ὥστε μὴ μόνον
αὐτοὺς τοὺς εὐεργέτας τιμᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων
φίλους, ἐπειδὰν δὲ χρόνος διέλθῃ βραχύς, καὶ ὅσα αὐ-
τοῖς δεδώκατε, ταῦτ' ἀφαιρεῖσθαι.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΩΝ ΧΑΒΡΙΟΥ ΤΙΜΩΝ.

87 Οὓς μὲν τοίνυν ἀδικήσετε, εἰ μὴ λύσετε τὸν νόμον, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, οὓς ἀκηκόατε, εἰσίν, ὦ ἄνδρες δικασταί. σκοπεῖτε δὴ καὶ λογίσασθε ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, εἴ τινες τούτων τῶν τετελευτηκότων λάβοιεν τρόπῳ τινὶ τοῦ νυνὶ γιγνομένου πράγματος αἴσθησιν, ὡς ἂν εἰκότως ἀγανακτήσειαν. εἰ γὰρ ὧν ἔργῳ πεποίηκεν ἕκαστος αὐτῶν ὑμᾶς εὖ, τούτων ἐκ λόγου κρίσις γίγνεται, καὶ τὰ καλῶς πραχθένθ' ὑπ' ἐκείνων, ἂν ὑφ' ἡμῶν μὴ καλῶς ῥηθῇ τῷ λόγῳ, μάτην τοῖς πονήσασιν εἴργασται, πῶς οὐ δεινὰ πάσχουσιν;

88 Ἵνα τοίνυν εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὡς ἀληθῶς ἐπὶ πᾶσι δικαίοις ποιούμεθα τοὺς λόγους πάντας, οὓς λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐδὲν ἔσθ' ὅ τι τοῦ παρακρούσασθαι καὶ φενακίσαι λέγεται παρ' ἡμῶν ἕνεκα, ἀναγνώσεται τὸν νόμον ὑμῖν ὃν παρεισφέρο- 484
μεν γράψαντες ἀντὶ τοῦδε, ὃν οὐκ ἐπιτήδειον εἶναί φαμεν. γνώσεσθε γὰρ ἐκ τούτου πρόνοιάν τινα ἔχοντας ἡμᾶς καὶ ὅπως ὑμεῖς μηδὲν αἰσχρὸν ποιῆσαι δόξετε, καὶ ὅπως, εἴ τινά τις καταμέμφεται τῶν εὑρημένων τὰς δωρεάς, ἂν δίκαιον ᾖ, κρίνας παρ' ὑμῖν ἀφαιρήσεται, καὶ ὅπως, οὓς οὐδεὶς ἂν ἀντείποι μὴ οὐ δεῖν
89 ἔχειν, ἕξουσι τὰ δοθέντα. καὶ τούτων πάντων οὐδέν ἐστι καινὸν οὐδ' ἡμέτερον εὕρημα, ἀλλ' ὁ παλαιός, ὃν οὗτος παρέβη, νόμος οὕτω κελεύει νομοθετεῖν, γράφεσθαι μέν, ἄν τίς τινα τῶν ὑπαρχόντων νόμων μὴ καλῶς ἔχειν ἡγῆται, παρεισφέρειν δ' αὐτὸν ἄλλον, ὃν ἂν τιθῇ λύων ἐκεῖνον, ὑμᾶς δ' ἀκούσαντας ἑλέσθαι
90 τὸν κρείττω. οὐ γὰρ ᾤετο δεῖν ὁ Σόλων, ὁ τοῦτον τὸν τρόπον προστάξας νομοθετεῖν, τοὺς μὲν θεσμοθέτας τοὺς ἐπὶ τοὺς νόμους κληρουμένους δὶς δοκιμασθέντας ἄρχειν, ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ παρ' ὑμῖν ἐν τῷ δικαστη-

ρίῳ, τοὺς δὲ νόμους αὐτούς, καθ' οὓς καὶ τούτοις ἄρχειν καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις πολιτεύεσθαι προσήκει, ἐπὶ καιροῦ τεθέντας, ὅπως ἔτυχον, μὴ δοκιμασθέντας κυ-
91 ρίους εἶναι. καὶ γάρ τοι τότε μέν, ἕως τὸν τρόπον τοῦτον ἐνομοθέτουν, τοῖς μὲν ὑπάρχουσι νόμοις ἐχρῶντο, καινοὺς δ' οὐκ ἐτίθεσαν· ἐπειδὴ δὲ τῶν πολιτευομένων τινὲς δυνηθέντες, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, κατεσκεύασαν αὐτοῖς ἐξεῖναι νομοθετεῖν, ὅταν τις βούληται καὶ ὃν ἂν τύχῃ τρόπον, τοσοῦτοι μὲν οἱ ἐναντίοι σφίσιν αὐτοῖς εἰσὶ νόμοι ὥστε χειροτονεῖθ' ὑμεῖς τοὺς διαλέξοντας
92 τοὺς ἐναντίους ἐπὶ πάμπολυν ἤδη χρόνον, καὶ τὸ πρᾶ- 485
γμα οὐδὲν μᾶλλον δύναται πέρας ἔχειν, ψηφισμάτων δ' οὐδ' ὁτιοῦν διαφέρουσιν οἱ νόμοι, ἀλλὰ νεώτεροι οἱ νόμοι, καθ' οὓς τὰ ψηφίσματα δεῖ γράφεσθαι, τῶν ψηφισμάτων αὐτῶν ὑμῖν εἰσίν· ἵν' οὖν μὴ λόγον λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον αὐτὸν ὅν φημι δείξω, λαβέ μοι τὸν νόμον καθ' ὃν ἦσαν οἱ πρότερον νομοθέται. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

93 Συνίεθ' ὃν τρόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Σόλων τοὺς νόμους ὡς καλῶς κελεύει τιθέναι, πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, τοῖς ὀμωμοκόσι, παρ' οἷσπερ καὶ τἄλλα κυροῦται, ἔπειτα λύοντα τοὺς ἐναντίους, ἵν' εἷς ᾖ περὶ τῶν ὄντων ἑκάστου νόμος καὶ μὴ τοὺς ἰδιώτας αὐτὸ τοῦτο ταράττῃ καὶ ποιῇ τῶν ἅπαντας εἰδότων τοὺς νόμους ἔλαττον ἔχειν, ἀλλὰ πᾶσιν ᾖ ταὐτὰ ἀναγνῶναι
94 καὶ μαθεῖν ἁπλᾶ καὶ σαφῆ τὰ δίκαια. καὶ πρὸ τούτων γ' ἐπέταξεν ἐκθεῖναι πρόσθε τῶν ἐπωνύμων καὶ τῷ γραμματεῖ παραδοῦναι, τοῦτον δ' ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναγιγνώσκειν, ἵν' ἕκαστος ὑμῶν ἀκούσας πολλάκις καὶ κατὰ σχολὴν σκεψάμενος, ἃν ᾖ καὶ δίκαια καὶ συμφέροντα, ταῦτα νομοθετῇ. τούτων τοίνυν τοσούτων ὄν-

των δικαίων τὸ πλῆθος οὑτοσὶ μὲν οὐδ' ὁτιοῦν ἐποίησε Λεπτίνης· οὐδὲ γὰρ ἂν ὑμεῖς ποτ' ἐπείσθητε, ὡς ἐγώ νομίζω, θέσθαι τὸν νόμον· ἡμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντα, καὶ παρεισφέρομεν πολλῷ καὶ κρείττω καὶ δικαιότερον τοῦ τούτου νόμον. γνώσεσθε δ' ἀκούον-
95 τες. λαβὲ καὶ λέγε πρῶτον μὲν ἃ τοῦ τούτου νόμου γε- 486
γράμμεθα, εἶθ' ἅ φαμεν δεῖν ἀντὶ τούτων τεθῆναι. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

Ταῦτα μέν ἐστιν ἃ τοῦ τούτου νόμου διώκομεν ὡς οὐκ ἐπιτήδεια. τὰ δ' ἑξῆς λέγε, ἃ τούτων εἶναι βελτίω φαμέν. προσέχετε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τούτοις ἀναγιγνωσκομένοις τὸν νοῦν. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

96 Ἐπίσχες. τοῦτο μέν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι νόμοις κυρίοις ὑπάρχον καλὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ σαφὲς, τὰς δωρεὰς, ὅσας ὁ δῆμος ἔδωκε, κυρίας εἶναι, δίκαιον, ὦ γῆ καὶ θεοί. χρῆν τοίνυν Λεπτίνην μὴ πρότερον τιθέναι τὸν ἑαυτοῦ νόμον, πρὶν τοῦτον ἔλυσε γραψάμενος. νῦν δὲ μαρτυρίαν καθ' ἑαυτοῦ καταλείπων ὅτι παρανομεῖ τουτονὶ τὸν νόμον, ὅμως ἐνομοθέτει, καὶ ταῦθ' ἑτέρου κελεύοντος νόμου καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔνοχον εἶναι τῇ γραφῇ, ἐὰν ἐναντίος ᾖ τοῖς πρότερον κειμένοις νόμοις. λαβὲ δ' αὐτὸν τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

97 Οὔκουν ἐναντίον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ κυρίας εἶναι τὰς δωρεὰς, ὅσας ὁ δῆμος ἔδωκε, τὸ μηδέν' εἶναι ἀτελῆ τούτων οἷς ὁ δῆμος ἔδωκεν; σαφῶς γ' οὑτωσί. ἀλλ' οὐκ ἐν ᾧ νῦν ὅδε ἀντεισφέρει νόμῳ, ἀλλ' ἅ τ' ἐδώκατε, κύρια, καὶ πρόφασις δικαία κατὰ τῶν ἢ πα-

ῥακρουσαμένων ἢ μετὰ ταῦτ' ἀδικούντων ἢ ὅλως ἀνα-
ξίων, δι' ἣν ὃν ἂν ὑμῖν δοκῇ κωλύσετ' ἔχειν τὴν δω-
ρεάν. λέγε τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ. 487

98 Ἀκούετ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ καταμανθάνετε
ὅτι ἐνταῦθ' ἔνι καὶ τοὺς ἀξίους ἔχειν τὰ δοθέντα καὶ
τοὺς μὴ τοιούτους κριθέντας, ἐὰν ἀδίκως τι λάβωσιν,
ἀφαιρεθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν ἐφ' ὑμῖν εἶναι πάνθ',
ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, καὶ δοῦναι καὶ μή. ὡς μὲν τοίνυν
οὐχὶ καλῶς οὗτος ἔχει καὶ δικαίως ὁ νόμος, οὔτ' ἐρεῖν
οἶμαι Λεπτίνην οὔτ', ἐὰν λέγῃ, δεῖξαι δυνήσεσθαι· ἃ
δὲ πρὸς τοῖς θεσμοθέταις ἔλεγε, ταῦτ' ἴσως λέγων παρ-
άγειν ὑμᾶς ζητήσει. ἔφη γὰρ ἐξαπάτης ἕνεκα παρα-
γεγράφθαι τοῦτον τὸν νόμον, ἐὰν δ' ὃν αὐτὸς ἔθηκε
99 λυθῇ, τοῦτον οὐ τεθήσεσθαι. ἐγὼ δ', ὅτι μὲν τῇ ὑμε-
τέρᾳ ψήφῳ τούτου τοῦ νόμου λυθέντος τὸν παρεισε-
νεχθέντα κύριον εἶναι σαφῶς ὁ παλαιὸς κελεύει νόμος,
καθ' ὃν οἱ θεσμοθέται τοῦτον ὑμῖν παρέγραψαν, ἐάσω,
ἵνα μὴ περὶ τούτου τις ἀντιλέγῃ μοι, ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνο
εἶμι. ὅταν ταῦτα λέγῃ δήπου, ὁμολογεῖ μὲν εἶναι βελ-
τίω καὶ δικαιότερον τόνδε τὸν νόμον οὗ τέθεικεν αὐ-
τὸς, ὑπὲρ δὲ τοῦ πῶς τεθήσεται ποιεῖται τὸν λόγον.
100 πρῶτον μὲν τοίνυν εἰσὶν αὐτῷ κατὰ τοῦ παρεισφέρον-
τος πολλοὶ τρόποι, δι' ὧν, ἂν βούληται θεῖναι τὸν νό-
μον, αὐτὸν ἀναγκάσει· ἔπειτ' ἐγγυώμεθ' ἡμεῖς, ἐγὼ,
Φορμίων, ἄλλον εἴ τινα βούλεται, θήσειν τὸν νόμον.
ἔστι δὲ δήπου νόμος ὑμῖν, ἐάν τις ὑποσχόμενός τι τὸν
δῆμον ἢ βουλὴν ἢ δικαστήριον ἐξαπατήσῃ, τὰ ἔσχατα
πάσχειν. ἐγγυώμεθα, ὑπισχνούμεθα. οἱ θεσμοθέται
ταῦτα γραφόντων, ἐπὶ τούτοις τὸ πρᾶγμα γιγνέσθω.
101 μήθ' ὑμεῖς ποιήσητε μηδὲν ἀνάξιον ὑμῶν αὐτῶν, μήτ',

*εἴ τις φαῦλός ἐστι τῶν εὑρημένων τὴν δωρεάν, ἐχέτω,
ἀλλ' ἰδίᾳ κατὰ τόνδε κριθήτω τὸν νόμον. εἰ δὲ ταῦτα
λόγους καὶ φλυαρίας εἶναι φήσει, ἐκεῖνό γ' οὐ λόγος·
αὐτὸς θέτω, καὶ μὴ λεγέτω τοῦτο, ὡς οὐ θήσομεν
ἡμεῖς. κάλλιον δὲ δήπου τὸν ὑφ' ὑμῶν κριθέντα κα-
λῶς ἔχειν νόμον εἰσφέρειν ἢ ὃν νῦν ἀφ' αὑτοῦ τί-
θησιν.*

102 *Ἐμοὶ δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δοκεῖ Λεπτίνης (καί
μοι μηδὲν ὀργισθῇς· οὐδὲν γὰρ φλαῦρον ἐρῶ σε) ἢ
οὐκ ἀνεγνωκέναι τοὺς Σόλωνος νόμους ἢ οὐ συνιέναι.
εἰ γὰρ ὁ μὲν Σόλων ἔθηκε νόμον ἐξεῖναι δοῦναι τὰ
ἑαυτοῦ ᾧ ἄν τις βούληται, ἐὰν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι,
οὐχ ἵν' ἀποστερήσῃ τοὺς ἐγγυτάτω γένει τῆς ἀγχι-
στείας, ἀλλ' ἵν' εἰς τὸ μέσον καταθεὶς τὴν ὠφέλειαν
103 ἐφάμιλλον ποιήσῃ τὸ ποιεῖν ἀλλήλους εὖ, σὺ δὲ τοὐ-
ναντίον εἰσενήνοχας μὴ ἐξεῖναι τῷ δήμῳ τῶν ἑαυτοῦ
δοῦναι μηδενὶ μηδέν, πῶς σέ τις φήσει τοὺς Σόλωνος
ἀνεγνωκέναι νόμους ἢ συνιέναι; ὃς ἔρημον ποιεῖς τὸν
δῆμον τῶν φιλοτιμησομένων, προλέγων καὶ δεικνὺς
ὅτι τοῖς ἀγαθόν τι ποιοῦσιν οὐδ' ὁτιοῦν ἔσται πλέον.
104 καὶ μὴν κἀκεῖνος τῶν καλῶς δοκούντων ἔχειν νόμων
Σόλωνός ἐστι, μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνεῶτα, μηδ'
ἂν ὑπὸ τῶν ἐκείνου τις ἀκούῃ παίδων αὐτός· σὺ δὲ
ποιεῖς, οὐ λέγεις κακῶς τοὺς τετελευτηκότας τῶν εὐερ-
γετῶν, τῷ δεῖνι μεμφόμενος καὶ τὸν δεῖν' ἀνάξιον εἶ-
ναι φάσκων, ὧν οὐδεὶς οὐδὲν ἐκείνοις προσῆκεν. ἆρ'
οὐ πολὺ τοῦ Σόλωνος ἀποστατεῖς τῇ γνώμῃ;*

105 *Πάνυ τοίνυν σπουδῇ τις ἀπήγγειλέ μοι περὶ τοῦ
μηδενὶ δεῖν μηδὲν διδόναι, μηδ' ἂν ὁτιοῦν πράξῃ, τοι-
οῦτόν τι λέγειν αὐτοὺς παρεσκευάσθαι, ὡς ἄρ' οἱ Λα-
κεδαιμόνιοι καλῶς πολιτευόμενοι καὶ Θηβαῖοι οὐδενὶ* 489
τῶν παρ' ἑαυτοῖς διδόασι τοιαύτην οὐδεμίαν τιμήν·

καίτοι καὶ παρ᾽ ἐκείνοις τινές εἰσιν ἴσως ἀγαθοί. ἐμοὶ
δὲ δοκοῦσιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες οἱ τοιοῦτοι
λόγοι παροξυντικοὶ μὲν εἶναι πρὸς τὸ τὰς ἀτελείας
ὑμᾶς ἀφελέσθαι πεῖσαι, οὐ μέντοι δίκαιοί γ᾽ οὐδαμῇ.
οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοῦθ᾽, ὅτι Θηβαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι
καὶ ἡμεῖς οὔτε νόμοις οὔτ᾽ ἔθεσι χρώμεθα τοῖς αὐτοῖς
106 οὔτε πολιτείᾳ. αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον, ὃ νῦν οὗτοι
ποιήσουσιν, ἐὰν ταῦτα λέγωσιν, οὐκ ἔξεστι ποιεῖν
παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπαινεῖν
νόμιμα οὐδὲ τὰ τῶν δείνων, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ᾽
ἃ τῇ παρ᾽ ἐκείνοις πολιτείᾳ συμφέρει, ταῦτ᾽ ἐπαινεῖν
ἀνάγκη καὶ ποιεῖν. εἶτα καὶ Λακεδαιμόνιοι τῶν μὲν
τοιούτων ἀφεστᾶσιν, ἄλλαι δέ τινες παρ᾽ ἐκείνοις εἰσὶ
τιμαί, ἃς ἀπεύξαιτ᾽ ἂν ἅπας ὁ δῆμος ἐνταυθὶ γενέσθαι.
107 τίνες οὖν εἰσιν αὗται; τὰς μὲν καθ᾽ ἕκαστον ἐάσω,
μίαν δ᾽, ἣ συλλαβοῦσα τὰς ἄλλας ἔχει, δίειμι. ἐπειδάν
τις εἰς τὴν καλουμένην γερουσίαν ἐγκριθῇ παρασχὼν
αὑτὸν οἷον χρή, δεσπότης ἐστὶ τῶν πολλῶν. ἐκεῖ μὲν
γάρ ἐστι τῆς ἀρετῆς ἆθλον τῆς πολιτείας κυρίῳ γενέ-
σθαι μετὰ τῶν ὁμοίων, παρὰ δ᾽ ἡμῖν ταύτης μὲν ὁ δῆ-
μος κύριος, καὶ ἀραὶ καὶ νόμοι καὶ φυλακαὶ ὅπως μη-
δεὶς ἄλλος κύριος γενήσεται, στέφανοι δὲ καὶ ἀτέλειαι
καὶ σιτήσεις καὶ τοιαῦτά ἐστιν, ὧν ἄν τις ἀνὴρ ἀγαθὸς
108 ὢν τύχοι. καὶ ταῦτ᾽ ἀμφότερα ὀρθῶς ἔχει, καὶ τἀκεῖ
καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν. διὰ τί; ὅτι τὰς μὲν διὰ τῶν ὀλίγων
πολιτείας τὸ πάντας ἔχειν ἴσον ἀλλήλοις τοὺς τῶν κοι-
νῶν κυρίους ὁμονοεῖν ποιεῖ, τὴν δὲ τῶν δήμων ἐλευ- 490
θερίαν ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἅμιλλα, ἣν ἐπὶ ταῖς
109 παρὰ τοῦ δήμου δωρεαῖς πρὸς ἑαυτοὺς ποιοῦνται, φυ-
λάττει. καὶ μὴν περὶ τοῦ γε μηδὲ Θηβαίους μηδένα τι-
μᾶν, ἐκεῖν᾽ ἂν ἔχειν εἰπεῖν ἀληθὲς οἶμαι. μεῖζον, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Θηβαῖοι φρονοῦσιν ἐπ᾽ ὠμότητι καὶ

πονηρίᾳ ἢ ὑμεῖς ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ τῷ τὰ δίκαια
βούλεσθαι. μήτ' οὖν ἐκεῖνοί ποτε παύσαιντο, εἰ ἄρ'
εὔξασθαι δεῖ, τοὺς μὲν ἑαυτοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦντας
μήτε τιμῶντες μήτε θαυμάζοντες, τοὺς δὲ συγγενεῖς
(ἴστε γὰρ ὃν τρόπον Ὀρχομενὸν διέθηκαν) οὕτω μετα-
χειριζόμενοι, μήθ' ὑμεῖς τἀναντία τούτοις τοὺς μὲν
εὐεργέτας τιμῶντες, παρὰ δὲ τῶν πολιτῶν λόγῳ μετὰ
110 τῶν νόμων τὰ δίκαια λαμβάνοντες. ὅλως δ' οἶμαι τότε
δεῖν τοὺς ἑτέρων ἐπαινεῖν τρόπους καὶ ἔθη τοῖς ὑμετέ-
ροις ἐπιτιμῶντας, ὅταν ᾖ δεῖξαι βέλτιον ἐκείνους πράτ-
τοντας ὑμῶν. ὅτε δ' ὑμεῖς, καλῶς ποιοῦντες, καὶ κατὰ
τὰς κοινὰς πράξεις καὶ κατὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ κατὰ
τἄλλα πάντα ἄμεινον ἐκείνων πράττετε, τοῦ χάριν ἂν
τῶν ὑμετέρων αὐτῶν ἐθῶν ὀλιγωροῦντες ἐκεῖνα διώ-
κοιτε; εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν λογισμὸν ἐκεῖνα φανείη βελ-
τίω, τῆς γε τύχης ἕνεκα, ᾗ παρὰ ταῦτ' ἀγαθῇ κέχρη-
111 σθε, ἐπὶ τούτων ἄξιον μεῖναι. εἰ δὲ δεῖ παρὰ πάντα
ταῦτ' εἰπεῖν, ὃ δίκαιον ἡγοῦμαι, ἐκεῖν' ἂν ἔγωγ' εἴποιμι.
οὐκ ἔστι δίκαιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς Λακεδαι-
μονίων νόμους οὐδὲ τοὺς Θηβαίων λέγειν ἐπὶ τῷ τοὺς
ἐνθάδε λυμαίνεσθαι, οὐδὲ δι' ὧν μὲν ἐκεῖνοι μεγάλοι
εἰσὶ, κἂν ἀποκτεῖναι βούλεσθαι τὸν παρ' ἡμῖν τούτων
τι κατασκευάσαντα, διὰ δ' ὧν ὁ παρ' ἡμῖν δῆμος εὐ-
δαίμων, ταῦθ' ὡς ἀνελεῖν δεῖ λεγόντων τινῶν ἐθέλειν
ἀκούειν.
112 Ἔστι τοίνυν τις πρόχειρος λόγος, ὡς ἄρα καὶ παρ' 491
ἡμῖν ἐπὶ τῶν προγόνων πόλλ' ἀγάθ' εἰργασμένοι τινὲς
οὐδενὸς ἠξιοῦντο τοιούτου, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἐπιγράμ-
ματος ἐν τοῖς Ἑρμαῖς ἔτυχον· καὶ ἴσως τοῦθ' ὑμῖν
ἀναγνώσεται τὸ ἐπίγραμμα. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τοῦτον
τὸν λόγον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πόλλ' ἀσύμφορον
113 εἶναι τῇ πόλει λέγεσθαι, πρὸς δὲ καὶ οὐδὲ δίκαιον. εἰ

μὲν γὰρ ἀναξίους εἶναί τις φήσει κἀκείνους τιμᾶσθαι,
τίς ἄξιος, εἰπάτω, εἰ μήτε τῶν προτέρων μηδεὶς μήτε
τῶν ὑστέρων· εἰ δὲ μηδένα φήσει, συναχθεσθείην ἂν
ἔγωγε τῇ πόλει, εἰ μηδεὶς ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γέγονεν
ἄξιος εὖ παθεῖν. καὶ μὴν εἴ γε ὁμολογῶν ἐκείνους
εἶναι σπουδαίους μὴ τετυχηκότας δείξει μηδενὸς, τῆς
πόλεως ὡς ἀχαρίστου δήπου κατηγορεῖ. ἔστι δ' οὐχ
οὕτω ταῦτ' ἔχοντα, οὐδ' ὀλίγου δεῖ. ἀλλ' ἐπειδάν τις,
οἶμαι, κακουργῶν ἐπὶ μὴ προσήκοντα πράγματα τοὺς
114 λόγους μεταφέρῃ, δυσχερεῖς ἀνάγκη φαίνεσθαι. ὡς δὲ
τἀληθές τ' ἔχει καὶ δίκαιόν ἐστι λέγειν, ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς
ἐρῶ. ἦσαν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὶ τῶν πρότερον
σπουδαῖοι, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν ἐτίμα καὶ τότε τοὺς ἀγα-
θούς· αἱ μέντοι τιμαὶ καὶ τἄλλα πάντα τὰ μὲν τότ' ἦν
ἐπὶ τοῖς τότ' ἔθεσι, τὰ δὲ νῦν ἐπὶ τοῖς νῦν. πρὸς οὖν
τί τοῦτο λέγω; ὅτι φήσαιμ' ἂν ἔγωγ' ἐκείνους οὐκ ἔστιν
ὅτου παρὰ τῆς πόλεως οὐ τυχεῖν ὧν ἐβουλήθησαν.
115 τίνι χρώμενος τεκμηρίῳ; ὅτι Λυσιμάχῳ δωρεὰν, ἑνὶ
τῶν τότε χρησίμων, ἑκατὸν μὲν ἐν Εὐβοίᾳ πλέθρα γῆς
πεφυτευμένης ἔδοσαν, ἑκατὸν δὲ ψιλῆς, ἔτι δ' ἀργυ-
ρίου μνᾶς ἑκατὸν, καὶ τέτταρας τῆς ἡμέρας δραχμάς.
καὶ τούτων ψήφισμα ἔστιν Ἀλκιβιάδου, ἐν ᾧ ταῦτα 492
γέγραπται. τότε μὲν γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν καὶ γῆς ηὐπόρει
καὶ χρημάτων, νῦν δ' εὐπορήσει· δεῖ γὰρ οὕτω λέγειν
καὶ μὴ βλασφημεῖν. καίτοι τίν' οὐκ ἂν οἴεσθε νῦν τὸ
τρίτον μέρος τούτων ἀντὶ τῆς ἀτελείας ἑλέσθαι; ὅτι
τοίνυν ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὸ ψήφισμα τουτί. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

116 Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοῖς προ-
γόνοις ὑμῶν ἔθος ἦν τοὺς χρηστοὺς τιμᾶν, δηλοῖ τὸ
ψήφισμα τουτί· εἰ δὲ μὴ τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ ἡμεῖς νῦν,

ἕτερόν τι τοῦτ' ἂν εἴη. εἰ τοίνυν μήτε Λυσίμαχον μήτ'
ἄλλον μηδένα μηδὲν εὑρῆσθαι παρὰ τῶν προγόνων
ἡμῶν συγχωρήσαιμεν, τί μᾶλλον οἷς ἔδομεν νῦν ἡμεῖς
117 διὰ τοῦτο δικαίως ἂν ἀφαιρεθεῖεν; οὐ γὰρ οἱ μὴ δόν-
τες ἃ μὴ δοκεῖ δεινόν εἰσιν οὐδὲν εἰργασμένοι, ἀλλ'
οἱ δόντες μὲν, πάλιν δ' ὕστερον μηδὲν ἐγκαλοῦντες
ἀφαιρούμενοι. εἰ μὲν γάρ τις ἔχει δεῖξαι κἀκείνους
ὧν ἔδοσάν τῳ τι τοῦτ' ἀφῃρημένους, συγχωρῶ καὶ
ὑμᾶς ταὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι, καίτοι τοῦτό γ' αἰσχρὸν
ὁμοίως· εἰ δὲ μηδ' ἂν εἷς ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τοῦτ'
ἔχοι δεῖξαι γεγονὸς, τίνος ἕνεκ' ἐφ' ἡμῶν πρῶτον κα-
ταδειχθῇ τοιοῦτον ἔργον;

118 Χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνο ἐνθυ-
μεῖσθαι καὶ ὁρᾶν, ὅτι νῦν ὀμωμοκότες κατὰ τοὺς νό-
μους δικάσειν ἥκετε, οὐχὶ τοὺς Λακεδαιμονίων οὐδὲ
Θηβαίων, οὐδ' οἷς ποτ' ἐχρήσανθ' οἱ πρῶτοι τῶν προ-
γόνων, ἀλλὰ καθ' οὓς ἔλαβον τὰς ἀτελείας οὓς ἀφαι-
ρεῖται νῦν οὗτος τῷ νόμῳ, καὶ περὶ ὧν ἂν νόμοι μὴ
ὦσι, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ κρινεῖν. καλῶς. τὸ τοίνυν 493
119 τῆς γνώμης πρὸς ἅπαντ' ἀνενέγκατε τὸν νόμον. ἆρ'
οὖν δίκαιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς εὐεργέτας τι-
μᾶν; δίκαιον. τί δ'; ὅσ' ἂν δῷ τις ἅπαξ, δίκαιον
ἔχειν ἐᾶν; δίκαιον. ταῦτα τοίνυν αὐτοί τε ποιεῖτε, ἵν'
εὐορκῆτε, καὶ τοὺς προγόνους ὀργίζεσθε ἂν μή τις φῇ
ποιεῖν, καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας παραδείγματα,
ὡς ἄρ' ἐκεῖνοι μεγάλα εὖ παθόντες οὐδέν' ἐτίμησαν,
καὶ πονηροὺς καὶ ἀπαιδεύτους ἡγεῖσθ' εἶναι, πονη-
ροὺς μὲν διότι καταψεύδονται τῶν προγόνων ὑμῶν
ὡς ἀχαρίστων, ἀμαθεῖς δὲ διότι ἐκεῖνο ἀγνοοῦσιν, ὅτι
εἰ τὰ μάλιστα ταῦθ' οὕτως εἶχεν, ἀρνεῖσθαι μᾶλλον ἢ
λέγειν αὐτοῖς προσῆκεν.

120 Οἶμαι τοίνυν καὶ τοῦτον τὸν λόγον Λεπτίνην

ἐρεῖν, ὡς τὰς εἰκόνας καὶ τὴν σίτησιν οὐκ ἀφαιρεῖται
τῶν εἰληφότων ὁ νόμος, οὐδὲ τῆς πόλεως τὸ τιμᾶν
τοὺς ὄντας ἀξίους, ἀλλ' ἔσται χαλκοῦς ἱστάναι καὶ σί-
τησιν διδόναι καὶ ἄλλ' ὅ τι ἂν βούλησθε, πλὴν τούτου.
ἐγὼ δ' ὑπὲρ ὧν μὲν τῇ πόλει καταλείπειν φήσει, το-
σοῦτο λέγω, ὅτι ἂν ὧν ἐδώκατέ τῳ πρότερόν τι, τοῦτ'
ἀφέλησθε, καὶ τὰς ὑπολοίπους ἀπίστους ποιήσετε πά-
σας δωρεάς. τί γὰρ ἔσται πιστότερον τὸ τῆς εἰκόνος ἢ
[τὸ] τῆς σιτήσεως ἢ τὸ τῆς ἀτελείας, ἣν πρότερόν τισι
121 δόντες ἀφῃρημένοι φανεῖσθε; ἔτι δ' εἰ μηδὲν ἔμελλε
τοῦτ' ἔσεσθαι δυσχερὲς, οὐδ' ἐκεῖνο καλῶς ἔχειν ἡγοῦ-
μαι, εἰς τοιαύτην ἄγειν ἀνάγκην τὴν πόλιν δι' ἧς
ἅπαντας ἐξ ἴσου τῶν αὐτῶν ἀξιώσει τοῖς τὰ μέγιστ'
εὐεργετοῦσιν, ἢ μὴ τοῦτο ποιοῦσα χάριν τισὶν οὐκ
ἀποδώσει. μεγάλων μὲν οὖν εὐεργεσιῶν οὔθ' ἡμῖν
συμφέρει συμβαίνειν πολλάκις καιρὸν οὔτ' ἴσως ῥᾴ- 494
122 διον αἰτίῳ γενέσθαι· μετρίων δὲ καὶ ὧν ἐν εἰρήνῃ τις
καὶ πολιτείᾳ δύναιτ' ἂν ἐφικέσθαι, εὐνοίας, δικαιο-
σύνης, ἐπιμελείας, τῶν τοιούτων, καὶ συμφέρειν ἔμοι-
γε δοκεῖ καὶ χρῆναι διδόναι τὰς τιμάς. δεῖ τοίνυν με-
μερίσθαι καὶ τὰ τῶν δωρεῶν, ἵν' ἧς ἂν ἄξιος ὢν ἕκα-
στος φαίνηται, ταύτην παρὰ τοῦ δήμου λαμβάνῃ τὴν
123 δωρεάν. ἀλλὰ μὴν ὑπὲρ ὧν γε τοῖς εὑρημένοις τὰς τι-
μὰς καταλείπειν φήσει, οἱ μὲν ἁπλᾶ πάνυ καὶ δίκαι'
ἂν εἴποιεν, πάνθ', ὅσα τῶν αὐτῶν ἕνεκ' αὐτοῖς ἔδοτ'
εὐεργεσιῶν, ἀξιοῦντες ἔχειν, οἱ δὲ φενακίζειν τὸν ὡς
καταλείπεται λέγοντά τι αὐτοῖς. ὁ γὰρ ἄξια τῆς ἀτελεί-
ας εὖ πεποιηκέναι δόξας καὶ ταύτην παρ' ὑμῶν λαβὼν
τὴν τιμὴν μόνην, ἢ ξένος ἢ καί τις πολίτης, ἐπειδὰν
ἀφαιρεθῇ ταύτην, τίν' ἔχει λοιπὴν δωρεὰν, Λεπτίνη;
οὐδεμίαν δήπου. μὴ τοίνυν διὰ μὲν τοῦ τῶνδε κατη-
γορεῖν ὡς φαύλων ἐκείνους ἀφαιροῦ, δι' ἃ δ' αὖ κατα-

λείπειν ἐκείνοις φήσεις, τούσδε ὃ μόνον λαβόντες
124 ἔχουσι, τοῦτ᾽ ἀφέλῃ. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐκ εἰ τῶν
πάντων ἀδικήσομέν τινα ἢ μείζονα ἢ ἐλάττονα, δεινόν
ἐστιν, ἀλλ᾽ εἰ τὰς τιμάς, αἷς ἂν ἀντ᾽ εὖ ποιήσωμέν τι-
νας, ἀπίστους καταστήσομεν· οὐδ᾽ ὁ πλεῖστος ἔμοιγε
λόγος περὶ τῆς ἀτελείας ἐστίν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ πονηρὸν
ἔθος τὸν νόμον εἰσάγειν καὶ τοιοῦτον, δι᾽ οὗ πάντ᾽
ἄπιστα ὅσα ὁ δῆμος δίδωσιν ἔσται.

125 Ὃν τοίνυν κακουργότατον οἴονται λόγον εὑρηκέ-
ναι πρὸς τὸ τὰς ἀτελείας ὑμᾶς ἀφελέσθαι πεῖσαι, βέλ-
τιόν ἐστι προειπεῖν, ἵνα μὴ λάθητ᾽ ἐξαπατηθέντες.
ἐροῦσι γὰρ ὅτι ταῦθ᾽ ἱερῶν ἐστιν ἅπαντα τἀναλώματα
[αἱ χορηγίαι καὶ αἱ γυμνασιαρχίαι]· δεινὸν οὖν, εἰ τῶν 495
ἱερῶν ἀτελής τις ἀφεθήσεται. ἐγὼ δὲ τὸ μέν τινας, οἷς
ὁ δῆμος ἔδωκεν, ἀτελεῖς εἶναι τούτων δίκαιον ἡγοῦμαι,
ὃ δὲ νῦν οὗτοι ποιήσουσιν, ἐὰν ἄρα ταῦτα λέγωσι,
126 τοῦτ᾽ εἶναι δεινὸν νομίζω. εἰ γὰρ ἃ κατὰ μηδέν᾽ ἄλλον
ἔχουσι τρόπον δεῖξαι δίκαιον ὑμᾶς ἀφελέσθαι, ταῦτ᾽
ἐπὶ τῷ τῶν θεῶν ὀνόματι ποιεῖν ζητήσουσι, πῶς οὐκ
ἀσεβέστατον ἔργον καὶ δεινότατον πράξουσι; χρὴ γάρ,
ὥς γοῦν ἐμοὶ δοκεῖ, ὅσα τις πράττει τοὺς θεοὺς ἐπιφη-
μίζων, τοιαῦτα φαίνεσθαι οἷα μηδ᾽ ἂν ἐπ᾽ ἀνθρώπου
πραχθέντα πονηρὰ φανείη. ὅτι δ᾽ οὐκ ἔστι ταὐτὸν ἱε-
ρῶν ἀτέλειαν ἔχειν καὶ λειτουργιῶν, ἀλλ᾽ οὗτοι τὸ τῶν
λειτουργιῶν ὄνομα ἐπὶ τὸ τῶν ἱερῶν μεταφέροντες ἐξα-
πατᾶν ζητοῦσι, Λεπτίνην ὑμῖν αὐτὸν ἐγὼ παρασχήσο-
127 μαι μάρτυρα. γράφων γὰρ ἀρχὴν τοῦ νόμου "Λεπτί-
"νης εἶπε" φησίν, "ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουρ-
"γῶσιν, ἀτελῆ μηδένα εἶναι πλὴν τῶν ἀφ᾽ Ἁρμοδίου
"καὶ Ἀριστογείτονος." καίτοι εἰ ἦν ἱερῶν ἀτέλειαν
ἔχειν ταὐτὸ καὶ λειτουργιῶν, τί τοῦτο παθὼν προσέ-
γραψεν; οὐδὲ γὰρ τούτοις ἀτέλεια τῶν γ᾽ ἱερῶν ἐστι

δεδομένη. ἵνα δ᾽ εἰδῆτε ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, λαβέ μοι πρῶτον μὲν τῆς στήλης τὰ ἀντίγραφα, εἶτα τὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου τοῦ Λεπτίνου. λέγε.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΣΤΗΛΗΣ.

128 Ἀκούετε τῶν ἀντιγράφων τῆς στήλης, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀτελεῖς αὐτοὺς εἶναι κελευόντων πλὴν ἱερῶν. λέγε δὴ τὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου τοῦ Λεπτίνου.

ΝΟΜΟΣ. 496

Καλῶς. κατάθες. γράψας, ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουργῶσι, μηδέν᾽ εἶναι προσέγραψεν ἀτελῆ πλὴν τῶν ἀφ᾽ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος. τίνος ἕνεκ᾽, εἴ γε τὸ τῶν ἱερῶν τέλος ἐστὶ λειτουργεῖν; αὐτὸς γὰρ οὑτωσὶ τἀναντία τῇ στήλῃ γεγραφὼς, ἂν τοῦ-
129 το λέγῃ, φανήσεται. ἡδέως δ᾽ ἂν ἔγωγ᾽ ἐροίμην Λεπτίνην, τίνος αὐτοῖς τὴν ἀτέλειαν ἢ σὺ νῦν καταλείπειν φήσεις ἢ ἐκείνους τότε δοῦναι, τὰς λειτουργίας ὅταν εἶναι φῇς ἱερῶν. τῶν μὲν γὰρ εἰς τὸν πόλεμον πασῶν εἰσφορῶν καὶ τριηραρχιῶν ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων οὐκ εἰσὶν ἀτελεῖς· τῶν δὲ λειτουργιῶν, εἴπερ εἰσὶν ἱερῶν,
130 οὐδ᾽ ἔχουσιν. ἀλλὰ μὴν γέγραπταί γ᾽ ἀτελεῖς αὐτοὺς εἶναι. τίνος; ἢ τοῦ μετοικίου; τοῦτο γὰρ λοιπόν. οὐ δήπου, ἀλλὰ τῶν ἐγκυκλίων λειτουργιῶν, ὡς ἥ τε στήλη δηλοῖ καὶ σὺ προσδιώρισας ἐν τῷ νόμῳ καὶ μαρτυρεῖ πᾶς ὁ πρὸ τοῦ χρόνος γεγονὼς, ἐν ᾧ τοσούτῳ τὸ πλῆθος ὄντι οὔτε φυλὴ πώποτ᾽ ἐνεγκεῖν ἐτόλμησεν οὐδεμία οὐδένα τῶν ἀπ᾽ ἐκείνων χορηγὸν οὔτ᾽ ἐνεχθεὶς αὐτοῖς ἄλλος οὐδεὶς ἀντιδοῦναι. οἷς οὐκ ἀκουστέον ἂν ἐναντία τολμᾷ λέγειν.

131 Ἔτι τοίνυν ἴσως ἐπισύροντες ἐροῦσιν ὡς Μεγαρεῖς καὶ Μεσσήνιοί τινες εἶναι φάσκοντες ἔπειτ᾽ ἀτε-

λεῖς εἰσιν ἀθρόοι, παμπληθεῖς ἄνθρωποι, καί τινες ἄλλοι δοῦλοι καὶ μαστιγίαι, Λυκίδας καὶ Διονυσιος, καὶ τοιούτους τινὰς ἐξειλεγμένοι. ὑπὲρ δὴ τούτων ὡδὶ ποιήσαθ᾽· ὅταν ταῦτα λέγωσι, κελεύετ᾽, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσι πρὸς ὑμᾶς, τὰ ψηφίσματα ἐν οἷς ἀτελεῖς εἰσιν 497
οὗτοι δεῖξαι. οὐ γάρ ἐστ᾽ οὐδεὶς ἀτελὴς παρ᾽ ὑμῖν,
132 ὅτῳ μὴ ψήφισμα ἢ νόμος δέδωκε τὴν ἀτέλειαν. πρόξενοι μέντοι πολλοὶ διὰ τῶν πολιτευομένων γεγόνασι παρ᾽ ὑμῖν τοιοῦτοι, ὧν εἷς ἐστιν ὁ Λυκίδας. ἀλλ᾽ ἕτερον πρόξενόν ἐστ᾽ εἶναι καὶ ἀτέλειαν εὑρῆσθαι. μὴ δὴ παραγόντων ὑμᾶς, μηδ᾽, ὅτι δοῦλος ὢν ὁ Λυκίδας καὶ Διονύσιος καί τις ἴσως ἄλλος διὰ τοὺς μισθοῦ τὰ τοιαῦτα γράφοντας ἑτοίμως πρόξενοι γεγόνασι, διὰ τοῦθ᾽ ἑτέρους ἀξίους καὶ ἐλευθέρους καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίους, ἃς ἔλαβον δικαίως παρ᾽ ὑμῶν δωρεὰς, ἀφελέ-
133 σθαι ζητούντων. πῶς γὰρ οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦτο δεινότατ᾽ ἂν πεπονθὼς ὁ Χαβρίας φανείη, εἰ μὴ μόνον ἐξαρκέσει τοῖς τὰ τοιαῦτα πολιτευομένοις τὸν ἐκείνου δοῦλον Λυκίδαν πρόξενον ὑμέτερον πεποιηκέναι, ἀλλ᾽ εἰ καὶ διὰ τοῦτον πάλιν τῶν ἐκείνῳ τι δοθέντων ἀφέλοιντο, καὶ ταῦτ᾽ αἰτίαν λέγοντες ψευδῆ; οὐ γάρ ἐστιν οὔθ᾽ οὗτος οὔτ᾽ ἄλλος οὐδεὶς πρόξενος ὢν ἀτελὴς, ὅτῳ μὴ διαρρήδην ἀτέλειαν ἔδωκεν ὁ δῆμος. τούτοις δ᾽ οὐκ ἔδωκεν, οὐδ᾽ ἕξουσιν οὗτοι δεικνύναι, λόγῳ δ᾽ ἂν ἀναισχυντῶσιν, οὐχὶ καλῶς ποιήσουσιν.

134 Ὃ τοίνυν μάλιστα πάντων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φυλάξασθαι, τοῦτ᾽ εἰπεῖν ἔτι βούλομαι. εἰ γάρ τις πάνθ᾽, ὅσα Λεπτίνης ἐρεῖ περὶ τοῦ νόμου διδάσκων ὑμᾶς ὡς καλῶς κεῖται, συγχωρήσειεν ἀληθῆ λέγειν αὐτὸν, ἕν γ᾽ αἰσχρὸν οὐδ᾽ ἂν εἴ τι γένοιτο ἀναιρεθείη, ὃ συμβήσεται διὰ τοῦ νόμου κυρίου γενομένου τῇ πόλει. τί οὖν τοῦτ᾽ ἔστιν; τὸ δοκεῖν ἐξη-

135 πατηκέναι τοὺς ἀγαθόν τι ποιήσαντας. ὅτι μὲν τοίνυν 498
τοῦτο ἕν τι τῶν αἰσχρῶν ἐστι πάντας ἂν ἡγοῦμαι φῆσαι, ὅσῳ δ' ὑμῖν αἴσχιον τῶν ἄλλων ἀκούσατέ μου. ἔστιν ὑμῖν νόμος ἀρχαῖος, τῶν καλῶς δοκούντων ἔχειν, ἄν τις ὑποσχόμενός τι τὸν δῆμον ἐξαπατήσῃ, κρίνειν, κἂν ἁλῷ, θανάτῳ ζημιοῦν. εἶτ' οὐκ αἰσχύνεσθ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐφ' ᾧ τοῖς ἄλλοις θάνατον ζημίαν ἐτάξατε, τοῦτ' αὐτοὶ ποιοῦντες φανήσεσθε; καὶ μὴν πάντα μὲν εὐλαβεῖσθαι δεῖ ποιεῖν τὰ δοκοῦντα καὶ ὄντ' αἰσχρὰ, μάλιστα δὲ ταῦτ' ἐφ' οἷς τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς τις ἔχων ὁρᾶται· οὐδὲ γὰρ ἀμφισβήτησις καταλείπεται τὸ μὴ ταῦτα ποιεῖν, ἃ πονηρὰ αὐτὸς ἔκρινεν εἶναι πρότερον.

136 Ἔτι τοίνυν ὑμᾶς κἀκεῖνο εὐλαβεῖσθαι δεῖ, ὅπως μηδὲν ὧν ἰδίᾳ φυλάξαισθ' ἂν, τοῦτο δημοσίᾳ ποιοῦντες φανήσεσθε. ὑμῶν τοίνυν οὐδ' ἂν εἷς οὐδὲν ὧν ἰδίᾳ τινὶ δοίη, τοῦτ' ἀφέλοιτο πάλιν, ἀλλ' οὐδ' ἐπιχειρήσειεν ἄν. μὴ τοίνυν μηδὲ δημοσίᾳ τοῦτο ποιήσητε, ἀλλὰ κελεύετε τούτους τοὺς ἐροῦντας ὑπὲρ τοῦ νόμου,
137 εἴ τινα τῶν εὑρημένων τὴν δωρεὰν ἀνάξιον εἶναί φασιν ἢ μὴ πεποιηκότα ἐφ' οἷς εὕρετο ἔχειν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ἐγκαλοῦσί τινι, γράφεσθαι κατὰ τὸν νόμον ὃν παρεισφέρομεν νῦν ἡμεῖς, ἢ θέντων ἡμῶν, ὥσπερ ἐγγυώμεθα καὶ φαμὲν θήσειν, ἢ θέντας αὐτοὺς, ὅταν πρῶτον γένωνται νομοθέται. ἔστι δ' ἑκάστῳ τις αὐτῶν, ὡς ἔοικεν, ἐχθρὸς, τῷ μὲν Διόφαντος, τῷ δ' Εὔ-
138 βουλος, τῷ δ' ἴσως ἄλλος τις. εἰ δὲ τοῦτο φεύξονται καὶ μὴ ἐθελήσουσι ποιεῖν, σκοπεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ καλῶς ὑμῖν ἔχει, ἃ τούτων ἕκαστος ὀκνεῖ τοὺς 499
ἐχθροὺς ἀφαιρούμενος ὀφθῆναι, ταῦθ' ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀφῃρημένους φαίνεσθαι, καὶ τοὺς εὖ τι πεποιηκότας ὑμᾶς, οἷς οὐδεὶς ἂν ἐγκαλέσαι, νόμῳ τὰ δο-

θέντ' ἀπολωλεκέναι δι' ὑμῶν ἀθρόους, παρὸν, εἴ τις
ἄρ' ἐστὶν ἀνάξιος, εἷς ἢ δύο ἢ πλείους, γραφῇ διὰ τού-
των ταὐτὸ τοῦτο παθεῖν κατ' ἄνδρα κριθέντας. ἐγὼ
μὲν γὰρ οὐχ ὑπολαμβάνω ταῦτα καλῶς ἔχειν οὐδέ γ'
ἀξίως ὑμῶν.

139 Καὶ μὴν οὐδ' ἐκείνου γ' ἀποστατέον τοῦ λόγου,
ὅτι τῆς μὲν ἀξίας, ὅτ' ἐδώκαμεν, ἦν δίκαιον τὴν ἐξέ-
τασιν λαμβάνειν, ὅτε τούτων οὐδεὶς ἀντεῖπε, μετὰ
ταῦτα δ' ἐᾶν, εἴ τι μὴ πεπόνθατε ὑπ' αὐτῶν ὕστερον
κακόν. εἰ δ' οὗτοι τοῦτο φήσουσι (δεῖξαι μὲν γὰρ οὐκ
ἔχουσι), δεῖ κεκολασμένους αὐτοὺς παρ' αὐτὰ τἀδική-
ματα φαίνεσθαι. εἰ δὲ μηδενὸς ὄντος τοιούτου τὸν νό-
μον ποιήσετε κύριον, δόξετε φθονήσαντες, οὐχὶ πονη-
140 ροὺς λαβόντες ἀφῃρῆσθαι. ἔστι δὲ πάντα μὲν ὡς ἔπος
εἰπεῖν ὀνείδη φευκτέον, τοῦτο δὲ πάντων μάλιστ', ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι. διὰ τί; ὅτι παντάπασι φύσεως κα-
κίας σημεῖόν ἐστιν ὁ φθόνος, καὶ οὐκ ἔχει πρόφασιν δι'
ἣν ἂν τύχοι συγγνώμης ὁ τοῦτο πεπονθώς. εἶτα καὶ
οὐδ' ἔστιν ὄνειδος, ὅτου πορρωτέρω ἐστὶν ἡ πόλις
ἡμῶν ἢ τοῦ φθονερὰ δοκεῖν εἶναι, ἁπάντων ἀπέχουσα
141 τῶν αἰσχρῶν. τεκμήρια δ' ἡλίκα τούτου θεωρήσατε.
πρῶτον μὲν μόνοι τῶν πάντων ἀνθρώπων ἐπὶ τοῖς τε-
λευτήσασι δημοσίᾳ ποιεῖτε λόγους ἐπιταφίους, ἐν οἷς
κοσμεῖτε τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα. καίτοι τοῦτ' 500
ἔστι τὸ ἐπιτήδευμα ζηλούντων ἀρετὴν, οὐ τοῖς ἐπὶ ταύ-
τῃ τιμωμένοις φθονούντων. εἶτα μεγίστας δίδοτε ἐκ
παντὸς τοῦ χρόνου δωρεὰς τοῖς τοὺς γυμνικοὺς νικῶ-
σιν ἀγῶνας τοὺς στεφανίτας, καὶ οὐχ, ὅτι τῇ φύσει
τούτων ὀλίγοις μέτεστιν, ἐφθονήσατε τοῖς ἔχουσιν,
οὐδ' ἐλάττους ἐνείματε τὰς τιμὰς διὰ ταῦτα. πρὸς δὲ
τούτοις τοιούτοις οὖσιν οὐδεὶς πώποτε τὴν πόλιν
ἡμῶν εὖ ποιῶν δοκεῖ νικῆσαι· τοσαύτας ὑπερβολὰς

142 τῶν δωρεῶν, αἷς ἀντ' εὖ ποιεῖ, παρέσχηται. ἔστι τοί-
νυν πάντα ταῦτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δικαιοσύνης,
ἀρετῆς, μεγαλοψυχίας ἐπιδείγματα. μὴ τοίνυν δι' ἃ
πάλαι παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἡ πόλις εὐδοξεῖ, ταῦτ'
ἀνέλητε νῦν· μηδ' ἵνα Λεπτίνης ἰδίᾳ τισὶν, οἷς ἀηδῶς
ἔχει, ἐπηρεάσῃ, τῆς πόλεως ἀφέλησθε καὶ ὑμῶν αὐτῶν
ἣν διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου δόξαν κέκτησθε καλήν·
μηδ' ὑπολαμβάνετ' εἶναι τὸν ἀγῶνα τόνδε ὑπὲρ ἄλλου
τινὸς ἢ τοῦ τῆς πόλεως ἀξιώματος, πότερον αὐτὸ δεῖ
σῶν εἶναι καὶ ὅμοιον τῷ προτέρῳ, ἢ μεθεστάναι καὶ
λελυμάνθαι.

143 Πολλὰ δὲ θαυμάζων Λεπτίνου κατὰ τὸν νόμον ἓν
μάλιστα τεθαύμακα πάντων, εἰ ἐκεῖν' ἠγνόηκεν, ὅτι
ὥσπερ ἂν, εἴ τις μεγάλας τὰς τιμωρίας τῶν ἀδικημά-
των τάττοι, οὐκ ἂν αὐτός γ' ἀδικεῖν παρεσκευάσθαι
δόξαι, οὕτως, ἄν τις ἀναιρῇ τὰς τιμὰς τῶν εὐεργεσιῶν,
οὐδὲν αὐτὸς ποιεῖν ἀγαθὸν παρεσκευάσθαι δόξει. εἰ
μὲν τοίνυν ἠγνόησε ταῦτα (γένοιτο γὰρ ἂν καὶ τοῦτο),
αὐτίκα δηλώσει· συγχωρήσεται γὰρ ὑμῖν λῦσαι περὶ ὧν 501
αὐτὸς ἥμαρτεν. εἰ δὲ φανήσεται σπουδάζων καὶ δια-
τεινόμενος κύριον ποιεῖν τὸν νόμον, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω
144 πῶς ἐπαινέσω, ψέγειν δ' οὐ βούλομαι. μηδὲν οὖν
φιλονείκει, Λεπτίνη, μηδὲ βιάζου τοιοῦτον, δι' οὗ
μήτ' αὐτὸς δόξεις βελτίων εἶναι μήθ' οἱ πεισθέντες
σοι, ἄλλως τε καὶ γεγενημένου σοι τοῦ ἀγῶνος ἀκιν-
δύνου. διὰ γὰρ τὸ τελευτῆσαι Βάθιππον τὸν του-
τουὶ πατέρα Ἀψεφίωνος, ὃς αὐτὸν ἔτ' ὄντα ὑπεύθυ-
νον ἐγράψατο, ἐξῆλθον οἱ χρόνοι, καὶ νυνὶ περὶ αὐτοῦ
τοῦ νόμου πᾶς ἐστιν ὁ λόγος, τούτῳ δ' οὐδείς ἐστι
κίνδυνος.

145 Καίτοι καὶ τοῦτ' ἀκούω σε λέγειν, ὡς ἄρα τρεῖς
σέ τινες γραψάμενοι πρότεροι τοῦδε οὐκ ἐπεξῆλθον.

εἰ μὲν τοίνυν ἐγκαλῶν αὐτοῖς λέγεις ὅτι σε οὐ κατέ-
στησαν εἰς κίνδυνον, φιλοκινδυνότατος πάντων ἀν-
θρώπων εἶ· εἰ δὲ τεκμήριον ποιεῖ τοῦ τὰ δίκαια εἰρη-
κέναι, λίαν εὔηθες ποιεῖς. τί γὰρ ἕνεκα τούτου βελ-
τίων ἔσθ' ὁ νόμος, εἴ τις ἢ τετελεύτηκε τῶν γραψαμέ-
νων πρὶν εἰσελθεῖν, ἢ πεισθεὶς ὑπὸ σοῦ διεγράψατο,
ἢ καὶ ὅλως ὑπὸ σοῦ παρεσκευάσθη; ἀλλὰ ταῦτα μὲν
οὐδὲ λέγειν καλόν.
146 Ἥιρηνται δὲ τῷ νόμῳ σύνδικοι, καὶ μάλισθ' οἱ
δεινοὶ λέγειν ἄνδρες, Λεωδάμας Ἀχαρνεὺς καὶ Ἀρι-
στοφῶν Ἀζηνιεὺς καὶ Κηφισόδοτος ἐκ Κεραμέων καὶ
Δεινίας Ἐρχιεύς. ἃ δὴ πρὸς τούτους ὑπολαμβάνοιτ'
ἂν εἰκότως, ἀκούσατε, καὶ σκοπεῖτε ἂν ὑμῖν δίκαια
φαίνηται. πρῶτον μὲν πρὸς Λεωδάμαντα. οὗτος
ἐγράψατο τὴν Χαβρίου δωρεάν, ἐν ᾗ τοῦτ' ἔνεστι τὸ
τῆς ἀτελείας τῶν ἐκείνῳ τι δοθέντων, καὶ πρὸς ὑμᾶς
147 εἰσελθὼν ἡττήθη· οἱ νόμοι δ' οὐκ ἐῶσι δὶς πρὸς τὸν 502
αὐτὸν περὶ τῶν αὐτῶν οὔτε δίκας οὔτ' εὐθύνας οὔτε
διαδικασίαν οὔτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν εἶναι. χωρὶς δὲ
τούτων ἀτοπώτατον ἂν πάντων συμβαίη, εἰ τότε μὲν
τὰ Χαβρίου παρ' ὑμῖν ἔργα μεῖζον ἴσχυε τῶν Λεωδά-
μαντος λόγων, ἐπειδὴ δὲ ταῦτά τε ὑπάρχει καὶ τὰ τῶν
ἄλλων εὐεργετῶν προσγέγονε, τηνικαῦτα σύμπαντα
148 ταῦτα ἀσθενέστερα τῶν τούτου λόγων γένοιτο. καὶ
μὴν πρός γε Ἀριστοφῶντα πολλὰ καὶ δίκαι' ἂν ἔχειν
εἰπεῖν οἶμαι. οὗτος εὕρετο τὴν δωρεὰν παρ' ὑμῖν, ἐν
ᾗ τοῦτ' ἐνῆν. καὶ οὐ τοῦτ' ἐπιτιμῶ· δεῖ γὰρ ἐφ' ὑμῖν
εἶναι διδόναι τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν οἷς ἂν βούλησθε. ἀλλ'
ἐκεῖνό γε οὐχὶ δίκαιον εἶναί φημι, τὸ ὅτε μὲν τούτῳ
ταῦτ' ἔμελλεν ὑπάρχειν λαβόντι μηδὲν ἡγεῖσθαι δει-
νόν, ἐπειδὴ δ' ἑτέροις δέδοται, τηνικαῦτ' ἀγανακτεῖν
149 καὶ πείθειν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. καὶ μὴν καὶ Ἀγελάρχῳ

πέντε τάλαντ' ἀποδοῦναι γέγραφεν οὗτος ὡς παρα-
σχόντι τοῖς ἐν Πειραιεῖ τοῦ δήμου, καὶ καλῶς ἐποίει.
μὴ τοίνυν ἃ μὲν ἦν ἀμάρτυρα, ταῦτ' ἐπὶ τῇ τοῦ δήμου
προφάσει διὰ σοῦ δεδόσθω, ὧν δ' αὐτὸς ὁ δῆμος μαρ-
τυρίας ἔστησεν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναγράψας καὶ πάντες
συνίσασι, ταῦτ' ἀφελέσθαι παραίνει· μηδ' αὐτὸς φαί-
νου τά τ' ὀφειλόμενα ὡς ἀποδοῦναι δεῖ γράφων καὶ ἅ
τις παρὰ τοῦ δήμου κεκόμισται, ταῦτ' ἀφελέσθαι παρ-
150 αινῶν. καὶ μὴν πρός γε Κηφισόδοτον τοσοῦτ' ἂν εἴ-
ποιμι. οὗτός ἐστιν οὐδενὸς ἧττον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖ-
οι, τῶν λεγόντων δεινὸς εἰπεῖν. πολὺ τοίνυν κάλλιον
τῇ δεινότητι ταύτῃ χρῆσθαι ἐπὶ τὸ τοὺς ἀδικοῦντας 503
ὑμᾶς κολάζειν ἢ τοὺς ἀγαθοῦ τινὸς αἰτίους ἀδικεῖν. εἰ
γὰρ ἀπεχθάνεσθαί τισι δεῖ, τοῖς ἀδικοῦσι τὸν δῆμον,
151 οὐ τοῖς ἀγαθόν τι ποιοῦσιν ἔγωγε νομίζω δεῖν. πρὸς
τοίνυν Δεινίαν· οὗτος ἴσως ἐρεῖ τριηραρχίας αὑτοῦ
καὶ λειτουργίας. ἐγὼ δ', εἰ πολλοῦ τῇ πόλει Δεινίας
ἄξιον αὑτὸν παρέσχηκεν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ νὴ τοὺς θε-
ούς, μᾶλλον ἂν παραινέσαιμι αὐτῷ τινὰ τιμὴν ὑμᾶς
ἀξιοῦν δοῦναι ἢ τὰς ἑτέροις πρότερον δοθείσας ἀφε-
λέσθαι κελεύειν· πολὺ γὰρ βελτίονος ἀνδρός ἐστιν ἐφ'
οἷς αὐτὸς εὖ πεποίηκεν ἀξιοῦν τιμᾶσθαι ἢ ἐφ' οἷς ἕτε-
152 ροι ποιήσαντες ἐτιμήθησαν φθονεῖν. ὃ δὲ δὴ μέγιστον
ἁπάντων καὶ κοινὸν ὑπάρχει κατὰ πάντων τῶν συν-
δίκων· τούτων πολλάκις εἷς ἕκαστος πρότερόν τισι
πράγμασι σύνδικος γέγονεν. ἔστι δὲ καὶ μάλ' ἔχων
νόμος ὑμῖν καλῶς, οὐκ ἐπὶ τούτοις τεθείς, ἀλλ' ἵνα
μὴ τὸ πρᾶγμα ὥσπερ ἐργασία τισὶν ᾖ καὶ συκοφαντία,
μὴ ἐξεῖναι ὑπὸ τοῦ δήμου χειροτονηθέντα πλεῖν ἢ
153 ἅπαξ συνδικῆσαι. τοὺς δὴ συνεροῦντας νόμῳ, καὶ
διδάξοντας ὑμᾶς ὡς ἐπιτήδειός ἐστιν, αὐτοὺς τοῖς
ὑπάρχουσι νόμοις δεῖ πειθομένους φαίνεσθαι· εἰ δὲ

μὴ, γελοῖον νόμῳ μὲν συνδικεῖν, νόμον δ' αὐτοὺς παραβαίνειν ἕτερον. ἀνάγνωθι λαβὼν τὸν νόμον αὐτοῖς, ὃν λέγω.

ΝΟΜΟΣ.

Οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ παλαιός ἐσθ' ὁ νόμος καὶ καλῶς ἔχων, ὃν, ἐὰν σωφρονῶσι, φυλάξονται παραβαίνειν οὗτοι.

154 Ἐγὼ δ' ἔτι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν καταβήσομαι. ἔστι γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντας μὲν τοὺς νόμους ὑμῖν, ὡς ἐγὼ νομίζω, σπουδαστέον ὡς κάλλιστ' ἔχειν, 504
μάλιστα δὲ τούτους δι' ὧν ἢ μικρὰν ἢ μεγάλην ἔστ' εἶναι τὴν πόλιν. εἰσὶ δ' οὗτοι τίνες; οἵ τε τοῖς ἀγαθόν τι ποιοῦσι τὰς τιμὰς διδόντες καὶ οἱ τοῖς τἀναντία πράττουσι τὰς τιμωρίας. εἰ γὰρ ἅπαντες ὡς ἀληθῶς τὰς ἐν τοῖς νόμοις ζημίας φοβούμενοι τοῦ κακόν τι ποιεῖν ἀπόσταῖεν, καὶ πάντες τὰς ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις δωρεὰς ζηλώσαντες ἃ χρὴ πράττειν προέλοιντο, τί κωλύει μεγίστην εἶναι τὴν πόλιν καὶ πάντας χρηστοὺς καὶ μηδέν' εἶναι πονηρόν;

155 Ὁ τοίνυν νόμος οὗτος ὁ Λεπτίνου οὐ μόνον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτ' ἀδικεῖ, ὅτι τὰς τιμὰς ἀναιρῶν τῶν εὐεργεσιῶν ἀχρεῖον τὴν ἐπιείκειαν τοῖς φιλοτιμεῖσθαι βουλομένοις καθίστησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ παρανομίας δόξαν αἰσχίστην τῇ πόλει καταλείπει. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι τῶν τὰ δεινόταθ' ἡμᾶς ἀδικούντων ἓν ἑκάστῳ τίμημ' ὑπάρχει διὰ τὸν νόμον, ὃς διαρρήδην λέγει "μηδὲ τίμημα ὑπάρχειν ἐπὶ κρίσει πλέον ἢ ἓν, ὁπότερον ἂν τὸ δικαστήριον τιμήσῃ, παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι ἀμφότερα δὲ μὴ ἐξέστω." ἀλλ' οὐχ οὗτος ἐχρήσατο τούτῳ τῷ μέτρῳ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπαιτήσῃ χάριν ὑμᾶς, "ἄτιμος ἔστω" φησὶ "καὶ ἡ οὐσία δημοσία ἔστω." δύο

τιμήματα ταῦτα. "εἶναι δὲ καὶ ἐνδείξεις καὶ ἀπαγωγάς·
"ἐὰν δ' ἁλῷ, ἔνοχος ἔστω τῷ νόμῳ ὃς κεῖται, ἐάν τις
"ὀφείλων ἄρχῃ τῷ δημοσίῳ." θάνατον λέγει· τοῦτο
γάρ ἐστ' ἐπ' ἐκείνῳ τὸ ἐπιτίμιον. οὐκοῦν τρία τιμήμα-
τα ταῦτα. πῶς οὖν οὐ σχέτλιον καὶ δεινόν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, εἰ χαλεπώτερον εἶναι παρ' ὑμῖν δόξει χάριν
εὖ ποιήσαντα ἀπαιτεῖν ἢ τὰ δεινότατα ἐργαζόμενον 505
ληφθῆναι;

157 Αἰσχρὸς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ κακῶς ἔχων ὁ
νόμος, καὶ ὅμοιος φθόνῳ τινὶ καὶ φιλονεικίᾳ. καὶ τὸ
λοιπὸν ἐῶ· τοιούτοις δέ τισι προσέοικεν ὁ γράφων
χρῆσθαι. ὑμῖν δ' οὐχὶ πρέπει τὰ τοιαῦτα μιμεῖσθαι,
οὐδ' ἀνάξια φαίνεσθαι φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν. φέρε
γὰρ πρὸς Διὸς, τί μάλιστ' ἂν ἀπευξαίμεθα πάντες, καὶ
τί μάλιστ' ἐν ἅπασι διεσπούδασται τοῖς νόμοις; ὅπως
μὴ γενήσονται οἱ περὶ ἀλλήλους φόνοι, περὶ ὧν ἐξαί-
158 ρετος ἡ βουλὴ φύλαξ ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ τέτακται. ἐν
τοίνυν τοῖς περὶ τούτων νόμοις ὁ Δράκων φοβερὸν κα-
τασκευάζων καὶ δεινὸν τό τινα αὐτόχειρα ἄλλον ἄλλου
γίγνεσθαι, καὶ γράφων χερνίβων εἴργεσθαι τὸν ἀνδρο-
φόνον, σπονδῶν, κρατήρων, ἱερῶν, ἀγορᾶς, πάντα
τἄλλα διελθὼν οἷς μάλιστ' ἄν τινας ᾤετο ἐπισχεῖν τοῦ
τοιοῦτόν τι ποιεῖν, ὅμως οὐκ ἀφείλετο τὴν τοῦ δικαίου
τάξιν, ἀλλ' ἔθηκεν ἐφ' οἷς ἐξεῖναι ἀποκτιννύναι, κἂν
οὕτω τις δράσῃ, καθαρὸν διώρισεν εἶναι. εἶτ' ἀποκτεῖ-
ναι μὲν δικαίως ἔν γε τοῖς παρ' ὑμῖν νόμοις ἐξέσται,
χάριν δ' ἀπαιτεῖν οὔτε δικαίως οὔθ' ὁπωσοῦν διὰ τὸν
159 τούτου νόμον; μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· μὴ βού-
λεσθε δοκεῖν πλείω πεποιῆσθαι σπουδὴν ὅπως μηδενὶ
τῶν εὖ τι ποιούντων ὑμᾶς χάριν ἐξέσται κομίσασθαι ἢ
ὅπως μηδεὶς φόνος ἐν τῇ πόλει γενήσεται· ἀλλ' ἀνα
μνησθέντες τῶν καιρῶν, παρ' οὓς εὖ πεπονθότες εὖ πε-

*ποιήκατε τους εὑρομένους, καὶ τῆς Δημοφάντου στή-
λης περὶ ἧς εἶπε Φορμίων, ἐν ᾗ γέγραπται καὶ ὀμώμο-
ται, ἄν τις ἀμύνων τι πάθῃ τῇ δημοκρατίᾳ, τὰς αὐτὰς* 506
*δώσειν δωρεὰς ἅσπερ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι, κα-
ταψηφίσασθε τοῦ νόμου. οὐ γὰρ ἔνεστ' εὐορκεῖν, εἰ
μὴ τοῦτο ποιήσετε.*

160 *Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα ἐκεῖνο ἔτι ἀκούσατέ μου.
οὐκ ἔνι τοῦτον ἔχειν καλῶς τὸν νόμον, ὃς περὶ τῶν παρ-
εληλυθότων καὶ τῶν μελλόντων ταὐτὰ λέγει. μηδέν'
εἶναί φησιν ἀτελῆ πλὴν τῶν ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστο-
γείτονος. καλῶς. μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι. μηδ'
ἂν τοιοῦτοί τινες γένωνται, Λεπτίνη; εἰ τὰ πρὸ τοῦ*
161 *κατεμέμφου, τί; μὴ καὶ τὰ μέλλοντ' ᾔδεις; ὅτι νὴ Δία
πόρρω τοῦ τι τοιοῦτον ἐλπίζειν νῦν ἐσμέν. καὶ εἴημέν
γ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ἀλλὰ χρή γε ἀνθρώπους ὄντας
τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ νομοθετεῖν οἷς μηδεὶς ἂν νε-
μεσήσαι, καὶ τἀγαθὰ μὲν προσδοκᾶν καὶ τοῖς θεοῖς εὔ-
χεσθαι διδόναι, πάντα δ' ἀνθρώπινα ἡγεῖσθαι. οὐδὲ
γὰρ ἂν Λακεδαιμόνιοί ποτ' ἤλπισαν εἰς τοιαῦτα πρά-
γματ' ἀφίξεσθαι, οὐδέ γ' ἴσως Συρακόσιοι τὸ πάλαι
δημοκρατούμενοι καὶ φόρους Καρχηδονίους πραττό-
μενοι καὶ πάντων τῶν περὶ αὐτοὺς ἄρχοντες καὶ ναυ-
μαχίᾳ νενικηκότες ἡμᾶς ὑφ' ἑνὸς γραμματέως, ὥς φα-*
162 *σι, τυραννήσεσθαι. οὐδέ γ' ὁ νῦν ὢν Διονύσιος ἤλπι-
σεν ἄν ποτ' ἴσως πλοίῳ στρογγύλῳ καὶ στρατιώταις
ὀλίγοις Δίωνα ἐλθόντα ἐφ' αὑτὸν ἐκβαλεῖν τὸν τριή-
ρεις πολλὰς καὶ ξένους καὶ πόλεις κεκτημένον. ἀλλ',
οἶμαι, τὸ μέλλον ἄδηλον πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ μικροὶ
καιροὶ μεγάλων πραγμάτων αἴτιοι γίγνονται. διὸ δεῖ
μετριάζειν ἐν ταῖς εὐπραξίαις καὶ προορωμένους τὸ
μέλλον φαίνεσθαι.*

163 *Πολλὰ δ' ἄν τις ἔχοι λέγειν ἔτι καὶ διεξιέναι περὶ* 507

τοῦ μηδαμῇ μηδὲ καθ' ἓν τοῦτον ἔχειν καλῶς τὸν νό-
μον μηδὲ συμφέρειν ὑμῖν· ἀλλ' ἵν' ἐν κεφαλαίῳ τοῦτο
μάθητε κἀγὼ παύσωμαι λέγων, τάδε ποιήσατε· σκέ-
ψασθε παρ' ἄλληλα καὶ λογίσασθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς
τί συμβήσεται καταψηφισαμένοις ὑμῖν τοῦ νόμου καὶ
τί μή· εἶτα φυλάττετε καὶ μέμνησθε ἃ ἂν ὑμῖν ἐξ ἑκα-
164 τέρου φανῇ, ἵν' ἕλησθε τὰ κρείττω. ἂν μὲν τοίνυν κα-
ταψηφίσησθε, ὥσπερ ἡμεῖς κελεύομεν, οἱ μὲν ἄξιοι
παρ' ὑμῶν τὰ δίκαια ἕξουσιν, εἰ δέ τις ἔστ' ἀνάξιος, ὡς
ἔστω, πρὸς τῷ τὴν δωρεὰν ἀφαιρεθῆναι δίκην ἣν ἂν
ὑμῖν δοκῇ δώσει κατὰ τὸν παρεισενηνεγμένον νόμον·
ἡ δὲ πόλις πιστὴ, δικαία, πρὸς ἅπαντας ἀψευδὴς φανή-
σεται. ἐὰν δ' ἀποψηφίσησθε, ὃ μὴ ποιήσητε, οἱ μὲν
χρηστοὶ διὰ τοὺς φαύλους ἀδικήσονται, οἱ δ' ἀνάξιοι
συμφορᾶς ἑτέροις αἴτιοι γενήσονται, δίκην δ' οὐδ' ἥν-
τινοῦν αὐτοὶ δώσουσιν, ἡ δὲ πόλις τἀναντία ὧν εἶπον
ἀρτίως, δόξει ἄπιστος, φθονερὰ, φαύλη παρὰ πᾶσιν
165 εἶναι. οὔκουν ἄξιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσαύτην
βλασφημίαν ἀντὶ καλῶν καὶ προσηκόντων ὑμῖν ἀγα-
θῶν ἑλέσθαι. καὶ γὰρ ἕκαστος ὑμῶν ἰδίᾳ μεθέξει τῆς
δόξης τῶν κοινῇ γνωσθέντων. οὐ γὰρ ἀγνοεῖ τοῦτ'
οὐδεὶς οὔτε τῶν περιεστηκότων οὔτε τῶν ἄλλων, ὅτι
ἐν μὲν τῷ δικαστηρίῳ Λεπτίνης πρὸς ἡμᾶς ἀγωνίζεται,
ἐν δὲ τῇ τῶν καθημένων ὑμῶν ἑνὸς ἑκάστου γνώμῃ
φιλανθρωπία πρὸς φθόνον καὶ δικαιοσύνη πρὸς κα-
κίαν καὶ πάντα τὰ χρηστὰ πρὸς τὰ πονηρότατα ἀντι-
166 τάττεται. ὧν τοῖς βελτίοσι πειθόμενοι, καὶ κατὰ ταῦ-
τὰ ἡμῖν θέμενοι τὴν ψῆφον, αὐτοί τε ἃ προσήκει δό- 508
ξετ' ἐγνωκέναι, καὶ τῇ πόλει τὰ κράτιστ' ἔσεσθ' ἐψη-
φισμένοι, κἄν τις ἄρ' ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς, οὐκ ἀπο-
ρήσετε τῶν ἐθελησόντων ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύειν.
ὑπὲρ οὖν τούτων ἁπάντων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς σπουδάζειν

καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως μὴ βιασθῆτε ἁμαρτάνειν. πολλὰ γὰρ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλάκις οὐκ ἐδιδάχθητε, ὡς ἔστι δίκαια, ἀλλ' ἀφῃρέθητε ὑπὸ τῆς τῶν λεγόντων κραυγῆς καὶ βίας καὶ ἀναισχυντίας.
167 ὃ μὴ πάθητε νῦν· οὐ γὰρ ἄξιον. ἀλλ' ἃ δίκαια ἐγνώκατε, ταῦτα φυλάξατε καὶ μνημονεύετε, ἕως ἂν ψηφίσησθε, ἵν' εὔορκον θῆσθε τὴν ψῆφον κατὰ τῶν τὰ πονηρὰ συμβουλευόντων. θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ τοῖς μὲν τὸ νόμισμα διαφθείρουσι θάνατος παρ' ὑμῖν ἐστιν ἡ ζημία, τοῖς δ' ὅλην τὴν πόλιν κίβδηλον καὶ ἄπιστον ποιοῦσι λόγον δώσετε. οὐ δή πού γ', ὦ Ζεῦ καὶ θεοί.

Οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων.

XXI.

ΚΑΤΑ ΜΕΙΔΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΝΔΥΛΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἑορτὴν ἦγον οἱ Ἀθηναῖοι Διονύσῳ, ἣν ἐκάλουν ἀπὸ τοῦ θεοῦ Διονύσια· ἐν δὲ ταύτῃ τραγικοὶ καὶ κωμικοὶ καὶ αὐλητῶν χοροὶ διηγωνίζοντο. καθίστασαν δὲ τοὺς χοροὺς αἱ φυλαί, δέκα τυγχάνουσαι· χορηγὸς δὲ ἦν ἑκάστης φυλῆς ὁ τὰ 509
ἀναλώματα παρέχων τὰ περὶ τὸν χορόν. ὁ τοίνυν Δημοσθένης τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς, τῆς Πανδιονίδος, ἐθελοντὴς ὑπέστη χορηγός. ἐχθρῷ δὲ κεχρημένος τῷ Μειδίᾳ, τῶν πλουσίων ἑνί, φησὶ μὲν καὶ ἄλλα παρὰ τὴν χορηγίαν αὐτοῦ πεπονθέναι κακῶς, τὸ δὲ τελευταῖον ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας κονδύλους ἔλαβεν ἐναντίον πάντων τῶν θεατῶν. ἐπὶ τούτῳ κατηγόρησεν ἐν τῷ δήμῳ τοῦ Μειδίου ὡς ἠσεβηκότος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὸν Διόνυσον· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ τοιαύτη κατηγορία προβολή. ὁ μὲν οὖν δῆμος κατέγνωκε τοῦ Μειδίου τὴν ἀσέβειαν, ἀγωνίζονται δὲ νῦν ἐν δικαστηρίῳ περὶ τῆς τοῦ δήμου καταχειροτο-

νίας· ἔδει γὰρ καταγνόντος τοῦ δήμου δικαστήριον κρῖναι δεύτερον. ἔστιν οὖν ὁ ἀγὼν περὶ ὑποτιμήσεως· οὐ γὰρ περὶ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν ὁ Μειδίας ἀγωνίζεται, ἀλλὰ περὶ τοῦ τιμήματος, πότερον ὕβρεως ἢ ἀσεβείας ὀφείλει δίκην. ὁρικὸς οὖν ὁ λόγος τῇ στάσει, τοῦ μὲν Μειδίου λέγοντος ὕβριν εἶναι τὸ πραχθὲν, ἐπειδὴ τετύπτηκεν ἄνδρα ἐλεύθερον, τοῦ δὲ Δημοσθένους ἀσέβειαν, ἐπειδὴ χορηγὸς ὁ τετυπτημένος καὶ ἐν Διονυσίοις καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ· διὰ γὰρ τούτων καὶ ἠσεβηκέναι τὸν Μειδίαν φησίν· ὡς εἶναι διπλοῦν ὅρον κατὰ σύλληψιν. κατὰ σύλληψιν δέ ἐστιν, ὅταν μὴ ἐκβάλλοντες τὸ ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων εἰσαγόμενον ὄνομα καὶ ἕτερον αὐτῷ προστιθῶμεν, ὥσπερ ἐνταῦθα ὁ Δημοσθένης, τοῦ Μειδίου λέγοντος ὑβρικέναι, οὐκ ἐκβάλλει μὲν οὐδὲ τὴν ὕβριν, προστίθησι δὲ αὐτῇ καὶ τὴν ἀσέβειαν.

ΑΛΛΩΣ. 510

Διάφοροι παρ' Ἀθηναίους ἤγοντο ἑορταὶ, ἐν αἷς ἦν τὰ Παναθήναια, ἅπερ ἦσαν διπλᾶ, μικρά τε καὶ μεγάλα· καὶ τὰ μὲν μεγάλα κατὰ πενταετηρίδα ἐπετελοῦντο, κατὰ τριετηρίδα δὲ τὰ μικρά. ἐν τοῖς μεγάλοις δὲ γυμνάσιά τινα ἐγίνοντο, καὶ προὐβάλλετο ἀφ' ἑκάστης φυλῆς εἷς γυμνασίαρχος, λαμβάνων χρήματα εἰς τὸ γυμνάζειν τοὺς μέλλοντας ἐπιτελέσαι τὴν ἑορτὴν καὶ διδόναι τὰς τούτων δαπάνας τοῖς τῆς αὐτοῦ φυλῆς. ἤγετο δὲ παρ' αὐτῶν καὶ τὰ Διονύσια, καὶ ταῦτα διπλᾶ, μικρά τε καὶ μεγάλα. καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἤγετο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα διὰ τριετηρίδος ἐν τοῖς ληνοῖς, ἐν οἷς προὐβάλλετο χορηγὸς ἀφ' ἑκάστης φυλῆς πρὸς τὸ τρέφειν χοροὺς παίδων τε καὶ ἀνδρῶν· ἐλάμβανε δὲ χρήματα εἰς τροφὴν τῶν τοῦ χοροῦ. ἐπιστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ χορηγοὶ καὶ ἤριζον, ὕμνους εἰς τὸν Διόνυσον ᾄδοντες, καὶ τῷ νικῶντι τρίπους τὸ ἆθλον ἦν, ἐπειδὴ τὸν αὐτὸν Ἥλιον καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Διόνυσον ᾤοντο. παυομένης δὲ τῆς ἑορτῆς ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ προὐβάλλοντο οἱ χορηγοὶ τῆς μελλούσης ἑορτῆς. ἐν τοίνυν τῷ παρόντι καιρῷ προεβλήθησαν οἱ χορηγοὶ ἑκάστης φυλῆς, ἐσπάνιζε δὲ ἡ Πανδιονὶς, ἡ τοῦ Δημοσθένους φυλὴ, χορηγοῦ, καὶ ἠμέλησε τὸ πρῶτον ἔτος, τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον. ἔθος δὲ ἦν πρὸ μηνὸς τῆς ἑορτῆς τὸν ἄρ-

χοντα συνάγειν τοὺς χορηγοὺς ἑκάστης φυλῆς εἰς τὸ λαχεῖν περὶ τῶν αὐλητῶν, καὶ ἐλθόντων τῶν χορηγῶν ἑκάστης φυλῆς πλὴν τῆς Πανδιονίδος ηὐτελίζετο ὑπὸ πάντων. καὶ ἰδὼν ὁ Δημοσθένης τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἀτιμαζομένην ἐθελοντὴς ὁ ῥήτωρ αὐτοχειροτόνητον ἤτοι αὐτεπάγγελτον ἑαυτὸν χορηγὸν ὑπὲρ 511
τῆς φυλῆς προεβάλετο, καὶ ἐπῃνεῖτο παρὰ πάντων διὰ τοῦτο. καὶ δὴ λαχόντος αὐτοῦ περὶ τῶν αὐλητῶν συνέπραξεν ἡ τύχη τῇ προθυμίᾳ, καὶ ἔλαχεν αὐτῷ ὁ κάλλιστος τῶν αὐλητῶν ὁ Τηλεφάνης. καὶ δὴ ὁ Δημοσθένης θέλων πλέον τῶν ἄλλων κοσμῆσαι τὸν ἑαυτοῦ χορὸν ἐποίησεν αὐτοὺς φορέσαι χρυσοῦς στεφάνους. Μειδίας δὲ, τῶν πολιτευομένων τις, σφόδρα πλούσιος καὶ πολλὰ δυνάμενος, ἐχθρὸς τῷ Δημοσθένει γεγονὼς διὰ τὰς αἰτίας ἃς ἐρεῖ μετὰ μικρὸν ἐν τῷ λόγῳ, πολλάκις καὶ ἄλλα παρηνώχλει καὶ ἐπηρέαζε, καὶ δὴ καὶ, ὡς ὁ Δημοσθένης λέγει, ὅτι ὀμνυόντων τῶν κριτῶν τῷ καλῶς ᾄσαντι δοῦναι τὴν νίκην, νύττων αὐτοὺς ὁ Μειδίας ἔλεγε "πλὴν Δημοσθένους·" ὅθεν ὁ Δημοσθένης ἐβόα ἐλέγχων αὐτόν. καὶ τελευτῶν εἰς τοιαύτην ἦλθε μανίαν ὁ Μειδίας ὥστε ἐν τῷ θεάτρῳ κόνδυλον αὐτῷ παρασχεῖν καὶ τὴν ἱερὰν περιρρῆξαι ἐσθῆτα. καὶ ἰδὼν ὁ δῆμος ἐπεσύριττεν· ὅστις συρισμὸς παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπὶ κακοῦ ἐλαμβάνετο. ἀπελθὼν δὲ ὁ Δημοσθένης ἐσκέψατο τὸν παρόντα λόγον, κατηγορῶν αὐτοῦ δημοσίων ἀδικημάτων· ἐν ᾧ καὶ διαβάλλει τὸν Μειδίαν ὡς κλέψαντα τῶν χρυσῶν στεφάνων ἀπὸ τοῦ χρυσοχόου. ἄγει τοίνυν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κρίσιν ὁ ῥήτωρ, καταφορᾷ πλείστῃ καὶ τόνῳ σφοδρῷ προσχρησάμενος· ἡ γὰρ τοῦ Μειδίου προπέτεια καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ποιότης τῇ καταδρομῇ συμμαχεῖ. ἡ δὲ στάσις ὁρικὴ, ζητούντων ἡμῶν τι ἴδιον ὄνομα τῷ ἐγκλήματι· ὁ μὲν γὰρ Μειδίας ἰδιωτικὸν, ὁ δὲ ῥήτωρ δημόσιον εἶναι κατασκευάζει. ὅρος γάρ ἐστιν οὗ τὸ μὲν πέπρακται, τὸ δὲ λεί- 512
πει πρὸς αὐτοτέλειαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπιτεθειμένου τῷ πράγματι, ὡς ἐπὶ τοῦ κενοτάφιον ὀρύξαντος καὶ κρινομένου τυμβωρυχίας. ἐνταῦθα γὰρ πέπρακται μὲν τὸ ὀρύξαι, λείπει δὲ τὸ τάφον ὀρύξαι, οὐ κενοτάφιον. λέγει γὰρ ὁ φεύγων "οὐ "τάφον ὤρυξα· οὐ γὰρ εὗρον νεκρόν." ὁ δὲ διώκων λέγει ὅτι "τὸ δ' ὀρύξαι τάφον τυμβωρυχίαν λέγω· [οὐ γὰρ αὐτὸς ᾔδεις "ὅτι κενοτάφιόν ἐστιν, ἀλλ' ὡς τάφον ὀρύττων, ἐπεὶ κενοτά-

"φιον εὕρηται, ἀξιοῖς μὴ δοῦναι δίκην.]" οὕτω κἀνταῦθα πέπρακται μὲν τὸ τύψαι τὸν Δημοσθένην, λείπει δὲ τὸ καλέσαι τὸν αὐτοχειροτόνητον χορηγόν. ὁ γὰρ Δημοσθένης λέγει ὅτι "χορηγὸν ἔτυψας." ὁ δὲ Μειδίας ὅτι "χορηγὸν ἁπλῶς οὐκ "ἔτυψα [αὐτοχειροτόνητος γὰρ ἦσθα], ἀλλὰ Δημοσθένην ἰδιώ-"την ὄντα· τὸ δὲ τύψαι ἰδιώτην οὐκ ἔστι δημόσιον ἀδίκημα." διπλοῦς δὲ ὁ ὅρος εἴδους τοῦ κατὰ σύλληψιν. κατὰ σύλληψιν δέ ἐστιν, ὅταν ὁ κατήγορος τὴν αὑτοῦ δικαιολογίαν καὶ τὴν τοῦ φεύγοντος εἰς ἓν συναγάγῃ· ἔνθα γὰρ οὐ τὸ μὲν ἐκβάλλει τις, τὸ δὲ δέχεται, ἀλλ' ἀμφότερα συγκροτεῖ καὶ συλλαμβάνει, τούτῳ ὑπάγομεν τῷ εἴδει. φαίνεται τοίνυν ἐν πολλοῖς μέρεσιν ὁ Δημοσθένης τοῦτο ποιῶν καὶ φάσκων ἅμα τῷ Δημοσθένει καὶ τὴν πόλιν ὑβρίζεσθαι. κεφάλαια δὲ τὰ τῇ στάσει προσήκοντα. τὰ δὲ προοίμια καταφορικὰ, ὑπερβολὴν ἔχοντα πολλὴν καὶ τῶν περιστατικῶν αὔξησιν· τὸ γὰρ "πρὸς ἅπαντας" καὶ οὐ πρὸς ἐμὲ μόνον καὶ τὸ "ἀεὶ" τὴν μελέτην τῆς ἀτοπίας καὶ οὐ πρὸς ἅπαξ ἐκ τύχης ἡμαρτηκότα δείκνυσι.

Κεφάλαια δὲ τοῦ λόγου εἰσὶ ταῦτα, ὅρος, ἀνθορισμὸς, 513
γνώμη νομοθέτου, συλλογισμὸς, πηλικότης, πρός τι, καὶ μία τῶν ἀντιθετικῶν, μεθ' ἣν ἐμπίπτει τὸ μεταληπτικὸν καὶ ἀντιληπτικόν. ἐνταῦθα διὰ τεσσάρων ὅρων ὁ ῥήτωρ ἐμπλέκει τὴν κατηγορίαν, δεικνύων ὅτι δημοσίᾳ Μειδίας ἠδίκησεν. ἔστι δὲ ὁ πρῶτος ὅρος οὗτος, ὅτι οἱ ἐν ἑορτῇ ἀδικοῦντες δημόσιον ἀδίκημα ποιοῦσι. δεύτερος ὅρος, καὶ μάλιστα οἱ χορηγὸν ἀδικοῦντες. τρίτος ὅρος, ὅτι πᾶσα ὕβρις δημόσιόν ἐστιν ἀδίκημα. παραλογίζεται δὲ ἐνταῦθ' ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τῆς ὕβρεως· λέγεται γὰρ ὕβρις ἡ δι' αἰσχρουργίας γινομένη· λέγεται ὕβρις καὶ ἡ διὰ λόγων, λέγεται πάλιν ὕβρις καὶ ἡ διὰ πληγῶν, δημόσιον δὲ ἀδίκημα ἡγοῦντο τὴν αἰσχρουργίαν· τῇ οὖν ὁμωνυμίᾳ παρελογίσατο. τέταρτος ὅρος, ὅτι ὁ πάντας ἀεὶ ὑβρίζων δημοσίᾳ ἀδικεῖ· εἰ γὰρ τὸ δημόσιον ἐκ πάντων συνίσταται, ἄρα δημόσιον τἀδίκημα. τίθησι δὲ σπερματικῶς ἐν τῷ προοιμίῳ τοὺς τέτταρας ὅρους. καὶ ἐκ τούτων εἰσὶν ἐν τοῖς ἀγῶσι τρεῖς, τὸν δὲ τέταρτον ὅρον τίθησιν ἐν τῇ παρεκβάσει, καὶ δικαίως· λέγων γὰρ ὅτι ὁ πάντας ὑβρίζων δημοσίᾳ ἀδικεῖ, παρεξέρχεται λέγων τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον. ἔχει δὲ ὁ λόγος οὗτος δύο προοίμια. καὶ εἴληπται τὸ πρῶτον προοίμιον ἐκ

διαβολῆς τοῦ ἐναντίου, καὶ ἐκ συστάσεως τοῦ οἰκείου προσώπου, καὶ ἐκ προσοχῆς. ἔστι δὲ ἡ πρότασις διμερὴς, καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἐστὶν ἀκατάσκευον, τὸ δὲ δεύτερον καὶ αὐτὸ διμερές. καὶ κατασκευάζει τούτων ἑκάτερα. εἶτα ἐπιφέρει τὸ συμπέρασμα, ἐν ᾧ ἐστιν ἡ προσοχή.

[Ὅρος κατὰ σύλληψιν. λέγεται δὲ οὕτως, ὅταν τοῦ φεύγοντος ἀντονομάζοντος ὁ διώκων καὶ τούτῳ κἀκείνῳ ὑπεύ- 514
θυνον αὐτὸν εἶναι λέγῃ τῷ ὀνόματι, ὥστε διπλοῦς ἐστιν, ἐπεὶ δύο περιέχει ἐγκλήματα. παράδειγμα ὁ στρατηγὸς ὁ βιασάμενος τὴν παρατεθεῖσαν κόρην ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ, καὶ δημοσίων ἀδικημάτων κρινόμενος, καὶ ἀποκρινόμενος μὴ δημοσίᾳ ἠδικηκέναι, ἀλλὰ βιάσασθαι, ὁ δὲ πρεσβευτὴς ἀμφοτέροις αὐτὸν φάσκων ὑπεύθυνον εἶναι. τὸ προοίμιον ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου, ὁ δὲ λόγος δι᾽ ἑνὸς εἴδους προάγεται, ἤτοι δικανικοῦ· τούτου γὰρ καὶ τὸ τέλος τὸ δίκαιον καὶ ἡ κατασκευὴ διὰ τοῦ δικαίου.]

Τὴν μὲν ἀσέλγειαν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τὴν ὕβριν, ᾗ πρὸς ἅπαντας ἀεὶ χρῆται Μειδίας, οὐδένα οὔθ᾽ ὑμῶν οὔτε τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀγνοεῖν οἶμαι. ἐγὼ δ᾽, ὅπερ ἂν καὶ ὑμῶν ἕκαστος ὑβρισθεὶς προείλετο πρᾶξαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίησα, καὶ προὐβαλόμην ἀδικεῖν τοῦτον περὶ τὴν ἑορτὴν, οὐ μόνον πληγὰς ὑπ᾽ αὐτοῦ λαβὼν τοῖς Διονυσίοις, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ
2 *καὶ βίαια παθὼν παρὰ πᾶσαν τὴν χορηγίαν. ἐπειδὴ δὲ καλῶς καὶ τὰ δίκαια ποιῶν ὁ δῆμος ἅπας οὕτως ὠργίσθη καὶ παρωξύνθη καὶ σφόδρα ἐσπούδασεν ἐφ᾽ οἷς ἠδικημένῳ μοι συνῄδει, ὥστε πάντα ποιοῦντος τούτου καί τινων ἄλλων ὑπὲρ αὐτοῦ οὐκ ἐπείσθη οὐδ᾽ ἀπέβλε-* 515
ψεν εἰς τὰς οὐσίας τὰς τούτων οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἀλλὰ μιᾷ γνώμῃ κατεχειροτόνησεν αὐτοῦ, πολλοί μοι προσιόντες, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ νῦν ὄντων ὑμῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἠξίουν καὶ παρεκελεύοντο ἐπεξελθεῖν καὶ παραδοῦναι

τοῦτον εἰς ὑμᾶς, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, δι᾽ ἀμφότερ᾽, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς, καὶ δεινὰ πεπονθέ-
ναι νομίζοντες ἐμὲ καὶ δίκην ἅμα βουλόμενοι λαβεῖν
ὧν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐτεθέαντο θρασὺν ὄντα καὶ βδελυ-
3 ρὸν καὶ οὐδὲ καθεκτὸν ἔτι. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων,
ὅσα μὲν παρ᾽ ἐμοῦ προσῆκε φυλαχθῆναι, πάντα δι-
καίως ὑμῖν τετήρηται, καὶ κατηγορήσων, ἐπειδή τις
εἰσάγει, πάρειμι, ὡς ὁρᾶτε, πολλὰ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, χρήματ᾽ ἐξόν μοι λαβεῖν ὥστε μὴ κατηγορεῖν,
οὐ λαβὼν, πολλὰς δὲ δεήσεις καὶ χάριτας καὶ νὴ Δί᾽
4 ἀπειλὰς ὑπομείνας. ἃ δ᾽ ἐν ὑμῖν μετὰ ταῦτά ἐστιν ὑπό-
λοιπα, ὅσῳ πλείοσιν οὗτος ἠνώχληκε καὶ περιήγγελ-
κεν (ἑώρων γὰρ αὐτὸν ἄρτι πρὸ τῶν δικαστηρίων οἷα
ἐποίει), τοσούτῳ μᾶλλον ἐλπίζω τὸ δίκαιον ἕξειν. οὐ
γὰρ ἂν καταγνοίην ὑμῶν οὐδενὸς οὔθ᾽ ὡς περὶ ὧν
πρὸς ἐμὲ ἐσπουδάσατε αὐτοὶ, τούτων ἀμελήσετε, οὔθ᾽
ὡς, ἵνα Μειδίας ἀδεῶς τὸ λοιπὸν ὑβρίζῃ, ψηφιεῖταί τις
ὑμῶν ὀμωμοκὼς ἄλλο τι πλὴν ὅ τι ἂν δίκαιον ἡγῆται.
5 εἰ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρανόμων ἢ παρα-
πρεσβείας ἤ τινος ἄλλης αἰτίας ἔμελλον αὐτοῦ κατη-
γορεῖν τοιαύτης, οὐδὲν ἂν ὑμῶν ἠξίουν δεῖσθαι, νομί-
ζων τῷ μὲν κατηγόρῳ περὶ τῶν τοιούτων προσήκειν 516
ἐλέγχειν μόνον, τῷ δὲ φεύγοντι καὶ παραιτεῖσθαι.
ἐπειδὴ δὲ τούς τε κριτὰς διαφθείραντος τούτου καὶ
διὰ τοῦτο τῆς φυλῆς ἀδίκως ἀφαιρεθείσης τὸν τρί-
6 ποδα, καὶ αὐτὸς πληγὰς εἰληφὼς καὶ ὑβρισμένος οἷα
οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος πώποτε χορηγὸς ὑβρίσθη, ἣν ὑπὲρ
τούτων ἀγανακτήσας καὶ συνοργισθεὶς καταχειροτο-
νίαν ὁ δῆμος ἐποιήσατο, ταύτην εἰσέρχομαι, οὐκ ὀκ-
νήσω καὶ δεῖσθαι. εἰ γὰρ οἷόν τε τοῦτ᾽ εἰπεῖν, ἐγὼ νῦν
φεύγω, εἴπερ ὑβρισθέντα μηδεμιᾶς δίκης τυχεῖν ἐστί
7 τις συμφορά. δέομαι οὖν ὑμῶν ἁπάντων, ὦ ἄνδρες

δικασταὶ, καὶ ἱκετεύω πρῶτον μὲν εὐνοϊκῶς ἀκοῦσαί μου λέγοντος, ἔπειτ', ἐὰν ἐπιδείξω Μειδίαν τουτονὶ μὴ μόνον εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑβρικότα, βοηθῆσαι καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. καὶ γὰρ οὕτω πως ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ὕβρισμαι μὲν ἐγὼ καὶ προπεπηλάκισται τὸ σῶμα τοὐμὸν τότε, ἀγωνιεῖται δὲ καὶ κριθήσεται τὸ πρᾶγμα νυνὶ, πότερον ἐξεῖναι δεῖ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν καὶ εἰς τὸν τυχόνθ' ὑμῶν ἀδεῶς ὑβρίζειν, ἢ μή.
8 εἴ τις οὖν ὑμῶν ἄρα καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον τῶν ἰδίων τινὸς ἕνεκα γίγνεσθαι τὸν ἀγῶνα τόνδ' ὑπελάμβανεν, ἐνθυμηθεὶς νῦν ὅτι δημοσίᾳ συμφέρει μηδενὶ μηδὲν ἐξεῖναι τοιοῦτο ποιεῖν, ὡς ὑπὲρ κοινοῦ τοῦ πράγματος ὄντος καὶ προσέχων ἀκουσάτω, καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῷ δικαιότατ' εἶναι ταῦτα ψηφισάσθω. ἀναγνώσεται δὲ πρῶτον μὲν ὑμῖν τὸν νόμον, καθ' ὃν εἰσὶν αἱ προβολαί· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων πειράσομαι διδάσκειν. Λέγε τὸν νόμον. 517

ΝΟΜΟΣ.

[Τοὺς πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Πανδίων. ἐν δὲ ταύτῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν τὰς γεγενημένας ἕνεκα τῆς πομπῆς ἢ τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις, ὅσαι ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ὦσιν.]

9 Ὁ μὲν νόμος οὗτός ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καθ' ὃν αἱ προβολαὶ γίγνονται, λέγων, ὥσπερ ἠκούσατε, ποιεῖν τὴν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου μετὰ τὰ Πάνδια, ἐν δὲ ταύτῃ ἐπειδὰν χρηματίσωσιν οἱ πρόεδροι περὶ ὧν διῴκηκεν ὁ ἄρχων, χρηματίζειν καὶ περὶ ὧν ἄν τις ἠδικηκὼς ᾖ περὶ τὴν ἑορτὴν ἢ παρανενομηκὼς, καλῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ συμφερόντως ἔχων ὁ νόμος, ὡς τὸ πρᾶγμ' αὐτὸ μαρτυρεῖ. ὅπου γὰρ ἐπόν-

τος τοῦ φόβου τούτου φαίνονταί τινες οὐδὲν ἧττον
ὑβρισταὶ, τί χρὴ τοὺς τοιούτους προσδοκᾶν ἂν ποιεῖν,
εἰ μηδεὶς ἐπῆν ἀγὼν μηδὲ κίνδυνος;

10 Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν καὶ τὸν ἑξῆς νόμον ἀνα-
γνῶναι τούτῳ· καὶ γὰρ ἐκ τούτου φανερὰ πᾶσιν ὑμῖν ἥ
τε τῶν ἄλλων ὑμῶν εὐλάβεια γενήσεται καὶ τὸ τούτου
θράσος. Λέγε τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

[Εὐήγορος εἶπεν, ὅταν ἡ πομπὴ ᾖ τῷ Διονύσῳ ἐν
Πειραιεῖ καὶ οἱ κωμῳδοὶ καὶ οἱ τραγῳδοὶ, καὶ ἡ ἐπὶ Λη-
ναίῳ πομπὴ καὶ οἱ τραγῳδοὶ καὶ οἱ κωμῳδοὶ, καὶ τοῖς ἐν
ἄστει Διονυσίοις ἡ πομπὴ καὶ οἱ παῖδες καὶ ὁ κῶμος καὶ
οἱ κωμῳδοὶ καὶ οἱ τραγῳδοὶ, καὶ Θαργηλίων τῇ πομπῇ καὶ
τῷ ἀγῶνι μὴ ἐξεῖναι μήτε ἐνεχυράσαι μήτε λαμβάνειν ἕτε- 518
ρον ἑτέρου, μηδὲ τῶν ὑπερημέρων, ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
ραις. ἐὰν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ὑπόδικος ἔστω τῷ
παθόντι, καὶ προβολαὶ αὐτοῦ ἔστωσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ
ἐν Διονύσου ὡς ἀδικοῦντος, καθὰ περὶ τῶν ἄλλων τῶν
ἀδικούντων γέγραπται.]

11 Ἐνθυμεῖσθε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι ἐν τῷ προ-
τέρῳ νόμῳ κατὰ τῶν περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικούντων οὔ-
σης τῆς προβολῆς, ἐν τούτῳ καὶ κατὰ τῶν τοὺς ὑπερη-
μέρους εἰσπραττόντων ἢ καὶ ἄλλ' ὁτιοῦν τινὸς λαμβα-
νόντων ἢ βιαζομένων ἐποιήσατε τὰς προβολάς. οὐ γὰρ
ὅπως τὸ σῶμα ὑβρίζεσθαί τινος ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
ραις, ἢ τὴν παρασκευὴν ἣν ἂν ἐκ τῶν ἰδίων πορίσαιτό
τις εἰς λειτουργίαν, ᾤεσθε χρῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ δίκῃ καὶ
ψήφῳ τῶν ἑλόντων γιγνόμενα τῶν ἡλωκότων καὶ
12 κεκτημένων ἐξ ἀρχῆς τὴν γοῦν ἑορτὴν ἀπεδώκατε εἶ-
ναι. ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες εἰς
τοσοῦτον ἀφῖχθε φιλανθρωπίας καὶ εὐσεβείας ὥστε
καὶ τῶν πρότερον γεγενημένων ἀδικημάτων τὸ λαμ-
βάνειν δίκην ἐπέσχετε ταύτας τὰς ἡμέρας· Μειδίας δ'

ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς ἡμέραις ἄξια τοῦ δοῦναι τὴν
ἐσχάτην δίκην ποιῶν δειχθήσεται. βούλομαι δ' ἕκα-
στον ἀπ' ἀρχῆς ὧν πέπονθα ἐπιδείξας καὶ περὶ τῶν
πληγῶν εἰπεῖν, ἃς τὸ τελευταῖον προσενέτεινέ μοι· ἓν
γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐφ' ᾧ τῶν πεπραγμένων οὐ δίκαιος
ὢν ἀπολωλέναι φανήσεται.

13 Ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ τῇ Πανδιο-
νίδι φυλῇ τρίτον ἔτος τουτὶ, παρούσης δὲ τῆς ἐκκλη-
σίας ἐν ᾗ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν ὁ νόμος τοῖς χοροῖς 519
τοὺς αὐλητὰς κελεύει, λόγων καὶ λοιδορίας γιγνομέ-
νης, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ μὲν ἄρχοντος τῶν ἐπιμε-
λητῶν τῆς φυλῆς, τῶν δ' ἐπιμελητῶν τοῦ ἄρχοντος,
παρελθὼν ὑπεσχόμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντὴς καὶ
κληρουμένων πρῶτος αἱρεῖσθαι τὸν αὐλητὴν ἔλαχον,
14 ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες ἀμφότερ' ὡς
οἷόν τε μάλιστ' ἀπεδέξασθε, τήν τ' ἐπαγγελίαν τὴν
ἐμὴν καὶ τὸ συμβὰν ἀπὸ τῆς τύχης, καὶ θόρυβον καὶ
κρότον τοιοῦτον ὡς ἂν ἐπαινοῦντές τε καὶ συνησθέν-
τες ἐποιήσατε, Μειδίας δ' οὑτοσὶ μόνος τῶν πάντων,
ὡς ἔοικεν, ἠχθέσθη, καὶ παρηκολούθησε παρ' ὅλην
τὴν λειτουργίαν ἐπηρεάζων μοι συνεχῶς καὶ μικρὰ καὶ
15 μείζω. ὅσα μὲν οὖν τοὺς χορευτὰς ἐναντιούμενος ἡμῖν
ἀφεθῆναι τῆς στρατείας ἠνώχλησεν, ἢ προβαλλόμενος
καὶ κελεύων ἑαυτὸν εἰς Διονύσια χειροτονεῖν ἐπιμελη-
τὴν, ἢ τἆλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα, ἐάσω· οὐ γὰρ ἀγνοῶ
τοῦθ', ὅτι τῷ μὲν ἐπηρεαζομένῳ τότ' ἐμοὶ καὶ ὑβριζο-
μένῳ τὴν αὐτὴν ὀργὴν ἕκαστον τούτων ἥνπερ ἄλλ'
ὁτιοῦν τῶν δεινοτάτων παρίστη, ὑμῖν δὲ τοῖς ἄλλοις,
ἔξω τοῦ πράγματος οὖσιν, οὐκ ἂν ἴσως ἄξια ταῦτα καθ'
αὑτὰ ἀγῶνος φανείη· ἀλλ' ἃ πάντες ἂν ὁμοίως ἀκού-
16 σαντες ἀγανακτήσαιτε, ταῦτ' ἐρῶ. ἔστι δ' ὑπερβολὴ
τῶν μετὰ ταῦτα ἃ μέλλω λέγειν, καὶ οὐδ' ἂν ἐπεχεί-

ρησα ἔγωγε κατηγορεῖν αὐτοῦ νῦν, εἰ μὴ καὶ τότε ἐν
τῷ δήμῳ παραχρῆμα ἐξήλεγξα. τὴν γὰρ ἐσθῆτα τὴν
ἱεράν (ἱερὰν γὰρ ἔγωγε νομίζω πᾶσαν ὅσην ἄν τις
ἕνεκα τῆς ἑορτῆς παρασκευάζηται, ἕως ἂν χρησθῇ) καὶ
τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποιησάμην ἐγὼ 520
κόσμον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευσεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
διαφθεῖραί μοι νύκτωρ ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ
χρυσοχόου. καὶ διέφθειρεν, οὐ μέντοι πᾶσάν γε· οὐ
γὰρ ἐδυνήθη. καίτοι τοῦτό γ' οὐδεὶς πώποτε οὐδένα
φησὶν ἀκηκοέναι τολμήσαντα οὐδὲ ποιήσαντα ἐν τῇ
17 πόλει. οὐκ ἀπέχρησε δ' αὐτῷ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν δι-
δάσκαλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διέφθειρέ μου τοῦ χο-
ροῦ· καὶ εἰ μὴ Τηλεφάνης ὁ αὐλητὴς ἀνδρῶν βέλτι-
στος περὶ ἐμὲ τότε ἐγένετο, καὶ τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος
τὸν ἄνθρωπον ἀπελάσας αὐτὸς συγκροτεῖν καὶ διδά-
σκειν ᾤετο δεῖν τὸν χορὸν, οὐδ' ἂν ἠγωνισάμεθα, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἀδίδακτος ἂν εἰσῆλθεν ὁ χορὸς
καὶ πράγματ' αἴσχιστ' ἂν ἐπάθομεν. καὶ οὐδ' ἐνταῦθ'
ἔστη τῆς ὕβρεως, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῷ περιῆν ὥστε
τὸν ἐστεφανωμένον ἄρχοντα διέφθειρε, τοὺς χορηγοὺς
συνῆγεν ἐπ' ἐμὲ, βοῶν, ἀπειλῶν, ὀμνύουσι παρεστη-
κὼς τοῖς κριταῖς, τὰ παρασκήνια φράττων, προσηλῶν
ἰδιώτης ὢν τὰ δημόσια, κακὰ καὶ πράγματα ἀμύθητά
18 μοι παρέχων διετέλεσεν. καὶ τούτων, ὅσα γε ἐν τῷ
δήμῳ γέγονεν ἢ πρὸς τοῖς κριταῖς ἐν τῷ θεάτρῳ, ὑμεῖς
ἐστέ μοι μάρτυρες πάντες, ὦ ἄνδρες δικασταί. καίτοι
τῶν λόγων τούτους χρὴ δικαιοτάτους ἡγεῖσθαι οὓς ἂν
οἱ καθήμενοι τῷ λέγοντι μαρτυρῶσιν ἀληθεῖς εἶναι.
προδιαφθείρας τοίνυν τοὺς κριτὰς τῷ ἀγῶνι τῶν ἀν-
δρῶν, δύο ταῦτα ὡσπερεὶ κεφάλαια ἐφ' ἅπασι τοῖς ἑαυ-
τῷ νενεανιευμένοις ἐπέθηκεν, ἐμοῦ μὲν ὕβρισε τὸ

*σῶμα, τῇ φυλῇ δὲ κρατούσῃ τὸν ἀγῶνα αἰτιώτατος τοῦ
μὴ νικῆσαι κατέστη.* 521

19 *Τὰ μὲν οὖν εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς φυλέτας ἠσελγημένα
καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικήματα τούτῳ πεπραγμένα, ἐφ'
οἷς αὐτὸν προὐβαλόμην, ταῦτ' ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ πόλλ' ἕτερα, ὧν ὅσ' ἂν οἷός τε ὦ διέξειμι
πρὸς ὑμᾶς αὐτίκα δὴ μάλα. ἔχω δὲ λέγειν καὶ πονηρίας
ἑτέρας παμπληθεῖς αὐτοῦ καὶ ὕβρεις εἰς πολλοὺς ὑμῶν*
20 *καὶ τολμήματα τοῦ μιαροῦ τούτου πολλὰ καὶ δεινά, ἐφ'
οἷς τῶν πεπονθότων οἱ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, κατα-
δείσαντες τοῦτον καὶ τὸ τούτου θράσος καὶ τοὺς περὶ
αὐτὸν ἑταίρους καὶ πλοῦτον καὶ τἄλλα δὴ ὅσα πρόσ-
εστι τούτῳ, ἡσυχίαν ἔσχον, οἱ δ' ἐπιχειρήσαντες δίκην
λαμβάνειν οὐκ ἐδυνήθησαν, εἰσὶ δ' οἳ διελύσαντο,
ἴσως λυσιτελεῖν ἡγούμενοι. τὴν μὲν οὖν ὑπὲρ αὑτῶν
δίκην ἔχουσιν οἵ γε πεισθέντες· τῆς δ' ὑπὲρ τῶν νό-
μων, οὓς παραβὰς οὗτος κἀκείνους ἠδίκει καὶ νῦν ἐμὲ*
21 *καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, ὑμεῖς ἐστὲ κληρονόμοι. πάν-
των οὖν ἀθρόων ἓν τίμημα ποιήσασθε, ὅ τι ἂν δίκαιον
ἡγῆσθε. ἐξελέγξω δὲ πρῶτον μὲν ὅσα αὐτὸς ὑβρίσθην,
ἔπειθ' ὅσα ὑμεῖς· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν ἄλλον, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, βίον αὐτοῦ πάντα ἐξετάσω, καὶ δείξω
πολλῶν θανάτων, οὐχ ἑνὸς ὄντα ἄξιον. Λέγε μοι τὴν
τοῦ χρυσοχόου πρώτην λαβὼν μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

22 *[Παμμένης Παμμένους Ἐρχιεὺς ἔχω χρυσοχοεῖον ἐν
τῇ ἀγορᾷ, ἐν ᾧ καταγίγνομαι καὶ ἐργάζομαι τὴν χρυσο-
χοϊκὴν τέχνην. ἐκδόντος δέ μοι Δημοσθένους, ᾧ μαρτυρῶ,* 522
*στέφανον χρυσοῦν ὥστε κατασκευάσαι καὶ ἱμάτιον διάχρυ-
σον ποιῆσαι, ὅπως πομπεύσαι ἐν αὐτοῖς τὴν τοῦ Διονύσου
πομπὴν, καὶ ἐμοῦ συντελέσαντος αὐτὰ καὶ ἔχοντος παρ'
ἐμαυτῷ ἕτοιμα, εἰσπηδήσας πρός με νύκτωρ Μειδίας ὁ κρι-*

νόμενος ὑπὸ Δημοσθένους, ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ ἄλλους, ἐπεχείρησε διαφθείρειν τὸν στέφανον καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ τινὰ μὲν αὐτῶν ἐλυμήνατο, οὐ μέντοι πάντα γε ἐδυνήθη διὰ τὸ ἐπιφανέντα με κωλῦσαι.]

23 *Πολλὰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ περὶ ὧν τοὺς ἄλλους ἠδίκηκεν ἔχω λέγειν, ὥσπερ εἶπον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, καὶ συνείλοχα ὕβρεις αὐτοῦ καὶ ἀτιμίας τοσαύτας ὅσας ἀκούσεσθε αὐτίκα δὴ μάλα. ἦν δ᾽*
24 *ἡ συλλογὴ ῥᾳδία· αὐτοὶ γὰρ οἱ πεπονθότες προσῄσάν μοι. βούλομαι δὲ πρὸ τούτων εἰπεῖν οἷς ἐπιχειρήσειν αὐτὸν ἀκήκοα ἐξαπατᾶν ὑμᾶς· τοὺς γὰρ ὑπὲρ τούτων λόγους ἐμοὶ μὲν ἀναγκαιοτάτους προειπεῖν ἡγοῦμαι, ὑμῖν δὲ χρησιμωτάτους ἀκοῦσαι. διὰ τί; ὅτι τοῦ δικαίαν καὶ εὔορκον θέσθαι τὴν ψῆφον ὁ κωλύσας ἐξαπατηθῆναι λόγος ὑμᾶς οὗτος αἴτιος ἔσται. πολὺ δὴ μάλιστα πάντων τούτῳ τῷ λόγῳ προσέχειν ὑμᾶς δεῖ, καὶ μνημονεῦσαι τοῦτον, καὶ πρὸς ἕκαστον ἀπαντᾶν,*
25 *ὅταν οὗτος λέγῃ. ἔστι δὲ πρῶτον μὲν ἐκεῖνο οὐκ ἄδηλος ἐρῶν ἐξ ὧν ἰδίᾳ πρός τινας αὐτὸς διεξιὼν ἀπηγγέλλετό μοι, ὡς εἴπερ ἀληθῶς ἐπεπόνθειν ταῦτα ἃ λέγω, δίκας ἰδίας μοι προσῆκεν αὐτῷ λαχεῖν, τῶν μὲν ἱματίων καὶ τῶν χρυσῶν στεφάνων τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς περὶ τὸν χορὸν πάσης ἐπηρείας, βλάβης, ὧν δ᾽ εἰς τὸ σῶμα ὑβρίσθαι φημὶ, ὕβρεως, οὐ μὰ Δί᾽ οὐχὶ δημο-* 523
σίᾳ κρίνειν αὐτὸν καὶ τίμημα ἐπάγειν ὅ τι χρὴ παθεῖν
26 *ἢ ἀποτῖσαι. ἐγὼ δὲ ἓν μὲν ἐκεῖνο εὖ οἶδα, καὶ ὑμᾶς δὲ εἰδέναι χρὴ, ὅτι εἰ μὴ προὐβαλόμην αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἐδικαζόμην, οὑναντίος ἧκεν ἂν εὐθύς μοι λόγος, ὡς εἴπερ ἦν τι τούτων ἀληθὲς, προβαλέσθαι μ᾽ ἔδει καὶ παρ᾽ αὐτὰ τἀδικήματα τὴν τιμωρίαν ποιεῖσθαι· ὅ τε γὰρ χορὸς ἦν τῆς πόλεως, ἥ τε ἐσθὴς τῆς ἑορτῆς ἕνεκα πᾶσα παρεσκεύαστο, ἐγώ τε ὁ πεπονθὼς ταῦτα χορη-*

γὸς ἦν· τίς ἂν οὖν ἑτέραν εἵλετο τιμωρίαν ἢ τὴν ἐκ
τοῦ νόμου κατὰ τῶν περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικούντων οὖ-
27 σαν; ταῦτ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντ' ἂν ἔλεγεν οὗτος τότε.
φεύγοντος μὲν γάρ, οἶμαι, καὶ ἠδικηκότος ἐστὶ τὸ τὸν
παρόντα τρόπον τοῦ δοῦναι δίκην διακρουόμενον τὸν
οὐκ ὄνθ' ὡς ἔδει γενέσθαι λέγειν, δικαστῶν δέ γε σω-
φρόνων τούτοις τε μὴ προσέχειν καὶ ὃν ἂν λάβωσιν
28 ἀσελγαίνοντα κολάζειν. μὴ δὴ τοῦτο λέγειν αὐτὸν
ἐᾶτε, ὅτι καὶ δίκας ἰδίας δίδωσιν ὁ νόμος μοι καὶ γρα-
φὴν ὕβρεως· δίδωσι γάρ· ἀλλ' ὡς οὐ πεποίηκεν ἃ κατ-
ηγόρηκα, ἢ πεποιηκὼς οὐ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικεῖ,
τοῦτο δεικνύτω· τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐγὼ προὐβαλόμην,
καὶ περὶ τούτου τὴν ψῆφον οἴσετε νῦν ὑμεῖς. εἰ δ' ἐγὼ
τὴν ἐπὶ τῶν ἰδίων δικῶν πλεονεξίαν ἀφεὶς τῇ πόλει
παραχωρῶ τῆς τιμωρίας, καὶ τοῦτον εἱλόμην τὸν ἀγῶνα
ἀφ' οὗ μηδέν ἐστι λῆμμα λαβεῖν ἐμοὶ, χάριν, οὐ βλά-
βην δήπου τοῦτ' ἂν εἰκότως ἐνέγκοι μοι παρ' ὑμῶν.

29 Οἶδα τοίνυν ὅτι καὶ τούτῳ πολλῷ χρήσεται τῷ
λόγῳ "μή με Δημοσθένει παραδῶτε, μηδὲ διὰ Δημο-
"σθένην με ἀνέλητε. ὅτι ἐκείνῳ πολεμῶ, διὰ τοῦτό με
"ἀναιρήσετε;" τὰ τοιαῦτα πολλάκις οἶδ' ὅτι φθέγξεται, 524
βουλόμενος φθόνον τινὰ ἐμοὶ διὰ τούτων τῶν λόγων
30 συνάγειν. ἔχει δ' οὐχ οὕτω ταῦτα, οὐδ' ἐγγύς. οὐδένα
γὰρ τῶν ἀδικούντων ὑμεῖς οὐδενὶ τῶν κατηγόρων ἐκ-
δίδοτε· οὐδὲ γὰρ ἐπειδὰν ἀδικηθῇ τις, ὡς ἂν ἕκαστος
ὑμᾶς ὁ παθὼν πείσῃ, ποιεῖσθε τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ
τοὐναντίον νόμους ἔθεσθε πρὸ τῶν ἀδικημάτων ἐπ'
ἀδήλοις μὲν τοῖς ἀδικήσουσιν, ἀδήλοις δὲ τοῖς ἀδικη-
σομένοις. οὗτοι δὲ τί ποιοῦσιν οἱ νόμοι; πᾶσιν ὑπισ-
χνοῦνται τοῖς ἐν τῇ πόλει δίκην, ἂν ἀδικηθῇ τις, ἔσε-
σθαι δι' αὐτῶν λαβεῖν. ὅταν τοίνυν τῶν παραβαινόν-
των τινὰ τοὺς νόμους κολάζητε, οὐ τοῖς κατηγόροις

τοῦτον ἐκδίδοτε, ἀλλὰ τοὺς νόμους ὑμῖν αὐτοῖς βεβαι-
31 οῦτε. ἀλλὰ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον, ὅτι "Δημοσθέ-
νης" φησὶν "ὕβρισται," δίκαιος καὶ κοινὸς καὶ ὑπὲρ
ἁπάντων ἔσθ' ὁ λόγος. οὐ γὰρ εἰς Δημοσθένην ὄντα
με ἠσέλγαινε μόνον ταύτην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ εἰς
χορηγὸν ὑμέτερον· τοῦτο δ' ὅσον δύναται γνοίητ' ἂν
32 ἐκ τωνδί. ἴστε δήπου τοῦθ', ὅτι τῶν θεσμοθετῶν τού-
των οὐδενὶ θεσμοθέτης ἔστ' ὄνομα, ἀλλ' ὁτιδήποθ'
ἑκάστῳ. ἂν μὲν τοίνυν ἰδιώτην ὄντα τινὰ αὐτῶν ὑβρί-
σῃ τις ἢ κακῶς εἴπῃ, γραφὴν ὕβρεως καὶ δίκην κακη-
γορίας ἰδίαν φεύξεται, ἐὰν δὲ θεσμοθέτην, ἄτιμος
ἔσται καθάπαξ. διὰ τί; ὅτι τοὺς νόμους ἤδη ὁ τοῦτο
ποιῶν προσυβρίζει καὶ τὸν ὑμέτερον κοινὸν στέφανον
καὶ τὸ τῆς πόλεως ὄνομα· ὁ γὰρ θεσμοθέτης οὐδενὸς
33 ἀνθρώπων ἔστ' ὄνομα, ἀλλὰ τῆς πόλεως. καὶ πάλιν γε
τὸν ἄρχοντα, ταὐτὸ τοῦτο, ἐὰν μὲν ἐστεφανωμένον πα-
τάξῃς ἢ κακῶς εἴπῃς, ἄτιμος, ἐὰν δὲ ἰδιώτην, ἰδίᾳ ὑπό-
δικος. καὶ οὐ μόνον περὶ τούτων οὕτω ταῦτ' ἔχει, ἀλλὰ 525
καὶ περὶ πάντων οἷς ἂν ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν ἢ στεφανη-
φορίαν ἤ τινα τιμὴν δῷ. οὕτω τοίνυν καὶ ἐμὲ εἰ μὲν ἐν
ἄλλαις τισὶν ἡμέραις ἠδίκησέ τι τούτων Μειδίας ἰδιώ-
34 την ὄντα, ἰδίᾳ καὶ δίκην προσῆκεν αὐτῷ διδόναι· εἰ δὲ
χορηγὸν ὄντα ὑμέτερον ἱερομηνίας οὔσης πάνθ' ὅσα
ἠδίκηκεν ὑβρίσας φαίνεται, δημοσίας ὀργῆς καὶ τιμω-
ρίας δίκαιός ἐστι τυγχάνειν· ἅμα γὰρ τῷ Δημοσθένει
καὶ ὁ χορηγὸς ὑβρίζετο, τοῦτο δ' ἐστὶ τῆς πόλεως ὄνομα,
καὶ τὸ ταύταις ταῖς ἡμέραις, αἷς οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι. χρὴ
δὲ, ὅταν μὲν τιθῆσθε τοὺς νόμους, ὁποῖοί τινές εἰσι
σκοπεῖν, ἐπειδὰν δὲ θῆσθε, φυλάττειν καὶ χρῆσθαι· καὶ
35 γὰρ εὔορκα ταῦθ' ὑμῖν ἐστι καὶ ἄλλως δίκαια. ἦν ὁ τῆς
βλάβης ὑμῖν νόμος πάλαι, ἦν ὁ τῆς αἰκίας, ἦν ὁ τῆς
ὕβρεως. εἰ τοίνυν ἀπέχρη τοὺς τοῖς Διονυσίοις τι ποι-

οὔντας τούτων κατὰ τούτους τοὺς νόμους δίκην διδό-
ναι, οὐδὲν ἂν προσέδει τοῦδε τοῦ νόμου. ἀλλ' οὐκ ἀπέ-
χρη. σημεῖον δέ· ἔθεσθε ἱερὸν νόμον αὐτῷ τῷ θεῷ
περὶ τῆς ἱερομηνίας. εἴ τις οὖν κἀκείνοις τοῖς προϋπ-
άρχουσι νόμοις καὶ τούτῳ τῷ μετ' ἐκείνους τεθέντι
καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἔστ' ἔνοχος, ὁ τοιοῦτος πότερα μὴ
δῷ διὰ τοῦτο δίκην ἢ κἂν μείζω δοίη δικαίως; ἐγὼ μὲν
οἶμαι μείζω.

36 Ἀπήγγελλε τοίνυν τίς μοι περιιόντ' αὐτὸν συλλέ-
γειν καὶ πυνθάνεσθαι τίσι πώποτε συμβέβηκεν ὑβρι-
σθῆναι, καὶ λέγειν τούτους καὶ διηγεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς
μέλλειν, οἷον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν πρόεδρον ὅν
ποτέ φασιν ἐν ὑμῖν ὑπὸ Πολυζήλου πληγῆναι, καὶ τὸν
θεσμοθέτην ὃς ἔναγχος ἐπλήγη τὴν αὐλητρίδα ἀφαι-
ρούμενος, καὶ τοιούτους τινὰς, ὡς ἐὰν πολλοὺς ἑτέρους
δεινὰ καὶ πολλὰ πεπονθότας ἐπιδείξῃ, ἧττον ὑμᾶς ἐφ' 526
37 οἷς ἐγὼ πέπονθα ὀργιουμένους. ἐμοὶ δ' αὖ τοὐναντίον,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δοκεῖτε ποιεῖν ἂν εἰκότως, εἴπερ
τοῦ κοινῇ βελτίστου δεῖ μέλειν ὑμῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶ-
δεν ὑμῶν τοῦ μὲν πολλὰ τοιαῦτα γίγνεσθαι τὸ μὴ κο-
λάζεσθαι τοὺς ἐξαμαρτάνοντας αἴτιον ὂν, τοῦ δὲ μηδέ-
να ὑβρίζειν τὸ λοιπὸν τὸ δίκην τὸν ἀεὶ ληφθέντα, ἣν
προσήκει, διδόναι μόνον αἴτιον ἂν γενόμενον; εἰ μὲν
τοίνυν ἀποτρέψαι συμφέρει τοὺς ἄλλους, τοῦτον καὶ
δι' ἐκεῖνα κολαστέον, καὶ μᾶλλόν γε ὅσῳπερ ἂν ᾖ πλείω
καὶ μείζω· εἰ δὲ παροξῦναι καὶ τοῦτον καὶ πάντας, ἐα-
38 τέον. ἔτι τοίνυν οὐδ' ὁμοίαν οὖσαν τούτῳ κἀκείνοις
συγγνώμην εὑρήσομεν. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ τὸν θεσμο-
θέτην πατάξας τρεῖς εἶχε προφάσεις, μέθην, ἔρωτα,
ἄγνοιαν διὰ τὸ σκότους καὶ νυκτὸς τὸ πρᾶγμα γενέ-
σθαι. ἔπειθ' ὁ Πολύζηλος ὀργῇ καὶ τρόπου προπετείᾳ
φθάσας τὸν λογισμὸν ἁμαρτεῖν ἔφησεν· οὐ γὰρ ἐχθρός

γε ὑπῆρχεν ὤν, οὐδ' ἐφ' ὕβρει τοῦτ' ἐποίησεν. ἀλλ'
οὐ Μειδίᾳ τούτων οὐδὲν ἔστ' εἰπεῖν· καὶ γὰρ ἐχθρὸς
ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζε, καὶ οὐκ ἐπὶ τούτου
μόνον, ἀλλ' ἐπὶ πάντων φαίνεται προῃρημένος με ὑβρί-
39 ζειν. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν πεπραγμένων ἐμοὶ καὶ τούτοις
οὐδὲν ὅμοιον ὁρῶ. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ θεσμοθέτης οὐχ
ὑπὲρ ὑμῶν οὐδὲ τῶν νόμων φροντίσας οὐδ' ἀγανα-
κτήσας φανήσεται, ἀλλ' ἰδίᾳ πεισθεὶς ὁπόσῳ δήποτε
ἀργυρίῳ, καθυφεὶς τὸν ἀγῶνα· ἔπειθ' ὁ πληγεὶς ἐκεῖ-
νος ὑπὸ τοῦ Πολυζήλου, ταὐτὸ τοῦτο, ἰδίᾳ διαλυσά-
μενος, ἐρρῶσθαι πολλὰ τοῖς νόμοις εἰπὼν καὶ ὑμῖν, 527
40 οὐδ' εἰσήγαγε τὸν Πολύζηλον. εἰ μὲν τοίνυν ἐκείνων
κατηγορεῖν βούλεταί τις ἐν τῷ παρόντι, δεῖ λέγειν ταῦ-
τα, εἰ δ' ὑπὲρ ὧν ἐγὼ τούτου κατηγόρηκα ἀπολογεῖ-
σθαι, πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. πᾶν γὰρ τοὐναν-
τίον ἐκείνοις αὐτὸς μὲν οὔτε λαβὼν οὐδὲν οὔτ' ἐπιχει-
ρήσας λαβεῖν φανήσομαι, τὴν δ' ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ
τὴν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ὑπὲρ ὑμῶν τιμωρίαν δι-
καίως φυλάξας καὶ νῦν ἀποδεδωκὼς ὑμῖν. μὴ τοίνυν
ἐᾶτε ταῦτ' αὐτὸν λέγειν, μηδ', ἂν βιάζηται, πείθεσθ'
41 ὡς δίκαιόν τι λέγοντι. ἂν γὰρ ταῦθ' οὕτως ἐγνωσμένα
ὑπάρχῃ παρ' ὑμῖν, οὐκ ἐνέσται αὐτῷ λόγος οὐδὲ εἷς.
ποία γὰρ πρόφασις, τίς ἀνθρωπίνη καὶ μετρία σκῆψις
φανεῖται τῶν πεπραγμένων αὐτῷ; ὀργὴ νὴ Δία· καὶ
γὰρ τοῦτο τυχὸν λέξει. ἀλλ' ἃ μὲν ἄν τις ἄφνω τὸν λο-
γισμὸν φθάσας ἐξαχθῇ πρᾶξαι, κἂν ὑβριστικῶς ποιή-
σῃ, δι' ὀργήν γ' ἔνι φῆσαι πεποιηκέναι· ἃ δ' ἂν ἐκ πολ-
λοῦ συνεχῶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας παρὰ τοὺς νόμους
πράττων τις φωρᾶται, οὐ μόνον δήπου τοῦ μὴ μετ'
ὀργῆς ἀπέχει, ἀλλὰ καὶ βεβουλευμένως ὁ τοιοῦτος
ὑβρίζων ἐστὶν ἤδη φανερός.

42 Ἀλλὰ μὴν ὁπηνίκα καὶ πεποιηκὼς ἃ κατηγορῶ καὶ

ὕβρει πεποιηκὼς φαίνεται, τοὺς νόμους ἤδη σκοπεῖν
δεῖ, ὦ ἄνδρες δικασταί· κατὰ γὰρ τούτους δικάσειν
ὀμωμόκατε. καὶ θεωρεῖθ' ὅσῳ μείζονος ὀργῆς καὶ ζη-
μίας ἀξιοῦσι τοὺς ἑκουσίως καὶ δι' ὕβριν πλημμελοῦν-
43 τας τῶν ἄλλως πως ἐξαμαρτανόντων. πρῶτον μὲν τοί-
νυν οἱ περὶ τῆς βλάβης οὗτοι νόμοι πάντες, ἵν' ἐκ τού-
των ἄρξωμαι, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων, 528
ἁπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν. εἰκότως· ὁ
μὲν γὰρ παθὼν πανταχοῦ βοηθείας δίκαιος τυγχάνειν,
τῷ δράσαντι δ' οὐκ ἴσην τὴν ὀργήν, ἄν θ' ἑκὼν ἄν τ'
ἄκων, ἔταξεν ὁ νόμος. ἔπειθ' οἱ φονικοὶ τοὺς μὲν ἐκ
προνοίας ἀποκτιννύντας θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ καὶ δη-
μεύσει τῶν ὑπαρχόντων ζημιοῦσι, τοὺς δ' ἀκουσίως
44 αἰδέσεως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἠξίωσαν. οὐ μό-
νον δ' ἐπὶ τούτων τοῖς ἐκ προαιρέσεως ὑβρισταῖς χαλε-
ποὺς ὄντας ἰδεῖν ἔστι τοὺς νόμους, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἁπάν-
των. τί γὰρ δή ποτ', ἄν τις ὀφλὼν δίκην μὴ ἐκτίνῃ,
οὐκέτ' ἐποίησεν ὁ νόμος τὴν ἐξούλην ἰδίαν, ἀλλὰ προσ-
τιμᾶν ἐπέταξε τῷ δημοσίῳ; καὶ πάλιν τί δήποτ', ἂν
μὲν ἑκὼν παρ' ἑκόντος τις λάβῃ τάλαντον ἓν ἢ δύο ἢ
δέκα καὶ ταῦτ' ἀποστερήσῃ, οὐδὲν αὐτῷ πρὸς τὴν πό-
λιν ἐστὶν, ἂν δὲ μικροῦ πάνυ τιμήματος ἄξιόν τις λά-
βῃ, βίᾳ δὲ τοῦτο ἀφέληται, τὸ ἴσον τῷ δημοσίῳ προσ-
τιμᾶν οἱ νόμοι κελεύουσιν ὅσον περ δὴ τῷ ἰδιώτῃ;
45 ὅτι πάνθ', ὅσα τις βιαζόμενος πράττει, κοινὰ ἀδικήμα-
τα καὶ κατὰ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος ὄντων ἡγεῖτο ὁ
νομοθέτης· τὴν μὲν γὰρ ἰσχὺν ὀλίγων, τοὺς δὲ νόμους
ἁπάντων εἶναι, καὶ τὸν μὲν πεισθέντα ἰδίας, τὸν δὲ
βιασθέντα δημοσίας δεῖσθαι βοηθείας. διόπερ καὶ τῆς
ὕβρεως αὐτῆς τὰς μὲν γραφὰς ἔδωκεν ἅπαντι τῷ βου-
λομένῳ, τὸ δὲ τίμημα ἐποίησεν ὅλον δημόσιον· τὴν γὰρ
πόλιν ἡγεῖτο ἀδικεῖν, οὐ τὸν παθόντα μόνον τὸν ὑβρί-

ξειν ἐπιχειροῦντα, καὶ δίκην ἱκανὴν τὴν τιμωρίαν εἶναι 529
τῷ παθόντι, χρήματα δ' οὐ προσήκειν τῶν τοιούτων ἐφ'
46 ἑαυτῷ λαμβάνειν. καὶ τοσαύτῃ γ' ἐχρήσατο ὑπερβολῇ ὥστε κἂν εἰς δοῦλον ὑβρίζῃ τις, ὁμοίως ἔδωκεν ὑπὲρ τούτου γραφήν. οὐ γὰρ ὅστις ὁ πάσχων ᾤετο δεῖν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὁποῖόν τι τὸ γιγνόμενον· ἐπειδὴ δ' εὗρεν οὐκ ἐπιτήδειον, μήτε πρὸς δοῦλον μήθ' ὅλως ἐξεῖναι πράττειν ἐπέτρεψεν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν πάντων οὐδὲν ὕβρεως ἀφορητότερον, οὐδ' ἐφ' ὅτῳ μᾶλλον ὑμῖν ὀργίζεσθαι προσήκει. ἀνάγνωθι δ' αὐτόν μοι λαβὼν τὸν τῆς ὕβρεως νόμον· οὐδὲν γὰρ οἷον ἀκούειν αὐτοῦ τοῦ νόμου.

ΝΟΜΟΣ.

47 [Ἐάν τις ὑβρίσῃ εἴς τινα, ἢ παῖδα ἢ γυναῖκα ἢ ἄνδρα, τῶν ἐλευθέρων ἢ τῶν δούλων, ἢ παράνομόν τι ποιήσῃ εἰς τούτων τινὰ, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων οἷς ἔξεστιν, οἱ δὲ θεσμοθέται εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν τριάκοντα ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν ᾖ ἡ γραφὴ, ἐὰν μή τι δημόσιον κωλύῃ, εἰ δὲ μὴ, ὅταν ᾖ πρῶτον οἷόν τε. ὅτου δ' ἂν καταγνῷ ἡ ἡλιαία, τιμάτω περὶ αὐτοῦ παραχρῆμα, ὅτου ἂν δοκῇ ἄξιος εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. ὅσοι δ' ἂν γράφωνται γραφὰς ἰδίας κατὰ τὸν νόμον, ἐάν τις μὴ ἐπεξέλθῃ ἢ ἐπεξιὼν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἀποτισάτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ. ἐὰν δὲ ἀργυρίου τιμηθῇ τῆς ὕβρεως, δεδέσθω, ἐὰν ἐλεύθερον ὑβρίσῃ, μέχρι ἂν ἐκτίσῃ.]

48 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ νόμου τῆς φιλ-
ανθρωπίας, ὃς οὐδὲ τοὺς δούλους ὑβρίζεσθαι ἀξιοῖ. 530
τί οὖν πρὸς θεῶν; εἴ τις εἰς τοὺς βαρβάρους ἐνεγκὼν τὸν νόμον τοῦτον, παρ' ὧν τὰ ἀνδράποδα εἰς τοὺς Ἕλληνας κομίζεται, ἐπαινῶν ὑμᾶς καὶ διεξιὼν περὶ τῆς
49 πόλεως εἴποι πρὸς αὐτοὺς ὅτι "εἰσὶν Ἕλληνές τινες ἄν-

*“θρωποι οὕτως ἥμεροι καὶ φιλάνθρωποι τοὺς τρόπους
“ὥστε πολλὰ ὑφ' ὑμῶν ἠδικημένοι, καὶ φύσει τῆς πρὸς
“ὑμᾶς ἔχθρας αὐτοῖς ὑπαρχούσης πατρικῆς, ὅμως οὐδ'
“ὅσων ἂν τιμὴν καταθέντες δούλους κτήσωνται, οὐδὲ
“τούτους ὑβρίζειν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ νόμον δημοσίᾳ τὸν
“ταῦτα κωλύσοντα τέθεινται τουτονὶ καὶ πολλοὺς ἤδη*
50 *“παραβάντας τὸν νόμον τοῦτον ἐζημιώκασι θανάτῳ,”
εἰ ταῦτ' ἀκούσαιεν καὶ συνεῖεν οἱ βάρβαροι, οὐκ ἂν οἴ-
εσθε δημοσίᾳ πάντας ὑμᾶς προξένους αὐτῶν ποιήσα-
σθαι; τὸν τοίνυν οὐ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μόνον εὐδοκι-
μοῦντα νόμον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις εὖ δό-
ξαντ' ἂν ἔχειν, σκοπεῖσθ' ὁ παραβὰς ἥντινα δοὺς δίκην
ἀξίαν ἔσται δεδωκώς.*

51 *Εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ χορηγὸς
ὢν ταῦτ' ἐπεπόνθειν ὑπὸ Μειδίου, ὕβριν ἄν τις μόνον
κατέγνω τῶν πεπραγμένων αὐτῷ· νῦν δέ μοι δοκεῖ,
κἂν ἀσέβειαν εἰ καταγιγνώσκοι, τὰ προσήκοντα ποιεῖν.
ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι τοὺς χοροὺς ὑμεῖς ἅπαντας
τούτους καὶ τοὺς ὕμνους τῷ θεῷ ποιεῖτε οὐ μόνον κα-
τὰ τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν Διονυσίων, ἀλλὰ καὶ
κατὰ τὰς μαντείας, ἐν αἷς ἁπάσαις ἀνῃρημένον εὑρή-
σετε τῇ πόλει, ὁμοίως ἐκ Δελφῶν καὶ ἐκ Δωδώνης, χο-
ροὺς ἱστάναι κατὰ τὰ πάτρια καὶ κνισᾶν ἀγυιὰς καὶ*
52 *στεφανηφορεῖν. ἀνάγνωθι δέ μοι λαβὼν αὐτὰς τὰς
μαντείας.*

ΜΑΝΤΕΙΑΙ. 53

*[Αὐδῶ Ἐρεχθείδῃσιν, ὅσοι Πανδίονος ἄστυ
ναίετε καὶ πατρίοισι νόμοις ἰθύνεθ' ἑορτάς,
μεμνῆσθαι Βάκχοιο, καὶ εὐρυχόρους κατ' ἀγυιάς
ἱστάναι ὡραίων Βρομίῳ χάριν ἄμμιγα πάντας,
καὶ κνισᾶν βωμοῖσι κάρη στεφάνοις πυκάσαντας.*

Περὶ ὑγιείας θύειν καὶ εὔχεσθαι Διὶ ὑπάτῳ, Ἡρακλεῖ, Ἀπόλλωνι προστατηρίῳ· περὶ τύχας ἀγαθᾶς Ἀπόλλωνι ἀγυιεῖ, Λατοῖ, Ἀρτέμιδι, καὶ κατ' ἀγυιὰς κρατῆρας ἱστάμεν καὶ χοροὺς καὶ στεφανηφορεῖν καττὰ πάτρια θεοῖς Ὀλυμπίοις πάντεσσι καὶ πάσαις, ἰδίας δεξιὰς καὶ ἀριστερὰς ἀνίσχοντες, καὶ μνασιδωρεῖν.

ΕΚ ΔΩΔΩΝΗΣ ΜΑΝΤΕΙΑΙ.

53 *Τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ὁ τοῦ Διὸς σημαίνει. ὅτι τὰς ὥρας παρηνέγκατε τῆς θυσίας καὶ τῆς θεωρίας, αἱρετοὺς πέμπειν κελεύει θεωροὺς ἐννέα, καὶ τούτους διὰ ταχέων τῷ Διὶ τῷ ἐν Τομάρῳ τρεῖς βοῦς καὶ πρὸς ἑκάστῳ βοῒ δύο οἶς, τῇ δὲ Διώνῃ βοῦν καλλιερεῖν, καὶ τράπεζαν χαλκῆν πρὸς τὸ ἀνάθημα, ὃ ἀνέθηκεν ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων.*

Ὁ τοῦ Διὸς σημαίνει ἐν Δωδώνῃ, Διονύσῳ δημοτελῆ ἱερὰ τελεῖν καὶ κρατῆρα κεράσαι καὶ χοροὺς ἱστάναι, Ἀπόλλωνι ἀποτροπαίῳ βοῦν θῦσαι, καὶ στεφανηφορεῖν ἐλευθέρους καὶ δούλους, καὶ ἐλινύειν μίαν ἡμέραν. Διὶ κτησίῳ βοῦν λευκόν.]

54 *Εἰσὶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ αὗται καὶ ἄλλαι*
πολλαὶ μαντεῖαι τῇ πόλει κἀγαθαί. τί οὖν ἐκ τούτων 532
ὑμᾶς ἐνθυμεῖσθαι δεῖ; ὅτι τὰς μὲν ἄλλας θυσίας τοῖς
ἐφ' ἑκάστης μαντείας προφαινομένοις θεοῖς προστάτ-
τουσι θύειν, ἱστάναι δὲ χοροὺς καὶ στεφανηφορεῖν κα-
τὰ τὰ πάτρια πρὸς ἁπάσαις ταῖς ἀφικνουμέναις μαν-
55 *τείαις προσαναιροῦσιν ὑμῖν. οἱ τοίνυν χοροὶ πάντες*
οἱ γιγνόμενοι καὶ οἱ χορηγοὶ δῆλον ὅτι τὰς **μὲν** *ἡμέρας*
ἐκείνας, ἃς συνερχόμεθα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα κατὰ τὰς μαν-
τείας ταύτας, ὑπὲρ αὐτῶν ἐστεφανώμεθα, ὁμοίως ὅ
τε μέλλων νικᾶν καὶ ὁ πάντων ὕστατος γενήσεσθαι,
τὴν δὲ τῶν ἐπινικίων ὑπὲρ αὑτοῦ τότ' ἤδη στεφανοῦ-
ται ὁ νικῶν. τὸν οὖν εἴς τινα τούτων τῶν χορευτῶν ἢ
τῶν χορηγῶν ὑβρίζοντα ἐπ' ἔχθρᾳ, καὶ ταῦτ' ἐν αὐτῷ

τῷ ἀγῶνι καὶ ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ἱερῷ, τοῦτον ἄλλο τι πλὴν ἀσεβεῖν φήσομεν;

56 Καὶ μὴν ἴστε γε τοῦθ᾽, ὅτι βουλόμενοι μηδέν᾽ ἀγωνίζεσθαι ξένον οὐκ ἐδώκατε ἁπλῶς τῶν χορηγῶν οὐδενὶ προσκαλέσαντι τοὺς χορευτὰς σκοπεῖν, ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν καλέσῃ, πεντήκοντα δραχμάς, ἐὰν δὲ καθίζεσθαι κελεύσῃ, χιλίας ἀποτίνειν ἐτάξατε. τίνος ἕνεκα; ὅπως μὴ τὸν ἐστεφανωμένον καὶ λειτουργοῦντα τῷ θεῷ ταύτην τὴν ἡμέραν καλῇ μηδ᾽ ἐπηρεάζῃ μηδ᾽ ὑβρίζῃ μη-
57 δεὶς ἐξεπίτηδες. εἶτα τὸν μὲν χορευτὴν οὐδ᾽ ὁ προσκαλέσας κατὰ τὸν νόμον ἀζήμιος ἔσται, τὸν δὲ χορηγὸν οὐδ᾽ ὁ συγκόψας παρὰ πάντας τοὺς νόμους οὕτω φανερῶς δώσει δίκην; ἀλλὰ μὴν οὐδέν ἐστ᾽ ὄφελος καλῶς καὶ φιλανθρώπως τοὺς νόμους ὑπὲρ τῶν πολλῶν κεῖσθαι, εἰ τοῖς ἀπειθοῦσι καὶ βιαζομένοις αὐτοὺς ἡ παρ᾽ ὑμῶν ὀργὴ τῶν ἀεὶ κυρίων μὴ 533
γενήσεται.

58 Φέρε δὴ πρὸς θεῶν κἀκεῖνο σκέψασθε. παραιτήσομαι δ᾽ ὑμᾶς μηδὲν ἀχθεσθῆναί μοι, ἐὰν ἐπὶ συμφοραῖς τινῶν γεγονότων ὀνομαστὶ μνησθῶ· οὐ γὰρ ὀνειδίσαι μὰ τοὺς θεοὺς οὐδενὶ δυσχερὲς οὐδὲν βουλόμενος τοῦτο ποιήσω, ἀλλὰ δεῖξαι τὸ βιάζεσθαι καὶ ὑβρίζειν καὶ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ὡς ἅπαντες ὑμεῖς οἱ ἄλλοι φεύγετε. Σαννίων ἐστὶ δήπου τις ὁ τοὺς τραγικοὺς χοροὺς διδάσκων· οὗτος ἀστρατείας ἥλω καὶ κέχρηται συμ-
59 φορᾷ. τοῦτον μετὰ τὴν ἀτυχίαν ταύτην ἐμισθώσατό τις φιλονεικῶν χορηγὸς τραγῳδῶν, οἶμαι, Θεοζοτίδης. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἠγανάκτουν οἱ ἀντιχορηγοὶ καὶ κωλύσειν ἔφασαν, ὡς δ᾽ ἐπληρώθη τὸ θέατρον καὶ τὸν ὄχλον συνειλεγμένον εἶδον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ὤκνησαν, εἴασαν, οὐδεὶς ἥψατο, ἀλλὰ τοσοῦτον τῆς εὐσεβείας ἐν ἑκάστῳ τις ἂν ὑμῶν ἴδοι τὸ συγκεχωρηκὸς ὥστε πάν-

τα τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον διδάσκει τοὺς χοροὺς καὶ
οὐδὲ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν οὐδεὶς κωλύει· τοσοῦτ᾽ ἀπέ-
60 χει τῶν χορηγῶν. ἄλλος ἐστὶν Ἀριστείδης Οἰνηΐδος
φυλῆς, ἠτυχηκώς τι καὶ οὗτος τοιοῦτον, ὃς νῦν μὲν καὶ
γέρων ἐστὶν ἤδη καὶ ἴσως ἥττων χορευτὴς, ἦν δέ ποθ᾽
ἡγεμὼν τῆς φυλῆς κορυφαῖος. ἴστε δὲ δήπου τοῦθ᾽,
ὅτι τὸν ἡγεμόνα ἂν ἀφέλῃ τις, οἴχεται ὁ λοιπὸς χορός.
ἀλλ᾽ ὅμως πολλῶν χορηγῶν φιλονεικησάντων οὐδεὶς
πώποτε τοῦτ᾽ εἶδε τὸ πλεονέκτημα, οὐδ᾽ ἐτόλμησε τοῦ-
τον ἐξαγαγεῖν οὐδὲ κωλῦσαι· διὰ γὰρ τὸ δεῖν αὐτὸν
ἐπιλαβόμενον τῇ χειρὶ τοῦτο ποιῆσαι καὶ μὴ προσκα- 534
λέσασθαι πρὸς τὸν ἄρχοντα ἐξεῖναι, ὥσπερ ἂν εἰ ξένον
τις ἐξαγαγεῖν ἐβούλετο, ἅπας τις ὤκνει τῆς ἀσελγείας
61 ταύτης αὐτόχειρ ὀφθῆναι γιγνόμενος. οὐκ οὖν δεινὸν,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ σχέτλιον τῶν μὲν νικᾶν ἂν [ταυ-
τὶ] παρὰ τοῦτ᾽ οἰομένων χορηγῶν, τῶν ἀνηλωκότων
πολλάκις πάντα τὰ ὄντα εἰς τὰς λειτουργίας, μηδένα
τολμῆσαι πώποτε μηδ᾽ ὧν οἱ νόμοι διδόασιν ἅψασθαι,
ἀλλ᾽ οὕτως εὐλαβῶς, οὕτως εὐσεβῶς, οὕτω μετρίως
διακεῖσθαι ὥστε ἀναλίσκοντας ἀγωνιῶντας ὅμως ἀπέ-
χεσθαι καὶ προορᾶσθαι τὰς ὑμετέρας βουλήσεις καὶ
τὴν περὶ τὴν ἑορτὴν σπουδὴν, Μειδίαν δὲ ἰδιώτην ὄν-
τα, μηδὲν ἀνηλωκότα, ὅτι τῳ προσέκρουσε καὶ ἐχθρὸς
ὑπῆρχε, τοῦτον ἀναλίσκοντα καὶ χορηγοῦντα ἐπίτιμον
ὄντα προπηλακίζειν καὶ τύπτειν, καὶ μήτε τῆς ἑορτῆς
μήτε τῶν νόμων μήτε τί ὑμεῖς ἐρεῖτε μήτε τοῦ θεοῦ
φροντίζειν.

62 Πολλῶν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γεγενημένων
ἐχθρῶν ἀλλήλοις, οὐ μόνον ἐξ ἰδίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ κοι-
νῶν πραγμάτων, οὐδεὶς πώποτ᾽ εἰς τοσοῦτ᾽ ἀναιδείας
ἀφίκετο ὥστε τοιοῦτόν τι τολμῆσαι ποιεῖν. καίτοι φα-
σὶν Ἰφικράτην ποτ᾽ ἐκεῖνον Διοκλεῖ τῷ Πιτθεῖ τὰ μά-

λιστα ἐλθεῖν εἰς ἔχθραν, καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ συμβῆναι
Τισίαν τὸν Ἰφικράτους ἀδελφὸν ἀντιχορηγῆσαι τῷ
Διοκλεῖ. ἀλλ' ὅμως πολλοὺς μὲν ἔχων φίλους Ἰφικρά-
της, πολλὰ δὲ χρήματα κεκτημένος, φρονῶν δ' ἐφ' αὑ-
τῷ τηλικοῦτον ἡλίκον εἰκὸς ἄνδρα καὶ δόξης καὶ τιμῶν
τετυχηκότα ὧν ἐκεῖνος ἠξίωτο παρ' ὑμῶν, οὐκ ἐβάδι-
63 *ζεν ἐπὶ τὰς τῶν χρυσοχόων οἰκίας νύκτωρ, οὐδὲ κατερ-* 535
ρήγνυε τὰ παρασκευαζόμενα ἱμάτια εἰς τὴν ἑορτήν,
οὐδὲ διέφθειρε διδάσκαλον, οὐδὲ χορὸν μανθάνειν
ἐκώλυεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὧν οὗτος διεπράττε-
το ἐποίει, ἀλλὰ τοῖς νόμοις καὶ τῇ τῶν ἄλλων βουλήσει
συγχωρῶν ἠνείχετο καὶ νικῶντα καὶ στεφανούμενον
τὸν ἐχθρὸν ὁρῶν, εἰκότως· ἐν ᾗ γὰρ αὐτὸς εὐδαίμων
ᾔδει γεγονὼς πολιτείᾳ, ταύτῃ συγχωρεῖν τὰ τοιαῦτα
64 *ἠξίου. πάλιν Φιλόστρατον πάντες ἴσμεν τὸν Κολωνῆ-*
θεν Χαβρίου κατηγοροῦντα, ὅτ' ἐκρίνετο τὴν περὶ
Ὠρωποῦ κρίσιν θανάτου, καὶ πάντων τῶν κατηγόρων
πικρότατον γενόμενον, καὶ μετὰ ταῦτα χορηγοῦντα
παισὶ Διονύσια καὶ νικῶντα, καὶ Χαβρίαν οὔτε τύπτον-
τα οὔτε ἀφαρπάζοντα τὸν στέφανον οὔθ' ὅλως προσ-
65 *ιόνθ' ὅποι μὴ προσῆκεν αὐτῷ. πολλοὺς δ' ἂν ἔχων*
εἰπεῖν ἔτι καὶ διὰ πολλὰς προφάσεις ἐχθροὺς γεγενη-
μένους ἀλλήλοις, οὐδένα πώποτε οὔτ' ἀκήκοα οὔτε ἑό-
ρακα ὅστις εἰς τοσοῦτον ἐλήλυθεν ὕβρεως ὥστε τοι-
οῦτόν τι ποιεῖν. οὐδέ γε ἐκεῖνο οὐδεὶς ὑμῶν οἶδ' ὅτι
μνημονεύει πρότερον, τῶν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἢ καὶ τοῖς
κοινοῖς ἐχθρῶν ἀλλήλοις οὐδένα οὔτε καλουμένων τῶν
κριτῶν παρεστηκότα, οὔθ' ὅταν ὀμνύωσιν ἐξορκοῦντα,
οὔθ' ὅλως ἐπ' οὐδενὶ τῶν τοιούτων ἐχθρὸν ἐξεταζόμε-
66 *νον. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθη-*
ναῖοι, φιλονεικίᾳ μὲν ὑπαχθέντα χορηγὸν ὄντα ποιεῖν
ἔχει τινὰ συγγνώμην· ἔχθρᾳ δ' ἐλαύνοντά τινα, ἐκ

προαιρέσεως, ἐφ᾽ ἅπασι, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν κρείττω τῶν νόμων οὖσαν ἐνδεικνύμενον, Ἡράκλεις, βαρὺ καὶ οὐχὶ δίκαιόν ἐστιν οὐδὲ συμφέρον ὑμῖν. εἰ γὰρ 536
ἑκάστῳ τῶν χορηγούντων τοῦτο πρόδηλον γένοιτο, ὅτι ἂν ὁ δεῖνα ἐχθρὸς ᾖ μοι, Μειδίας ἤ τις ἄλλος θρασὺς οὕτω καὶ πλούσιος, πρῶτον μὲν ἀφαιρεθήσομαι τὴν νίκην, κἂν ἄμεινον ἀγωνίσωμαί τινος, ἔπειτ᾽ ἐφ᾽ ἅπασαν ἐλαττωθήσομαι καὶ προπηλακιζόμενος διατελέσω, τίς οὕτως ἀλόγιστος ἢ τίς οὕτως ἄθλιός ἐστιν ὅστις
67 ἑκὼν ἂν μίαν δραχμὴν ἐθελήσειεν ἀναλῶσαι; οὐδεὶς δήπου, ἀλλ᾽, οἶμαι, τὸ πάντας ποιοῦν καὶ φιλοτιμεῖσθαι καὶ ἀναλίσκειν ἐθέλειν ἐκεῖν᾽ ἐστὶν, ὅτι τῶν ἴσων καὶ τῶν δικαίων ἕκαστος ἡγεῖται ἑαυτῷ μετεῖναι ἐν δημοκρατίᾳ. ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τούτων οὐκ ἔτυχον διὰ τοῦτον, ἀλλὰ χωρὶς ὧν ὑβρίσθην, καὶ τῆς νίκης προσαπεστερήθην. καίτοι πᾶσιν ὑμῖν ἐγὼ τοῦτο δείξω σαφῶς, ὅτι μηδὲν ἀσελγὲς ἐξῆν ποιοῦντι Μειδίᾳ μηδ᾽ ὑβρίζοντι μηδὲ τύπτοντι καὶ λυπεῖν ἐμὲ καὶ κατὰ τοὺς νόμους αὑτῷ φιλοτιμεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς,
68 καὶ μηδὲ διᾶραι τὸ στόμα περὶ αὐτοῦ ἔχειν ἐμέ. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτ᾽ ἐγὼ τῆς Πανδιονίδος χορηγὸς ὑπέστην ἐν τῷ δήμῳ, τότε τῆς Ἐρεχθηΐδος ἀναστάντα, τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς, ἀνθυποστῆναι, καὶ καταστήσανθ᾽ ἑαυτὸν ἐξ ἴσου καὶ τὰ ὄντα ἀναλίσκοντα ὥσπερ ἐγὼ, οὕτω μ᾽ ἀφαιρεῖσθαι τὴν νίκην, ὑβρίζειν
69 δὲ τοιαῦτα καὶ τύπτειν μηδὲ τότε. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐτίμησεν ἂν, οὐδ᾽ ἐνεανιεύσατο τοιοῦτον οὐδέν· ἐμοὶ δ᾽, ὃς (εἴτε τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι μανίᾳ· μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμίν τι ποιεῖν· εἴτε καὶ φιλοτιμίᾳ) χορηγὸς ὑπέστην, οὕτω φανερῶς καὶ μιαρῶς ἐπηρεάζων 537
παρηκολούθησεν ὥστε μηδὲ τῶν ἱερῶν ἱματίων μηδὲ

τοῦ χοροῦ μηδὲ τοῦ σώματος τὼ χεῖρε τελευτῶν ἀποσχέσθαι μου.

70 Εἰ τοίνυν τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλως πως ἔχει τὴν ὀργὴν ἐπὶ Μειδίαν ἢ ὡς δέον αὐτὸν τεθνάναι, οὐκ ὀρθῶς ἔχει. οὐ γάρ ἐστι δίκαιον οὐδὲ προσῆκον τὴν τοῦ παθόντος εὐλάβειαν τῷ μηδὲν ὑποστειλαμένῳ πρὸς ὕβριν μερίδα εἰς σωτηρίαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸν μὲν ὡς ἁπάντων τῶν ἀνηκέστων αἴτιον κολάζειν προσήκει, τῷ δ' ἐπὶ τοῦ βοηθεῖν ἀποδιδόναι
71 τὴν χάριν. οὐδὲ γὰρ αὖ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς οὐ γεγενημένου πώποτ' οὐδενὸς ἐκ τῶν τοιούτων δεινοῦ τῷ λόγῳ τὸ πρᾶγμ' ἐγὼ νῦν αἴρω καὶ φοβερὸν ποιῶ. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἀλλ' ἴσασιν ἅπαντες, εἰ δὲ μὴ, πολλοί γε, Εὔθυνον τὸν παλαίσαντά ποτ' ἐκεῖνον, τὸν νεανίσκον, Σώφιλον τὸν παγκρατιαστήν (ἰσχυρός τις ἦν, μέλας, εὖ οἶδ' ὅτι γιγνώσκουσί τινες ὑμῶν ὃν λέγω,) τοῦτον ἐν Σάμῳ ἐν συνουσίᾳ τινὶ καὶ διατριβῇ οὕτως ἰδίᾳ, ὅτι τύπτων αὐτὸν ὑβρίζειν ᾤετο, ἀμυνάμενον οὕτως ὥστε καὶ ἀποκτεῖναι. ἴσασιν Εὐαίωνα πολλοὶ τὸν Λεωδάμαντος ἀδελφὸν ἀποκτείναντα Βοιωτὸν ἐν
72 δείπνῳ καὶ συνόδῳ κοινῇ διὰ πληγὴν μίαν. οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία· οὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ δεινὸν, καίπερ ὂν δεινὸν, ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ὁ παθὼν ἔνια οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιθ' ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρρης. ταῦτα κινεῖ, ταῦτ' ἐξίστησιν ἀνθρώπους αὑτῶν, ἀήθεις ὄντας 538
τοῦ προπηλακίζεσθαι. οὐδεὶς ἂν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτ' ἀπαγγέλλων δύναιτο τὸ δεινὸν παραστῆσαι τοῖς ἀκούουσιν οὕτως ὡς ἐπὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πρά-

γματος τῷ πάσχοντι καὶ τοῖς ὁρῶσιν ἐναργὴς ἡ ὕβρις
73 φαίνεται. σκέψασθε δὴ πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καὶ λογίσασθε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ὅσῳ πλείο-
να ὀργὴν ἐμοὶ προσῆκε παραστῆναι πάσχοντι τοιαῦτα
ὑπὸ Μειδίου ἢ τότε ἐκείνῳ τῷ Εὐαίωνι τῷ τὸν Βοιω-
τὸν ἀποκτείναντι. ὁ μέν γε ὑπὸ γνωρίμου, καὶ τούτου
μεθύοντος, ἐναντίον ἓξ ἢ ἑπτὰ ἀνθρώπων ἐπλήγη, καὶ
τούτων γνωρίμων, οἳ τὸν μὲν κακιεῖν οἷς ἔπραξε, τὸν
δ' ἐπαινέσεσθαι μετὰ ταῦτα ἀνασχόμενον καὶ κατα-
σχόνθ' ἑαυτὸν ἔμελλον, καὶ ταῦτ' εἰς οἰκίαν ἐλθὼν ἐπὶ
74 δεῖπνον, οἷ μὴ βαδίζειν ἐξῆν αὐτῷ. ἐγὼ δ' ὑπ' ἐχθροῦ
νήφοντος, ἕωθεν, ὕβρει καὶ οὐκ οἴνῳ τοῦτο ποιοῦν-
τος, ἐναντίον πολλῶν καὶ ξένων καὶ πολιτῶν ὑβριζό-
μην, καὶ ταῦτ' ἐν ἱερῷ καὶ οἷ πολλή μοι ἦν ἀνάγκη βα-
δίζειν χορηγοῦντι. καὶ ἐμαυτὸν μέν γε, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, σωφρόνως, μᾶλλον δ' εὐτυχῶς οἶμαι βεβουλεῦ-
σθαι, ἀνασχόμενον τότε καὶ οὐδὲν ἀνήκεστον ἐξα-
χθέντα πρᾶξαι· τῷ δ' Εὐαίωνι καὶ πᾶσιν, εἴ τις αὑτῷ
βεβοήθηκεν ἀτιμαζόμενος, πολλὴν συγγνώμην ἔχω.
75 δοκοῦσι δέ μοι καὶ τῶν δικασάντων τότε πολλοί· ἀκούω
γὰρ αὐτὸν ἔγωγε μιᾷ μόνον ἁλῶναι ψήφῳ, καὶ ταῦτα
οὔτε κλαύσαντα οὔτε δεηθέντα τῶν δικαστῶν οὐδε-
νὸς, οὔτε φιλάνθρωπον οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα οὐδ'
ὁτιοῦν πρὸς τοὺς δικαστὰς ποιήσαντα. θῶμεν τοίνυν
οὑτωσὶ, τοὺς μὲν καταγνόντας αὐτοῦ μὴ ὅτι ἠμύνατο, 539
διὰ τοῦτο καταψηφίσασθαι, ἀλλ' ὅτι τοῦτον τὸν τρό-
πον ὥστε καὶ ἀποκτεῖναι, τοὺς δ' ἀπογνόντας καὶ ταύ-
την τὴν ὑπερβολὴν τῆς τιμωρίας τῷ γε τὸ σῶμα ὑβρι-
76 σμένῳ δεδωκέναι. τί οὖν; ἐμοὶ τῷ τοσαύτῃ κεχρημένῳ
προνοίᾳ τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον γενέσθαι, ὥστε μηδ'
ἀμύνασθαι, παρὰ τοῦ τὴν τιμωρίαν ὧν πέπονθα ἀπο-
δοθῆναι προσήκει; ἐγὼ μὲν οἶμαι παρ' ὑμῶν καὶ τῶν

νόμων, καὶ παράδειγμά γε πᾶσι γενέσθαι τοῖς ἄλλοις,
ὅτι τοὺς ὑβρίζοντας ἅπαντας καὶ τοὺς ἀσελγεῖς οὐκ
αὐτὸν ἀμύνεσθαι μετὰ τῆς ὀργῆς, ἀλλ' ἐφ' ὑμᾶς ἄγειν
δεῖ, ὡς βεβαιούντων ὑμῶν καὶ φυλαττόντων τὰς ἐν
τοῖς νόμοις τοῖς παθοῦσι βοηθείας.

77 Οἶμαι τοίνυν τινὰς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πο-
θεῖν ἀκοῦσαι τὴν ἔχθραν, ἥτις ἦν ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους·
νομίζειν γὰρ οὐδένα ἂν ἀνθρώπων οὕτως ἀσελγῶς καὶ
βιαίως οὐδενὶ τῶν πολιτῶν χρήσασθαι, μὴ μεγάλου
τινὸς ὄντος ὃ αὐτῷ προωφείλετο. βούλομαι δὴ καὶ περὶ
ταύτης ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς εἰπεῖν καὶ διηγήσασθαι, ἵν' εἰδῆθ'
ὅτι καὶ τούτων ὀφείλων δίκην φανήσεται. ἔσται δὲ περὶ
αὐτῶν βραχὺς ὁ λόγος, κἂν ἄνωθεν ἄρχεσθαι δοκῶ.
78 ἡνίκα τὰς δίκας ἔλαχον τῶν πατρῴων τοῖς ἐπιτρόποις,
μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ καὶ τοῦτον οὐδ' εἰ γέγονεν
εἰδὼς οὐδὲ γιγνώσκων, ὡς μηδὲ νῦν ὤφελον, τότε μοι
μελλουσῶν εἰσιέναι τῶν δικῶν εἰς ἡμέραν ὡσπερεὶ τε-
τάρτην ἢ πέμπτην εἰσεπήδησαν ἁδελφὸς ὁ τούτου καὶ
οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν ἀντιδιδόντες τριηραρχίαν. τοὔνο-
μα μὲν δὴ παρέσχεν ἐκεῖνος, καὶ ἦν ὁ ἀντιδιδοὺς Θρα-
σύλοχος· τὰ δ' ἔργα πάντ' ἦν καὶ τὰ πραττόμενα ὑπὸ 540
79 τούτου. καὶ πρῶτον μὲν κατέσχισαν τὰς θύρας τῶν
οἰκημάτων, ὡς αὐτῶν ἤδη γιγνομένας κατὰ τὴν ἀντί-
δοσιν· εἶτα τῆς ἀδελφῆς ἔτ' ἔνδον οὔσης τότε καὶ παι-
δὸς οὔσης κόρης ἐναντίον ἐφθέγγοντο αἰσχρὰ καὶ τοι-
αῦτα οἷ' ἂν ἄνθρωποι τοιοῦτοι φθέγξαιντο (οὐ γὰρ
ἔγωγε προαχθείην ἂν εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς τῶν τότε ῥη-
θέντων οὐδὲν), καὶ τὴν μητέρα κἀμὲ καὶ πάντας ἡμᾶς
ῥητὰ καὶ ἄρρητα κακὰ ἐξεῖπον· ὃ δ' οὖν δεινότατον
καὶ οὐ λόγος, ἀλλ' ἔργον ἤδη· τὰς δίκας ὡς αὐτῶν οὔ-
80 σας ἠφίεσαν τοῖς ἐπιτρόποις. καὶ ταῦτ' ἐστὶ μὲν πα-
λαιά, ὅμως δέ τινας ὑμῶν μνημονεύειν οἶμαι· ὅλη

γὰρ ἡ πόλις τὴν ἀντίδοσιν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν τότε ταύτην καὶ τὴν ἀσέλγειαν ᾔσθετο. κἀγὼ τότε παντάπασιν ἔρημος ὢν καὶ νέος κομιδῇ, ἵνα μὴ τῶν παρὰ τοῖς ἐπιτρόποις ἀποστερηθείην, οὐχ ὅσα ἐδυνήθην ἀνακομίσασθαι προσδοκῶν εἰσπράξειν, ἀλλ' ὅσων ἐμαυτῷ συνῄδειν ἀπεστερημένῳ, δίδωμι εἴκοσι μνᾶς τούτοις, ὅσου τὴν τριηραρχίαν ἦσαν μεμισθωκότες. τὰ μὲν δὴ τότε ὑβρίσματα τούτων εἰς ἐμὲ ταῦτ' ἐστίν.

81 δίκην δὲ τούτῳ λαχὼν ὕστερον τῆς κακηγορίας εἷλον ἐρήμην· οὐ γὰρ ἀπήντα. λαβὼν δ' ὑπερήμερον καὶ ἔχων οὐδενὸς ἡψάμην πώποτε τῶν τούτου, ἀλλὰ λαχὼν ἐξούλης πάλιν οὐδέπω καὶ τήμερον εἰσελθεῖν δεδύνημαι· τοσαύτας τέχνας καὶ σκήψεις οὗτος εὑρίσκων ἐκκρούει. κἀγὼ μὲν οὕτως εὐλαβῶς τῇ δίκῃ, τοῖς νόμοις ἅπαντα πράττειν ἀξιῶ· ὁ δ', ὡς ὑμεῖς ἀκούετε, ἀσελγῶς οὐ μόνον εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ᾤετο δεῖν

82 ὑβρίζειν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φυλέτας δι' ἐμέ. ὡς οὖν 541
ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι πρὶν κατὰ τοὺς νόμους δίκην ὧν πρότερον ἠδικήθην λαβεῖν, πάλιν τοιαῦτα οἷα ἀκηκόατε ὕβρισμαι

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

[Καλλισθένης Σφήττιος, Διόγνητος Θορίκιος, Μνησίθεος Ἀλωπεκῆθεν, οἴδαμεν Δημοσθένην, ᾧ μαρτυροῦμεν, κρίσιν λελογχότα Μειδίᾳ ἐξούλης, τῷ καὶ νῦν ὑπ' αὐτοῦ κρινομένῳ δημοσίᾳ, καὶ ἤδη τῇ κρίσει ἐκείνῃ διαγεγονότα ἔτη ὀκτώ, καὶ τοῦ χρόνου γεγενημένον παντὸς αἴτιον Μειδίαν ἀεὶ προφασιζόμενον καὶ ἀναβαλλόμενον.]

83 Ὃ τοίνυν πεποίηκεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ τῆς δίκης, ἀκούσατε, καὶ θεωρεῖτε ἐφ' ἑκάστου τὴν ὕβριν

καὶ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ. τῆς γὰρ δίκης, ταύτης
λέγω ἧς εἷλον αὐτὸν, γίγνεταί μοι διαιτητὴς Στράτων
Φαληρεὺς, ἄνθρωπος πένης μέν τις καὶ ἀπράγμων,
ἄλλως δ' οὐ πονηρὸς, ἀλλὰ καὶ πάνυ χρηστός· ὅπερ
τὸν ταλαίπωρον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ
84 πάνυ αἰσχρῶς ἀπολώλεκεν. οὗτος διαιτῶν ἡμῖν ὁ
Στράτων, ἐπειδή ποθ' ἧκεν ἡ κυρία, πάντα δ' ἤδη διεξ-
εληλύθει τὰκ τῶν νόμων, ὑπωμοσίαι καὶ παραγραφαὶ,
καὶ οὐδὲν ἔτ' ἦν ὑπόλοιπον, τὸ μὲν πρῶτον ἐπισχεῖν
ἐδεῖτό μου τὴν δίαιταν, ἔπειτα εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀνα-
βαλέσθαι· τὸ τελευταῖον δ', ὡς οὔτ' ἐγὼ συνεχώρουν
οὔθ' οὗτος ἀπήντα, τῆς δ' ὥρας ἐγίγνετ' ὀψὲ, κατε-
85 διῄτησεν. ἤδη δ' ἑσπέρας οὔσης καὶ σκότους ἔρχεται 542
Μειδίας οὑτοσὶ πρὸς τὸ τῶν ἀρχόντων οἴκημα, καὶ
καταλαμβάνει τοὺς ἄρχοντας ἐξιόντας καὶ τὸν Στρά-
τωνα ἀπιόντ' ἤδη, τὴν ἔρημον δεδωκότα, ὡς ἐγὼ τῶν
παραγενομένων τινὸς ἐπυνθανόμην. τὸ μὲν οὖν πρῶ-
τον οἷός τ' ἦν πείθειν αὐτὸν ἣν κατεδεδιῄτήκει, ταύ-
την ἀποδεδιῃτημένην ἀποφαίνειν, καὶ τοὺς ἄρχοντας
μεταγράφειν, καὶ πεντήκοντα δραχμὰς αὐτοῖς ἐδίδου·
86 ὡς δ' ἐδυσχέραινον οὗτοι τὸ πρᾶγμα καὶ οὐδετέρους
ἔπειθεν, ἀπειλήσας καὶ διαλοιδορηθεὶς ἀπελθὼν τί
ποιεῖ; καὶ θεάσασθε τὴν κακοήθειαν. τὴν μὲν δίαιταν
ἀντιλαχὼν οὐκ ὤμοσεν, ἀλλ' εἴασε καθ' ἑαυτοῦ κυρίαν
γενέσθαι, καὶ ἀνώμοτος ἀπηνέχθη· βουλόμενος δὲ
τὸ μέλλον λαθεῖν, φυλάξας τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν
διαιτῶν, [τὴν τοῦ θαργηλιῶνος ἢ τοῦ σκιροφοριῶνος γι-
γνομένην], εἰς ἣν ὁ μὲν ἦλθε τῶν διαιτητῶν, ὁ δ' οὐκ ἦλ-
θε, πείσας τὸν πρυτανεύοντα δοῦναι τὴν ψῆφον παρὰ
87 πάντας τοὺς νόμους, κλητῆρα οὐδ' ὁντινοῦν ἐπιγραψά-
μενος, κατηγορῶν ἔρημον, οὐδενὸς παρόντος, ἐκβάλλει
καὶ ἀτιμοῖ τὸν διαιτητήν· καὶ νῦν εἷς Ἀθηναίων, ὅτι

*Μειδίας ἔρημον ὦφλε δίκην, ἁπάντων ἀπεστέρηται τῶν
ἐν τῇ πόλει καὶ καθάπαξ ἄτιμος γέγονε, καὶ οὔτε λαχεῖν
ἀδικηθέντα οὔτε διαιτητὴν γενέσθαι Μειδίᾳ οὔθ᾽ ὅλως
88 τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, ὡς ἔοικεν, ἔστ᾽ ἀσφαλές. δεῖ
δὴ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὑμᾶς οὑτωσὶ σκέψασθαι, καὶ λογί-
σασθαι τί ποτ᾽ ἐστὶν ὃ παθὼν Μειδίας οὕτως ὠμὸν τηλι-
καύτην ἐπεβούλευσε λαβεῖν τῶν πεπραγμένων παρ᾽ 543
ἀνδρὸς πολίτου δίκην, κἂν μὲν ᾖ τι δεινὸν ὡς ἀληθῶς
καὶ ὑπερφυὲς, συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν δὲ μηδὲν, θεά-
σασθε τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ὠμότητα, ᾗ καθ᾽ ἁπάν-
των χρῆται τῶν ἐντυγχανόντων. τί οὖν ἔσθ᾽ ὃ πέπον-
θεν; μεγάλην νὴ Δί᾽ ὦφλε δίκην, καὶ τοσαύτην ὥστ᾽
89 ἀποστερεῖσθαι τῶν ὄντων· ἀλλὰ χιλίων ἡ δίκη μόνον
ἦν δραχμῶν. πάνυ γε, ἀλλὰ δάκνει καὶ τοῦτο, φαίη
τις ἂν, ὅταν ἐκτίνειν ἀδίκως δέῃ, συνέβη δὲ ὑπερη-
μέρῳ γενομένῳ λαθεῖν αὐτῷ διὰ τὸ ἀδικηθῆναι. ἀλλ᾽
αὐθημερὸν μὲν ᾔσθετο, ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι τεκμήριον
τοῦ μηδὲν ἠδικηκέναι τὸν ἄνθρωπον, δραχμὴν δ᾽ οὐ-
90 δέπω μίαν ἐκτέτικεν. ἀλλὰ μή πω τοῦτο. ἀλλὰ τὴν μὴ
οὖσαν ἀντιλαχεῖν αὐτῷ ἐξῆν δήπου, καὶ πρὸς ἐμὲ τὸ
πρᾶγμα καταστήσασθαι, πρὸς ὅνπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν ἡ
δίκη. ἀλλ᾽ οὐκ ἐβούλετο. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ Μειδίας ἀτίμη-
τον ἀγωνίσηται δέκα μνῶν δίκην, πρὸς ἣν οὐκ ἀπήντα
δέον, καὶ εἰ μὲν ἠδίκηκε, δίκην δῷ, εἰ δὲ μὴ, ἀποφύγῃ,
ἄτιμον Ἀθηναίων ἕνα εἶναι δεῖ καὶ μήτε συγγνώμης
μήτε λόγου μήτε ἐπιεικείας μηδεμιᾶς τυχεῖν, ἃ καὶ τοῖς
91 ὄντως ἀδικοῦσιν ἅπανθ᾽ ὑπάρχει. ἀλλ᾽ ἐπειδή γε ἠτί-
μωσεν ὃν ἐβουλήθη, καὶ τοῦτ᾽ ἐχαρίσασθε αὐτῷ, καὶ
τὴν ἀναιδῆ γνώμην, ᾗ ταῦτα προαιρεῖται ποιεῖν, ἐνέ-
πλησεν αὑτοῦ, ἐκεῖν᾽ ἐποίησε, τὴν καταδίκην ἐκτέτικε,
δι᾽ ἣν τὸν ἄνθρωπον ἀπώλεσεν; οὐδὲ χαλκοῦν οὐδέ
πω καὶ τήμερον, ἀλλὰ δίκην ἐξούλης ὑπομένει φεύ-*

γειν. οὐκοῦν ὁ μὲν ἠτίμωται καὶ παραπόλωλεν, ὁ δ'
οὐδ' ὁτιοῦν πέπονθεν, ἀλλ' ἄνω κάτω τοὺς νόμους, 544
92 τοὺς διαιτητάς, πάνθ' ὅσ' ἂν βούληται στρέφει. καὶ
τὴν μὲν κατὰ τοῦ διαιτητοῦ γνῶσιν, ἣν ἀπρόσκλητον
κατεσκεύασεν, αὐτὸς κυρίαν αὑτῷ πεποίηται· ἣν δ'
αὐτὸς ὦφλεν ἐμοὶ προσκληθείς, εἰδώς, οὐκ ἀπαντῶν,
ἄκυρον ποιεῖ. καίτοι εἰ παρὰ τῶν ἔρημον καταδιαιτη-
σάντων αὑτοῦ τηλικαύτην δίκην οὗτος ἀξιοῖ λαμβά-
νειν, τίν' ὑμῖν προσήκει παρὰ τούτου λαβεῖν τοῦ φα-
νερῶς τοὺς ὑμετέρους νόμους ἐφ' ὕβρει παραβαίνον-
τος; εἰ γὰρ ἀτιμία καὶ νόμων καὶ δικῶν καὶ πάντων
στέρησις ἐκείνου τἀδικήματος προσήκουσά ἐστι δίκη,
93 τῆς γε ὕβρεως μικρὰ θάνατος φαίνεται. ἀλλὰ μὴν ὡς
ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας, καὶ τὸν
τῶν διαιτητῶν ἀνάγνωθι νόμον.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

[Νικόστρατος Μυρρινούσιος, Φανίας Ἀφιδναῖος οἴ-
δαμεν Δημοσθένην, ᾧ μαρτυροῦμεν, καὶ Μειδίαν τὸν κρι-
νόμενον ὑπὸ Δημοσθένους, ὅτ' αὐτῷ Δημοσθένης ἔλαχε
τὴν τοῦ κακηγορίου δίκην, ἑλομένους διαιτητὴν Στρά-
τωνα, καὶ ἐπεὶ ἧκεν ἡ κυρία τοῦ νόμου, οὐκ ἀπαντήσαντα
Μειδίαν ἐπὶ τὴν δίαιταν, ἀλλὰ καταλιπόντα. γενομένης
δὲ ἐρήμου κατὰ Μειδίου, ἐπιστάμεθα Μειδίαν πείθοντα
τόν τε Στράτωνα τὸν διαιτητὴν καὶ ἡμᾶς, ὄντας ἐκείνοις
τοῖς χρόνοις ἄρχοντας, ὅπως τὴν δίαιταν αὐτῷ ἀποδιαιτή-
σομεν, καὶ διδόντα δραχμὰς πεντήκοντα, καὶ ἐπειδὴ οὐχ
ὑπεμείναμεν, προσαπειλήσαντα ἡμῖν καὶ οὕτως ἀπαλλα-
γέντα. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπιστάμεθα Στράτωνα
ὑπὸ Μειδίου καταβραβευθέντα καὶ παρὰ πάντα τὰ δίκαια 545
ἀτιμωθέντα.]

94 Λέγε δὴ καὶ τὸν τῶν διαιτητῶν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐὰν δέ τινες περὶ συμβολαίων ἰδίων πρὸς ἀλλήλους
ἀμφισβητῶσι καὶ βούλωνται διαιτητὴν ἑλέσθαι ὁντινοῦν,

ἐξέστω αὐτοῖς αἱρεῖσθαι ὃν ἂν βούλωνται. ἐπειδὰν δ' ἕλωνται κατὰ κοινὸν, μενέτωσαν ἐν τοῖς ὑπὸ τούτου διαγνωσθεῖσι, καὶ μηκέτι μεταφερέτωσαν ἀπὸ τούτου ἐφ' ἕτερον δικαστήριον ταὐτὰ ἐγκλήματα, ἀλλ' ἔστω τὰ κριθέντα ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ κύρια.]

95 *Κάλει δὴ καὶ τὸν Στράτωνα αὐτὸν τὸν τοιαῦτα πεπονθότα· ἑστάναι γὰρ ἐξέσται δήπουθεν αὐτῷ.*

Οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πένης μὲν ἴσως ἐστὶν,
οὐ πονηρὸς δέ γε. οὗτος μέντοι πολίτης ὢν, ἐστρατευ-
μένος ἁπάσας τὰς ἐν ἡλικίᾳ στρατείας καὶ δεινὸν οὐδὲν
εἰργασμένος, ἕστηκε νυνὶ σιωπῇ, οὐ μόνον τῶν ἄλλων
ἀγαθῶν τῶν κοινῶν ἀπεστερημένος, ἀλλὰ καὶ τοῦ
φθέγξασθαι ἢ ὀδύρασθαι· καὶ οὐδ' εἰ δίκαια ἢ ἄδικα
πέπονθεν, οὐδὲ ταῦτ' ἔξεστιν αὐτῷ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν.
96 καὶ ταῦτα πέπονθεν ὑπὸ Μειδίου καὶ τοῦ Μειδίου
πλούτου καὶ τῆς ὑπερηφανίας παρὰ τὴν πενίαν καὶ
ἐρημίαν καὶ τὸ τῶν πολλῶν εἷς εἶναι. καὶ εἰ μὲν παρα-
βὰς τοὺς νόμους ἔλαβε τὰς πεντήκοντα δραχμὰς παρ'
αὐτοῦ, καὶ τὴν δίκην ἣν κατεδιῄτησεν ἀποδεδιῃτημένην
ἀπέφηνεν, ἐπίτιμος ἂν ἦν καὶ οὐδὲν ἔχων κακὸν τῶν
ἴσων μετεῖχε τοῖς ἄλλοις ἡμῖν· ἐπειδὴ δὲ παρεῖδε πρὸς
τὰ δίκαια Μειδίαν, καὶ τοὺς νόμους μᾶλλον ἔδεισε τῶν
ἀπειλῶν τῶν τούτου, τηνικαῦτα τηλικαύτῃ καὶ τοιαύτῃ 546
97 συμφορᾷ περιπέπτωκεν ὑπὸ τούτου. εἶθ' ὑμεῖς τὸν οὕ-
τως ὠμὸν, τὸν οὕτως ἀγνώμονα, τὸν τηλικαύτας δίκας
λαμβάνοντα ὧν αὐτὸς ἠδικῆσθαι φησὶ μόνον (οὐ γὰρ
ἠδίκητό γε), τοῦτον ὑβρίζοντα λαβόντες εἴς τινα τῶν
πολιτῶν ἀφήσετε, καὶ μήθ' ἑορτῆς μήτε ἱερῶν μήτε νό-
μου μήτ' ἄλλου μηδενὸς πρόνοιαν ποιούμενον οὐ κα-
98 ταψηφιεῖσθε; οὐ παράδειγμα ποιήσετε; καὶ τί φήσετε,
ὦ ἄνδρες δικασταί; καὶ τίνα, ὢ πρὸς τῶν θεῶν, ἕξετ'
εἰπεῖν πρόφασιν δικαίαν ἢ καλήν; ὅτι νὴ Δία ἀσελγής

*ἐστι καὶ βδελυρός; ταῦτα γάρ ἐστι τἀληθῆ· ἀλλὰ μι-
σεῖν ὀφείλετ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δήπου τοὺς τοιού-
τους μᾶλλον ἢ σώζειν. ἀλλ' ὅτι πλούσιός ἐστιν; ἀλλὰ
τοῦτό γε τῆς ὕβρεως αὐτοῦ σχεδὸν αἴτιον εὑρήσετε ὄν,
ὥστ' ἀφελεῖν τὴν ἀφορμὴν, δι' ἣν ὑβρίζει, προσήκει
μᾶλλον ἢ σῶσαι διὰ ταύτην· τὸ γὰρ χρημάτων πολλῶν
θρασὺν καὶ βδελυρὸν καὶ τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐᾶν εἶναι
99 κύριον ἀφορμήν ἐστιν ἐφ' ὑμᾶς αὐτοὺς δεδωκέναι. τί
οὖν ὑπόλοιπον; ἐλεῆσαι νὴ Δία· παιδία γὰρ παραστή-
σεται καὶ κλαήσει καὶ τούτοις αὐτὸν ἐξαιτήσεται· τοῦτο
λοιπόν. ἀλλ' ἴστε δήπου ὅτι τοὺς ἀδίκως τι πάσχοντας,
ὃ μὴ δυνήσονται φέρειν, ἐλεεῖν προσήκει, οὐ τοὺς ὧν
πεποιήκασι δεινῶν δίκην διδόντας. καὶ τίς ἂν ταῦτ'
ἐλεήσειε δικαίως, ὁρῶν τὰ τοῦδε οὐκ ἐλεηθέντα ὑπὸ
τούτου, ἃ τῇ τοῦ πατρὸς συμφορᾷ χωρὶς τῶν ἄλλων
κακῶν οὐδ' ἐπικουρίαν ἐνοῦσαν ὁρᾷ. οὐ γάρ ἐστιν
ὄφλημα ὅ τι χρὴ καταθέντα ἐπίτιμον γενέσθαι τουτονὶ,
ἀλλ' ἁπλῶς οὕτως ἠτίμωται τῇ ῥύμῃ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς* 547
100 *ὕβρεως τῆς Μειδίου. τίς οὖν ὑβρίζων παύσεται καὶ δι'
ἃ ταῦτα ποιεῖ χρήματα ἀφαιρεθήσεται, εἰ τοῦτον μὲν
ὥσπερ δεινὰ πάσχοντα ἐλεήσετε, εἰ δέ τις πένης μηδὲν
ἠδικηκὼς ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς ἀδίκως ὑπὸ τούτου
περιπέπτωκε, τούτῳ δ' οὐδὲ συνοργισθήσεσθε; μηδα-
μῶς· οὐδεὶς γάρ ἐστι δίκαιος τυγχάνειν ἐλέου τῶν μη-
δένα ἐλεούντων οὐδὲ συγγνώμης τῶν ἀσυγγνωμόνων.
101 ἐγὼ γὰρ οἶμαι πάντας ἀνθρώπους φέρειν ἀξιοῦν παρ'
αὑτῶν εἰς τὸν βίον αὑτοῖς ἔρανον παρὰ πάνθ' ὅσα πράτ-
τουσιν, οἷον ἐγώ τις οὑτοσὶ μέτριος πρὸς ἅπαντάς εἰμι,
ἐλεήμων, εὖ ποιῶν πολλούς· ἅπασι προσήκει τῷ τοι-
ούτῳ ταὐτὰ εἰσφέρειν, ἐάν του καιρὸς ἢ χρεία παραστῇ.
ἕτερος οὗτός τις βίαιος, οὐδένα οὔτ' ἐλεῶν οὔθ' ὅλως
ἄνθρωπον ἡγούμενος· τούτῳ τὰς ὁμοίας φορὰς παρ'*

ἕκαστου δίκαιον ὑπάρχειν. σὺ δὴ πληρωτὴς τοιούτου
γεγονὼς ἐράνου σεαυτῷ τοῦτον δίκαιος εἶ συλλέξασθαι.
102 Ἡγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ εἰ
μηδὲν ἔτ' ἄλλο εἶχον κατηγορεῖν Μειδίου, μηδὲ δεινό-
τερα ἦν ἃ μέλλω λέγειν ὧν εἴρηκα, δικαίως ἂν ὑμᾶς ἐκ
τῶν εἰρημένων καὶ καταψηφίσασθαι καὶ τιμᾶν αὐτῷ
τῶν ἐσχάτων. οὐ μὴν ἐνταῦθ' ἕστηκε τὸ πρᾶγμα, οὐδ'
ἀπορήσειν μοι δοκῶ τῶν μετὰ ταῦτα· τοσαύτην ἀφθο-
103 νίαν οὗτος πεποίηκε κατηγοριῶν. ὅτι μὲν δὴ λιπο-
ταξίου γραφὴν κατεσκεύασε κατ' ἐμοῦ καὶ τὸν τοῦτο
ποιήσοντα ἐμισθώσατο, τὸν μιαρὸν καὶ λίαν εὐχερῆ,
τὸν κονιορτὸν Εὐκτήμονα, ἐάσω. καὶ γὰρ οὔτ' ἀνεκρί- 548
νατο ταύτην ὁ συκοφάντης ἐκεῖνος, οὔθ' οὗτος οὐδε-
νὸς ἕνεκα αὐτὸν ἐμισθώσατο πλὴν ἵν' ἐκκέοιτο πρὸ
τῶν ἐπωνύμων καὶ πάντες ὁρῷεν "Εὐκτήμων Λου-
σιεὺς ἐγράψατο Δημοσθένην Παιανιέα λιποταξίου·"
καί μοι δοκεῖ κἂν προσγράψασθαι τοῦθ' ἡδέως, εἴ πως
ἐνῆν, ὅτι Μειδίου μισθωσαμένου γέγραπται. ἀλλ' ἐῶ
τοῦτο· ἐφ' ᾗ γὰρ ἐκεῖνος ἠτίμωκεν αὐτὸν οὐκ ἐπεξελ-
θὼν, οὐδεμιᾶς ἔγωγ' ἔτι προσδέομαι δίκης, ἀλλ' ἱκα-
104 νὴν ἔχω. ἀλλ' ὃ καὶ δεινὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
σχέτλιον καὶ κοινὸν ἔμοιγ' ἀσέβημα, οὐκ ἀδίκημα μό-
νον τούτῳ πεπρᾶχθαι δοκεῖ, τοῦτ' ἐρῶ. τῷ γὰρ ἀθλίῳ
καὶ ταλαιπώρῳ κακῆς καὶ χαλεπῆς συμβάσης αἰτίας
Ἀριστάρχῳ τῷ Μόσχου, τὸ μὲν πρῶτον, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, κατὰ τὴν ἀγορὰν περιιὼν ἀσεβεῖς καὶ δει-
νοὺς λόγους ἐτόλμα περὶ ἐμοῦ λέγειν, ὡς ἐγὼ τὸ
πρᾶγμ' εἰμὶ τοῦτο δεδρακώς· ὡς δ' οὐδὲν ἤνυε τούτοις,
προσελθὼν τοῖς ἐπ' ἐκεῖνον ἄγουσι τὴν αἰτίαν τοῦ φό-
νου, τοῖς τοῦ τετελευτηκότος οἰκείοις, χρήμαθ' ὑπισ-
χνεῖτο δώσειν εἰ τοῦ πράγματος αἰτιῷντο ἐμὲ, καὶ οὔτε
θεοὺς οὔθ' ὁσίαν οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐποιήσατ' ἐμποδὼν

105 *τοιούτῳ λόγῳ, οὐδ' ὤκνησεν. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς οὓς ἔλε-
γεν αὐτοὺς ᾐσχύνθη, εἰ τοιοῦτο κακὸν καὶ τηλικοῦτον
ἀδίκως ἐπάγει τῳ, ἀλλ' ἕνα ὅρον θέμενος παντὶ τρόπῳ
με ἀνελεῖν, οὐδὲν ἐλλείπειν ᾤετο δεῖν, ὡς δέον, εἴ τις
ὑβρισθεὶς ὑπὸ τούτου δίκης ἀξιοῖ τυχεῖν καὶ μὴ σιωπᾷ,
τοῦτον ἐξόριστον ἀνῃρῆσθαι καὶ μηδαμῇ παρεθῆναι,
ἀλλὰ καὶ λιποταξίου γραφὴν ἡλωκέναι καὶ ἐφ' αἵματι
φεύγειν καὶ μόνον οὐ προσηλῶσθαι. καίτοι ταῦθ'* 549
*ὅταν ἐξελεγχθῇ ποιῶν πρὸς οἷς ὕβριζέ με χορηγοῦντα,
τίνος συγγνώμης ἢ τίνος ἐλέου δικαίως τεύξεται παρ'*
106 *ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζω
αὐτόχειρά μου γεγενῆσθαι τούτοις τοῖς ἔργοις, καὶ
τότε μὲν τοῖς Διονυσίοις τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ σῶμα
καὶ τἀναλώμαθ' ὑβρίζειν, νῦν δὲ τούτοις οἷς ἐποίει
καὶ διεπράττετο ἐκεῖνά τε καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, τὴν πό-
λιν, τὸ γένος, τὴν ἐπιτιμίαν, τὰς ἐλπίδας· εἰ γὰρ ἓν
ὧν ἐπεβούλευσε κατώρθωσεν, ἁπάντων ἂν ἀπεστερή-
μην ἐγὼ καὶ μηδὲ ταφῆναι προσυπῆρχεν οἴκοι μοι. διὰ
τί, ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ, ἐάν τις παρὰ πάντας τοὺς
νόμους ὑβρισθεὶς ὑπὸ Μειδίου βοηθεῖν αὑτῷ πειρᾶ-
ται, ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερ' αὐτῷ παθεῖν ὑπάρξει,
προσκυνεῖν τοὺς ὑβρίζοντας ὥσπερ ἐν τοῖς βαρβάροις,*
107 *οὐκ ἀμύνεσθαι κράτιστον ἔσται. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ
λέγω καὶ προσεξείργασται ταῦτα τῷ βδελυρῷ τούτῳ
καὶ ἀναιδεῖ, κάλει μοι καὶ τούτων τοὺς μάρτυρας.*

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

*[Διονύσιος Ἀφιδναῖος, Ἀντίφιλος Παιανιεὺς διαφθα-
ρέντος Νικοδήμου τοῦ οἰκείου ἡμῶν βιαίῳ θανάτῳ ὑπὸ
Ἀριστάρχου τοῦ Μόσχου ἐπεξῇμεν τοῦ φόνου τὸν Ἀρίσταρ-
χον. αἰσθόμενος δὲ ταῦτα Μειδίας ὁ νῦν κρινόμενος ὑπὸ
Δημοσθένους, ᾧ μαρτυροῦμεν, ἔπειθεν ἡμᾶς διδοὺς κέρ-*

ματα τὸν μὲν Ἀρίσταρχον ἀθῷον ἀφεῖναι, Δημοσθένει δὲ τὴν γραφὴν τοῦ φόνου παραγράψασθαι.]

Λαβὲ δή μοι τὸν περὶ τῶν δώρων νόμον. 550

108 Ἐν ὅσῳ δὲ τὸν νόμον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λαμ-
βάνει, βούλομαι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, δεηθεὶς ὑμῶν
ἁπάντων πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί·
περὶ πάντων ὧν ἂν ἀκούητε, τοῦθ᾽ ὑποθέντες ἀκούετε
τῇ γνώμῃ, τί ἂν, εἴ τις ἔπασχε ταῦθ᾽ ὑμῶν, ἐποίει, καὶ
τίν᾽ ἂν εἶχεν ὀργὴν ὑπὲρ αὑτοῦ πρὸς τὸν ποιοῦντα.
ἐγὼ γὰρ ἐνηνοχὼς χαλεπῶς ἐφ᾽ οἷς περὶ τὴν λειτουρ-
γίαν ὑβρίσθην, ἔτι πολλῷ χαλεπώτερον, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τούτοις τοῖς μετὰ ταῦτα ἐνήνοχα καὶ μᾶλλον
109 ἠγανάκτηκα. τί γὰρ ὡς ἀληθῶς πέρας ἂν φήσειέ τις
εἶναι κακίας καὶ τίν᾽ ὑπερβολὴν ἀναιδείας καὶ ὠμότη-
τος καὶ ὕβρεως, ἄνθρωπος εἰ ποιήσας δεινὰ νὴ Δία καὶ
πολλὰ ἀδίκως τινὰ, ἀντὶ τοῦ ταῦτ᾽ ἀναλαμβάνειν καὶ
μεταγιγνώσκειν, πολλῷ δεινότερα ὕστερον ἄλλα προσ-
εξεργάζοιτο, καὶ χρῷτο τῷ πλουτεῖν μὴ ἐπὶ ταῦτα ἐν
οἷς μηδένα βλάπτων αὐτὸς ἄμεινόν τι τῶν ἰδίων θήσε-
ται, ἀλλ᾽ ἐπὶ τἀναντία ἐν οἷς ἀδίκως ἐκβαλών τινα καὶ
110 προπηλακίσας αὐτὸν εὐδαιμονιεῖ τῆς περιουσίας; ταῦ-
τα τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντα τούτῳ πέπρακται
κατ᾽ ἐμοῦ. καὶ γὰρ αἰτίαν ἐπήγαγέ μοι φόνου ψευδῆ
καὶ οὐδὲν ἐμοὶ προσήκουσαν, ὡς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἐδή-
λωσε, καὶ γραφὴν λιποταξίου με ἐγράψατο τρεῖς αὐτὸς
τάξεις λελοιπὼς, καὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων (τουτὶ
γὰρ αὖ μικροῦ παρῆλθέ με εἰπεῖν), ἃ Πλούταρχος ὁ
τούτου ξένος καὶ φίλος διεπράξατο, ὡς ἐγὼ αἴτιός εἰμι,
κατεσκεύαζε πρὸ τοῦ τὸ πρᾶγμα γενέσθαι πᾶσι φανε-
111 ρὸν διὰ Πλουτάρχου γεγονός. καὶ τελευτῶν βουλεύειν 551
μου λαχόντος δοκιμαζομένου κατηγόρει, καὶ τὸ πρᾶγμα
εἰς ὑπέρδεινόν μοι περιέστη· ἀντὶ γὰρ τοῦ δίκην ὑπὲρ

ὧν ἐπεπόνθειν λαβεῖν, δοῦναι πραγμάτων ὧν οὐδὲν ἐμοὶ προσῆκε δίκην ἐκινδύνευον. καὶ ταῦτα πάσχων ἐγώ, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὃν διεξέρχομαι νυνὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλαυνόμενος, οὐκ ὢν οὔτε τῶν ἐρημοτάτων οὔτε τῶν ἀπόρων κομιδῇ, οὐκ ἔχω, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅ

112 *τι χρὴ ποιῆσαι. εἰ γὰρ εἰπεῖν τι καὶ περὶ τούτων ἤδη δεῖ, οὐ μέτεστι τῶν ἴσων οὐδὲ τῶν ὁμοίων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τοὺς πλουσίους τοῖς λοιποῖς ἡμῶν, οὐ μέτεστιν, οὔ· ἀλλὰ καὶ χρόνοι τούτοις τοῦ τὴν δίκην ὑποσχεῖν, οὓς ἂν αὐτοὶ βούλωνται, δίδονται, καὶ τἀδικήματα ἕωλα τὰ τούτων ὡς ὑμᾶς καὶ ψυχρὰ ἀφικνεῖται, τῶν δ' ἄλλων ἡμῶν ἕκαστος, ἄν τι συμβῇ, πρόσφατος κρίνεται. καὶ μάρτυρές εἰσιν ἕτοιμοι τούτοις καὶ συνήγοροι πάντες καθ' ἡμῶν εὐτρεπεῖς· ἐμοὶ δὲ οὐδὲ τἀ-*

113 *ληθῆ μαρτυρεῖν ἐθέλοντας ὁρᾶτ' ἐνίους. ταῦτα μὲν οὖν ἀπείποι τις ἄν, οἶμαι, θρηνῶν. τὸν δὲ νόμον μοι λέγ' ἐφεξῆς, ὥσπερ ἠρξάμην. λέγε.*

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐάν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρά τινος, ἢ αὐτὸς διδῷ ἑτέρῳ, ἢ διαφθείρῃ τινὰς ἐπαγγελλόμενος, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου καὶ ἰδίᾳ τινὸς τῶν πολιτῶν, τρόπῳ ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, ἄτιμος ἔστω καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου.]

114 *Οὕτω τοίνυν οὗτός ἐστιν ἀσεβὴς καὶ μιαρὸς καὶ πᾶν ἂν ὑποστὰς εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι, εἰ δ' ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἢ πρὸς ἐχθρὸν ἢ φίλον ἢ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' οὐδ' ὁτιοῦν διορίζων, ὥστ' ἐπαιτιασάμενός με φόνου καὶ* 552
τοιοῦτο πρᾶγμα ἐπαγαγὼν εἴασε μέν με εἰσιτήρια ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἱεροποιῆσαι καὶ θῦσαι καὶ κατάρξασθαι

115 *τῶν ἱερῶν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὅλης τῆς πόλεως, εἴασε δ' ἀρχιθεωροῦντα ἀγαγεῖν τῷ Διὶ τῷ Νεμείῳ τὴν κοινὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως θεωρίαν, περιεῖδε δὲ ταῖς σεμναῖς θεαῖς ἱεροποιὸν αἱρεθέντα ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων τρί-*

τον αὐτὸν καὶ καταρξάμενον τῶν ἱερῶν. ἆρ' ἂν, εἴ γ' εἶχε στιγμὴν ἢ σκιὰν τούτων ὧν κατεσκεύαζε κατ' ἐμοῦ, ταῦτ' ἂν εἴασεν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. οὐκοῦν ἐξελέγχεται τούτοις ἐναργῶς ὕβρει ζητῶν με ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πατρίδος.

116 Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὐδὲ καθ' ἓν πανταχῇ στρέφων οἷός τ' ἦν ἀγαγεῖν ἐπ' ἐμὲ, φανερῶς ἤδη δι' ἐμοῦ τὸν Ἀρίσταρχον ἐσυκοφάντει. καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ· τῆς δὲ βουλῆς περὶ τούτων καθημένης καὶ σκοπουμένης, παρελθὼν οὗτος "ἀγνοεῖτ'" ἔφη "ὦ "βουλὴ, τὸ πρᾶγμα; καὶ τὸν αὐτόχειρα ἔχοντες" λέγων τὸν Ἀρίσταρχον "μέλλετε καὶ ζητεῖτε καὶ τετύφωσθε; "οὐκ ἀποκτενεῖτε; οὐκ ἐπὶ τὴν οἰκίαν βαδιεῖσθε; οὐχὶ
117 "συλλήψεσθε;" καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἡ μιαρὰ καὶ ἀναιδὴς αὕτη κεφαλὴ ἐξεληλυθὼς τῇ προτεραίᾳ παρ' Ἀριστάρχου, καὶ χρώμενος ὥσπερ ἂν ἄλλος τις αὐτῷ τὰ πρὸ τούτου, καὶ, ὅτ' ηὐτύχει, πλεῖστα παρεσχηκότος ἐκείνου πράγματά μοι περὶ τῶν πρὸς τοῦτον διαλλαγῶν. εἰ μὲν οὖν εἰργάσθαι τι τούτων ἐφ' οἷς ἀπόλωλεν ἡγούμενος τὸν Ἀρίσταρχον καὶ πεπιστευκὼς τοῖς τῶν αἰτιασαμένων λόγοις ταῦτ' ἔλεγε, χρῆν μὲν οὐδ' οὕ-
118 τως· μετρία γὰρ δίκη παρὰ τῶν φίλων ἐστὶν, ἄν τι δο- 553
κῶσι πεποιηκέναι δεινὸν, μηκέτι τῆς λοιπῆς φιλίας κοινωνεῖν, τὸ δὲ τιμωρεῖσθαι καὶ ἐπεξιέναι τοῖς πεπονθόσι καὶ τοῖς ἐχθροῖς παραλείπεται· ὅμως δ' ἔστω τούτῳ γε συγγνώμη. εἰ δὲ λαλῶν μὲν καὶ ὁμωρόφιος γιγνόμενος ὡς οὐδὲν εἰργασμένῳ φανήσεται, λέγων δὲ καὶ καταιτιώμενος ταῦθ' ἕνεκα τοῦ συκοφαντεῖν ἐμὲ, πῶς οὐ δεκάκις, μᾶλλον δὲ μυριάκις δίκαιός ἐστ' ἀπο-
119 λωλέναι; ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, καὶ τῇ μὲν προτεραίᾳ, ὅτε ταῦτ' ἔλεγεν, εἰσεληλύθει καὶ διείλεκτο ἐκείνῳ, τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν (τοῦτο γὰρ, τοῦτο οὐκ ἔχον

ἐστὶν ὑπερβολὴν ἀκαθαρσίας, ἄνδρες Ἀθηναῖοι) εἰσελ-
θὼν οἴκαδε ὡς ἐκεῖνον καὶ ἐφεξῆς οὑτωσὶ καθιζόμενος,
τὴν δεξιὰν ἐμβαλὼν, παρόντων πολλῶν, μετὰ τοὺς ἐν
τῇ βουλῇ τούτους λόγους, ἐν οἷς αὐτόχειρα καὶ τὰ δει-
νότατ' εἰρήκει τὸν Ἀρίσταρχον, ὤμνυε μὲν κατ' ἐξω-
λείας μηδὲν εἰρηκέναι περὶ αὐτοῦ φλαῦρον, καὶ οὐδὲν
ἐφρόντιζεν ἐπιορκῶν, καὶ ταῦτα παρόντων τῶν συνει-
δότων, ἠξίου δὲ καὶ πρὸς ἐμὲ αὐτῷ δι' ἐκείνου γίγνε-
σθαι τὰς διαλύσεις, τούτων τοὺς παρόντας ὑμῖν καλῶ
120 μάρτυρας. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
μᾶλλον δὲ ἀσεβὲς, λέγειν ὡς φονεὺς, καὶ πάλιν ὡς οὐκ
εἴρηκε ταῦτ' ἀπομνύναι, καὶ φόνον μὲν ὀνειδίζειν,
τούτῳ δ' ὁμωρόφιον γίγνεσθαι; κἂν μὲν ἀφῶ τοῦτον
ἐγὼ καὶ προδῶ τὴν ὑμετέραν καταχειροτονίαν, οὐδὲν,
ὡς ἔοικ', ἀδικῶ· ἂν δ' ἐπεξίω, λέλοιπα τὴν τάξιν, φό- 554
νου κοινωνῶ, δεῖ με ἀνηρπάσθαι. ἐγὼ δ' αὖ τοὐναν-
τίον οἶμαι, εἰ τοῦτον ἀφῆκα, λελοιπέναι μὲν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τὴν τοῦ δικαίου τάξιν, φόνου δ' ἂν εἰκότως
ἐμαυτῷ λαχεῖν· οὐ γὰρ ἦν μοι δήπου βιωτὸν τοῦτο
121 ποιήσαντι. ὅτι τοίνυν καὶ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει
μοι καὶ τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

[Λυσίμαχος Ἀλωπεκῆθεν, Δημέας Σουνιεὺς, Χάρης Θορίκιος, Φιλήμων Σφήττιος, Μόσχος Παιανιεὺς, καθ' οὓς καιροὺς ἡ εἰσαγγελία ἐδόθη εἰς τὴν βουλὴν ὑπὲρ Ἀριστάρχου τοῦ Μόσχου, ὅτι εἴη Νικόδημον ἀπεκτονὼς, οἴδαμεν Μειδίαν τὸν κρινόμενον ὑπὸ Δημοσθένους, ᾧ μαρτυροῦμεν, ἐλθόντα πρὸς τὴν βουλὴν καὶ λέγοντα μηδένα ἕτερον εἶναι τὸν Νικοδήμου φονέα, ἀλλ' Ἀρίσταρχον, καὶ τοῦτον αὐτοῦ γεγονέναι αὐτόχειρα, καὶ συμβουλεύοντα τῇ βουλῇ βαδίζειν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν Ἀριστάρχου καὶ συλλαμβάνειν αὐτόν. ταῦτα δ' ἔλεγε πρὸς τὴν βουλὴν τῇ προτεραίᾳ μετ' Ἀριστάρχου καὶ μεθ' ἡμῶν συνδεδειπνηκώς.

οἴδαμεν δὲ καὶ Μειδίαν, ὡς ἀπῆλθεν ἀπὸ τῆς βουλῆς τούτους τοὺς λόγους εἰρηκὼς, εἰσεληλυθότα πάλιν ὡς Ἀρίσταρχον καὶ τὴν δεξιὰν ἐμβεβληκότα καὶ ὀμνύοντα κατ' ἐξωλείας μηδὲν κατ' αὐτοῦ πρὸς τὴν βουλὴν εἰρηκέναι φλαῦρον, καὶ ἀξιοῦντα Ἀρίσταρχον ὅπως ἂν διαλλάξῃ αὐτῷ Δημοσθένην.]

122 Τίς οὖν ὑπερβολή; τίς ὁμοία τῇ τούτου γέγονεν ἢ
γένοιτ' ἂν πονηρία; ὃς ἄνδρα ἀτυχοῦντα, οὐδὲ αὐτὸν
ἠδικηκότα (ἐῶ γὰρ εἰ φίλον), ἅμα συκοφαντεῖν ᾤετο
δεῖν καὶ πρὸς ἐμὲ αὐτὸν διαλύειν ἠξίου, καὶ ταῦτ' 555
ἔπραττε καὶ χρήματ' ἀνήλισκεν ἐπὶ τῷ μετ' ἐκείνου
κἀμὲ προσεκβαλεῖν ἀδίκως.

123 Τοῦτο μέντοι τὸ τοιοῦτον ἔθος καὶ τὸ κατασκεύ-
ασμα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπεξι-
οῦσι δικαίως ἔτι πλείω περιστάναι κακὰ, οὐκ ἐμοὶ μὲν
ἄξιόν ἐστ' ἀγανακτεῖν καὶ βαρέως φέρειν, ὑμῖν δὲ τοῖς
ἄλλοις παριδεῖν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως
ὀργιστέον, ἐκλογιζομένοις καὶ θεωροῦσιν ὅτι τοῦ μὲν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ῥᾳδίως κακῶς παθεῖν ἐγγύτατα
ἡμῶν εἰσιν οἱ πενέστατοι καὶ ἀσθενέστατοι, τοῦ δ'
ὑβρίσαι καὶ τοῦ ποιήσαντας μὴ δοῦναι δίκην, ἀλλὰ
τοὺς ἀντιπαρέξοντας πράγματα μισθώσασθαι, οἱ βδε-
124 λυροὶ καὶ χρήματ' ἔχοντες. οὐ δὴ δεῖ παρορᾶν τὰ τοι-
αῦτα, οὐδὲ τὸν ἐξείργοντα δέει καὶ φόβῳ τὸ δίκην ὧν
ἂν ἡμῶν ἀδικηθῇ τις λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἄλλο τι
χρὴ νομίζειν ποιεῖν ἢ τὰς τῆς ἰσηγορίας καὶ τὰς τῆς
ἐλευθερίας ἡμῶν μετουσίας ἀφαιρεῖσθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ
ἴσως διεωσάμην, καὶ ἄλλος τις ἂν, ψευδῆ λόγον καὶ
συκοφαντίαν, καὶ οὐκ ἀνήρπασμαι· οἱ δὲ πολλοὶ τί
ποιήσετε, ἂν μὴ δημοσίᾳ πᾶσι φοβερὸν καταστήσητε
125 τὸ εἰς ταῦτα ἀποχρῆσθαι τῷ πλουτεῖν; δόντα λόγον
καὶ ὑποσχόντα κρίσιν περὶ ὧν ἄν τις ἐγκαλῇ, τότ' ἀμύ-

νεσθαι τοὺς ἀδίκως ἐφ' αὑτὸν ἐλθόντας χρὴ, καὶ τότ',
ἂν ἀδικοῦντα ὁρᾷ τις, οὐ προαναρπάζειν, οὐδ' ἐπά-
γοντ' αἰτίας ψευδεῖς ἄκριτον ζητεῖν ἀποφεύγειν, οὐδ'
ἐπὶ τῷ διδόναι δίκην ἀσχάλλειν, ἀλλὰ μὴ ποιεῖν ἐξ ἀρ-
χῆς ἀσελγὲς μηδέν.

126 Ὅσα μὲν τοίνυν εἴς τε τὴν λειτουργίαν καὶ τὸ σῶμ'
ὑβρίσθην, καὶ πάντ' ἐπιβουλευόμενος τρόπον καὶ πά-
σχων κακῶς ἐκπέφευγα, ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 556
καὶ παραλείπω δὲ πολλά· οὐ γὰρ ἴσως ῥᾴδιον πάντ'
εἰπεῖν. ἔχει δ' οὕτως. οὐκ ἔσθ' ἐφ' ὅτῳ τῶν πεπρα-
γμένων ἐγὼ μόνος ἠδίκημαι, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῖς εἰς τὸν
χορὸν γεγενημένοις ἀδικήμασιν ἡ φυλὴ, τὸ δέκατον
μέρος ὑμῶν, συνηδίκηται, ἐπὶ δ' οἷς ἐμὲ ὕβρισε καὶ
ἐπεβούλευσεν οἱ νόμοι, δι' οὓς εἷς ἕκαστος ὑμῶν σῶς
ἐστίν· ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις ὁ θεὸς, ᾧ χορηγὸς ἐγὼ καθ-
ειστήκειν, καὶ τὸ τῆς ὁσίας, ὁτιδήποτ' ἐστὶ, τὸ σεμνὸν
127 καὶ τὸ δαιμόνιον, συνηδίκηται. δεῖ δὴ τούς γε βουλο-
μένους ὀρθῶς τὴν κατ' ἀξίαν τῶν πεπραγμένων παρὰ
τούτου δίκην λαβεῖν οὐχ ὡς ὑπὲρ ἐμοῦ ὄντος μόνου
τοῦ λόγου τὴν ὀργὴν ἔχειν, ἀλλ' ὡς ἐν ταὐτῷ τῶν νό-
μων, τοῦ θεοῦ, τῆς πόλεως, ὁμοῦ πάντων ἠδικημένων,
οὕτω ποιεῖσθαι τὴν τιμωρίαν, καὶ τοὺς βοηθοῦντας
καὶ τοὺς συνεξεταζομένους μετὰ τούτου μὴ συνηγό-
ρους μόνον, ἀλλὰ καὶ δοκιμαστὰς τῶν τούτῳ πεπρα-
γμένων ὑπολαμβάνειν εἶναι.

128 Εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σώφρονα καὶ
μέτριον πρὸς τἄλλα παρεσχηκὼς αὑτὸν Μειδίας καὶ
μηδένα τῶν ἄλλων πολιτῶν ἠδικηκὼς εἰς ἐμὲ μόνον
ἀσελγὴς οὕτω καὶ βίαιος ἐγεγόνει, πρῶτον μὲν ἔγωγ'
ἀτύχημ' ἂν ἐμαυτοῦ τοῦτο ἡγούμην, ἔπειτ' ἐφοβούμην
ἂν μὴ τὸν ἄλλον ἑαυτοῦ βίον οὗτος μέτριον δεικνύων
καὶ φιλάνθρωπον διακρούσηται τούτῳ τὸ δίκην ὧν ἐμὲ

129 ὕβρικε δοῦναι. νυνὶ δὲ τοσαῦτ' ἐστὶ τἄλλα, ἃ πολλοὺς
ὑμῶν ἠδίκηκε, καὶ τοιαῦτα ὥστε τούτου μὲν τοῦ δέους
ἀπήλλαγμαι, φοβοῦμαι δὲ πάλιν τοὐναντίον μὴ, ἐπει-
δὰν πολλὰ καὶ δεινὰ ἑτέρους ἀκούηθ' ὑπ' αὐτοῦ πε- 557
πονθότας, τοιοῦτός τις ὑμῖν λογισμὸς ἐμπέσῃ "τί οὖν
"σὺ δεινότερον ἢ τῶν ἄλλων εἷς ἕκαστος πεπονθὼς
"ἀγανακτεῖς;" πάντα μὲν δὴ τὰ τούτῳ πεπραγμένα οὔτ'
ἂν ἐγὼ δυναίμην πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, οὔτ' ἂν ὑμεῖς ὑπο-
μείναιτ' ἀκούειν, οὐδ', εἰ τὸ παρ' ἀμφοτέρων ἡμῶν
ὕδωρ ὑπάρξειε πρὸς τὸ λοιπὸν πᾶν τό τ' ἐμὸν καὶ τὸ
τούτου προστεθὲν, οὐκ ἂν ἐξαρκέσειεν· ἃ δ' ἐστὶ μέ-
130 γιστα καὶ φανερώτατα, ταῦτ' ἐρῶ. μᾶλλον δ' ἐκεῖνο
ποιήσω· ἀναγνώσομαι μὲν ὑμῖν, ὡς ἐμαυτῷ γέγραμ-
μαι, πάντα τὰ ὑπομνήματα, λέξω δ' ὅ τι ἂν πρῶτον
ἀκούειν βουλομένοις ὑμῖν ᾖ, τοῦτο πρῶτον, εἶθ' ἕτε-
ρον, καὶ τἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον, ἕως ἂν ἀκούειν βού-
λησθε. ἔστι δὲ ταῦτα παντοδαπὰ, καὶ ὕβρεις πολλαὶ
καὶ περὶ τοὺς οἰκείους κακουργήματα καὶ περὶ τοὺς
θεοὺς ἀσεβήματα, καὶ τόπος οὐδείς ἐστιν ἐν ᾧ τοῦτον
οὐ θανάτου πεποιηκότα ἄξια πολλὰ εὑρήσετε.

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΙΔΙΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ.

131 Ὅσα μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὸν ἀεὶ προσ-
τυχόντ' αὐτῷ πεποίηκε, ταῦτ' ἐστίν. καὶ παραλέλοιφ'
ἕτερα· οὐ γὰρ ἂν δύναιτ' οὐδεὶς εἰσάπαξ εἰπεῖν ἃ πολὺν
χρόνον οὗτος ὑβρίζων συνεχῶς ἅπαντα τὸν βίον εἴρ-
γασται. ἄξιον δ' ἰδεῖν ἐφ' ὅσον φρονήματος ἤδη προε-
λήλυθε τῷ τούτων δίκην μηδενὸς δεδωκέναι. οὐ γὰρ
ἡγεῖθ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, λαμπρὸν οὐδὲ νεανικὸν οὐδ'
ἄξιον θανάτου ὅ τι ἄν τις πρὸς ἕνα εἷς διαπράττηται,
ἀλλ' εἰ μὴ φυλὴν ὅλην καὶ βουλὴν καὶ ἔθνος προπηλα-

κιεῖ καὶ πολλοὺς ἀθρόους ὑμῶν ἅμα ἐλᾷ, ἀβίωτον ᾤετ'
132 ἔσεσθαι τὸν βίον αὑτῷ. καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, μυρία 558
εἰπεῖν ἔχων, περὶ δὲ τῶν συστρατευσαμένων ἱππέων
εἰς Ἄργουραν ἴστε δήπου πάντες οἷα ἐδημηγόρησε παρ'
ὑμῖν, ὅθ' ἧκεν ἐκ Χαλκίδος, κατηγορῶν καὶ φάσκων
ὄνειδος ἐξελθεῖν τὴν στρατιὰν ταύτην τῇ πόλει· καὶ
τὴν λοιδορίαν ἣν ἐλοιδορήθη Κρατίνῳ περὶ τούτων, ὡς
ἐγὼ πυνθάνομαι, μέλλοντι βοηθεῖν αὐτῷ, μέμνησθε.
τὸν δὴ τοσούτοις ἀθρόοις τῶν πολιτῶν ἔχθραν ἐπ' οὐ-
δενὶ τηλικαύτην ἀράμενον πόσῃ πονηρίᾳ καὶ θρασύ-
133 τητι ταῦτα χρὴ νομίζειν πράττειν; καίτοι πότερ' εἰσὶν
ὄνειδος, ὦ Μειδία, τῇ πόλει οἱ διαβάντες ἐν τάξει καὶ
τὴν σκευὴν ἔχοντες, ἣν προσῆκε τοὺς ἐπὶ τοὺς πολε-
μίους ἐξιόντας καὶ συμβαλουμένους τοῖς συμμάχοις, ἢ
σὺ ὁ μηδὲ λαχεῖν εὐχόμενος τῶν ἐξιόντων, ὅτ' ἐκλη-
ροῦ, τὸν θώρακα δὲ οὐδεπώποτ' ἐνδὺς, ἐπ' ἀστράβης
δὲ ὀχούμενος [ἀργυρᾶς] τῆς ἐξ Εὐβοίας, χλανίδας δὲ καὶ
κυμβία καὶ κάδους ἔχων, ὧν ἐπελαμβάνοντο οἱ πεντη-
κοστολόγοι; ταῦτα γὰρ εἰς τοὺς ὁπλίτας ἡμᾶς ἀπηγγέλ-
134 λετο· οὐ γὰρ εἰς ταὐτὸ ἡμεῖς τούτοις διέβημεν. εἶτα
εἴ σ' ἐπὶ τούτοις ἔσκωψεν Ἀρχετίων ἤ τις ἄλλος, πάν-
τας ἤλαυνες; εἰ μὲν γὰρ ἐποίεις ταῦτα, ὦ Μειδία, ἅ σέ
φασιν οἱ συνιππεῖς καὶ κατηγόρεις ὡς λέγοιεν περὶ σοῦ,
δικαίως κακῶς ἤκουες· καὶ γὰρ ἐκείνους καὶ τουτουσὶ
καὶ ὅλην τὴν πόλιν ἠδίκεις καὶ κατῄσχυνες. εἰ δὲ μὴ
ποιοῦντός σου κατεσκεύαζόν τινες καταψευδόμενοί
σου, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ἐκείνοις ἐπετί-
μων, ἀλλὰ σοὶ ἐπέχαιρον, δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἄλλων ὧν
ἔζης ἄξιος αὐτοῖς ἐδόκεις εἶναι τοῦ τοιαῦτ' ἀκούειν· 559
σαυτὸν οὖν μετριώτερον ἐχρῆν παρέχειν, οὐκ ἐκείνους
135 διαβάλλειν. σὺ δ' ἀπειλεῖς πᾶσιν, ἐλαύνεις πάντας·
τοὺς ἄλλους ἀξιοῖς ὅ τι σὺ βούλει σκοπεῖν, οὐκ αὐτὸς

σκοπεῖς ὅ τι μὴ λυπήσεις τοὺς ἄλλους ποιῶν. καὶ τὸ
δὴ σχετλιώτατον καὶ μέγιστον ἔμοιγε δοκοῦν ὕβρεως
εἶναι σημεῖον· τοσούτων ἀνθρώπων, ὦ μιαρὰ κεφαλὴ,
σὺ παρελθὼν ἀθρόων κατηγόρεις, ὃ τίς οὐκ ἂν ἔφριξε
ποιῆσαι τῶν ἄλλων;

136 Τοῖς μὲν τοίνυν ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ὁρῶ
τοῖς κρινομένοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἓν μὲν ἢ δύο ὄντα
τἀδικήματα ἃ κατηγορεῖται, λόγους δὲ ἀφθόνους τοι-
ούτους ὑπάρχοντας "τίς ὑμῶν ἐμοί τι σύνοιδε τοιοῦ-
"τον; τίς ὑμῶν ἐμὲ ταῦθ' ἑόρακε ποιοῦντα; οὐκ ἔστιν,
"ἀλλ' οὗτοι δι' ἔχθραν καταψεύδονταί μου, καταψευ-
"δομαρτυροῦμαι," τὰ τοιαῦτα· τούτῳ δ' αὖ τἀναντία
137 τούτων. πάντας γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι νομίζω τὸν τρόπον
καὶ τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ βίου, καὶ
πάλαι θαυμάζειν ἐνίους οἶμαι ὧν αὐτοὶ μὲν ἴσασιν,
οὐκ ἀκηκόασι δὲ νῦν ἐμοῦ. πολλοὺς δὲ τῶν πεπονθό-
των οὐδὲ πάνθ' ὅσα ἠδίκηνται μαρτυρεῖν ἐθέλοντας
ὁρῶ, τὴν βίαν καὶ τὴν φιλοπραγμοσύνην ὁρῶντας τὴν
τούτου καὶ τὴν ἀφορμὴν, ἥπερ ἰσχυρὸν ποιεῖ καὶ φοβε-
138 ρὸν τὸν κατάπτυστον τουτονί. τὸ γὰρ ἐπ' ἐξουσίας καὶ
πλούτου πονηρὸν εἶναι καὶ ὑβριστὴν τεῖχός ἐστι πρὸς τὸ
μηδὲν ἂν αὐτὸν ἐξ ἐπιδρομῆς παθεῖν, ἐπεὶ περιαιρεθεὶς
οὗτος τὰ ὄντα ἴσως μὲν οὐκ ἂν ὑβρίζοι, εἰ δ' ἄρα, ἐλάτ-
τονος ἄξιος ἔσται τοῦ μικροτάτου παρ' ὑμῖν· μάτην
γὰρ λοιδορήσεται καὶ βοήσεται, δίκην δ', ἂν ἀσελγαίνῃ 560
139 τι, τοῖς ἄλλοις ἡμῖν ἐξ ἴσου δώσει. νῦν δ', οἶμαι, τού-
του προβέβληται Πολύευκτος, Τιμοκράτης, Εὐκτή-
μων ὁ κονιορτός· τοιοῦτοί τινές εἰσι μισθοφόροι περὶ
αὐτὸν, καὶ πρὸς ἔτι ἕτεροι τούτοις, μαρτύρων συνε-
στῶσα ἑταιρεία, φανερῶς μὲν οὐκ ἐνοχλούντων ὑμῖν,
σιγῇ δὲ τὰ ψευδῆ ῥᾶστ' ἐπινευόντων. οὓς μὰ τοὺς θεοὺς
οὐδὲν ὠφελεῖσθαι νομίζω παρὰ τούτου· ἀλλὰ δεινοί

*τινές εἰσιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φθείρεσθαι πρὸς τοὺς
140 πλουσίους καὶ παρεῖναι καὶ μαρτυρεῖν. πάντα δὲ ταῦτ᾽,
οἶμαι, φοβερά ἐστι τῶν ἄλλων ὑμῶν ἑκάστῳ, καθ᾽ ἑαυ-
τὸν ὅπως δύναται ζῶντι. οὗπερ ἕνεκα συλλέγεσθε
ὑμεῖς, ἵνα, ὧν καθ᾽ ἕνα ἐστὶν ἕκαστος ὑμῶν ἐλάττων
ἢ φίλοις ἢ τοῖς οὖσιν ἢ τῶν ἄλλων τινί, τούτων συλλε-
γέντες ἑκάστου κρείττους τε γίγνησθε καὶ παύητε τὴν
ὕβριν.*

141 *Τάχα τοίνυν καὶ τοιοῦτός τις ἥξει πρὸς ὑμᾶς λό-
γος, "τί δὴ τὰ καὶ τὰ πεπονθὼς ὁ δεῖνα οὐκ ἐλάμβανε
"δίκην παρ᾽ ἐμοῦ;" ἢ "τί δὴ" πάλιν ἄλλον ἴσως τινὰ
τῶν ἠδικημένων ὀνομάζων. ἐγὼ δὲ δι᾽ ἃς μὲν προφά-
σεις ἕκαστος ἀφίσταται τοῦ βοηθεῖν αὑτῷ, πάντας
ὑμᾶς εἰδέναι νομίζω· καὶ γὰρ ἀσχολία καὶ ἀπραγμο-
σύνη καὶ τὸ μὴ δύνασθαι λέγειν καὶ ἀπορία καὶ μυρί᾽
142 ἐστὶν αἴτια· προσήκειν μέντοι τούτῳ μὴ ταῦτα λέγειν
ἡγοῦμαι νυνί, ἀλλ᾽ ὡς οὐ πεποίηκέ τι τούτων ὧν αὐ-
τοῦ κατηγόρηκα διδάσκειν, ἐὰν δὲ μὴ δύνηται, διὰ
ταῦτ᾽ ἀπολωλέναι πολὺ μᾶλλον. εἰ γὰρ τηλικοῦτός τίς
ἐστιν ὥστε τοιαῦτα ποιῶν δύνασθαι καθ᾽ ἕνα ἕκαστον
ἡμῶν ἀποστερεῖν τοῦ δίκης παρ᾽ αὐτοῦ τυχεῖν, κοινῇ* 561
*νῦν, ἐπειδήπερ εἴληπται, πᾶσιν ὑπὲρ ἁπάντων ἐστὶ τι-
μωρητέος ὡς κοινὸς ἐχθρὸς τῇ πολιτείᾳ.*

143 *Λέγεται τοίνυν ποτὲ ἐν τῇ πόλει κατὰ τὴν παλαιὰν
ἐκείνην εὐδαιμονίαν Ἀλκιβιάδης γενέσθαι, ᾧ σκέψα-
σθε, τίνων εὐεργεσιῶν ὑπαρχουσῶν καὶ ποίων τινῶν
πρὸς τὸν δῆμον, πῶς ἐχρήσανθ᾽ ὑμῶν οἱ πρόγονοι,
ἐπειδὴ βδελυρὸς καὶ ὑβριστὴς ᾤετο δεῖν εἶναι. καὶ οὐκ
ἀπεικάσαι δήπου Μειδίαν Ἀλκιβιάδῃ βουλόμενος τού-
του μέμνημαι τοῦ λόγου, οὐχ οὕτως εἰμὶ ἄφρων οὐδ᾽
ἀπόπληκτος ἐγώ, ἀλλ᾽ ἵν᾽ εἰδῆθ᾽ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ γνῶθ᾽ ὅτι οὐδὲν οὔτ᾽ ἔστιν οὔτ᾽ ἔσται, οὐ γέ-*

νος, οὐ πλοῦτος, οὐ δύναμις, ὅ τι τοῖς πολλοῖς ὑμῶν,
44 ἂν ὕβρις προσῇ, προσήκει φέρειν. ἐκεῖνος γάρ, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, λέγεται πρὸς πατρὸς μὲν Ἀλκμεωνιδῶν
εἶναι (τούτους δέ φασιν ὑπὸ τῶν τυράννων ὑπὲρ τοῦ
δήμου στασιάζοντας ἐκπεσεῖν, καὶ δανεισαμένους χρή-
ματ᾽ ἐκ Δελφῶν ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Πει-
σιστράτου παῖδας ἐκβαλεῖν), πρὸς δὲ μητρὸς Ἱππονί-
κου καὶ ταύτης τῆς οἰκίας, ᾗς ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ
145 μεγάλαι πρὸς τὸν δῆμον εὐεργεσίαι. οὐ μόνον δὲ
ταῦθ᾽ ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ δήμου
θέμενος τὰ ὅπλα δὶς μὲν ἐν Σάμῳ, τρίτον δ᾽ ἐν αὐτῇ
τῇ πόλει, τῷ σώματι τὴν εὔνοιαν, οὐ χρήμασιν οὐδὲ
λόγοις ἐνεδείξατο τῇ πατρίδι. ἔτι δὲ ἵππων Ὀλυμπίασιν
ἀγῶνες ὑπῆρχον αὐτῷ καὶ νῖκαι, καὶ στρατηγὸς ἄρι-
στος, καὶ λέγειν ἐδόκει πάντων, ὥς φασιν, εἶναι δεινό-
146 τατος. ἀλλ᾽ ὅμως οἱ κατ᾽ ἐκεῖνον ὑμέτεροι πρόγονοι 562
οὐδενὸς τούτων αὐτῷ συνεχώρησαν ὑβρίζειν αὐτούς,
ἀλλὰ ποιήσαντες φυγάδα ἐξέβαλον, καὶ Λακεδαιμονί-
ων ὄντων ἰσχυρῶν τότε καὶ Δεκέλειαν ἑαυτοῖς ἐπιτει-
χισθῆναι καὶ τὰς ναῦς ἁλῶναι καὶ πάντα ὑπέμειναν,
ὁτιοῦν ἄκοντες παθεῖν κάλλιον εἶναι νομίζοντες ἢ
147 ἑκόντες ὑβρίζεσθαι συγχωρῆσαι. καίτοι τί τοσοῦτον
ἐκεῖνος ὕβρισεν, ἡλίκον οὗτος νῦν ἐξελήλεγκται; Ταυ-
ρέαν ἐπάταξε χορηγοῦντα ἐπὶ κόρρης. ἔστω ταῦτα, ἀλ-
λὰ χορηγῶν γε χορηγοῦντα τοῦτ᾽ ἐποίησεν, οὔπω τόν-
δε τὸν νόμον παραβαίνων· οὐ γὰρ ἔκειτό πω. εἷρξεν
Ἀγάθαρχον τὸν γραφέα· καὶ γὰρ ταῦτα λέγουσιν. λα-
βών γέ τι πλημμελοῦντα, ὥς φασιν, ὅπερ οὐδ᾽ ὀνειδί-
ζειν ἄξιον. τοὺς Ἑρμᾶς περιεκοπτεν. ἅπαντα μέν, οἴ-
μαι, τἀσεβήματα τῆς αὐτῆς ὀργῆς δίκαιον ἀξιοῦν· τὸ
δ᾽ ὅλως ἀφανίζειν ἱερὰ ἔσθ᾽ ὅ τι τοῦ κόπτειν διαφέρει;
148 οὐκοῦν οὗτος ἐξελήλεγκται τοῦτο ποιῶν. ἀντιθῶμεν

δή τίς ὢν καὶ τίσι ταῦτ᾽ ἐνδεικνύμενος. μὴ τοίνυν ὑμῖν,
πρὸς τῷ μὴ καλὸν, μηδὲ θεμιτὸν νομίζετε, ἄνδρες δι-
κασταὶ, μηδ᾽ ὅσιον εἶναι τοιούτων ἀνδρῶν οὖσιν ἀπο-
γόνοις, πονηρὸν καὶ βίαιον καὶ ὑβριστὴν λαβοῦσιν ἄν-
θρωπον καὶ μηδένα μηδαμόθεν, συγγνώμης ἢ φιλαν-
θρωπίας ἢ χάριτός τινος ἀξιῶσαι. τίνος γὰρ ἕνεκα;
τῶν στρατηγιῶν· ἀλλ᾽ οὐδὲ καθ᾽ αὑτὸν στρατιώτης
οὗτος οὐδενός ἐστ᾽ ἄξιος, μή τί γε τῶν ἄλλων ἡγεμών.
ἀλλὰ τῶν λόγων· ἐν οἷς κοινῇ μὲν οὐδὲν πώποτ᾽ εἶπεν
ἀγαθὸν, κακῶς δὲ ἰδίᾳ πάντας ἀνθρώπους λέγει. γέ-
149 νους ἕνεκα νὴ Δία· καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν τὰς ἀπορ- 563
ρήτους, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ, τὰς τούτου γονάς; ᾧ δύο
ἐναντιώτατα συμβέβηκεν εἶναι· ἡ μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς
μήτηρ, ἡ τεκοῦσα αὐτὸν, πλεῖστον ἁπάντων ἀνθρώ-
πων εἶχε νοῦν, ἡ δὲ δοκοῦσα καὶ ὑποβαλομένη πασῶν
ἦν ἀνοητοτάτη γυναικῶν. σημεῖον δέ· ἡ μὲν γὰρ ἀπέ-
δοτο εὐθὺς γενόμενον, ἡ δ᾽ ἐξὸν αὐτῇ βελτίω πρίασθαι
150 ταύτης τῆς τιμῆς τοῦτον ἠγόρασεν. καὶ γάρ τοι διὰ
τοῦτο τῶν οὐ προσηκόντων ἀγαθῶν κύριος γεγονὼς,
καὶ πατρίδος τετευχὼς ἣ νόμοις τῶν ἁπασῶν πόλεων
μάλιστ᾽ οἰκεῖσθαι δοκεῖ, οὐδένα οἶμαι τρόπον φέρειν
οὐδὲ χρῆσθαι τούτοις δύναται, ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως
βάρβαρον ἀληθῶς καὶ θεοῖς ἐχθρὸν ἕλκει καὶ βιάζεται,
καὶ φανερὸν ποιεῖ τοῖς παροῦσιν ὥσπερ ἀλλοτρίοις,
ὅπερ ἔστιν, αὐτὸν χρώμενον.
151 Τοσούτων τοίνυν καὶ τοιούτων ὄντων τῷ βδελυ-
ρῷ τούτῳ καὶ ἀναιδεῖ ὧν βεβίωται, ἔνιοί μοι προσιόν-
τες, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῶν χρωμένων αὐτῷ, παραι-
νοῦντες ἀπαλλαγῆναι καὶ καθυφεῖναι τὸν ἀγῶνα του-
τονὶ, ἐπειδή με μὴ πείθοιεν, ὡς μὲν οὐ πολλὰ καὶ δει-
νὰ πεποίηκεν οὗτος καὶ δίκην ἥντινοῦν ἂν δοίη δικαίως
τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἐτόλμων λέγειν, ἐπὶ ταῦτα δ᾽

ἀπήντων ὡς "ἥλωκεν ἤδη καὶ κατεψήφισται· τίνος τι-
"μήσειν αὐτῷ προσδοκᾷς τὸ δικαστήριον; οὐχ ὁρᾷς
"ὅτι πλουτεῖ καὶ τριηραρχίας ἐρεῖ καὶ λειτουργίας; σκό-
"πει δὴ μὴ τούτοις αὐτὸν ἐξαιτήσηται, καὶ ἐλάττω πο-
"λὺ τῇ πόλει καταθεὶς ἢ ὅσα σοι δίδωσι καταγελάσῃ."
152 ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν οὐδὲν ἀγεννὲς ὑμῶν καταγιγνώ-
σκω, οὐδ' ὑπολαμβάνω τιμήσειν οὐδενὸς ἐλάττονος 564
τούτῳ ἢ ὅσον καταθεὶς οὗτος παύσεται τῆς ὕβρεως·
τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστα μὲν θάνατος, εἰ δὲ μὴ, πάντα τὰ
ὄντα ἀφελέσθαι. ἔπειθ' ὑπὲρ τῶν τούτου λειτουργιῶν
καὶ τριηραρχιῶν καὶ τῶν τοιούτων λόγων ὡδὶ γιγνώ-
153 σκω. εἰ μέν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ λειτουργεῖν
τοῦτο, τὸ ἐν ὑμῖν λέγειν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις
καὶ πανταχοῦ "ἡμεῖς οἱ λειτουργοῦντες, ἡμεῖς οἱ προ-
"εισφέροντες ὑμῖν, ἡμεῖς οἱ πλούσιοί ἐσμεν," εἰ τὸ τὰ
τοιαῦτα λέγειν, τοῦτ' ἔστι λειτουργεῖν, ὁμολογῶ Μει-
δίαν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ πόλει λαμπρότατον γεγενῆ-
σθαι· ἀποκναίει γὰρ ἀηδίᾳ δήπου καὶ ἀναισθησίᾳ
154 καθ' ἑκάστην τὴν ἐκκλησίαν ταῦτα λέγων. εἰ μέντοι τί
ποτ' ἐστὶν ἃ λειτουργεῖ τῇ ἀληθείᾳ δεῖ σκοπεῖν, ἐγὼ
πρὸς ὑμᾶς ἐρῶ. καὶ θεάσασθε ὡς δικαίως αὐτὸν ἐξε-
τάσω, πρὸς ἐμαυτὸν κρίνων. οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖ-
οι, γεγονὼς ἔτη περὶ πεντήκοντα ἴσως ἢ μικρὸν ἔλατ-
τον, οὐδὲν ἐμοῦ πλείους λειτουργίας ὑμῖν λελειτούρ-
γηκεν, ὃς δύο καὶ τριάκοντα ἔτη γέγονα. κἀγὼ μὲν
κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐτριηράρχουν, εὐθὺς ἐκ
παίδων ἐξελθὼν, ὅτε σύνδυο ἦμεν οἱ τριήραρχοι καὶ
τἀναλώματα πάντα ἐκ τῶν ἰδίων ἐδαπανῶμεν καὶ τὰς
155 ναῦς ἐπληρούμεθ' αὐτοί· οὗτος δὲ, ὅτε μὲν κατὰ ταύ-
την τὴν ἡλικίαν ἦν ἣν ἐγὼ νῦν, οὐδέπω λειτουργεῖν
ἤρχετο, τηνικαῦτα δὲ τοῦ πράγματος ἧπται, ὅτε πρῶτον
μὲν διακοσίους καὶ χιλίους πεποιήκατε συντελεῖς ὑμεῖς,

*παρ' ὧν εἰσπραττόμενοι τάλαντον ταλάντου μισθοῦσι
τὰς τριηραρχίας οὗτοι, εἶτα πληρώματα ἡ πόλις παρέχει 565
καὶ σκεύη δίδωσιν, ὥστ' αὐτῶν ἐνίοις τῇ ἀληθείᾳ τὸ
μηδὲν ἀναλῶσαι καὶ δοκεῖν λελειτουργηκέναι καὶ τῶν
156 ἄλλων λειτουργιῶν ἀτελεῖς γεγενῆσθαι περίεστιν. ἀλ-
λὰ μὴν τί ἄλλο; τραγῳδοῖς κεχορήγηκέ ποθ' οὗτος,
ἐγὼ δὲ αὐληταῖς ἀνδράσι. καὶ ὅτι τοῦτο τὸ ἀνάλωμα
ἐκείνης τῆς δαπάνης πλέον ἐστὶ πολλῷ οὐδεὶς ἀγνοεῖ
δήπου. κἀγὼ μὲν ἐθελοντὴς νῦν, οὗτος δὲ καταστὰς
ἐξ ἀντιδόσεως τότε, οὗ χάριν οὐδεμίαν αὐτῷ δήπου δι-
καίως ἄν τις ἔχοι. τί ἔτι; εἱστίακα τὴν φυλὴν ἐγὼ καὶ
157 Παναθηναίοις κεχορήγηκα, οὗτος δ' οὐδέτερα. ἡγεμὼν
συμμορίας ὑμῖν ἐγενόμην ἐγὼ ἔτη δέκα, ἴσον Φορμίω-
νι καὶ Λυσιθείδῃ καὶ Καλλαίσχρῳ καὶ τοῖς πλουσιωτά-
τοις, εἰσφέρων οὐκ ἀπὸ ὑπαρχούσης οὐσίας (ὑπὸ γὰρ
τῶν ἐπιτρόπων ἀπεστερήμην), ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης ὧν
ὁ πατήρ μοι κατέλιπε καὶ ὧν δίκαιον ἦν με δοκιμα-
σθέντα κομίσασθαι. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως ὑμῖν προσενή-
νεγμαι, Μειδίας δὲ πῶς; οὐδέπω καὶ τήμερον συμμορίας
ἡγεμὼν γέγονεν, οὐδὲν τῶν πατρῴων ἀποστερηθεὶς
ὑπ' οὐδενὸς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς πολλὴν οὐσίαν
158 παραλαβών. τίς οὖν ἐστιν ἡ λαμπρότης, ἢ τίνες αἱ λει
τουργίαι καὶ τὰ σεμνὰ ἀναλώματα τὰ τούτου; ἐγὼ μὲν
γὰρ οὐχ ὁρῶ, πλὴν εἰ ταῦτά τις θεωρεῖ· οἰκίαν ᾠκο-
δόμηκεν Ἐλευσῖνι τοσαύτην ὥστε πᾶσιν ἐπισκοτεῖν
τοῖς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ εἰς μυστήρια τὴν γυναῖκ' ἄγει,
κἂν ἄλλοσέ ποι βούληται, ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ζεύγους του
ἐκ Σικυῶνος, καὶ τρεῖς ἀκολούθους ἢ τέτταρας αὐτὸς
ἔχων διὰ τῆς ἀγορᾶς σοβεῖ, κυμβία καὶ ῥυτὰ καὶ φιά-
λας ὀνομάζων οὕτως ὥστε τοὺς παριόντας ἀκούειν. 566
159 ἐγὼ δ' ὅσα μὲν τῆς ἰδίας τρυφῆς ἕνεκα Μειδίας καὶ πε-
ριουσίας κτᾶται, οὐκ οἶδ' ὅ τι τοὺς πολλοὺς ὑμῶν*

ὠφελεῖ· ἃ δ' ἐπαιρόμενος τούτοις ὑβρίζει, ἐπὶ πολλοὺς καὶ τοὺς τυχόντας ἡμῶν ἀφικνούμενα ὁρῶ. οὐ δεῖ δὴ τὰ τοιαῦτα ἑκάστοτε τιμᾶν οὐδὲ θαυμάζειν ὑμᾶς, οὐδὲ τὴν φιλοτιμίαν ἐκ τούτων κρίνειν, εἴ τις οἰκοδομεῖ λαμπρῶς ἢ θεραπαίνας κέκτηται πολλὰς ἢ σκεύη, ἀλλ' ὃς ἂν ἐν τούτοις λαμπρὸς καὶ φιλότιμος ᾖ, ὧν ἅπασι μέτεστι τοῖς πολλοῖς ὑμῶν· ὧν οὐδὲν εὑρήσετε τούτῳ προσόν.

160 Ἀλλὰ νὴ Δία τριήρη ἐπέδωκεν· ταύτην γὰρ οἶδ' ὅτι θρυλήσει, καὶ φήσει "ἐγὼ ὑμῖν τριήρη ἐπέδωκα." οὑτωσὶ δὴ ποιήσατε. εἰ μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φιλοτιμίας ἕνεκα ταύτην ἐπέδωκεν, ἣν προσήκει τῶν τοιούτων ἔχειν χάριν, ταύτην ἔχετε αὐτῷ καὶ ἀπόδοτε, ὑβρίζειν δὲ μὴ δῶτε· οὐδενὸς γὰρ πράγματος οὐδ' ἔργου τοῦτο συγχωρητέον. εἰ δὲ δὴ καὶ δειλίας καὶ ἀνανδρίας ἕνεκα δειχθήσεται τοῦτο πεποιηκώς, μὴ παρακρουσθῆτε. πῶς οὖν εἴσεσθε; ἐγὼ καὶ τοῦτο διδά-
161 ξω. ἐγένοντο εἰς Εὔβοιαν ἐπιδόσεις παρ' ὑμῖν πρῶται· τούτων οὐκ ἦν Μειδίας, ἀλλ' ἐγώ, καὶ συντριήραρχος ἦν μοι Φιλῖνος ὁ Νικοστράτου. ἕτεραι δεύτεραι μετὰ ταῦτα εἰς Ὄλυνθον· οὐδὲ τούτων ἦν Μειδίας. καίτοι τόν γε δὴ φιλότιμον πανταχοῦ προσῆκεν ἐξετάζεσθαι. τρίται νῦν αὗται γεγόνασιν ἐπιδόσεις· ἐνταῦθα ἐπέδωκε. πῶς; ἐν τῇ βουλῇ γιγνομένων ἐπι
162 δόσεων παρὼν οὐκ ἐπεδίδου τότε· ἐπειδὴ δὲ πολιορ- 567
κεῖσθαι τοὺς ἐν Ταμύναις στρατιώτας ἐξηγγέλλετο, καὶ πάντας ἐξιέναι τοὺς ὑπολοίπους ἱππέας, ὧν εἷς οὗτος ἦν, προεβούλευσεν ἡ βουλή, τηνικαῦτα φοβηθεὶς τὴν στρατείαν ταύτην εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν, πρὶν καὶ προέδρους καθίζεσθαι, παρελθὼν ἐπέδωκεν. τῷ δῆλον, ὥστε μηδ' ἀντειπεῖν αὐτὸν ἔχειν, ὅτι τὴν στρατείαν φεύγων, οὐ φιλοτιμίᾳ, τοῦτ' ἐποίησεν;

163 τοῖς μετὰ ταῦτα πραχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ
πρῶτον, ὡς οὐκ ἐδόκει, προϊούσης τῆς ἐκκλησίας καὶ
λόγων γιγνομένων, τῆς τῶν ἱππέων βοηθείας ἤδη δεῖν,
ἀλλ' ἀνεπεπτώκει τὰ τῆς ἐξόδου, οὐκ ἀνέβαινεν ἐπὶ
τὴν ναῦν ἣν ἐπέδωκεν, ἀλλὰ τὸν μέτοικον ἐξέπεμψε
τὸν Αἰγύπτιον, Πάμφιλον, αὐτὸς δὲ μένων ἐνθάδε τοῖς
Διονυσίοις διεπράττετο ταῦτ' ἐφ' οἷς νυνὶ κρίνεται·
164 ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατηγὸς Φωκίων μετεπέμπετο τοὺς ἐξ
Ἀργούρας ἱππέας ἐπὶ τὴν διαδοχὴν καὶ κατείληπτο σο-
φιζόμενος, τότε ὁ δειλὸς καὶ κατάρατος οὑτοσὶ λιπὼν
τὴν τάξιν ταύτην ἐπὶ τὴν ναῦν ᾤχετο, καὶ ὧν ἱππαρ-
χεῖν ἠξίωσε παρ' ὑμῖν ἱππέων, τούτοις οὐ συνεξῆλθεν.
εἰ δ' ἐν τῇ θαλάττῃ κίνδυνός τις ἦν, εἰς τὴν γῆν δῆ-
165 λον ὅτι ᾤχετ' ἄν. οὐ μὴν Νικήρατός γε οὕτως ὁ τοῦ
Νικίου ἀγαπητὸς παῖς, ὁ παντάπασιν ἀσθενὴς τῷ σώ-
ματι· οὐδ' Εὐκτήμων ὁ τοῦ Αἰσίωνος, οὐχ οὕτως· οὐδ'
Εὐθύδημος ὁ τοῦ Στρατοκλέους· ἀλλ' αὐτῶν ἕκαστος
ἑκὼν ἐπιδοὺς τριήρη οὐκ ἀπέδρα ταύτῃ τὴν στρατείαν,
ἀλλὰ τὴν μὲν [ἐπίδοσιν] ἐν χάριτος μέρει καὶ δωρεᾶς 568
παρεῖχον πλέουσαν τῇ πόλει, οὗ δ' ὁ νόμος προσέταττ-
τεν, ἐνταῦθα τοῖς σώμασιν αὐτοὶ λειτουργεῖν ἠξίουν.
166 ἀλλ' οὐχ ὁ ἵππαρχος Μειδίας, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῶν νόμων
τάξιν λιπών, οὗ δίκην ὀφείλει τῇ πόλει δοῦναι, τοῦτ'
ἐν εὐεργεσίας ἀριθμήσει μέρει. καίτοι τὴν τοιαύτην
τριηραρχίαν, ὦ πρὸς θεῶν, πότερον τελωνίαν καὶ πεν-
τηκοστὴν καὶ λιποταξίαν καὶ στρατείας ἀπόδρασιν καὶ
πάντα τὰ τοιαῦτα ἁρμόττει καλεῖν, ἢ φιλοτιμίαν; οὐ-
δένα γὰρ τρόπον ἄλλον ἐν τοῖς ἱππεῦσιν αὐτὸν ἀτελῆ
ποιῆσαι στρατείας δυνάμενος ταύτην εὕρηκε Μειδίας
καινὴν ἱππικῆς τινὰ πεντηκοστήν. καὶ γὰρ αὖ τοῦτο.
167 τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐπιδόντων τριηράρχων πα-
ραπεμπόντων ὑμᾶς, ὅτε δεῦρ' ἀπεπλεῖτε ἐκ Στύρων,

μόνος οὗτος οὐ παρέπεμπεν, ἀλλ' ἀμελήσας ὑμῶν χάρακας καὶ βοσκήματα καὶ θυρώματα ὡς αὑτὸν καὶ ξύλα εἰς τὰ ἔργα τὰ ἀργύρεια ἐκόμιζε, καὶ χρηματισμὸς, οὐ λειτουργία γέγονεν ἡ τριηραρχία τῷ καταπτύστῳ τούτῳ. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω σύνιστε μὲν τὰ πολλὰ τούτων, ὅμως δὲ καὶ μάρτυρας ὑμῖν καλῶ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

168 [Κλέων Σουνιεὺς, Ἀριστοκλῆς Παιανιεὺς, Πάμφιλος, Νικήρατος Ἀχερδούσιος, Εὐκτήμων Σφήττιος, καθ' ὃν καιρὸν ἐκ Στύρων ἀπεπλέομεν δεῦρο τῷ στόλῳ παντὶ, ἐτύχομεν τριηραρχοῦντες καὶ αὐτοὶ καὶ Μειδίας ὁ νῦν κρινόμενος ὑπὸ Δημοσθένους, ᾧ μαρτυροῦμεν. παντὸς δὲ τοῦ στόλου πλεόντων ἐν τάξει, καὶ τῶν τριηράρχων ἐχόν- 569
των παράγγελμα μὴ χωρίζεσθαι ἕως ἂν δεῦρο καταπλεύσωμεν, Μειδίας ὑπολειφθεὶς τοῦ στόλου, καὶ γεμίσας τὴν ναῦν ξύλων καὶ χαράκων καὶ βοσκημάτων καὶ ἄλλων τινῶν, κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ μόνος μεθ' ἡμέρας δύο, καὶ οὐ συγκατέστησε τὸν στόλον μετὰ τῶν ἄλλων τριηράρχων.]

169 Εἰ τοίνυν ὡς ἀληθῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἷάπερ φήσει καὶ καταλαζονεύσεται πρὸς ὑμᾶς αὐτίκα δὴ μάλα, τοιαῦτ' ἦν αὐτῷ τὰ λελειτουργημένα καὶ πεπραγμένα, καὶ μὴ τοιαῦτα οἷα ἐγὼ δεικνύω, οὐδ' οὕτω δήπου τό γε δοῦναι δίκην ὧν ὕβρικεν ἐκφυγεῖν ταῖς λειτουργίαις δίκαιος ἂν ἦν. ἐγὼ γὰρ οἶδ' ὅτι πολλοὶ πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι, οὐ κατὰ τὰς Μειδίου λειτουργίας, οἱ μὲν ναυμαχίας νενικηκότες, οἱ δὲ πόλεις εἰληφότες, οἱ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ὑπὲρ τῆς
170 πόλεως στήσαντες τρόπαια· ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ πώποτε τούτων δεδώκατε τὴν δωρεὰν ταύτην οὐδ' ἂν δοίητε, ἐξεῖναι τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς ὑβρίζειν αὐτῶν ἑκάστῳ, ὁπότ' ἂν βούληται καὶ ὃν ἂν δύνηται τρόπον. οὐδὲ γὰρ

Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι· τούτοις γὰρ δὴ μέγισται δέδονται δωρεαὶ παρ' ὑμῶν καὶ ὑπὲρ μεγίστων. οὐδ' ἂν ἠνέσχεσθε, εἰ προσέγραψέ τις ἐν τῇ στήλῃ "ἐξεῖναι "δὲ καὶ ὑβρίζειν αὐτοῖς ὃν ἂν βούλωνται·" ὑπὲρ γὰρ αὐτοῦ τούτου τὰς ἄλλας ἔλαβον δωρεάς, ὅτι τοὺς ὑβρίζοντας ἔπαυσαν.

171 Ὅτι τοίνυν καὶ κεκόμισται χάριν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρ' ὑμῶν, οὐ μόνον ὧν αὐτὸς λελειτούργηκε λειτουργιῶν ἀξίαν (μικρὰ γάρ αὕτη γέ τις ἦν), ἀλλὰ 570
καὶ τῶν μεγίστων, καὶ τοῦτο βούλομαι δεῖξαι, ἵνα μηδ' ὀφείλειν οἴησθέ τι τῷ καταπτύστῳ τούτῳ. ὑμεῖς γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐχειροτονήσατε τοῦτον τῆς παράλου ταμίαν, ὄντα τοιοῦτον οἷός ἐστι, καὶ πάλιν ἵππαρχον, ὀχεῖσθαι διὰ τῆς ἀγορᾶς ταῖς πομπαῖς οὐ δυνάμενον, καὶ μυστηρίων ἐπιμελητὴν καὶ ἱεροποιόν ποτε καὶ
172 βοώνην, καὶ τὰ τοιαῦτα δή. εἶτα πρὸς τῶν θεῶν τὸ τὴν τῆς φύσεως κακίαν καὶ ἀνανδρίαν καὶ πονηρίαν ταῖς παρ' ὑμῶν ἀρχαῖς καὶ τιμαῖς καὶ χειροτονίαις ἐπανορθοῦσθαι μικρὰν ὑπολαμβάνετ' εἶναι δωρεὰν καὶ χάριν; καὶ μὴν εἴ τις αὐτοῦ ταῦτ' ἀφέλοιτο "ἱππάρχη-
173 "κα, τῆς παράλου ταμίας γέγονα," τίνος ἄλλου ἔστ' ἄξιος οὗτος; ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνό γ' ἐπίστασθε, ὅτι τῆς μὲν παράλου ταμιεύσας Κυζικηνῶν ἥρπασε πλεῖν ἢ πέντε τάλαντα, ὑπὲρ ὧν ἵνα μὴ δῷ δίκην, πάντα τρόπον περιωθῶν καὶ ἐλαύνων τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ σύμβολα συγχέων τὴν μὲν πόλιν ἐχθρὰν τῇ πόλει πεποίηκε, τὰ χρήματα δ' αὐτὸς ἔχει, ἵππαρχος δὲ χειροτονηθεὶς λελύμανται τὸ ἱππικὸν ὑμῶν, τοιούτους θεὶς
174 νόμους οὓς πάλιν αὐτὸς ἔξαρνος ἦν μὴ τεθεικέναι. καὶ τῆς μὲν παράλου ταμιεύων τότε, ὅτε τὴν ἐπὶ Θηβαίους ἔξοδον εἰς Εὔβοιαν ἐποιεῖσθ' ὑμεῖς, δώδεκα τῆς πόλεως τάλαντα ἀναλίσκειν ταχθείς, ἀξιούντων ὑμῶν πλεῖν

*καὶ παραπέμπειν τοὺς στρατιώτας οὐκ ἐβοήθησεν,
ἀλλ᾽ ἤδη τῶν σπονδῶν γεγονυιῶν, ἃς Διοκλῆς ἐσπεί-
σατο Θηβαίοις, ἧκεν. καὶ τότε ἡττᾶτο πλέων τῶν ἰδιω-
τικῶν τριήρων μιᾶς· οὕτως εὖ τὴν ἱερὰν τριήρη παρε-
σκευάκει. ἱππαρχῶν τοίνυν, τί οἴεσθε τἄλλα; ἀλλ᾽ ἵπ-* 571
*πον, ἵππον οὐκ ἐτόλμησεν ὁ λαμπρὸς καὶ πλούσιος οὗ-
τος πρίασθαι, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀλλοτρίου τὰς πομπὰς ἡγεῖτο,
τοῦ Φιλομήλου τοῦ Παιανιέως ἵππου. καὶ ταῦτα πάν-
τες ἴσασιν οἱ ἱππεῖς. καὶ ὅτι ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, κάλει
μοι καὶ τούτων τοὺς μάρτυρας.*

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

175 *Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
ὅσων ἤδη καταχειροτονήσαντος τοῦ δήμου περὶ τὴν
ἑορτὴν ἀδικεῖν ὑμεῖς κατεγνώκατε, εἰπεῖν, καὶ δεῖξαι
τί πεποιηκότες αὐτῶν ἔνιοι τίνος ὀργῆς τετυχήκασι
παρ᾽ ὑμῶν, ἵνα ταῦτα πρὸς τὰ τούτῳ πεπραγμένα ἀν-
τιθῆτε. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἵνα πρώτης τῆς τελευταίας
γεγονυίας μνησθῶ καταγνώσεως, περὶ τὰ μυστήρια
ἀδικεῖν Εὐάνδρου κατεχειροτόνησεν ὁ δῆμος τοῦ Θε-
σπιέως, προβαλομένου αὐτὸν Μενίππου, Καρός τινος
ἀνθρώπου. ἔστι δ᾽ ὁ αὐτὸς νόμος τῷδε τῷ περὶ τῶν
Διονυσίων ὁ περὶ τῶν μυστηρίων, κἀκεῖνος ὕστερος*
176 *τοῦδε ἐτέθη. τί οὖν ποιήσαντος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
κατεχειροτονήσατε τοῦ Εὐάνδρου; τοῦτ᾽ ἀκούσατε,
ὅτι δίκην ἐμπορικὴν καταδικασάμενος τοῦ Μενίππου,
οὐκ ἔχων πρότερον λαβεῖν αὐτὸν, ὡς ἔφη, τοῖς μυστη-
ρίοις ἐπιδημοῦντος ἐπελάβετο. κατεχειροτονήσατε μὲν
διὰ ταῦτα, καὶ οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἄλλο προσῆν, εἰσελθόντα
δ᾽ εἰς τὸ δικαστήριον ἐβούλεσθε μὲν θανάτῳ κολάσαι,
τοῦ δὲ προβαλομένου πεισθέντος τήν δίκην τε πᾶσαν
ἀφεῖναι ἠναγκάσατε αὐτὸν, ἣν ᾑρήκει πρότερον (τὴν*

δὲ δυοῖν αὕτη ταλάντοιν), καὶ προσετιμήσατε τὰς βλά-
βας, ἃς ἐπὶ τῇ καταχειροτονίᾳ μένων ἐλογίζετο αὐτῷ 572
177 γεγενῆσθαι πρὸς ὑμᾶς ἄνθρωπος. εἷς μὲν οὗτος ἐξ
ἰδίου πράγματος, οὐδεμιᾶς ὕβρεως προσούσης, ὑπὲρ
αὐτοῦ τοῦ παραβῆναι τὸν νόμον τοσαύτην ἔδωκε δί-
κην. εἰκότως· τοῦτο γάρ ἐσθ' ὃ φυλάττειν ὑμᾶς δεῖ,
τοὺς νόμους, τὸν ὅρκον. ταῦτ' ἔχεθ' ὑμεῖς οἱ δικάζον-
τες ἀεὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὡσπερεὶ παρακαταθήκην, ἣν
ἅπασιν, ὅσοι μετὰ τοῦ δικαίου πρὸς ὑμᾶς ἔρχονται,
178 σῶν ὑπάρχειν δεῖ. ἕτερος ἀδικεῖν ποτ' ἔδοξεν ὑμῖν
περὶ τὰ Διονύσια, καὶ κατεχειροτονήσατ' αὐτοῦ παρε-
δρεύοντος ἄρχοντι τῷ υἱεῖ, ὅτι θέαν τινὸς καταλαμβά-
νοντος ἥψατο, ἐξείργων ἐκ τοῦ θεάτρου· ἦν δ' οὗτος
179 ὁ τοῦ βελτίστου πατὴρ Χαρικλείδου, τοῦ ἄρξαντος. καὶ
μέγα γ' ὑμῖν τοῦτ' ἐδόκει δίκαιον ἔχειν ὁ προβαλλό-
μενος λέγειν, "εἰ κατελάμβανον, ἄνθρωπε, θέαν, εἰ μὴ
"τοῖς κηρύγμασιν, ὡς σύ με φῄς, ἐπειθόμην, τίνος ἐκ
"τῶν νόμων εἶ κύριος, καὶ ὁ ἄρχων αὐτός; τοῖς ὑπηρέ-
"ταις ἐξείργειν εἰπεῖν, οὐκ αὐτὸς τύπτειν. οὐδ' οὕτω
"πείθομαι· ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν, πάντα μᾶλλον πλὴν
"αὐτὸς ἅψασθαι τῇ χειρί· πολλὰ γὰρ πρὸ τοῦ μὴ τὸ
"σῶμα ἕκαστον ὑβρίζεσθαι πεποιήκασιν οἱ νόμοι."
ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ἐχειροτονήσατε δ' ὑμεῖς· οὐ
μὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον οὗτος, ἀλλ' ἐτελεύ-
180 τησε πρότερον. ἑτέρου τοίνυν ὅ τε δῆμος ἅπας κατε-
χειροτόνησεν ἀδικεῖν περὶ τὴν ἑορτὴν καὶ ὑμεῖς εἰσελ-
θόντα ἀπεκτείνατε τοῦτον, Κτησικλέα, ὅτι σκῦτος
ἔχων ἐπόμπευε, καὶ τούτῳ μεθύων ἐπάταξέ τινα ἐχ-
θρὸν ὑπάρχονθ' αὑτῷ· ἐδόκει γὰρ ὕβρει καὶ οὐκ οἴ-
νῳ τύπτειν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τῆς πομπῆς καὶ τοῦ μεθύειν 573
πρόφασιν λαβὼν ἀδικεῖν, ὡς δούλοις χρώμενος τοῖς
181 ἐλευθέροις. ἁπάντων τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

τούτων, ὧν ὁ μὲν ὧν εἷλεν ἀποστὰς, ὁ δὲ καὶ θανάτῳ ζημιωθεὶς φαίνεται, πολλῷ δεινότερ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντες ἂν εἶναι φήσειαν τὰ Μειδίᾳ πεπραγμένα· οὔτε γὰρ πομπεύων οὔτε δίκην ᾑρηκὼς οὔτε παρεδρεύων οὔτ' ἄλλην σκῆψιν οὐδεμίαν ἔχων, πλὴν ὕβριν, τοιαῦτα πεποίηκεν οἷα οὐδεὶς ἐκείνων. καὶ τούτους μὲν ἐάσω.
182 ἀλλὰ Πύρρον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν Ἐτεοβουτάδην, ἐνδειχθέντα δικάζειν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ, θανάτῳ ζημιῶσαί τινες ὑμῶν ᾤοντο χρῆναι, καὶ τέθνηκεν ἁλοὺς παρ' ὑμῖν· καίτοι τοῦτο τὸ λῆμμα δι' ἔνδειαν, οὐ δι' ὕβριν λαμβάνειν ἐπεχείρησεν ἐκεῖνος. καὶ πολλοὺς ἂν ἑτέρους ἔχοιμι λέγειν, ὧν οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δ' ἠτιμωμένοι διὰ πολλῷ τούτων εἰσὶν ἐλάττω πράγματα. ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Σμίκρῳ δέκα ταλάντων ἐτιμήσατε καὶ Σκίτωνι τοσούτων ἑτέρων, δόξαντι παράνομα γράφειν, καὶ οὔτε παιδία οὔτε φίλους οὔτε συγγενεῖς οὔθ' ὁντινοῦν ἠλεήσατε τῶν παρόντων ἐκεί-
183 νοις. μὴ τοίνυν, ἐὰν μὲν εἴπῃ τις παράνομα, οὕτως ὀργιζόμενοι φαίνεσθε, ἐὰν δὲ ποιῇ, μὴ λέγῃ, πράως διάκεισθε. οὐδὲν γὰρ ῥῆμα οὐδ' ὄνομα οὕτως ἐστὶ τοῖς πολλοῖς ὑμῶν χαλεπὸν, ὡς ὅσα ὑβρίζων τις τὸν ἐντυχόντα ὑμῶν διαπράττεται. μὴ τοίνυν αὐτοὶ καθ' ὑμῶν αὐτῶν δεῖγμα τοιοῦτον ἐξενέγκητε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς ἄρα ὑμεῖς, ἂν μὲν τῶν μετρίων τινὰ καὶ δημοτικῶν λάβητε ὁτιοῦν ἀδικοῦντα, οὔτ' ἐλεήσετε οὔτ' ἀφήσετε, ἀλλ' ἀποκτενεῖτε ἢ ἀτιμώσετε, ἐὰν 574
δὲ πλούσιος ὤν τις ὑβρίζῃ, συγγνώμην ἕξετε. μὴ δῆτα· οὐ γὰρ δίκαιον· ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως ὀργιζόμενοι φαίνεσθε.

184 Ἃ τοίνυν οὐδενὸς τῶν εἰρημένων ἧττον ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, ταῦτ' εἰπὼν ἔτι καὶ βραχέα περὶ τούτων διαλεχθεὶς καταβήσομαι. ἔστιν,

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μεγάλη τοῖς ἀδικοῦσιν ἅπασι με-
ρὶς καὶ πλεονεξία ἡ τῶν ὑμετέρων τρόπων πραότης.
ὅτι δὴ ταύτης οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑμῖν μεταδοῦναι τούτῳ προσ-
ήκει, ταῦτ᾽ ἀκούσατέ μου. ἐγὼ νομίζω πάντας ἀν-
θρώπους ἐράνους φέρειν παρὰ τὸν βίον αὑτοῖς, οὐχὶ
τούσδε μόνους οὓς συλλέγουσί τινες καὶ ὧν πληρωταὶ
185 γίγνονται, ἀλλὰ καὶ ἄλλους. οἷον ἔστι μέτριος καὶ φι-
λάνθρωπός τις ἡμῶν καὶ πολλοὺς ἐλεῶν· τούτῳ ταὐ-
τὸ δίκαιον ὑπάρχειν παρὰ πάντων, ἄν ποτ᾽ εἰς χρείαν
καὶ ἀγῶνα ἀφίκηται. ἄλλος οὑτοσί τις ἀναιδὴς καὶ πολ-
λοὺς ὑβρίζων, καὶ τοὺς μὲν πτωχοὺς, τοὺς δὲ καθάρ-
ματα, τοὺς δ᾽ οὐδὲν ὑπολαμβάνων εἶναι· τούτῳ τὰς
αὐτὰς δίκαιον ὑπάρχειν φορὰς, ἅσπερ αὐτὸς εἰσενή-
νοχε τοῖς ἄλλοις. ἂν τοίνυν ὑμῖν ὀρθῶς ἐπίῃ σκοπεῖν,
τούτου πληρωτὴν εὑρήσετε Μειδίαν ὄντα τοῦ ἐράνου,
καὶ οὐκ ἐκείνου.

186 Οἶδα τοίνυν ὅτι τὰ παιδία ἔχων ὀδυρεῖται, καὶ
πολλοὺς λόγους καὶ ταπεινοὺς ἐρεῖ, δακρύων καὶ ὡς
ἐλεεινότατον ποιῶν ἑαυτόν. ἔστι δ᾽, ὅσῳ περ ἂν αὑτὸν
νῦν ταπεινότερον ποιῇ, τοσούτῳ μᾶλλον ἄξιον μισεῖν
αὐτὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. διὰ τί; ὅτι εἰ μὲν μηδα-
μῶς δυνηθεὶς ταπεινὸς γενέσθαι οὕτως ἀσελγὴς καὶ
βίαιος ἦν ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος βίου, τῇ φύσει καὶ 575
τῇ τύχῃ, δι᾽ ἣν τοιοῦτος ἐγένετο, ἄξιον ἦν ἄν τι τῆς
ὀργῆς ἀνεῖναι· εἰ δ᾽ ἐπιστάμενος μέτριον παρέχειν
ἑαυτὸν ὅταν βούληται, τὸν ἐναντίον ἢ τοῦτον τὸν τρό-
πον εἵλετο ζῆν, εὔδηλον δήπου τοῦθ᾽, ὅτι καὶ νῦν ἂν
διακρούσηται, πάλιν αὐτὸς ἐκεῖνος ὃν ὑμεῖς ἴστε γενή-
187 σεται. οὐ δεῖ δὴ προσέχειν, οὐδὲ τὸν παρόντα καιρὸν,
ὃν οὗτος ἐξεπίτηδες πλάττεται, κυριώτερον οὐδὲ πι-
στότερον τοῦ παντὸς, ὃν αὐτοὶ σύνιστε, χρόνου ποιήσα-
σθαι. ἐμοὶ παιδία οὐκ ἔστιν, οὐδ᾽ ἂν ἔχοιμι ταῦτα πα-

ῥαστησάμενος κλάειν καὶ δακρύειν ἐφ' οἷς ὑβρίσθην.
διὰ τοῦτ' ἄρα τοῦ πεποιηκότος ὁ πεπονθὼς ἔλαττον
188 ἕξω παρ' ὑμῖν; μὴ δῆτα· ἀλλ' ὅταν οὗτος ἔχων τὰ παι-
δία τούτοις ἀξιοῖ δοῦναι τὴν ψῆφον ὑμᾶς, τόθ' ὑμεῖς
τοὺς νόμους ἔχοντά με πλησίον ἡγεῖσθε παρεστάναι
καὶ τὸν ὅρκον ὃν ὀμωμόκατε, τούτοις ἀξιοῦντα καὶ ἀν-
τιβολοῦντα ἕκαστον ὑμῶν ψηφίσασθαι. οἷς ὑμεῖς κατὰ
πολλὰ δικαιότερον πρόσθοισθ' ἂν ἢ τούτῳ· καὶ γὰρ
ὀμωμόκατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς νόμοις πεί-
θεσθαι, καὶ τῶν ἴσων μέτεστιν ὑμῖν διὰ τοὺς νό-
μους, καὶ πάνθ' ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ ὑμῖν διὰ τοὺς νό-
μους ἐστὶν, οὐ διὰ Μειδίαν οὐδὲ διὰ τοὺς Μειδίου
παῖδας.
189 Καὶ "ῥήτωρ ἐστὶν οὗτος" ἴσως ἐμὲ φήσει λέγων.
ἐγὼ δ', εἰ μὲν ὁ συμβουλεύων ὅ τι ἂν συμφέρειν ὑμῖν
ἡγῆται, καὶ τοῦτ' ἄχρι τοῦ μηδὲν ὑμῖν ἐνοχλεῖν, μηδὲ
βιάζεσθαι, ῥήτωρ ἐστὶν, οὔτε φύγοιμ' ἂν οὔτ' ἀπαρ-
νοῦμαι τοῦτο τοὔνομα· εἰ μέντοι ῥήτωρ ἐστὶν οἵους
ἐνίους τῶν λεγόντων ἐγὼ καὶ ὑμεῖς δὲ ὁρᾶτε, ἀναιδεῖς 576
καὶ ὑφ' ὑμῶν πεπλουτηκότας, οὐκ ἂν εἴην οὗτος ἐγώ·
εἴληφα μὲν γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν παρ' ὑμῶν, τὰ δὲ ὄντα εἰς
ὑμᾶς πλὴν πάνυ μικρῶν ἅπαντ' ἀνήλωκα. καίτοι καὶ
εἰ τούτων ἦν πονηρότατος, κατὰ τοὺς νόμους ἔδει παρ'
ἐμοῦ δίκην λαμβάνειν, οὐκ ἐφ' οἷς ἐλειτούργουν ὑβρί-
190 ζειν. ἔτι τοίνυν οὐδείς ἐστιν ὅστις ἐμοὶ τῶν λεγόντων
συναγωνίζεται. καὶ οὐδενὶ μέμφομαι· οὐδὲ γὰρ αὐ-
τὸς οὐδενὸς ἕνεκα τούτων οὐδὲν ἐν ὑμῖν πώποτ' εἶπον,
ἀλλ' ἁπλῶς κατ' ἐμαυτὸν ἔγνων καὶ λέγειν καὶ πράτ-
τειν ὅ τι ἂν συμφέρον ὑμῖν ἡγῶμαι. ἀλλὰ τούτῳ πάν-
τας αὐτίκα δὴ μάλα συνεξεταζομένους τοὺς ῥήτορας
ὄψεσθ' ἐφεξῆς. καίτοι πῶς ἐστι δίκαιον τοὔνομα μὲν

τοῦτο ὡς ὄνειδος προφέρειν ἐμοί, διὰ τούτων δ' αὐτὸν
τῶν ἀνδρῶν ἀξιοῦν σωθῆναι;

191 Τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτ' ἐρεῖ, ὡς ἐσκεμ-
μένα καὶ παρεσκευασμένα πάντα λέγω νῦν. ἐγὼ δ'
ἐσκέφθαι μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημὶ καὶ οὐκ ἂν
ἀρνηθείην, καὶ μεμελετηκέναι γ' ὡς ἐνῆν μάλιστα ἐμοί·
καὶ γὰρ ἂν ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων
ἠμέλουν ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον πρὸς ὑμᾶς· γε-
192 γραφέναι μέντοι μοι τὸν λόγον Μειδίαν· ὁ γὰρ τὰ ἔρ-
γα παρεσχηκώς, περὶ ὧν εἰσιν οἱ λόγοι, δικαιότατ' ἂν
ταύτην ἔχοι τὴν αἰτίαν, οὐχ ὁ ἐσκεμμένος οὐδ' ὁ μερι-
μνήσας τὰ δίκαια λέγειν νῦν. ἐγὼ μὲν οὖν τοῦτο ποιῶ,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ· Μειδίαν μέν-
τοι μηδὲν ἐσκέφθαι πώποτ' ἐν παντὶ τῷ βίῳ δίκαιον
εἰκός ἐστιν· εἰ γὰρ καὶ κατὰ μικρὸν ἐπήει τὰ τοιαῦτ'
αὐτῷ σκοπεῖν, οὐκ ἂν τοσοῦτον διημάρτανε τοῦ πρά-
γματος.

193 Οἶμαι τοίνυν αὐτὸν οὐδὲ τοῦ δήμου κατηγορεῖν 577
ὀκνήσειν οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἅπερ τότ' ἐτόλμα λέ-
γειν ὅτ' ἦν ἡ προβολή, ταῦτα καὶ νῦν ἐρεῖν, ὡς ὅσοι
δέον ἐξιέναι κατέμενον καὶ ὅσοι τὰ φρούρια ἦσαν ἔρη-
μα λελοιπότες, ἠκκλησίασαν, καὶ χορευταὶ καὶ ξένοι
καὶ τοιοῦτοί τινες ἦσαν οἱ κατεχειροτόνησαν αὐτοῦ.
194 εἰς γὰρ τοῦτο θράσους καὶ ἀναιδείας τότ' ἀφίκετο, ὦ
ἄνδρες δικασταί, ὡς ἴσασιν ὅσοι παρῆσαν ὑμῶν, ὥστε
κακῶς λέγων καὶ ἀπειλῶν καὶ βλέπων εἰς τὸν ἀεὶ θο-
ρυβοῦντα τόπον τῆς ἐκκλησίας καταπλήξειν ᾤετο τὸν
δῆμον ἅπαντα. ᾗ καὶ γελοῖα εἶναι τὰ νῦν, οἶμαι, δά-
κρυα εἰκότως ἂν αὐτοῦ δοκοίη. τί λέγεις, ὦ μιαρὰ κε-
195 φαλή; σὺ τὰ σαυτοῦ παιδία ἀξιώσεις ἐλεεῖν ἢ σὲ τούσ-
δε, ἢ σπουδάξειν εἰς τὰ σά, τοὺς ὑπὸ σοῦ δημοσίᾳ
προπεπηλακισμένους; σὺ μόνος τῶν ὄντων ἀνθρώ-

πων ἐπὶ μὲν τοῦ βίου τοσαύτης ὑπερηφανίας πλήρης
ὢν πάντων ἀνθρώπων ἔσει φανερώτατος, ὥστε καὶ
πρὸς οὓς μηδέν ἐστί σοι πρᾶγμα, λυπεῖσθαι τὴν σὴν
θρασύτητα καὶ φωνὴν καὶ τὸ σὸν σχῆμα καὶ τοὺς σοὺς
ἀκολούθους καὶ πλοῦτον καὶ ὕβριν θεωροῦντας, ἐν δὲ
196 τῷ κρίνεσθαι παραχρῆμα ἐλεηθήσει; μεγάλην μέντἂν
ἀρχὴν, μᾶλλον δὲ τέχνην εἴης ἂν εὑρηκὼς, εἰ δύο τἀ-
ναντιώτατα ἑαυτοῖς ἐν οὕτω βραχεῖ χρόνῳ περὶ σεαυ-
τὸν δύναιο ποιεῖσθαι, φθόνον ἐξ ὧν ζῇς, καὶ ἐφ᾽ οἷς
ἐξαπατᾷς ἔλεον. οὐκ ἔστιν οὐδαμόθεν σοι προσήκων
ἔλεος οὐδὲ καθ᾽ ἓν, ἀλλὰ τοὐναντίον μῖσος καὶ φθόνος
καὶ ὀργή· τούτων γὰρ ἄξια ποιεῖς. ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκεῖνο ἐπ-
άνειμι, ὅτι τοῦ δήμου κατηγορήσει καὶ τῆς ἐκκλησίας. 578
197 ὅταν οὖν τοῦτο ποιῇ, ἐνθυμεῖσθε παρ᾽ ὑμῖν αὐτοῖς,
ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι οὗτος τῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ στρατευ-
σαμένων ἱππέων, ὅτε εἰς Ὄλυνθον διέβησαν, ἐλθὼν
πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατηγόρει. πάλιν νῦν
μείνας πρὸς τοὺς ἐξεληλυθότας τοῦ δήμου κατηγορή-
σει. πότερον οὖν ὑμεῖς, ἐάν τε μένητε ἐάν τε ἐξίητε,
ὁμολογήσετ᾽ εἶναι τοιοῦτοι οἵους Μειδίας ὑμᾶς ἀπο-
φαίνει, ἢ τοὐναντίον τοῦτον ἀεὶ πανταχοῦ θεοῖς ἐχ-
θρὸν καὶ βδελυρόν; ἐγὼ μὲν οἶμαι τοῦτον τοιοῦτον· ὃν
γὰρ οὐχ ἱππεῖς, οὐ συνάρχοντες, οὐ φίλοι δύνανται
198 φέρειν, τί τοῦτον εἴπῃ τις; ἐμοὶ μὲν νὴ τὸν Δία καὶ τὸν
Ἀπόλλω καὶ τὴν Ἀθηνᾶν (εἰρήσεται γὰρ, εἴτ᾽ ἄμεινον
εἴτε μὴ,) ὅθ᾽ οὗτος, ὡς ἀπήλλαγμαι, περιιὼν ἐλογο-
ποίει, ἔνδηλοί τινες ἦσαν ἀχθόμενοι τῶν πάνυ τούτῳ
λαλούντων ἡδέως. καὶ νὴ Δία αὐτοῖς πολλὴ συγγνώ-
μη· οὐ γάρ ἐστι φορητὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ πλουτεῖ
μόνος καὶ λέγειν δύναται μόνος, καὶ πάντες εἰσὶ τούτῳ
199 καθάρματα καὶ πτωχοὶ καὶ οὐδ᾽ ἄνθρωποι. τὸν οὖν
ἐπὶ ταύτης τῆς ὑπερηφανίας ὄντα, νῦν ἂν ἀποφύγῃ,

τί ποιήσειν οἴεσθε; ἐξ ὅτου δὲ τοῦτ᾽ ἂν εἰδείητε ἐγὼ φράσω· εἰ τοῖς μετὰ τὴν χειροτονίαν τεκμηρίοις θεωρήσαιτε. τίς γάρ ἐστιν ὅστις καταχειροτονηθὲν αὐτοῦ, καὶ ταῦτ᾽ ἀσεβεῖν περὶ τὴν ἑορτήν, εἰ καὶ μηδεὶς ἄλλος ἐπῆν ἀγὼν ἔτι μηδὲ κίνδυνος, οὐκ ἂν ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ κατέδυ καὶ μέτριον παρέσχεν ἑαυτὸν τόν γε δὴ μέχρι
200 τῆς κρίσεως χρόνον, εἰ καὶ μὴ πάντα; οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἄν. ἀλλ᾽ οὐ Μειδίας, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης λέγει, λοιδορεῖται, βοᾷ. χειροτονεῖταί τις; Μειδίας Ἀναγυρά- 579
σιος προβέβληται. Πλουτάρχου προξενεῖ, τἀπόρρητα οἶδεν, ἡ πόλις αὐτὸν οὐ χωρεῖ. καὶ ταῦτα πάντα ποιεῖ δῆλον ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐνδεικνύμενος ἢ ὅτι "ἐγὼ πέπονθα "οὐδὲν ὑπὸ τῆς καταχειροτονίας, οὐδὲ δέδοικα οὐδὲ φο-
201 βοῦμαι τὸν μέλλοντα ἀγῶνα." ὃς οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ μὲν ὑμᾶς δεδιέναι δοκεῖν αἰσχρὸν ἡγεῖται, τὸ δὲ μηδὲν φροντίζειν ὑμῶν νεανικόν, τοῦτον οὐκ ἀπολωλέναι δεκάκις προσήκει; οὐδὲ γὰρ ἕξειν ὑμᾶς ὅ τι χρήσεσθε αὐτῷ νομίζει. πλούσιος, θρασύς, μέγα φρονῶν, μέγα φθεγγόμενος, βίαιος, ἀναιδής. ποῦ ληφθήσεται, νῦν ἐὰν διακρούσηται;

202 Ἀλλ᾽ ἔγωγε, εἰ μηδενὸς ἕνεκα τῶν ἄλλων, τῶν γε δημηγοριῶν ὧν ἑκάστοτε δημηγορεῖ, καὶ ἐν οἷς καιροῖς, τὴν μεγίστην ἂν αὐτὸν δικαίως οἶμαι δίκην δοῦναι. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ᾽, ὅτι ἐὰν μέν τι τῶν δεόντων ἀπαγγελθῇ τῇ πόλει καὶ τοιοῦτον οἷον εὐφρᾶναι πάντας, οὐδαμοῦ πώποτε Μειδίας τῶν συνηδομένων οὐδὲ
203 τῶν συγχαιρόντων ἐξητάσθη τῷ δήμῳ, ἂν δέ τι φλαῦρον, ὃ μηδεὶς ἂν βούλοιτο τῶν ἄλλων, πρῶτος ἀνέστηκεν εὐθέως καὶ δημηγορεῖ, ἐπεμβαίνων τῷ καιρῷ καὶ τῆς σιωπῆς ἀπολαύων, ἣν ἐπὶ τῷ περὶ τῶν συμβεβηκότων ἄχθεσθαι ποιεῖσθε ὑμεῖς· "τοιοῦτοι γάρ ἐστε, ὦ "ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἐξέρχεσθε, οὐδ᾽ οἴεσθ

"δεῖν χρήματα εἰσφέρειν. εἶτα θαυμάζετ' εἰ κακῶς τὰ
"πράγμαθ' ὑμῖν ἔχει; ἐμὲ οἴεσθ' ὑμῖν εἰσοίσειν, ὑμεῖς
"δὲ νεμεῖσθαι; ἐμὲ οἴεσθε τριηραρχήσειν, ὑμεῖς δ' οὐκ
204 "ἐμβήσεσθαι;" τοιαῦθ' ὑβρίζων καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ψυ- 580
χῆς πικρίαν καὶ κακόνοιαν, ἣν κατὰ τῶν πολλῶν ὑμῶν
ἔχων ἀφανῆ παρ' ἑαυτῷ περιέρχεται, φανερὰν ἐπὶ τοῦ
καιροῦ καθιστάς. δεῖ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
ὑμᾶς οὕτω νῦν, ὅταν ἐξαπατῶν καὶ φενακίζων ὀδύρη-
ται καὶ κλάῃ καὶ δέηται, ταῦθ' ὑποβάλλειν αὐτῷ· "τοι-
"οῦτος γὰρ εἶ, Μειδία· ὑβριστὴς γὰρ εἶ, οὐκ ἐθέλεις
"ἔχειν παρὰ σεαυτῷ τὼ χεῖρε. εἶτα θαυμάζεις εἰ κακὸς
"κακῶς ἀπολεῖ; ἀλλὰ νομίζεις ἡμᾶς μὲν ἀνέξεσθαί σου,
"αὐτὸς δὲ τυπτήσειν; καὶ ἡμᾶς μὲν ἀποψηφιεῖσθαί σου,
"σὺ δὲ οὐ παύσεσθαι;"

205 Καὶ βοηθοῦσιν οἱ λέγοντες ὑπὲρ αὐτοῦ οὐχ οὕτω
τούτῳ χαρίσασθαι μὰ τοὺς θεοὺς βουλόμενοι, ὡς ἐπη-
ρεάζειν ἐμοὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἔχθραν, ἣν οὗτος αὑτῷ
πρὸς ἐμέ, ἄν τ' ἐγὼ φῶ ἄν τε μὴ φῶ, φησὶν εἶναι, καὶ
βιάζεται οὐκ ὀρθῶς. ἀλλὰ κινδυνεύει τὸ λίαν εὐτυχεῖν
ἐνίοτε ἐπαχθεῖς ποιεῖν· ὅπου γὰρ ἐγὼ μὲν οὐδὲ πεπον-
θὼς κακῶς ἐχθρὸν εἶναί μοι τοῦτον ὁμολογῶ, οὗτος δὲ
οὐδ' ἀφιέντα ἀφίησιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγῶ-
σιν ἀπαντᾷ καὶ νῦν ἀναβήσεται μηδὲ τῆς κοινῆς τῶν
νόμων ἐπικουρίας ἀξιῶν ἐμοὶ μετεῖναι, πῶς οὐχ οὗτος
ἐπαχθής ἐστιν ἤδη καὶ μείζων ἢ καθ' ὅσον ἡμῶν ἑκά-
206 στῳ συμφέρει; ἔτι τοίνυν παρῆν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
καὶ καθῆτο Εὔβουλος ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅτε ὁ δῆμος κατε-
χειροτόνησε Μειδίου, καὶ καλούμενος ὀνομαστὶ ἀντι-
βολοῦντος τούτου καὶ λιπαροῦντος, ὡς ὑμεῖς ἴστε, οὐκ
ἀνέστη. καὶ μὴν εἰ μὲν μηδὲν ἠδικηκότος ἡγεῖτο τὴν
προβολὴν γεγενῆσθαι, τότ' ἔδει τόν γε φίλον δήπου
συνειπεῖν καὶ βοηθῆσαι· εἰ δὲ καταγνοὺς ἀδικεῖν τότε 581

διὰ ταῦτ᾽ οὐχ ὑπήκουσε, νῦν δ᾽, ὅτι προσκέκρουκεν
ἐμοὶ, διὰ ταῦτα τοῦτον ἐξαιτήσεται, ὑμῖν οὐχὶ καλῶς
207 ἔχει χαρίσασθαι· μὴ γὰρ ἔστω μηδεὶς ἐν δημοκρατίᾳ
τηλικοῦτος ὥστε συνειπὼν τὸν μὲν ὑβρίσθαι, τὸν δὲ
μὴ δοῦναι δίκην ποιῆσαι. ἀλλ᾽ εἰ κακῶς ἐμὲ βούλει
ποιεῖν, Εὔβουλε, ὡς ἔγωγε μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδα
ἀνθ᾽ ὅτου, δύνασαι μὲν καὶ πολιτεύει, κατὰ τοὺς νό-
μους δ᾽ ἥντινα βούλει παρ᾽ ἐμοῦ δίκην λάμβανε, ὧν δ᾽
ἐγὼ παρὰ τοὺς νόμους ὑβρίσθην, μή μ᾽ ἀφαιροῦ τὴν
τιμωρίαν. εἰ δ᾽ ἀπορεῖς ἐκείνως με κακῶς ποιῆσαι, εἴη
ἂν καὶ τοῦτο σημεῖον τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας, εἰ τοὺς ἄλ-
λους ῥᾳδίως κρίνων ἐμὲ μηδὲν ἔχεις ἐφ᾽ ὅτῳ τοῦτο
ποιήσεις.

208 Πέπυσμαι τοίνυν καὶ Φιλιππίδην καὶ Μνησαρχί-
δην καὶ Διότιμον τὸν Εὐωνυμέα καὶ τοιούτους τινὰς
πλουσίους καὶ τριηράρχους ἐξαιτήσεσθαι καὶ λιπαρή-
σειν παρ᾽ ὑμῶν αὐτὸν, αὐτοῖς ἀξιοῦντας δοθῆναι τὴν
χάριν ταύτην. περὶ ὧν οὐδὲν ἂν εἴποιμι πρὸς ὑμᾶς
φλαῦρον ἐγώ· καὶ γὰρ ἂν μαινοίμην. ἀλλ᾽ ἃ θεωρεῖν
ὑμᾶς, ὅταν οὗτοι δέωνται, δεῖ καὶ λογίζεσθαι, ταῦτ᾽
209 ἐρῶ. ἐνθυμεῖσθ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ γένοιτο, ὃ μὴ
γένοιτο οὐδ᾽ ἔσται, οὗτοι κύριοι τῆς πολιτείας μετὰ
Μειδίου καὶ τῶν ὁμοίων τούτῳ, καί τις ὑμῶν τῶν πολ-
λῶν καὶ δημοτικῶν ἀνθρώπων ἁμαρτὼν εἴς τινα τού-
των, μὴ τοιαῦθ᾽ οἷα Μειδίας εἰς ἐμὲ, ἀλλ᾽ ὁτιοῦν ἄλλο,
εἰς δικαστήριον εἰσίοι πεπληρωμένον ἐκ τούτων, τίνος
συγγνώμης ἢ τίνος λόγου τυχεῖν ἂν οἴεσθε; ταχύ γ᾽ ἂν
χαρίσαιντο, οὐ γάρ; ἢ δεηθέντι τῳ τῶν πολλῶν προσ-
σχοῖεν, ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εὐθέως εἴποιεν "τὸν δὲ βάσκανον, 582
"τὸν δὲ ὄλεθρον, τοῦτον δὲ ὑβρίζειν, ἀναπνεῖν δέ; ὃν
210 "εἴ τις ἐᾷ ζῆν, ἀγαπᾶν ἔδει;" μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τούτοις τοῖς οὕτω χρησαμένοις ἂν ὑμῖν ἄλλως

πως ἔχετε ὑμεῖς, μηδὲ τὸν πλοῦτον μηδὲ τὴν δόξαν τὴν
τούτων θαυμάζετε, ἀλλ᾽ ὑμᾶς αὐτούς. πολλὰ τούτοις
ἀγαθά ἐστιν, ἃ τούτους οὐδεὶς κωλύει κεκτῆσθαι· μὴ
τοίνυν μηδ᾽ οὗτοι τὴν ἄδειαν, ἣν ἡμῖν κοινὴν οὐσίαν
211 οἱ νόμοι παρέχουσι, κωλυόντων κεκτῆσθαι. οὐδὲν δει-
νὸν οὐδ᾽ ἐλεεινὸν Μειδίας πείσεται, ἂν ἴσα κτήσηται
τοῖς πολλοῖς ὑμῶν, οὓς νῦν ὑβρίζει καὶ πτωχοὺς ἀπο-
καλεῖ, ἃ δὲ νῦν περιόντ᾽ αὐτὸν ὑβρίζειν ἐπαίρει, περι-
αιρεθῇ. οὐδ᾽ οὗτοι δήπου ταῦθ᾽ ὑμῶν εἰσι δίκαιοι δεῖ-
σθαι, "μὴ κατὰ τοὺς νόμους δικάσητε, ὦ ἄνδρες δικα-
"σταί· μὴ βοηθήσητε τῷ πεπονθότι δεινά· μὴ εὐορ-
"κεῖτε· ἡμῖν δότε τὴν χάριν ταύτην." ταῦτα γὰρ, ἄν
τι δέωνται περὶ τούτου, δεήσονται, κἂν μὴ ταῦτα λέ-
212 γωσι τὰ ῥήματα. ἀλλ᾽ εἴπερ εἰσὶ φίλοι, καὶ δεινὸν εἰ
μὴ πλουτήσει Μειδίας ἡγοῦνται, εἰσὶ μὲν εἰς τὰ μάλιστ᾽
αὐτοὶ πλούσιοι, καὶ καλῶς ποιοῦσι, χρήματα δ᾽ αὐτῷ
παρ᾽ ἑαυτῶν δόντων, ἵν᾽ ὑμεῖς μὲν ἐφ᾽ οἷς εἰσήλθετε
ὀμωμοκότες δικαίως ψηφίσησθε, οὗτοι δὲ παρ᾽ αὑτῶν
τὰς χάριτας, μὴ μετὰ τῆς ὑμετέρας αἰσχύνης, ποιῶν-
ται. εἰ δ᾽ οὗτοι χρήματ᾽ ἔχοντες μὴ πρόοιντ᾽ ἂν, πῶς
ὑμῖν καλὸν τὸν ὅρκον προέσθαι;

213 Πλούσιοι πολλοὶ συνεστηκότες, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τὸ δοκεῖν τινὲς εἶναι δι᾽ εὐπορίαν προσειληφό-
τες, ὑμῶν παρίασι δεησόμενοι. τούτων μηδενί με, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προῆσθε, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἕκαστος τού- 583
των ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων καὶ ὑπὲρ τούτου
σπουδάσεται, οὕτως ὑμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῶν
νόμων καὶ ἐμοῦ τοῦ ἐφ᾽ ὑμᾶς καταπεφευγότος σπου-
δάσατε, καὶ τηρήσατε τὴν γνώμην ταύτην ἐφ᾽ ἧς νῦν
214 ἐστέ. καὶ γὰρ εἰ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τόθ᾽ ὅτ᾽ ἦν
ἡ προβολὴ, τὰ πεπραγμένα ὁ δῆμος ἀκούσας ἀπεχειρο-
τόνησε Μειδίου, οὐκ ἂν ὁμοίως ἦν δεινόν· καὶ γὰρ μη

γεγενῆσθαι, καὶ μὴ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικήματα ταῦτ᾽
εἶναι, καὶ πολλὰ ἂν εἶχέ τις αὐτὸν παραμυθήσασθαι.
νῦν δὲ τοῦτο καὶ πάντων ἄν μοι δεινότατον συμβαίη,
215 εἰ παρ᾽ αὐτὰ μὲν τἀδικήματα οὕτως ὀργίλως καὶ πι-
κρῶς καὶ χαλεπῶς ἅπαντες ἔχοντες ἐφαίνεσθε ὥστε
Νεοπτολέμου καὶ Μνησαρχίδου καὶ Φιλιππίδου καί τι-
νος τῶν σφόδρα πλουσίων τούτων δεομένων καὶ ἐμοῦ
καὶ ὑμῶν ἐβοᾶτε μὴ ἀφεῖναι, καὶ προσελθόντος μοι
Βλεπαίου τοῦ τραπεζίτου τηλικοῦτ᾽ ἀνεκράγετε, ὡς,
216 τοῦτ᾽ ἐκεῖνο, χρήματά μου ληψομένου, ὥστε με, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, φοβηθέντα τὸν ὑμέτερον θόρυβον θοἰ-
μάτιον προέσθαι καὶ μικροῦ γυμνὸν ἐν τῷ χιτωνίσκῳ
γενέσθαι, φεύγοντα ἐκεῖνον ἕλκοντά με, καὶ μετὰ
ταῦτα ἀπαντῶντες "ὅπως ἐπέξει τῷ μιαρῷ καὶ μὴ δια-
"λύσει· θεάσονταί σε τί ποιήσεις Ἀθηναῖοι" τοιαῦτα
λέγοντες· ἐπειδὴ δὲ κεχειροτόνηται μὲν ὕβρις τὸ πρᾶ-
γμα εἶναι, ἐν ἱερῷ δ᾽ οἱ ταῦτα κρίνοντες καθεζόμενοι
διέγνωσαν, διέμεινα δ᾽ ἐγὼ καὶ οὐ προὔδωκα οὔθ᾽
ὑμᾶς οὔτ᾽ ἐμαυτὸν, τηνικαῦτ᾽ ἀποψηφιεῖσθε ὑμεῖς.
217 μηδαμῶς· πάντα γὰρ τὰ αἴσχιστα ἔνεστιν ἐν τῷ πρά- 584
γματι. εἰμὶ δ᾽ οὐ τούτων ὑμῖν ἄξιος (πῶς γὰρ, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι;) κρίνων ἄνθρωπον καὶ δοκοῦντα καὶ
ὄντα βίαιον καὶ ὑβριστὴν, ἡμαρτηκότα ἀσελγῶς ἐν πα-
νηγύρει, μάρτυρας τῆς ὕβρεως τῆς ἑαυτοῦ πεποιημέ-
νον οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιδημήσαντας
ἅπαντας τῶν Ἑλλήνων. ἤκουσεν ὁ δῆμος τὰ πεπρα-
γμένα τούτῳ. τί οὖν; ὑμῖν καταχειροτονήσας παρέδω-
218 κεν. οὐ τοίνυν οἷόν τε ἀφανῆ τὴν γνῶσιν ὑμῶν γενέ-
σθαι, οὐδὲ λαθεῖν, οὐδ᾽ ἀνεξέταστον εἶναι τί ποθ᾽ ὡς
ὑμᾶς τοῦ πράγματος ἐλθόντος ἔγνωτε· ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν
κολάσητε, δόξετε σώφρονες εἶναι καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ
καὶ μισοπόνηροι, ἂν δ᾽ ἀφῆτε, ἄλλου τινὸς ἡττῆσθαι.

οὐ γὰρ ἐκ πολιτικῆς αἰτίας, οὐδ᾽ ὥσπερ Ἀριστοφῶν
ἀποδοὺς τοὺς στεφάνους ἔλυσε τὴν προβολὴν, ἀλλ᾽ ἐξ
ὕβρεως, ἐκ τοῦ μηδὲν ἂν ὧν πεποίηκεν ἀναλῦσαι δύ-
νασθαι κρίνεται. πότερ᾽ οὖν τούτου γενομένου κρεῖτ-
τον αὖθις ἢ νυνὶ κολάσαι; ἐγὼ μὲν οἶμαι νῦν· κοινὴ
γὰρ ἡ κρίσις, καὶ τἀδικήματα πάντ᾽ ἐφ᾽ οἷς νῦν κρίνε-
ται κοινά.

219 Ἔτι δὲ οὐκ ἐμὲ ἔτυπτεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μό-
νον οὗτος οὐδ᾽ ὕβριζε τῇ διανοίᾳ τότε, ποιῶν οἷα ἐποίει,
ἀλλὰ πάντας, ὅσους περ ἂν οἴηταί τις ἧττον ἐμοῦ δύ-
νασθαι δίκην ὑπὲρ αὑτῶν λαβεῖν. εἰ δὲ μὴ πάντες
ἐπαίεσθε μηδὲ πάντες ἐπηρεάζεσθε χορηγοῦντες, ἴστε
δήπου τοῦθ᾽, ὅτι οὐδ᾽ ἐχορηγεῖθ᾽ ἅμα πάντες, οὐδὲ
δύναιτ᾽ ἄν ποθ᾽ ὑμᾶς ἅπαντας μιᾷ χειρὶ οὐδεὶς προπη-
220 λακίσαι. ἀλλ᾽ ὅταν εἷς ὁ παθὼν μὴ λάβῃ δίκην, τόθ᾽
ἕκαστον αὐτὸν χρὴ προσδοκᾶν τὸν πρῶτον μετὰ ταῦτ᾽
ἀδικησόμενον γενήσεσθαι, καὶ μὴ παρορᾶν τὰ τοι- 585
αῦτα, μηδ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐλθεῖν περιμένειν, ἀλλ᾽ ὡς ἐκ
πλείστου φυλάττεσθαι. μισεῖ Μειδίας ἴσως ἐμὲ, ὑμῶν
δέ γε ἕκαστον ἄλλος τις. ἆρ᾽ οὖν συγχωρήσαιτ᾽ ἂν τοῦ-
τον, ὅστις ἐστὶν ἕκαστος ὁ μισῶν, κύριον γίγνεσθαι
τοῦ ταῦθ᾽, ἅπερ οὗτος ἐμὲ, ὑμῶν ἕκαστον ποιῆσαι;
ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἐμὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
221 ναῖοι, προῆσθε τούτῳ. ὁρᾶτε δέ· αὐτίκα δὴ μάλα, ἐπει-
δὰν ἀναστῇ τὸ δικαστήριον, εἷς ἕκαστος ὑμῶν, ὁ μὲν
θᾶττον ἴσως, ὁ δὲ σχολαίτερον, οἴκαδ᾽ ἄπεισιν οὐδὲν
φροντίζων οὐδὲ μεταστρεφόμενος οὐδὲ φοβούμενος,
οὔτ᾽ εἰ φίλος οὔτ᾽ εἰ μὴ φίλος αὐτῷ συντεύξεταί τις,
οὐδέ γε εἰ μέγας ἢ μικρὸς, οὐδ᾽ εἰ ἰσχυρὸς ἢ ἀσθενὴς,
οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· τί δήποτε; ὅτι τῇ ψυχῇ τοῦτ᾽
οἶδε καὶ θαρρεῖ καὶ πεπίστευκε τῇ πολιτείᾳ, μηδένα ἕλ-
222 ξειν μηδ᾽ ὑβριεῖν μηδὲ τυπτήσειν. εἶτ᾽ ἐφ᾽ ἧ ἀδείᾳ αὐ-

τοὶ πορεύεσθε, ταύτην οὐ βεβαιώσαντες ἐμοὶ βαδιεῖ-
σθε; καὶ τίνι χρή με λογισμῷ περιεῖναι ταῦτα παθόντα,
εἰ περιόψεσθέ με νῦν ὑμεῖς; θάρρει νὴ Δία, φήσειέ
τις ἄν· οὐ γὰρ ἔτ' οὐδὲν ὑβρισθήσει. ἐὰν δὲ, τότ' ὀρ-
γιεῖσθε, νῦν ἀφέντες; μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ,
μὴ προδῶτε μήτ' ἐμὲ μήθ' ὑμᾶς αὐτοὺς μήτε τοὺς νό-
223 μους. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο εἰ θέλοιτε σκοπεῖν καὶ ζη-
τεῖν, τῷ ποτ' εἰσὶν ὑμῶν οἱ ἀεὶ δικάζοντες ἰσχυροὶ καὶ
κύριοι τῶν ἐν τῇ πόλει πάντων, ἐάν τε διακοσίους ἐάν
τε χιλίους ἐάν θ' ὁπόσους ἂν ἡ πόλις καθίσῃ, οὔτε τῷ
μεθ' ὅπλων εἶναι συντεταγμένοι μόνοι τῶν ἄλλων πο-
λιτῶν, εὕροιτ' ἂν, οὔτε τῷ τὰ σώματ' ἄριστα ἔχειν καὶ
μάλιστα ἰσχύειν, οὔτε τῷ τὴν ἡλικίαν εἶναι νεώτατοι, 586
οὔτε τῶν τοιούτων οὐδενὶ, ἀλλὰ τῇ τῶν νόμων ἰσχύϊ.
224 ἡ δὲ τῶν νόμων ἰσχὺς τίς ἐστιν; ἆρ' ἐάν τις ὑμῶν ἀδι-
κούμενος ἀνακράγῃ, προσδραμοῦνται καὶ παρέσονται
βοηθοῦντες; οὔ· γράμματα γὰρ γεγραμμένα ἐστὶ, καὶ
οὐχὶ δύναιντ' ἂν τοῦτο ποιῆσαι. τίς οὖν ἡ δύναμις αὐ-
τῶν ἐστίν; ὑμεῖς ἐὰν βεβαιῶτε αὐτοὺς καὶ παρέχητε
κυρίους ἀεὶ τῷ δεομένῳ. οὐκοῦν οἱ νόμοι τε ὑμῖν εἰσιν
225 ἰσχυροὶ καὶ ὑμεῖς τοῖς νόμοις. δεῖ τοίνυν τούτοις βοη-
θεῖν ὁμοίως ὥσπερ ἂν αὐτῷ τις ἀδικουμένῳ, καὶ τὰ
τῶν νόμων ἀδικήματα κοινὰ νομίζειν, ἐφ' ὅτου περ ἂν
λαμβάνηται, καὶ μήτε λειτουργίας μήτ' ἔλεον μήτ' ἄν-
δρα μηδένα μήτε τέχνην μηδεμίαν εὑρῆσθαι μήτ' ἄλλο
μηδὲν δι' ὅτου παραβάς τις τοὺς νόμους οὐ δώσει
δίκην.

226 Ὑμῶν οἱ θεώμενοι τοῖς Διονυσίοις εἰσιόντα εἰς τὸ
θέατρον τοῦτον ἐσυρίττετε καὶ ἐκλώζετε, καὶ πάντα ἃ
μίσους ἐστὶ σημεῖα ἐποιεῖτε οὐδὲν ἀκηκοότες πω περὶ
αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ. εἶτα πρὶν μὲν ἐλεγχθῆναι τὸ πρᾶγμα
ὠργίζεσθε, προὐκαλεῖσθ' ἐπὶ τιμωρίαν τὸν παθόντα,

227 ἐκροτεῖθ', ὅτε προὐβαλόμην αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ· ἐπειδὴ δ' ἐξελήλεγκται, καὶ προκατέγνωκεν ὁ δῆμος τούτου εἰς ἱερὸν καθεζόμενος, καὶ τἄλλα προσεξήτασται τὰ πεπραγμένα τῷ μιαρῷ τούτῳ, καὶ δικάσοντες εἰλήχατε, καὶ πάντ' ἐστὶν ἐν ὑμῖν μιᾷ ψήφῳ διαπράξασθαι, νῦν ὀκνήσετε ἐμοὶ βοηθῆσαι, τῷ δήμῳ χαρίσασθαι, τοὺς ἄλλους σωφρονίσαι, μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας αὐτοὶ τὸ λοιπὸν διάγειν, παράδειγμα ποιήσαντες τοῦτον τοῖς ἄλλοις;

Πάντων οὖν ἕνεκα τῶν εἰρημένων, καὶ μάλιστα 587
τοῦ θεοῦ χάριν περὶ οὗ τὴν ἑορτὴν ἀσεβῶν οὗτος ἥλωκε, τὴν ὁσίαν καὶ δικαίαν θέμενοι ψῆφον τιμωρήσασθε τοῦτον.

XXII.

ΚΑΤΑ ΑΝΔΡΟΤΙΩΝΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Δύο ἦσαν ἐν Ἀθήναις βουλαί, ἡ μὲν διηνεκής, ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ περί τε φόνων ἑκουσίων καὶ τραυμάτων καὶ τοιούτων τινῶν δικάζουσα, ἑτέρα δὲ ἡ τὰ πολιτικὰ πράττουσα· αὕτη δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἠμείβετο, ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν τῶν τὴν βουλευτικὴν ἡλικίαν ἀγόντων συνισταμένη. νόμος δὲ ἦν ἐπιτάττων τῇ βουλῇ ταύτῃ ποιεῖσθαι τριήρεις καινάς, ἐὰν δὲ μὴ ποιήσηται, κωλύων αὐτὴν αἰτεῖν παρὰ τοῦ δήμου δωρεάν. νῦν τοίνυν ἡ μὲν βουλὴ τὰς τριήρεις οὐκ ἐποιήσατο, Ἀνδροτίων δὲ γέγραφεν ἐν τῷ δήμῳ ψήφισμα στεφανῶσαι τὴν βουλήν. ἐπὶ τούτῳ παρανόμων κρίνεται, κατηγορούντων αὐτοῦ δύο ἐχθρῶν, Εὐκτήμονος καὶ Διοδώρου. καὶ προείρηκε μὲν ὁ Εὐκτήμων, δεύτερος δὲ ὁ Διόδωρος ἐπαγωνίζεται τούτῳ τῷ λόγῳ. φασὶ δὲ οἱ κατήγοροι πρῶτον μὲν ἀπροβούλευτον εἶναι τὸ ψήφισμα (νόμου γὰρ κελεύοντος μὴ πρότερον εἰς τὸν δῆ-

μον ψήφισμα ἐκφέρειν, πρὶν ἐν τῇ βουλῇ δοκιμασθείη, τὸν
Ἀνδροτίωνα παρὰ τοῦτον τὸν νόμον ἀπροβούλευτον εἰσενεγ-
κεῖν τὴν γνώμην), δεύτερον δὲ ὑπεναντίον ἐκείνῳ τῷ νόμῳ
τῷ κελεύοντι μὴ ποιησαμένην τὴν βουλὴν τὰς τριήρεις μὴ αἰ-
τεῖν δωρεάν· εἰ γὰρ αἰτεῖν οὐκ ἔξεστι, δῆλον ὡς οὐδὲ τὸ δοῦ- 588
ναι συγκεχώρηται. τούτους μὲν εἰς τὸ πρᾶγμα τοὺς νόμους·
παρέχονται δὲ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου δύο, τὸν τῆς ἑταιρή-
σεως καὶ τὸν τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ, καὶ φασὶ τὸν Ἀν-
δροτίωνα κατὰ ἀμφοτέρους ἄτιμον εἶναι· καὶ γὰρ πεπορνεῦ-
σθαι καὶ χρέος πατρῷον ὀφείλειν τῇ πόλει.

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Διάφοροι παρ' Ἀθηναίοις ὑπῆρχον ἀρχαί, ὧν αἱ μὲν
κληρωταί, αἱ δὲ χειροτονηταί, αἱ δὲ αἱρεταί. καὶ κληρωταὶ
μὲν αἱ κατὰ κλῆρον γινόμεναι, ὡς αἱ τῶν δικαστῶν, χειροτο-
νηταὶ δὲ αἱ κατὰ χειροτονίαν τοῦ δήμου γινόμεναι, ὡς αἱ τῶν
στρατηγῶν, αἱρεταὶ δὲ αἱ κατὰ αἵρεσιν, ὡς αἱ τῶν χορηγῶν.
τούτων μία ἦν τῶν κληρωτῶν ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων.
τῶν πεντακοσίων δὲ εἴπομεν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐν Ἀρείῳ
πάγῳ. εἰσὶ δὲ τούτων διαφοραὶ τρεῖς. καὶ πρώτη ἐστὶ τὸ τὴν
τῶν πεντακοσίων τὰ δημόσια πράγματα διοικεῖν, τὴν δὲ ἐν
Ἀρείῳ πάγῳ τὰ φονικὰ μόνον. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ αὕτη
δημόσια διῴκει, λέγομεν ὅτι, ἡνίκα μεγίστη ἀνάγκη ἐγίγνετο,
τότε μόνον περὶ δημοσίων συνήγετο. δευτέρα διαφορά, ὅτι ἡ
μὲν τῶν πεντακοσίων ἀριθμῷ ὑποπίπτει ὡρισμένῳ, ἡ δὲ ἀο-
ρίστῳ. ὡς γάρ τινες τῶν ῥητόρων λέγουσι, κατ' ἔτος οἱ ἐννέα
ἄρχοντες αὐτῇ προσετίθεντο· ὡς δέ τινες, ὅτι οἱ ἓξ μόνον
θεσμοθέται. ἦσαν γὰρ ἓξ θεσμοθέται, οἱ περὶ ἑταιρήσεως δι-
κάζοντες. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς, εἷς ἐπώνυμος, ἐξ οὗ καὶ ὁ
ἐνιαυτὸς [ἐπώνυμος] ὠνομάζετο, δεύτερος ὁ βασιλεύς, ὁ τὰ τῶν
ὀρφανῶν καὶ ἀσεβειῶν διοικῶν, τρίτος ὁ πολέμαρχος, ὁ τῶν
πολεμικῶν ἐπιμελούμενος. οἱ δὲ θεσμοθέται ἐνιαυτὸν μόνον 589
ἦρχον, πρὸ τῆς ἀρχῆς κρινόμενοι περὶ τοῦ προλαβόντος παν-
τὸς βίου. καὶ εἰ μὲν εὑρέθησαν ἐν πᾶσι δίκαιοι, ἦρχον τὸν
ἐνιαυτόν. εἶτα πάλιν μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκρίνοντο, εἰ καλῶς
ἐν αὐτῷ ἦρξαν· καὶ εἰ δικαίως ὤφθησαν ἄρξαντες, προσετί-
θεντο τῇ βουλῇ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν. καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ὑπέ-

πιπτον ἀριθμῷ. εἰ δὲ μὴ, ἐξεβάλλοντο. τρίτη διαφορὰ, ὅτι
ἡ μὲν τῶν πεντακοσίων κατ' ἐνιαυτὸν διεδέχετο, ἡ δὲ τῶν
Ἀρειοπαγιτῶν ἦν ἀδιάδοχος· εἰ μὴ γάρ τις ἥμαρτε μεγάλως,
οὐκ ἐξεβάλλετο. ἐπειδὴ δὲ οὐ πρόκειται ἡμῖν περὶ τῆς ἐν
Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς, ἀλλὰ περὶ τῶν πεντακοσίων, ἀναγκαῖον
μαθεῖν ἡμᾶς πῶς ἦρχεν. ἰστέον ὅτι οὐκ ἐψήφιζον οἱ Ἀθη-
ναῖοι τοὺς μῆνας κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον, ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ
κατὰ τὸν σεληνιακόν. κατὰ γὰρ τὸν ἡλιακὸν ἔχει ὁ ἐνιαυτὸς
ἡμέρας τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε, ὥστε συμβαίνει ἔχειν τὸν
μῆνα ἡμέρας τριάκοντα καὶ τρίτον καὶ δωδέκατον. δεκάκις
γὰρ τριάκοντα τριακόσια, δὶς τριάκοντα ἑξήκοντα· λοιπὰ
πέντε. τὸ τρίτον τῶν δώδεκα τέσσαρα· λοιπὴ μία. δωδέκατον
δὲ τῆς μιᾶς δύο ἐστί. κατὰ δὲ τὸν σεληνιακὸν δρόμον ὁ ἐνιαυ-
τὸς ἔχει τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας, ὥστε συμβαίνει τὸν
μῆνα ἔχειν ἡμέρας εἰκοσιεννέα ἥμισυ. δεκάκις γὰρ εἴκοσι δια-
κόσια, δὶς εἴκοσι τεσσαράκοντα, δεκάκις ἐννέα ἐννενήκοντα,
δὶς ἐννέα δεκαοκτὼ, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν δώδεκα ἕξ. ὥστε ὁμοῦ
εἶναι ἡμέρας τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας, ὑπολείπεσθαι
δὲ κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον ἡμέρας ἕνδεκα, ἃς Ἀθηναῖοι κατὰ
τριετίαν συνάγοντες ἐποίουν τὸν ἐμβόλιμον μῆνα τριάκοντα 590
τριῶν ἡμερῶν. ἔχει γοῦν ὁ ἐνιαυτὸς κατὰ τὸν σεληνιακὸν
δρόμον τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας ἡμέρας. καὶ τὰς μὲν
δ' ἡμέρας ἐκάλουν οἱ Ἀθηναῖοι ἀρχαιρεσίας· ἐν αἷς ἄναρχος
ἡ Ἀττικὴ ἦν. ἐν ταύταις προεβάλλοντο τοὺς ἄρχοντας. ἦρ-
χον οὖν οἱ πεντακόσιοι τὰς τριακοσίας πεντήκοντα ἡμέρας.
ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ ἦσαν καὶ δυσχερῶς ἤνυον τὰ πράγματα,
διεῖλον ἑαυτοὺς εἰς δέκα μερίδας κατὰ τὰς φυλὰς, ἀνὰ πεντή-
κοντα· τοσούτους γὰρ ἑκάστη φυλὴ προεβάλλετο. ὥστε συν-
έβαινε τοὺς πεντήκοντα ἄρχειν τῶν ἄλλων ἀνὰ τριάκοντα
πέντε ἡμέρας. αὗται γὰρ αἱ τριάκοντα πέντε ἡμέραι εἰσὶ τὸ
δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ· δεκάκις γὰρ τριάκοντα τριακό-
σια, πεντάκις δέκα πεντήκοντα. ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν οἱ πεντή-
κοντα πολλοὶ ἦσαν εἰς τὸ ἄρχειν ἅμα, οἱ δέκα κατὰ κλῆρον
μίαν ἡμέραν τῶν ἑπτὰ, ὁμοίως δὲ ἕκαστος τῶν ἄλλων ἀπὸ
κλήρου ἦρχε τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν, ἄχρις οὗ πληρωθῶσιν αἱ
ἑπτὰ ἡμέραι. καὶ συνέβαινε τοῖς ἄρχουσι τρεῖς μὴ ἄρχειν.
ἕκαστος δὲ ἄρχων ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκαλεῖτο ἐπιστάτης. διὰ τί δὲ

μιαν μόνην ἦρχεν; ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς κλεῖς τῆς ἀκροπόλεως ἐπιστεύετο, καὶ πάντα τὰ χρήματα τῆς πόλεως. ἵν᾽ οὖν μὴ ἐρασθῇ τυραννίδος, διὰ τοῦτο μίαν ἡμέραν ἐποίουν αὐτὸν ἄρξαι. ἰστέον δ᾽ ὅτι οἱ μὲν πεντήκοντα ἐκαλοῦντο πρυτάνεις, οἱ δὲ δέκα πρόεδροι, ὁ δὲ εἷς ἐπιστάτης. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προκειμένου λόγου.

Ἔθος ἦν τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων λαμβάνουσαν χρήματα ἀπὸ τοῦ δήμου καινὰς τριήρεις ποιεῖν. νόμος δὲ ἦν τὴν βουλὴν τὴν δόξασαν τῷ δήμῳ καλῶς βεβουλευκέναι στεφανοῦσθαι. αὕτη οὖν ἡ βουλή, περὶ ἧς ὁ λόγος, λαβοῦσα τὰ 591
χρήματα ἐκ τοῦ δήμου τὰς τριήρεις οὐκ ἐποίησεν, ἐδόκει δ᾽ εἰς τὰ ἄλλα πάντα καλῶς βεβουλευκέναι. ὁ γοῦν Ἀνδροτίων ὁ ῥήτωρ, προστάτης ὢν ταύτης τῆς βουλῆς, ἔγραψε ψήφισμα στεφανωθῆναι τὴν βουλήν. τούτου ἐλάβοντο τοῦ ψηφίσματος ὡς παρανόμως γραφέντος Εὐκτήμων καὶ Διόδωρος, ἐχθροὶ ὄντες τοῦ Ἀνδροτίωνος. ἔστιν οὖν ἡ στάσις πραγματικὴ ἔγγραφος, ἐπίσκεψις μέλλοντος χρόνου, εἰ δεῖ τόδε ποιῆσαι ἢ εἰ δεῖ τόδε δοῦναι ἢ μή. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὴν στάσιν τοῦ λόγου συμβάλλεται ὑμῖν τὸ μαθεῖν τὰς δικαιολογίας, φέρε πρῶτον τὰς τῶν κατηγόρων ἐξετάσωμεν. Εὐκτήμων οὖν καὶ Διόδωρος ἐπιλαμβάνονται κατὰ τέσσαρας νόμους τοῦ ψηφίσματος, ὧν πρῶτός ἐστιν, ἀπροβούλευτον ψήφισμα μὴ εἰσιέναι ἐν τῷ δήμῳ. ἐπειδὴ γὰρ πολὺς ἦν ὁ δῆμος καὶ πολλάκις παρεκρούετο, μὴ νοῶν εἰ ἔχει ἐμφωλεύουσαν κακουργίαν, πρῶτον παρεπέμπετο εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, καὶ αὕτη ἠρεύνα, εἰ ἔχει βλάβην τινὰ ἢ κακουργίαν, καὶ οὕτως εἰσήγετο εἰς τὸν δῆμον. ἔδει οὖν αὐτὸν πρῶτον εἰσενέγκαι τὸ ψήφισμα εἰς τὴν βουλήν. οὐκ εἰσήνεγκε δέ, ἐπειδὴ νεωστὶ ἄρξασα ἦν ἡ βουλή, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ διαφθονηθῇ· ἕκαστος γὰρ τὸν πρὸ αὐτοῦ θέλει δεῖξαι κακῶς ἄρξαντα. δεύτερος νόμος, τὴν βουλὴν τὴν ποιήσασαν τὰς τριήρεις αἰτεῖν τὴν δωρεάν. τρίτος νόμος, τὸν ἡταιρηκότα μὴ πολιτεύεσθαι· Ἀνδροτίων ἄρα, ὃς ἡταίρηκεν, οὐκ ὤφειλε πολιτεύεσθαι. τέταρτος νόμος, τὸν ἐποφείλοντα τῷ δημοσίῳ μὴ πολιτεύεσθαι· σὺ δέ, ὦ Ἀνδροτίων, ὀφείλεις· οὐκ ἄρα δεῖ σε πολιτεύεσθαι. εἴπωμεν δὲ καὶ τὰς τοῦ φεύγον- 592
τος δικαιολογίας. ὁ τοίνυν Ἀνδροτίων πρὸς τὸν πρῶτον νόμον ἔθει ἀγωνίζεται· λέγει γὰρ ὅτι ἔθος ἐκράτησεν ἀπροβου-

λευτον ψήφισμα εἰσάγεσθαι ἐν τῷ δήμῳ. πρὸς δὲ τὸν δεύτερον ἀντινομικῶς· παραφέρει γὰρ καὶ αὐτὸς ἕτερον νόμον λέγοντα τὴν βουλὴν, ἐὰν δόξῃ καλῶς βεβουλευκέναι ἐν τῷ δήμῳ, στεφανοῦσθαι. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους δύο παραγραφικῶς ἀγωνίζεται, λέγων ὅτι ἄρτι οὐκ ὤφειλε κρίνεσθαι περὶ τούτων.

Τινὲς δ' ἐπεχείρησαν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν πραγματικὴν πρὸς ἀντινομίαν, λέγοντες ὅτι “ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα δύο νόμοι μάχονται ἀλλήλοις ἐκ περιστάσεως, ὧν ὁ εἷς παραβέβασται διὰ τὸ κυρωθῆναι τὸν ἕτερον.” ἀλλὰ λέγομεν ὅτι ἐν τῇ πραγματικῇ τῇ πρὸς ἀντινομίαν οὐδέτερος παραβαίνεται, ἀλλὰ σκοποῦμεν ποῖον δεῖ παραβαθῆναι. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ οὐχ οὕτως· ὁ εἷς γὰρ τῶν νόμων παραβέβασται, ὁ λέγων τὴν βουλὴν τὴν μὴ ποιήσασαν τὰς τριήρεις μὴ αἰτεῖν δωρεάν. τοῦτο δὲ οὐκ ἴδιον πραγματικῆς τῆς πρὸς ἀντινομίαν, ἀλλὰ μόνης ἀντινομίας.

Ἰστέον δὲ ὅτι, ἡνίκα δύο ὦσι κατήγοροι, ὧν ὁ μὲν εἷς νεώτερος, ὁ δὲ ἕτερος πρεσβύτερος, οὗτος λαμβάνει τὴν πρωτολογίαν κατὰ τιμὴν, ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα ὁ Εὐκτήμων ἔλαβε τὴν πρωτολογίαν ὡς πρεσβύτερος, καὶ εἶπε τὰ προοίμια καὶ τὴν κατάστασιν καὶ μέρος τι τῶν ἀγώνων. ὁ δὲ Διόδωρος, ἰδιώτης ὢν, ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Δημοσθένους τὸν παρόντα λόγον. καὶ ἔστι δευτερολογία, ἔχει δὲ ἃ παρέλιπεν ὁ Εὐκτήμων

Ὅπερ Εὐκτήμων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, παθὼν ὑπ' 593
Ἀνδροτίωνος κακῶς ἅμα τῇ τε πόλει βοηθεῖν οἴεται δεῖν
καὶ δίκην ὑπὲρ αὑτοῦ λαβεῖν, τοῦτο κἀγὼ πειράσομαι
ποιεῖν, ἐὰν ἄρα οἷός τε ὦ. συμβέβηκε δὲ πολλὰ καὶ
δεινὰ καὶ παρὰ πάντας τοὺς νόμους Εὐκτήμονος ὑβρι-
σμένου ἐλάττω ταῦτ' εἶναι τῶν ἐμοὶ γεγενημένων δι'
Ἀνδροτίωνος πραγμάτων. οὗτος μέν γε εἰς χρήματα
καὶ τὸ παρ' ὑμῶν ἀδίκως ἐκπεσεῖν ἐπεβουλεύθη· ἐμὲ δὲ
οὐδ' ἂν ἐδέξατο τῶν ὄντων ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς, εἰ τὰ κα-
2 τασκευασθέντα ὑπὸ τούτου παρ' ὑμῖν ἐπιστεύθη. αἰτια-
σάμενος γάρ με ἃ καὶ λέγειν ἂν ὀκνήσειέ τις, εἰ μὴ τύ-

χοι προσόμοιος ὢν τούτῳ, τὸν πατέρα ὡς ἀπέκτονα
ἐγὼ τὸν ἐμαυτοῦ, καὶ κατασκευάσας ἀσεβείας γραφὴν
οὐκ ἐπ' ἐμὲ, ἀλλ' ἐπὶ τὸν θεῖόν μου, γράψας ἀσεβεῖν
ἐμοὶ συνιόντα εἰς ταὐτὸ ὡς πεποιηκότι ταῦτα, εἰς
ἀγῶνα κατέστησεν, ὃν εἰ συνέβη τότε ἁλῶναι, τίς ἂν
ἀθλιώτερα ἐμοῦ πεπονθὼς ἦν ὑπὸ τούτου; τίς γὰρ ἂν
ἢ φίλος ἢ ξένος εἰς ταὐτό ποτ' ἐλθεῖν ἠθέλησεν ἐμοί;
τίς δ' ἂν εἴασε πόλις που παρ' ἑαυτῇ γενέσθαι τὸν τὸ
τοιοῦτ' ἀσέβημα δοκοῦντα εἰργάσθαι; οὐκ ἔστιν οὐδε-
3 μία. ἐγὼ τοίνυν ταῦτα μὲν οὐ παρὰ μικρὸν ἀγωνιζό-
μενος παρ' ὑμῖν ἀπελυσάμην, ἀλλ' ὥστε τὸ πέμπτον
μέρος μὴ λαβεῖν τοῦτον τῶν ψήφων· τοῦτον δὲ μεθ' 594
ὑμῶν πειράσομαι καὶ νῦν καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα ἀμύ-
νεσθαι χρόνον. καὶ περὶ μὲν τῶν ἰδίων ἔχων ἔτι πολλὰ
λέγειν ἐάσω· περὶ δ' ὧν οἴσετε τὴν ψῆφον νυνὶ καὶ
περὶ ὧν οὗτος δημοσίᾳ πεπολιτευμένος οὐκ ὀλίγα ὑμᾶς
ἔβλαψεν, ἅ μοι παραλιπεῖν Εὐκτήμων ἐδόκει, βέλτιον
δ' ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ταῦτα διεξελθεῖν ἐν βραχέσι πειρά-
4 σομαι. ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν ἑώρων τινὰ ἁπλῆν τούτῳ περὶ
ὧν φεύγει πρὸς ὑμᾶς οὖσαν ἀπολογίαν, οὐκ ἂν ἐποι-
ούμην περὶ αὐτῶν μνείαν οὐδεμίαν. νῦν δ' οἶδα σα-
φῶς ὅτι οὗτος ἁπλοῦν μὲν οὐδὲ δίκαιον οὐδὲν ἂν εἰ-
πεῖν ἔχοι, ἐξαπατᾶν δ' ὑμᾶς πειράσεται πλάττων καὶ
παράγων πρὸς ἕκαστα τούτων κακούργους λόγους.
ἔστι γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τεχνίτης τοῦ λέγειν, καὶ
πάντα τὸν βίον ἐσχόλακεν ἑνὶ τούτῳ. ὑπὲρ οὖν τοῦ μὴ
παρακρουσθέντας ὑμᾶς ἐναντία μὲν τοῖς ὀμωμοσμέ-
νοις πεισθῆναι ψηφίσασθαι, ἀφεῖναι δὲ τοῦτον ὃν
ὑμῖν πολλῶν ἕνεκα ἄξιον κολάσαι, προσέχετε τὸν νοῦν
οἷς ἐρῶ, ἵν' ἀκούσαντες ἐμοῦ πρὸς ἕκαστον τῶν ὑπὸ
τούτου ῥηθησομένων ἔχηθ' ὑπολαμβάνειν ἃ δεῖ.

5 Ἔστι γὰρ εἷς μὲν ὃν οἴεται τεχνικῶς ἔχειν αὐτῷ

*λόγος περὶ τοῦ ἀπροβουλεύτου. νόμος ἐστὶ, φησὶν,
ἐὰν ἀξίως ἡ βουλὴ δοκῇ βουλεῦσαι δωρεᾶς, διδόναι
τὸν δῆμον τὴν δωρεὰν αὐτῇ. ταῦτ' ἐπήρετο, φησὶν,
ὁ ἐπιστάτης, διεχειροτόνησεν ὁ δῆμος, ἔδοξεν. οὐδὲν
δεῖ, φησὶ, προβουλεύματος ἐνταῦθα· κατὰ γὰρ νόμον
ἦν τὰ γιγνόμενα. ἐγὼ δ' αὐτὸ τοὐναντίον οἶμαι, νο-
μίζω δὲ καὶ ὑμῖν συνδόξειν, περὶ τούτων τὰ προβου-
λεύματα ἐκφέρειν μόνων περὶ ὧν κελεύουσιν οἱ νό-* 595
μοι, ἐπεὶ περὶ ὧν γε μὴ κεῖνται νόμοι οὐδὲ γράφειν
6 *τὴν ἀρχὴν προσήκει οὐδὲ ἓν δήπου. φήσει τοίνυν τοῦ-
τον ἁπάσας τὸν τρόπον εἰληφέναι τὰς βουλὰς, ὅσαι
πώποτ' ἔχουσι παρ' ὑμῶν δωρεὰν, καὶ οὐδεμιᾷ γεγε-
νῆσθαι προβούλευμα πώποτε. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν οὐ-
χὶ λέγειν αὐτὸν ἀλήθειαν, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς· οὐ
μὴν ἀλλ' εἰ τοῦτο τοιοῦτ' ἐστὶ τὰ μάλιστα, ὁ νόμος δὲ
λέγει τἀναντία, οὐχ, ὅτι πολλάκις ἡμάρτηται δήπου
πρότερον, διὰ τοῦτ' ἐπεξαμαρτητέον ἐστὶ καὶ νῦν,
ἀλλὰ τοὐναντίον ἀρκτέον, ὡς ὁ νόμος κελεύει, τὰ τοι-*
7 *αῦτα ποιεῖν ἀναγκάζειν ἀπὸ σοῦ πρώτου. σὺ δὴ μὴ
λέγε ὡς γέγονε τοῦτο πολλάκις, ἀλλ' ὡς οὕτω προσή-
κει γίγνεσθαι. οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς
νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ'
ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλί-
σκοιο· ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προήλω, σὺ τάδ' οὐκ
ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ νῦν δίκην δῷς, ἄλλος οὐ
γράψει.*

8 *Περὶ τοίνυν τοῦ νόμου τοῦ διαρρήδην οὐκ ἐῶντος
ἐξεῖναι μὴ ποιησαμένῃ τῇ βουλῇ τὰς τριήρεις αἰτῆσαι
τὴν δωρεὰν, ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι τὴν ἀπολογίαν ἣν
ποιήσεται, καὶ θεωρῆσαι τὴν ἀναίδειαν τοῦ τρόπου δι'
ὧν ἐγχειρεῖ λέγειν. ὁ νόμος, φησὶν, οὐκ ἐᾷ τὴν βουλὴν
αἰτῆσαι τὴν δωρεὰν, ἐὰν μὴ ποιήσηται τὰς τριήρεις·*

ὁμολογῶ. δοῦναι δὲ οὐδαμοῦ, φησὶ, κωλύει τὸν δῆμον.
ἐγὼ δὴ εἰ μὲν ἔδωκ' αἰτούσῃ, παρὰ τὸν νόμον εἴρηκα·
εἰ δὲ μὴ πεποίημαι μνείαν περὶ τῶν νεῶν ἐν ὅλῳ τῷ
ψηφίσματι, ἀλλ' ἕτερ' ἄττα λέγω δι' ἃ τὴν βουλὴν στε-
9 φανῶ, πῶς παρὰ τὸν νόμον εἴρηκα; ἔστι δὴ πρὸς ταῦτ' 596
οὐ χαλεπὸν τὰ δίκαια ὑμῖν ἀντειπεῖν, ὅτι πρῶτον μὲν
οἱ προεδρεύοντες τῆς βουλῆς καὶ ὁ ταῦτ' ἐπιψηφίζων
ἐπιστάτης ἠρώτων καὶ διαχειροτονίαν ἐδίδοσαν, ὅτῳ
δοκεῖ δωρεᾶς ἀξίως ἡ βουλὴ βεβουλευκέναι καὶ ὅτῳ
μή· καίτοι τούς γε μὴ αἰτοῦντας μηδὲ λαβεῖν ἀξιοῦν-
10 τας τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐπερωτᾶν προσῆκεν. πρὸς τοίνυν
τούτοις ἔστιν ἃ Μειδίου κατηγοροῦντος τῆς βουλῆς καὶ
ἄλλων τινῶν, ἀναπηδῶντες οἱ βουλευταὶ ἐδέοντο μὴ
σφᾶς ἀφελέσθαι τὴν δωρεάν. καὶ ταῦτα οὐ παρ' ἐμοῦ
δεῖ πυθέσθαι τοὺς δικάζοντας ὑμᾶς, ἀλλ' αὐτοὶ παρόν-
τες ἴστε ἐν τῷ δήμῳ γενόμενα. ὥσθ' ὅταν μὲν μὴ φῇ
τὴν βουλὴν αἰτεῖν, ταῦθ' ὑπολαμβάνετε· ὅτι δὲ οὐδὲ
τὸν δῆμον ἐᾷ διδόναι μὴ ποιησαμένῃ τὰς ναῦς ὁ νό-
11 μος, καὶ τοῦτ' ἐπιδείξω. διὰ ταῦτα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὁ νόμος, μὴ ἐξεῖναι τῇ
βουλῇ μὴ ποιησαμένῃ τὰς τριήρεις αἰτῆσαι τὴν δωρε-
άν, ἵνα μηδὲ πεισθῆναι μηδ' ἐξαπατηθῆναι γένοιτ' ἐπὶ
τῷ δήμῳ. οὐ γὰρ ᾤετο δεῖν ὁ τιθεὶς τὸν νόμον ἐπὶ τῇ
τῶν λεγόντων δυνάμει τὸ πρᾶγμα καταστῆσαι, ἀλλ' ὃ
δίκαιον ἦν εὑρεῖν ἅμα καὶ συμφέρον τῷ δήμῳ, νόμῳ
τετάχθαι. τὰς τριήρεις οὐ πεποίησαι; μὴ τοίνυν αἴτει
τὴν δωρεάν. ὅπου δ' αἰτεῖν οὐκ ἐᾷ, πῶς οὐ σφόδρα γε
δοῦναι κωλύει;

12 Ἄξιον τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνο ἐξε-
τάσαι, τί δήποτε, ἂν τἄλλα πάντα ἡ βουλὴ καλῶς βου-
λεύσῃ καὶ μηδεὶς ἔχῃ μηδὲν ἐγκαλέσαι, τὰς δὲ τριήρεις
μὴ ποιήσηται, τὴν δωρεὰν οὐκ ἔξεστιν αἰτῆσαι. εὑρή-

σετε γὰρ τοῦτο τὸ ἰσχυρὸν ὑπὲρ τοῦ δήμου κείμενον. 597
οἶμαι γὰρ ἂν μηδένα ἀντειπεῖν ὡς οὐχ, ὅσα πώποτε τῇ
πόλει γέγονεν ἢ νῦν ἔστιν ἀγαθὰ ἢ θάτερα, ἵνα μηδὲν
εἴπω φλαῦρον, ἐκ τῆς τῶν τριήρων τὰ μὲν κτήσεως, τὰ
13 δ' ἀπουσίας γέγονεν. οἷον πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι λέγειν
καὶ παλαιὰ καὶ καινά· ἃ δ' οὖν πᾶσι μάλιστ' ἀκοῦ-
σαι γνώριμα, τοῦτο μὲν, εἰ βούλεσθε, οἱ τὰ προπύλαια
καὶ τὸν παρθενῶνα οἰκοδομήσαντες ἐκεῖνοι καὶ τἄλλα
ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἱερὰ κοσμήσαντες, ἐφ' οἷς φιλοτι-
μούμεθα πάντες εἰκότως, ἴστε δήπου τοῦτο ἀκοῇ, ὅτι
τὴν πόλιν ἐκλιπόντες καὶ κατακλεισθέντες εἰς Σαλα-
μῖνα, ἐκ τοῦ τριήρεις ἔχειν πάντα μὲν τὰ σφέτερα αὑτῶν
καὶ τὴν πόλιν, τῇ ναυμαχίᾳ νικήσαντες, ἔσωσαν, πολ-
λῶν δὲ καὶ μεγάλων ἀγαθῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι κατέ-
στησαν αἴτιοι, ὧν οὐδ' ὁ χρόνος τὴν μνήμην ἀφελέσθαι
14 δύναται. εἶεν· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀρχαῖα καὶ παλαιά. ἀλλ'
ἃ πάντες ἑοράκατε, ἴσθ' ὅτι πρώην Εὐβοεῦσιν ἡμερῶν
τριῶν ἐβοηθήσατε καὶ Θηβαίους ὑποσπόνδους ἀπε-
πέμψατε. ἆρ' οὖν ταῦτ' ἐπράξατ' ἂν οὕτως ὀξέως, εἰ
μὴ ναῦς εἴχετε καινὰς ἐν αἷς ἐβοηθήσατε; ἀλλ' οὐκ ἂν
ἐδύνασθε. ἄλλα πολλὰ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ἃ τῇ πόλει
γέγονεν ἐκ τοῦ ταύτας κατεσκευάσθαι καλῶς ἀγαθά.
15 εἶεν· ἐκ δὲ τοῦ κακῶς πόσα δεινά; τὰ μὲν πολλὰ ἐάσω·
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου (τῶν γὰρ ἀρχαίων
ἕν, ὃ πάντες ἐμοῦ μᾶλλον ἐπίστασθε, ὑπομνήσω) πολ-
λῶν καὶ δεινῶν ἀτυχημάτων συμβάντων τῇ πόλει οὐ
πρότερον τῷ πολέμῳ παρέστησαν, πρὶν τὸ ναυτικὸν
αὐτῶν ἀπώλετο. καὶ τί δεῖ τὰ παλαιὰ λέγειν; τὸν τε- 598
λευταῖον γὰρ ἴστε, τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, πόλεμον,
ὅτε μὲν ναῦς οὐκ ἐδοκεῖτε ἀποστεῖλαι δυνήσεσθαι,
πῶς διέκειθ' ἡ πόλις. ἴστε ὀρόβους ὄντας ὠνίους.
ἐπειδὴ δ' ἀπεστείλατε, εἰρήνης ἐτύχετε ὁποίας τινὸς

16 ἐβούλεσθε. ὥστε δικαίως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τηλι-
καύτην ἐχουσῶν ῥοπὴν ἐφ᾽ ἑκάτερα τῶν τριήρων, τοῦ-
τον ὅρον τεθείκατε τῇ βουλῇ, πότερ᾽ αὐτὴν δεῖ λαβεῖν
τὴν δωρεὰν ἢ οὔ. εἰ γὰρ πάντα τἄλλα διοικήσειε κα-
λῶς, δι᾽ ὧν δὲ τό τ᾽ ἐξ ἀρχῆς ταῦτ᾽ ἐκτησάμεθα καὶ νῦν
σώζομεν, ταύτας μὴ ποιήσαιτο, τὰς τριήρεις λέγω, οὐ-
δὲν ἐκείνων ὄφελος· τὴν γὰρ τῶν ὅλων σωτηρίαν
πρῶτον ὑπάρχειν δεῖ παρεσκευασμένην τῷ δήμῳ. οὗ-
τος τοίνυν εἰς τοῦτ᾽ ἐλήλυθε τοῦ νομίζειν αὐτῷ καὶ λέ-
γειν καὶ γράφειν ἐξεῖναι πᾶν ὅ τι ἂν βούληται, ὥστε
βεβουλευκυίας μὲν τἄλλα ὃν τρόπον ὑμεῖς ἀκούετε τῆς
βουλῆς, οὐ πεποιημένης δὲ τὰς τριήρεις, γέγραφε δοῦ-
ναι τὴν δωρεάν.

17 Καὶ ταῦτα μὲν ὡς οὐ παρὰ τὸν νόμον ἐστὶν, οὔτ᾽
ἂν οὗτος ἔχοι λέγειν οὔθ᾽ ὑμεῖς πεισθείητ᾽ ἄν· ἀκούω
δ᾽ αὐτὸν τοιοῦτον ἐρεῖν τινὰ ἐν ὑμῖν λόγον, ὡς οὐχ ἡ
βουλὴ γέγονεν αἰτία τοῦ μὴ πεποιῆσθαι τὰς ναῦς, ἀλλ᾽
ὁ τῶν τριηροποιῶν ταμίας ἀποδρὰς ᾤχετο ἔχων πένθ᾽
ἡμιτάλαντα, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀτύχημα συμβέβηκεν. ἐγὼ
δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο θαυμάζω, εἰ στεφανοῦν ἐπὶ
τοῖς ἠτυχημένοις ἠξίου τὴν βουλήν· τῶν κατορθου-
μένων γὰρ ἔγωγε ἡγούμην ἔργων τας τοιαύτας ὡρί-
σθαι τιμάς· ἔπειτα δὲ κἀκεῖνο ἔτι βούλομαι φράσαι
18 πρὸς ὑμᾶς. οὔ φημι δίκαιον εἶναι περὶ ἀμφοῖν λέγειν, 599
ὡς οὐ παρὰ τὸν νόμον ἡ δωρεὰ δέδοται, καὶ ὡς οὐ διὰ
τὴν βουλὴν οὐκ εἰσὶν αἱ τριήρεις. εἰ μὲν γὰρ διδόναι
καὶ μὴ ποιησαμένῃ προσήκει, τί τοῦτο δεῖ λέγειν, δι᾽
ὅντινα δήποτε οὐ πεποίηνται; εἰ δ᾽ οὐκ ἔξεστι, τί μᾶλ-
λον, ἂν διὰ τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα ἐπιδείξῃ μὴ πεποιη-
19 μένας, ἐκείνῃ προσῆκε λαβεῖν; χωρὶς δὲ τούτων ἔμοιγε
δοκοῦσιν αἵρεσιν ὑμῖν οἱ τοιοῦτοι λόγοι διδόναι, πό-
τερ᾽ οἴεσθε δεῖν προφάσεις καὶ λόγους ἀκούειν τῶν

ἀδικούντων ὑμᾶς ἢ ναῦς κεκτῆσθαι. εἰ μὲν γὰρ τού-
του ταῦτ᾽ ἀποδέξεσθε, ἔσται δῆλον ἁπάσαις ταῖς βου-
λαῖς ὅτι δεῖ πρόφασιν πιθανὴν ἐξευρεῖν πρὸς ὑμᾶς,
οὐχὶ τριήρεις ποιήσασθαι· ἐκ δὲ τούτου τὰ μὲν χρή-
20 ματα ἀναλωθήσεται, ναῦς δὲ οὐχ ἕξετε ὑμεῖς. ἐὰν δ᾽,
ὡς ὁ νόμος λέγει καὶ δεῖ τοὺς ὀμωμοκότας, πικρῶς καὶ
ἁπλῶς τὰς μὲν προφάσεις ἀνέλητε, φανῆτε δὲ ἀφῃρη-
μένοι τὴν δωρεὰν ὅτι τὰς ναῦς οὐ πεποίηνται, πάν-
τες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεποιημένας ὑμῖν παραδώ-
σουσι τὰς τριήρεις, πάντα τἄλλα παρ᾽ ὑμῖν ἑορακότες
ἀσθενέστερα τοῦ νόμου γεγενημένα. ὅτι τοίνυν οὐδ᾽
αἴτιος ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐστὶ τοῦ μὴ πεποιῆ-
σθαι τὰς ναῦς, τοῦτο σαφῶς ὑμῖν ἐπιδείξω· ἀνε-
λοῦσα γὰρ ἡ βουλὴ τὸν νόμον τοῦτον ἐχειροτόνησεν
αὐτήν.

21 Ἔτι τοίνυν ἐπιχειρεῖ λέγειν περὶ τοῦ τῆς ἑταιρή-
σεως νόμου, ὡς ὑβρίζομεν ἡμεῖς καὶ βλασφημίας οὐχὶ
προσηκούσας κατ᾽ αὐτοῦ ποιούμεθα. καὶ φησὶ δεῖν
ἡμᾶς, εἴπερ ἐπιστεύομεν εἶναι ταῦτ᾽ ἀληθῆ, πρὸς τοὺς
θεσμοθέτας ἀπαντᾶν, ἵν᾽ ἐκεῖ περὶ χιλιῶν ἐκινδυνεύ-
ομεν, εἰ καταψευδόμενοι ταῦτ᾽ ἐφαινόμεθα· νῦν δὲ
φενακίζειν αἰτίας καὶ λοιδορίας κενὰς ποιουμένους, 606
22 καὶ ἐνοχλεῖν οὐ δικασταῖς τούτων οὖσιν ὑμῖν. ἐγὼ δ᾽
οἶμαι δεῖν ὑμᾶς πρῶτον μὲν ἐκεῖνο λογίζεσθαι παρ᾽
ὑμῖν αὐτοῖς, ὅτι πάμπολυ λοιδορία τε καὶ αἰτία κεχω-
ρισμένον ἐστὶν ἐλέγχου. αἰτία μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν τις
ψιλῷ χρησάμενος λόγῳ μὴ παράσχηται πίστιν ὧν λέ-
γει, ἔλεγχος δὲ, ὅταν ὧν ἂν εἴπῃ τις καὶ τἀληθὲς ὁμοῦ
δείξῃ. ἔστι τοίνυν ἀνάγκη τοὺς ἐλέγχοντας ἢ τεκμήρια
δεικνύναι δι᾽ ὧν ἐμφανιοῦσι τὸ πιστὸν ὑμῖν, ἢ τὰ εἰ-
κότα φράζειν, ἢ μάρτυρας παρέχεσθαι· οὐ γὰρ οἷόν
τ᾽ ἐνίων αὐτόπτας ὑμᾶς ἐστὶ καταστῆσαι, ἀλλ᾽ ἐὰν ἐπι-

δεικνύῃ τίς τι τούτων, ἱκανὸν νομίζετε ἔλεγχον ἔχειν
23 ὑμεῖς εἰκότως τῆς ἀληθείας ἑκάστοτε. ἡμεῖς τοίνυν
οὐκ ἐκ λόγων εἰκότων οὐδὲ τεκμηρίων, ἀλλὰ παρ' οὗ
μάλιστα δίκην ἔστι λαβεῖν τούτῳ, ταῦτ' ἐπιδείκνυμεν,
ἄνδρα παρεσχηκότα γραμματεῖον, ἐν ᾧ τὰ τούτῳ βε-
βιωμένα ἔνεστιν, ὃς αὑτὸν ὑπεύθυνον ποιήσας μαρτυ-
ρεῖ ταῦτα. ὥσθ' ὅταν μὲν λοιδορίαν ταῦτα καὶ αἰτίαν
εἶναι φῇ, ὑπολαμβάνεθ' ὡς ταῦτα μέν ἐστιν ἔλεγχος,
ἃ δ' οὗτος ποιεῖ, ταῦτα λοιδορία καὶ αἰτία· ὅταν δ'
ὅτι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας προσῆκεν ἐπαγγέλλειν ἡμῖν,
ἐκεῖνο ὑπολαμβάνετε, ὅτι καὶ τοῦτο ποιήσομεν καὶ νῦν
24 προσηκόντως περὶ τοῦ νόμου λέγομεν. εἰ μὲν γὰρ ἄλ-
λον τινὰ ἀγῶνα ἀγωνιζομένου σου ταῦτα κατηγοροῦ-
μεν, δικαίως ἂν ἠγανάκτεις· εἰ δ' ὁ μὲν νῦν ἐνεστη-
κὼς ἀγών ἐστι παρανόμων, οἱ νόμοι δ' οὐκ ἐῶσι λέ-
γειν οὐδὲ τὰ ἔννομα τοὺς οὕτω βεβιωκότας, ἡμεῖς δ'
ἐπιδείκνυμεν οὐ μόνον εἰρηκότα αὐτὸν παράνομα,
ἀλλὰ καὶ βεβιωκότα παρανόμως, πῶς οὐχὶ προσή- 601
κει λέγειν περὶ τούτου τοῦ νόμου, δι' οὗ ταῦτα ἐλέγ-
χεται;

25 Καὶ μὴν κἀκεῖνό γε δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι τοὺς νό-
μους ὁ τιθεὶς τούτους Σόλων καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πολ-
λούς, οὐδὲν ὅμοιος ὢν τούτῳ νομοθέτης, οὐχ ἑνὶ ἔδω-
κε τρόπῳ περὶ τῶν ἀδικημάτων ἑκάστων λαμβάνειν
δίκην τοῖς βουλομένοις παρὰ τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ
πολλαχῶς. ᾔδει γάρ, οἶμαι, τοῦθ', ὅτι τοὺς ἐν τῇ πόλει
γενέσθαι πάντας ὁμοίως ἢ δεινοὺς ἢ θρασεῖς ἢ μετρί-
ους οὐκ ἂν εἴη. εἰ μὲν οὖν, ὡς τοῖς μετρίοις δίκην ἐξαρ-
κέσει λαβεῖν, οὕτω τοὺς νόμους θήσει, μετ' ἀδείας
ἔσεσθαι πολλοὺς πονηροὺς ἡγεῖτο, εἰ δ' ὡς τοῖς θρα-
σέσι καὶ δυνατοῖς λέγειν, τοὺς ἰδιώτας οὐ δυνήσεσθαι
26 τὸν αὐτὸν τούτοις τρόπον λαμβάνειν δίκην. δεῖν δ'

ᾤετο μηδένα ἀποστερεῖσθαι τοῦ δίκης τυχεῖν, ὡς ἕκα-
στος δύναται. πῶς οὖν ἔσται τοῦτο; ἐὰν πολλὰς ὁδοὺς
δῷ διὰ τῶν νόμων ἐπὶ τοὺς ἠδικηκότας, οἷον τῆς κλο-
πῆς. ἔρρωσαι καὶ σαυτῷ πιστεύεις· ἄπαγε· ἐν χιλίαις
δ' ὁ κίνδυνος. ἀσθενέστερος εἶ· τοῖς ἄρχουσιν ἐφηγοῦ·
τοῦτο ποιήσουσιν ἐκεῖνοι. φοβεῖ καὶ τοῦτο· γράφου.
27 καταμέμφει σεαυτὸν καὶ πένης ὢν οὐκ ἂν ἔχοις χιλίας
ἐκτῖσαι· δικάζου κλοπῆς πρὸς διαιτητὴν, καὶ οὐ κιν-
δυνεύσεις. τούτων οὐδέν ἐστι τὸ αὐτό. τῆς ἀσεβείας
κατὰ ταὐτὰ ἔστιν ἀπάγειν, γράφεσθαι, δικάζεσθαι
πρὸς Εὐμολπίδας, φράζειν πρὸς τὸν βασιλέα. περὶ
28 τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸν αὐτὸν τρόπον σχεδόν. εἰ δή
τις ὡς μὲν οὐχὶ κακοῦργός ἐστι μὴ λέγοι, ἢ ὡς οὐκ ἀσε- 602
βὴς, ἢ ὅ τι δήποτ' εἴη δι' ὃ κρίνοιτο, διὰ ταῦτα δ' ἐκ-
φεύγειν ἀξιοίη, εἰ μὲν ἀπηγμένος εἴη, διότι πρὸς διαι-
τητὴν ἐξῆν αὐτῷ λαχεῖν καὶ γράφεσθαι χρῆν, εἰ δὲ πρὸς
διαιτητῇ φεύγοι, ὅτι χρῆν σε ἀπάγειν, ἵν' ἐκινδύνευες
περὶ χιλιῶν, γέλως ἂν εἴη δήπουθεν. οὐ γὰρ τόν γε
μηδὲν πεποιηκότα δεῖ περὶ τοῦ τρόπον ὅντινα χρὴ δι-
δόναι δίκην ἀντιλέγειν, ἀλλ' ὡς οὐ πεποίηκεν ἐπιδει-
29 κνύναι. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, Ἀνδροτίων, καὶ σὺ μὴ
διὰ ταῦτα οἴου σοι προσήκειν μὴ δοῦναι δίκην, εἰ γρά-
φεις ἡταιρηκὼς, ὅτι καὶ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ἔσθ'
ἡμῖν ἐπαγγελία· ἀλλ' ἢ δεῖξον οὐ πεποιηκότα ταῦτα
σεαυτὸν, ἢ δίκην ὕπεχε ὧν γέγραφάς τι τοιοῦτος ὤν·
οὐ γὰρ ἔξεστί σοι. εἰ δέ σε μὴ πάντας, ὅσους οἱ νόμοι
διδόασι, τρόπους τιμωρούμεθα, χάριν ἡμῖν ὧν παρα-
λείπομεν ἐκείνων ἔχε, μὴ διὰ ταῦτ' ἀξίου μηδένα τρό-
πον δοῦναι δίκην.

30 Ἄξιον τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν θέντα
τὸν νόμον ἐξετάσαι Σόλωνα, καὶ θεάσασθαι ὅσην πρό-
νοιαν ἐποιεῖτο ἐν ἅπασιν οἷς ἐτίθει νόμοις τῆς πολιτεί-

ας, καὶ ὅσῳ περὶ τούτου μᾶλλον ἐσπούδαζεν ἢ περὶ τοῦ
πράγματος οὗ τιθείη τὸν νόμον. πολλαχόθεν μὲν οὖν
ἄν τις ἴδοι τοῦτο, οὐχ ἥκιστα δ' ἐκ τούτου τοῦ νόμου,
μήτε λέγειν μήτε γράφειν ἐξεῖναι τοῖς ἡταιρηκόσιν.
ἑώρα γὰρ ἐκεῖνο, ὅτι τοῖς πολλοῖς ὑμῶν ἐξὸν λέγειν οὐ
λέγετε, ὥστε τοῦτ' οὐδὲν ἡγεῖτο βαρὺ, καὶ πόλλ' ἂν
εἶχεν, εἴ γε κολάζειν ἐβούλετο τούτους, χαλεπώτερα
31 θεῖναι. ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐσπούδασεν, ἀλλὰ ταῦτα ἀπεῖ-
πεν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς πολιτείας. ᾔδει γὰρ, ᾔδει τοῖς
αἰσχρῶς βεβιωκόσιν ἁπασῶν οὖσαν ἐναντιωτάτην πο- 603
λιτείαν ἐν ᾗ πᾶσιν ἔξεστι λέγειν κἀκείνων ὀνείδη. ἔστι
δ' αὕτη τίς; δημοκρατία. οὔκουν ἐνόμιζεν ἀσφαλὲς,
εἴ ποτε συμβήσεται γενέσθαι συχνοὺς ἀνθρώπους κα-
τὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἰπεῖν μὲν δεινοὺς καὶ θρα-
32 σεῖς, τοιούτων δ' ὀνειδῶν καὶ κακῶν μεστούς· πολλὰ
γὰρ ἂν τὸν δῆμον ὑπ' αὐτῶν ὑπαχθέντα ἐξαμαρτεῖν,
κἀκείνους ἤτοι καταλῦσαί γ' ἂν πειρᾶσθαι τὸ παράπαν
τὸν δῆμον (ἐν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις, οὐδ' ἂν ὦσιν ἔτ'
Ἀνδροτίωνός τινες αἴσχιον βεβιωκότες, οὐκ ἔστι λέγειν
κακῶς τοὺς ἄρχοντας) ἢ προάγειν ἂν ὡς πονηροτάτους
εἶναι, ἵν' ὡς ὁμοιότατοι σφίσιν ὦσι. τὴν οὖν ἀρχὴν
τοῖς τοιούτοις ἀπεῖπε μὴ μετέχειν τοῦ συμβουλεύειν,
ἵνα μὴ φενακισθεὶς ὁ δῆμος ἐξαμάρτοι μηδέν. ὧν ὀλι-
γωρήσας ὁ καλὸς κἀγαθὸς οὗτος οὐ μόνον ᾤετο δεῖν
λέγειν καὶ γράφειν οὐκ ἐξὸν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς νό-
μους ταῦτα ποιεῖν.

33 Περὶ μὲν τοίνυν τοῦ νόμου, καθ' ὃν ὠφληκότος
αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῷ δημοσίῳ χρήματα καὶ οὐκ ἐκτε-
τικότος οὐκ ἔξεστι λέγειν οὐδὲ γράφειν τούτῳ, ταῦτα
δίκαια λέγειν ἂν ἔχοιτε εἰκότως, ἐὰν φῇ δεῖν ἡμᾶς αὐ-
τὸν ἐνδεικνύναι. τότε γὰρ τοῦτο ποιήσομεν, οὐ μὰ Δί'
οὐχὶ νῦν, ἡνίκα δεῖ σε ἑτέρων ὧν ἀδικεῖς δοῦναι λό-

*γον, ἀλλ᾽ ὅταν ᾖ προσῆκον ἐκ τοῦ νόμου. καὶ νῦν δὲ
δείκνυμεν οὐκ ἐῶντα γράφειν σε, οὐδ᾽ ἃ τοῖς ἄλλοις
34 ἔξεστι, τὸν νόμον. ὡς οὖν οὐκ ὦφλεν ὁ πατήρ σου,
τοῦτ᾽ ἐπίδειξον, ἢ ὡς οὐκ ἀποδρὰς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δε-
σμωτηρίου, ἀλλὰ τὰ χρήματα ἐκτίσας. εἰ δὲ μὴ ταῦθ᾽
ἕξεις δεικνύναι, οὐκ ἐξὸν γέγραφας· κληρονόμον γάρ
σε καθίστησιν ὁ νόμος τῆς ἀτιμίας τῆς τοῦ πατρὸς, ὅν- 604
τι δ᾽ ἀτίμῳ σοι λέγειν οὐ προσῆκεν οὐδὲ γράφειν. καὶ
περὶ μὲν τῶν νόμων, οὓς παρεγραψάμεθ᾽, οἶμαι δεῖν
ὑμᾶς, ἄν τι φενακίζειν ἐγχειρῇ καὶ παράγειν οὗτος,
ταῦθ᾽ ὑπολαμβάνειν, ἃ διεξελήλυθα ἐγώ.*

35 *Εἰσὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων αὐτῷ λόγοι πρὸς τὸ
φενακίζειν ὑμᾶς εὖ μεμηχανημένοι, περὶ ὧν βέλτιον
ὑμᾶς προακοῦσαι. ἔστι γὰρ εἷς αὐτῷ τοιοῦτος, μὴ πεν-
τακοσίους ὑμῶν αὐτῶν ἀφελέσθαι τὴν δωρεὰν μηδὲ
ὀνείδει περιβαλεῖν· ἐκείνων ὁ ἀγὼν, οὐκ ἐμός. ἐγὼ δ᾽
εἰ μὲν ἐμέλλετε ἀφαιρήσεσθαι τούτους μόνον, ἄλλο δὲ
μηδὲν ὠφελήσειν τὴν πόλιν, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς σφόδρα
σπουδάζειν ἠξίουν· εἰ δὲ τῷ τοῦτο ποιῆσαι πλείους ἢ
μυρίους τοὺς ἄλλους πολίτας βελτίους εἶναι προτρέ-
ψετε, πόσῳ κάλλιον τοσούτους παρασκευάσαι χρη-
36 στοὺς ἢ πεντακοσίοις ἀδίκως χαρίσασθαι; ὡς δ᾽ οὐδ᾽
ἔστιν ἁπάσης τὸ πρᾶγμα τῆς βουλῆς, ἀλλὰ τινῶν, οἵ-
περ εἰσὶν αἴτιοι τῶν κακῶν, καὶ Ἀνδροτίωνος, ἔχω λέ-
γειν. τῷ γάρ ἐστιν ὄνειδος, εἰ σιωπῶντος αὐτοῦ καὶ
μηδὲν γράφοντος, ἴσως δὲ οὐδὲ τὰ πολλὰ εἰς τὸ βου-
λευτήριον εἰσιόντος, μὴ λάβοι ἡ βουλὴ τὸν στέ-
φανον; οὐδενὶ δήπουθεν, ἀλλὰ τοῦ γράφοντος καὶ
πολιτευομένου καὶ πείθοντος ἃ βούλοιτο τὴν βου-
λήν· διὰ γὰρ τούτους ἀνάξια τοῦ στεφανωθῆναι
37 βεβούλευκεν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἰ καὶ τὰ μάλιστα πά-
σης ἔσθ᾽ ὁ ἀγὼν τῆς βουλῆς, ὅσῳ συμφέρει μᾶλλον*

9*

ὑμῖν καταγνοῦσιν ἢ μὴ θεάσασθε. εἰ μὲν ἀπογνώ-
σεσθε, ἐπὶ τοῖς λέγουσι τὸ βουλευτήριον ἔσται, ἐὰν δὲ
καταγνῶτε, ἐπὶ τοῖς ἰδιώταις· ἑορακότες γὰρ οἱ πολ-
λοὶ διὰ τὴν τῶν λεγόντων πονηρίαν τήνδ' ἀφῃρη-
μένην τὴν βουλὴν τὸν στέφανον, οὐχὶ προήσονται 605
τούτοις τὰς πράξεις, ἀλλὰ τὰ βέλτιστ' ἐροῦσιν αὐ-
τοί. εἰ δὲ γενήσεται τοῦτο καὶ τῶν ἠθάδων καὶ συν-
εστηκότων ῥητόρων ἀπαλλαγήσεσθε, ὄψεσθε, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνθ' ἃ προσήκει γιγνόμενα. ὥστ'
εἰ μηδενὸς ἄλλου ἕνεκα, διὰ ταῦτα καταψηφιστέον.

38 Ὃ τοίνυν ἕτερον δεῖ μὴ λαθεῖν ὑμᾶς, ἀκούσατε.
ἴσως ἀναβήσεται καὶ συνερεῖ τῇ βουλῇ Φίλιππος καὶ
Ἀντιγένης καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς καί τινες ἄλλοι, οἵπερ
ἐκεῖ δι' ἑαυτῶν εἶχον μετὰ τούτου τὸ βουλευτήριον καὶ
τούτων τῶν κακῶν εἰσιν αἴτιοι. δεῖ δὴ πάντας ὑμᾶς
γιγνώσκειν ὅτι τούτοις ἐστὶ μὲν ἡ πρόφασις τῆς συνη-
γορίας τῇ βουλῇ βοηθεῖν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ὑπὲρ αὑτῶν
ἀγωνιοῦνται καὶ τῶν εὐθυνῶν, ἃς αὐτοὺς προσήκει
39 δοῦναι τῶν πεπραγμένων. ἔχει γὰρ οὕτως. ἂν μὲν
ἀπογνῶτε τὴν γραφὴν ταύτην, ἅπαντές εἰσιν ἀπηλλα-
γμένοι καὶ δίκην οὐδεὶς οὐδεμίαν μὴ δῷ· τίς γὰρ ἔτ'
ἂν καταψηφίσαιτο ἐκείνων, τὴν βουλὴν ὑμῶν ἐστεφα-
νωκότων, ἧς οὗτοι προέστασαν; ἐὰν δὲ καταγνῶτε,
πρῶτον μὲν τὰ εὔορκα ἔσεσθ' ἐψηφισμένοι, εἶτ' ἐπὶ
ταῖς εὐθύναις ἕκαστον τούτων λαμβάνοντες, ὃς μὲν
ἂν ὑμῖν ἀδικεῖν δοκῇ, κολάσετε, ὃς δ' ἂν μή, τότ' ἀφή-
σετε. μὴ οὖν ὡς ὑπὲρ τῆς βουλῆς λεγόντων καὶ τῶν
πολλῶν ἀκούετε, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ αὑτῶν παρακρουομέ-
νοις ὀργίζεσθε.

40 Ἔτι τοίνυν Ἀρχίαν οἶμαι τὸν Χολαργέα (καὶ γὰρ
οὗτος ἐβούλευε πέρυσιν) ὡς ἐπιεικῆ δεήσεσθαι καὶ συν-
ερεῖν αὐτοῖς. ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν ὡδί πως ἀκούειν

Ἀρχίου, ἐρωτᾶν αὐτὸν ταῦτα, ἃ κατηγόρηται τῆς βου-
λῆς, πότερ' αὐτῷ δοκεῖ καλῶς ἔχειν ἢ κακῶς· κἂν μὲν 606
φῇ καλῶς, μηκέτι τὸν νοῦν ὡς ἐπιεικεῖ προσέχειν, ἂν
δὲ κακῶς, τί δὴ ταῦτ' εἴα φάσκων ἐπιεικὴς εἶναι, πά-
41 λιν αὐτὸν ἐρωτᾶτε. κἂν μὲν ἐναντία λέγειν φῇ, μηδέ-
να δ' αὐτῷ πείθεσθαι, ἄτοπον δήπου νῦν λέγειν ὑπὲρ
τῆς τὰ βέλτιστα οὐχὶ πειθομένης ἑαυτῷ βουλῆς· ἂν
δὲ σιωπᾶν, πῶς οὐκ ἀδικεῖ, εἰ παρὸν ἐξαμαρτάνειν μέλ-
λοντας ἀποτρέπειν τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίει, νῦν δὲ λέγειν
τολμᾷ ὡς δεῖ τοὺς τοσαῦτα κακὰ εἰργασμένους στεφα-
νῶσαι;

42 Οἶμαι τοίνυν αὐτὸν οὐδ' ἐκείνων ἀφέξεσθαι τῶν
λόγων, ὅτι ταῦτα πάντ' αὐτῷ διὰ τὰς εἰσπράξεις γέγο-
νεν, ἃς ὑπὲρ ὑμῶν ὀλίγους εἰσπρᾶξαι φήσει πολλὰ
χρήματ' ἀναιδῶς οὐ τιθέντας. καὶ κατηγορήσει τού-
των, πρᾶγμα ῥᾴδιον, οἶμαι, διαπραξάμενος, τῶν μὴ
τιθέντων τὰς εἰσφορὰς, καὶ φήσει πᾶσαν ἄδειαν ἔσε-
σθαι τοῦ μὴ τιθέναι τὰς εἰσφορὰς, εἰ καταψηφιεῖσθε
43 αὐτοῦ. ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν ἐκεῖ-
νο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι οὐ περὶ τούτων δικάσειν ὀμωμόκα-
τε, ἀλλ' εἰ κατὰ τοὺς νόμους τὸ ψήφισμα εἶπεν, εἶθ'
ὅτι πάνδεινόν ἐστι, κατηγορίαν ποιούμενον ὡς ἀδι-
κοῦσί τινες τὴν πόλιν, αὐτὸν ἀξιοῦν ὧν ἀδικεῖ μειζό-
νων ὄντων μὴ δοῦναι δίκην· πολὺ γὰρ δήπου μεῖζόν
ἐστ' ἀδίκημα γράφειν παρὰ τοὺς νόμους ἢ τὴν εἰσφο-
44 ρὰν μὴ τιθέναι. ὅτι τοίνυν οὐδ' εἰ φανερῶς ἔμελλεν
ἁλόντος τούτου μηδεὶς εἰσοίσειν μηδ' ἐθελήσειν εἰσ-
πράττειν, οὐδ' οὕτως ἀποψηφιστέον, ἐκ τῶνδε γνώ-
σεσθε. ὑμῖν παρὰ τὰς εἰσφορὰς τὰς ἀπὸ Ναυσινίκου,
παρ' ἴσως τάλαντα τριακόσια ἢ μικρῷ πλείω, ἔλλειμ-
μα τέτταρα καὶ δέκα ἐστὶ τάλαντα, ὧν ἑπτὰ οὗτος εἰσέ- 607
πραξεν, ἐγὼ δὲ τίθημι ἅπαντα. ἐπὶ μὲν δὴ τοὺς ἑκόν-

τας τιθέντας οὐ δεῖσθε Ἀνδροτίωνος, ἐπὶ δὲ τοὺς ἐλ-
45 λείποντας. ἔστι τοίνυν ὑμῖν νυνὶ σκεπτέον εἰ τοσού-
του τιμᾶσθε τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς κειμένους νόμους
καὶ τὸ εὐορκεῖν· εἰ γὰρ ἀποψηφιεῖσθε τούτου φανε-
ρῶς οὕτω παρὰ τοὺς νόμους εἰρηκότος, δόξετε πᾶσι τὰ
χρήματα ταῦτα ἀντὶ τῶν νόμων καὶ τῆς εὐορκίας ᾑρῆ-
σθαι. ἃ οὐδ' ἂν εἰ παρ' ἑαυτοῦ δοίη τις ὑμῖν, λαβεῖν
46 ἄξιον, μή τί γε ἐφ' ᾧ ἑτέρους εἰσπράττειν. ὥσθ' ὅταν
ταῦτα λέγῃ, μέμνησθε τῶν ὅρκων καὶ τὴν γραφὴν ἐν-
θυμεῖσθε, ὅτι νῦν οὐ περὶ πράξεως εἰσφορῶν ἐστὶν,
ἀλλ' εἰ δεῖ κυρίους εἶναι τοὺς νόμους. καὶ περὶ τούτων
μὲν, ὃν τρόπον ὑμᾶς ἀπαγαγὼν ἀπὸ τοῦ νόμου παρα-
κρούεσθαι ζητήσει, καὶ ἃ πρὸς ταῦθ' ὑμᾶς μνημονεύ-
οντας μὴ ἐπιτρέπειν προσήκει, πολλὰ λέγειν ἔχων ἔτι,
καὶ ταῦθ' ἱκανὰ εἶναι νομίζων, ἐάσω.

47 Βούλομαι δὲ καὶ τὰ πολιτεύματα ἐξετάσαι τοῦ κα-
λοῦ κἀγαθοῦ τούτου, δι' ὧν οὐκ ἔσθ' ὅ τι τῶν δεινοτά-
των ἐλλιπὼν φανήσεται· καὶ γὰρ ἀναιδῆ καὶ θρασὺν
καὶ κλέπτην καὶ ὑπερήφανον καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἐν
δημοκρατίᾳ πολιτεύεσθαι ἐπιτήδειον ὄντ' αὐτὸν δεί-
ξω. καὶ πρῶτον μὲν, ἐφ' ᾧ μέγιστον φρονεῖ, τὴν τῶν
χρημάτων εἴσπραξιν ἐξετάσωμεν αὐτοῦ, μὴ τῇ τούτου
προσέχοντες ἀλαζονείᾳ τὸν νοῦν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα,
48 οἷον γέγονε τῇ ἀληθείᾳ, σκοποῦντες. οὗτος Εὐκτή-
μονα φήσας τὰς ὑμετέρας ἔχειν εἰσφορὰς, καὶ τοῦτ' ἐξε-
λέγξειν ἢ παρ' ἑαυτοῦ καταθήσειν ὑποσχόμενος, κα- 608
ταλύσας ψηφίσματι κληρωτὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῇ προφάσει
ταύτῃ ἐπὶ τὴν εἴσπραξιν παρέδυ. δημηγορίας δ' ἐπὶ
τούτοις ποιούμενος, ὡς ἔστι τριῶν αἵρεσις, ἢ τὰ πομ-
πεῖα κατακόπτειν ἢ πάλιν εἰσφέρειν ἢ τοὺς ὀφείλοντας
49 εἰσπράττειν, αἱρουμένων εἰκότως ὑμῶν τοὺς ὀφείλον-
τας εἰσπράττειν, ταῖς ὑποσχέσεσι κατέχων, καὶ διὰ

τὸν καιρὸν ὃς ἦν τότ᾽ ἔχων ἐξουσίαν, τοῖς μὲν κειμέ-
νοις νόμοις περὶ τούτων οὐκ ᾤετο δεῖν χρῆσθαι οὐδ᾽,
εἰ μὴ τούτους ἐνόμιζεν ἱκανοὺς, ἑτέρους τιθέναι, ψη-
φίσματα δ᾽ εἶπεν ἐν ὑμῖν δεινὰ καὶ παράνομα, δι᾽ ὧν
ἠργολάβει καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων κέκλοφε, τοὺς
50 ἕνδεκα γράψας ἀκολουθεῖν μεθ᾽ ἑαυτοῦ. εἶτ᾽ ἔχων τού-
τους ἦγεν ἐπὶ τὰς τῶν πολιτῶν οἰκίας. καὶ τὸν μὲν
Εὐκτήμονα, ὃν εἰσπράξειν ἢ καταθήσειν αὐτὸς ἔφη
τὰς εἰσφορὰς, οὐδὲν εἶχεν ἐλέγχειν περὶ τούτων, ὑμᾶς
δ᾽ εἰσέπραττεν, ὥσπερ οὐ διὰ τὴν Εὐκτήμονος ἔχθραν
51 ἐπὶ ταῦτα ἐλθὼν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑμετέραν. καὶ μηδεὶς
ὑπολαμβανέτω με λέγειν ὡς οὐ χρῆν εἰσπράττειν τοὺς
ὀφείλοντας. χρῆν γάρ. ἀλλὰ πῶς; ὡς ὁ νόμος κελεύει,
τῶν ἄλλων ἕνεκα· τοῦτο γάρ ἐστι δημοτικόν. οὐ γὰρ
τοσοῦτον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσούτων χρημάτων
τοῦτον τὸν τρόπον εἰσπραχθέντων ὠφέλησθε, ὅσον
ἐζημίωσθε τοιούτων ἐθῶν εἰς τὴν πολιτείαν εἰσαγομέ-
νων. εἰ γὰρ ἐθέλοιτ᾽ ἐξετάσαι τίνος ἕνεκα μᾶλλον ἄν
τις ἕλοιτο ἐν δημοκρατίᾳ ζῆν ἢ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, τοῦτ᾽ ἂν
εὕροιτε προχειρότατον, ὅτι πάντα πραότερ᾽ ἐστὶν ἐν
52 δημοκρατίᾳ. ὅτι μὲν τοίνυν τῆς ὅπου βούλεσθε ὀλι- 609
γαρχίας οὗτος ἀσελγέστερος γέγονε, παραλείψω. ἀλ-
λὰ παρ᾽ ἡμῖν πότε πώποτε δεινότατα ἐν τῇ πόλει γέγο-
νεν; ἐπὶ τῶν τριάκοντα, πάντες ἂν εἴποιτε. τότε τοί-
νυν, ὡς ἔστιν ἀκούειν, οὐδεὶς ἔστιν ὅστις ἀπεστερεῖτο
τοῦ σωθῆναι, ὅστις ἑαυτὸν οἴκοι κρύψειεν, ἀλλὰ τοῦ-
το κατηγοροῦμεν τῶν τριάκοντα, ὅτι τοὺς ἐκ τῆς ἀγο-
ρᾶς ἀδίκως ἀπῆγον. οὗτος τοίνυν τοσαύτην ὑπερβο-
λὴν ἐποιήσατο ἐκείνων τῆς αὑτοῦ βδελυρίας ὥστ᾽ ἐν
δημοκρατίᾳ πολιτευόμενος τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἑκάστῳ δε-
σμωτήριον καθίστη, τοὺς ἕνδεκα ἄγων ἐπὶ τὰς οἰκίας.
53 καίτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί οἴεσθε, ὁπότ᾽ ἄνθρωπος

πένης, ἢ καὶ πλούσιος, πολλὰ δ' ἀνηλωκὼς καί τιν'
ἴσως τρόπον εἰκότως οὐκ εὐπορῶν ἀργυρίου, ἢ τέγος
ὡς τοὺς γείτονας ὑπερβαίνοι ἢ ὑποδύοιτο ὑπὸ κλίνην
ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ σῶμα ἁλοὺς εἰς τὸ δεσμωτήριον ἕλκε-
σθαι, ἢ ἄλλα ἀσχημονοίη, ἃ δούλων, οὐκ ἐλευθέρων
ἐστὶν ἔργα, καὶ ταῦθ' ὑπὸ τῆς αὑτοῦ γυναικὸς ὁρῷτο
ποιῶν, ἣν ὡς ἐλεύθερος ἠγγυήσατο καὶ τῆς πόλεως πο-
λίτης, ὁ δὲ τούτων αἴτιος Ἀνδροτίων εἴη, ὃν οὐδ' ὑπὲρ
αὑτοῦ δίκην λαμβάνειν ἐᾷ τὰ πεπραγμένα καὶ βεβιω-
54 μένα, μή τί γ' ὑπὲρ τῆς πόλεως; καίτοι εἴ τις ἔροιτο
αὐτὸν, τὰς εἰσφορὰς πότερον τὰ κτήματα ἢ τὰ σώμα-
τα ὀφείλει, τὰ κτήματα φήσειεν ἂν, εἴπερ ἀληθῆ λέ-
γειν βούλοιτο· ἀπὸ γὰρ τούτων εἰσφέρομεν. τίνος
οὖν ἕνεκα ἀφεὶς τὸ τὰ χωρία δημεύειν καὶ τὰς οἰκίας
καὶ ταῦτ' ἀπογράφειν, ἔδεις καὶ ὕβριζες πολίτας ἀν-
θρώπους καὶ τοὺς ταλαιπώρους μετοίκους, οἷς ὑβρι-
55 στικώτερον ἢ τοῖς οἰκέταις τοῖς σαυτοῦ κέχρησαι; καὶ 610
μὴν εἰ ἐθέλοιτε σκέψασθαι τί δοῦλον ἢ ἐλεύθερον εἶναι
διαφέρει, τοῦτο μέγιστον ἂν εὕροιτε, ὅτι τοῖς μὲν δού-
λοις τὸ σῶμα τῶν ἀδικημάτων ἁπάντων ὑπεύθυνόν
ἐστι, τοῖς δ' ἐλευθέροις, κἂν τὰ μέγιστα ἀτυχῶσιν,
τοῦτό γ' ἔνεστι σῶσαι· εἰς χρήματα γὰρ τὴν δίκην
περὶ τῶν πλείστων παρὰ τούτων προσήκει λαμβάνειν.
ὁ δὲ τοὐναντίον εἰς τὰ σώματα, ὥσπερ ἀνδραπόδοις,
56 ἐποιήσατο τὰς τιμωρίας. οὕτω δ' αἰσχρῶς καὶ πλεο-
νεκτικῶς ἔσχε πρὸς ὑμᾶς ὥστε τὸν μὲν ἑαυτοῦ πατέ-
ρα ᾤετο δεῖν, δημοσίᾳ δεθέντα ἐπὶ χρήμασιν ἐν τῷ
δεσμωτηρίῳ, μήτε ἀποδόντα ταῦτα μήτε κριθέντα
ἀποδρᾶναι, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν τὸν μὴ δυνάμενον
τὰ ἑαυτοῦ θεῖναι οἴκοθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἕλκε-
σθαι. εἶτ' ἐπὶ τούτοις, ὡς ὁτιοῦν ἐξὸν ἑαυτῷ ποιεῖν,
Σινώπην προσηνεχύραξε καὶ Φανοστράτην, ἀνθρώ-

57 πους πόρνας, οὐ μέντοι ὀφειλούσας εἰσφοράς. καίτοι εἴ τισιν ἄρα δοκοῦσιν ἐπιτήδειαι ἐκεῖναι παθεῖν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμά γε οὐκ ἐπιτήδειον γίγνεσθαι, τηλικοῦτό τινας φρονεῖν διὰ καιρὸν ὥστε βαδίζειν ἐπ' οἰκίας καὶ σκεύη φέρειν μηδὲν ὀφειλόντων ἀνθρώπων. πολλὰ γὰρ ἄν τις ἴδοι πολλοὺς ἐπιτηδείους ὄντας πάσχειν καὶ πεπονθέναι. ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγουσιν οἱ νόμοι οὐδὲ τὰ τῆς πολιτείας ἔθη, ἃ φυλακτέον ὑμῖν· ἀλλ' ἔνεστιν ἔλεος, συγγνώμη, πάνθ' ὅσα προσήκει τοῖς ἐλευθέροις.
58 ὧν οὗτος ἁπάντων εἰκότως οὐ μετέχει τῇ φύσει οὐδὲ τῇ παιδείᾳ· πολλὰ γὰρ ὕβρισται καὶ προπεπηλάκισται συνὼν οὐκ ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἀνθρώποις, ἀλλὰ δοῦναι 611
μισθὸν δυναμένοις· ὧν προσῆκέ σοι τὴν ὀργὴν οὐκ εἰς τῶν πολιτῶν τὸν τυχόντα ἀφιέναι οὐδ' εἰς τὰς ὁμοτέχνους πόρνας, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦτον τὸν τρόπον σε θρέψαντα.

59 Ταῦτα τοίνυν ὡς μὲν οὐ δεινὰ καὶ παρὰ πάντας τοὺς νόμους οὐχ ἕξει λέγειν οὗτος· οὕτω δ' ἐστὶν ἀναιδὴς ὥστ' ἐν τῷ δήμῳ, προάγωνας ἀεὶ κατασκευάζων αὑτῷ τῆσδε τῆς γραφῆς, ἐτόλμα λέγειν ὡς ὑπὲρ ὑμῶν καὶ δι' ὑμᾶς ἐχθροὺς ἐφ' ἑαυτὸν εἵλκυσε καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶ κινδύνοις. ἐγὼ δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βούλομαι δεῖξαι τοῦτον οὔτε πεπονθότα οὐδ' ὁτιοῦν κακὸν οὔτε μέλλοντα πάσχειν οὐδὲν δι' ὧν ὑπὲρ ὑμῶν ἔπραξε, διὰ μέντοι τὴν αὑτοῦ βδελυρίαν καὶ θεοισεχθρίαν πεπονθότα μὲν μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας οὐδέν, πεισόμενον δ', ἂν τὰ δίκαια ποιῆτε
60 ὑμεῖς. σκέψασθε γὰρ ὡδί. τί ποθ' ὑμῖν οὗτος ὑπέσχετο καὶ τί ποιεῖν αὐτὸν ἐχειροτονήσαθ' ὑμεῖς; χρήματα εἰσπράττειν. ἄλλο δὲ πρὸς τούτῳ τί ποιεῖν; οὐδὲ ἕν. φέρε δὴ καθ' ἕκαστον ὑπομνήσω τὴν εἴσπραξιν ὑμᾶς. οὗτος εἰσέπραξε Λεπτίνην τὸν ἐκ Κοίλης τέτταρας καὶ

τριάκοντα δραχμὰς, καὶ Θεόξενον τὸν Ἀλωπεκῆθεν
δραχμὰς ἑβδομήκοντα καὶ μικρόν τι πρὸς, καὶ τὸν Εὐ-
φήρου Καλλικράτην καὶ τὸν Τελέστου νεανίσκον· οὐκ
ἔχω γὰρ τοὔνομα εἰπεῖν· σχεδὸν δὲ πάντας, οὓς εἰσέ-
πραξεν, ἵνα μὴ καθ᾽ ἕκαστον λέγω, οὐκ οἶδ᾽ εἴ τινα
61 ὑπὲρ μνᾶν ὀφείλοντα. πότερ᾽ οὖν οἴεσθε τούτων ἕκα-
στον μισεῖν καὶ πολεμεῖν αὐτῷ διὰ τὴν εἰσφορὰν ταύ- 612
την, ἢ τὸν μὲν αὐτῶν, ὅτι πάντων ἀκουόντων ὑμῶν
ἐν τῷ δήμῳ δοῦλον ἔφη καὶ ἐκ δούλων εἶναι καὶ προσ-
ήκειν αὐτῷ τὸ ἕκτον μέρος εἰσφέρειν μετὰ τῶν μετοί-
κων, τῷ δὲ παῖδας ἐκ πόρνης εἶναι, τοῦ δὲ τὸν πατέρα
ἡταιρηκέναι, τοῦ δὲ τὴν μητέρα πεπορνεῦσθαι, τὸν δὲ
ἀπογράφειν ὅσα ὑφείλετο ἐξ ἀρχῆς, τὸν δὲ τὸ δεῖνα,
62 τὸν δὲ ὁμοῦ ῥητὰ καὶ ἄρρητα κακὰ, ἑξῆς ἅπαντας; ἐγὼ
μὲν γὰρ οἶδ᾽ ὅτι πάντες, εἰς οὓς ἐπαρῴνησεν οὗτος,
τὴν μὲν εἰσφορὰν ἕκαστος ἀναγκαῖον ἀνάλωμα ὑπε-
λάμβανεν εἶναι, τοιαῦτα δ᾽ ἀτιμασθεὶς καὶ προπηλα-
κισθεὶς χαλεπῶς ἐνήνοχεν. κἀκεῖνο οἶδα, ὅτι χρήματα
εἰσπράττειν τοῦτον ἐχειροτονήσαθ᾽ ὑμεῖς, οὐχὶ τὰς
ἰδίας συμφορὰς ὀνειδίζειν καὶ προφέρειν ἑκάστῳ. εἴτε
γὰρ ἦσαν ἀληθεῖς, οὐ σοὶ ῥητέαι (πολλὰ γὰρ ἡμῶν ἕκα-
στος οὐχ ὡς βούλεται πράττει)· εἴτε μὴ προσηκούσας
63 κατεσκεύαζες, πῶς οὐχ ὁτιοῦν ἂν πάθοις δικαίως; ἔτι
τοίνυν ἐκ τοῦδ᾽ ἀκριβέστερον γνώσεσθε ὅτι μισεῖ τοῦ-
τον ἕκαστος οὐ διὰ τὴν εἴσπραξιν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν ὑβρί-
σθη καὶ ἐπαρῳνήθη. Σάτυρος γὰρ ὁ τῶν νεωρίων
ἐπιμελητὴς οὐχ ἑπτὰ τάλαντα εἰσέπραξεν ὑμῖν, ἀλλὰ
τέτταρα καὶ τριάκοντα τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώ-
πους, ἐξ ὧν παρέθηκε τὰ σκεύη ταῖς ἐκπλευσάσαις ναυ-
σίν· καὶ οὔτ᾽ ἐκεῖνος διὰ ταῦτα οὐδένα ἐχθρὸν αὐτῷ
φησὶν εἶναι, οὔτε τῶν εἰσπραχθέντων οὐδεὶς ἐκείνῳ
πολεμεῖ. εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ τὸ προστεταγμένον, οἶ-

μαι, διεπράττετο, σὺ δὲ τῇ σαυτοῦ προπετείᾳ καὶ θρα-
σύτητι λαβὼν ἐξουσίαν πόλλ' ἀνηλωκότας εἰς τὴν πό-
λιν ἀνθρώπους καὶ σοῦ βελτίους καὶ ἐκ βελτιόνων 613
ψευδέσι καὶ χαλεποῖς ὀνείδεσιν ᾤου δεῖν περιβάλλειν.
64 εἶτα ταῦθ' οὗτοι πεισθῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν σε ποιεῖν, καὶ
τὰ τῆς σῆς ἀναισθησίας καὶ πονηρίας ἔργα ἐφ' αὑτοὺς
ἀναδέξωνται; ἀλλὰ μισεῖν δικαιότερον διὰ ταῦτά σε
ὀφείλουσιν ἢ σῴζειν. τὸν γὰρ ὑπὲρ πόλεως πράττον-
τά τι δεῖ τὸ τῆς πόλεως ἦθος μιμεῖσθαι, καὶ σῴζειν
ὑμῖν τοὺς τοιούτους, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει,
καὶ μισεῖν τοὺς οἷόσπερ οὗτος. ὡς ἐκεῖνο εἰδόσι μὲν
ἴσως, ὅμως δὲ ἐρῶ· ὁποίους τινὰς ἂν φαίνησθε ἀγα-
πῶντες καὶ σῴζοντες, τούτοις ὅμοιοι δόξετ' εἶναι.
65 Ὅτι τοίνυν ὅλως οὐδὲ τὴν εἴσπραξιν αὐτὴν ὑπὲρ
ὑμῶν πεποίηται, καὶ τοῦτο αὐτίκα δὴ μάλα ὑμῖν δῆλον
ποιήσω. εἰ γάρ τις ἔροιτο αὐτὸν πότεροι αὐτῷ δοκοῦ-
σιν ἀδικεῖν μᾶλλον τὴν πόλιν, οἱ γεωργοῦντες καὶ φει-
δόμενοι, διὰ παιδοτροφίας δὲ καὶ οἰκεῖα ἀναλώματα
καὶ λειτουργίας ἑτέρας ἐλλελοιπότες εἰσφορὰν, ἢ οἱ τὰ
τῶν ἐθελησάντων εἰσενεγκεῖν χρήματα καὶ τὰ παρὰ
τῶν συμμάχων κλέπτοντες καὶ ἀπολλύντες, οὐκ ἂν εἰς
τοῦτο τόλμης δήπου, καίπερ ὢν ἀναιδὴς, ἔλθοι ὥστε
φῆσαι τοὺς τὰ ἑαυτῶν μὴ εἰσφέροντας μᾶλλον ἀδικεῖν
66 ἢ τοὺς τὰ κοινὰ ὑφαιρουμένους. τίνος οὖν ἕνεκα, ὦ
βδελυρὲ, ἐτῶν ὄντων πλειόνων ἢ τριάκοντα ἀφ' οὗ σὺ
πολιτεύει, καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλῶν μὲν στρα-
τηγῶν ἠδικηκότων τὴν πόλιν, πολλῶν δὲ ῥητόρων, οἳ
παρὰ τουτοισὶ κέκρινται, ὧν οἱ μὲν τεθνᾶσιν ἐφ' οἷς
ἠδίκουν, οἱ δ' ὑποχωρήσαντες φεύγουσιν, οὐδενὸς πώ-
ποτε ἐξητάσθης κατήγορος, οὐδ' ἀγανακτῶν ὤφθης 614
ὑπὲρ ὧν ἡ πόλις πάσχοι, οὕτως ὢν θρασὺς καὶ λέγειν
67 δεινὸς, ἀλλ' ἐνταῦθ' ἐφάνης κηδεμὼν ὢν, οὗ σε πολ-

λοὺς ἔδει κακῶς ποιῆσαι; βούλεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τὸ τούτων αἴτιον ἐγὼ ὑμῖν εἴπω; ὅτι τού-
των μὲν μετέχει ὧν ἀδικοῦσιν ὑμᾶς τινὲς, ἀπὸ δὲ τῶν
εἰσπραττομένων ὑφαιρεῖται· δι' ἀπληστίαν δὲ τρό-
πων διχόθεν καρποῦται τὴν πόλιν. οὔτε γὰρ ῥᾷον
πολλοῖς καὶ μικρὰ ἀδικοῦσιν ἀπεχθάνεσθαι ἢ ὀλίγοις
καὶ μεγάλα, οὔτε δημοτικώτερον δήπου τὰ τῶν πολ-
λῶν ἀδικήματα ὁρᾶν ἢ τὰ τῶν ὀλίγων. ἀλλὰ τοῦτ' αἴ-
τιον οὑγὼ λέγω. τῶν μὲν οἶδεν ἑαυτὸν ὄντα, τῶν
ἀδικούντων, ὑμᾶς δ' οὐδενὸς ἀξίους ἡγήσατο· διὸ
68 τοῦτον ἐχρήσατο τὸν τρόπον ὑμῖν. εἰ γὰρ ἀνδραπό-
δων πόλις, ἀλλὰ μὴ τῶν ἄρχειν ἑτέρων ἀξιούντων
ὡμολογεῖτε εἶναι, οὐκ ἂν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰς
ὕβρεις ἀνέσχεσθε τὰς τούτου, ἃς κατὰ τὴν ἀγορὰν
ὕβριζεν, ὁμοῦ μετοίκους, Ἀθηναίους, δέων, ἀπάγων,
βοῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐπὶ τοῦ βήματος, δούλους καὶ
ἐκ δούλων καλῶν αὑτοῦ βελτίους καὶ ἐκ βελτιόνων,
ἐρωτῶν εἰ μάτην τὸ δεσμωτήριον ᾠκοδομήθη. κα-
ταφαίην ἂν ἔγωγε, εἴ γ' ὁ πατὴρ ὁ σὸς ᾤχετο αὐτόθεν
αὐταῖς πέδαις ἐξορχησάμενος Διονυσίων τῇ πομπῇ.
ἄλλα δὲ ὅσα ὕβρικεν οὐδ' ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν· τοσαῦτα
τὸ πλῆθός ἐστιν. ὧν ἀθρόων ἄξιον λαβόντας δίκην
τήμερον παράδειγμα ποιῆσαι τοῖς ἄλλοις, ἵν' ὦσι με-
τριώτεροι.

69 Ἀλλὰ νὴ Δία ταῦτα μὲν τοιοῦτός ἐστιν, ἐν οἷς πε-
πολίτευται, ἄλλα δ' ἔσθ' ἃ καλῶς διῴκηκεν· ἀλλὰ
τἄλλ' οὕτω προσελήλυθε πάντα πρὸς ὑμᾶς ὥστε ἥκι- 615
στα ἐν οἷς ἀκηκόατε ἄξιός ἐστι μισεῖσθαι. τί γὰρ βού-
λεσθε εἴπω; τὰ πομπεῖα ὡς ἐπεσκεύασε, καὶ τὴν τῶν
στεφάνων καθαίρεσιν, ἢ τὴν τῶν φιαλῶν ποίησιν τὴν
καλήν; ἀλλ' ἐπὶ τούτοις γ', εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο ἀδικῶν
ἔτυχε τὴν πόλιν, τρὶς, οὐχ ἅπαξ τεθνάναι δίκαιος ὢν

φανεῖται· καὶ γὰρ ἱεροσυλίᾳ καὶ ἀσεβείᾳ καὶ κλοπῇ
70 καὶ πᾶσι τοῖς δεινοτάτοις ἐστὶν ἔνοχος. τὰ μὲν οὖν
πόλλ' ὧν λέγων ὑμᾶς ἐφενάκιζε παραλείψω· φήσας
δὲ ἀπορρεῖν τὰ φύλλα τῶν στεφάνων καὶ σαπροὺς εἶ-
ναι διὰ τὸν χρόνον, ὥσπερ ἴων ἢ ῥόδων ὄντας, ἀλλ' οὐ
χρυσίου, συγχωνεύειν ἔπεισεν. κᾆτ' ἐπὶ μὲν ταῖς εἰσφο-
ραῖς τὸν δημόσιον παρεῖναι προσέγραψεν ὡς δὴ δίκαι-
ος ὤν, ὧν ἕκαστος ἀντιγραφεὺς ἔμελλεν ἔσεσθαι τῶν
εἰσενεγκόντων· ἐπὶ τοῖς στεφάνοις δ', οὓς κατέκο-
πτεν, οὐχὶ προσήγαγε ταὐτὸ δίκαιον τοῦτο, ἀλλ' αὐτὸς
71 ῥήτωρ, χρυσοχόος, ταμίας, ἀντιγραφεὺς γέγονεν. καὶ
μὴν εἰ μὲν ἅπαντ' ἠξίους, ὅσα πράττεις τῇ πόλει, σαυ-
τῷ πιστεύειν, οὐκ ἂν ὁμοίως κλέπτης ὢν ἐφωρῶ· νῦν
δ' ἐπὶ ταῖς εἰσφοραῖς ὃ δίκαιόν ἐσθ' ὁρίσας, μὴ σοὶ πι-
στεύειν, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτῆς δούλοις τὴν πόλιν, ὁπότ'
ἄλλο τι πράττων καὶ χρήματα κινῶν ἱερά, ὧν ἔνια οὐδ'
ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς ἀνετέθη, μὴ προσγραψάμενος
τὴν αὐτὴν φυλακὴν ἥνπερ ἐπὶ τῶν εἰσφορῶν φαίνει,
72 οὐκ εὔδηλον δι' ἃ τοῦτ' ἐποίησας; ἐγὼ μὲν οἶμαι. καὶ
μήν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου
σκέψασθε ὡς καλὰ καὶ ζηλωτὰ ἐπιγράμματα τῆς πό-
λεως ἀνελὼν ὡς ἀσεβῆ καὶ δεινὰ ἀντεπιγέγραφεν. οἶ-
μαι γὰρ ὑμᾶς ἅπαντας ὁρᾶν ὑπὸ τῶν στεφάνων ταῖς 616
χοινικίσι κάτωθεν γεγραμμένα "οἱ σύμμαχοι τὸν δῆ-
"μον ἀνδραγαθίας ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης" ἢ "οἱ σύμ-
"μαχοι ἀριστεῖον τῇ Ἀθηναίᾳ," ἢ κατὰ πόλεις "οἱ δεῖνες
"τὸν δῆμον, σωθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου," οἷον "Εὐβοεῖς
"ἐλευθερωθέντες ἐστεφάνωσαν τὸν δῆμον" [ἐπεγέγρα-
πτό που], πάλιν "Κόνων ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τῆς πρὸς
"Λακεδαιμονίους." τοιαῦτα γὰρ ἦν τὰ τῶν στεφάνων
73 ἐπιγράμματα. ταῦτα μὲν τοίνυν, ἃ ζῆλον πολὺν εἶχε
καὶ φιλοτιμίαν ὑμῖν, ἠφάνισται καθαιρεθέντων τῶν

στεφάνων· ἐπὶ ταῖς φιάλαις δ' ἃς ἀντ' ἐκείνων ἐποιήσατο ὑμῖν ὁ πόρνος οὗτος, "Ἀνδροτίωνος ἐπιμελουμένου ἐποιήθησαν" ἐπιγέγραπται· καὶ οὗ τὸ σῶμα ἡταιρηκότος οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι εἰς τὰ ἱερὰ εἰσιέναι, τούτου τοὔνομα ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπὶ τῶν φιαλῶν γεγραμμένον ἐστίν. ὅμοιόν γε, οὐ γάρ; τοῦτο τοῖς προτέροις ἐπιγράμμασιν, ἢ φιλοτιμίαν ἴσην ἔχον ὑμῖν.
74 τρία τοίνυν ἐκ τούτου τὰ δεινόταθ' ἄν τις ἴδοι πεπραγμέν' αὐτοῖς. τὴν μὲν γὰρ θεὸν τοὺς στεφάνους σεσυλήκασι· τῆς πόλεως δὲ τὸν ζῆλον ἠφανίκασι τὸν ἐκ τῶν ἔργων, ὧν ὑπόμνημα ἦσαν ὄντες οἱ στέφανοι· τοὺς δ' ἀναθέντας δόξαν οὐ μικρὰν ἀφῄρηνται, τὸ δοκεῖν ὧν ἂν εὖ πάθωσιν ἐθέλειν μεμνῆσθαι. καὶ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος κακὰ εἰργασμένοι εἰς τοῦτο ἅμα ἀναισθησίας καὶ τόλμης προεληλύθασιν ὥστε μέμνηνται τούτων ὡς καλῶς αὐτοῖς διῳκημένων, ὥσθ' ὁ μὲν οἴεται δι' ἐκεῖνον ὑφ' ὑμῶν σωθήσεσθαι, ὁ δὲ παρακάθηται καὶ οὐ καταδύεται τοῖς πεπραγμέ-
75 νοις. οὕτω δ' οὐ μόνον εἰς χρήματα ἀναιδής, ἀλλὰ καὶ σκαιός ἐστιν, ὥστ' οὐκ οἶδεν ἐκεῖνο, ὅτι στέφανοι μέν εἰσιν ἀρετῆς σημεῖον, φιάλαι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα 617
πλούτου, καὶ στέφανος μὲν ἅπας, κἂν μικρὸς ᾖ, τὴν ἴσην φιλοτιμίαν ἔχει τῷ μεγάλῳ, ἐκπώματα δ' ἢ θυμιατήρια, ἂν μὲν ὑπερβάλλῃ τῷ πλήθει, πλούτου τινὰ δόξαν προσετρίψατο τοῖς κεκτημένοις, ἐὰν δ' ἐπὶ μικροῖς τις σεμνύνηται, τοσοῦτ' ἀπέχει τοῦ τιμῆς τινὸς διὰ ταῦτα τυχεῖν ὥστ' ἀπειρόκαλος πρὸς ἔδοξεν εἶναι. οὗτος τοίνυν ἀνελὼν τὰ τῆς δόξης κτήματα, τὰ τοῦ
76 πλούτου πεποίηται μικρὰ καὶ οὐχ ὑμῶν ἄξια. καὶ οὐδ' ἐκεῖν' εἶδεν, ὅτι πρὸς μὲν χρημάτων κτῆσιν οὐδεπώποτε ὁ δῆμος ἐσπούδασε, πρὸς δὲ δόξης ὡς οὐδὲ πρὸς ἓν τῶν ἄλλων. τεκμήριον δέ· χρήματα μὲν γὰρ πλεῖ-

στα τῶν Ἑλλήνων ποτὲ σχὼν ἅπανθ' ὑπὲρ φιλοτιμίας
ἀνήλωσεν, εἰσφέρων δ' ἐκ τῶν ἰδίων οὐδένα πώποτε
κίνδυνον ὑπὲρ δόξης ἐξέστη. ἀφ' ὧν κτήματα ἀθά-
νατα αὐτῷ περίεστι, τὰ μὲν τῶν ἔργων ἡ μνήμη, τὰ δὲ
τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐπ' ἐκείνοις σταθέντων τὸ κάλ-
λος, προπύλαια ταῦτα, ὁ παρθενὼν, στοαὶ, νεώσοικοι,
οὐκ ἀμφορίσκοι δύο οὐδὲ χρυσίδες τέτταρες ἢ τρεῖς,
ἄγουσα ἑκάστη μνᾶν, ἃς, ὅταν σοι δοκῇ, σὺ πάλιν γρά-
77 ψεις καταχωνεύειν. οὐ γὰρ αὑτοὺς δεκατεύοντες, οὐδ'
ἃ καταράσαιντ' ἂν οἱ ἐχθροὶ ποιοῦντες, διπλᾶς πράτ-
τοντες τὰς εἰσφορὰς, ταῦτ' ἀνέθεσαν, οὐδ' οἷόσπερ σὺ
χρώμενοι συμβούλοις ἐπολιτεύοντο, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς
κρατοῦντες, καὶ ἃ πᾶς τις ἂν εὖ φρονῶν εὔξαιτο, τὴν
πόλιν εἰς ὁμόνοιαν ἄγοντες, ἀθάνατον κλέος αὑτῶν
λελοίπασι, τοὺς ἐπιτηδεύοντας οἷα σοὶ βεβίωται τῆς
78 ἀγορᾶς εἴργοντες. ὑμεῖς δ' εἰς τοῦτ', ὦ ἄνδρες Ἀθη- 618
ναῖοι, προήχθητ' εὐηθείας καὶ ῥᾳθυμίας ὥστ' οὐδὲ
τοιαῦτα ἔχοντες παραδείγματα ταῦτα μιμεῖσθε, ἀλλ'
Ἀνδροτίων ὑμῖν πομπείων ἐπισκευαστὴς, Ἀνδροτίων,
ὦ γῆ καὶ θεοί. καὶ τοῦτ' ἀσέβημα ἔλαττον τίνος ἡγεῖ-
σθε; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι δεῖν τὸν εἰς ἱερὰ εἰσιόντα
καὶ χερνίβων καὶ κανῶν ἁψόμενον καὶ τῆς πρὸς τοὺς
θεοὺς ἐπιμελείας προστάτην ἐσόμενον οὐχὶ προειρη-
μένον ἡμερῶν ἀριθμὸν ἁγνεύειν, ἀλλὰ τὸν βίον ἡγνευ-
κέναι τοιούτων ἐπιτηδευμάτων οἷα τούτῳ βεβίωται.

XXIII.

ΚΑΤΑ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Χαρίδημον τὸν Ὠρείτην, ἡγούμενον ξενικοῦ καὶ στρατηγοῦντα παρὰ Κερσοβλέπτῃ τῷ Θρᾴκης βασιλεῖ, πολίτην σφῶν αὐτῶν Ἀθηναῖοι ἐποιήσαντο, τὰ μὲν γεγονότα χρήσιμον αὐτοῖς, τὰ δὲ προσδοκῶντες ἔτι μᾶλλον γενήσεσθαι. περὶ τούτου ψήφισμα ἔγραψεν Ἀριστοκράτης ἐν τῇ βουλῇ τοιοῦτον· ἐάν τις ἀποκτείνῃ Χαρίδημον, ἀγώγιμος ἔστω ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀθηναίων συμμαχίδος· ἐὰν δέ τις τὸν ἀγόμενον ἀφέληται ἢ πόλις ἢ ἰδιώτης, ἔκσπονδος ἔστω. τούτου κατηγορεῖ τοῦ ψηφίσματος Εὐθυκλῆς, τῷ Δημοσθένους λόγῳ χρώμενος, καὶ φησὶ πρῶτον μὲν παράνομον εἶναι τὸ ψήφισμα, ὅτι κρίσιν
ἀναιρεῖ καὶ δικαστήρια, καὶ τὴν τιμωρίαν ἀπὸ τῆς αἰτίας γε- 619
γραμμένην ἔχει, δεύτερον δὲ μὴ συμφέρειν τοῖς Ἀθηναίοις τοιαύτην Χαριδήμῳ δοῦναι δωρεάν· ἀπολοῦμεν γάρ, φησί, διὰ ταύτης Χερρόνησον. τὸ δὲ ὅπως ὁ λόγος δείξει. ἐξετάζει δὲ καὶ τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα, λέγων οὐκ εἶναι δωρεῶν ἄξιον τὸν Χαρίδημον καὶ ταῦτα τοιούτων.

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἡ Εὔβοια μία νῆσος καταντικρὺ τῆς Ἀττικῆς, διήκουσα τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος μέχρι τῶν Ἀφετῶν· Ἀφεταὶ δὲ τῆς Θετταλίας τόπος. ἴσμεν δὲ ὅτι χωρία πολλὰ εἶχεν ἡ Εὔβοια. ἔστι δὲ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ χωρίον Ὠρεός· τοῦ Ὠρεοῦ δὲ ὁ πολίτης Ὠρείτης. Ὠρείτης οὖν τις Χαρίδημος ὢν ξεναγὸς ἦν τῶν Ἀθηναίων. ξεναγὸς δέ ἐστιν, ὅτε τις στράτευμα ξένων ὑπέρ τινος ἄλλου τρέφει. διὰ τοῦτο οὖν καὶ οὗτος ἐλέγετο ξεναγός, ἐπειδὴ στράτευμα ξένων ἔτρεφεν ὑπὲρ συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων. ἦν οὖν τῶν μὲν Ἀθηναίων ξεναγός, γαμβρὸς δὲ Κότυος τοῦ τῶν Θρᾳκῶν βασιλέως καὶ στρατηγός. ὁ δὲ Κότυς παρέλαβέ ποτε τὴν Χερρόνησον τὴν Ἀθηναίων οὖσαν. καὶ τελευτήσας κατέλιπεν υἱὸν Κερσοβλέπτην, ὃς μετά τινων δύο,

Βηρισάδου καὶ Ἀμαδόκου, τὴν βασιλείαν ἐμερίσατο. εἶχε δὲ στρατηγὸν ὁ μὲν Κερσοβλέπτης ὡς συγγενῆ τὸν Χαρίδημον, ὁ δὲ Βηρισάδης τινὰ Ἀθηνόδωρον, Ἀθηναῖον φύσει, Ἀλωπεκῆθεν· ὁ δὲ Ἀμάδοκος δύο στρατηγοὺς εἶχε, Σίμωνα καὶ Βιάνορα. ἰδίᾳ τοίνυν ἕκαστος τῶν βασιλέων ἤθελε χάριν τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσασθαι διὰ τὸ ἔχειν αὐτοὺς εἰς συμμαχίαν εὐμενεῖς, καὶ συμβουλεύσαντος τοῦ Χαριδήμου δοῦναι κοινῇ τοῖς 620
Ἀθηναίοις τὴν Χερρόνησον ἐπείσθησαν οἱ βασιλεῖς καὶ δεδώκασι. τοῦτο γνόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Χαρίδημον ἐστεφάνωσαν ὡς εὐεργέτην αὐτῶν χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ θετὸν πολίτην αὐτὸν ἐποιήσαντο. γνοὺς δὲ ὁ Χαρίδημος ὅτι φιλοῦσιν αὐτὸν ἐδήλωσεν αὐτοῖς διά τινος Ἀριστομάχου ὡς, ἂν ποιήσωσιν ἀσφάλειαν αὐτῷ περὶ τῆς τοῦ σώματος φυλακῆς καὶ ὅτι οὐκ ἐπιβουλεύεται, δίδωσιν αὐτοῖς τὴν Ἀμφίπολιν, ἀφαιρούμενος αὐτὴν ἐκ τοῦ Φιλίππου. Ἀριστοκράτης οὖν τις Ἀθηναῖος εὐεργέτης ὑπειλημμένος ἔγραψε τοιοῦτο ψήφισμα· ὁ φονεύων Χαρίδημον ἀγώγιμος ἔστω, τοῦτ᾽ ἔστιν ἀκτέος ἐπὶ τὸ κολασθῆναι· ἐὰν δέ τις, φησὶν, ἀφέληται τὸν ἀγώγιμον ἢ πόλις ἢ ἰδιώτης καὶ ὡς εἰπεῖν ἀντιλάβηται αὐτοῦ, ἔκσπονδος ἔστω τῶν Ἀθηναίων. Εὐθυκλῆς δέ τις Θριάσιος τὸν δῆμον ἐπελάβετο τοῦ ψηφίσματος ὡς κακῶς ἔχοντος, ὡς παρανόμου καὶ ἀσυμφόρου καὶ γεγραμμένου ἀνδρὶ ἀναξίῳ. οὗτος λαβὼν παρὰ τοῦ Δημοσθένους τὸν λόγον, χρυσίον παρασχὼν, κατηγόρει τοῦ Ἀριστοκράτους. ὁρῶν οὖν ὁ ῥήτωρ τὴν ἁπλῆν ὑπόθεσιν ἰσχύουσαν μὲν τῷ νομίμῳ, κινδυνεύουσαν δὲ διὰ τὸ προτιμᾶσθαι τὸ συμφέρον τῆς ἀξίας ἑκάστου τῶν λαμβανόντων πολλάκις, καὶ μάλιστα ὅταν στρατηγοὶ τυγχάνωσι καὶ ἐπίδοξοι καὶ τὴν πόλιν εὐεργετῶσιν, οἷος ὁ Χαρίδημος ὁ Κερσοβλέπτου στρατηγὸς ὁ ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχων καὶ διὰ τὸ δόξαι ἐν τοῖς κατὰ τὴν Χερρόνησον εὖ ποιεῖν Ἀθηναίους αἱρεθεὶς στρατηγὸς αὐτῆς τῆς πόλεως, ἑτέραν ἐξεῦρεν ὑπόθεσιν ἐκ τῆς οἰκείας δεινότητος, ἣν ἐπιπλέκων ταράττει τὸν ἀκροατὴν, 621
φάσκων γεγράφθαι τὸ ψήφισμα ἐπὶ Χερρονήσῳ τῆς πόλεως σχήματι. ὡς οὖν ὄντα ἀμφοτέρων, τοῦ τε Κερσοβλέπτου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, βουλόμενος τοῦτον ἀποτυχεῖν τῆς δωρεᾶς Δημοσθένης τὴν κατὰ τὴν Χερρόνησον ὑπόθεσιν ἐπέθηκεν, εἰς ὑποψίαν ἄγων τοὺς ἀκούοντας, καὶ φάσκων

ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀριστοκράτην γεγραφέναι τὸ ψήφισμα, ἵνα μηδενὸς τῶν βασιλέων ἀναιροῦντος αὐτὸν φόβῳ τῆς πόλεως περιποιήσῃ Κερσοβλέπτῃ πάλιν Χερρόνησον. τοσαῦτα περὶ τῆς ὑποθέσεως.

---

*Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ μήτε
ἰδίας ἔχθρας ἐμὲ μηδεμιᾶς ἕνεχ᾽ ἥκειν Ἀριστοκράτους
κατηγορήσοντα τουτουί, μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ
φαῦλον ἁμάρτημα ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ προάγειν
ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρ᾽ ὀρθῶς ἐγὼ λο-
γίζομαι καὶ σκοπῶ, ὑπὲρ τοῦ Χερρόνησον ἔχειν ὑμᾶς
ἀσφαλῶς καὶ μὴ παρακρουσθέντας ἀποστερηθῆναι πά-
2 λιν αὐτῆς, περὶ τούτου μοί ἐστιν ἅπασα ἡ σπουδή. δεῖ
δὴ πάντας ὑμᾶς, εἰ βούλεσθε ὀρθῶς περὶ τούτων μα-
θεῖν καὶ κατὰ τοὺς νόμους δικαίως κρῖναι τὴν γραφήν,
μὴ μόνον τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ ψηφίσματι ῥήμασι
προσέχειν, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβησόμενα ἐξ αὐτῶν σκο-
πεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀκούσασιν εὐθὺς εἰδέναι τὰ κεκα- 622
3 κουργημένα, τὴν ἀρχὴν ἴσως ἂν οὐκ ἐξηπάτησθε· ἐπει-
δὴ δὲ τοῦθ᾽ ἕν ἐστι τῶν ἀδικημάτων, τὸ τοῦτον τὸν
τρόπον καὶ λέγειν καὶ γράφειν ἐνίους ὃν ἂν ἥκιστα
ὑμεῖς ὑπίδοισθέ τι καὶ φυλάξαισθε, προσήκει μὴ πάνυ
θαυμάζειν, εἰ καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἡμεῖς οὕτω γε-
γραμμένον ἐπιδείξομεν ὥστε δοκεῖν μὲν Χαριδήμῳ
φυλακήν τινα τοῦ σώματος διδόναι, τὴν ὡς ἀληθῶς δὲ
δικαίαν καὶ βέβαιον φυλακὴν Χερρονήσου τῆς πόλεως
4 ἀποστερεῖν. εἰκότως δ᾽ ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
προσέχοιτέ μοι τὸν νοῦν καὶ μετ᾽ εὐνοίας ἀκούσαιτε ἃ
λέγω. ἐπειδὴ γὰρ οὐχὶ τῶν ἐνοχλούντων ὑμᾶς οὐδὲ
τῶν πολιτευομένων καὶ πιστευομένων παρ᾽ ὑμῖν ὢν
πρᾶγμα τηλικοῦτόν φημι δείξειν πεπραγμένον, ἐάν,
ὅσον ἐστὶν ἐν ὑμῖν, συναγωνίσησθέ μοι καὶ προθύμως
ἀκούσητε, τοῦτό τε σώσετε καὶ ποιήσετε μὴ κατοκνεῖν,*

ἐάν τίς τι καὶ ἡμῶν οἴηται δύνασθαι ποιῆσαι τὴν πόλιν
ἀγαθόν. οἰήσεται δ', ἐὰν μὴ χαλεπὸν εἶναι νομίζῃ τὸ
5 παρ' ὑμῖν λόγου τυχεῖν. νῦν δὲ πολλοῖς τοῦτο φοβου-
μένοις, λέγειν μὲν ἴσως οὐ δεινοῖς, βελτίοσι δὲ ἀνθρώ-
ποις τῶν δεινῶν, οὐδὲ σκοπεῖν ἐπέρχεται τῶν κοινῶν
οὐδέν. ἐγὼ γοῦν (ὀμνύω τοὺς θεοὺς ἅπαντας) ἀπώ-
κνησ' ἂν, εὖ ἴστε, καὶ αὐτὸς τὴν γραφὴν ταύτην ἀπε-
νεγκεῖν, εἰ μὴ πάνυ τῶν αἰσχρῶν ἐνόμιζον εἶναι νῦν
μὲν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ σιωπῆσαι, πρᾶγμ' ἀλυσιτελὲς
τῇ πόλει κατασκευάζοντας ὁρῶν τινὰς ἀνθρώπους,
πρότερον δ', ὅτ' ἔπλευσα τριηραρχῶν εἰς Ἑλλήσπον-
τον, εἰπεῖν καὶ κατηγορῆσαί τινων, οὓς ἀδικεῖν ὑμᾶς
ἡγούμην.
6 Οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν ὅτι τὸν Χαρίδημον εὐεργέτην
εἶναί τινες τῆς πόλεως οἴονται· ἐγὼ δὲ ἄν περ, ἃ βού- 623
λομαί τε καὶ οἶδα πεπραγμένα ἐκείνῳ, δυνηθῶ πρὸς
ὑμᾶς εἰπεῖν, οἶμαι δείξειν οὐ μόνον οὐκ εὐεργέτην,
ἀλλὰ καὶ κακονούστατον ἀνθρώπων ἁπάντων καὶ πολὺ
7 τἀναντία ἢ προσῆκεν ὑπειλημμένον. εἰ μὲν οὖν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μέγιστον Ἀριστοκράτης ἠδί-
κει, τὸ τοιούτου, οἷον ἐγώ φημι δείξειν τὸν Χαρίδημον
ὄντα, τοσαύτην πεποιῆσθαι πρόνοιαν ἐν τῷ ψηφίσματι
ὥστε ἰδίαν παρὰ τοὺς νόμους, ἄν τι πάθῃ, τιμωρίαν
αὐτῷ δεδωκέναι, ταῦτ' ἂν ἤδη λέγειν πρὸς ὑμᾶς ἐπε-
χείρουν, ἵν' εἰδῆτε πολλοῦ δεῖν ἄξιον ὄντα τυχεῖν τοῦ
ψηφίσματος αὐτὸν τουτουί. νυνὶ δ' ἕτερον τούτου μεῖ-
ζον διὰ τοῦ ψηφίσματος ἔστ' ἀδίκημα, ὃ δεῖ πρότερον
καὶ μαθεῖν ὑμᾶς καὶ φυλάξασθαι.
8 Ἀνάγκη δ' ἐστὶ πρῶτον ἁπάντων εἰπεῖν καὶ δεῖξαι
τί ποτ' ἐστὶ τὸ Χερρόνησον ὑμᾶς ἀσφαλῶς ἔχειν πε
ποιηκός· διὰ γὰρ τοῦ μαθεῖν τοῦτο καὶ τἀδίκημα σα-
φῶς ὄψεσθε. ἔστι τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο

τὸ τελευτήσαντος Κότυος Βηρισάδην καὶ Ἀμάδοκον
καὶ Κερσοβλέπτην τρεῖς ἀνθ᾽ ἑνὸς γενέσθαι Θρᾴκης
βασιλέας· συμβέβηκε γὰρ ἐκ τούτου αὐτοῖς μὲν ἀντι-
πάλους εἶναι τούτους, ὑμᾶς δὲ ὑπέρχεσθαι καὶ θερα-
9 πεύειν. τοῦτο τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βουλόμε-
νοί τινες παῦσαι, καὶ καταλῦσαι μὲν τοὺς ἑτέρους βα-
σιλέας, παραδοῦναι δ᾽ ἑνὶ τῷ Κερσοβλέπτῃ τὴν ἀρχὴν
ἅπασαν, διαπράττονταί σφισι τοῦτο γενέσθαι τὸ προ-
βούλευμα, τῷ μὲν ἀκοῦσαι κεχωρισμένοι τοῦ τι τοιοῦ-
τον δοκεῖν διαπράξασθαι, τῷ δ᾽ ἔργῳ πάντων μάλιστα
10 τοῦτο περαίνοντες, ὡς ἐγὼ διδάξω. ἐπειδὴ γὰρ ἑνὸς
τελευτήσαντος τῶν βασιλέων, Βηρισάδου, παραβὰς 624
τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας, ἃς μεθ᾽ ὑμῶν ἐποιή-
σατο, Κερσοβλέπτης ἐξέφερε πόλεμον πρός τε τοὺς Βη-
ρισάδου παῖδας καὶ πρὸς Ἀμάδοκον, εὔδηλον ἦν ὅτι
τοῖς μὲν Βηρισάδου παισὶν Ἀθηνόδωρος βοηθήσοι, τῷ
δ᾽ Ἀμαδόκῳ Σίμων καὶ Βιάνωρ· ὁ μὲν γὰρ Βηρισάδου
11 κηδεστής, οἱ δὲ Ἀμαδόκου γεγόνασιν. ἐσκόπουν οὖν
τίν᾽ ἂν τρόπον ἡσυχίαν μὲν ἔχειν ἀναγκασθεῖεν οὗτοι,
ἐρήμων δ᾽ ὄντων ἐκείνων ὁ Κερσοβλέπτῃ πράττων τὴν
ἀρχὴν Χαρίδημος ἀσφαλῶς πάντα καταστρέψαιτο. εἰ
πρῶτον μὲν, ἄν τις αὐτὸν ἀποκτείνῃ, ψήφισμα ὑμέτε-
ρον γένοιτο ἀγώγιμον εἶναι· δεύτερον δὲ, εἰ χειροτο-
12 νηθείη στρατηγὸς ὑφ᾽ ὑμῶν Χαρίδημος. οὔτε γὰρ ὑμε-
τέρῳ στρατηγῷ προχείρως ἐναντία θήσεσθαι τὰ ὅπλα
ἔμελλεν ὁ Σίμων οὐδ᾽ ὁ Βιάνωρ, πολῖται γεγενημένοι
καὶ ἄλλως ἐσπουδακότες πρὸς ὑμᾶς· ὁ δὲ δὴ γένει πο-
λίτης Ἀθηνόδωρος οὐδὲ βουλεύσεσθαι, οὐδὲ τὴν διὰ
τοῦ ψηφίσματος αἰτίαν ὑποδύσεσθαι, ἣ πρόδηλος ἦν
ἐπ᾽ ἐκείνους ἥξουσα, εἴ τι πάθοι Χαρίδημος. ἐκ δὲ τού-
του τοῦ τρόπου τῶν μὲν ἐρήμων ὄντων βοηθῶν, αὐ-
τοῖς δὲ ἀδείας δοθείσης, ῥᾳδίως ἐκβαλεῖν ἐκείνους καὶ

13 κατασχήσειν τὴν ἀρχήν. καὶ ὅτι ταῦθ᾽ οὕτως ᾤοντο
καὶ τοῦτ᾽ ἦν τὸ κατασκεύασμα αὐτοῖς, τὰ πραχθέντα
αὐτὰ κατηγορεῖ. ἅμα γὰρ τῷ πολέμῳ τε ἐνεχείρουν
αὐτοὶ καὶ πρὸς ὑμᾶς ἧκεν Ἀριστόμαχος πρεσβευτὴς
παρ᾽ αὐτῶν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὑτοσὶ, ὃς ἄλλα τε ἐδημη-
γόρει παρ᾽ ὑμῖν ἐπαινῶν καὶ διεξιὼν τὸν Κερσοβλέ-
πτην καὶ τὸν Χαρίδημον, ὡς φιλανθρώπως ἔχουσι πρὸς 625
14 ὑμᾶς, καὶ μόνον ἀνθρώπων ἂν ἔφη Χαρίδημον Ἀμφί-
πολιν κομίσασθαι τῇ πόλει δύνασθαι, καὶ παρῄνει
στρατηγὸν χειροτονῆσαι. ἡτοίμαστο δ᾽ αὐτοῖς τοῦτο
τὸ προβούλευμα καὶ προδιῴκητο, ἵνα εἰ πεισθείητε ἐκ
τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς ὑπέτεινεν ὁ Ἀρι-
στόμαχος, εὐθὺς ἐπικυρώσειεν ὁ δῆμος καὶ μηδὲν ἐμ-
15 ποδὼν εἴη. καίτοι πῶς ἂν τεχνικώτερον ἢ κακουργό-
τερον συμπαρεσκεύασαν ἄνθρωποι ὅπως οἱ μὲν ἐκπε-
σοῦνται τῶν βασιλέων, εἷς δ᾽, ὃν αὐτοὶ βούλονται, πᾶ-
σαν ὑφ᾽ αὑτὸν ποιήσεται τὴν ἀρχὴν, ἢ τοὺς μὲν τοῖν
δυοῖν βοηθήσαντας ἂν εἰς φόβον καὶ συκοφαντίας εὐ-
λάβειαν καθιστάντες, ἣν εἰκὸς προσδοκᾶν ἐκείνους
ἐφ᾽ ἑαυτοὺς ἐλθεῖν ἂν διὰ τοῦ ψηφίσματος τουτουὶ, τῷ
δ᾽ ἑνὶ πράττοντι τὴν ἀρχὴν καὶ πάντα τἀναντία τοῖς
ὑμῖν συμφέρουσι κατασκευάζοντι τοσαύτην ἐξουσίαν
16 διδόντες τοῦ ταῦτ᾽ ἀδεῶς πράττειν; οὐ τοίνυν μόνον
ἐκ τούτων δῆλόν ἐσθ᾽ ὅτι τούτων ἕνεκ᾽ ἐρρήθη τὸ προ-
βούλευμα ὧν λέγω, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ψηφίσματος αὐτοῦ
μαρτυρία τίς ἐστιν εὐμεγέθης. ἂν γὰρ ἀποκτείνῃ τις
Χαρίδημον γράψας, καὶ παραβὰς τὸ τί πράττοντα εἰ-
πεῖν, πότερ᾽ ἡμῖν συμφέροντα ἢ οὒ, γέγραφεν εὐθὺς
17 ἀγώγιμον ἐκ τῶν συμμάχων εἶναι. οὐκοῦν τῶν μὲν ἐχ-
θρῶν ὁμοίως ἡμῖν τε κἀκείνῳ οὐδέποτ᾽ εἰς τοὺς ἡμετέ
ρους ἥξει συμμάχους οὐδεὶς, οὔτ᾽ ἀποκτείνας ἐκεῖνον
οὔτε μὴ, ὥστ᾽ οὐ κατὰ τούτων γέγραφε ταύτην τὴν

τιμωρίαν. τῶν δὲ ἡμετέρων μὲν φίλων, ἐκείνου δ', 626
ὅταν ἐγχειρῇ τι πράττειν ἐναντίον ὑμῖν, ἐχθρῶν, τού-
των ἄν τις εἴη ὁ τοῦτο τὸ ψήφισμα φοβηθεὶς καὶ φυ-
λαξάμενος μὴ δι' ἀνάγκην ἡμῖν εἰς ἔχθραν ἐλθεῖν. ἔστι
τοίνυν οὗτος Ἀθηνόδωρος, Σίμων, Βιάνωρ, οἱ Θρᾴ-
κης βασιλεῖς, ἄλλος ὅστις ἂν εἰς εὐεργεσίας μέρος κα-
ταθέσθαι βούλοιτο τὸ πράττειν ὑπεναντία ἐκεῖνον
ἐγχειροῦνθ' ὑμῖν ἐπισχεῖν.
18 Ὧν μὲν τοίνυν ἕνεκ' ἐρρήθη τὸ προβούλευμα, ἵνα
κυρώσειεν ὁ δῆμος ἐξαπατηθεὶς, καὶ δι' ἃ τὴν γρα-
φὴν ἐποιησάμεθα ἡμεῖς ταυτηνὶ, βουλόμενοι κωλῦσαι,
ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. δίκαιον δ' ἐστὶν ἴσως
ἐμὲ ὑπεσχημένον τρία ἐπιδείξειν, ἓν μὲν ὡς παρὰ τοὺς
νόμους τὸ ψήφισμα εἴρηται, δεύτερον δὲ ὡς ἀσύμφο-
ρόν ἐστι τῇ πόλει, τρίτον δ' ὡς ἀνάξιός ἐστι τυχεῖν
τούτων ᾧ γέγραπται, πάντων αἵρεσιν ὑμῖν δοῦναι τοῖς
ἀκουσομένοις, τί πρῶτον ἢ τί δεύτερον ἢ τί τελευταῖον
19 βουλομένοις ἀκούειν ὑμῖν ἐστίν. ὅ τι δὴ βούλεσθε, ὁρᾶ-
τε, ἵνα τοῦτο λέγω πρῶτον ὑμῖν. περὶ τοῦ παρανόμου
βούλεσθε πρῶτον; τοῦτο τοίνυν ἐροῦμεν. ἃ δὴ δέομαί
τε καὶ ἀξιῶ παρὰ πάντων ὑμῶν τυχεῖν, δίκαια, ὥς γ'
ἐμαυτὸν πείθω· μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ
διεψεῦσθαι τοῦ Χαριδήμου καὶ νομίζειν εὐεργέτην εἶ-
ναι φιλονεικῶν δυσχερέστερον τοὺς περὶ τῶν νόμων
λόγους ἀκούσῃ μου, μηδ' ἀποστερήσῃ διὰ τοῦτο μήθ'
ἑαυτὸν τοῦ θέσθαι τὴν ψῆφον εὔορκον μήτ' ἐμὲ τοῦ
διδάξαι περὶ πάντων ὑμᾶς ὡς βούλομαι, ἀλλὰ ποιησά-
σθω τὴν ἀκρόασιν ὡδί· καὶ σκοπεῖσθε ὡς δίκαια ἐρῶ. 627
20 ὅταν μὲν λέγω περὶ τῶν νόμων, ἀφελὼν ὅτῳ τὸ ψήφι-
σμα εἴρηται καὶ ποίῳ τινὶ, σκοπείσθω πότερον παρὰ
τοὺς νόμους ἢ κατ' αὐτοὺς εἴρηται, καὶ μηδὲν ἄλλο·
ὅταν δ' ἐλέγχω τὰ πεπραγμένα καὶ διεξίω τὸν τρόπον

ὃν πεφενάκισθε ὑπ' αὐτοῦ, τὰς πράξεις σκοπείσθω,
21 πότερον γεγονυίας ἢ ψευδεῖς ἐρῶ· ὅταν δ' ἐξετάζω περὶ τοῦ συμφέρειν ἢ μὴ τῇ πόλει ταῦτα ψηφίσασθαι, πάντα τἄλλα ἀφεὶς τοὺς λογισμοὺς ὁράτω τοὺς περὶ τούτων, πότερ' ὀρθῶς ἔχοντας ποιοῦμαι ἢ οὔ. ἐὰν γὰρ τοῦτον ἔχοντες τὸν τρόπον ἀκροάσησθέ μου, αὐτοί τε ἄριστα ἃ προσήκει συνήσετε, χωρὶς ἕκαστα σκοποῦντες καὶ οὐχ ἅμα πάντα ἀθρόα ἐξετάζοντες, κἀγὼ ῥᾷστα ἃ βούλομαι δυνήσομαι διδάξαι. ἔσονται δὲ βραχεῖς περὶ πάντων οἱ λόγοι.

22 *Λαβὲ δὴ τοὺς νόμους αὐτοὺς καὶ λέγε, ἵν' ἐξ αὐτῶν ἐπιδεικνύω τούτων τὸ παράνομον.*

ΝΟΜΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΦΟΝΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΩΝ ΕΞ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ.

[Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς.]

23 Ἐπίσχες. ἠκούσατε μὲν τοῦ τε νόμου καὶ τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ὡς δ' ἄν μοι δοκεῖτε τοὺς περὶ τοῦ παρανόμου λόγους αὐτοὺς ῥᾷστα μαθεῖν, τοῦθ' ὑμῖν φράσω, εἰ σκέψαισθ' ἐν τίνι τάξει ποτ' ἐστὶν ὑπὲρ οὗ τὸ ψήφισμα εἴρηται, πότερα ξένος ἢ μέτοικος ἢ πολίτης ἐστίν. εἰ μὲν δὴ μέτοικον φήσομεν, οὐκ ἐροῦμεν ἀληθῆ, εἰ δ' αὖ ξένον, οὐχὶ δίκαια ποιή- 628
σομεν· τὴν γὰρ τοῦ δήμου δωρεάν, ἐν ᾗ πολίτης γέγονε, κυρίαν αὐτῷ δίκαιόν ἐστιν εἶναι. ὡς ὑπὲρ πολί-
24 του τοίνυν, ὡς ἔοικε, ποιητέον τοὺς λόγους. θεάσασθε δὴ πρὸς Διὸς ὡς ἁπλῶς καὶ δικαίως χρήσομαι τῷ λόγῳ, ὃς εἰς μὲν ταύτην τίθεμαι τὴν τάξιν αὐτὸν ἐν ᾗ πλείστης ἂν τυγχάνοι τιμῆς, ἃ δ' οὐδ' ἡμῖν τοῖς γένει πολίταις ἐστὶν, οὐδ' ἐκείνῳ δεῖν οἶμαι γενέσθαι παρα

τοὺς νόμους. τίν᾽ οὖν ἐστι ταῦτα; ἃ νυνὶ γέγραφεν
οὑτοσί. γέγραπται γὰρ ἐν μὲν τῷ νόμῳ τὴν βουλὴν δι-
κάζειν φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς
25 καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς. καὶ προειπὼν
ὁ θεὶς τὸν νόμον "ἐὰν ἀποκτείνῃ," κρίσιν πεποίηκεν
ὅμως, οὐ πρότερον τί χρὴ πάσχειν τὸν δεδρακότα εἴ-
ρηκε, καλῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦθ᾽ ὑπὲρ εὐσεβείας
ὅλης τῆς πόλεως προϊδών. πῶς; οὐκ ἔνεστιν ἅπαντας
ἡμᾶς εἰδέναι τίς ποτ᾽ ἐστὶν ὁ ἀνδροφόνος. τὸ μὲν δὴ
τὰ τοιαῦτα ἄνευ κρίσεως πιστεύειν, ἄν τις ἐπαιτιάση-
ται, δεινὸν ἡγεῖτο, δεῖν δ᾽ ὑπελάμβανεν, ἐπειδήπερ
ἡμεῖς τιμωρήσομεν τῷ πεπονθότι, πεισθῆναι καὶ μα-
θεῖν ἡμᾶς διδασκομένους ὡς δέδρακε· τηνικαῦτα γὰρ
εὐσεβὲς ἤδη κολάζειν εἰδόσιν εἶναι, πρότερον δ᾽ οὔ.
26 καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ διελογίζετο ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα
ὀνόματα, οἷον ἐάν τις ἀποκτείνῃ, ἐάν τις ἱεροσυλήσῃ,
ἐάν τις προδῷ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα πρὸ μὲν τοῦ
κρίσιν γενέσθαι αἰτιῶν ὀνόματά ἐστιν, ἐπειδὰν δὲ κρι-
θείς τις ἐξελεγχθῇ, τηνικαῦτα ἀδικήματα γίγνεται. οὐ
δὴ δεῖν ᾤετο τῷ τῆς αἰτίας ὀνόματι τιμωρίαν προσγρά- 629
φειν, ἀλλὰ κρίσιν. καὶ διὰ ταῦτα, ἄν τις ἀποκτείνῃ
τινὰ, τὴν βουλὴν δικάζειν ἔγραψε, καὶ οὐχ ἅπερ, ἂν
27 ἁλῷ, παθεῖν χρὴ εἶπεν. ὁ μὲν δὴ τὸν νόμον τιθεὶς οὕ-
τως, ὁ δὲ τὸ ψήφισμα γράφων πῶς; ἐάν τις ἀποκτείνῃ,
φησὶ, Χαρίδημον. τὴν μὲν δὴ προσηγορίαν τοῦ πά-
θους τὴν αὐτὴν ἐποιήσατο, ἄν τις ἀποκτείνῃ γράψας,
ἥνπερ ὁ τὸν νόμον τιθείς· μετὰ ταῦτα δὲ οὐκέτι ταὐτὰ,
ἀλλ᾽ ἀνελὼν τὸ δίκην ὑπέχειν ἀγώγιμον εὐθὺς ἐποί-
ησε, καὶ παραβὰς τὸ διωρισμένον ἐκ τοῦ νόμου δικα-
στήριον ἄκριτον τοῖς ἐπαιτιασαμένοις παρέδωκεν ὅ τι
ἂν βούλωνται χρῆσθαι, τὸν οὐδ᾽ εἰ πεποίηκέ πω φανε-
28 ρόν. καὶ λαβοῦσιν ἐκείνοις ἐξέσται στρεβλοῦν, αἰκίσα-

σθαι, χρήματα πράξασθαι. καίτοι πάντα ταῦτα ἀπεί-
ρηκεν ἄντικρυς καὶ σαφῶς ὁ κάτωθεν νόμος μηδὲ τοὺς
ἡλωκότας καὶ δεδογμένους ἀνδροφόνους ἐξεῖναι ποι-
εῖν. λέγε δ' αὐτοῖς αὐτὸν τὸν νόμον τὸν μετὰ ταῦτα.

ΝΟΜΟΣ.

[Τοὺς δ' ἀνδροφόνους ἐξεῖναι ἀποκτείνειν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἀπάγειν, ὡς ἐν τῷ ἄξονι ἀγορεύει, λυμαίνεσθαι δὲ μή, μηδὲ ἀποινᾶν, ἢ διπλοῦν ὀφείλειν ὅσον ἂν καταβλάψῃ. εἰσφέρειν δὲ τοὺς ἄρχοντας, ὧν ἕκαστοι δικασταί εἰσι, τῷ βουλομένῳ. τὴν δ' ἡλιαίαν διαγιγνώσκειν.]

29 Ἠκούσατε μὲν τοῦ νόμου, σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καὶ θεωρήσατε ὡς καλῶς καὶ σφόδρ' εὐσε-
βῶς ἔθηκεν ὁ τιθεὶς τὸν νόμον. τοὺς ἀνδροφόνους φη-
σίν. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτον ἀνδροφόνον λέγει, τὸν
ἡλωκότα ἤδη τῇ ψήφῳ. οὐ γάρ ἐστ' οὐδεὶς ὑπὸ ταύτῃ 630
30 τῇ προσηγορίᾳ, πρὶν ἂν ἐξελεγχθεὶς ἁλῷ. ποῦ τοῦτο
δηλοῖ; ἔν τε τῷ προτέρῳ νόμῳ καὶ τούτῳ. ἐν μὲν γὰρ
ἐκείνῳ γράψας ἐάν τις ἀποκτείνῃ, τὴν βουλὴν δικάζειν
εἶπεν, ἐν δὲ τούτῳ τὸν ἀνδροφόνον προσειπών, ἃ χρὴ
πάσχειν, εἴρηκεν· οὗ μὲν γὰρ ἦν αἰτία τὸ πρᾶγμα, τὴν
κρίσιν εἴρηκεν, οὗ δ' ὁ ἁλοὺς ἔνοχος τῷ προσρήματι
τούτῳ καθέστηκε, τὴν τιμωρίαν ἔγραψεν. περὶ μὲν δὴ
τῶν ἡλωκότων ἂν λέγοι. λέγει δὲ τί; ἐξεῖναι ἀποκτεί-
31 νειν καὶ ἀπάγειν. ἆρ' ὡς αὑτόν; ἢ ὡς ἂν βούληταί τις;
πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἀλλὰ πῶς; ὡς ἐν τῷ ἄξονι εἴρηται,
φησίν. τοῦτο δ' ἐστὶ τί; ὃ πάντες ἐπίστασθ' ὑμεῖς. οἱ
θεσμοθέται τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας κύριοι θανάτῳ
ζημιῶσαί εἰσι, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἐκκλησίας πέρυσι πάντες
ἑωρᾶτε ὑπ' ἐκείνων ἀπαχθέντα. ὡς τούτους οὖν ἀπά-
32 γειν λέγει. διαφέρει δὲ τί τοῦτο τοῦ ὡς αὑτὸν ἄγειν;
ὅτι ὁ μὲν ἀπάγων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς τοὺς θεσμο-
θέτας τοὺς νόμους κυρίους ποιεῖ τοῦ δεδρακότος, ὁ

δὲ ὡς αὐτὸν ἄγων ἑαυτόν. ἔστι δ᾽ ἐκείνως μὲν, ὡς ὁ
νόμος τάττει, δοῦναι δίκην, οὕτω δὲ, ὡς ὁ λαβὼν
βούλεται. πλεῖστον δὲ δήπου διαφέρει τὸν νόμον κύ-
33 ριον τῆς τιμωρίας ἢ τὸν ἐχθρὸν γίγνεσθαι. λυμαίνε-
σθαι δὲ, φησὶ, μὴ, μηδὲ ἀποινᾶν. ταῦτα δέ ἐστι τί; τὸ
μὲν δὴ μὴ λυμαίνεσθαι γνώριμον οἶδ᾽ ὅτι πᾶσι μὴ μα-
στιγοῦν, μὴ δεῖν, μὴ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν λέγει, τὸ δὲ
μηδ᾽ ἀποινᾶν μὴ χρήματα πράττεσθαι· τὰ γὰρ χρήματα
34 ἄποινα ὠνόμαζον οἱ παλαιοί. ὁ μὲν δὴ νόμος οὕτω
τὸν ἀνδροφόνον καὶ τὸν ἡλωκότα ἤδη διώρισεν ὡς 631
κολαστέον καὶ οὔ· τὴν τοῦ πεπονθότος εἰπὼν πατρίδα,
καὶ περὶ τοῦ μηδέν᾽ ἄλλον τρόπον ἢ τοῦτον μηδ᾽ ἄλ-
λοθι πλὴν ἐνταῦθ᾽ ἄντικρυς εἴρηκεν. ὁ δὲ τὸ ψήφισμα
γράφων, πολλοῦ γε δεῖ, διώρισεν, ὅς γε πάντα τούτοις
τἀναντία εἴρηκεν· γράψας γὰρ ἐάν τις ἀποκτείνῃ Χα-
35 ρίδημον, ἀγώγιμος ἔστω, φησὶ, πανταχόθεν. τί λέ-
γεις; τῶν νόμων οὐδὲ τοὺς ἡλωκότας διδόντων ἀπά-
γειν πλὴν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, σὺ γράφεις ἄνευ κρίσεως
τινὰ ἀγώγιμον ἐκ τῆς συμμαχίδος πάσης; καὶ οὐδ᾽ ἐν
τῇ ἡμεδαπῇ ἄγειν κελευόντων τῶν νόμων, σὺ δίδως
ἄγειν πανταχόθεν; καὶ μὴν ἔν γε τῷ ποιεῖν ἀγώγιμον
πάνθ᾽ ὅσα ἀπείρηκεν ὁ νόμος δέδωκας, χρήματα
πράξασθαι, ζῶντα λυμαίνεσθαι, κακοῦν, ἔχοντα αὐ-
36 τὸν ἀποκτιννύναι. πῶς οὖν ἄν τις μᾶλλον ἐλεγχθείη
παράνομα εἰρηκὼς ἢ πῶς δεινότερ᾽ ἂν γράφων ἢ τοῦ-
τον τὸν τρόπον; ὃς δυοῖν ὑποκειμένοιν ὀνομάτοιν,
κατὰ μὲν τῶν ἐν αἰτίᾳ, ἐάν τις ἀποκτείνῃ, κατὰ δὲ τῶν
ἡλωκότων, ἐάν τις ἀνδροφόνος ᾖ, ἐν μὲν τῇ προση-
γορίᾳ τὸ τοῦ τὴν αἰτίαν ἔχοντος ἔλαβες ὄνομα, τὴν δὲ
τιμωρίαν, ἣν οὐδὲ κατὰ τῶν ἐξεληλεγμένων διδόασιν
οἱ νόμοι, ταύτην κατὰ τῶν ἀκρίτων ἔγραψας, καὶ τὸ
μέσον τούτων ἐξεῖλες. μέσον γάρ ἐστιν αἰτίας καὶ

ἐλέγχου κρίσις, ἣν οὐδαμοῦ γέγραφεν οὗτος ἐν τῷ ψη-
φίσματι.

37 Λέγε τοὺς ἐφεξῆς νόμους.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐὰν δέ τις τὸν ἀνδροφόνον κτείνῃ ἢ αἴτιος ᾖ φόνου,
ἀπεχόμενον ἀγορᾶς ἐφορίας καὶ ἄθλων καὶ ἱερῶν Ἀμφι- 632
κτυονικῶν, ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα, ἐν τοῖς αὐτοῖς
ἐνέχεσθαι, διαγιγνώσκειν δὲ τοὺς ἐφέτας.]

Τουτονὶ δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τὸν νόμον, τί ποτ᾿ ἐβούλεθ᾿ ὁ θείς· ὄψεσθε γὰρ ὡς
38 ἅπαντ᾿ εὐλαβῶς διώρισε καὶ νομίμως. ἐάν τις ἀπο-
κτείνῃ τὸν ἀνδροφόνον, φησὶν, ἢ αἴτιος ᾖ φόνου, ἀπε-
χόμενον ἀγορᾶς ἐφορίας καὶ ἄθλων καὶ ἱερῶν Ἀμφι-
κτυονικῶν, ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα, ἐν τοῖς
αὐτοῖς ἐνέχεσθαι, διαγιγνώσκειν δὲ τοὺς ἐφέτας. τί δὴ
ταῦτ᾿ ἐστίν; ἐκεῖνος ᾤετο τὸν πεφευγότα ἐπ᾿ αἰτίᾳ φό-
νου καὶ ἡλωκότα, ἐάνπερ ἅπαξ ἐκφύγῃ καὶ σωθῇ, εἴρ-
γειν μὲν τῆς τοῦ παθόντος πατρίδος δίκαιον εἶναι,
κτείνειν δὲ οὐχ ὅσιον ἁπανταχοῦ. τί σκοπῶν; ὅτι καὶ
τοὺς δεῦρο πεφευγότας, ἐὰν ἡμεῖς τοὺς ἑτέρωσε ἀπο-
39 κτιννύωμεν, ἀποκτενοῦσιν ἕτεροι. εἰ δὲ τοῦτ᾿ ἔσται,
ἡ μόνη λοιπὴ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἅπασι σωτηρία διαφθα-
ρήσεται. ἔστι δ᾿ αὕτη τίς; ἐκ τῆς τῶν πεπονθότων με-
ταστάντα εἰς τὴν τῶν μηδὲν ἠδικημένων ἀδεῶς μετοι-
κεῖν. ἵνα δὴ μὴ τοῦτο ᾖ μηδ᾿ ἀπέραντοι τῶν ἀδικημά-
των αἱ τιμωρίαι γίγνωνται, ἔγραψεν ἐάν τις τὸν ἀν-
δροφόνον κτείνῃ ἀπεχόμενον, φησὶν, ἀγορᾶς ἐφορίας.
τί τοῦτο λέγων; τῶν ὁρίων τῆς χώρας· ἐνταῦθα γὰρ,
ὥς γ᾿ ἐμοὶ δοκεῖ, τἀρχαῖα συνῆσαν οἱ πρόσχωροι παρά
τε ἡμῶν καὶ τῶν ἀστυγειτόνων, ὅθεν ὠνόμακεν ἀγο-
40 ρὰν ἐφορίαν. καὶ πάλιν ἱερῶν Ἀμφικτυονικῶν. τί δή-

*ποτε καὶ τούτων ἀπέκλεισε τὸν ἀνδροφόνον; ὅσων τῷ
παθόντι ζῶντι μετῆν, τούτων εἴργει τὸν δεδρακότα,
πρῶτον μὲν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἐν ταύτῃ πάντων* 633
*καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν, τὴν ἐφορίαν ἀγορὰν ὅρον προσ-
γράψας, ἧς εἴργεσθαί φησιν, εἶτα τῶν ἱερῶν τῶν ἐν
Ἀμφικτύοσι· καὶ γὰρ τούτων, εἴπερ ἦν Ἕλλην ὁ πα-
θών, μετῆν αὐτῷ. καὶ ἄθλων. διὰ τί; ὅτι κοινοὶ πᾶ-
σίν εἰσιν οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀγῶνες, κατὰ δὲ τὴν πάν-
των μετουσίαν μετῆν καὶ τούτων τῷ πεπονθότι· καὶ*
41 *τούτων οὖν ἀπεχέσθω. τούτων μὲν δὴ τὸν εἰργασμέ-
νον εἴργει. ἂν δ' ἔξω τούτων κτείνῃ τις αὐτὸν ἄλλοθί
που, τὴν αὐτὴν ὑπὲρ αὑτοῦ δίκην δέδωκεν ἥνπερ ἂν
τὸν Ἀθηναῖον κτείνῃ. τὸν γὰρ φυγάδα τὸ τῆς πόλεως
οὐ προσεῖπεν ὄνομα, ἧς οὐκ ἔστι μετουσία αὐτῷ, ἀλλὰ
τὸ τοῦ πράγματος, ᾧ κατέστησεν αὐτὸν ἐκεῖνος ἔνο-
χον· καὶ διὰ ταῦτ' "ἄν τις ἀποκτείνῃ" φησὶ "τὸν ἀνδρο-
φόνον." εἶτ' εἰπὼν ὧν εἰργόμενον, ἐπὶ τῷ τὴν τιμω-
ρίαν νομίμως ἐπιθεῖναι τὸ τῆς πόλεως ὄνομα ὠνόμασε,
"τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω καθάπερ ἂν τὸν Ἀθηναῖον
"ἀποκτείνῃ," γράψας ἀνομοίως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,*
42 *τῷ τουτὶ τὸ ψήφισμα εἰρηκότι. καίτοι πῶς οὐχὶ δεινὸν
εἰ, οἷς ὁ νόμος δέδωκεν, ἐὰν ὧν εἶπον εἴργωνται, μετ'
ἀσφαλείας ζῆν φυγοῦσι, τούτους ἐκδότους τις εἶναι
γράφει, καὶ ἀφαιρεῖται τὸ τῆς συγγνώμης ὠφέλιμον,
ὃ τοῖς ἀτυχοῦσιν ὑπάρχειν εἰκὸς παρὰ τῶν ἔξω τῶν
ἐγκλημάτων ὄντων, ὅτῳ ποτὲ τῶν πάντων ἀπόκειται
ἄδηλον ὄν, μὴ προδήλου τῆς ἐπιούσης τύχης οὔσης ἑκά-
στῳ; καὶ νυνὶ τὸν ἀποκτείναντα Χαρίδημον, ὄντως ἂν
ἄρα τοῦτο γένηται, ἐὰν ἀνταποκτείνωσί τινες λαβόν-
τες ἔκδοτον, πεφευγότα καὶ τῶν νομίμων εἰργόμενον,* 634
43 *ἔνοχοι μὲν αὐτοὶ ταῖς φονικαῖς δίκαις ἔσονται, ἔνοχος δὲ
σύ· καὶ γὰρ ἄν τις αἴτιος ᾖ γέγραπται, ἔσει δ' αἴτιος*

τὴν διὰ τοῦ ψηφίσματος ἐξουσίαν δεδωκώς. οὐκοῦν εἰ
μὲν ἐάσομεν ὑμᾶς τούτων συμβάντων, οὐ καθαροῖς
οὖσιν ὁμοῦ διατρίψομεν· εἰ δ' ἐπέξιμεν, οἷς ἐγνώκα-
μεν αὐτοὶ τἀναντία πράττειν ἀναγκασθησόμεθα. ἆρά
γε μικρὸν ἢ τὸ τυχόν ἐστιν ὑπὲρ οὗ δεῖ λῦσαι τὸ ψή-
φισμα ὑμᾶς;

4 Λέγε δὴ τὸν μετὰ ταῦτα νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐάν τίς τινα τῶν ἀνδροφόνων τῶν ἐξεληλυθότων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα, πέρα ὅρου ἐλαύνῃ ἢ φέρῃ ἢ ἄγῃ, τὰ ἴσα ὀφείλειν ὅσα περ ἂν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ δράσῃ.]

Ἄλλος οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νόμος ἀνθρω-
πίνως καὶ καλῶς κείμενος, ὃν παραβὰς οὗτος ὁμοίως
45 φανήσεται. ἐάν τίς τινα τῶν ἀνδροφόνων, φησὶ, τῶν
ἐξεληλυθότων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα. τῶν ἐπ' ἀκου-
σίῳ φόνῳ λέγει μεθεστηκότων. τῷ τοῦτο δῆλον; τῷ τε
ἐξεληλυθότων εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ φευγόντων, καὶ τῷ διο-
ρίζειν ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα· τῶν γὰρ ἐκ προνοίας
δεδήμευται τὰ ὄντα. περὶ μὲν δὴ τῶν ἀκουσίων ἂν
46 λέγοι. λέγει δὲ τί; ἐὰν πέρα ὅρου, φησὶν, ἐλαύνῃ ἢ
φέρῃ ἢ ἄγῃ. τοῦτο δέ ἐστι τί, τὸ πέρα ὅρου; ἔστι πᾶσιν
ὅρος τοῖς ἀνδροφόνοις τῆς τοῦ παθόντος εἴργεσθαι
πατρίδος. ἐκ μὲν δὴ ταύτης δίδωσιν ἐλαύνειν καὶ ἄγειν, 635
πέρα δὲ οὐκ ἐᾷ τούτων οὐδέτερον ποιεῖν. ἐὰν δέ τις
παρὰ ταῦτα ποιῇ, τὴν αὐτὴν ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ δίκην
ἥνπερ ἂν εἰ μένοντα ἠδίκει οἴκοι, γράψας ταὐτὰ ὀφεί-
47 λειν ἅπερ ἂν οἴκοι δράσῃ. εἰ δή τις ἔροιτο Ἀριστοκρά-
την τουτονί (καὶ μὴ νομίσητε εὔηθες τὸ ἐρώτημα) πρῶ-
τον μὲν εἰ οἶδεν εἴ τις ἀποκτενεῖ Χαρίδημον ἢ καὶ ἄλ-
λως πως τελευτήσει, οὐκ ἂν, οἶμαι, φαίη. θήσομεν
τοίνυν ἀποκτενεῖν. πάλιν οἶσθ', ἑκὼν ἢ ἄκων, καὶ ξέ-

νος ἢ πολίτης ὁ τοῦτο ποιήσων ἔσται; οὐκ ἔνεστ᾽ εἰπεῖν
48 *ὡς οἶσθα. οὐκοῦν ταῦτά γε δήπου προσῆκε προσγρά-*
ψαι, ἐάν τις ἀποκτείνῃ γράφοντα, ἄκων ἢ ἑκὼν, ἀδί-
κως ἢ δικαίως, ξένος ἢ πολίτης, ἵν᾽ ὅτῳ ποτὲ τοὔργον
ἐπράχθη, τούτῳ τὰ ἐκ τῶν νόμων ὑπῆρχε δίκαια, μὴ
μὰ Δί᾽ αὐτὸ τὸ τῆς αἰτίας ὄνομ᾽ εἰπόντα ἀγώγιμος ἔστω
προσγράψαι. τίνα γὰρ σὺ λέλοιπας ὅρον τῷ γράμματι
τούτῳ, τοῦ νόμου σαφῶς οὑτωσὶ λέγοντος μὴ πέρα
49 *ὅρων ἐλαύνειν, ὃς πανταχόθεν δίδως ἄγειν; ὁ νόμος*
δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐλαύνειν τῶν ὅρων πέρα, ἀλλ᾽ οὐδ᾽
ἄγειν ἐᾷ. ἐκ δὲ τοῦ σοῦ ψηφίσματος ὁ βουλόμενος ἄξει
τὸν ἄκοντα ἀπεκτονότα, ἔκδοτον λαβὼν, εἰς τὴν τοῦ
παθόντος βίᾳ πατρίδα. ἆρ᾽ οὐ πάντα συγχεῖς τἀνθρώ-
πινα, καὶ ἀφαιρεῖ τὴν πρόφασιν μεθ᾽ ἧς ἢ καλόν ἐστιν
50 *ἕκαστον τῶν ἔργων ἢ αἰσχρόν; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπὶ πάν-*
των, οὐκ ἐπὶ τῶν φονικῶν μόνον, οὕτω τοῦτ᾽ ἔχει.
ἄν τις τύπτῃ τινὰ, φησὶν, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, ὡς,
εἴ γε ἠμύνατο, οὐκ ἀδικεῖ. ἄν τις κακῶς ἀγορεύῃ, τὰ
ψευδῆ προσέθηκεν, ὡς, εἴ γε τἀληθῆ, προσῆκον. ἄν
τις ἀποκτείνῃ ἐκ προνοίας, ὡς, εἴ γε ἄκων, οὐ ταὐτόν. 63
ἄν τις καταβλάψῃ τινὰ ἑκὼν ἀδίκως. πανταχοῦ τὴν
πρόφασιν βεβαιοῦσαν τὸ πρᾶγμα εὑρήσομεν. ἀλλ᾽ οὐ
σοὶ, ἀλλ᾽ ἁπλῶς, ἄν τις ἀποκτείνῃ Χαρίδημον, ἀγέ-
σθω, κἂν ἄκων, κἂν δικαίως, κἂν ἀμυνόμενος, κἂν
ἐφ᾽ οἷς διδόασιν οἱ νόμοι, κἂν ὁπωσοῦν.

51 *Λέγε τὸν μετὰ ταῦτα νόμον.*

ΝΟΜΟΣ.

[*Φόνου δὲ δίκας μὴ εἶναι μηδαμοῦ κατὰ τῶν τοὺς φεύγοντας ἐνδεικνύντων, ἐάν τις κατίῃ ὅποι μὴ ἔξεστιν.*]

Ὁ μὲν νόμος ἐστὶν οὗτος Δράκοντος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ, ὅσους ἐκ τῶν φονικῶν

νομων παρεγραψάμην· δεῖ δὲ ἃ λέγει σκέψασθαι. κατὰ τῶν ἐνδεικνύντων, φησὶ, τοὺς κατιόντας ἀνδροφόνους, ὅποι μὴ ἔξεστι, δίκας φόνου μὴ εἶναι. ἐνταυθὶ δύο δηλοῖ δίκαια, ἃ παρ' ἀμφότερα οὗτος εἴρηκε τὸ ψήφισμα, ὅτι τε ἐνδεικνύναι δίδωσι τὸν ἀνδροφόνον καὶ οὐκ αὐτὸν ἀγώγιμον οἴχεσθαι λαβόντα, καὶ ὅτι, ἐὰν κατίῃ τις ὅποι μὴ ἔξεστι, καὶ αὐτὸ τοῦτο δί-
52 δωσιν, οὐχ ὅποι βούλεταί τις. οὐκ ἔξεστι δὲ ποῖ; ἐξ ἧς ἂν φεύγῃ τις πόλεως. ποῦ καὶ σφόδρα σαφῶς τοῦτο δηλοῖ; ἐάν τις κατίῃ, φησί. τοῦτο δ' οὐκ ἔστ' ἐπενεγκεῖν ἄλλῃ πόλει πλὴν ἣν ἂν φεύγῃ τις· ὅθεν γὰρ μηδ' ἐξέπεσέ τις τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἔνι δήπου κατελθεῖν εἰς ταύτην. ὁ μὲν τοίνυν νόμος ἔνδειξιν δέδωκε, καὶ ταύτην, ἂν κατίῃ ὅποι μὴ ἔξεστιν· ὁ δὲ ἀγώγιμος ἔστω γέγραφε κἀντεῦθεν, ὅποι φεύγειν οὐδεὶς κωλύει νόμος.

53 *Λέγε ἄλλον νόμον.*

ΝΟΜΟΣ. 637

[Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων, ἢ ἐν ὁδῷ καθελὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρτι ἢ ἐπὶ μητρὶ ἢ ἐπ' ἀδελφῇ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, ἢ ἐπὶ παλλακῇ ἣν ἂν ἐπ' ἐλευθέροις παισὶν ἔχῃ, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείναντα.]

Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νόμων ὄντων, παρ' οὓς εἴρηται τὸ ψήφισμα, παρ' οὐδένα μᾶλλον ἢ παρὰ τοῦτον τὸν ἀνεγνωσμένον νῦν εἴρηται. διδόντος γὰρ τοῦ νόμου σαφῶς οὑτωσὶ καὶ λέγοντος ἐφ' οἷς ἐξεῖναι κτεῖναι, οὗτος ἅπαντα παρεῖδε ταῦτα, καὶ γέγραφεν οὐδὲν ὑπειπὼν ὅπως ἄν τις ἀποκτείνῃ, τὴν τιμωρίαν.
54 καίτοι σκέψασθε ὡς ὁσίως καὶ καλῶς ἕκαστα διεῖλεν ὁ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς διελών. ἄν τις ἐν ἄθλοις ἀποκτείνῃ τινὰ, τοῦτον ὥρισεν οὐκ ἀδικεῖν. διὰ τί; οὐ τὸ συμ-

βὰν ἐσκέψατο, ἀλλὰ τὴν τοῦ δεδρακότος διάνοιαν.
ἔστι δὲ αὕτη τίς; ζῶντα νικῆσαι καὶ οὐκ ἀποκτεῖναι.
εἰ δ' ἐκεῖνος ἀσθενέστερος ἦν τὸν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐνεγ-
κεῖν πόνον, ἑαυτῷ τοῦ πάθους αἴτιον ἡγήσατο, διὸ
55 τιμωρίαν οὐκ ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ. πάλιν ἂν ἐν πολέμῳ,
φησὶν, ἀγνοήσας, καὶ τοῦτον εἶναι καθαρόν. καλῶς·
εἰ γὰρ ἐγώ τινα τῶν ἐναντίων οἰηθεὶς εἶναι διέφθειρα,
οὐ δίκην ὑπέχειν, ἀλλὰ συγγνώμης τυχεῖν δίκαιός εἰμι.
ἢ ἐπὶ δάμαρτι, φησὶν, ἢ ἐπὶ μητρὶ ἢ ἐπ' ἀδελφῇ ἢ ἐπὶ
θυγατρὶ, ἢ ἐπὶ παλλακῇ ἣν ἂν ἐπ' ἐλευθέροις παισὶν
ἔχῃ· καὶ τὸν ἐπὶ τούτων τῳ κτείναντα ἀθῷον ποιεῖ, πάν-
των γε ὀρθότατα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτον ἀφιείς.
56 τί δήποτε; ὅτι ὑπὲρ ὧν τοῖς πολεμίοις μαχόμεθα, ἵνα
μὴ πάσχωσιν ὑβριστικὸν μηδ' ἀσελγὲς μηδὲν, ὑπὲρ τού- 638
των καὶ τοὺς φιλίους, ἐὰν παρὰ τὸν νόμον εἰς αὐτοὺς
ὑβρίζωσι καὶ διαφθείρωσιν, ἔδωκεν ἀποκτεῖναι. ἐπειδὴ
γὰρ οὐ γένος ἐστὶ φιλίων καὶ πολεμίων, ἀλλὰ τὰ πραττ-
όμενα ἐξεργάζεται τούτων ἑκάτερον, τοὺς ἐχθρὰ ποι-
οῦντας ἐν ἐχθροῦ μέρει κολάζειν ἀπέδωκεν ὁ νόμος.
οὐκοῦν δεινὸν, εἰ τοσούτων ὄντων ἐφ' οἷς τοὺς ἄλλους
ἔξεστιν ἀποκτιννύναι, μόνον ἀνθρώπων ἐκεῖνον μηδ'
57 ἐπὶ τούτοις ἐξέσται ἀποκτεῖναι. φέρε, ἂν δέ τι συμβῇ
τοιοῦτον οἷον ἴσως ἤδη τῳ καὶ ἄλλῳ, ἀπαλλαγῇ μὲν ἐκ
Θρᾴκης, ἐλθὼν δ' εἰς πόλιν οἰκῇ που, τῆς μὲν ἐξου-
σίας μηκέτι κύριος ὢν δι' ἧς πολλὰ ποιεῖ τῶν ἀπειρη-
μένων ὑπὸ τῶν νόμων, τοῖς δ' ἔθεσι καὶ ταῖς ἐπιθυ-
μίαις ταῦτ' ἐπιχειρῶν πράττειν, ἄλλο τι ἢ σιγῶντα δεή-
σει Χαρίδημον ἐᾶν αὐτὸν ὑβρίζειν; οὐ γὰρ ἀποκτεῖναί
γε ἀσφαλὲς, οὐδὲ τιμωρίαν λαβεῖν ἣν δίδωσιν ὁ νόμος,
58 διὰ τὸ ψήφισμα τουτί. καὶ μὴν εἴ τις ἐκεῖνο ὑπολαμ-
βάνει, ποῦ δὲ γένοιτ' ἂν ταῦτα; τί κωλύει κἀμὲ λέγειν
τίς δ' ἂν ἀποκτείναι Χαρίδημον; ἀλλὰ μὴ τοῦτο σκο-

πῶμεν· ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ ἐστὶ τὸ φεῦγον ψήφισμα οὐκ
ἐπ᾽ ἤδη γεγενημένῳ τινὶ πράγματι, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοιούτῳ
ὃ μηδ᾽ εἰ γενήσεται μηδεὶς οἶδε, τὸ μὲν τοῦ μέλλοντος
ἔσεσθαι κοινὸν ἀμφοῖν ὑπαρχέτω, πρὸς δὲ τοῦτο ὑπο-
θέντες ἀνθρωπίνως τὰς ἐλπίδας οὕτω σκοπῶμεν, ὡς
τάχ᾽ ἂν, εἰ τύχοι, καὶ τούτων κἀκείνων συμβάντων·
59 λύσασι μὲν τοίνυν τὸ ψήφισμα, ἂν ἄρα συμβῇ τι πα-
θεῖν ἐκείνῳ, εἰσὶν αἱ κατὰ τοὺς νόμους ὑπὲρ αὐτοῦ τι-
μωρίαι· ἐῶσι δὲ, ἂν ἄρα ἐκεῖνος ζῶν ἀδικῇ τινὰ, ἀνή-
ρηται τοῖς ὑβριζομένοις ἡ μετὰ τῶν νόμων δίκη. ὥστε 639
πανταχῇ καὶ ἐναντίον ἐστὶ τοῖς νόμοις τὸ ψήφισμα καὶ
λῦσαι συμφέρει.

60 *Λέγε τὸν μετὰ ταῦτα νόμον.*

ΝΟΜΟΣ.

[*Καὶ ἐὰν φέροντα ἢ ἄγοντα βίᾳ ἀδίκως εὐθὺς ἀμυνόμενος κτείνῃ, νηποινεὶ τεθνάναι.*]

Ἄλλα ταῦτα ἐφ᾽ οἷς ἔξεστι κτεῖναι. ἐὰν ἄγοντα ἢ
φέροντα βίᾳ ἀδίκως εὐθὺς ἀμυνόμενος κτείνῃ, νηποι-
νεὶ τεθνάναι κελεύει. θεάσασθε πρὸς Διὸς ὡς εὖ· τῷ
μὲν ὑπειπὼν, ἐφ᾽ οἷς ἐξεῖναι κτείνειν, προσγράψαι τὸ
εὐθὺς ἀφεῖλε τὸν τοῦ βουλεύσασθαί τι κακὸν χρόνον·
τῷ δὲ ἀμυνόμενος γράψαι δηλοῖ τῷ πάσχοντι διδοὺς
τὴν ἐξουσίαν, οὐκ ἄλλῳ τινί. ὁ μὲν δὴ νόμος εὐθὺς
ἀμυνομένῳ δέδωκεν ἀποκτιννύναι, ὁ δ᾽ οὐδὲν εἴρηκεν
ἀλλ᾽ ἁπλῶς, ἐάν τις ἀποκτείνῃ, κἂν δικαίως, κἂν ὡς
οἱ νόμοι διδόασιν. ἀλλὰ νὴ Δία συκοφαντοῦμεν τὸ
61 πρᾶγμα· τίνα γὰρ οἴσει ἢ ἄξει βίᾳ ἀδίκως Χαρίδημος;
πάντας ἀνθρώπους. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ᾽, ὅτι πάντες
οἱ στράτευμα ἔχοντες, ὧν ἂν οἴωνται κρείττους ἔσε-
σθαι, ἄγουσι καὶ φέρουσι χρήματ᾽ αἰτοῦντες. εἶτ᾽ οὐ
δεινὸν, ὦ γῆ καὶ θεοὶ, καὶ φανερῶς παράνομον, οὐ

μόνον παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων, τὸν ἄγοντα ἢ φέροντα βίᾳ τἀμὰ ἐν πολεμίου μοίρᾳ μὴ ἐξεῖναι ἐμοὶ ἀμύνεσθαι, εἴ γε μηδὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξέσται Χαρίδημον ἀποκτεῖναι, ἀλλ᾽, ἐὰν ἀδικῶν ἄγῃ καὶ φέρῃ βίᾳ τά τινος ληξόμενος, ἀγώγιμος ὁ κτείνας ἔσται, τοῦ νόμου διδόντος, ἐὰν ἐπὶ τούτοις, ἀθῷον εἶναι;

62 Λέγε τὸν μετὰ ταῦτα νόμον.

ΝΟΜΟΣ. 640

[Ὃς ἂν ἄρχων ἢ ἰδιώτης αἴτιος ᾖ τὸν θεσμὸν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτὸν, ἄτιμον εἶναι καὶ παῖδας καὶ τὰ ἐκείνου.]

Ἠκούσατε μὲν τοῦ νόμου λέγοντος ἄντικρυς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὃς ἂν ἄρχων ἢ ἰδιώτης αἴτιος ᾖ τὸν θεσμὸν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτὸν, ἄτιμος ἔστω καὶ οἱ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου. ἆρ᾽ οὖν μικρὰν ἢ φαύλην πρόνοιαν ἔχειν ὑμῖν ὁ θεὶς τὸν νόμον δοκεῖ, ὅπως κύριος ἔσται καὶ μήτε συγχυθήσεται μήτ᾽ αὖ μεταποιηθήσεται; ἀλλ᾽ Ἀριστοκράτης οὑτοσὶ μικρὰ φροντίσας αὐτοῦ μεταποιεῖ καὶ συγχεῖ. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ μεταποιεῖν ἢ ὅταν ἔξω τῶν τεταγμένων δικαστηρίων καὶ ὅρων, ὧν εἴργεσθαι δεῖ, διδῷ τις τὰς τιμωρίας, καὶ τὸ λόγου τυχεῖν ἀναιρῶν ἐκδότους ποιῇ; τί δ᾽ ἄλλο τὸ συγχεῖν ἢ ὅταν ἐξῆς οὑτωσὶ πάντα τἀναντία τῶν ἐν τοῖς νόμοις τις γεγραμμένων γράφῃ;

63 Οὐ τοίνυν τούτους μόνον τοὺς νόμους, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς οὓς οὐ παραγεγράμμεθα διὰ τὸ πλῆθος. ἀλλ᾽ ἐν κεφαλαίῳ λέγω· ὁπόσοι νόμοι περὶ τῶν φονικῶν δικαστηρίων εἰσὶ, καλεῖσθαι λέγοντες ἢ μαρτυρεῖν ἢ διόμνυσθαι τοὺς ἀγωνιζομένους ἢ ἄλλ᾽ ὁτιοῦν προστάττοντες.

πάντας ὑπερβέβηκε τούτους καὶ πᾶσιν ἐναντίον εἴρηκε τὸ ψήφισμα τουτί. οὗ γὰρ οὐ κλῆσις, οὐ μαρτυρία συνειδότος, οὐ διωμοσία, ἀλλ' ἀπ' αἰτίας εὐθὺς ἡ τιμωρία γέγραπται, καὶ αὕτη ἣν ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι, τί ἂν ἄλλο τις εἴποι; καίτοι ταῦτα πάντα ἐπὶ πέντε
64 *δικαστηρίοις γίγνεται προστεταγμένα τοῖς νόμοις. νὴ* 641
Δί', ἴσως εἴποι τις ἄν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδενός ἐστ' ἄξια οὐδὲ δικαίως εὑρημένα, ἃ δ' ἔγραψεν οὗτος, δίκαια καὶ καλά· ἀλλὰ τοὐναντίον τούτου μὲν τοῦ ψηφίσματος οὐκ οἶδ' εἴ τι δεινότερον γέγονε πώποτ' ἐν ὑμῖν, τούτων δὲ τῶν πάντων, ὁπόσα ἐστὶ δικαστήρια ἐν ἀνθρώποις, οὐδὲν οὔτε σεμνότερον οὔτε δικαιότερον φανήσεται. βούλομαι δ' εἰπεῖν διὰ βραχέων ἃ καὶ ζῆλόν τινα καὶ τιμὴν φέρει τῇ πόλει ῥηθέντα καὶ ἡδίους ἔσεσθε ἀκούσαντες. ἄρξομαι δ' ἐντεῦθεν ὅθεν μάλιστα μαθήσεσθε, ἐπὶ τὴν δωρεὰν ἐπανελθὼν ἣ τῷ Χαριδήμῳ δέδοται.

65 *Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Χαρίδημον ἐποιησάμεθα πολίτην, καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης μετεδώκαμεν αὐτῷ καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ νομίμων καὶ πάντων ὅσων περ αὐτοῖς μέτεστιν ἡμῖν. πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ἐστι τοιαῦτα οἷα οὐχ ἑτέρωθι, ἓν δ' οὖν ἰδιώτατον πάντων καὶ σεμνότατον, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστήριον, ὑπὲρ οὗ τοσαῦτ' ἔστιν εἰπεῖν καλὰ παραδεδομένα καὶ μυθώδη, καὶ ὧν αὐτοὶ μάρτυρές ἐσμεν, ὅσα περὶ οὐδενὸς ἄλλου δικαστηρίου· ὧν ὡσπερεὶ δείγματος*
66 *ἕνεκα ἄξιόν ἐστιν ἓν ἢ δύο ἀκοῦσαι. τοῦτο μὲν τοίνυν τὰ παλαιά, ὡς ἡμῖν ἀκούειν παραδέδοται, ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ δίκας φόνου θεοὶ καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἠξίωσαν καὶ δικασταὶ γενέσθαι διενεχθεῖσιν ἀλλήλοις, ὡς λόγος, λαβεῖν μὲν Ποσειδῶν ὑπὲρ Ἁλιρροθίου τοῦ υἱοῦ παρὰ Ἄρεως, δικάσαι δὲ Εὐμενίσι καὶ*

Ὀρέστῃ οἱ δώδεκα θεοί. καὶ τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ταῦτα, τὰ δ' ὕστερον· τοῦτο μόνον τὸ δικαστήριον οὐχὶ τύραννος, οὐκ ὀλιγαρχία, οὐ δημοκρατία τὰς φονικὰς 642
δίκας ἀφελέσθαι τετόλμηκεν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενέστερον ἂν τὸ δίκαιον εὑρεῖν ἡγοῦνται περὶ τούτων αὐτοὶ τοῦ παρὰ τούτοις εὑρημένου δικαίου. πρὸς δὲ τούτοις τοιούτοις οὖσιν, ἐνταῦθα μόνον οὐδεὶς πώποτε οὔτε φεύγων ἁλοὺς οὔτε διώκων ἡττηθεὶς ἐξήλεγξεν ὡς
67 ἀδίκως ἐδικάσθη τὰ κριθέντα. ταύτην τοίνυν τὴν φυλακὴν καὶ τὰς ἐν ταύτῃ νομίμους τιμωρίας παραβὰς ὁ γράφων τὸ ψήφισμα τοδὶ ζῶντι μὲν ἐξουσίαν γέγραφε τῷ Χαριδήμῳ ποιεῖν ὅ τι ἂν βούληται, παθόντος δέ τι τοῖς οἰκείοις συκοφαντίαν δέδωκεν. σκέψασθε γὰρ ουτωσί. ἴστε δήπου τοῦθ' ἅπαντες, ὅτι ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, οὗ δίδωσιν ὁ νόμος καὶ κελεύει τοῦ φόνου δικάζεσθαι, πρῶτον μὲν διομεῖται κατ' ἐξωλείας αὑτοῦ καὶ γένους καὶ οἰκίας ὅ τινα αἰτιώμενος εἰργάσθαι τι τοιοῦτον,
68 εἶτ' οὐδὲ τὸν τυχόντα τιν' ὅρκον τοῦτον ποιήσει, ἀλλ' ὃν οὐδεὶς ὄμνυσιν ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου, στὰς ἐπὶ τῶν τομίων κάπρου καὶ κριοῦ καὶ ταύρου, καὶ τούτων ἐσφαγμένων ὑφ' ὧν δεῖ καὶ ἐν αἷς ἡμέραις καθήκει, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τῶν μεταχειριζομένων ἅπαν, ὅσον ἔσθ' ὅσιον, πεπρᾶχθαι. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ τὸν τοιοῦτον ὅρκον ὀμωμοκὼς οὔπω πεπίστευται, ἀλλ' ἐὰν ἐξελεγχθῇ μὴ λέγων ἀληθῆ, τὴν ἐπιορκίαν ἀπενεγκάμενος τοῖς αὑτοῦ παισὶ καὶ τῷ γένει πλέον
69 οὐδ' ὁτιοῦν ἕξει. ἂν δὲ δόξῃ τὰ δίκαια ἐγκαλεῖν καὶ ἕλῃ τὸν δεδρακότα τοῦ φόνου, οὐδ' οὕτω κύριος γίγνεται τοῦ ἁλόντος, ἀλλ' ἐκείνου μὲν οἱ νόμοι κύριοι κολάσαι καὶ οἷς προστέτακται, τῷ δὲ ἐπιδεῖν διδόντα δίκην ἔξεστιν, ἣν ἔταξεν ὁ νόμος, τὸν ἁλόντα, πέρα δ' 643
οὐδὲν τούτου. καὶ τῷ μὲν διώκοντι ὑπάρχει ταῦτα, τῷ

δὲ φεύγοντι τὰ μὲν τῆς διωμοσίας ταὐτὰ, τὸν πρότε-
ρον δ᾽ ἔξεστιν εἰπόντα λόγον μεταστῆναι, καὶ οὔθ᾽ ὁ
διώκων οὔθ᾽ οἱ δικάζοντες οὔτ᾽ ἄλλος ἀνθρώπων οὐ-
70 δεὶς κύριος κωλῦσαι. τί δήποτ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τοῦθ᾽ οὕτως ἔχει; ὅτι οἱ ταῦτ᾽ ἐξ ἀρχῆς τὰ νόμιμα δια-
θέντες, οἵτινές ποτ᾽ ἦσαν, εἴθ᾽ ἥρωες εἴτε θεοὶ, οὐκ ἐπέ-
θεντο τοῖς ἀτυχήμασιν, ἀλλ᾽ ἀνθρωπίνως ἐπεκούφισαν,
εἰς ὅσον εἶχε καλῶς, τὰς συμφοράς. ταῦτα μέντοι πάντα
οὕτω καλῶς καὶ νομίμως ἔχοντα ὁ γράφων τὸ ψήφισμα
τουτὶ παραβεβηκὼς φαίνεται· ἓν γὰρ οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἔνι
τούτων ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ τούτου. καὶ πρῶτον μὲν
παρ᾽ ἓν τοῦτο τὸ δικαστήριον καὶ παρὰ τοὺς γεγραμμέ-
νους νόμους καὶ τἄγραφα νόμιμα τὸ ψήφισμα εἴρηται.
71 Δεύτερον δ᾽ ἕτερον δικαστήριον τὸ τῶν ἀκουσίων
φόνων φανήσεται συγχέων, τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ, καὶ τοὺς
παρὰ τούτῳ νόμους παραβαίνων. καὶ γὰρ ἐνταῦθ᾽
ὑπόκειται πρῶτον μὲν διωμοσία, δεύτερον δὲ λόγος,
τρίτον δὲ γνῶσις τοῦ δικαστηρίου, ὧν οὐδέν ἐστιν ἐν
τῷ τούτου ψηφίσματι. ἂν δ᾽ ἁλῷ καὶ δοκῇ τοὔργον
εἰργάσθαι, οὔθ᾽ ὁ διώκων τοῦ δεδρακότος κύριος, οὔτ᾽
72 ἄλλος οὐδεὶς πλὴν ὁ νόμος. τί οὖν ὁ νόμος κελεύει;
τὸν ἁλόντα ἐπ᾽ ἀκουσίῳ φόνῳ ἔν τισιν εἰρημένοις χρό-
νοις ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδὸν καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδέ- 644
σηταί τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος. τηνικαῦτα δ᾽
ἥκειν δέδωκεν ἔστιν ὃν τρόπον, οὐχ ὃν ἂν τύχῃ, ἀλλὰ
καὶ θῦσαι καὶ καθαρθῆναι καὶ ἄλλ᾽ ἄττα διήρηκεν, ἃ
χρὴ ποιῆσαι, ὀρθῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντα ταῦτα
73 λέγων ὁ νόμος. καὶ γὰρ τὸ τῶν ἀκουσίων ἐλάττω τὴν
τιμωρίαν ἢ τῶν ἑκουσίων τάξαι δίκαιον, καὶ τὸ παρα-
σχόντ᾽ ἀσφάλειαν ἀπελθεῖν οὕτω προστάττειν φεύγειν
ὀρθῶς ἐστιν ἔχον, καὶ τὸ τὸν κατιόνθ᾽ ὁσιοῦν καὶ κα-
θαίρεσθαι νομίμοις τισὶ, καὶ τὸ τοὺς νόμους κυρίους

ἁπάντων εἶναι, καὶ πάντα ταῦτα ἔχει καλῶς. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα δικαίως οὕτω διορισθέντα ὑπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς νομοθετησάντων παρέβη γράφων τὸ ψήφισμα οὑτοσί. ταῦτα μὲν δὴ δύο τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα δικαστήρια καὶ νόμιμα ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου παραδεδομένα οὕτως ἀναιδῶς ὑπερπεπήδηκεν.

74 Τρίτον δ' ἕτερον πρὸς τούτοις δικαστήριον, ὃ πάντων ἁγιώτατα τούτων ἔχει καὶ φρικωδέστατα, ἄν τις ὁμολογῇ μὲν κτεῖναι, ἐννόμως δὲ φῇ δεδρακέναι. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ. δοκοῦσι γάρ μοι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ζητῆσαι τοῦτο πρῶτον ἁπάντων οἱ περὶ τούτων ἐν ἀρχῇ τὰ δίκαια ὁρίσαντες, πότερ' οὐδένα χρὴ φόνον ὅσιον εἶναι νομίζειν ἢ τινά γ' ἔσθ' ὅσιον νομιστέον, λογιζόμενοι δ' ὅτι μητέρα Ὀρέστης ἀπεκτονὼς ὁμολογῶν θεῶν δικαστῶν τυχὼν ἀποφυγγάνει, νομίσαι δίκαιόν τιν' εἶναι φόνον· οὐ γὰρ ἂν τά γε μὴ δίκαια θεοὺς ψηφίσασθαι. ὡς δὲ τοῦτ' ἐνόμισαν, γράφουσιν ἤδη καὶ διορίζουσι σαφῶς ἐφ'
75 οἷς ἐξεῖναι ἀποκτιννύναι. ἀλλ' οὐχ οὗτος οὐδὲν ἀφεῖ- 641
λεν, ἀλλ' ἁπλῶς, ἐάν τις ἀποκτείνῃ Χαρίδημον, κἂν δικαίως, κἂν ὡς οἱ νόμοι διδόασιν, ἔκδοτον ποιεῖ. καίτοι πᾶσίν εἰσι πράγμασι καὶ λόγοις δύο προσθῆκαι, ἡ τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· ἃς ἅμα μὲν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα οὐδὲν ἂν δύναιτο σχεῖν οὐδὲ λόγος οὐδείς (πῶς γὰρ ἂν δίκαια ἅμα ταὐτὰ καὶ μὴ γένοιτο;) τὴν ἑτέραν δ' ἕκαστον ἔχον δοκιμάζεται, κἂν μὲν τὴν ἄδικον φανῇ, πονηρὸν κρίνεται, ἂν δὲ τὴν δικαίαν, χρηστὸν καὶ καλόν. σὺ τοίνυν οὐδετέραν προσέθηκας τούτων, ἄν τις ἀποκτείνῃ γράφων· ἀλλ' ἀόριστον εἰπὼν αὐτὴν τὴν αἰτίαν, καὶ μετὰ ταῦτ' εὐθὺς προσγράψας ἀγώγιμον εἶναι, τρίτον τουτὶ δικαστήριον καὶ τὰ τούτου νόμιμα παραβεβηκὼς φαίνει.

76 Τέταρτον τοίνυν ἄλλο πρὸς τούτοις τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ. τοῦτο δ' ἐστὶν, ἐὰν λίθος ἢ ξύλον ἢ σίδηρος ἤ τι τοιοῦτον ἐμπεσὸν πατάξῃ, καὶ τὸν μὲν βαλόντα ἀγνοῇ τις, αὐτὸ δ' εἰδῇ καὶ ἔχῃ τὸ τὸν φόνον εἰργασμένον, τούτοις ἐνταῦθα λαγχάνεται. εἰ τοίνυν τῶν ἀψύχων καὶ μὴ μετεχόντων τοῦ φρονεῖν οὐδέν ἐσθ' ὅσιον, τοιαύτην ἔχον αἰτίαν, ἐᾶν ἄκριτον, ἦ που τόν γε ἀδικοῦντα μὲν οὐδὲν, ἐὰν τύχῃ, θήσω δὲ ἀδικοῦντα, ἀλλ' ἄνθρωπόν γε ὄντα καὶ μετειληφότα [τῇ τύχῃ] τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως, ἀνόσιον καὶ δεινὸν ἄνευ λόγου καὶ ψήφου ποιεῖν ἔκδοτον ἐπ' αἰτίᾳ τοιαύτῃ.

77 Ἔτι τοίνυν πέμπτον δικαστήριον ἄλλο θεάσασθε οἷον ὑπερβέβηκε, τὸ ἐν Φρεαττοῖ. ἐνταῦθα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κελεύει δίκας ὑπέχειν ὁ νόμος, ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγὼς, μήπω τῶν ἐκβαλόντων αὐτὸν ᾐδεσμένων, αἰτίαν ἔχῃ ἑτέρου φόνου ἑκουσίου. 646
καὶ οὐχ, ὅτι δεῦρο οὐχ οἷόν τε ἐλθεῖν αὐτῷ, παρεῖδεν αὐτὸν ὁ ταῦτα ἕκαστα τάξας, οὐδ', ὅτι καὶ πρότερόν τι τοιοῦτον ἐποίησε, καὶ δὴ τὴν ὁμοίαν ἐποιήσατο πιστὴν
78 αἰτίαν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τό τ' εὐσεβὲς εὗρεν ὅπως ἔσται κἀκεῖνον οὐκ ἀπεστέρησε λόγου καὶ κρίσεως. τί οὖν ἐποίησεν; ἤγαγε τοὺς δικάσοντας οἷ προσελθεῖν οἷόν τε ἐκείνῳ, τῆς χώρας ἀποδείξας τόπον τινὰ ἐν Φρεαττοῖ καλούμενον, ἐπὶ θαλάττῃ. εἶθ' ὁ μὲν ἐν πλοίῳ προσπλεύσας λέγει, τῆς γῆς οὐχ ἁπτόμενος, οἱ δ' ἀκροῶνται καὶ δικάζουσιν ἐν τῇ γῇ· κἂν μὲν ἁλῷ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἑκουσίοις φόνοις δίκην ἔδωκε, δικαίως, ἐὰν δ' ἀποφύγῃ, ταύτης μὲν ἀθῷος ἀφίεται, τὴν δ' ἐπὶ
79 τῷ πρότερον φόνῳ φυγὴν ὑπέχει. τίνος οὖν ποτὲ ἕνεκα ταῦθ' οὕτω διεσπούδασται; ἴσον ἡγεῖτο ἀσέβημα ὁ ταῦτα διαιρῶν τόν τ' ἀδικοῦντα ἐᾶν καὶ τὸν ἀναίτιον ἐκδιδόναι πρὸ δίκης. καίτοι εἰ περὶ τῶν ἀνδροφό-

νων τῶν ἤδη κεκριμένων τοσαύτη σπουδὴ, ὅπως λό-
γου καὶ κρίσεως καὶ πάντων ὁπόσ᾽ ἐστὶ δίκαια τεύξον-
ται περὶ τῶν ὕστερον αἰτιῶν, ἦ που περί γε τοῦ μήθ᾽
ἡλωκότος μήτ᾽ ἐγνωσμένου, πότερον δέδρακεν ἢ οὒ
καὶ πότερ᾽ ἄκων ἢ ἑκὼν, πάνδεινον γράφειν ὡς ἐκδο-
τέον τοῖς ἐγκαλοῦσιν.

80 Ἔτι τοίνυν ἐστὶν ἕκτη τιμωρία πρὸς ἁπάσαις ταύ-
ταις, ἣν ὁμοίως παραβὰς γέγραφε τὸ ψήφισμα οὑτοσί.
εἰ πάντα ταῦτά τις ἠγνόηκεν, ἢ καὶ παρεληλύθασιν οἱ
χρόνοι ἐν οἷς ἔδει τούτων ἕκαστα ποιεῖν, ἢ δι᾽ ἄλλο τι
οὐχὶ βούλεται τούτους τοὺς τρόπους ἐπεξιέναι, τὸν ἀν- 647
δροφόνον δ᾽ ὁρᾷ περιιόντα ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ κατὰ τὴν
ἀγορὰν, ἀπάγειν ἔξεστιν εἰς τὸ δεσμωτήριον, οὐκ οἴ-
καδε οὐδ᾽ ὅποι βούλεται, ὥσπερ σὺ δέδωκας. κἀν-
ταῦθ᾽ ἀπαχθεὶς οὐδ᾽ ὁτιοῦν, πρὶν ἂν κριθῇ, πείσεται,
ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν ἁλῷ, θανάτῳ ζημιωθήσεται, ἐὰν δὲ μὴ
μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων ὁ ἀπαγαγὼν,
81 χιλίας προσοφλήσει. ἀλλ᾽ οὐχ οὗτος ἔγραψε ταῦτα, ἀλ-
λὰ τὸν μὲν ἀθῷον αἰτιάσασθαι, τὸν δὲ ἄκριτον παρα-
χρῆμα ἐκδίδοσθαι. ἐὰν δέ τις ἀνθρώπων ἢ καὶ ὅλη πό-
λις τοσούτοις νομίμοις ἀναιρουμένοις ὅσοις ἐγὼ διεξ-
ελήλυθα, καὶ τοσούτοις δικαστηρίοις καταλυομένοις
ὅσοις εἴρηκα, ἃ θεοὶ κατέδειξαν καὶ μετὰ ταῦτα ἄν-
θρωποι χρῶνται πάντα τὸν χρόνον, βοηθήσῃ, καὶ τὸν
ὑβριζόμενον καὶ παρανομούμενον ἀφέληται, ἔκσπον-
δον ἔγραψεν εἶναι, καὶ οὐδὲ τούτῳ λόγον οὐδὲ κρίσιν
πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον εὐθὺς ἄνευ κρίσεως κο-
λάζει. πῶς ἂν ἢ δεινότερον γένοιτο ἢ παρανομώτερον
τούτου ψήφισμα;

82 Ἆρά τις ἡμῖν ἔτι λοιπός ἐστι νόμος; δεῖξον. οὑ-
τοσί. λέγε τοῦτον.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐάν τις βιαίῳ θανάτῳ ἀποθάνῃ, ὑπὲρ τούτου τοῖς προσήκουσιν εἶναι τὰς ἀνδροληψίας, ἕως ἂν ἢ δίκας τοῦ φόνου ὑπόσχωσιν ἢ τοὺς ἀποκτείναντας ἐκδῶσι. τὴν δὲ ἀνδροληψίαν εἶναι μέχρι τριῶν, πλέον δὲ μή.]

Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καλῶς ἐχόντων νόμων οὐκ οἶδ' εἴ τινος ἧττον οὗτος ἔχει καλῶς καὶ δικαίως ὁ νόμος. σκέψασθε γὰρ ὡς νομίμως καὶ σφόδρα 648
83 ἀνθρωπίνως κεῖται. ἐάν τις βιαίῳ θανάτῳ ἀποθάνῃ, φησί. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο προσγράψας τὸ βιαίῳ σύμβολον πεποίηκεν, ᾧ γιγνώσκομεν ὅτι, ἂν ἀδίκως, λέγει. ὑπὲρ τούτου φησὶ τοῖς προσήκουσιν εἶναι τὰς ἀνδροληψίας, ἕως ἂν ἢ δίκας τοῦ φόνου ὑπόσχωσιν ἢ τοὺς ἀποκτείναντας ἐκδῶσι. σκοπεῖσθε ὡς καλῶς. πρότερον μὲν ὑποσχεῖν δίκας ἀξιοῖ, μετὰ ταῦτα δὲ, ἂν τοῦτο μὴ βούλωνται, προσέταξεν ἐκδοῦναι· ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ἐθέλωσι, τὸ ἀνδρολήψιόν φησιν εἶναι μέχρι τριῶν, πλέον δὲ μή. παρὰ τοίνυν ὅλον τοῦ-
84 τον τὸν νόμον εἴρηται τὸ ψήφισμα. πρῶτον μὲν γὰρ, ἐάν τις ἀποκτείνῃ γράφων, οὐ προσέγραψεν ἀδίκως οὐδὲ βιαίως οὐδ' ὅλως οὐδέν. εἶτα πρὸ τοῦ δίκην ἀξιῶσαι λαβεῖν εὐθὺς ἔγραψεν ἀγώγιμον εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις ὁ μὲν νόμος, ἐὰν μήτε δίκας ὑπόσχωσι παρ' οἷς ἂν τὸ πάθος γένηται, μήτε τοὺς δεδρακότας ἐκδιδῶσι, κελεύει κατὰ τούτων εἶναι μέχρι τριῶν τὸ ἀνδρολή-
85 ψιον· ὁ δὲ τούτους μὲν ἀθῴους παρῆκε, καὶ οὐδὲ λόγον πεποίηται περὶ αὐτῶν οὐδένα, τοὺς δὲ τὸν ἤδη πεφευγότα (θήσω γὰρ οὕτω) κατὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων νόμον, ὃς κεῖται τὸν φεύγοντα δέχεσθαι, ὑποδεξαμένους ἐκσπόνδους εἶναι γράφει, ἐὰν μὴ τὸν ἱκέτην ἔκδοτον διδῶσιν. οὐκοῦν καὶ τῷ μὴ προσθεῖναι πῶς, ἐὰν ἀποκτείνῃ, καὶ τῷ μηδεμίαν κρί-

σιν εἰπεῖν, καὶ τῷ μὴ δίκας αἰτεῖν, καὶ τῷ πανταχόθεν διδόναι λαβεῖν, καὶ τῷ τοὺς ὑποδεξαμένους, ἀλλὰ μὴ παρ' οἷς ἂν τὸ πάθος γένηται κολάζειν, καὶ πᾶσιν οὑτωσὶ φανερῶς καὶ παρὰ τοῦτον εἴρηκε τὸν 649 νόμον.

86 Λέγε δὴ τὸν ἐφεξῆς.

ΝΟΜΟΣ.

[Μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις.]

Ἔστι μὲν οὐκέτι τῶν φονικῶν ὅδε ὁ νῦν ἀνεγνωσμένος νόμος, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδ' ὁτιοῦν δ' ἧττον ἔχει καλῶς, εἴπερ καὶ ἄλλος τις. ὥσπερ γὰρ τῆς ἄλλης πολιτείας ἴσον μέτεστιν ἑκάστῳ, οὕτως ᾤετο δεῖν καὶ τῶν νόμων ἴσον μετέχειν πάντας ὁ θεὶς αὐτόν, καὶ διὰ ταῦτ' ἔγραψε μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐφ' ἅπασιν Ἀθηναίοις. ὁπότε τοίνυν τὰ ψηφίσματα δεῖν κατὰ τοὺς νόμους ὁμολογεῖται γράφειν, ὁ γράφων ἰδίᾳ τι Χαριδήμῳ τοιοῦτον, ὃ μὴ πᾶσι καὶ ὑμῖν ἔσται, σαφῶς καὶ παρὰ τοῦτον ἂν εἰρηκὼς εἴη τὸν νόμον. οὐ γὰρ δήπου ἃ μηδὲ νομοθετεῖν ἔξεστι, ταῦτα ἐν ψηφίσματι γράψας τις ἔννομ' ἂν εἰρηκὼς εἴη.

87 Λέγε τὸν μετὰ ταῦτα νόμον. ἢ οὗτοι πάντες εἰσίν;

ΝΟΜΟΣ.

[Ψήφισμα δὲ μηδὲν μήτε βουλῆς μήτε δήμου νόμου κυριώτερον εἶναι.]

Κατάθου. Πάνυ μικρὸν ὑπείληφά μοι τὸν λόγον, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ῥᾴδιον εἶναι περὶ τοῦ παρὰ τοῦτον εἰρῆσθαι τὸν νόμον ψήφισμα. ὃς γὰρ ὕπαρ

χόντων τοσούτων νόμων πάντας ὑπερβὰς τούτους γέγραφε καὶ κατέκλεισεν ἴδιον πρᾶγμα ψηφίσματι, τοῦτον τί τις ἄλλο ποιεῖν φήσει πλὴν ψήφισμα νόμου κυριώτερον ἀξιοῦν εἶναι;

88 Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν καὶ ἓν ἢ δύο ψηφίσματα 650
δεῖξαι τῶν γεγραμμένων τοῖς ὡς ἀληθῶς εὐεργέταις τῆς πόλεως, ἵν' εἰδῆτε ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι γράφειν τὰ δίκαια, ὅταν αὐτοῦ τις ἕνεκα τούτου γράφῃ, τοῦ τιμῆσαί τινα καὶ μεταδοῦναι τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων, καὶ μὴ διὰ τοῦ ταῦτα δοκεῖν ποιεῖν βούληται κακουργεῖν καὶ παρακρούεσθαι. λέγε τὰ ψηφίσματα ταυτί. ἀλλ' ἵνα μὴ μακρὸν ἀκούειν ὑμῖν ᾖ, ἐξ ἑκάστου τῶν ψηφισμάτων αὐτὸ τοῦτο ἐξείλεκται, περὶ οὗ τούτου κατηγορῶ. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

89 Ὁρᾶθ' ὅτι πάντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν αὐτὸν τρόπον γεγράφασιν. ἔστω, φησὶν, ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ αὐτὴ τιμωρία καθάπερ ἂν τὸν Ἀθηναῖον ἀποκτείνῃ, κυρίους μὲν ἐῶντες τοὺς περὶ τούτων ὑπάρχοντας ὑμῖν νόμους, σεμνοὺς δ' ἀποφαίνοντες, οἵ γε ἐν δωρεᾶς ἐποιήσαντο τάξει τὸ τούτων μεταδοῦναι. ἀλλ' οὐκ Ἀριστοκράτης, ἀλλὰ προπηλακίζει μὲν καθ' ὅσον δύναται τούτους (ὡς γοῦν οὐδενὸς ὄντων ἀξίων ἴδιόν τι γράφειν ἐπεχείρησε), μικρὰν δ' ἀποφαίνει κἀκείνην τὴν δωρεὰν, ᾗ τὴν πολιτείαν δεδώκατε τῷ Χαριδήμῳ. ὃς γὰρ, ὡς ἀγαπώντων τοῦθ' ὑμῶν καὶ προσοφειλόντων χάριν αὐτῷ, γέγραφε καὶ πρὸς φυλάττειν ὑμᾶς ἐκεῖνον, ὅπως ἀδεῶς ὅ τι ἂν βούληται ποιῇ, πῶς οὐ τοῦθ' ὃ λέγω διαπράττεται;

90 Οὐκ ἀγνοῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὡς μὲν οὐ παρὰ τοὺς νόμους φανερῶς γέγραφε τὸ ψήφι-

σμα Ἀριστοκράτης οὐχ ἕξει δεῖξαι, ὃ δὲ δεινότατον
πάντων ἐστὶ, τὸ μηδεμίαν κρίσιν ἐν παντὶ ποιῆσαι τῷ 651
ψηφίσματι τοιαύτης αἰτίας, τοῦθ᾽ ὑφαιρεῖσθαι πειρά-
σεται. ἐγὼ δὲ περὶ αὐτοῦ τούτου πολλὰ μὲν λέγειν οὐκ
οἶμαι δεῖν, ἐκ δὲ τοῦ ψηφίσματος αὐτοῦ δείξω σαφῶς
οὐδὲ αὐτὸν τοῦτον ἡγούμενον εἶναι κρίσιν οὐδεμίαν
91 τῷ τὴν αἰτίαν ἔχοντι. γέγραφε γὰρ "ἐάν τις ἀποκτεί-
"νῃ Χαρίδημον, ἀγώγιμος ἔστω, ἐὰν δέ τις ἀφέληται
"ἢ πόλις ἢ ἰδιώτης, ἔκσπονδος ἔστω," οὐκ ἐὰν μὴ πα-
ράσχῃ εἰς κρίσιν τὸν ἀφαιρεθέντα, ἀλλ᾽ ὅλως εὐθύς.
καίτοι εἴ γε ἐδίδου κρίσιν καὶ μὴ ἀφῃρεῖτο, τότ᾽ ἂν
προσέγραψε κατὰ τῶν ἀφελομένων τὴν τιμωρίαν, ὁπό-
τε εἰς τὴν κρίσιν μὴ παρέσχον ὃν ἐξείλοντο.

92 Οἶμαι τοίνυν αὐτὸν κἀκεῖνον ἐρεῖν τὸν λόγον,
καὶ σφόδρα ταύτῃ ζητήσειν ἐξαπατᾶν ὑμᾶς, ὡς ἄκυρόν
ἐστι τὸ ψήφισμα· προβούλευμα γάρ ἐστιν, ὁ νόμος δ᾽
ἐπέτεια κελεύει τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα, ὥστε
κἂν αὐτοῦ νῦν ἀποψηφίσησθε, ἥ γε πόλις φλαῦρον
93 οὐδὲν πείσεται κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο. ἐγὼ δὲ πρὸς
ταῦτα οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ἐκεῖνο ὑπολαμβάνειν, ὅτι τὸ
ψήφισμα τοῦθ᾽ οὗτος ἔγραψεν οὐχ ἵνα ὄντος ἀκύρου
μηδὲν ἀηδὲς ὑμῖν συμβῇ (τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐξῆν αὐτῷ
μὴ γράφειν, εἴ γε τὸ βέλτιστον τῇ πόλει σκοπεῖν ἐβού-
λετο) ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐξαπατηθέντων ὑμῶν διαπράξαιντό τινες
τἀναντία τοῖς ὑμῖν συμφέρουσιν. οἱ δὲ γραψάμενοι
καὶ χρόνους ἐμποιήσαντες καὶ δι᾽ οὓς ἄκυρόν ἐστιν,
ἡμεῖς ἐσμέν. ἄτοπον δὴ γένοιτ᾽ ἂν, εἰ ὧν ἡμῖν χάριν
εἰκὸς ὑπάρχειν, ταῦτα τούτοις εἰς σωτηρίαν ὑπάρξειεν.
94 ἔτι τοίνυν οὐδ᾽ ἁπλοῦν τοῦθ᾽ οὕτως ἐστὶν, ὥς τις οἴε- 652
ται. εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἄλλος ἦν ὅστις ἔμελλεν ὁμοίως
τούτῳ τῶν συμφερόντων ὑμῖν ὀλιγωρήσας γράφειν,
ἴσως ἂν φορητὸν ἦν τοῦτο· νῦν δ᾽ ὄντων οὐκ ὀλίγων

οὐχὶ καλῶς ἔχει μὴ λῦσαι τὸ ψήφισμα ὑμῖν. τίς γὰρ οὐ
γράψει θαρρῶν πάλιν, ἡνίκ' ἂν ᾖ τοῦτο ἀποπεφευγός;
τίς δ' οὐκ ἐπιψηφιεῖ; τίς δὲ γράψεται; οὐ τοίνυν τοῦ-
το σκεπτέον, εἰ τοῦτ' ἔστιν ἄκυρον τοῖς χρόνοις, ἀλλ'
ἐκεῖνο, ὅτι τῇ περὶ τούτου ψήφῳ, νῦν ἐὰν ἀποψη-
φίσησθε, τοῖς ἀδικεῖν βουλομένοις αὖθις ὑμᾶς ἄδειαν
δώσετε.

95 Οὐ τοίνυν οὐδ' ἐκεῖνό με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λέ-
ληθεν, ὅτι ἁπλῆν μὲν οὐδὲ δικαίαν οὐδ' ἡντινοῦν ἀπο-
λογίαν Ἀριστοκράτης ἕξει λέγειν, παραγωγὰς δὲ τοι-
αύτας τινὰς ἐρεῖ, ὡς ἄρα πολλὰ τοιαῦτ' ἤδη γέγονε
ψηφίσματα πολλοῖς. ἔστι δ' οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖ-
οι, τοῦτο σημεῖον τοῦ τοῦτον ἔννομα εἰρηκέναι· πολ-
λαὶ γὰρ προφάσεις εἰσὶ δι' ἃς πολλάκις ὑμεῖς ἐξηπά-
τησθε. οἷον εἴ τι τῶν ἡλωκότων ψηφισμάτων παρ'
96 ὑμῖν μὴ ἐγράφη, κύριον ἂν δήπουθεν ἦν· καὶ μὴν
παρὰ τοὺς νόμους γ' ἂν εἴρητο. καὶ εἴ τί γε γραφὲν ἢ
καθυφέντων τῶν κατηγόρων ἢ μὴ δυνηθέντων μηδὲν
διδάξαι ἀπέφυγε, καὶ τοῦτο οὐδὲν κωλύει παράνομον
εἶναι. οὐκ ἄρ' εὐορκοῦσιν οἱ δικάσαντες αὐτό; ναί.
πῶς; ἐγὼ διδάξω. γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν
ὀμωμόκασιν, ἡ δὲ τῆς γνώμης δόξα ἀφ' ὧν ἂν ἀκού-
σωσι παρίσταται· ὅτε τοίνυν κατὰ ταύτην ἔθεντο τὴν
97 ψῆφον, εὐσεβοῦσι. πᾶς γὰρ ὁ μήτε δι' ἔχθραν μήτε δι'
εὔνοιαν μήτε δι' ἄλλην ἄδικον πρόφασιν μηδεμίαν
παρ' ἃ γιγνώσκει θέμενος τὴν ψῆφον εὐσεβεῖ· εἰ γὰρ 653
ἠγνόησέ τι διδασκόμενος, τοῦ μὴ συνεῖναι δίκην οὐκ
ὀφείλει δοῦναι· ἀλλ' εἴ τις εἰδὼς ἐκείνους προδέδωκεν
ἢ ἐξαπατᾷ, οὗτός ἐστ' ἔνοχος τῇ ἀρᾷ. διόπερ καταρᾶ-
ται καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ὁ κῆρυξ οὐκ εἴ τινες ἐξη-
πατήθησαν, ἀλλ' εἴ τις ἐξαπατᾷ λέγων ἢ βουλὴν ἢ δῆ-
98 μον ἢ τὴν ἡλιαίαν. μὴ δὴ τοῦθ' ὑμῖν ἐᾶτε λέγειν, ὡς

γέγονεν, ἀλλ' ὡς ἔστι δίκαιον γίγνεσθαι, μηθ' ὡς ἕτε-
ροι δικάσαντες ἐκύρωσαν ἐκεῖνα, ἀλλ' ὑμᾶς αὐτοὺς
ἀξιοῦτε διδάσκειν ὡς δικαιότερ' ἡμῶν περὶ τοῦδε λέ-
γουσιν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ δυνήσονται, οὐχὶ καλῶς ἔχειν
ὑμῖν ἡγοῦμαι τὴν ἑτέρων ἀπάτην κυριωτέραν ποιήσα-
99 *σθαι τῆς ὑμετέρας αὐτῶν γνώμης. ἔτι τοίνυν ἔμοιγε*
δοκεῖ καὶ σφόδρ' ἀναιδὴς ὁ τοιοῦτος εἶναι λόγος, ὡς
γέγονε καὶ πρότερόν τισιν ἄλλοις τοιαῦτα ψηφίσματα.
οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ
δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφυγεῖν σοι προσήκει,
ἀλλὰ τοὐναντίον πολὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι διὰ ταῦτα.
ὥσπερ γάρ, εἴ τις ἐκείνων ἥλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγρα-
ψας, οὕτως, ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει.

100 *Ὡς μὲν τοίνυν οὐ παρὰ πάντας τοὺς νόμους φα-*
νερῶς γέγραφε τὸ ψήφισμ' Ἀριστοκράτης, οὐκ οἶμαι
λέγειν αὐτὸν ἕξειν· ἤδη δέ τιν' εἶδον, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, γραφὴν ἀγωνιζόμενον παρανόμων τοῖς νόμοις
μὲν ἁλισκόμενον, ὡς δὲ συμφέρονθ' ὑμῖν γέγραφε λέ-
γειν ἐπιχειροῦντα, καὶ ταύτῃ βιαζόμενον, εὐήθη μέν,
101 *οἶμαι, μᾶλλον δ' ἀναιδῆ λόγον· εἰ γὰρ καὶ κατὰ τἄλλα* 654
πάντα συμφέρει τὰ εἰρημένα, ᾗ γε ὀμωμοκότας κατὰ
τοὺς νόμους δικάσειν ὑμᾶς ἀξιοῖ κυροῦν ἃ μηδ' αὐτὸς
ἔχει δικαίως δεῖξαι γεγραμμένα, ἀσύμφορον ἂν εἴη,
εἴπερ τὸ εὐορκεῖν περὶ πλείστου πᾶσίν ἐστι ποιητέον·
οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τιν' ὅμως ἡ ἀναίδεια αὕτη λόγον.
τούτῳ τοίνυν οὐδ' οὗτος ἐνέσται πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος·
οὕτω γὰρ σφόδρα ἐναντίον ὂν τοῖς νόμοις τὸ ψήφισμα
102 *μᾶλλον ἀσύμφορόν ἐστιν ἢ παράνομον. βούλομαι δ'*
ἤδη καὶ τοῦθ' ὑμῖν ἐπιδεικνύναι. ἵνα δ' ὡς διὰ βραχυ-
τάτου λόγου δῆλον ὃ βούλομαι ποιήσω, παράδειγμά
τι γνώριμον πᾶσιν ὑμῖν ἐρῶ. ἴσθ' ὅτι συμφέρει τῇ πό-
λει μήτε Θηβαίους μήτε Λακεδαιμονίους ἰσχύειν, ἀλλὰ

τοῖς μὲν Φωκέας ἀντιπάλους, τοῖς δ' ἄλλους τινὰς εἶναι· ἐκ γὰρ τοῦ ταῦθ' οὕτως ἔχειν ἡμῖν ὑπάρχει μεγί-
103 στοις οὖσιν ἀσφαλῶς οἰκεῖν. τοῦτο τοίνυν νομίζετε ταὐτὸ καὶ τοῖς Χερρόνησον οἰκοῦσι τῶν πολιτῶν συμφέρειν, μηδένα εἶναι τῶν Θρᾳκῶν ἰσχυρόν· ἡ γὰρ ἐκείνων πρὸς ἀλλήλους ταραχὴ καὶ ὑποψία φρουρὰ Χερρονήσου μεγίστη τῶν πασῶν ἐστι καὶ βεβαιοτάτη. τὸ τοίνυν ψήφισμα τουτὶ τῷ μὲν ἡγουμένῳ τῶν Κερσοβλέπτου πραγμάτων ἀσφάλειαν διδὸν, τοῖς δὲ τῶν ἑτέρων βασιλέων στρατηγοῖς φόβον καὶ δέος μή τιν' αἰτίαν ἔχωσι παριστὰν, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς, τὸν δ' ἕνα
104 ὄντα ἰσχυρὸν καθίστησιν. ἵνα δὲ μὴ πάνυ θαυμάζητε εἰ τὰ παρ' ὑμῖν ψηφίσματα τηλικαύτην ἔχει δύναμιν, γεγονὸς καὶ ὃ πάντες ἐπίστασθε πρᾶγμα ὑμᾶς ὑπομνήσω. ὅτε Μιλτοκύθης ἀπέστη Κότυος, συχνὸν ἤδη χρό- 655
νον ὄντος τοῦ πολέμου, καὶ ἀπηλλαγμένου μὲν Ἐργοφίλου, μέλλοντος δ' Αὐτοκλέους ἐκπλεῖν στρατηγοῦ, ἐγράφη τι παρ' ὑμῖν ψήφισμα τοιοῦτον, δι' οὗ Μιλτοκύθης μὲν ἀπῆλθε φοβηθεὶς καὶ νομίσας ὑμᾶς οὐ προσέχειν αὐτῷ, Κότυς δ' ἐγκρατὴς τοῦ τε ὄρους τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν θησαυρῶν ἐγένετο. καὶ γάρ τοι μετὰ ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Αὐτοκλῆς μὲν ἐκρίνετο ὡς ἀπολωλεκὼς Μιλτοκύθην, οἱ δὲ χρόνοι κατὰ τοῦ τὸ ψήφισμα εἰπόντος τῆς γραφῆς ἐξεληλύθεσαν, τὰ δὲ πράγματα ἀπωλώλει τῇ πόλει. εὖ τοίνυν ἴστε ὅτι καὶ νῦν,
105 εἰ μὴ λύσετε τὸ ψήφισμα τοδὶ, καὶ τοῖς βασιλεῦσι θαυμαστὴ γενήσεται δι' αὐτὸ ἀθυμία καὶ τοῖς στρατηγοῖς αὐτῶν· ὅλως γὰρ ἡγήσονται παρεῶσθαι μὲν αὐτοὶ, πρὸς Κερσοβλέπτην δ' ἀποκλίνειν ὑμᾶς. εἰ δ' ἐκ τοῦ ταῦτα γνῶναι παραχωρήσονται τῆς ἀρχῆς ἐπὶ καιροῦ τινὸς αὐτοῖς ἐπιθεμένου τοῦ Κερσοβλέπτου, πάλιν
106 ὁρᾶτε τί συμβήσεται. φέρε γὰρ πρὸς θεῶν, ἂν ἡμᾶς

ἀδικῇ Κερσοβλέπτης, ὃ μᾶλλον ἐλπὶς ἢ μὴ δυνηθέντα
ποιῆσαι, οὐκ ἐπ' ἐκείνους ἴμεν καὶ δι' ἐκείνων ἀσθε-
νῆ ποιεῖν αὐτὸν ζητήσομεν; ἂν οὖν εἴπωσιν ἡμῖν ὅτι
"ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ μόνον ἡμῖν ἀδικουμέ-
"νοις οὐκ ἐβοηθήσατε, ἀλλὰ καὶ φόβον, ἂν ὑπὲρ ἡμῶν
"αὐτῶν ἀμυνώμεθα, θαυμαστὸν παρεστήσατε, ψήφι-
"σμα ποιησάμενοι, τὸν ἐναντία τοῖς ὑμῖν συμφέρουσι
"καὶ ἡμῖν πράττοντα ἄν τις ἀποκτείνῃ, ἀγώγιμον εἶ-
"ναι· οὔκουν ἐστὲ δίκαιοι βοηθοὺς καλεῖν ἡμᾶς, ἐφ' 65
"οἷς καὶ περὶ ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ περὶ ἡμᾶς κακῶς ἐβου-
"λεύσασθε" εἰπέ μοι, ταῦτ' ἐὰν λέγωσιν, οὐ δικαιότερ'
ἡμῶν ἐροῦσιν; ἔγωγ' οἶμαι.

107 Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι νὴ Δί' εἰκό-
τως ἐφενακίσθητε καὶ παρεκρούσθητε. εἰ γὰρ μηδὲν εἴ-
χετε τῶν ἄλλων λογίσασθαι, μηδ' ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν οἷοί
τε ἦτε ταῦτα συνεῖναι, ἦν ἰδεῖν παράδειγμα Ὀλυνθίους
τουτουσί, οἳ τί πεποιηκότος αὐτοῖς Φιλίππου πῶς αὐ-
τῷ χρῶνται; ἐκεῖνος ἐκείνοις Ποτίδαιαν οὐχὶ τηνικαῦτ'
ἀπέδωκεν, ἡνίκ' ἀποστερεῖν οὐκέθ' οἷός τ' ἦν, ὥσπερ
ὑμῖν Κερσοβλέπτης Χερρόνησον· ἀλλὰ πρὸς ὑμᾶς πο-
λεμῶν χρήματα πολλὰ ἀναλώσας, ἑλὼν καὶ δυνηθεὶς
ἂν αὐτὸς ἔχειν, εἴπερ ἐβουλήθη, παρέδωκε, καὶ οὐδ'
108 ἐπεχείρησεν ἄλλο ποιεῖν οὐδέν. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνοι ἕως
μὲν ἑώρων αὐτὸν τηλικοῦτον ἡλίκος ὢν πιστὸς ὑπῆρχε,
σύμμαχοί τε ἦσαν καὶ δι' ἐκεῖνον ἡμῖν ἐπολέμουν, ἐπειδὴ
δὲ εἶδον μείζω τῆς πρὸς αὐτοὺς πίστεως γιγνόμενον,
τοσοῦτ' ἀπέχουσι τοῦ ψηφίσασθαι, ἄν τις ἀποκτείνῃ
τινὰ τῶν ἐκείνῳ συγκατεσκευακότων τὴν ἀρχήν, ἐκ
109 τῶν ἑαυτῶν συμμάχων ἀγώγιμον εἶναι, ὥσθ' ὑμᾶς,
οὓς ἴσασιν ἁπάντων ἀνθρώπων ἥδιστ' ἂν καὶ τοὺς
ἐκείνου φίλους καὶ αὐτὸν τὸν Φίλιππον ἀποκτείναν-
τας, φίλους πεποίηνται, φασὶ δὲ καὶ συμμάχους ποιή-

σεσθαι. εἶτ' Ὀλύνθιοι μὲν ἴσασι τὸ μέλλον προορᾶν,
ὑμεῖς δὲ ὄντες Ἀθηναῖοι ταὐτὸ τοῦτ' οὐχὶ ποιήσετε;
ἀλλ' αἰσχρὸν τοὺς τῷ περὶ πραγμάτων ἐπίστασθαι βου-
λεύσασθαι δοκοῦντας προέχειν ἧττον Ὀλυνθίων τὸ
συμφέρον εἰδότας ὀφθῆναι. 657
110 Ἀκούω τοίνυν αὐτὸν καὶ τοιοῦτόν τιν' ἐρεῖν λό-
γον, οἷον καὶ πρότερόν ποτε Ἀριστόμαχος παρ' ὑμῖν
ἐδημηγόρει, ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως ποτὲ Κερσοβλέπτης αἱ-
ρήσεται Χερρόνησον ἀποστερεῖν ἐπιχειρῶν ἐχθρὸς ὑμῖν
εἶναι· οὐδὲ γὰρ εἰ λάβοι καὶ κατάσχοι, λυσιτελήσειν
αὐτῷ. ἐκ μέν γ' ἐκείνης οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τριάκοντα τά-
λαντα ἡ πρόσοδος μὴ πολεμουμένης, εἰ πολεμήσεται
δὲ, οὐδέν· ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων, ἃ τότ' ἂν κλεισθείη,
πλεῖν ἢ τριακόσια τάλαντά ἐστιν ἡ πρόσοδος· ὥστε τί
βουλόμενος μικρὰ λαμβάνειν καὶ πολεμεῖν ἂν ἕλοιτο,
ἐξὸν τὰ πλείω καὶ φίλος εἶναι, θαυμάζειν φήσουσιν.
111 ἐγὼ δ' οὐκ ἀπορῶ μὲν εἰπεῖν πολλὰ, ἅ μοι δοκεῖ μᾶλ-
λον ἄν τις ἰδὼν ἀπιστεῖν εἰκότως ἢ τούτοις πιστεύων
ἐκεῖνον ἐᾶν μέγαν γίγνεσθαι· οὐ μὴν ἀλλ' ὃ μάλιστα
πρόχειρον ἔχω, τοῦτ' ἐρῶ. ἴστε δήπου Φίλιππον, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τουτονὶ τὸν Μακεδόνα, ᾧ πολὺ δήπου
μᾶλλον ἐλυσιτέλει τὰς ἐξ ἁπάσης Μακεδονίας προσό-
δους ἀδεῶς λαμβάνειν ἢ μετὰ κινδύνων τὰς ἐξ Ἀμ-
φιπόλεως, καὶ χρῆσθαι φίλους αἱρετώτερον ἦν αὐτῷ
τοῖς πατρικοῖς ὑμῖν ἢ Θετταλοῖς, οἳ τὸν πατέρ' αὐτοῦ
112 ποτ' ἐξέβαλον. ἄνευ γὰρ τούτου κἀκεῖνο ἔστιν ἰδεῖν·
ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδένα προὐδώκατε
πώποτε τῶν φίλων, Θετταλοὶ δὲ οὐδένα πώποθ' ὅντιν'
οὔ. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἐχόντων τούτων μικρὰ λαμβάνειν
καὶ τοὺς ἀπίστους φίλους καὶ τὸ κινδυνεύειν ἀντὶ τοῦ
113 μετ' ἀσφαλείας ζῆν ὁρᾶτε προῃρημένον αὐτόν. τί δή
ποτ' αἴτιον; οὐ γὰρ δὴ λόγον γε τὸ πρᾶγμα οὑτωσὶ 658

πρόχειρον ἔχει. ὅτι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυοῖν ἀγα-
θοῖν ὄντοιν πᾶσιν ἀνθρώποις, τοῦ μὲν ἡγουμένου καὶ
μεγίστου πάντων, τοῦ εὐτυχεῖν, τοῦ δὲ ἐλάττονος μὲν
τούτου, τῶν δ᾽ ἄλλων μεγίστου, τοῦ καλῶς βουλεύε-
σθαι, οὐχ ἅμα ἡ κτῆσις παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις,
οὐδ᾽ ἔχει τῶν εὖ πραττόντων οὐδεὶς ὅρον οὐδὲ τελευ-
τὴν τῆς τοῦ πλεονεκτεῖν ἐπιθυμίας· δι᾽ ὅπερ πολλοὶ
πολλάκις μειζόνων ἐπιθυμοῦντες τὰ παρόντα ἀπώλε-
114 σαν. καὶ τί δεῖ Φίλιππον λέγειν ἢ τιν᾽ ἄλλον; ἀλλ᾽ ὁ
πατὴρ αὐτὸς ὁ Κερσοβλέπτου Κότυς, ἡνίκα μὲν στα-
σιάζοι πρός τινας, πρέσβεις πέμπων ἅπαντα ποιεῖν
ἕτοιμος ἦν, καὶ τότε ᾐσθάνετο ὡς ἀλυσιτελὲς τὸ τῇ πό-
λει πολεμεῖν, ἐπειδὴ δ᾽ ὑφ᾽ αὑτῷ τὴν Θρᾴκην εἶχε,
κατελάμβανε τὰς πόλεις, ἠδίκει, μεθύων ἐπαρῴνει μά-
λιστα μὲν εἰς αὑτὸν, εἶτα καὶ εἰς ἡμᾶς, τὴν χώραν ἐποι-
εῖθ᾽ ἑαυτοῦ, τὸ πρᾶγμα ἀμήχανον ἦν. τῶν γὰρ ὑπὲρ
τοῦ πλεονεκτεῖν ἐπιχειρούντων οἷς οὐ χρὴ οὐ τὰ δυσχε-
ρέστατα ἕκαστος εἴωθε λογίζεσθαι, ἀλλ᾽ ἃ κατορθώσας
115 διαπράξεται. ἐγὼ δὴ δεῖν ὑμᾶς οἶμαι τοῦτον τὸν τρό-
πον βεβουλεῦσθαι, ὅπως, ἂν μὲν ἃ χρὴ περὶ ὑμῶν γι-
γνώσκῃ Κερσοβλέπτης, μηδὲν ὑφ᾽ ὑμῶν ἀδικήσεται,
ἂν δ᾽ ἀλόγως ἀδικεῖν ἐπιχειρῇ, μὴ μείζων ἔσται τοῦ
δίκην δοῦναι. ἀναγνώσομαι δ᾽ ὑμῖν τὴν ἐπιστολὴν ἣν,
ὅτε ἀφειστήκει Μιλτοκύθης, Κότυς ἔπεμψε, καὶ ἣν
πᾶσαν ἔχων τὴν ἀρχὴν πέμψας Τιμομάχῳ τὰ χωρία
ὑμῶν ἐξεῖλεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ. 65

116 Τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ παράδειγμα ἑορα-
κότες, ἂν ἐμοὶ πεισθῆτε, κἀκεῖνο εἰδότες, ὅτι Φίλιπ-
πος, ὅτε μὲν Ἀμφίπολιν ἐπολιόρκει, ἵν᾽ ὑμῖν παραδῷ,
πολιορκεῖν ἔφη, ἐπειδὴ δ᾽ ἔλαβε καὶ Ποτίδαιαν προσ

ἀφείλετο, ἐκείνην τὴν πίστιν βουλήσεσθ' ἔχειν, ἥνπερ φασὶ πρὸς Λακεδαιμονίους ποτ' εἰπεῖν Φιλοκράτην τὸν Ἐφιάλτου· καὶ γὰρ ἐκεῖνόν φασιν, ἐξαπατώντων τι τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προτεινόντων πίστιν ἥντινα βούλεται λαμβάνειν, εἰπεῖν ὅτι πίστιν ἂν οἴεται γενέσθαι μόνην, εἰ δείξειαν ὅπως, ἂν ἀδικεῖν βούλωνται, μὴ δυνήσονται, ἐπεὶ ὅτι γ' ἀεὶ βουλήσονται εὖ εἰδέναι· ἕως ἂν οὖν δύνωνται, πίστιν οὐκ εἶναι. ταύτην, ἂν ἐμοὶ χρῆσθε συμβούλῳ, φυλάξετε τὴν πίστιν πρὸς τοῦτον τὸν Θρᾷκα, καὶ μὴ βουλήσεσθε εἰδέναι τίνα ἂν, εἰ πάσης ἄρξειε Θρᾴκης, πρὸς ὑμᾶς σχοίη γνώμην.

(line-start note)

118 Ὅτι τοίνυν ὅλως οὐδ' ὑγιαινόντων ἐστὶν ἀνθρώπων τοιαῦτα γράφειν ψηφίσματα καὶ διδόναι τισὶ τοιαύτας δωρεάς, καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῶν ῥᾴδιον γνῶναι. ἴστε γὰρ δήπου πάντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὁμοίως ἐμοί, ὅτι τὸν Κότυν ποτ' ἐκεῖνον ἐποιήσασθε πολίτην δῆλον ὡς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὔνουν ἡγούμενοι καὶ φίλον. καὶ μὴν καὶ χρυσοῖς στεφάνοις
119 ἐστεφανοῦτε, οὐκ ἄν, εἴ γ' ἐχθρὸν ἡγεῖσθε. ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ πονηρὸς καὶ θεοῖς ἐχθρὸς ἦν καὶ μεγάλα ὑμᾶς ἠδίκει, τοὺς ἀποκτείναντας ἐκεῖνον Πύθωνα καὶ Ἡρακλείδην, τοὺς Αἰνίους, πολίτας ἐποιήσασθ' ὡς εὐεργέτας καὶ χρυσοῖς στεφάνοις ἐστεφανώσατε. εἰ δὴ τότε, ὅθ' ὑμῖν οἰκείως ἔχειν ὁ Κότυς ἐδόκει, ἔγραψέ τις, ἐάν τις ἀποκτείνῃ Κότυν, ἔκδοτον αὐτὸν εἶναι, πότερον 660
ἐξέδοτ' ἂν τὸν Πύθωνα καὶ τὸν ἀδελφόν, ἢ παρὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο πολίτας ἐποιεῖσθε καὶ ὡς εὐεργέτας
120 ἐτιμᾶτε; τί δ'; Ἀλέξανδρον ἐκεῖνον τὸν Θετταλόν, ἡνίκ' εἶχε μὲν αἰχμάλωτον δήσας Πελοπίδαν, ἐχθρὸς δ' ὡς οὐδεὶς ἦν Θηβαίοις, ὑμῖν δ' οἰκείως διέκειτο οὕτως ὥστε παρ' ὑμῶν στρατηγὸν αἰτεῖν, ἐβοηθεῖτε δ' αὐτῷ καὶ πάντ' ἦν Ἀλέξανδρος, πρὸς Διὸς εἴ τις ἔγραψεν,

*ἄν τις ἀποκτείνῃ Ἀλέξανδρον, ἀγώγιμον εἶναι, ἆρ᾽
ἂν ὧν μετὰ ταῦθ᾽ ὕβρισε καὶ προὐπηλάκισεν ἀσφαλὲς
121 ἦν τῷ παρ᾽ αὐτοῦ δίκην πειρᾶσθαι λαβεῖν; τί δὲ τἄλλα
λέγοι τις ἄν; ἀλλ᾽ ὁ μάλιστα δοκῶν νῦν ἡμῖν ἐχθρὸς
εἶναι Φίλιππος οὑτοσὶ, εἰ τόθ᾽, ὅτ᾽ Ἀργαῖον κατάγον-
τας λαβὼν τῶν ἡμετέρων τινὰς πολιτῶν ἀφῆκε μὲν αὐ-
τοὺς, ἀπέδωκε δὲ πάντα ὅσ᾽ ἀπώλεσαν αὐτοῖς, πέμψας
δὲ γράμματα ἐπηγγέλλετο ἕτοιμος εἶναι συμμαχίαν
ποιεῖσθαι καὶ τὴν πατρικὴν φιλίαν ἀνανεοῦσθαι, εἰ
τότ᾽ ἠξίωσε τυχεῖν τούτων καί τις ἔγραψε τῶν ἀφεθέν-
των ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐάν τις ἀποκτείνῃ Φίλιππον, ἀγώγιμον
122 εἶναι, καλήν γ᾽ ὕβριν ἦμεν ἂν ὑβρισμένοι. ἆρά γε ὁρᾶτε
καὶ καταμανθάνετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐφ᾽ ἑκάστου
τούτων ἡλίκην ἂν ὠφληκότες ἦτε παράνοιαν, εἴ τι τοι-
οῦτον ἐτυγχάνετε ἐψηφισμένοι; ἔστι γὰρ οὐχ ὑγιαινόν-
των, οἶμαι, ἀνθρώπων οὔθ᾽ ὅταν τινὰ ὑπειλήφωσι
φίλον, οὕτω πιστεύειν ὥστε, ἂν ἀδικεῖν ἐπιχειρῇ, τὸ
ἀμύνασθαι σφῶν αὐτῶν ἀφελέσθαι, οὔθ᾽ ὅταν ἐχθρόν
τινα ἡγῶνται, οὕτως αὖ μισεῖν ὥστε, ἂν παυσάμενος
βούληται φίλος εἶναι, τὸ ποιεῖν ἐξεῖναι ταῦτα κωλῦ-
σαι· ἀλλ᾽ ἄχρι τούτου καὶ φιλεῖν, οἶμαι, χρὴ καὶ μι-
σεῖν, μηδετέρου τὸν καιρὸν ὑπερβάλλοντας.* 6

123 *Οὐ τοίνυν ἔγωγε οὐδ᾽ ἐκεῖνο ἰδεῖν δύναμαι, ὡς
οὐχὶ πάντες ἄνθρωποι τούτων ἀξιώσουσι τυχεῖν, ὅσοις
πέρ ἐστι καὶ ἡτισοῦν εὐεργεσίας πρόφασις πρὸς ὑμᾶς,
εἰ Χαριδήμῳ δώσετε, οἷον, εἰ βούλεσθε, Σίμων, Βιά-
νωρ, Ἀθηνόδωρος, ἄλλοι μυρίοι. εἰ μὲν τοίνυν πᾶσι
ψηφιούμεθα ταὐτὰ, λήσομεν, ὡς ἔοικε, μισθοφόρων
ἔργον ἀνθρώπων ποιοῦντες τὴν ἑκάστου σωτηρίαν
τούτων δορυφοροῦντες· εἰ δὲ τῷ μὲν, τοῖς δ᾽ οὔ, δι-
124 καίως ἐγκαλέσουσιν οἱ μὴ τυχόντες. φέρ᾽, ἐὰν δὲ δὴ
καὶ Μενέστρατος ἡμᾶς ὁ Ἐρετριεὺς ἀξιοῖ τὰ αὐτὰ καὶ*

αὐτῷ ψηφίσασθαι, ἢ Φάϋλλος ὁ Φωκεὺς ἤ τις ἄλλος
δυνάστης (πολλοῖς δὲ δήπου διὰ καιρούς τινας πολλά-
κις φίλοι γιγνόμεθα), πότερον ψηφιούμεθα πᾶσιν ἢ
οὔ; ψηφιούμεθα νὴ Δία. καὶ τί φήσομεν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καλὸν, εἰ τῶν Ἑλλήνων ἐπ' ἐλευθερίᾳ προε-
στάναι φάσκοντες τοὺς ἰδίᾳ δυνάμεις ἐπὶ τοῖς πλήθεσι
25 κεκτημένους δορυφοροῦντες φανούμεθα; εἰ γάρ ἐστί
τῳ δοτέον τι τοιοῦτον, ὡς ἔγωγε οὔ φημι, πρῶτον μὲν
τῷ μηδὲν ἠδικηκότι πώποτε, δεύτερον δὲ τῷ μηδ' ἂν
ἀδικεῖν βούληται δυνησομένῳ, ἔπειθ' ὡς ἀληθῶς ὅστις
ἅπασιν ἀνθρώποις ἔσται φανερὸς ὑπὲρ τοῦ μή τι πα-
θεῖν ταῦτα εὑρισκόμενος, καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ ποιεῖν μετ'
ἀδείας ἑτέρους κακῶς, τούτῳ δοτέον. ὅτι μὲν τοίνυν ὁ
Χαρίδημος οὔτε τῶν ἀναμαρτήτων ἐστὶ πρὸς ὑμᾶς οὔτε
τῶν ἵνα μή τι πάθωσι ταῦτα εὑρισκομένων, ἐάσω· ἀλλ'
ὡς οὐδὲ πιστὸς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, ἀκούσατέ μου,
καὶ σκοπεῖτε, ἂν ὑμῖν ὀρθῶς ἐξετάζειν δοκῶ.

26 Ἐγὼ νομίζω, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσοι μὲν τῶν
ἡμετέρων ἐθῶν καὶ νόμων ἐπιθυμηταὶ γενόμενοι πο- 662
λῖται ἐσπούδασαν γενέσθαι, ἅμα τ' αὐτοὺς ἂν τυγχά-
νειν τούτων καὶ παρ' ἡμῖν οἰκεῖν καὶ μετέχειν ὧν ἐπε-
θύμησαν. ὅσους δὲ τούτων μὲν μηδενὸς μήτ' ἐπιθυ-
μία μήτε ζῆλος εἰσέρχεται, τὴν πλεονεξίαν δ' ἀγαπῶ-
σιν, ἣν διὰ τοῦ δοκεῖν ὑφ' ὑμῶν τιμᾶσθαι καρποῦν-
ται, τούτους δ' οἶμαι, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς, ὅταν
ποτὲ μείζονος πλεονεξίας ἑτέρωθεν ἐλπίδα ἴδωσιν, οὐδ'
27 ὁτιοῦν ὑμῶν φροντίσαντας ἐκείνην θεραπεύσειν. οἷον,
ἵν' εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς πρὸς ὃ ταῦτ' ἐγὼ βλέπων λέγω,
Πύθων οὑτοσὶ, ὅτε μὲν Κότυν εὐθὺς ἀπεκτονὼς οὐκ
ἀσφαλὲς ἡγεῖτο τὸ ἀπελθεῖν ὅποι τύχοι, ἦλθεν ὡς ὑμᾶς
καὶ πολιτείαν ᾔτησε καὶ πάντων ἐποιήσατο πρώτους
ὑμᾶς ἐπειδὴ δὲ οἴεται τὰ Φιλίππου πράγματα συμφέ-

ρειν αὐτῷ μᾶλλον, οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑμῶν φροντίσας τἀκεί-
νου φρονεῖ. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, παρὰ τούτοις τοῖς ἐπὶ τῇ τοῦ πλεονεκτεῖν προαι-
ρέσει ζῶσιν οὐδὲν οὔτε βέβαιον οὔθ᾽ ὅσιον, ἀλλὰ δεῖ
τούτων, ὅστις εὖ φρονεῖ, φυλαττόμενον περιεῖναι, μὴ
128 προπιστεύσαντα κατηγορεῖν. εἰ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τοὐναντίον ἢ τἀληθὲς ὑπάρχει, θείημεν τὸν
Χαρίδημον αὐτὸν καὶ γεγενῆσθαι περὶ ἡμᾶς σπουδαῖον
καὶ εἶναι καὶ ἔσεσθαι, καὶ μηδέποτ᾽ ἄλλην γνώμην ἢ
ταύτην σχήσειν, οὐδὲν μᾶλλον ἔχει καλῶς ταῦτ᾽ αὐτῷ
ψηφίσασθαι. εἰ μὲν γὰρ ἐπ᾽ ἄλλο τι ταύτην τὴν ἄδειαν
ἐλάμβανε, τὴν ἐκ τοῦ ψηφίσματος, ἢ τὰ Κερσοβλέπτου
πράγματα, ἧττον ἂν ἦν δεινόν· νῦν δ᾽, ὑπὲρ οὗ κατα-
χρήσεται τῇ διὰ τοῦ ψηφίσματος πλεονεξίᾳ, οὐκ ἀξιό-
πιστον οὔθ᾽ ἡμῖν οὔτ᾽ ἐκείνῳ λογιζόμενος αὐτὸν εὑρί- 66
129 σκω. σκέψασθε δὲ ὡς δικαίως ἕκαστα ἐξετάζω, καὶ
σφόδρα γε εἰκότως δεδιώς. ἐγὼ σκοπῶ Κότυν, ὅτι κη-
δεστὴς ἦν Ἰφικράτει τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ Χαριδή-
μῳ Κερσοβλέπτης, καὶ τὰ πεπραγμένα ὁρῶ πολλῷ μεί-
ζονα καὶ χάριτος πλείονος ἄξια ὑπὲρ Κότυος Ἰφικράτει
130 ἢ ὑπὲρ Κερσοβλέπτου Χαριδήμῳ. σκεψώμεθα δ᾽ οὑ-
τωσί. ἴστε δήπου τοῦτ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι χαλ-
κῆς εἰκόνος οὔσης παρ᾽ ὑμῖν Ἰφικράτει καὶ σιτήσεως
ἐν πρυτανείῳ καὶ δωρεῶν καὶ τιμῶν ἄλλων, δι᾽ ἃς εὐ-
δαίμων ἐκεῖνος ἦν, ὅμως ἐτόλμησεν ὑπὲρ τῶν Κότυος
πραγμάτων ἐναντία τοῖς ὑμετέροις στρατηγοῖς ναυμα-
χεῖν, καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσατο τὴν ἐκείνου σωτη-
ρίαν ἢ τὰς ὑπαρχούσας ἑαυτῷ παρ᾽ ὑμῖν τιμάς· καὶ
εἰ μὴ μετριωτέραν ἔσχετε τὴν ὀργὴν ὑμεῖς τῆς ἐκείνου
προπετείας, οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐκώλυσεν ἀθλιώτατον ἀν-
131 θρώπων ἁπάντων εἶναι. ἀλλ᾽ ὅμως ὁ Κότυς, ὑπ᾽ ἐκεί-
νου σωθεὶς καὶ λαβὼν ἔργῳ τῆς ἐκείνου φιλίας πεῖραν,

ἐπειδὴ βεβαίως ἡγήσατο σῶς εἶναι, οὐχ ὅπως ἀποδώσει χάριν ἐσπούδασεν αὐτῷ, καὶ πρὸς ὑμᾶς δι' ἐκείνου τι φιλάνθρωπον ἔπραξεν, ἵνα συγγνώμης ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις τύχῃ, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἠξίου μὲν αὐτὸν συμπολιορκεῖν τὰ λοιπὰ τῶν ὑμετέρων χωρίων,
132 οὐκ ἐθέλοντος δ' ἐκείνου λαβὼν αὐτὸς τήν τε βαρβαρικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπ' ἐκείνου συνειλεγμένην, καὶ τὸν Χαρίδημον τοῦτον προσμισθωσάμενος, προσέβαλλε τοῖς ὑμετέροις χωρίοις, καὶ εἰς τοῦτο κατέστησε 664
τὸν Ἰφικράτην ἀπορίας ὥστε ἀπελθόντα εἰς Ἄντισσαν οἰκεῖν καὶ πάλιν εἰς Δρῦν, ἡγούμενον ὡς μὲν ὑμᾶς οὐχὶ καλῶς ἔχειν ἐλθεῖν, οὓς ὑστέρους ἐπεποίητο τοῦ Θρᾳκὸς καὶ τοῦ βαρβάρου, παρ' ἐκείνῳ δ' οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι μένειν, ὃν οὕτως ὀλιγωροῦντα ἑώρα τῆς ἑαυ-
133 τοῦ σωτηρίας. ἂν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κερσοβλέπτης ἐκ τῆς τῷ Χαριδήμῳ νῦν ἀδείας κατασκευαζομένης αὐξηθεὶς ὀλιγωρῇ μὲν ἐκείνου, νεωτερίζῃ δέ τι καὶ κινῇ πρὸς ὑμᾶς, ἐξαρκεῖ τοῦθ' ὑμῖν, ἐὰν Χαρίδημος ἐξαπατηθῇ, τὸν Θρᾷκα ἰσχυρὸν ἐφ' ὑμᾶς αὐτοὺς κατεσκευακέναι; ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ. καὶ γὰρ ἐκεῖνο νομίζω δίκαιον, εἰ μὲν αἰσθάνεται ταῦτα καὶ προορᾷ Χαρίδημος, εἶθ' ὅπως τοιούτων ψηφισμάτων
134 τεύξεται διαπράττεται, ὡς ἐπιβουλεύοντι μὴ ἐπιτρέπειν αὐτῷ, εἰ δὲ λέληθεν αὐτὸν, ὅσῳ μᾶλλον εὔνουν τις αὐτὸν ὑπείληφεν εἶναι, τοσούτῳ μᾶλλον προϊδέσθαι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου. ἔστι γὰρ φίλων ἀγαθῶν οὐ τὰ τοιαῦτα χαρίζεσθαι τοῖς εὔνοις, ἐξ ὧν κἀκείνοις καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἔσται τις βλάβη, ἀλλ' ὃ μὲν ἂν μέλλῃ συνοίσειν ἀμφοῖν, συμπράττειν, ὃ δ' ἂν αὐτὸς ἄμεινον ἐκείνου προορᾷ, πρὸς τὸ καλῶς ἔχον τίθεσθαι καὶ μὴ τὴν ἤδη χάριν τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου
135 παντὸς περὶ πλείονος ἡγεῖσθαι. οὐ τοίνυν οὐδ' ἐκεῖνο

λογιζόμενος δύναμαι κατιδεῖν, ὡς, εἰ καὶ βάρβαρος καὶ
ἄπιστος ὁ Κερσοβλέπτης, ὅμως προνοηθείη γ' ἂν μὴ
τὰ τηλικαῦτα ἀδικῆσαι Χαρίδημον. ὅταν γὰρ πάλιν
ἐξετάσω ἡλίκων Κότυς Ἰφικράτην ἀποστερήσειν μέλ-
λων οὐδὲν ἐφρόντισε, παντελῶς τούτῳ γε οὐδὲν ἂν 665
136 ἡγοῦμαι μελῆσαι τῶν ἀπολουμένων Χαριδήμῳ. ὁ μέν
γ' ἐκεῖνον τιμὰς, σίτησιν, εἰκόνας, πατρίδα, ᾗ ζηλωτὸν
αὐτὸν ἐποίησεν, ὀλίγου δέω λέγειν πάνθ' ὧν ἄνευ ζῆν
οὐκ ἄξιον ἦν Ἰφικράτει, νομίζων ἀποστερήσειν οὐκ ἐπε-
στράφη· οὗτος δ' ὡς ἀληθῶς τίνος ἂν καὶ λόγον σχοίη
μὴ Χαρίδημον ἀποστερήσῃ; οὐδ' ὁτιοῦν ἐστὶ γὰρ παρ'
ὑμῖν αὐτῷ, οὐ παῖδες, οὐκ εἰκὼν, οὐ συγγενεῖς, οὐκ
137 ἄλλ' οὐδέν. καὶ μὴν εἰ μήτε φύσει πιστὸς ὁ Κερσοβλέ-
πτης, ἔκ τε τῶν γεγενημένων πρότερον δικαίως ἄπι-
στος, μηδέν τε τοιοῦτον ὑπάρχει τοῖς πράγμασι δι' ὃ
κἂν παρὰ γνώμην καὶ φύσιν προνοηθείη τι τοῦ Χαρι-
δήμου, τίνος ἕνεκα ἁπλῶς καὶ κομιδῇ τετυφωμένως
οὕτως, ἃ βούλεται διαπράξασθαι, συλλάβωμεν αὐτῷ,
καὶ ταῦτα ἐφ' ἡμῖν ὄντα; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ.
138 Ὅτι τοίνυν ἄνευ τοῦ τοῖς πράγμασι μὴ συμφέρειν
τὸ ψήφισμα οὐδὲ πρὸς δόξαν συμφέρει τῇ πόλει τοιοῦ-
τον οὐδὲν ἐψηφισμένῃ φαίνεσθαι, καὶ τοῦτο δεῖ μαθεῖν
ὑμᾶς. εἰ μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόλιν οἰκοῦντί
τῳ καὶ νόμοις πολιτευομένῳ τὸ ψήφισμα ἐγέγραπτο,
δεινὸν ὂν ἧττον ἂν ἦν αἰσχρόν· νῦν δὲ γέγραπται Χα-
ριδήμῳ τῷ πόλιν μὲν οὐδ' ἡντινοῦν οἰκοῦντι, Θρᾳκὶ
δὲ ἀνθρώπῳ βασιλεῖ στρατηγοῦντι καὶ διὰ τῆς ἐκείνου
139 βασιλείας πολλοὺς ἀδικοῦντι. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ',
ὅτι πάντες οἱ ξεναγοῦντες οὗτοι πόλεις καταλαμβάνον-
τες Ἑλληνίδας ἄρχειν ζητοῦσι, καὶ πάντων, ὅσοι περ
νόμοις οἰκεῖν βούλονται τὴν αὑτῶν ὄντες ἐλεύθεροι,
κοινοὶ περιέρχονται κατὰ πᾶσαν χώραν, εἰ δεῖ τἀληθὲς

εἰπεῖν, ἐχθροί. ἆρ᾽ οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καλὸν 666
ἢ πρέπον ὑμῖν τοῦ μὲν ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ πλεονεξίας
ἐπιβουλεύσοντος οἷς ἂν τύχῃ τοιαύτην φυλακὴν ἐψη-
φισμένους φαίνεσθαι, τοῖς δ᾽ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐλευ-
θερίας ἀμυνομένοις εἴργεσθαι τῆς ὑμετέρας συμμαχίας
140 προειρηκέναι; ἐγὼ μὲν οὐχ ὑπολαμβάνω τοῦτο οὔτε
καλῶς ἔχειν οὔθ᾽ ὑμῶν ἀξίως. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν
Λακεδαιμονίοις μὲν ἐγκαλεῖν ὅτι τοὺς τὴν Ἀσίαν οἰ-
κοῦντας Ἕλληνας ἔγραψαν ἐξεῖναι δρᾶσαι πᾶν ὅ τι ἂν
ἐθέλῃ βασιλεύς, αὐτοὺς δ᾽ ἐκδοῦναι καὶ τοὺς τὴν Εὐ-
ρώπην οἰκοῦντας Κερσοβλέπτῃ καὶ πάντας, ὅσων περ
ἂν οἴηται κρείττων Χαρίδημος ἔσεσθαι; οὐ γὰρ ἄλλο
τι ποιεῖ τὸ ψήφισμα τουτὶ, ὅτε τῷ μὲν ἐκείνου στρατη-
γῷ οὐ διῄρηται τί πρακτέον ἢ μὴ, πᾶσι δ᾽, ἄν τις ἀμύ-
νηται, τοσοῦτος ἐπήρτηται φόβος.
141 Καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ γεγονός τι πρᾶ-
γμα φράσαι πρὸς ὑμᾶς βούλομαι, δι᾽ οὗ μᾶλλον ἔθ᾽
ὑμῖν γενήσεται δῆλον ὡς σφόδρα δεῖ λῦσαι τὸ ψήφι-
σμα τουτί. ὑμεῖς ἐποιήσασθε ἔν τισι καιροῖς καὶ χρό-
νοις Ἀριοβαρζάνην πολίτην καὶ δι᾽ ἐκεῖνον Φιλίσκον,
ὥσπερ νῦν διὰ Κερσοβλέπτην Χαρίδημον. ὢν δ᾽ ὅμοι-
ος ἐκεῖνος τούτῳ τῇ προαιρέσει τοῦ βίου, διὰ τῆς Ἀριο-
βαρζάνου δυνάμεως πόλεις κατελάμβανεν Ἑλληνίδας,
εἰς ἃς εἰσιὼν πολλὰ καὶ δεινὰ ἐποίει, παῖδας ἐλευθέ-
ρους ἀδικῶν καὶ γυναῖκας ὑβρίζων, καὶ πάντα ποιῶν
ὅσ᾽ ἂν ἄνθρωπος ποιήσειεν ἄνευ νόμων καὶ τῶν ἐν
142 πολιτείᾳ καλῶν τεθραμμένος εἰς ἐξουσίαν ἐλθών. ἐν
δὴ Λαμψάκῳ τινὲς ἄνθρωποι γίγνονται δύο· Θερσα-
γόρας ὄνομ᾽ αὐτῷ, θατέρῳ δ᾽ Ἐξήκεστος· οἳ παραπλή-
σια τοῖς παρ᾽ ἡμῖν γνόντες περὶ τῶν τυράννων ἀπο- 667
κτιννύασι τὸν Φιλίσκον δικαίως, τὴν αὑτῶν πατρίδα
οἰόμενοι δεῖν ἐλευθεροῦν. εἰ δὴ τῶν τότε ὑπὲρ Φιλί-

σκου λεγόντων, ὅτε ἐμισθοδότει μὲν τοῖς ἐν Περίνθῳ ξένοις, εἶχε δ' ὅλον τὸν Ἑλλήσποντον, μέγιστος δ' ἦν τῶν ὑπάρχων, ἔγραψέ τις ὥσπερ οὗτος νυνὶ, ἐάν τις ἀποκτείνῃ Φιλίσκον, ἀγώγιμον αὐτὸν ἐκ τῶν συμμάχων εἶναι, πρὸς Διὸς θεάσασθε εἰς ὅσην αἰσχύνην ἂν ἡ
143 πόλις ἡμῶν ἐληλύθει. ἧκε μὲν γὰρ ὁ Θερσαγόρας καὶ ὁ Ἐξήκεστος εἰς Λέσβον, καὶ ᾤκουν ἐκεῖ· εἰ δ' ἐφήπτετό τις τῶν Φιλίσκου φίλων ἢ παίδων, ἐξεδίδοντ' ἂν ὑπὸ τοῦ ὑμετέρου ψηφίσματος. πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν καὶ δεινὸν ἂν ἦτε πεποιηκότες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τοὺς μὲν παρ' ὑμῖν τοιοῦτό τι πράξαντας χαλκοῦς ἱστάντες καὶ ταῖς μεγίσταις δωρεαῖς τιμῶντες ἐφαίνεσθε, τοὺς δ' ἑτέρωθί που τὴν αὐτὴν τούτοις διάνοιαν ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πατρίδος ἔχοντας ἐκδότους εἶναι κατεψηφισμένοι; τοῦτο τοίνυν ἐπ' ἐκείνου μὲν, εὖ ποιοῦν, οὐ συνέβη φενακισθεῖσιν ὑμῖν αἰσχύνην ὀφλεῖν· ἐπὶ τούτου δ', ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φυλάξεσθε. μὴ γὰρ ὡρισμένου μηδενὸς, ἀλλ' ἁπλῶς "ἄν τις ἀποκτείνῃ Χαρίδημον" γεγραμμένου, τάχ' ἂν, εἰ τύχοι, καὶ τοιοῦτό τι συμβαίη.

144 Βούλομαι τοίνυν ἤδη καὶ τὰ πεπραγμένα ἐξετάσαι τῷ Χαριδήμῳ διὰ βραχέων, καὶ δεῖξαι τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀναιδείας τῶν ἐπαινούντων αὐτόν. ἓν δ' ὑμῖν ἐκεῖνο ὑπισχνοῦμαι· καί μου μηδεὶς ἀχθεσθῇ τῇ ὑποσχέσει· οὐ μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω τῆς φυλακῆς οὐκ ἄξιον ἣν γέγραφεν οὗτος, ἀλλὰ καὶ δίκην δόντ' ἂν δικαίως τὴν μεγίστην, εἴπερ οἱ κακόνοι καὶ φενακίζοντες ὑμᾶς καὶ διὰ παντὸς ἐναντία πράττοντες κολάζοιντ' ἂν δι- 668
145 καίως. ἴσως δέ τισι λογιζομένοις ὑμῶν ὅτι πρῶτον μὲν πολίτης γέγονεν ἄνθρωπος, εἶτα πάλιν χρυσοῖς στεφάνοις ὡς εὐεργέτης ἐστεφάνωται, θαυμάζειν ἐπελήλυθεν εἰ τὰ τηλικαῦτα οὕτως ἐξηπάτησθε ῥᾳδίως. εὖ τοί-

νυν ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐξηπάτησθε. καὶ δι' ἅ γε εἰκότως τοῦτο πεπόνθατε, ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς φράσω. ὅτι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλὰ γιγνώσκοντες ὀρθῶς
146 ὑμεῖς οὐ διὰ τέλους αὐτοῖς χρῆσθε. οἷον τί λέγω; εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο τί πονηρότατον νομίζετε τῶν ἐν τῇ πόλει πάντων ἐθνῶν, οὔτε τοὺς γεωργοὺς οὔτε τοὺς ἐμπόρους οὔτε τοὺς ἐκ τῶν ἀργυρείων οὔτε τῶν τοιούτων οὐδὲν ἂν εἴποιτε, ἀλλ' εἰ τοὺς ἐπὶ μισθῷ λέγειν καὶ γράφειν εἰωθότας εἴποι τις, εὖ οἶδ' ὅτι συμφήσαιτ' ἂν ἅπαντες. μέχρι μὲν δὴ τούτου καλῶς ἐγνώκατε, ἔπειτ'
147 οὐκέτ' ὀρθῶς τὸ λοιπόν. οὓς γὰρ αὐτοὶ πονηροτάτους νομίζετε πάντων, τούτοις περὶ τοῦ ποῖόν τιν' ἕκαστον χρὴ νομίζειν πεπιστεύκατε· οἱ δ' ὃν ἂν αὐτοῖς λυσιτελῇ, καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν εἶναί φασιν, οὐχ ὃν ἂν ᾖ δίκαιον καὶ ἀληθές. ὅπερ πεποιήκασι τὸν Χαρίδημον τοῦτον οἱ ῥήτορες πάντα τὸν χρόνον, ὡς καὶ ὑμεῖς ὁμολογήσετε, ἐπειδὰν ἀκούσητέ μου τὰ πεπραγμένα αὐτῷ.

148 Ὅσα μὲν δὴ στρατιώτης ὢν ἐν σφενδονήτου καὶ ψιλοῦ μέρει τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐναντία ἐστράτευται τῇ πόλει, οὐ τίθημι ἐν ἀδικήματος μέρει, οὐδ' ὅτι λῃστικόν ποτε πλοῖον ἔχων ἐλῄζετο τοὺς ὑμετέρους συμμάχους, ἀλλ' ἐῶ ταῦτα. διὰ τί; ὅτι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αἱ ἀναγκαῖαι χρεῖαι τοὺς τοῦ τί πρακτέον ἢ μὴ λογισμοὺς ἀναιροῦσιν ἅπαντας, ὥστ' οὐ πάνυ ταῦτα ἀκριβολογεῖσθαι 669
δεῖ τὸν δικαίως ἐξετάζοντα. ἀλλ' ὅθεν ἀρξάμενος ξεναγῶν ἤδη καί τινων ἄρχων στρατιωτῶν κακῶς ὑμᾶς
149 ἐποίει, ταῦτ' ἀκούσατέ μου. οὗτος ἓν μὲν ἁπάντων πρῶτον, μισθωθεὶς ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ πλεῖν ἢ τρία ἔτη μισθοφορήσας παρ' ἐκείνῳ, ἐπειδὴ τὸν μὲν Ἰφικράτην ἀποστράτηγον ἐποιήσατε, Τιμόθεον δ' ἐπ' Ἀμφίπολιν καὶ Χερρόνησον ἐξεπέμψατε στρατηγὸν, πρῶτον μὲν τοὺς Ἀμφιπολιτῶν ὁμήρους, οὓς παρ' Ἁρπάλου

λαβὼν Ἰφικράτης ἔδωκε φυλάττειν αὐτῷ, ψηφισαμέ-
νων ὑμῶν ὡς ὑμᾶς κομίσαι παρέδωκεν Ἀμφιπολίταις·
καὶ τοῦ μὴ λαβεῖν Ἀμφίπολιν τοῦτ' ἐμποδὼν κατέστη.
δεύτερον δὲ, μισθουμένου Τιμοθέου πάλιν αὐτὸν καὶ
τὸ στράτευμα, τούτῳ μὲν οὐ μισθοῖ, πρὸς δὲ Κότυν
πλέων ᾤχετο ἔχων τὰς ὑμετέρας τριακοντόρους, ὃν
ἀκριβῶς ᾔδει τῶν ὄντων ἀνθρώπων ἐχθρόταθ' ὑμῖν
150 διακείμενον. καὶ μετὰ ταῦτ', ἐπειδὴ τὸν πρὸς Ἀμφίπο-
λιν πόλεμον πρότερον πολεμεῖν εἵλετο Τιμόθεος τοῦ
πρὸς Χερρόνησον, καὶ οὐδὲν εἶχε ποιεῖν ὑμᾶς ἐκεῖ κα-
κὸν, μισθοῖ πάλιν αὐτὸν Ὀλυνθίοις τοῖς ὑμετέροις
ἐχθροῖς καὶ τοῖς ἔχουσιν Ἀμφίπολιν κατ' ἐκεῖνον τὸν
χρόνον. καὶ πλέων ἐκεῖσε, ἐκ Καρδίας ἀναχθεὶς, ἵνα
τἀναντία τῇ πόλει πολεμῇ, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων τριήρων
ἥλω. διὰ τὸν παρόντα δὲ καιρὸν καὶ τὸ δεῖν ξένων ἐπὶ
τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' Ἀμφίπολιν, ἀντὶ τοῦ δίκην δοῦ-
ναι ὅτι οὐκ ἀπεδεδώκει τοὺς ὁμήρους καὶ διότι πρὸς
Κότυν ἐχθρὸν ὄνθ' ὑμῖν ηὐτομόλησεν ἔχων τὰς τρια-
κοντόρους, πίστεις δοὺς καὶ λαβὼν ἐστράτευσε μεθ' 670
151 ὑμῶν. ὧν δ' ἐκεῖνον δίκαιον ἦν χάριν ὑμῖν ἔχειν οὐκ
ἀπολωλότα, τοῦτο παθόντ' ἂν δικαίως, ἀντὶ τούτων
ὡς ὀφείλουσα ἡ πόλις αὐτῷ στεφάνους καὶ πολιτείαν
καὶ ἃ πάντες ἐπίστασθε δέδωκε. καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ
λέγω, τό τε ψήφισμα ἀνάγνωθί μοι τὸ περὶ τῶν ὁμή-
ρων, καὶ τὴν Ἰφικράτους ἐπιστολὴν καὶ τὴν Τιμοθέου,
καὶ μετὰ ταῦτα τὴν μαρτυρίαν ταυτηνί· ὄψεσθε γὰρ
οὐ λόγους οὐδ' αἰτίαν, ἀλλ' ἀλήθειαν οὖσαν ὧν λέγω.
λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

152 Ὅτι μὲν τοίνυν καὶ τὸ πρῶτον, οὗ πολεμεῖν ὑμῖν
ᾤετο, ἐκεῖσε ἐμίσθωσεν αὑτὸν πολλαχόσε ἄλλοσε μι-

σθῶσαι παρὸν, καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς οὐδὲν ἐκεῖ κακον
εἶχε ποιεῖν ὑμᾶς, ἔπλει δεῦρο πάλιν οὗ τἀναντία ἔμελλε
πράξειν τῇ πόλει, καὶ τοῦ μὴ λαβεῖν Ἀμφίπολιν πάν-
των οὗτος αἰτιώτατός ἐστιν, ἀκηκόατ' ἐκ τῆς ἐπιστολῆς
καὶ τῆς μαρτυρίας. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τοιαῦτ' ἐστὶ τῶν
ἔργων τῶν Χαριδήμου, μετὰ ταῦτα δὲ ἄλλα θεάσασθε.
153 χρόνου γὰρ διελθόντος καὶ τοῦ πολέμου πρὸς Κότυν
ὄντος ἤδη, πέμπει πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν (μᾶλλον δ' οὐχὶ
πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς Κηφισόδοτον· οὕτω σφόδρ' ὑπ'
αὐτοῦ γε οὐδ' ἂν ἐξαπατηθῆναι τὴν πόλιν ἡγεῖτο, συν-
ειδὼς ἃ πεποίηκεν) ἐν ᾗ Χερρόνησον ὑπέσχετο τῇ πό-
λει κομιεῖσθαι, πάντα τούτοις τἀναντί' ἐγνωκὼς ποι-
εῖν. δεῖ δ' ὑμᾶς τὸ πρᾶγμ', οἷον ἦν, τὸ περὶ τὴν ἐπιστο-
λὴν ἀκοῦσαι (καὶ γάρ ἐστι βραχύ) καὶ θεωρῆσαι τὸν
154 τρόπον τἀνθρώπου, ὡς ὑμῖν ἀπ' ἀρχῆς κέχρηται. ἐκεῖ- 671
νος ὡς ἀπόμισθος γίγνεται παρὰ τοῦ Τιμοθέου τότε,
ἀπ' Ἀμφιπόλεως ἀναχωρῶν, διαβὰς εἰς τὴν Ἀσίαν, διὰ
τὴν σύλληψιν τὴν Ἀρταβάζῳ συμβᾶσαν τότε ὑπ' Αὐ-
τοφραδάτου μισθοῖ τὸ στράτευμα καὶ αὑτὸν τοῖς Ἀρ-
ταβάζου κηδεσταῖς, λαβὼν δὲ πίστεις καὶ δοὺς, ὀλιγω-
ρήσας τῶν ὅρκων καὶ παραβὰς αὐτοὺς, ἀφυλάκτων
ὄντων ὡς ἂν πρὸς φίλον τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, καταλαμβά-
155 νει Σκῆψιν καὶ Κεβρῆνα καὶ Ἴλιον αὐτῶν. ἐγκρατὴς
δὲ γενόμενος τούτων τῶν χωρίων πρᾶγμ' ἔπαθε τοιοῦ-
τον, οἷον οὐχ ὅτι στρατηγὸς ἂν ἠγνόησέ τις εἶναι φά-
σκων, ἀλλ' οὐδ' ὁ τυχὼν ἄνθρωπος. οὐδ' ὁτιοῦν γὰρ
χωρίον ἔχων ἐπὶ θαλάττῃ, οὐδ' ὅθεν ἂν σιτοπομπίας
ηὐπόρησε τοῖς στρατιώταις, οὐδ' αὖ σῖτον ἔχων ἐν τοῖς
χωρίοις, ὑπέμεινεν ἐν τοῖς τείχεσι καὶ οὐ διαρπάσας
ᾤχετο, ἐπειδή γε ἀδικεῖν ἔγνω. ὡς δὲ συλλέξας δύνα-
μιν παρῆν ὁ Ἀρτάβαζος, ἀφειμένος παρὰ τοῦ Αὐτο-
φραδάτου, τῷ μὲν ὑπῆρχεν ἐπισιτισμὸς ἐκ τῆς ἄνωθεν

Φρυγίας καὶ Λυδίας καὶ Παφλαγονίας οἰκείας οὔσης, τῷ δ' οὐδ' ὁτιοῦν ἄλλο πλὴν πολιορκία περιειστήκει.
156 αἰσθόμενος δ' οὗ ἦν κακοῦ καὶ λογισμὸν λαβὼν ὅτι ληφθήσεται, κἂν μηδενὶ τῶν ἄλλων, τῷ γε λιμῷ, εἶδεν, εἴτε δή τινος εἰπόντος εἴτ' αὐτὸς συνεὶς, ὅτι σωτηρία μόνη γένοιτ' ἂν αὐτῷ, ἥπερ ἅπαντας ἀνθρώπους σώζει. ἔστι δ' αὕτη τίς; ἡ ὑμετέρα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἴτε χρὴ φιλανθρωπίαν λέγειν εἴθ' ὅ τι δήποτε. γνοὺς δὲ τοῦτο πέμπει τὴν ἐπιστολὴν ὑμῖν, ἧς ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι, βουλόμενος διὰ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ κομιεῖσθαι Χερρόνησον ὑμῖν, καὶ διὰ τοῦ τὸν Κη- 672
φισόδοτον δοκεῖν ἐχθρὸν ὄντα τοῦ Κότυος καὶ τοῦ Ἰφικράτους ταῦτα βούλεσθαι, τριήρων εὐπορήσας παρ'
157 ὑμῶν ἀσφαλῶς ἐκ τῆς Ἀσίας ἀποδρᾶναι. τί δὴ συμβαίνει παραυτὰ, ὅθεν ἐξηλέγχθη τὸ πρᾶγμ' ἐπ' αὐτοφώρῳ; ὁ Μέμνων καὶ ὁ Μέντωρ, οἱ κηδεσταὶ τοῦ Ἀρταβάζου, ἄνθρωποι νέοι καὶ κεχρημένοι ἀπροσδοκήτῳ εὐτυχίᾳ τῇ τοῦ Ἀρταβάζου κηδείᾳ, βουλόμενοι τῆς χώρας ἄρχειν εὐθὺς ἐν εἰρήνῃ καὶ τιμᾶσθαι καὶ μὴ πολεμεῖν μηδὲ κινδυνεύειν, πείθουσι τὸν Ἀρτάβαζον τοῦ μὲν τιμωρεῖσθαι τον Χαρίδημον ἀφεῖσθαι, ἀποστεῖλαι δ' ὑπόσπονδον, διδάσκοντες ὡς ὑμεῖς, κἂν ἐκεῖνος μὴ
158 θέλῃ, διαβιβᾶτε καὶ οὐ δυνήσεται κωλύειν. ὡς δὲ τυγχάνει ταύτης τῆς ἀλόγου καὶ ἀπροσδοκήτου σωτηρίας ὁ Χαρίδημος, διαβὰς εἰς τὴν Χερρόνησον ἐφ' αὑτοῦ διὰ τὰς σπονδὰς, τοσούτου ἐδέησεν ἐπελθεῖν τῷ Κότυϊ, γεγραφὼς ὅτι οὐχ ὑπομενεῖ Κότυς αὐτὸν ἐπιόντα, ἢ τὴν Χερρόνησον ὅπως κομιεῖσθε ὑμεῖς συμπρᾶξαι, ὥστε πάλιν μισθώσας αὑτὸν τῷ Κότυϊ τὰ ὑπόλοιπα τῶν ὑμετέρων χωρίων Κριθώτην καὶ Ἐλαιοῦντα ἐπολιόρκει. καὶ ὅτι ταῦτα, καὶ ἡνίκα ἔτ' ἦν ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἔπεμπε πρὸς ὑμᾶς, ἐγνωκὼς ποιεῖν ἐφε-

νάκιζεν ὑμᾶς, ἀπὸ τῆς διαβάσεως ἣν ἐποιήσατο γνώ-
σεσθε· ἐκ γὰρ Ἀβύδου τῆς τὸν ἅπαντα χρόνον ὑμῖν
ἐχθρᾶς, καὶ ὅθεν ἦσαν οἱ Σηστὸν καταλαβόντες, εἰς
159 Σηστὸν διέβαινεν, ὃν εἶχε Κότυς. καίτοι μὴ νομίζετε
μήτ' ἂν τοὺς Ἀβυδηνοὺς αὐτὸν ὑποδέχεσθαι μήτ' ἂν
τοὺς ἐν τῷ Σηστῷ τῆς ἐπιστολῆς ὑμῖν ἐκείνης πεπεμ- 673
μένης, εἰ μὴ συνῄδεσαν φενακίζοντι αὐτῷ τότε καὶ
συνεξηπάτων αὐτοί, βουλόμενοι τοῦ μὲν διαβῆναι τὸ
στράτευμα ὑμᾶς παρέχειν τὴν ἀσφάλειαν, διαβάντος
δ', ὅπερ συνέβη δόντος Ἀρταβάζου τὴν ἄδειαν, αὐτοῖς
ὑπάρξαι τὴν χρείαν. ὅτι τοίνυν οὕτω ταῦτ' ἔχει, λέγε
τὰς ἐπιστολάς, ἥν τ' ἔπεμψεν ἐκεῖνος καὶ τὰς παρὰ τῶν
ἀρχόντων τῶν ἐκ Χερρονήσου· γνώσεσθε γὰρ ἐκ τού-
των ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει. λέγε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

160 Ἐνθυμεῖσθε ὅθεν οἷ διέβη, ἐξ Ἀβύδου εἰς Σηστόν.
ἆρ' οὖν οἴεσθ' ἂν ὑποδέξασθαι τοὺς Ἀβυδηνοὺς αὐτὸν
ἢ τοὺς Σηστίους, εἰ μὴ συνεξηπάτων, ὅτε τὴν πρὸς
ὑμᾶς ἔπεμπεν ἐπιστολήν;

Λέγε αὐτοῖς τὴν ἐπιστολὴν αὐτήν. καὶ θεωρεῖτε,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰς ὑπερβολὰς ὧν αὐτὸς περὶ αὑ-
τοῦ πρὸς ὑμᾶς ἔγραψεν ἐπαίνων, τὰ μὲν ὡς πεποίηκε
λέγων, τὰ δ' ὑπισχνούμενος ποιήσειν. λέγε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

161 Καλά γε, οὐ γάρ; ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ γεγραμ-
μένα καὶ χάριτος πολλῆς ἄξια, εἴ γ' ἦν ἀληθῆ. νῦν δ',
ὅτε μὲν τῶν σπονδῶν οὐκ ᾤετο τεύξεσθαι, ταῦτ' ἔγρα-
φεν ἐξαπατῶν· ἐπειδὴ δ' ἔτυχε, λέγε οἷα ἐποίησεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Οὐκοῦν τοῦ κομιεῖσθαι τὰ ἀπολωλότα χωρία ὑπο-
σχομένου Χαριδήμου διαβάντος φησὶν ὁ ἄρχων Κρι-

θώτης περὶ τῶν ὑπαρχόντων γεγενῆσθαι μείζους τῶν πρότερον τοὺς κινδύνους. λέγ' ἐξ ἑτέρας ἐπιστολῆς ἐπιδείξας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ. 674

Λέγ' ἐξ ἑτέρας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

162 Ὁρᾶτε ὅτι πανταχόθεν τὸ πρᾶγμα μαρτυρεῖται, ὅτι διαβὰς οὐκ ἐπὶ τὸν Κότυν, ἀλλ' ἐφ' ἡμᾶς μετ' ἐκείνου ἐπορεύετο. ἔτι τοίνυν ταύτην μόνην ἀνάγνωθί μοι τὴν ἐπιστολήν, τὰς δ' ἄλλας ἔα· δῆλον γάρ που ὑμῖν γέγονεν ὡς πεφενάκικεν ὑμᾶς. λέγε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἐπίσχες. ἐνθυμεῖσθε ὅτι γράψας μὲν ὡς ἀποδώσει Χερρόνησον, τὰ λοιπὰ ἀφελέσθαι μισθώσας αὑτὸν τοῖς ὑμετέροις ἐχθροῖς ἐπεχείρει, γράψας δὲ ὡς Ἀλεξάνδρου πρεσβευσαμένου πρὸς αὑτὸν οὐ προσεδέξατο, τοῖς λῃσταῖς φαίνεται τοῖς παρ' ἐκείνου ταὐτὰ πράττων. εὔνους γε, οὐ γάρ; ἁπλῶς ὑμῖν, καὶ οὐδὲν ἂν ἐπιστείλας ψεῦδος οὐδ' ἐξαπατήσας.

163 Οὐ τοίνυν ἐκ τούτων πω δῆλόν ἐσθ', οὕτω σαφῶς δῆλον ὄν, ὡς οὐδὲν πιστόν ἐσθ' ὧν ἐκεῖνός φησι καὶ προσποιεῖται τῇ πόλει προσέχειν, ἀλλ' ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ἔσται φανερώτερον. τὸν μὲν γὰρ Κότυν, εὖ ποιῶν, ὄντα γ' ἐχθρὸν ὑμῖν καὶ πονηρὸν ἀποκτίννυσιν ὁ Πύθων, ὁ δὲ Κερσοβλέπτης ὁ νυνὶ βασιλεύων μειρακύλλιον ἦν καὶ πάντες οἱ τοῦ Κότυος παῖδες, τῶν δὲ πραγμάτων κύριος διὰ τὴν παρουσίαν καὶ τὸ δύναμιν ἔχειν ὁ Χαρίδημος ἐγεγόνει, ἧκε δὲ Κηφισόδοτος στρατηγῶν, πρὸς ὃν αὐτὸς ἔπεμψε τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, καὶ αἱ τριήρεις, αἳ, ὅτ' ἦν ἄδηλα τὰ

τῆς σωτηρίας αὐτῷ, καὶ μὴ συγχωροῦντος Ἀρταβάζου
164 σῴζειν ἔμελλον αὐτόν. τί δὴ προσῆκεν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τὸν ὡς ἀληθῶς ἁπλοῦν καὶ φίλον, παρόντος μὲν 675
στρατηγοῦ οὐχ ὧν ἐκεῖνος ἔφησεν αὐτῷ φθονεῖν οὐ-
δενὸς, ἀλλ' ὃν αὐτὸς ἑαυτοῦ φίλον προείλετο τῶν παρ'
ὑμῖν, καὶ πρὸς ὃν τὴν ἐπιστολὴν ἐπεπόμφει, τετελευ-
τηκότος δὲ Κότυος, κύριον δ' ὄντα τῶν πραγμάτων; οὐκ
ἀποδοῦναι μὲν τὴν χώραν εὐθέως ὑμῖν, κοινῇ δὲ μεθ'
ὑμῶν καθιστάναι τὸν βασιλέα τῆς Θρᾴκης, δηλῶσαι δ'
ὡς εἶχεν εὐνοϊκῶς ὑμῖν, καιροῦ τοιούτου λαβόμενον;
165 ἔγωγ' ἂν φαίην. ἆρ' οὖν ἐποίησέ τι τούτων; πολλοῦ γε
δεῖ. ἀλλὰ τὸν μὲν ἅπαντα χρόνον μῆνας ἑπτὰ διήγαγεν
ἡμᾶς πολεμῶν, ἐκ προφανοῦς ἐχθρὸς ὢν καὶ οὐδὲ λό-
γον φιλάνθρωπον διδούς. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμῶν
δέκα ναυσὶ μόναις εἰς Πέρινθον ὁρμισαμένων, ἀκη-
κοότων ὅτι πλησίον ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅπως συμμίξαιμεν
αὐτῷ καὶ περὶ τούτων εἰς λόγους ἔλθοιμεν, ἀριστοποι-
ουμένους φυλάξας τοὺς στρατιώτας ἐπεχείρησε μὲν
ἡμῶν τὰ σκάφη λαβεῖν, πολλοὺς δ' ἀπέκτεινε τῶν ναυ-
τῶν, κατήραξε δ' εἰς τὴν θάλατταν ἅπαντας, ἱππέας
166 ἔχων καὶ ψιλούς τινας. μετὰ ταῦτα δὲ πλευσάντων
ἡμῶν οὐκ ἐπὶ τῆς Θρᾴκης τόπον οὐδένα οὐδὲ χωρίον
(οὐδὲ γὰρ τοῦτό γ' ἂν εἴποι τις "νὴ Δί', ἀμυνόμενος
"γὰρ ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἐποίει τι κακόν)" οὐκ ἔστι
τοῦτο· οὐ γὰρ ἤλθομεν οὐδαμοῖ τῆς Θρᾴκης, ἀλλ' ἐπ'
Ἀλωπεκόννησον, (ἣ Χερρονήσου μέν ἐστι καὶ ἦν ὑμε-
τέρα, ἀκρωτήριον δ' ἀνέχον πρὸς τὴν Ἴμβρον ἀπωτά-
τω τῆς Θρᾴκης, λῃστῶν δ' ἦν μεστὴ καὶ καταποντι-
167 στῶν), ἐνταῦθα δ' ἐλθόντων ἡμῶν καὶ πολιορκούντων 676
τούτους, πορευθεὶς διὰ Χερρονήσου πάσης τῆς ὑμε-
τέρας ἡμῖν μὲν προσέβαλλεν, ἐβοήθει δὲ τοῖς λῃσταῖς
καὶ καταποντισταῖς. καὶ πρότερον προσκαθήμενος τὸν

ὑμέτερον στρατηγὸν ἔπεισε καὶ ἠνάγκασε μὴ τὰ βέλτισθ' ὑπὲρ ὑμῶν πράττειν, ἢ αὐτὸς ὑπὸ τούτου ἐπείσθη ὧν ὡμολογήκει καὶ ὑπέσχητό τι πρᾶξαι, καὶ γράφει δὴ τὰς συνθήκας ταύτας τὰς πρὸς Κηφισόδοτον, ἐφ' αἷς ὑμεῖς οὕτως ἠγανακτήσατε καὶ χαλεπῶς ἠνέγκατε ὥστε ἀπεχειροτονήσατε μὲν τὸν στρατηγόν, πέντε ταλάντοις δ' ἐζημιώσατε, τρεῖς δὲ μόναι ψῆφοι
168 διήνεγκαν τὸ μὴ θανάτου τιμῆσαι. καίτοι πηλίκην τινὰ χρὴ νομίζειν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταύτην τὴν ἀλογίαν, ὅταν τις ἴδῃ διὰ τὰς αὐτὰς πράξεις τὸν μὲν ὡς ἀδικοῦντα κολασθέντα πικρῶς οὕτω, τὸν δ' ὡς εὐεργέτην ἔτι καὶ νῦν τιμώμενον; ὅτι τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, τῶν μὲν τῷ στρατηγῷ συμβάντων δήπου μάρτυρες ὑμεῖς ἐστέ μοι· καὶ γὰρ ἐκρίνεθ' ὑμεῖς καὶ ἀπεχειροτονεῖτε καὶ ὠργίζεσθε, καὶ πάντα ταῦτα σύνισθ' ὑμεῖς· τῶν δ' ἐν Περίνθῳ καὶ τῶν ἐν Ἀλωπεκοννήσῳ κάλει μοι τοὺς τριηράρχους μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

169 Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ἐπειδὴ Κηφισόδοτος μὲν ἀπηλλάγη τοῦ στρατηγεῖν, ὑμῖν δ' οὐκ ἐδόκουν καλῶς ἔχειν οὐδὲ δικαίως αἱ πρὸς ἐκεῖνον γραφεῖσαι συνθῆκαι, τὸν μὲν Μιλτοκύθην, τὸν διὰ παντὸς εὔνουν ὑμῖν τοῦ χρόνου, λαβὼν προδοθέντα ὑπὸ τοῦ Σμικυθίωνος ὁ χρηστὸς οὗτος Χαρίδημος, οὐκ ὄντος νομίμου τοῖς Θρᾳξὶν ἀλλήλους ἀποκτιννύναι, γνοὺς ὅτι 677
σωθήσεται πρὸς Κερσοβλέπτην ἂν ἀχθῇ, παραδίδωσι Καρδιανοῖς τοῖς ὑμετέροις ἐχθροῖς. κἀκεῖνοι λαβόντες καὶ αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν, ἀναγαγόντες εἰς τὸ πέλαγος ἐν πλοίῳ, τὸν μὲν υἱὸν ἀπέσφαξαν, ἐκεῖνον δ' ἐπιδόντα
170 τὸν υἱὸν ἀποσφαττόμενον κατεπόντισαν. τῶν δὲ Θρᾳκῶν ἁπάντων χαλεπῶς ἐνεγκόντων ἐπὶ τούτοις, καὶ

συστραφέντων τοῦ τε Βηρισάδου καὶ τοῦ Ἀμαδόκου,
ἰδὼν τὸν καιρὸν τοῦτον Ἀθηνόδωρος, συμμαχίαν ποιη-
σάμενος πρὸς τούτους οἷός τ' ἦν πολεμεῖν. ἐν φόβῳ
δὲ καταστάντος τοῦ Κερσοβλέπτου γράφει ὁ Ἀθηνό-
δωρος συνθήκας, καθ' ἃς ἀναγκάζει τὸν Κερσοβλέπτην
ὀμόσαι πρός τε ὑμᾶς καὶ τοὺς βασιλέας εἶναι μὲν τὴν
ἀρχὴν κοινὴν τῆς Θρᾴκης εἰς τρεῖς διῃρημένην, πάν-
171 τας δ' ὑμῖν ἀποδοῦναι τὴν χώραν. ὡς δ' ἐν ἀρχαιρε-
σίαις ὑμεῖς Χαβρίαν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατεστή-
σατε, καὶ τῷ μὲν Ἀθηνοδώρῳ συνέβη διαφεῖναι τὴν
δύναμιν χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν οὐδ' ἀφορμὴν
τῷ πολέμῳ, τῷ Χαβρίᾳ δὲ μίαν ναῦν ἔχοντι μόνην
ἐκπλεῖν, τί πάλιν ποιεῖ οὗτος ὁ Χαρίδημος; ἃς μὲν
ὤμοσε πρὸς τὸν Ἀθηνόδωρον συνθήκας, ἔξαρνος γί-
γνεται καὶ τὸν Κερσοβλέπτην ἀρνεῖσθαι πείθει, γρά-
φει δ' ἑτέρας πρὸς τὸν Χαβρίαν ἔτι τῶν πρὸς Κηφισό-
δοτον δεινοτέρας· οὐκ ἔχων δ' ἐκεῖνος, οἶμαι, δύνα-
172 μιν στέργειν ἠναγκάζετο τούτοις. ἀκούσαντες δ' ὑμεῖς
ταῦτ', ἐν τῷ δήμῳ λόγων ῥηθέντων πολλῶν καὶ τῶν
συνθηκῶν ἀναγνωσθεισῶν, οὔτε τὴν Χαβρίου δόξαν
αἰσχυνθέντες οὔτε τῶν συναγορευόντων οὐδένα ἀπε- 678
χειροτονήσατε καὶ ταύτας πάλιν τὰς συνθήκας, καὶ
ἐψηφίσασθε ψήφισμα Γλαύκωνος εἰπόντος ἑλέσθαι
πρέσβεις δέκα ἄνδρας ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, τούτους δ', ἂν
μὲν ἐμμένῃ ταῖς πρὸς Ἀθηνόδωρον συνθήκαις ὁ Κερ-
σοβλέπτης, ὁρκίσαι πάλιν αὐτόν, εἰ δὲ μή, παρὰ μὲν
τοῖν δυοῖν βασιλέοιν ἀπολαβεῖν τοὺς ὅρκους, πρὸς δ'
173 ἐκεῖνον ὅπως πολεμήσετε βουλεύεσθαι. ἐκπεπλευκό-
των δὲ τῶν πρέσβεων συμβαίνει τοῖς χρόνοις εἰς τοὔθ'
ὑπηγμένα τὰ πράγματα ἤδη, τριβόντων τούτων καὶ
οὐδὲν ἁπλοῦν οὐδὲ δίκαιον ὑμῖν ἐθελόντων πρᾶξαι,
ὥστ' ἐβοηθοῦμεν εἰς Εὔβοιαν, καὶ Χάρης ἧκεν ἔχων

τοὺς ξένους, καὶ στρατηγὸς ὑφ᾽ ὑμῶν αὐτοκράτωρ εἰς Χερρόνησον ἐξέπλει. οὕτω γράφει πάλιν συνθήκας πρὸς τὸν Χάρητα, παραγενομένου Ἀθηνοδώρου καὶ τῶν βασιλέων, ταύτας αἵπερ εἰσὶν ἄρισται καὶ δικαιόταται. καὶ ἔργῳ ἑαυτὸν ἐξήλεγξεν ὅτι καιροφυλακεῖ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ οὐδὲν ἁπλοῦν ἔγνωκε ποιεῖν οὐδ᾽
174 ἴσον. εἶθ᾽ ὃν ὁρᾶτε ἐκ προσαγωγῆς ὑμῖν φίλον, καὶ ὅπως ἂν ὑμᾶς δύνασθαι νομίσῃ, οὕτω πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἔχοντα, τοῦτον οἴεσθε δεῖν ἰσχυρόν ποτ᾽ ἐᾶσαι γενέσθαι, καὶ ταῦτα δι᾽ ὑμῶν; οὐκ ἄρ᾽ ὀρθῶς ἐγνώκατε. ἵνα τοίνυν εἰδῆθ᾽ ὅτι τἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὴν ἐπιστολὴν ἣ μετὰ τὰς πρώτας συνθήκας ἦλθεν, εἶτα τὴν παρὰ Βηρισάδου· μάλιστα γὰρ οὕτω γνώσεσθε διδασκόμενοι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Λέγε καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Βηρισάδου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ. 679

175 Ἡ μὲν τοίνυν συμμαχία τοῖν δυοῖν τοῦτον τὸν τρόπον μετὰ τὴν παράκρουσιν τὴν διὰ τῶν πρὸς Κηφισόδοτον συνθηκῶν συνεστάθη, ἤδη Μιλτοκύθου μὲν ἀνῃρημένου, Χαριδήμου δ᾽ ἔργῳ φανεροῦ γεγενημένου ὅτι τῆς πόλεως ἐχθρός ἐστιν. ὃς γὰρ ὃν ᾔδει διὰ παντὸς τοῦ χρόνου πάντων τῶν Θρᾳκῶν εὐνούστατον ὄνθ᾽ ὑμῖν, τοῦτον ὑποχείριον ἠξίωσε λαβὼν τοῖς ὑμετέροις ἐχθροῖς Καρδιανοῖς ἐγχειρίσαι, πῶς οὐ μεγάλης ἔχθρας δεῖγμα πρὸς ὑμᾶς ἐξέφερεν; ἃς δὴ τὸν πόλεμον δεδιὼς τὸν πρὸς τοὺς Θρᾷκας καὶ πρὸς Ἀθηνόδωρον ἐποιήσατο συνθήκας μετὰ ταῦτα ὁ Κερσοβλέπτης, λέγε.

ΣΥΝΘΗΚΑΙ.

176 Ταῦτα τοίνυν γράψας καὶ συνθέμενος, καὶ τὸν

ὅρκον ὃν ὑμεῖς ἠκούσατε ὀμόσας, ἐπειδὴ τὴν μὲν Ἀθηνοδώρου δύναμιν διαφειμένην εἶδε, μιᾷ δὲ μόνον τριήρει Χαβρίαν ἥκοντα, οὔτε τὸν Ἰφιάδου παρέδωκεν υἱὸν ὑμῖν οὔτ' ἄλλ' οὐδὲν ὧν ὤμοσεν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς συνθήκαις ἔξαρνος γίγνεται, καὶ γράφει ταύτας τὰς συνθήκας. λαβέ μοι καὶ λέγε ταυτασί.

ΣΥΝΘΗΚΑΙ.

177 Ἐνθυμεῖσθ' ὅτι καὶ τέλη καὶ δεκάτας ἠξίου λαμβάνειν, καὶ πάλιν ὡς αὐτοῦ τῆς χώρας οὔσης τοὺς λόγους ἐποιεῖτο, τοὺς δεκατηλόγους ἀξιῶν τοὺς αὐτοῦ τῶν τελῶν κυρίους εἶναι, καὶ τὸν ὅμηρον τὸν υἱὸν τὸν Ἰφιάδου, ὃν ὑπὲρ Σηστοῦ ἔχων ὤμοσε πρὸς τὸν Ἀθηνόδωρον παραδώσειν, οὐδ' ὑπισχνεῖται παραδώσειν ἔτι. λαβὲ τὸ ψήφισμα ὃ πρὸς ταῦθ' ὑμεῖς ἐψηφί- 680
σασθε. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

178 Ἐλθόντων τοίνυν μετὰ ταῦτα τῶν πρέσβεων εἰς Θρᾴκην, ὁ μὲν Κερσοβλέπτης ὑμῖν ἐπιστέλλει ταυτὶ, καὶ οὐδ' ὁτιοῦν ὡμολόγει δίκαιον, οἱ δ' ἕτεροι ταυτί. λέγε αὐτοῖς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Λέγε δὴ τὴν παρὰ τῶν βασιλέων. καὶ σκοπεῖτε εἰ ἄρα ὑμῖν δοκοῦσι μηδὲν ἐγκαλεῖν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ὁρᾶτε καὶ συνίετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν, ὡς ἄνω καὶ κάτω. τὸ πρῶτον ἠδίκει Κηφισόδοτον, πάλιν φοβηθεὶς Ἀθηνόδωρον ἐπαύσατο· αὖθις ἠδίκει Χαβρίαν, πάλιν ὡμολόγει Χάρητι. πάντ' ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, καὶ οὐδὲν ἁπλῶς οὐδὲ δικαίως ἔπραξεν.

179 *Μετὰ ταῦτα τοίνυν ὅσον μὲν χρόνον ἡ ὑμετέρα
δύναμις παρῆν ἐν Ἑλλησπόντῳ, κολακεύων καὶ φενα-
κίζων ὑμᾶς διαγέγονεν· ἐπεὶ δ' εἶδε τάχιστα τὸν Ἑλ-
λήσποντον ἔρημον δυνάμεως, εὐθὺς ἐνεχείρει καταλύ-
σας καὶ ἀπαλλάξας τοὺς δύο τῆς ἀρχῆς πᾶσαν ὑφ' ἑαυ-
τῷ ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν, ἔργῳ πεῖραν ἔχων ὅτι τῶν
πρὸς ὑμᾶς οὐδὲν μὴ δυνηθῇ πρότερον λῦσαι, πρὶν ἂν
180 ἐκβάλῃ τούτους. ἵνα δ' ὡς ῥᾷστα τοῦτο περάνειε, ψή-
φισμα τοιοῦτο παρ' ὑμῶν εὕρετο, ἐξ οὗ κυρωθέντος
ἂν, εἰ μὴ δι' ἡμᾶς καὶ ταύτην τὴν γραφὴν, ἠδίκηντο
μὲν φανερῶς οἱ δύο τῶν βασιλέων, ἡσυχίαν δ' ἂν ἦγον
οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς, ὁ Βιάνωρ, ὁ Σίμων, ὁ Ἀθη- 68
νόδωρος, φοβούμενοι τὴν διὰ τοῦ ψηφίσματος συκο-
φαντίαν, ὁ δὲ ταύτης τῆς ἐξουσίας ἀπολαύσας καὶ πᾶ-
σαν ὑφ' αὑτῷ λαβὼν τὴν ἀρχὴν ἰσχυρὸς ἂν ἐχθρὸς
ὑπῆρχεν ὑμῖν.*

181 *Ἔχει δ' ὁρμητήριον παρὰ πάντα τὸν χρόνον αὑ-
τῷ τετηρημένον τὴν Καρδιανῶν πόλιν, ἣν ἐν ἁπάσαις
μὲν ταῖς συνθήκαις ἐξαίρετον αὑτῷ γέγραφε, τὸ τε-
λευταῖον δὲ καὶ φανερῶς αὐτὴν ἀφείλετο παρ' ὑμῶν.
καίτοι τοῖς ἀπηλλαγμένοις μὲν τοῦ περὶ ἡμῶν τι φρο-
νεῖν ἄδικον, μετὰ πάσης δ' ἀληθείας ἁπλῶς εὐνοεῖν
ἡμῖν ᾑρημένοις τί προσῆκεν αὐτοῖς ὁρμητήριον κατα-
182 λιπεῖν χρήσιμον τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου; ἴστε γὰρ δή-
που τοῦτο, οἱ μὲν ἀφιγμένοι σαφῶς, οἱ δ' ἄλλοι του-
των ἀκούοντες, ὅτι τῆς Καρδιανῶν πόλεως ἐχούσης ὡς
ἔχει, εἰ γενήσεται τὰ πρὸς τοὺς Θρᾷκας εὐτρεπῆ τῷ
Κερσοβλέπτῃ, παρ' ἡμέραν ἔξεστιν αὐτῷ βαδίζειν ἐπὶ
Χερρόνησον ἀσφαλῶς. ὥσπερ γὰρ Χαλκὶς τῷ τόπῳ
τῆς Εὐβοίας πρὸς τῆς Βοιωτίας κεῖται, οὕτω Χερρονή-
σου κεῖται πρὸς τῆς Θρᾴκης ἡ Καρδιανῶν πόλις. ἣν
ὃν ἔχει τόπον ὅστις οἶδεν ὑμῶν, οὐδ' ἐκεῖν' ἀγνοεῖ, τί-*

νος ἕνεκα καιροῦ περιπεποίηται καὶ διεσπούδασται μὴ
183 λαβεῖν ὑμᾶς. ὃν οὐ συμπαρασκευάσαι καθ' ὑμῶν αὐ-
τῶν ὀφείλετε, ἀλλὰ κωλῦσαι καθ' ὅσον δυνατὸν, καὶ
σκοπεῖν ὅπως μὴ γενήσεται, ἐπεὶ, ὅτι γε οὐδ' ἂν ὁντιν-
οῦν καιρὸν παρείη, δεδήλωκε. Φιλίππου γὰρ εἰς Μα-
ρώνειαν ἐλθόντος ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν Ἀπολλωνίδην,
πίστεις δοὺς ἐκείνῳ καὶ Παμμένει· καὶ εἰ μὴ κρατῶν
τῆς χώρας Ἀμάδοκος ἀπεῖπε Φιλίππῳ μὴ ἐπιβαίνειν,
οὐδὲν ἂν ἦν ἐν μέσῳ πολεμεῖν ἡμᾶς πρὸς Καρδιανοὺς 682
ἤδη καὶ Κερσοβλέπτην. καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λα-
βὲ τὴν Χάρητος ἐπιστολήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

184 Ταῦτα μέντοι δεῖ σκοπουμένους ἀπιστεῖν καὶ μὴ
τετυφῶσθαι, μηδ' ὡς εὐεργέτῃ προσέχειν τὸν νοῦν.
οὐ γὰρ ὧν ἀναγκαζόμενος φίλος εἶναί φησι, φενακίζων
ὑμᾶς, χάριν ἐστὶ δίκαιον ὀφείλειν Κερσοβλέπτῃ, οὐδ'
ὧν μικρὰ ἀναλίσκων ἰδίᾳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς καὶ τοῖς
ῥήτορσι Χαρίδημος διαπράττεται πρὸς ὑμᾶς ἐπαίνους
αὑτοῦ γράφεσθαι· ἀλλ' ὧν, ὁσαχοῦ κύριος γέγονε
τοῦ πράττειν ὅ τι βούλεται, πανταχοῦ κακῶς ἐπιχειρῶν
ἡμᾶς ποιεῖν φαίνεται, τούτων πολὺ μᾶλλον ὀργίζεσθαι
185 προσήκει. οἱ μὲν τοίνυν ἄλλοι πάντες, ὅσοι τι παρ'
ὑμῶν εὕρηνται πώποτε, ἐφ' οἷς εὖ πεποιήκασιν ὑμᾶς
τετίμηνται, οὗτος δὲ εἷς ἁπάντων τῶν ἄλλων μόνος
ἐφ' οἷς ἐγχειρῶν οὐ δεδύνηται κακῶς ποιῆσαι. καίτοι
τῷ τοιούτῳ τὸ δίκης, ἣν ἔδωκε δικαίως ἂν, ἀφεῖσθαι
μεγάλη δωρεὰ παρ' ὑμῶν ἦν. ἀλλ' οὐ ταῦτα δοκεῖ τοῖς
ῥήτορσιν, ἀλλὰ πολίτης, εὐεργέτης, στέφανοι, δωρεαὶ,
δι' ἃ τούτοις ἰδίᾳ δίδωσιν. οἱ δ' ἄλλοι πεφενακισμένοι
186 κάθησθε, τὰ πράγματα θαυμάζοντες. τὸ τελευταῖον
δὲ νυνὶ καὶ φύλακας κατέστησαν ὑμᾶς ἐκείνου διὰ τοῦ

προβουλεύματος τούτου, εἰ μὴ τὴν γραφὴν ἐποιησάμεθ' ἡμεῖς ταυτηνί, καὶ τὸ τοῦ μισθοφόρου καὶ θεραπεύοντος ἐκεῖνον ἔργον ἡ πόλις ἂν διεπράττετο, ἐφρούρει Χαρίδημον. καλόν γε, οὐ γάρ; ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ὃς 683
αὐτός ποτε τοὺς ὑμετέρους ἐχθροὺς μισθὸν λαμβάνων ἐδορυφόρει, τοῦτον ὑφ' ὑμετέρου ψηφίσματος φανῆναι φυλαττόμενον.

187 Ἴσως τοίνυν ἐκεῖνο ἄν τίς μ' ἔροιτο, τί δήποτε ταῦτ' εἰδὼς οὕτως ἀκριβῶς ἐγὼ καὶ παρηκολουθηκὼς ἐνίοις τῶν ἀδικημάτων εἴασα, καὶ οὔθ' ὅτ' αὐτὸν ἐποιεῖσθε πολίτην οὐδὲν ἀντεῖπον, οὔθ' ὅτ' ἐπῃνεῖτε, οὔθ' ὅλως πρότερον, πρὶν τὸ ψήφισμα τουτὶ γενέσθαι, λόγον ἐποιησάμην οὐδένα. ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς ὑμᾶς ἅπασαν ἐρῶ τὴν ἀλήθειαν. καὶ γὰρ ὡς ἀνάξιος ἦν ᾔδειν, καὶ παρῆν ὅτε τούτων ἠξιοῦτο, καὶ οὐκ
188 ἀντεῖπον· ὁμολογῶ. διὰ τί; ὅτι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν ἀσθενέστερον ἡγούμην ἔσεσθαι πολλῶν ψευδομένων ἑτοίμως περὶ αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς ἕνα τἀληθῆ λέγοντ' ἐμαυτόν· ἔπειθ' ὧν μὲν ἐκεῖνος εὑρίσκετο ἐξαπατῶν ὑμᾶς, μὰ τὸν Δία καὶ θεοὺς πάντας οὐδενὸς εἰσῄει μοι φθονεῖν, κακὸν δ' οὐδὲν ἑώρων ὑπερφυὲς πεισομένους ὑμᾶς, εἴ τιν' ἠδικηκότα πολλὰ ἠφίετε καὶ προὐκαλεῖσθέ τι τοῦ λοιποῦ ποιεῖν ὑμᾶς ἀγαθόν· ἐν γὰρ τῷ πολίτην ποιεῖσθαι καὶ στεφανοῦν ταῦτ' ἐνῆν
189 ἀμφότερα. ἐπειδὴ δ' ὁρῶ προσκατασκευαζόμενόν τι τοιοῦτον, δι' οὗ, ἂν μόνον εὐτρεπίσηται τοὺς ἐνθάδε ἐξαπατήσοντας ὑμᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ, τῶν γ' ἔξω φίλων καὶ βουλομένων ἄν τι ποιεῖν ὑμᾶς ἀγαθὸν κἀκεῖνον κωλύειν ἐναντία πράττειν ὑμῖν, οἷον Ἀθηνόδωρον λέγω, Σίμωνα, Βιάνορα, Ἀρχέβιον τὸν Βυζάντιον, τοὺς Θρᾷκας τοὺς δύο, τοὺς βασιλέας, τούτων μηδενὶ μήτ' 684
ἐναντιωθῆναι μήτε κωλύειν ἐκεῖνον ἐξέσται, τηνικαῦθ'

190 ἥκω καὶ κατηγορῶ. καὶ νομίζω τὸ μὲν, οἷς ἔμελλεν ἐκεῖνος λαβὼν μηδὲν ὑπερμέγεθες τὴν πόλιν βλάψειν, ἀντιλέγειν ἢ κακῶς ἰδίᾳ πεπονθότος ἢ συκοφαντοῦντος εἶναι, τὸ δ', ἐφ' οἷς μέγα πρᾶγμα ἀλυσιτελὲς τῇ πόλει κατεσκευάζετο, ἐναντιοῦσθαι χρηστοῦ καὶ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς ἔργον εἶναι. διὰ ταῦτ' ἐπ' ἐκείνοις οὐδὲν εἰπὼν νῦν λέγω.

191 Ἔστι τοίνυν τις αὐτοῖς τοιοῦτος λόγος, δι' οὗ προσδοκῶσι παράξειν ὑμᾶς, ὡς ὁ Κερσοβλέπτης καὶ Χαρίδημος ἴσως ἐναντί' ἔπραττον τῇ πόλει τόθ' ὅτ' ἦσαν ἐχθροὶ, νῦν δὲ φίλοι καὶ χρησίμους παρέχουσιν ἑαυτούς. οὐ δὴ δεῖ μνησικακεῖν· οὐδὲ γὰρ Λακεδαιμονίους ὅτ' ἐσώζομεν, οὐκ ἀνεμιμνησκόμεθα εἴ τι κακῶς ἐποίησαν ἡμᾶς ὄντες ἐχθροὶ, οὐδὲ Θηβαίους, οὐδ' Εὐ-
192 βοέας τὰ τελευταῖα νυνί. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τοῦτον τὸν λόγον εἰ μὲν ἔν τινι καιρῷ, βοηθείας γεγραμμένης τῷ Κερσοβλέπτῃ καὶ τῷ Χαριδήμῳ, κωλυόντων ἡμῶν ταύτην, ἔλεγον, ὀρθῶς ἂν λέγεσθαι· εἰ δὲ τοιούτου μὲν μηδενὸς ὄντος μηδὲ γεγραμμένου, βουλόμενοι δὲ μείζω τοῦ δέοντος ποιῆσαι διὰ τοῦ παρ' ὑμῶν ἄδειαν λαβεῖν τοὺς ἐκείνου στρατηγοὺς, ἐροῦσι, δεινὰ ποιεῖν αὐτοὺς ἡγοῦμαι. οὐ γάρ ἐστι δίκαιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς τῶν σωθῆναι ζητούντων λόγους πρὸς ὑμᾶς λέγειν ὑπὲρ τῶν ὅπως ἀδικεῖν αὐτοῖς ἐξέσται πραττόντων.
193 χωρὶς δὲ τούτων, εἰ μὲν ἐχθρὸς ὢν κακῶς ἐποίει, φίλος 685
δὲ φήσας εἶναι μετεβέβλητο, τάχ' ἂν ταῦτά τις ἤκουεν· ἐπειδὴ δ' οὐ τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλ' ἐξ οὗ φίλος εἶναι προσποιεῖται, ἐκ τούτου πλεῖστα ὑμᾶς ἐξηπάτηκεν, εἰ μὴ καὶ δι' ἐκεῖνα μισεῖν, διά γε ταῦτ' ἀπιστεῖν δήπου προσήκει. καὶ μὴν περὶ τοῦ γε μὴ μνησικακεῖν ἔγωγε ὡδί πως λέγω· ὁ μὲν ἕνεκα τοῦ κακόν τι ποιεῖν τὰ τοι-

αὔτ᾽ ἐξετάζων μνησικακεῖ, ὁ δ᾽ ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν, ἀλλὰ φυλάξασθαι σκοπῶν σωφρονεῖ.

194 Ἴσως τοίνυν καὶ τοιαύτην τιν᾽ ἐροῦσιν ὑπόνοιαν, ὡς ὡρμηκότα νῦν τὸν ἄνθρωπον φίλον εἶναι καὶ βουλόμενόν τι ποιεῖν ἀγαθὸν τὴν πόλιν εἰς ἀθυμίαν τρέψομεν, εἰ καταψηφιούμεθα, καὶ ποιήσομεν ὑπόπτως ἔχειν πρὸς ἡμᾶς. ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θεάσασθ᾽ ὡς ἔχω. εἰ μετ᾽ ἀληθείας ἁπλῶς ἦν ἡμῖν φίλος καὶ νὴ Δία πάντα τἀγαθὰ ἔμελλεν ἡμᾶς ποιήσειν, οὐδ᾽ ἂν οὕτως ᾤμην δεῖν τοῦτον ἀκούειν τὸν λόγον· οὐδένα γὰρ ἂν νομίζω τοσαῦτ᾽ ἀγαθὰ ποιῆσαι, δι᾽ ὃν ὑμῖν προσήκειν ἐπιορκῆσαι καὶ παρ᾽ ἃ φαίνεται δίκαια τὴν
195 ψῆφον θέσθαι. ἐπειδὴ δὲ καὶ φενακίζων καὶ οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑγιὲς πράττων ἐξελέγχεται, δυοῖν ἀγαθοῖν θάτερον ὑμῖν, ἂν καταψηφίσησθε, συμβήσεται· ἢ γὰρ ἐξαπατῶν παύσεται, νομίσας οὐκέτι λανθάνειν, ἢ εἴπερ αὐτῷ βουλομένῳ πρὸς ὑμᾶς ἔστιν οἰκείως ἔχειν ὡς ἀληθῶς, ἀγαθόν τι ποιεῖν πειράσεται, γνοὺς ὅτι τῷ φενακίζειν οὐκέθ᾽ ἃ βούλεται πράξει. ὥστε καὶ εἰ μηδὲ δι᾽ ἓν τῶν ἄλλων, διὰ τοῦτο καταψηφίσασθαι συμφέρει.

196 Ἄξιον τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνο ἐξετάσαι πῶς ποθ᾽ οἱ πάλαι τὰς τιμὰς ἔνεμον καὶ τὰς δω- 68
ρεὰς τοῖς ὡς ἀληθῶς εὐεργέταις, καὶ ὅσοι πολῖται τύχοιεν ὄντες καὶ ὅσοι ξένοι. κἂν μὲν ἴδητ᾽ ἐκείνους ἄμεινον ὑμῶν, καλὸν τὸ μιμήσασθαι, ἂν δ᾽ ὑμᾶς αὐτούς, ἐφ᾽ ὑμῖν ἔσται τὸ πράττειν. πρῶτον μὲν τοίνυν ἐκεῖνοι Θεμιστοκλέα τὸν τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν νικήσαντα καὶ Μιλτιάδην τὸν ἡγούμενον Μαραθῶνι καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὐκ ἴσα τοῖς νῦν στρατηγοῖς ἀγαθὰ εἰργασμένους, οὐ χαλκοῦς ἵστασαν οὐδ᾽ ὑπερηγά-
197 πων. οὐκ ἄρα τοῖς ἑαυτοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦσιν χάριν

εἶχον; σφόδρα γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπεδίδοσάν
γε καὶ αὐτῶν κἀκείνων ἀξίαν· ὄντες γὰρ πολλοῦ πάν-
τες ἄξιοι προὔκρινον ἐκείνους αὐτῶν ἡγεῖσθαι. ἔστι
δὲ σώφροσιν ἀνθρώποις καὶ πρὸς ἀλήθειαν βουλομέ-
198 νοις σκοπεῖν πολὺ μείζων τιμὴ τῆς χαλκῆς εἰκόνος τὸ
καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν κεκρίσθαι πρώτους. καὶ γάρ
τοι τῶν ἔργων τῶν τότε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδενὸς
ἀπεστέρησαν ἑαυτοὺς, οὐδ᾽ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις ἂν εἴποι
τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν Θεμιστοκλέους, ἀλλ᾽ Ἀθη-
ναίων, οὐδὲ τὴν Μαραθῶνι μάχην Μιλτιάδου, ἀλλὰ
τῆς πόλεως. νῦν δ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὶ τοῦτο
λέγουσιν, ὡς Κέρκυραν εἷλε Τιμόθεος καὶ τὴν μόραν
κατέκοψεν Ἰφικράτης καὶ τὴν περὶ Νάξον ἐνίκα ναυ
μαχίαν Χαβρίας· δοκεῖτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων τούτων
παραχωρεῖν τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς αἷς δεδώκατ᾽
199 ἐπ᾽ αὐτοῖς ἑκάστῳ τούτων. τὰς μὲν δὴ πολιτικὰς δω-
ρεὰς οὕτως ἐκεῖνοί τε καλῶς καὶ λυσιτελούντως αὐτοῖς
ἐδίδοσαν καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀρθῶς· τὰς δὲ τῶν ξένων πῶς;
ἐκεῖνοι Μένωνι τῷ Φαρσαλίῳ δώδεκα μὲν τάλαντα ἀρ-
γυρίου δόντι πρὸς τὸν ἐπ᾽ Ἠϊόνι τῇ πρὸς Ἀμφιπόλει 687
πόλεμον, τριακοσίοις δ᾽ ἱππεῦσι πενέσταις ἰδίοις βοη-
θήσαντι, οὐκ ἐψηφίσαντ᾽, αὐτὸν ἄν τις ἀποκτείνῃ,
ἀγώγιμον εἶναι, ἀλλὰ πολιτείαν ἔδοσαν, καὶ ταύτην
200 ἱκανὴν ὑπελάμβανον εἶναι τὴν τιμήν. καὶ πάλιν Περ-
δίκκᾳ τῷ κατὰ τὴν τοῦ βαρβάρου ποτ᾽ ἐπιστρατείαν
βασιλεύοντι Μακεδονίας, τοὺς ἀναχωροῦντας ἐκ Πλα-
ταιῶν τῶν βαρβάρων διαφθείραντι καὶ τέλειον τἀτύ-
χημα ποιήσαντι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἐψηφίσαντο ἀγώγιμον
εἶναι, ἄν τις ἀποκτείνῃ Περδίκκαν, ᾧ βασιλεὺς ὁ Περ-
σῶν ἐχθρὸς δι᾽ ἡμᾶς ἀπεδέδεικτο, ἀλλὰ πολιτείαν ἔδω-
καν μόνον. καὶ γάρ τοι τότε μὲν οὕτω τίμιον ἦν πᾶσιν
ἀνθρώποις τὸ γενέσθαι πολίταις παρ᾽ ὑμῖν ὥσθ᾽ ὑπὲρ

τοῦ τυχεῖν τούτου τηλικαῦτα ὑμᾶς ἀγαθὰ ἤθελον ποι-
εῖν, νῦν δ' οὕτως ἄτιμον ὥστε τῶν τετυχηκότων πολ-
λοὶ πλείω κακὰ τῶν φανερῶς ἐχθρῶν εἰσιν ὑμᾶς εἰρ-
201 γασμένοι. οὐ μόνον δ' αὕτη τῆς πόλεως ἡ δωρεὰ προ-
πεπηλάκισται καὶ φαύλη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι δια
τὴν τῶν καταράτων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν ῥητόρων, τῶν
τὰ τοιαῦτα γραφόντων ἑτοίμως, πονηρίαν, οἳ τοσαύ-
την ὑπερβολὴν πεποίηνται τῆς αὐτῶν αἰσχροκερδίας
ὥστε τὰς τιμὰς καὶ τὰς παρ' ὑμῶν δωρεάς, ὥσπερ οἱ τὰ
μικρὰ καὶ κομιδῇ φαῦλα ἀποκηρύττοντες, οὕτω πω-
λοῦσιν ἐπευωνίζοντες καὶ πολλοῖς ἀπὸ τῶν αὐτῶν λημ-
202 μάτων γράφοντες πᾶν ὅ τι ἂν βούλωνται. πρῶτον
μὲν, ἵνα τῶν τελευταίων πρώτων μνησθῶμεν, Ἀριο-
βαρζάνην ἐκεῖνον οὐ μόνον αὐτὸν καὶ τοὺς υἱεῖς τρεῖς
ὄντας πάντων ἠξίωσαν ὅσων ἐβουλήθησαν, ἀλλὰ καὶ
δύο Ἀβυδηνοὺς, μισαθηναιοτάτους καὶ πονηροτάτους 688
ἀνθρώπους, προσέθηκαν αὐτῷ, Φιλίσκον καὶ Ἀγαυόν.
πάλιν Τιμοθέου δόξαντός τι ποιῆσαι τῶν δεόντων
ὑμῖν, πρὸς τῷ πάνθ' ἃ μέγιστ' ἦν αὐτῷ δοῦναι προσ-
έθηκαν αὐτῷ Φρασιηρίδην καὶ Πολυσθένην, ἀνθρώ-
πους οὐδ' ἐλευθέρους, ἀλλ' ὀλέθρους καὶ τοιαῦτα πε-
203 ποιηκότας οἷα λέγειν ὀκνήσειεν ἄν τις εὖ φρονῶν. τὸ
τελευταῖον δὲ νῦν, ἐπειδὴ Κερσοβλέπτην ἠξίουν ὧν
αὐτοῖς ἐδόκει, καὶ περὶ τούτων ἦν ἡ σπουδὴ, προστι-
θέασι δύο αὐτῷ, τὸν μὲν ὅσα ὑμεῖς ἀκηκόατε εἰργα-
σμένον κακὰ, τὸν δ' ὅλως οὐδεὶς οἶδεν ἀνθρώπων τίς
ἐστιν, Εὐδέρκην ὄνομα. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, μικρὰ, ἃ πρὸ τοῦ μεγάλ' ἦν, φαίνεται,
καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη καὶ πορρωτέρω βαδίζει, καὶ οὐκέτι
ταῦτ' ἀπόχρη, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ φυλάξετε ἕκαστον τούτων,
ἐκείνων γε οὐδεμία χάρις, ὡς ἔοικεν.

204 Τοῦ μέντοι ταῦθ' οὕτως αἰσχρῶς προεληλυθέναι,

εἰ δεῖ μετὰ παρρησίας εἰπεῖν τἀληθῆ, οὐδένες ὑμῶν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μᾶλλόν εἰσιν αἴτιοι. οὐδὲ γὰρ δί-
κην ἔτι λαμβάνειν ἐθέλετε παρὰ τῶν ἀδικούντων, ἀλ-
λὰ καὶ τοῦτ᾽ ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς πόλεως. καίτοι σκέ-
ψασθε ὡς ἐκόλαζον οἱ πρόγονοι τοὺς ἀδικοῦντας ἑαυ-
205 τούς, εἰ παραπλησίως ὑμῖν. ἐκεῖνοι Θεμιστοκλέα λα-
βόντες μεῖζον αὑτῶν ἀξιοῦντα φρονεῖν ἐξήλασαν ἐκ
τῆς πόλεως καὶ μηδισμὸν κατέγνωσαν· καὶ Κίμωνα,
ὅτι τὴν Παρίων μετεκίνησε πολιτείαν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ, πα-
ρὰ τρεῖς μὲν ἀφεῖσαν ψήφους, τὸ μὴ θανάτῳ ζημιῶ-
σαι, πεντήκοντα δὲ τάλαντα ἐξέπραξαν. καὶ τοῦτον
τὸν τρόπον προσεφέροντο τηλικαῦτ᾽ αὐτοὺς ἀγαθὰ
εἰργασμένοις ἀνθρώποις. δικαίως· οὐ γὰρ αὑτοῖς 689
ἀπεδίδοντο τὴν αὑτῶν ἐλευθερίαν καὶ μεγαλοψυχίαν
τῶν ἔργων, ἀλλὰ χρηστοὺς μὲν ὄντας ἐτίμων, ἀδικεῖν
206 δ᾽ ἐπιχειροῦσιν οὐκ ἐπέτρεπον. ὑμεῖς δ᾽, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τοὺς τὰ μέγιστ᾽ ἀδικοῦντας καὶ φανερῶς
ἐξελεγχομένους, ἂν ἓν ἢ δύο ἀστεῖα εἴπωσι καὶ παρὰ
τῶν φυλετῶν τινὲς ᾑρημένοι σύνδικοι δεηθῶσιν,
ἀφίετε· ἐὰν δὲ καὶ καταψηφίσησθέ του, πέντε καὶ εἴ-
κοσι δραχμῶν ἐτιμήσατε. καὶ γάρ τοι τότε τὰ μὲν τῆς
πόλεως ἦν εὔπορα καὶ λαμπρὰ δημοσίᾳ, ἰδίᾳ δὲ οὐδεὶς
207 ὑπερεῖχε τῶν πολλῶν. τεκμήριον δέ· τὴν Θεμιστο-
κλέους μὲν οἰκίαν καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμ-
πρῶν, εἴ τις ἄρα ὑμῶν οἶδεν ὁποία ποτ᾽ ἐστὶν, ὁρᾷ τῶν
πολλῶν οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν, τὰ δὲ τῆς πόλεως
οἰκοδομήματα καὶ κατασκευάσματα τηλικαῦτα καὶ τοι-
αῦτα ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λε-
λεῖφθαι, προπύλαια ταῦτα, νεώσοικοι, στοαὶ, Πειραι-
208 εὺς, τἄλλα οἷς κατεσκευασμένην ὁρᾶτε τὴν πόλιν. νῦν
δ᾽ ἰδίᾳ μὲν ἑκάστῳ τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων τοσαύτη
περιουσία ἐστὶν ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν πολλῶν δημο-

σίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας τὰς ἰδίας κατεσκευάκασιν οἰκίας, γῆν δ' ἔνιοι πλείω πάντων ὑμῶν τῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ συνεώνηνται· δημοσίᾳ δ' ὑμεῖς ἃ μὲν οἰκοδομεῖτε καὶ κονιᾶτε, ὡς μικρὰ καὶ γλίσχρα, αἰσχύνη λέγειν. ἀλλ' ἔχετ' εἰπεῖν ὅ τι κοινῇ κτησάμενοι καταλείψετε, ὥσπερ ἐκεῖνοι Χερρόνησον, Ἀμφίπολιν, δόξαν ἔργων καλῶν; ἣν οἱ τοιοῦτοι πολῖται πάντ' ἀναλίσκοντες τρόπον οὐχ οἷοί τέ εἰσιν ἀφανίσαι, ὦ
209 *ἄνδρες Ἀθηναῖοι. εἰκότως· τότε μὲν γὰρ τῷ κυρίῳ τῶν φόρων γενομένῳ τάξαι Ἀριστείδῃ οὐδεμιᾷ δραχμῇ πλείω τὰ ὑπάρχοντα ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τελευτή-* 690
σαντ' αὐτὸν ἔθαψεν ἡ πόλις· ὑμῖν δ', εἴ τι δέοισθε, χρήματα ὑπῆρχε κοινῇ πλεῖστα τῶν πάντων Ἑλλήνων, ὥσθ' ὁπόσου χρόνου ψηφίσαισθ' ἐξιέναι, τοσούτου μισθὸν ἔχοντες ἐξῆτε. νῦν δ' οἱ μὲν τὰ κοινὰ διοικοῦντες ἐκ πτωχῶν εὔποροι καὶ πολλοῦ χρόνου τροφὴν ἄφθονόν εἰσιν ἡτοιμασμένοι· ὑμῖν δὲ οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας ἐφόδι' ἐστὶν ἐν τῷ κοινῷ, ἀλλ' ἅμα δεῖ τι ποιεῖν, καὶ πόθεν, οὐκ ἔχετε. τότε μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν δεσπό-
210 *της τῶν πολιτευομένων, νῦν δ' ὑπηρέτης. αἴτιοι δ' οἱ τὰ τοιαῦτα γράφοντες, καὶ συνεθίζοντες ὑμᾶς ὑμῶν μὲν αὐτῶν καταφρονεῖν, ἕνα δ' ἢ δύο θαυμάζειν ἀνθρώπους. εἶθ' οὗτοι κληρονομοῦσι τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὑμεῖς δ' οὐδ' ὁτιοῦν ἀπολαύετε, ἀλλὰ μάρτυρές ἐστε τῶν ἑτέρων ἀγαθῶν, οὐδενὸς ἄλλου μετέχοντες ἢ τοῦ ἐξαπατᾶσθαι. καίτοι πηλίκον τί ποτ' ἂν στενάξειαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ ὑπὲρ δόξης καὶ ἐλευθερίας τελευτήσαντες καὶ πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ὑπομνήματα καταλιπόντες, εἰ ἄρα αἴσθοιντο ὅτι νῦν ἡ πόλις εἰς ὑπηρέτου σχῆμα καὶ τάξιν προελήλυθε, καὶ Χαρίδημον εἰ χρὴ φρουρεῖν βουλεύεται; Χαρίδημον; οἴμοι.*

211 *Ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἔστι τὸ δεινὸν, εἰ τῶν προγόνων, οἳ διενηνόχασιν ἁπάντων ἀρετῇ, χεῖρον βουλευόμεθα, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντων ἀνθρώπων. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν Αἰγινήτας μὲν τουτουσὶ, νῆσον οἰκοῦντας οὕτω μικρὰν καὶ οὐδὲν ἔχοντας ἐφ' ᾧ μέγα χρὴ φρονεῖν αὐτοὺς,* 691

*Λάμπιν, ὃς μέγιστα ναυκλήρια κέκτηται τῶν Ἑλλήνων
καὶ κατεσκεύακε τὴν πόλιν αὐτοῖς καὶ τὸ ἐμπόριον,
μηδέπω καὶ τήμερον πολίτην πεποιῆσθαι, ἀλλὰ μόλις
212 τῆς ἀτελείας αὐτὸν ἠξιωκέναι τῆς τοῦ μετοικίου· καὶ
Μεγαρέας τουτουσὶ τοὺς καταράτους οὕτως εὖ τὰ παρ᾽
αὑτοῖς σεμνύνειν ὥστε Ἕρμωνα τὸν κυβερνήτην, τὸν
μετὰ Λυσάνδρου λαβόντα τριήρεις διακοσίας ὅτ᾽ ἐν
Αἰγὸς ποταμοῖς ἠτυχήσαμεν ἡμεῖς, πεμψάντων Λακε-
δαιμονίων καὶ κελευόντων ποιήσασθαι πολίτην ἀπο-
κρίνασθαι ὅτι, ὅταν αὐτοὺς ἴδωσι Σπαρτιάτην αὐτὸν
213 πεποιημένους, τότε αὐτοὶ Μεγαρέα ποιήσονται· καὶ
Ὠρείτας ἐκείνους, μέρος τέταρτον Εὐβοίας οἰκοῦντας,
τὸν Χαρίδημον τοῦτον αὐτόν, ᾧ μήτηρ μὲν ὑπάρχει
πολῖτις ἐκεῖ, πατὴρ δ᾽ οὐκ ἐρῶ τίς ἢ πόθεν (οὐδὲν γὰρ
δεῖ πλείω τῶν ἀναγκαίων αὐτὸν ἐξετάζεσθαι) ἀλλ᾽ ὅμως
τὸ ἥμισυ τοῦ γένους αὐτοῦ συμβαλλομένου τοῦ ἡμί-
σεος μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐκ ἠξιώκασιν, ἀλλ᾽
εἰς τοὺς νόθους ἐκεῖ συντελεῖ, καθάπερ ποτ᾽ ἐνθάδε
214 εἰς Κυνόσαργες οἱ νόθοι· ὑμεῖς δ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖ-
οι, πάσης τῆς πόλεως μεταδόντες αὐτῷ καὶ τετιμηκό-
τες ἄλλοις, ἔτι καὶ τοῦτ᾽ αὐτῷ προσθήσετε; ὅτι τί;
ποίας ἔλαβε ναῦς ὑμῖν, δι᾽ ἃς ὑπὸ τῶν ἀπολωλεκότων
ἐπιβουλεύεται; ἢ ποίαν πόλιν παρέδωκεν αἰχμάλω-
τον λαβών; ἢ τίνας κινδύνους ὑπὲρ ὑμῶν κεκινδύ-
νευκεν; ἢ τίνας ἐχθροὺς τοὺς αὐτοὺς ὑμῖν ᾕρηται;
οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι.*

215 *Περὶ δὴ τῶν νόμων ὧν παραγεγράμμεθα, ὦ ἄν-
δρες δικασταί, βούλομαι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν κα-
ταβαίνειν, ἃ νομίζω μνημονεύοντας ἂν ὑμᾶς ἄμεινον
φυλάττειν, ἃν παράγειν καὶ φενακίζειν οὗτοι ζητῶσιν.* 692
*ὁ πρῶτος νόμος ἄντικρυς εἴρηκεν, ἄν τις ἀποκτείνῃ,
τὴν βουλὴν δικάζειν· ὁ δ᾽, ἄν τις ἀποκτείνῃ, εὐθὺς
γέγραφεν ἀγώγιμον εἶναι. τοῦτο φυλάττετε καὶ μέ-
μνησθε, ὅτι πάντων ἐναντιώτατόν ἐστι τῷ κρίνειν τὸ
216 μὴ διδόντα κρίσιν ἔκδοτον ποιεῖν. οὐκ ἐᾷ μετὰ ταῦτα
ὁ δεύτερος νόμος οὐδὲ τὸν ἡλωκότα ἀνδροφόνου λυ-
μαίνεσθαι οὐδὲ χρήματα πράττεσθαι· ὁ δ᾽ ἐν τῷ ποι-*

εἶν ἀγώγιμον πάντα ταῦτα δέδωκεν· ἐπὶ γὰρ τοῖς λαβοῦσιν ἔσται ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται. ἀπάγειν ὁ νόμος ὡς τοὺς θεσμοθέτας κελεύει, καὶ τοῦτ᾽, ἂν ἐν τῇ τοῦ πεπονθότος λάβῃ τις πατρίδι· ὁ δ᾽ ἀγώγιμον αὐτῷ τῷ τὴν αἰτίαν ἐπενεγκόντι δίδωσιν ὡς αὐτὸν, κἂν
217 τῆς ἀλλοτρίας που λάβῃ. ἔστιν ἐφ᾽ οἷς ἀδικήμασι δέδωκεν ἀποκτείνειν ὁ νόμος· ὁ δ᾽ οὐδὲν ὑπειπὼν, κἂν ἐπὶ τούτοις τις κτείνῃ, δίδωσιν ἔκδοτον τὸν ἀθῷον ἀφειμένον ἐν τοῖς νόμοις. ἄν τις πάθῃ τι τοιοῦτον, δίκας ὁ νόμος κελεύει αἰτεῖν πρῶτον· ὁ δὲ τοὐναντίον οὐδεμίαν κρίσιν οὔτ᾽ αὐτὸς εἰπὼν οὔτε παρ᾽ ὧν ἀξιοῖ λαβεῖν αἰτήσας, ἀγώγιμον εὐθὺς ἔγραψε, κἄν τις ἀφαιρῆται, παραχρῆμα ἔκσπονδον. ἀνδρολήψιον, παρ᾽
218 οἷς ἂν ὁ δράσας ᾖ, ἂν μὴ διδῶσι δίκας, κελεύουσιν οἱ νόμοι μέχρι τριῶν εἶναι· ὁ δὲ, ἂν ἀφέληταί τις τὸν ἄγοντα μὴ βουλόμενος πρὸ δίκης ἐκδοῦναι, εὐθὺς ἔκσπονδον ποιεῖ. οὐκ ἐᾷ ὁ νόμος νόμον, ἂν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τιθῇ τις, εἰσφέρειν· ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἀνδρὶ γράφει ψήφισμα ἴδιον. οὐκ ἐᾷ ψήφισμα ὁ νόμος κυριώτερον εἶναι νόμου· ὁ δ᾽ ὑπαρχόντων τοσούτων νόμων ψή-
219 φισμα ποιεῖ κύριον τοὺς νόμους ἀναιρῶν. ταῦτα φυ- 693
λάττετε καὶ μεμνημένοι κάθησθε. καὶ τὰς μὲν παραγωγὰς, ἃς οὗτοι ποιήσονται, χαίρειν ἐᾶτε καὶ μὴ ἐπιτρέπετε λέγειν αὐτοῖς, κελεύετε δὲ δεῖξαι ποῦ γέγραφε κρίσιν, ἢ ποῦ γέγραφεν, ἄν τις ἁλῷ φόνου, κατὰ τούτου τὰς τιμωρίας. εἰ γὰρ ἢ τὸν ἄλλοθί που κριθέντα καὶ ἡλωκότα ὅτι δεῖ κολάζειν ἔγραψεν, ἢ αὐτὸς ἔγραψε κρίσιν εἰ πεποίηκεν ἢ οὒ καὶ εἰ δικαίως ἢ ἀδίκως,
220 οὐκ ἂν ἠδίκει. εἰ δὲ τὸ τῆς αἰτίας ὄνομα αὐτὸ γράψας "ἄν τις ἀποκτείνῃ," καὶ ὑπερβὰς τὸ "καὶ ἁλῷ φόνου" καὶ τὸ "δόξῃ ἀπεκτονέναι" καὶ τὸ "δίκας ὑπεχέτω τοῦ "φόνου" καὶ τὸ "τὰς τιμωρίας εἶναι κατ᾽ αὐτοῦ τὰς "αὐτὰς ὥσπερ, ἂν τὸν Ἀθηναῖον κτείνῃ," καὶ πάνθ᾽ ὅσ᾽ ἐστὶ δίκαια ὑπερβὰς ἀγώγιμον εἶναι γέγραφε, μὴ φενακίζεσθε, ἀλλ᾽ εὖ ἴστε ὅτι πάντων παρανομώτατα εἴρηκεν.

XXIV.

ΚΑΤΑ ΤΙΜΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Διόδωρος μὲν κἀνταῦθα ὁ κατήγορος· κατηγορεῖ δὲ νόμου μάλα φιλανθρώπου, διόπερ ἀπὸ τῆς αἰτίας καὶ τῆς τοῦ γεγραφότος γνώμης διαβάλλειν αὐτὸν πειρᾶται. ἔστι δ' ὁ νόμος ὁ τοῦ Τιμοκράτους τοιοῦτος, εἴ τινι Ἀθηναίων ἐπ' ὀφλήματι δημοσίῳ προστετίμηται δεσμοῦ ἢ καὶ τὸ λοιπὸν προστιμηθείη, ἐξεῖναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγγυητὰς καταστήσαντι τοῦ ὀφλήματος, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἦ μὴν ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας ἐκτίσειν, ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ· ἐὰν δὲ ἐπιστάντος τοῦ χρόνου μὴ ἐκτισθῇ τὸ ὄφλημα, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. τοῦτον αἰτιᾶται τὸν νόμον ὁ κατήγορος οὐχ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γεγράφθαι, ἀλλ' ὑπὲρ Ἀνδροτίωνος καὶ Γλαυκέτου καὶ Μελανώπου. οὗτοι γάρ, φησί, πεμφθέντες εἰς Καρίαν πρεσβευταὶ καὶ πλέοντες ἐν τριήρει, περιπεσόντες Ναυκρατίταις ἀνθρώποις ἐμπόροις, ἀφείλοντο αὐτῶν τὰ χρήματα. εἶθ' οἱ Ναυκρατῖται μὲν ἐλθόντες Ἀθήναζε τὸν δῆμον ἱκέτευον, ὁ δὲ δῆμος ἔγνω πολέμια εἶναι τὰ χρήματα, καὶ μὴ δεῖν ἀποδοθῆναι τοῖς ἐμπόροις. τούτων δὲ οὕτω γενομένων Ἀρχέβιος καὶ Λυσιθείδης οἱ τριήραρχοι τῆς νεώς, ἐφ' ἧς ἔπλεον οἱ περὶ τὸν Ἀνδροτίωνα, εἰσεπράττοντο τὰ χρήματα. ὡς δὲ ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ἐφάνησαν ἔχοντες αὐτά, οἱ πρεσβευταὶ δὲ ὡμολόγουν 695
ἔχειν αὐτά, καὶ ἔδει πᾶν χρῆμα καταβάλλειν ἢ τοῖς νόμοις ὑποπίπτειν τοῖς τῶν ὀφειλόντων τὰ δημόσια, διὰ τοῦτο, φησί, τοῦτον τὸν νόμον Τιμοκράτης βοηθοῦντα ἐκείνοις ἔθηκεν. ὁ μέντοι Τιμοκράτης ἐκτετικέναι φησὶ τὰ χρήματα τοὺς περὶ Ἀνδροτίωνα, καὶ δῆλον ἐντεῦθεν εἶναι ὡς οὐκ ἐκείνων ἕνεκα τὸν νόμον εἰσέφερεν αὐτός. κατηγορεῖ δὲ ὁ Διόδωρος καὶ

ἄλλο τοῦ νόμου· τήν τε γὰρ θέσιν αὐτοῦ μέμφεται ὡς γεγονυῖαν παρὰ τοὺς νόμους, καὶ ὑπεναντίον εἶναι τοῖς ἀρχαίοις φησὶ, καὶ ἀσύμφορον τοῖς κοινοῖς ἐπιδείκνυσιν.

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Πολέμου τυγχάνοντος Ἀθηναίοις πρὸς βασιλέα, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐγράφη ψήφισμα σῦλα πλοίων πολεμίων εἶναι καὶ γίνεσθαι τὰ τιμήματα τῶν κλοπῶν δημόσια. Μαύσωλος, τῆς Καρίας σατράπης, τὰς πέραν νήσους ἠδίκει· κατεβόων οἱ βλαπτόμενοι, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο. ἔδοξε διὰ πρέσβεων τέως αἰτιάσασθαι τὸν Κᾶρα. πέμπουσιν οὖν Ἀνδροτίωνα καὶ Μελάνωπον καὶ Γλαυκέτην πρὸς τὸν ἄρχοντα Καρίας Μαύσωλον, τὸν τῆς Ἀρτεμισίας ἄνδρα καὶ ἀδελφὸν, ὡς ἀδικοῦντα τὰς νήσους αἰτιασομένους, καὶ βασιλεῖ χαριζόμενον, δι᾽ ὃν κακῶς ἐποίει τοὺς Ἕλληνας. οὗτοι νηῒ περιτυχόντες Ναυκρατιτικῇ Αἰγύπτια ἐχούσῃ φορτία (διεκόμιζον δὲ τούτους τοὺς πρέσβεις Ἀρχέβιος καὶ Λυσιθείδης τριήραρχοι) κατάγουσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ τὴν ὁλκάδα. καὶ λόγων γενομένων τοῖς Αἰγυπτίοις πρὸς τὸν δῆμον καὶ ἱκετείας, οὐδὲν ἧττον ἐκρίθη τὰ χρήματα εἶναι δημόσια ὡς πολεμίων ὄν- 696
των τῶν Αἰγυπτίων. νόμου δὲ προστάττοντος τὸν χρησάμενον δημοσίοις χρήμασιν ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν ὅλον διπλάσια ταῦτα διδόναι, κατασχόντες οἱ πρέσβεις οὗτοι τάλαντα ἐννέα καὶ τριάκοντα μνᾶς τῶν ἀπεμποληθέντων φορτίων ἐκ τῆς νεὼς ὑπεύθυνοι ἐγίνοντο τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ διπλασίῳ. σπανιότητος δὲ χρημάτων κατασχούσης τὸν δῆμον, Ἀριστοφῶν τις δημαγωγὸς ἔγραψε ψήφισμα ἑλέσθαι ζητητὰς τῶν ὀφειλόντων τῇ πόλει καὶ ἀποπειρωμένων διαλαθεῖν, καὶ τούτους μηνύειν. ἐμήνυσεν Εὐκτήμων ὁ πρὸς Ἀνδροτίωνα μικρῷ πρόσθεν ἀγωνισάμενος, νυνὶ δὲ πρὸς Τιμοκράτην, ἔχειν Ἀρχέβιον καὶ Λυσιθείδην ἐκ τῆς Αἰγυπτίας ὁλκάδος τάλαντα ἐννέα καὶ τριάκοντα μνᾶς. ἔγραψε δὲ δηλονότι φεύγων μὲν τὴν ἐκ τοῦ προφανοῦς πρὸς Ἀνδροτίωνα μάχην, διὰ δὲ τῆς τῶν τριηράρχων μνήμης οὐδὲν ἧττον ἐπιβουλεύων τῷ Ἀνδροτίωνι. διαδικασίας δὲ γενομένης τοῖς πρέσβεσι πρὸς τοὺς τριηράρχους, ἡττήθησαν οἱ πρέσβεις καὶ ὤφειλον τὰ χρήματα. προστάττοντος δὲ νόμου τὸν ὀφείλοντα ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐνιαυτοῦ δεδέ-

σθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ, ἔμελλον τῷ δεσμῷ καὶ οἱ πρέσβεις καθυποβάλλεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ, τούτῳ ἀρχομένου τοῦ δευτέρου ἐνιαυτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δεθῆναι τοὺς πρέσβεις ἐχρῆν, ἔγραψε Τιμοκράτης νόμον τοιοῦτον, εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ δεσμοῦ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα καὶ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, ἐξεῖναι αὐτῷ καταστήσαντι τρεῖς ἐγγυητὰς ἦ μὴν ἐκτίσειν, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἀφίεσθαι 697
τοῦ δεσμοῦ· ἐὰν δὲ μὴ ἐκτίσῃ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταί, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. τούτου τοῦ νόμου γραφὴν ἀπηνέγκαντο Διόδωρος καὶ Εὐκτήμων ὡς παρανόμου καὶ ἀδίκου καὶ ἀσυμφόρου. Ἀνδροτίων δὲ καὶ Γλαυκέτης καὶ Μελάνωπος, συνιέντες δι᾽ αὐτοὺς γεγενῆσθαι τὴν γραφήν, καταβάλλουσιν ἐννέα τάλαντα καὶ τριάκοντα μνᾶς, ἴσως μὲν οὐκ ἂν καταβαλόντες, εἰ μὴ τὴν γραφὴν ἐπέδοσαν οἱ κατήγοροι, ὅμως δ᾽ οὖν κατέβαλον. κατηγορεῖ τοίνυν Εὐκτήμων καὶ Διόδωρος, φάσκοντες μὲν διὰ τοὺς πρέσβεις γεγράφθαι τὸν νόμον· εἰ δὲ καὶ ἐξέτισαν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, δεδομένης τῆς γραφῆς τοῦτο ἐποίησαν, ὥστε τὴν προαίρεσιν τοῦ νομοθέτου ὑπαιτίαν εἶναι. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐξετάζει τὸν νόμον ὁ ῥήτωρ ὡς καὶ κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἔχοντα κακῶς· καὶ γὰρ παρανόμως τεθεῖσθαί φησι καὶ ὑπεναντίως ἔχειν τοῖς νόμοις, καὶ ἄλλως ἀδικεῖν καὶ βλάπτειν, δι᾽ ὧν προστάττει, τὴν πόλιν. διὰ ταῦτα γοῦν καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ λόγου δύο, μία μὲν ὅτι διὰ τοὺς πρέσβεις γέγραπται, ἑτέρα δὲ ὅτι ὑπεναντίος τοῖς νόμοις καὶ ἐπιζήμιος καὶ ἄδικος. ὥστε εἰ ἐδύνατο ἐκφυγεῖν ὁ Τιμοκράτης τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ διὰ τοὺς πρέσβεις γεγραφέναι, ἀλλ᾽ οὖν γε τοῦ μὴ πονηρὸν εἶναι οὐ διαφεύξεται. ἐδύνατο μὲν γὰρ τοῦ νομοθέτου κατηγορεῖν ὁ Διόδωρος, ὅτι πονηρὸν ἔγραψε νόμον καὶ ὑπεναντίον τοῖς νόμοις, καὶ ἤρκεσεν ἂν αὐτῷ πρὸς ὑπόθεσιν ταῦτα· νῦν δὲ καὶ τὴν κατὰ τῶν πρέσβεων προσείληφε δια- 698
βολῆς ἕνεκα τοῦ νομοθέτου. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τῆς αἰτίας, δι᾽ ἣν ἔθηκε τὸν νόμον, στοχαστική· ζητεῖται γὰρ εἰ διὰ τοὺς πρέσβεις ἔθηκεν ἢ οὔ· ἡ δὲ κατὰ τὸν νόμον πραγματική· καθόλου γὰρ πᾶσα κατηγορία ῥητοῦ πραγματικὴν ἀπεργάζεται στάσιν. ῥητοῦ δὲ λέγω οὐκ ἐξ οὗπερ ἕτερόν τι ζητεῖται, ὥσπερ ἐν στοχασμῷ, οὐδὲ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τέχνην καὶ

ἐξουσίαν, ὥσπερ ἐν ἀντιλήψει. ἐκεῖ μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκβεβηκόσιν ἡ κρίσις, ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ ἐπὶ μέλλουσι. καὶ δεῖ γεγράφθαι τὸ ῥητὸν ἐν νόμοις καὶ ἐν ψηφίσμασιν. ἔστι τοίνυν τούτου τοῦ λόγου κεφάλαια τέσσαρα, ἓν μὲν τὸ νόμιμον, ὃ διῄρηται διχῇ, εἴς τε τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα, τουτέστιν εἰς αὐτὸν τὸν νόμον, ὅπως ἐναντίος ἐστὶ τοῖς νόμοις, δεύτερον τὸ δίκαιον, τρίτον τὸ συμφέρον, ὅτι ἐπιζήμιος, τέταρτον τὸ δυνατὸν, ὅτι καὶ ἀδυνάτους ἐπιτάττει πράξεις. ἡ κρινομένη οὖν ὑπόθεσίς ἐστιν αὕτη ἡ ἐν τοῖς κεφαλαίοις. τὴν γὰρ κατὰ τῶν πρέσβεων ὑπόθεσιν ἐν τῇ καταστάσει καὶ παρεκβάσει τέθεικε διαβολῆς ἕνεκα δηλονότι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ νόμος δοκεῖ φιλανθρωπότατος εἶναι, τῶν δεσμῶν ἀφιείς, τούτου ἕνεκα ἀντέθηκε πλεῖστα μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ τὰ δύο ταῦτα, τήν τε ὑπόθεσιν τὴν κατὰ τοὺς πρέσβεις, ἵνα τῇ ὑπονοίᾳ ταύτῃ τὸν ἀκροατὴν ἐν ὑποψίᾳ δοὺς κατὰ τοῦ ἀντιδίκου πείσῃ ὡς τὸν νόμον δι' αἰσχροκέρδειαν τεθεικότος ὑπὲρ ῥητόρων καὶ πολιτευομένων, ἁρπάσαι τὰ κοινὰ προαιρουμένων, καὶ τὸ 699
ἀσύμφορον, ἐν ᾧ ἀποστερῆσαι τὴν πόλιν ἁπάντων τῶν ὀφλημάτων βούλεται· καὶ τὸ ἄδικον, ἐν ᾧ ὅτι ἀναξίοις δεσμώταις τὴν χάριν δίδωσι. πρὸς δὲ τὸ δυνατὸν, ὅτι εἰ καὶ ἐβουλόμεθα, οὐκ ἦν δυνατόν· ἀναιροῦνται γὰρ τῆς πολιτείας οἱ κανόνες. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὅτι τὸ μὲν νόμιμον κεφάλαιον ἐντελέστατα εἴργασται, τὸ δὲ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ δυνατὸν ἀλλήλοις συμπλέκεται. καὶ τὸ μὲν συμφέρον ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ προηγούμενον, κατασκευάζεται δὲ διά τε τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου καὶ τοῦ ἀδυνάτου· πᾶν γὰρ ἄδικον καὶ ἀσύμφορον. τῷ δ' αὐτῷ καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου βιάζεται χρῆσθαι λόγῳ· ὃ γὰρ ἀδύνατόν φησι, τοῦτο δὴ καὶ ἀσύμφορον. καὶ ἐπειδὴ Τιμοκράτης πολύς ἐστι τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ νόμου χρώμενος, αὕτη δὲ ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀναφέροιτο ἂν, διὰ τοῦτο Δημοσθένης πανταχοῦ τῷ ἀσυμφόρῳ κέχρηται, δεικνὺς ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπιζήμιον τυγχάνοντα τῇ πόλει τὸν νόμον.

Τοῦ μὲν ἀγῶνος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῦ παρόν- 700
τος οὐδ' ἂν αὐτὸν οἶμαι Τιμοκράτην εἰπεῖν ὡς αἴτιός ἐστιν ἄλλος τις αὐτῷ πλὴν αὐτὸς αὑτῷ. χρημάτων γὰρ

οὐκ ὀλίγων ἀποστερῆσαι βουλόμενος τὴν πόλιν, παρὰ
πάντας τοὺς νόμους νόμον εἰσήνεγκεν οὔτ᾽ ἐπιτήδειον
οὔτε δίκαιον, ὦ ἄνδρες δικασταί· ὃς τὰ μὲν ἄλλ᾽ ὅσα
λυμανεῖται καὶ χεῖρον ἔχειν τὰ κοινὰ ποιήσει, κύριος εἰ
γενήσεται, τάχα δὴ καθ᾽ ἕκαστον ἀκούοντες ἐμοῦ μα-
θήσεσθε, ἓν δ᾽, ὃ μέγιστον ἔχω καὶ προχειρότατον πρὸς
2 ὑμᾶς εἰπεῖν, οὐκ ἀποτρέψομαι· τὴν γὰρ ὑμετέραν ψῆ-
φον, ἣν ὀμωμοκότες περὶ πάντων φέρετε, λύει καὶ
ποιεῖ τοῦ μηδενὸς ἀξίαν ὁ τουτουὶ νόμος, οὐχ ἵνα κοινῇ
τι τὴν πόλιν ὠφελήσῃ (πῶς γάρ; ὅς γε, ἃ δοκεῖ συνέχειν
τὴν πολιτείαν, τὰ δικαστήρια, ταῦτα ἄκυρα ποιεῖ τῶν
προστιμημάτων τῶν ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν ἐκ τῶν νόμων
ὡρισμένων) ἀλλ᾽ ἵνα τῶν πολὺν χρόνον ὑμᾶς τινὲς ἐκ-
κεκαρπωμένων καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων διηρπακότων
3 μηδ᾽ ἃ κλέπτοντες φανερῶς ἐλήφθησαν καταθῶσι. καὶ
τοσούτῳ ῥᾷόν ἐστιν ἰδίᾳ τινὰς θεραπεύειν ἢ τῶν ὑμε-
τέρων δικαίων προΐστασθαι ὥστε οὗτος μὲν ἔχει παρ᾽
ἐκείνων ἀργύριον καὶ οὐ πρότερον τοῦτον εἰσήνεγκεν
ὑπὲρ αὐτῶν τὸν νόμον, ἐμοὶ δ᾽ ἐν χιλίαις ὑπὲρ ὑμῶν 701
ὁ κίνδυνος· τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ λαβεῖν τι παρ᾽ ὑμῶν.
4 εἰώθασι μὲν οὖν οἱ πολλοὶ τῶν πράττειν τι προαιρου-
μένων τῶν κοινῶν λέγειν ὡς ταῦθ᾽ ὑμῖν σπουδαιότατ᾽
ἐστὶ καὶ μάλιστ᾽ ἄξιον προσέχειν τούτοις, ὑπὲρ ὧν ἂν
αὐτοὶ τυγχάνωσι ποιούμενοι τοὺς λόγους. ἐγὼ δ᾽, εἴ-
περ τινὶ τοῦτο καὶ ἄλλῳ προσηκόντως εἴρηται, νομίζω
5 κἀμοὶ νῦν ἁρμόττειν εἰπεῖν. τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν
τῇ πόλει καὶ τοῦ δημοκρατουμένην καὶ ἐλευθέραν εἶναι
ὡς ἄλλο τι τῶν νόμων αἰτιώτερόν ἐστιν, οὐδ᾽ ἂν ἕνα
εἰπεῖν οἶμαι. περὶ τοίνυν αὐτοῦ τούτου νῦν ὑμῖν ἐστι,
πότερον δεῖ τοὺς μὲν ἄλλους νόμους οὓς ἐπὶ τοῖς ἀδι-
κοῦσι τὴν πόλιν ὑμεῖς ἀνεγράψατε, ἀκύρους εἶναι,
τόνδε δὲ κύριον, ἢ τοὐναντίον τοῦτον μὲν λῦσαι, κατὰ

χώραν δὲ μένειν τοὺς ἄλλους ἐᾶν. τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα,
περὶ οὗ δεῖ νῦν ὑμᾶς γνῶναι, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τις ἂν
εἴποι, τοῦτ᾿ ἐστίν.

6 Ἵνα δ᾿ ὑμῶν μηδεὶς θαυμάζῃ τί δή ποτ᾿ ἐγὼ με-
τρίως, ὥς γ᾿ ἐμαυτὸν πείθω, τὸν ἄλλον χρόνον βεβιω-
κὼς νῦν ἐν ἀγῶσι καὶ γραφαῖς δημοσίαις ἐξετάζομαι,
βούλομαι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν· ἔσται δὲ ταῦτ᾿ οὐκ
ἄπο τοῦ πράγματος. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
προσέκρουσ᾿ ἀνθρώπῳ πονηρῷ καὶ φιλαπεχθήμονι καὶ
θεοῖς ἐχθρῷ, ᾧ τελευτῶσα ὅλη προσέκρουσεν ἡ πόλις,
7 Ἀνδροτίωνα λέγω. καὶ τοσούτῳ δεινότερα Εὐκτήμο-
νος ἠδικήθην ὑπ᾿ αὐτοῦ ὥσθ᾿ ὁ μὲν Εὐκτήμων εἰς
χρήματ᾿ ἔσθ᾿ ἃ κακῶς ἔπαθεν, ἐγὼ δ᾿, εἰ κατώρθωσεν
ἐκεῖνος ἣν ἐπ᾿ ἔμ᾿ ἦλθεν ὁδὸν, οὐχ ὅτι τῶν ὄντων ἂν 702
ἀπεστερήμην, ἀλλ᾿ οὐδ᾿ ἂν ἔζην, οὐδ᾿ ὃ κοινὸν ἅπασίν
ἐστιν, ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου, ῥᾴδιον ἦν ἄν μοι. αἰτια-
σάμενος γάρ με ἃ καὶ λέγειν ἄν τις ὀκνήσειεν εὖ φρο-
νῶν, τὸν ἐμαυτοῦ πατέρα ὡς ἀπέκτονα, ἀσεβείας γρα-
φὴν κατασκευάσας εἰς ἀγῶνα κατέστησεν. ἐν δὲ τούτῳ
τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων οὐ μεταλαβὼν ὦφλε χι-
λίας, ἐγὼ δ᾿, ὥσπερ ἦν δίκαιον, μάλιστα μὲν διὰ τοὺς
θεοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τοὺς δικάζοντας ὑμῶν ἐσώ-
8 θην. τὸν δὴ εἰς τοιαῦτα καταστήσαντά μ᾿ ἀδίκως ἀδι-
άλλακτον ἐχθρὸν ἡγούμην. ἰδὼν δ᾿ ἠδικηκότα κοινῇ
πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν εἰσφορῶν
καὶ περὶ τὴν ποίησιν τῶν πομπείων, καὶ χρήματα πολλὰ
τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἐπωνύμων καὶ τῆς πόλεως ἔχοντα καὶ
οὐκ ἀποδιδόντα, ἦλθον ἐπ᾿ αὐτὸν μετ᾿ Εὐκτήμονος,
ἡγούμενος ἁρμόττοντ᾿ εἰληφέναι καιρὸν τοῦ βοηθῆσαί
θ᾿ ἅμα τῇ πόλει καὶ τιμωρίαν ὑπὲρ ὧν ἐπεπόνθειν λα-
βεῖν. βουλοίμην δ᾿ ἂν ἐμέ τε τυχεῖν ὧν βούλομαι τοῦ-
9 τόν τε παθεῖν ὧν ἄξιός ἐστι. τοῦ δὲ πράγματος οὐκέτ᾿

ὄντος ἀμφισβητησίμου, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τῆς βουλῆς
κατεγνωκυίας, εἶτα τοῦ δήμου μίαν ἡμέραν ὅλην ἐπὶ
τούτοις αὐτοῖς ἀναλώσαντος, πρὸς δὲ τούτοις δικαστη-
ρίοιν δυοῖν εἰς ἕνα καὶ χιλίους ἐψηφισμένων, ἐνούσης
δὲ οὐδεμιᾶς ἔτ' ἀποστροφῆς τοῦ μὴ τὰ χρήματ' ἔχειν
ὑμᾶς, Τιμοκράτης οὑτοσὶ τοσοῦθ' ὑπερεῖδεν ἅπαντα
τὰ πράγματα ὥστε τίθησι τουτονὶ τὸν νόμον, δι' οὗ
τῶν ἱερῶν μὲν χρημάτων τοὺς θεούς, τῶν ὁσίων δὲ 703
τὴν πόλιν ἀποστερεῖ, ἄκυρα δὲ τὰ γνωσθένθ' ὑπὸ τῆς
βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καὶ τοῦ δικαστηρίου καθίστησιν,
ἄδειαν δὲ τὰ κοινὰ διαρπάζειν τῷ βουλομένῳ πεποίη-
10 κεν. ὑπὲρ δὴ τούτων ἁπάντων λύσιν εὑρίσκομεν ταύ-
την οὖσαν μόνην, εἰ γραψάμενοι τὸν νόμον καὶ εἰσα-
γαγόντες εἰς ὑμᾶς λῦσαι δυναίμεθα. ἐξ ἀρχῆς οὖν ἐν
βραχέσι τὰ πραχθέντα δίειμι πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μᾶλλον
μάθητε καὶ παρακολουθήσητε τοῖς περὶ τὸν νόμον αὐ-
τὸν ἀδικήμασιν.

11 Ψήφισμα εἶπεν ἐν ὑμῖν Ἀριστοφῶν ἑλέσθαι ζητη-
τάς, εἰ δέ τις οἶδέ τινα ἢ τῶν ἱερῶν ἢ τῶν ὁσίων χρημά-
των ἔχοντά τι τῆς πόλεως, μηνύειν πρὸς τούτους. μετὰ
ταῦτ' ἐμήνυσεν Εὐκτήμων ἔχειν Ἀρχέβιον καὶ Λυσι-
θείδην τριηραρχήσαντας χρήματα Ναυκρατιτικά, τί-
μημα τάλαντα ἐννέα καὶ τριάκοντα μνᾶς. προσῆλθε τῇ
βουλῇ, προβούλευμ' ἐγράφη. μετὰ ταῦτα γενομένης
12 ἐκκλησίας προὐχειροτόνησεν ὁ δῆμος. ἀναστὰς Εὐκτή-
μων ἔλεγεν ἄλλα τε πολλὰ καὶ διεξῆλθε πρὸς ὑμᾶς ὡς
ἔλαβεν ἡ τριήρης τὸ πλοῖον ἡ Μελάνωπον ἄγουσα καὶ
Γλαυκέτην καὶ Ἀνδροτίωνα πρεσβευτὰς ὡς Μαύσωλον,
ὡς ἔθεσαν τὴν ἱκετηρίαν ὧν ἦν τὰ χρήματα ἄνθρωποι,
ὡς ἀπεχειροτονήσαθ' ὑμεῖς μὴ φίλια εἶναι. τότε ἀνέ-
μνησεν ὑμᾶς, τοὺς νόμους ἀνέγνω, καθ' οὓς τοῦτον τὸν
τρόπον πραχθέντων τῆς πόλεως γίγνεται τὰ χρήματα.

13 ἐδόκει δίκαια λέγειν ὑμῖν ἅπασιν. ἀναπηδήσας Ἀνδρο-
τίων καὶ Γλαυκέτης καὶ Μελάνωπος (καὶ ταῦτα σκο- 704
πεῖτε ἂν ἀληθῆ λέγω) ἐβόων, ἠγανάκτουν, ἐλοιδο-
ροῦντο, ἀπέλυον τοὺς τριηράρχους, [ἔχειν ὡμολόγουν]
παρ' ἑαυτοῖς ζητεῖν ἠξίουν τὰ χρήματα. ταῦτ' ἀκου-
σάντων ὑμῶν, ἐπειδή ποτ' ἐπαύσανθ' οὗτοι βοῶντες,
ἔδωκε γνώμην Εὐκτήμων ὡς δυνατὸν δικαιοτάτην,
ὑμᾶς μὲν εἰσπράττειν τοὺς τριηράρχους, ἐκείνοις δ'
εἶναι περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀναφοράν· ἐὰν δ'
ἀμφισβητῆταί τι, ποιεῖν διαδικασίαν, τὸν δ' ἡττηθέντα
14 τοῦτον ὀφείλειν τῇ πόλει. γράφονται τὸ ψήφισμα· εἰς
ὑμᾶς εἰσῆλθεν· ἵνα συντέμω, κατὰ τοὺς νόμους ἔδο-
ξεν εἰρῆσθαι καὶ ἀπέφυγεν. ἐνταῦθα τί προσῆκεν; τὰ
μὲν χρήματ' ἔχειν τὴν πόλιν, τὸν δ' ἀποστεροῦντα κο-
λάζειν· νόμου δ' οὐδ' ὁτιοῦν οὐδενὸς δήπου προσέ-
δει. μέχρι μὲν δὴ τούτων οὐδὲν ἠδίκησθ' ὑπὸ Τιμοκρά-
τους τουτουί. μετὰ ταῦτα δὲ πάντ' ἀνεδέξατο ἐφ' ἑαυ-
τὸν τὰ προειρημένα, καὶ πάντα ἠδικημένοι φανήσεσθ'
ὑπὸ τούτου· ταῖς γὰρ ἐκείνων τέχναις καὶ πανουργί-
αις μισθώσας αὑτὸν καὶ παρασχὼν ὑπηρέτην ἐφ' αὑ-
τὸν ἤγαγε τἀδικήματα, ὡς ἐγὼ σαφῶς ὑμῖν ἐπιδείξω.
15 ἀνάγκη δὲ πρῶτον ὑπομνῆσαι τοὺς χρόνους ὑμᾶς καὶ
τὸν καιρὸν ἐν ᾧ τίθησι τὸν νόμον· καὶ γὰρ ὑβριστι-
κῶς προσκεχλευακὼς ὑμᾶς φανήσεται. ἦν μὲν γὰρ
σκιροφοριὼν μὴν ἐν ᾧ τὰς γραφὰς ἥττηντο ἐκεῖνοι τὰς
κατὰ τοῦ Εὐκτήμονος, μισθωσάμενοι δὲ τοῦτον καὶ
οὐδὲ παρεσκευασμένοι τὰ δίκαια ποιεῖν ὑμῖν κατὰ τὴν
ἀγορὰν λογοποιοὺς καθίεσαν ὡς ἁπλᾶ μὲν ἕτοιμοι τὰ 705
16 χρήματ' ἐκτίνειν, διπλᾶ δὲ οὐ δυνήσονται. ἦν δὲ ταῦτ'
ἐνέδρα μετὰ χλευασίας καὶ κατασκευασμὸς ὑπὲρ τοῦ
λαθεῖν τόνδε τὸν νόμον τεθέντα. μαρτυρεῖ δ' ὅτι
ταῦθ' οὕτως ἔχει τοὔργον αὐτό· τῶν μὲν γὰρ χρημά-

των ἐκείνοις τοῖς χρόνοις δραχμὴν οὐ κατέθηκαν ὑμῖν, νόμῳ δ' ἐνὶ πλείστους τοὺς ὑπάρχοντας ἀκύρους ἐποίησαν, καὶ τούτῳ τῶν πώποτε ἐν ὑμῖν τεθέντων αἰσχίστῳ καὶ δεινοτάτῳ.

17 Βούλομαι δὴ μικρὰ διεξελθὼν περὶ τῶν κειμένων νόμων, καθ' οὓς εἰσιν αἱ τοιαίδε γραφαὶ, περὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου λέγειν ὃν γέγραμμαι· γενήσεσθε γὰρ εὐμαθέστεροι πρὸς τὰ λοιπὰ ταῦτα προακούσαντες. ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν τοῖς οὖσι νόμοις ἡμῖν κυρίοις διωρισμένα ἀκριβῶς καὶ σαφῶς πάνθ' ὅσα δεῖ ποιεῖν
18 περὶ τῶν μελλόντων τεθήσεσθαι νόμων. καὶ πρῶτον μὲν ἁπάντων χρόνος ἐστὶ γεγραμμένος, ἐν ᾧ προσήκει νομοθετεῖν· εἶτ' οὐδὲ τόθ' ὡς ἂν ἑκάστῳ δοκῇ δέδωκε τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ προστάττει πρῶτον μὲν ἐκθεῖναι πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων γράψαντα σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, μετὰ ταῦτ' ἐπὶ πᾶσι τὸν αὐτὸν νόμον τιθέναι κελεύει, πρὸς τούτοις λύειν τοὺς ἐναντίους, ἄλλα περὶ ὧν οὐδὲν ἴσως ὑμᾶς κατεπείγει νῦν ἀκοῦσαι. ἂν δέ τις τούτων ἓν παραβῇ, τῷ βουλομένῳ δίδωσι γράφεσθαι.
19 εἰ μὲν οὖν μὴ πᾶσιν ἦν ἔνοχος τούτοις Τιμοκράτης καὶ παρὰ πάντα ταῦτ' εἰσενηνόχει τὸν νόμον, ἓν ἂν αὐτοῦ τις ἐποιεῖτο κατηγόρημα, ὅ τι δήποτε τοῦτ' ἦν· νῦν δ' ἀνάγκη καθ' ἕκαστον χωρὶς περὶ ἑκάστου διελόμενον λέγειν. πρῶτον μὲν οὖν, ὅπερ ἠδίκησε πρῶτον, τοῦτ' 706
ἐρῶ, ὡς παρὰ πάντας τοὺς νόμους ἐνομοθέτει, εἶτα τῶν ἄλλων ἑξῆς ὅ τι ἂν βουλομένοις ὑμῖν ἀκούειν ᾖ. καί μοι λαβὲ τουτουσὶ τοὺς νόμους καὶ ἀνάγνωθι· φανήσεται γὰρ τούτων οὐδὲν πεποιηκώς. προσέχετε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὸν νοῦν ἀναγιγνωσκομένοις τοῖς νόμοις.

ΕΠΙΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΝΟΜΩΝ.

20 [Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης πρυτανείας τῇ ἑνδεκάτῃ ἐν τῷ

δήμῳ, ἐπειδὰν εὔξηται ὁ κῆρυξ, ἐπιχειροτονίαν ποιεῖν
τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τῶν βουλευτικῶν, δεύτερον
δὲ τῶν κοινῶν, εἶτα οἳ κεῖνται τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν, εἶτα
τῶν ἄλλων ἀρχῶν. ἡ δ' ἐπιχειροτονία ἔστω ἡ προτέρα, ὅτῳ
δοκοῦσιν ἀρκεῖν οἱ νόμοι οἱ βουλευτικοί, ἡ δ' ὑστέρα, ὅτῳ
μὴ δοκοῦσιν· εἶτα τῶν κοινῶν κατὰ ταὐτά. τὴν δ' ἐπιχει-
ροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμέ-
21 νους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειρο-
τονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτονία γέ-
νηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευ-
ταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν· τοὺς δὲ προέδρους, οἳ ἂν
τύχωσι προεδρεύοντες ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, χρηματίζειν
ἐπάναγκες πρῶτον μετὰ τὰ ἱερὰ περὶ τῶν νομοθετῶν,
καθ' ὅ τι καθεδοῦνται, καὶ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὁπόθεν
τοῖς νομοθέταις ἔσται· τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἐκ τῶν
22 ὀμωμοκότων τὸν ἡλιαστικὸν ὅρκον. ἐὰν δ' οἱ πρυτάνεις
μὴ ποιῶσι κατὰ τὰ γεγραμμένα τὴν ἐκκλησίαν ἢ οἱ πρό-
εδροι μὴ χρηματίσωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, ὀφείλειν τῶν
μὲν πρυτάνεων ἕκαστον χιλίας δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθη-
νᾷ, τῶν δὲ προέδρων ἕκαστος ὀφειλέτω τετταράκοντα δρα- 707
χμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ ἔνδειξις αὐτῶν ἔστω πρὸς τοὺς
θεσμοθέτας, καθάπερ ἐάν τις ἄρχῃ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ·
οἱ δὲ θεσμοθέται τοὺς ἐνδειχθέντας εἰσαγόντων εἰς τὸ δι-
καστήριον κατὰ τὸν νόμον ἢ μὴ ἀνιόντων εἰς Ἄρειον πά-
23 γον, ὡς καταλύοντες τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων. πρὸ δὲ
τῆς ἐκκλησίας ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων ἐκτιθέτω πρόσθεν
τῶν ἐπωνύμων γράψας τοὺς νόμους οὓς ἂν τιθῇ, ὅπως
ἂν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τεθέντων νόμων ψηφίσηται ὁ δῆ-
μος περὶ τοῦ χρόνου τοῖς νομοθέταις. ὁ δὲ τιθεὶς τὸν και-
νὸν νόμον, ἀναγράψας εἰς λεύκωμα, ἐκτιθέτω πρόσθεν
τῶν ἐπωνύμων ὁσημέραι, ἕως ἂν ἡ ἐκκλησία γένηται. αἱ-
ρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογησομένους τὸν δῆμον τοῖς
νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας
ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ ἑκατομβαιῶνος
μηνός.]

24 Οὗτοι πάντες οἱ νόμοι κεῖνται πολὺν ἤδη χρόνον,
ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ πεῖραν αὐτῶν πολλάκις δεδώ-

κασιν ὅτι συμφέροντες ὑμῖν εἰσι, καὶ οὐδεὶς πώποτε ἀντεῖπε μὴ οὐ καλῶς ἔχειν αὐτούς. εἰκότως· οὐδὲν γὰρ ὠμὸν οὐδὲ βίαιον οὐδ' ὀλιγαρχικὸν προστάττουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον πάντα φιλανθρώπως καὶ δημο-
25 τικῶς φράζουσι πράττειν. καὶ πρῶτον μὲν ἐφ' ὑμῖν ἐποίησαν διαχειροτονίαν, πότερον εἰσοιστέος ἐστὶ νόμος καινὸς ἢ δοκοῦσιν ἀρκεῖν οἱ κείμενοι· μετὰ ταῦτα δ' ἂν χειροτονήσητε εἰσφέρειν, οὐκ εὐθὺς τιθέναι προσέταξαν, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἀπέδειξαν ἐκκλησίαν, καὶ οὐδ' ἐν ταύτῃ τιθέναι δεδώκασιν, ἀλλὰ σκέψασθαι καθ' ὅ τι τοὺς νομοθέτας καθιεῖτε. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ 708
χρόνῳ τούτῳ προσέταξαν τοῖς βουλομένοις εἰσφέρειν ἐκτιθέναι τοὺς νόμους πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων, ἵν' ὁ βουλόμενος σκέψηται, κἂν ἀσύμφορον ὑμῖν κατίδῃ τι,
26 φράσῃ καὶ κατὰ σχολὴν ἀντείπῃ. τούτων μέντοι τοσούτων ὄντων οὐδὲν πεποίηκε Τιμοκράτης οὑτοσί· οὔτε γὰρ ἐξέθηκε τὸν νόμον, οὔτ' ἔδωκεν, εἴ τις ἐβούλετο ἀναγνοὺς ἀντειπεῖν, οὔτ' ἀνέμεινεν οὐδένα τῶν τεταγμένων χρόνων ἐν τοῖς νόμοις, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ τοὺς νόμους ἐπεχειροτονήσατε, οὔσης ἑνδεκάτῃ τοῦ ἑκατομβαιῶνος μηνὸς, δωδεκάτῃ τὸν νόμον εἰσήνεγκεν, εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ, καὶ ταῦτ' ὄντων Κρονίων καὶ διὰ ταῦτ' ἀφειμένης τῆς βουλῆς, διαπραξάμενος μετὰ τῶν ὑμῖν ἐπιβουλευόντων καθίζεσθαι νομοθέτας διὰ ψηφίσματος ἐπὶ τῇ τῶν Παναθηναίων
27 προφάσει. βούλομαι δ' ὑμῖν τὸ ψήφισμ' αὐτὸ ἀναγνῶναι τὸ νικῆσαν, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι πάντα συνταξάμενοι καὶ οὐδὲν ἀπὸ ταὐτομάτου τούτων ἔπραττον. λαβὲ τὸ ψήφισμ' αὐτοῖς καὶ ἀναγίγνωσκε σύ.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

[Ἐπὶ τῆς Πανδιονίδος πρώτης, ἑνδεκάτῃ τῆς πρυτανείας, Ἐπικράτης εἶπεν, ὅπως ἂν τὰ ἱερὰ θύηται καὶ ἡ

διοίκησις ἱκανὴ γένηται καὶ εἴ τινος ἐνδεῖ πρὸς τὰ Παναθήναια διοικηθῇ, τοὺς πρυτάνεις τοὺς τῆς Πανδιονίδος καθίσαι νομοθέτας αὔριον, τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἕνα καὶ χιλίους ἐκ τῶν ὀμωμοκότων, συννομοθετεῖν δὲ καὶ τὴν βουλήν.]

28 Ἐνεθυμήθητ᾽ ἀναγιγνωσκομένου τοῦ ψηφίσμα-
τος ὡς τεχνικῶς ὁ γράφων αὐτὸ τὴν διοίκησιν καὶ τὸ 709
τῆς ἑορτῆς προστησάμενος κατεπεῖγον, ἀνελὼν τὸν ἐκ
τῶν νόμων χρόνον, αὐτὸς ἔγραψεν αὔριον νομοθετεῖν,
οὐ μὰ Δί᾽ οὐχ ἵν᾽ ὡς κάλλιστα γένοιτό τι τῶν περὶ τὴν
ἑορτήν (οὐδὲ γὰρ ἦν ὑπόλοιπον οὐδ᾽ ἀδιοίκητον οὐ-
δέν), ἀλλ᾽ ἵνα μὴ προαισθομένου μηδενὸς ἀνθρώπων
μηδ᾽ ἀντειπόντος τεθείη καὶ γένοιτο κύριος αὐτοῖς ὅδε
29 ὁ νῦν ἀγωνιζόμενος νόμος. τεκμήριον δέ· καθιζομέ-
νων γὰρ τῶν νομοθετῶν περὶ μὲν τούτων, τῆς διοική-
σεως καὶ τῶν Παναθηναίων, οὔτε χείρονα οὔτε βελτίω
νόμον οὐδέν᾽ εἰσήνεγκεν οὐδείς, περὶ δὲ ὧν οὔτε τὸ
ψήφισμα ἐκέλευεν οἵ τε νόμοι κωλύουσι, Τιμοκράτης
οὑτοσὶ κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐνομοθέτει, κυριώτερον
μὲν νομίσας τὸν ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἢ τὸν ἐν τοῖς νό-
μοις εἰρημένον χρόνον, οὐδ᾽ ὁτιοῦν δὲ φοβηθεὶς εἰ
ἁπάντων ὑμῶν ἀγόντων ἱερομηνίαν, καὶ νόμου κειμέ-
νου μήτ᾽ ἰδίᾳ μήτε κοινῇ μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν ἐν
τούτῳ τῷ χρόνῳ, μηδὲ χρηματίζειν ὅ τι ἂν μὴ περὶ τῆς
ἑορτῆς ᾖ, αὐτὸς οὐχ ἕνα τὸν τυχόντα, ἀλλ᾽ ὅλην ἀδι-
30 κῶν φανήσεται τὴν πόλιν. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν εἰδότα
μὲν τοὺς νόμους, ὧν ὀλίγῳ πρότερον πάντες ἠκούσατε,
κυρίους ὄντας, εἰδότα δ᾽ οὐκ ἐῶνθ᾽ ἕτερον νόμον ψή-
φισμα οὐδὲν, οὐδ᾽ ἂν ἔννομον ᾖ, νόμου κυριώτερον
εἶναι, γράψαι καὶ θεῖναι νόμον ὑμῖν κατὰ ψήφισμα, ὃ
31 καὶ αὐτὸ παρὰ τοὺς νόμους εἰρημένον ᾔδει; ἢ πῶς οὐ
σχέτλιον τὴν μὲν πόλιν αὐτὴν ἑκάστῳ ἡμῶν δεδωκέναι

ἄδειαν τοῦ μή τι παθεῖν ἀηδὲς ἢ δεινὸν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ποιήσασαν ἱερομηνίαν, αὐτὴν δὲ μὴ τετυχηκέ- 710
ναι ταύτης τῆς ἀσφαλείας παρὰ Τιμοκράτους, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ ἱερομηνίᾳ τὰ μέγιστ᾽ ἠδικῆσθαι; τί γὰρ ἄν τις μεῖζον ἠδίκησεν ἰδιώτης ἀνὴρ ἢ καταλύων τοὺς νόμους αὐτῆς, δι᾽ ὧν οἰκεῖται;

32 *Ὅτι μὲν τοίνυν οὐδὲν ὧν προσῆκέ τε καὶ κελεύουσιν οἱ νόμοι πεποίηκεν, εἰς τὰ προειρημένα τις σκοπῶν ἂν γνοίη. ὅτι δ᾽ οὐ μόνον κατὰ τοῦτ᾽ ἀδικεῖ, εἰ παραβὰς τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν νόμων καὶ τὸ βουλεύσασθαι καὶ σκέψασθαι περὶ τούτων ὑμᾶς παντελῶς ἀνελὼν οὔσης ἱερομηνίας ἐνομοθέτει, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἐκεῖνο, ὅτι πᾶσιν ἐναντίον εἰσενήνοχε τοῖς οὖσι νόμοις, αὐτίκα δὴ μάλ᾽ ἀκριβῶς μαθήσεσθε. ἀνάγνωθι δέ μοι λαβὼν τουτονὶ πρῶτον τὸν νόμον, ὃς διαρρήδην οὐκ ἐᾷ νόμον οὐδένα ἐναντίον εἰσφέρειν, ἐὰν δέ τις εἰσφέρῃ, γράφεσθαι κελεύει. ἀναγίγνωσκε.*

ΝΟΜΟΣ.

33 [Τῶν δὲ νόμων τῶν κειμένων μὴ ἐξεῖναι λῦσαι μηδένα, ἐὰν μὴ ἐν νομοθέταις. τότε δ᾽ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων λύειν, ἕτερον τιθέντι ἀνθ᾽ ὅτου ἂν λύῃ. διαχειροτονίαν δὲ ποιεῖν τοὺς προέδρους περὶ τούτων τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ κειμένου, εἰ δοκεῖ ἐπιτήδειος εἶναι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ οὔ, ἔπειτα περὶ τοῦ τιθεμένου. ὁπότερον δ᾽ ἂν χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται, τοῦτον κύριον εἶναι. ἐναντίον δὲ νόμον μὴ ἐξεῖναι τιθέναι τῶν νόμων τῶν κειμένων μηδενί. ἐὰν δέ τις λύσας τινὰ τῶν νόμων τῶν κειμένων ἕτερον ἀντιθῇ μη ἐπιτήδειον τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ ἐναντίον τῶν κειμένων τῳ, τὰς γραφὰς εἶναι κατ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον ὃς κεῖται, ἐάν τις μὴ ἐπιτή- 711
δειον θῇ νόμον.]

34 *Ἠκούσατε μὲν τοῦ νόμου· πολλῶν δὲ καλῶς κει-*

*μένων νόμων τῇ πόλει οὐδενὸς ἧττον ἡγοῦμαι καὶ τοῦ-
τον ἀξίως ἐπαίνου γεγράφθαι. σκέψασθε γὰρ ὡς δι-
καίως καὶ σφόδρα ὑπὲρ τοῦ δήμου κεῖται. οὐκ ἐᾷ τοῖς
ὑπάρχουσι νόμοις ἐναντίον εἰσφέρειν, ἐὰν μὴ λύσῃ
τὸν πρότερον κείμενον. τίνος ἕνεκα; πρῶτον μὲν ἵν'
35 ὑμῖν ἐξῇ τὰ δίκαια ψηφίζεσθαι μετ' εὐσεβείας. εἰ γὰρ
εἴησαν δύο τινὲς ἐναντίοι νόμοι, καί τινες ἀντίδικοι
παρ' ὑμῖν ἀγωνίζοιντο ἢ περὶ δημοσίων ἢ περὶ ἰδίων
πραγμάτων, ἀξιοῖ δ' ἑκάτερος νικᾶν μὴ τὸν αὐτὸν δει-
κνύων νόμον, οὔτ' ἀμφοτέροις ἔνι δήπου ψηφίσασθαι·
πῶς γάρ; οὔτε θατέρῳ ψηφιζομένους εὐορκεῖν· παρὰ
γὰρ τὸν ἐναντίον, ὄντα δ' ὁμοίως κύριον, ἡ γνῶσις
36 συμβαίνει. τοῦτό τ' οὖν ὑπὲρ ὑμῶν φυλαττόμενος
ταῦτα προεῖπε καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ βουλόμενος φύλα-
κας ὑμᾶς τῶν νόμων καταστῆσαι· ᾔδει γὰρ ἐκεῖνο, ὅτι
τὰς ἄλλας ἃς γέγραφεν αὐτῶν φυλακὰς ἔστι πολλαχῇ
διακρούσασθαι. τοὺς συνηγόρους, οὓς χειροτονεῖτε,
δύναιτ' ἂν πεῖσαί τις σιωπᾶν. ἐκτιθέναι κελεύει τοῦ
προειδέναι πάντας· τάχ' ἄν, εἰ τύχοι, τοὺς μὲν ἀντει-
πόντας ἄν, εἰ προαίσθοιντο, λάθοι, οἱ δ' οὐδὲν προσέ-
37 χοντες ἀναγνοῖεν ἄν. ἀλλὰ γράψασθαι νὴ Δί' ἕκαστον
ἔστιν, ὃ κἀγὼ νυνὶ πεποίηκα· κἀνταῦθ', ἂν ἀπαλλάξῃ
τις τὸν ἐπιστάντα, ἡ πόλις παρακέκρουσται. τίς οὖν
μόνη φυλακὴ καὶ δικαία καὶ βέβαιος τῶν νόμων; ὑμεῖς
οἱ πολλοί· οὔτε γὰρ τὸ γνῶναι καὶ δοκιμάσαι τὸ βέλτι-
στον ἐξελέσθαι δύναιτ' ἂν ὑμῶν οὐδὲ εἷς, οὔτε ἀπαλ- 712
λάξας καὶ διαφθείρας πεῖσαι τὸν χείρω θέσθαι νόμον
38 ἀντὶ τοῦ κρείττονος. διὰ ταῦτα πάντα ἐφ' ἑκάστην
ἀπαντᾷ τὴν ὁδὸν τῶν ἀδικημάτων, κωλύων καὶ οὐκ
ἐῶν βαδίζειν τοὺς ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν. ταῦτα πάντα
Τιμοκράτης, οὕτω καλῶς καὶ δικαίως κείμενα, ἠφάνι-
σεν, ἐξήλειψεν, ὅσον ἦν ἐπὶ τούτῳ, καὶ νόμον εἰσήνεγ-*

κεν ἅπασιν ἐναντίον ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς οὖσιν, οὐ παραναγνοὺς, οὐ λύσας, οὐ δοὺς αἵρεσιν, οὐκ ἄλλο ποιήσας οὐδὲν τῶν προσηκόντων.

39 Ὡς μὲν οὖν ἔνοχος τῇ γραφῇ καθέστηκεν, ἐναντίον εἰσενηνοχὼς τοῖς οὖσι νόμοις, οἶμαι πάντας ὑμᾶς ᾐσθῆσθαι· ἵνα δ' εἰδῆτε παρ' οἵους νόμους οἷον οὗτος εἰσήνεγκεν, ἀναγνώσεται πρῶτον ὑμῖν τὸν τούτου νόμον, εἶτα τοὺς ἄλλους, οἷς οὗτος ἐναντίος ἐστίν. ἀναγίγνωσκε.

ΝΟΜΟΣ.

[Ἐπὶ τῆς Πανδιονίδος πρώτης, δωδεκάτῃ τῆς πρυτανείας, Τιμοκράτης εἶπε, καὶ εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστῆσαι τοῦ ὀφλήματος, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἦ μὴν ἐκτίσειν τὸ ἀργύριον ὃ ὦφλε. τοὺς δὲ προέδρους ἐπιχειροτονεῖν ἐπάναγκες, ὅταν τις κα-
40 θιστάναι βούληται. τῷ δὲ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητὰς, ἐὰν ἀποδιδῷ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ἐφ' ᾧ κατέστησε τοὺς ἐγγυητὰς, ἀφεῖσθαι τῶν δεσμῶν. ἐὰν δὲ μὴ καταβάλῃ τὸ ἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανεί- 713
ας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. περὶ δὲ τῶν ὠνουμένων τὰ τέλη καὶ τῶν ἐγγυωμένων καὶ ἐκλεγόντων, καὶ τῶν τὰ μισθώσιμα μισθουμένων καὶ τῶν ἐγγυωμένων, τὰς πράξεις εἶναι τῇ πόλει κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δ' ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας ὄφλῃ, τοῦ ὑστέρου ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνάτης, ἢ δεκάτης πρυτανείας ἐκτίνειν.]

41 Ἀκηκόατε μὲν τοῦ νόμου, μνημονεύετε δ' ἐξ αὐτοῦ μοι πρῶτον μὲν τὸ καὶ εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων δεσμοῦ προστετίμηται ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, ἔπειθ' ὅτι πλὴν περὶ τῶν τελωνῶν καὶ περὶ τῶν μισθουμένων, καὶ ὅσοι ταῦτα ἐγγυῶνται, χρῆσθαι κελεύει τῷ νόμῳ.

ὅλος μὲν γάρ ἐστιν ἅπασιν ἐναντίος τοῖς οὖσι, μάλιστα δὲ τούτῳ· γνώσεσθε δὲ τοὺς νόμους ἀκούοντες αὐτούς. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

42 *[Διοκλῆς εἶπε τοὺς νόμους τοὺς πρὸ Εὐκλείδου τεθέντας ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ὅσοι ἐπ' Εὐκλείδου ἐτέθησαν καὶ εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι, κυρίους εἶναι. τοὺς δὲ μετ' Εὐκλείδην τεθέντας καὶ τὸ λοιπὸν τιθεμένους κυρίους εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἕκαστος ἐτέθη, πλὴν εἴ τῳ προσγέγραπται χρόνος ὅντινα δεῖ ἄρχειν. ἐπιγράψαι δὲ τοῖς μὲν νῦν κειμένοις τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς τριάκοντα ἡμερῶν· τὸ δὲ λοιπόν, ὃς ἂν τυγχάνῃ γραμματεύων, προσγραφέτω παραχρῆμα τὸν νόμον κύριον εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐτέθη.]*

43 Καλῶς ἐχόντων τῶν νόμων, ὦ ἄνδρες δικασταί, 714
τῶν ὑπαρχόντων, ὅδε ὁ νῦν ἀναγνωσθεὶς νόμος ὥσπερεὶ διώρισε καὶ βεβαιοτέρους ἐποίησεν αὐτούς. κελεύει γὰρ ἕκαστον ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐτέθη κύριον εἶναι, πλὴν εἴ τῳ χρόνος προσγέγραπται, τούτῳ δὲ τὸν γεγραμμένον ἄρχειν. διὰ τί; ὅτι πολλοῖς τῶν νόμων προσεγέγραπτο "τὸν δὲ νόμον εἶναι κύριον τόνδ' ἀπὸ τοῦ "μετὰ τὸν νῦν ἄρχοντα." ὕστερον δὲ γράφων ὁ τιθεὶς ἐπὶ τούτοις τόνδε τὸν νόμον, τὸν ἀνεγνωσμένον, οὐκ ἐνόμιζε δίκαιον εἶναι τοὺς αὐτοὺς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους ὕστερον ἢ ἐτέθησαν κυρίους εἶναι ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν ἡμέραν, ἀφ' ἧς ἐτέθησαν, καὶ πρότερον
44 ποιῆσαι κυρίους ἢ ὁ θεὶς ἕκαστον ἠξίωσεν. τούτῳ μέντοι τῷ νόμῳ σκέψασθε ὡς ἐναντίος ἐστὶν ὃν οὗτος τέθεικεν. ὁ μέν γε κελεύει τὸν γεγραμμένον χρόνον ἢ τὴν ἡμέραν ἀφ' ἧς ἂν τεθῇ κυρίαν εἶναι· ὁ δ' ἔγραψεν "καὶ εἴ τινι προστετίμηται" περὶ τῶν παρεληλυθότων λέγων. καὶ οὐδὲ τοῦθ' ὥρισεν, ἄρχοντα προσγράψας

ἀφ' οὗ, ἀλλὰ πεποίηκεν οὐ μόνον πρὸ τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ
τέθεικε κύριον τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι
τινὰ ἡμῶν· ἀόριστον γὰρ ἅπαντα τὸν παρεληλυθότα
προσπεριείληφε χρόνον. καίτοι χρῆν σε, ὦ Τιμόκρατες,
ἢ τοῦτον μὴ γράφειν ἢ ἐκεῖνον λύειν, οὐχ, ἵνα ὃ βού-
λει σὺ γένηται, πάντα τὰ πράγματα συνταράξαι. λέγε
ἄλλον νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

45 [Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, ὅπως χρὴ ἐπιτίμους αὐτοὺς
εἶναι, μηδὲ περὶ τῶν ὀφειλόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ 715
τῷ Ἀθηναίων περὶ ἀφέσεως τοῦ ὀφλήματος ἢ τάξεως,
ἐὰν μὴ ψηφισαμένων Ἀθηναίων τὴν ἄδειαν πρῶτον
μὴ ἔλαττον ἑξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφιζομέ-
νοις. τότε δ' ἐξεῖναι χρηματίζειν καθ' ὅ τι ἂν τῇ βουλῇ
καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ.]

46 Ἄλλος οὗτος νόμος, οὐκ ἐῶν περὶ τῶν ἀτίμων
οὐδὲ τῶν ὀφειλόντων λέγειν οὐδὲ χρηματίζειν περὶ
ἀφέσεως τῶν ὀφλημάτων οὐδὲ τάξεως, ἂν μὴ τῆς ἀδεί-
ας δοθείσης, καὶ ταύτης μὴ ἔλαττον ἢ ἑξακισχιλίων
ψηφισαμένων. οὗτος δ' ἔγραψεν ἄντικρυς, καὶ εἴ τινι
τῶν ὀφειλόντων δεσμοῦ προστετίμηται, εἶναι τὴν ἄφε-
σιν ποριsαμένῳ τοὺς ἐγγυησομένους, οὐ προτεθέντος
οὐδενὸς περὶ τούτων, οὐδὲ δοθείσης ἀδείας λέγειν.
47 καὶ ὁ μὲν νόμος, οὐδ' ἐπειδὰν τὴν ἄδειαν εὕρηταί τις,
ἔδωκεν ὡς ἂν βούληται πράττειν, ἀλλ' ὡς ἂν τῇ βουλῇ
καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ· τῷ δ' οὐκ ἀπέχρησε τοῦτ' ἀδικεῖν
μόνον, εἰ μὴ δοθείσης τῆς ἀδείας λέγει καὶ νόμον εἰσ-
φέρει περὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ προσέτι οὐκ εἰς τὴν βου-
λὴν, οὐκ εἰς τὸν δῆμον εἰπὼν περὶ τούτων οὐδὲν, ἐν
παραβύστῳ, τῆς βουλῆς μὲν ἀφειμένης, τῶν δ' ἄλλων
διὰ τὴν ἑορτὴν ἱερομηνίαν ἀγόντων, λάθρᾳ νόμον
48 εἰσήνεγκεν. καίτοι χρῆν σε, ὦ Τιμόκρατες, εἰδότα τὸν

νόμον τόνδε ὃν ἀνέγνων, εἴ τι δίκαιον ἐβούλου πράτ-
τειν, πρῶτον μὲν πρόσοδον γράψασθαι πρὸς τὴν βου-
λὴν, εἶτα τῷ δήμῳ διαλεχθῆναι, καὶ τόθ' οὕτως, εἰ πᾶ-
σιν Ἀθηναίοις ἐδόκει, γράφειν καὶ νομοθετεῖν περὶ
τούτων, καὶ τότε τοὺς χρόνους ἀναμείναντα τοὺς ἐκ
τῶν νόμων, ἵνα τοῦτον τὸν τρόπον πράττων, εἰ καί τις 716
ἐπεχείρει δεικνύειν οὐκ ἐπιτήδειον ὄντα τῇ πόλει τὸν
νόμον, μὴ οὖν ἐπιβουλεύειν γ' ἐδόκεις, ἀλλὰ γνώμῃ
49 διαμαρτὼν ἀποτυχεῖν. νῦν δὲ τῷ λάθρᾳ καὶ ταχὺ καὶ
παρὰ τοὺς νόμους ἐμβαλεῖν τὸν νόμον εἰς τοὺς νόμους
καὶ μὴ θεῖναι πᾶσαν ἀφῄρησαι σαυτοῦ τὴν συγγνώ-
μην· τοῖς γὰρ ἄκουσιν ἁμαρτοῦσι μέτεστι συγγνώμης,
οὐ τοῖς ἐπιβουλεύσασιν, ὃ σὺ νῦν εἴληψαι ποιῶν. ἀλ-
λὰ γὰρ αὐτίκα ἐρῶ περὶ τούτων. νῦν δ' ἀναγίγνωσκε
τὸν ἑξῆς νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

50 [Ἐὰν δέ τις ἱκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ
ὧν δικαστήριον ἢ ἡ βουλὴ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐὰν μὲν
αὐτὸς ὁ ὀφλὼν ἱκετεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι, ἔνδειξιν εἶναι αὐ-
τοῦ, καθάπερ ἐάν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζηται·
ἐὰν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὠφληκότος ἱκετεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι,
δημοσία ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία ἅπασα. ἐὰν δέ τις τῶν προέ-
δρων δῷ τινὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν, ἢ αὐτῷ τῷ ὠφληκότι ἢ
ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτῖσαι, ἄτιμος ἔστω.]

51 Ἔστι μὲν ἔργον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ περὶ πάν-
των τῶν νόμων, οἷς οὗτος ἐναντίον εἰσενήνοχεν, ἐροῦ-
μεν· ἄξιον δ', εἰ περί του καὶ ἄλλου, καὶ περὶ τοῦδε
ὃν νῦν ἀνέγνω διελθεῖν. ὁ γὰρ τὸν νόμον τοῦτον, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θεὶς ᾔδει τὴν φιλανθρωπίαν καὶ
τὴν πρᾳότητα τὴν ὑμετέραν, καὶ διὰ ταύτην ἑώρα πε-
ρὶ πολλῶν ὑμᾶς ἑκόντας ἤδη ποτὲ μεγάλα ζημιωθέν-
52 τας. βουλόμενος δὴ μηδεμίαν πρόφασιν τοῦ τὰ κοινὰ

κακῶς ἔχειν ὑπολιπεῖν, τοὺς μετὰ τῶν νόμων κρίσει 717
καὶ δικαστηρίῳ μὴ δίκαια ποιεῖν ἐγνωσμένους οὐκ ᾤετο δεῖν τῆς εὐηθείας τῆς ὑμετέρας ἀπολαύειν, τὸ δεῖσθαι καὶ μετὰ συμφορᾶς ἱκετεύειν ἔχοντας ἀφορμὴν, ἀλλ' ὅλως ἀπεῖπε μήτ' αὐτῷ μήτ' ἄλλῳ μηδενὶ μήθ' ἱκετεύειν μήτε λέγειν ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ποιεῖν
53 τὰ δίκαια σιγῇ. εἰ τοίνυν τις ἔροιθ' ὑμᾶς ποτέροις μᾶλλον ἂν εἰκότως ποιήσαιθ' ὁτιοῦν, τοῖς δεομένοις ἢ τοῖς ἐπιτάττουσιν, οἶδ' ὅτι φήσαιτ' ἂν τοῖς δεομένοις· τὸ μὲν γὰρ χρηστῶν, τὸ δ' ἀνάνδρων ἀνθρώπων ἔργον ἐστίν. οὐκοῦν οἱ νόμοι μὲν ἅπαντες προστάττουσιν ἃ χρὴ ποιεῖν, οἱ τιθέντες δὲ τὰς ἱκετηρίας δέονται. εἰ τοίνυν ἱκετεύειν οὐκ ἔξεστιν, ἦ που νόμον γ' ἐπίταγμα ἔχοντα εἰσφέρειν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. καὶ γὰρ αἰσχρὸν περὶ ὧν μηδὲ χαρίζεσθαι δεῖν ὑπειλήφατε, περὶ τούτων ἀκόντων ὑμῶν ἐᾶν ἅ τινες βούλονται πραχθῆναι.

Λέγε τὸν μετὰ τοῦτον ἐφεξῆς.

ΝΟΜΟΣ.

54 [Ὅσων δίκη πρότερον ἐγένετο ἢ εὔθυνα ἢ διαδικασία περί του ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἢ τὸ δημόσιον ἀπέδοτο, μὴ εἰσάγειν περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον μηδ' ἐπιψηφίζειν τῶν ἀρχόντων μηδένα, μηδὲ κατηγορεῖν ἐώντων ἃ οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι.]

55 Τιμοκράτης τοίνυν, ὥσπερ μαρτυρίαν ὧν ἀδικεῖ γράφων, εὐθὺς ἀρχόμενος τοῦ νόμου τἀναντία ἔθηκε τούτοις. ὁ μέν γε οὐκ ἐᾷ περὶ ὧν ἂν ἅπαξ γνῷ δικαστήριον πάλιν χρηματίζειν· ὁ δ' ἔγραψε, καὶ εἴ τινι προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα, τὸν δῆμον τούτῳ χρηματίζειν, ὅπως ἃ μὲν ἔγνω τὸ δικαστήριον 718
λυθήσεται, καταστήσει δ' ἐγγυητὰς ὁ ὀφλών. καὶ ὁ μὲν

νόμος μηδ᾽ ἐπιψηφίζειν φησὶ τῶν ἀρχόντων παρὰ ταῦτα μηδένα· ὁ δ᾽ ἔγραψε τοῖς προέδροις ἐπάναγκες, ἐάν τις καθιστῇ, προσάγειν, καὶ προσέγραψεν "ὁπότ᾽ ἄν τις "βούληται."

56 Λέγ᾽ ἕτερον νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

[Τὰς δίκας καὶ τὰς διαίτας, ὅσαι ἐγένοντο ἐπὶ τοῖς νόμοις ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει, κυρίας εἶναι.]

Οὔ φησι Τιμοκράτης, οὔκουν ὁπόσοις γ᾽ ἂν δεσμοῦ προστιμηθῇ.

Λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

[Ὁπόσα δ᾽ ἐπὶ τῶν τριάκοντ᾽ ἐπράχθη ἢ δίκη ἐδικάσθη, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἄκυρα εἶναι.]

57 Ἐπίσχες. εἰπέ μοι, τί δεινότατον πάντες ἂν ἀκούσαντες φήσαιτε καὶ μάλιστ᾽ ἂν ἀπεύξαισθε; οὐχὶ ταῦτα τὰ πράγματα, ἅπερ ἦν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, μὴ γενέσθαι; ἔγωγ᾽ οἶμαι. ὁ γοῦν νόμος οὑτοσὶ εὐλαβούμενος, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ τοιοῦτον ἀπεῖπε τὰ πραχθέντα ἐπ᾽ ἐκείνων μὴ κύρια εἶναι. οὑτοσὶ τοίνυν τὴν αὐτὴν κατέγνω παρανομίαν τῶν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας πεπραγμένων, ἥνπερ τῶν ἐπ᾽ ἐκείνων ὑμεῖς· ὁμοίως γοῦν
58 ἄκυρα ποιεῖ. καίτοι τί φήσομεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτον κύριον τὸν νόμον ἐάσαντες γενέσθαι; πότερον τὰ δικαστήρια, ἃ δημοκρατουμένης τῆς πόλεως ἐκ τῶν ὀμωμοκότων πληροῦται, ταὐτὰ ἀδικήματα τοῖς ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἀδικεῖν; καὶ πῶς οὐ δεινόν; ἀλλὰ δικαίως ἐψηφίσθαι; τίνος οὖν ἕνεκα τὸν λύσοντα ταῦτα νόμον θέσθαι φήσομεν; πλὴν εἰ τοῦτό τις εἴποι, 719
μανέντες· ἄλλο γὰρ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

59 *Λέγ᾽ ἄλλον νόμον.*

ΝΟΜΟΣ.

[Μηδὲ νόμον ἐξεῖναι ἐπ᾽ ἀνδρὶ θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις τιθῇ.]

Οὐκ ἐᾷ νόμον ἀλλ᾽ ἢ τὸν αὐτὸν τιθέναι κατὰ τῶν πολιτῶν πάντων, καλῶς καὶ δημοτικῶς λέγων. ὥσπερ γὰρ τῆς ἄλλης πολιτείας ἴσον μέτεστιν ἑκάστῳ, οὕτω καὶ τούτων ἴσον μετέχειν ἕκαστον ἀξιοῖ. δι᾽ οὓς μὲν τοίνυν οὗτος εἰσέφερε τὴν νόμον, ὑμεῖς οὐδὲν ἐμοῦ χεῖρον γιγνώσκετε· ἄνευ δὲ τούτων αὐτὸς ὡμολόγησε μὴ ἐπὶ πᾶσι τὸν αὐτὸν τεθεικέναι, πλὴν περὶ τῶν τελωνῶν καὶ τῶν μισθουμένων καὶ τῶν τούτων ἐγγυητῶν χρῆσθαι προσγράψας τῷ νόμῳ. οὐκοῦν ὁπότ᾽ εἰσί τινες οὓς ἀφορίζεις, οὐκ ἂν ἔτι εἴης ἐπὶ πᾶσι τὸν αὐτὸν
60 *τεθεικώς. καὶ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνό γ᾽ ἂν εἴποις, ὡς ὅσοις δεσμοῦ προστιμᾶται, τούτων μάλιστα ἢ τὰ μέγιστα ἀδικοῦσιν οἱ τελῶναι, ὥστε μόνοις αὐτοῖς μὴ μεταδοῦναι τοῦ νόμου. πολὺ γὰρ δήπου μᾶλλον οἱ προδιδόντες τι τῶν κοινῶν, οἱ τοὺς γονέας κακοῦντες, οἱ μὴ καθαρὰς τὰς χεῖρας ἔχοντες, εἰσιόντες δ᾽ εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀδικοῦσιν. οἷς ἅπασιν οἱ μὲν ὑπάρχοντες νόμοι δεσμὸν προλέγουσιν, ὁ δὲ σὸς λελύσθαι δίδωσιν. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα πάλιν καταμηνύεις ὑπὲρ ὧν ἐτίθεις· διὰ γὰρ τὸ μὴ τελωνήσαντας ὀφείλειν αὐτοὺς, ἀλλὰ κλέψαντας, μᾶλλον δ᾽ ἁρπάσαντας τὰ χρήματα, διὰ τοῦτ᾽ οὐκ ἐφρόντισας, οἶμαι, τῶν τελωνῶν.* 720

61 *Πολλοὺς δ᾽ ἄν τις ἔχοι νόμους ἔτι καὶ καλῶς ἔχοντας δεικνύναι, οἷς πᾶσιν ἐναντίος ἐστὶν ὃν οὗτος τέθεικεν. ἀλλ᾽ ἴσως ἐγὼ μὲν, εἰ περὶ πάντων ἐρῶ, ἐξωσθήσομαι περὶ τοῦ μηδ᾽ ἐπιτήδειον ὅλως ὑμῖν εἶναι τὸν νόμον εἰπεῖν, ὑμῖν δ᾽ ὁμοίως ἔνοχος φανεῖται τῇ*

γραφῇ, καὶ εἰ ἑνὶ τῶν ὄντων νόμων ἐναντίος ἐστίν. πῶς οὖν μοι δοκεῖ; τοὺς μὲν ἄλλους ἐᾶν, περὶ δ' οὗ πρότερόν ποτ' αὐτὸς οὗτος ἔθηκε νόμου διελθόντ' ἐπ' ἐκεῖνο ἰέναι τὸ μέρος τῆς κατηγορίας ἤδη, ὡς καὶ με-
62 γάλ' ἂν βλάπτοι γενόμενος κύριος τὴν πόλιν. τὸ μὲν οὖν τοῖς τῶν ἄλλων ἐναντίον εἰσενηνοχέναι νόμον δεινὸν μέν, ἀλλ' ἄλλου δεῖται κατηγόρου· τὸ δὲ τῷ ὑφ' ἑαυτοῦ πρότερον κειμένῳ νόμῳ τἀναντία θεῖναι, τοῦτ' ἤδη ποιεῖ κατήγορον αὐτὸν αὑτοῦ γεγενῆσθαι. ἵν' οὖν τοῦτ' εἰδῆτε γιγνόμενον, ἀναγνώσεται τὸν νόμον ὑμῖν αὐτὸν ὃν οὗτος ἔθηκεν· ἐγὼ δὲ σιωπήσομαι. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

63 [*Τιμοκράτης εἶπεν, ὁπόσοι Ἀθηναίων κατ' εἰσαγγελίαν ἐκ τῆς βουλῆς ἢ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι, καὶ μὴ παραδοθῇ ἡ κατάγνωσις αὐτῶν τοῖς θεσμοθέταις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ πρυτανείαν κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, δεδόχθαι εἰσάγειν τοὺς ἕνδεκα εἰς τὸ δικαστήριον τριάκονθ' ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν παραλάβωσιν, ἐὰν μή τι δημοσίᾳ κωλύῃ, ἐὰν δὲ μή, ὅταν πρῶτον οἷόν τ' ᾖ. κατηγορεῖν δ' Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δ' ἁλῷ, τιμάτω ἡ ἡλιαία περὶ αὐτοῦ ὅ τι ἂν δοκῇ ἄξιος εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ ὅ τι ἂν αὐτοῦ 721
καταγνωσθῇ.*]

64 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί; λέγε αὐτοῖς αὐτὸ τοῦτο πάλιν.

ΝΟΜΟΣ.

[*Ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ.*]

Πέπαυσο. ἔστιν οὖν ὅπως ἂν ἐναντιώτερά τις δύο θείη τοῦ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσωσι, τοὺς ἁλόντας, καὶ

τοῦ καθιστάναι τοὺς αὐτοὺς τούτους ἐγγυητὰς, ἀλλὰ
μὴ δεῖν; ταῦτα τοίνυν κατηγορεῖ Τιμοκράτης Τιμο-
κράτους, οὐ Διόδωρος, οὐδ' ἄλλος ὑμῶν οὐδεὶς το-
65 σούτων ὄντων τὸ πλῆθος. καίτοι τίνος ἂν ὑμῖν ἀπο-
σχέσθαι δοκεῖ λήμματος ἢ τί ποιεῖν ἂν ὀκνῆσαι κέρδους
ἕνεκα, ὅστις ἐναντία αὐτὸς αὑτῷ νομοθετεῖν ἠξίωσεν,
οὐδὲ τοῖς ἄλλοις τῶν νόμων ἐώντων; ἐμοὶ μὲν γὰρ
ἕνεκ' ἀναιδείας ὁ τοιοῦτος δοκεῖ πᾶν ἂν ἑτοίμως ἔργον
ποιῆσαι. ὥσπερ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν περὶ
τἄλλα κακούργων τοὺς ὁμολογοῦντας ἄνευ κρίσεως
κολάζειν οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὕτω δίκαιον καὶ τού-
του, ἐπειδὴ τοὺς νόμους κακουργῶν εἴληπται, μὴ δόν-
τας λόγον μηδ' ἐθελήσαντας ἀκοῦσαι καταψηφίσα-
σθαι· ὡμολόγηκε γὰρ [θατέρῳ] τῷ προτέρῳ νόμῳ ἐναν-
τίον τόνδε τιθεὶς ἀδικεῖν.

66 Ὅτι μὲν τοίνυν καὶ παρὰ τούτους τοὺς νόμους καὶ
παρὰ τοὺς προειρημένους, καὶ μικροῦ δέω παρὰ πάν-
τας εἰπεῖν τοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει, τέθεικε τὸν νόμον,
οἶμαι δῆλον ἅπασιν ὑμῖν εἶναι. θαυμάζω δ' αὐτοῦ τί
ποτε καὶ τολμήσει λέγειν περὶ τούτων. οὔτε γὰρ ὡς
οὐκ ἐναντίος ἔσθ' ὁ νόμος τοῖς ἄλλοις δεικνύειν ἕξει,
οὔθ' ὡς δι' ἀπειρίαν ἰδιώτην αὐτὸν ὄντα τοῦτ' ἔλαθε 722
δύναιτ' ἂν πεῖσαι· πάλαι γὰρ μισθοῦ καὶ γράφων καὶ
67 νόμους εἰσφέρων ὦπται. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἔνε-
στιν αὐτῷ, ἀδίκημα μὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα ὁμολογῆσαι,
συγγνώμης δὲ τυχεῖν ἀξιοῦν· οὐ γὰρ ἄκων οὐδ' ὑπὲρ
ἠτυχηκότων οὐδ' ὑπὲρ συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων αὑ-
τῷ τεθεικὼς φαίνεται τὸν νόμον, ἀλλ' ἑκὼν ὑπὲρ
μεγάλα ἠδικηκότων ὑμᾶς, οὐδὲν προσηκόντων αὑτῷ,
πλὴν εἰ συγγενεῖς ὑπολαμβάνειν φησὶ τοὺς μισθουμέ-
νους αὐτόν.

68 Ὡς τοίνυν οὐδ' ἐπιτήδειον νόμον ὑμῖν οὐδὲ συμ-

*φέροντ' εἰσενήνοχε, τοῦτ' ἤδη πειράσομαι νυνὶ δεικνύ-
ειν. οἶμαι ἅπαντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογῆσαι δεῖν τὸν ὀρ-
θῶς ἔχοντα νόμον καὶ συνοίσειν μέλλοντα τῷ πλήθει
πρῶτον μὲν ἁπλῶς καὶ πᾶσι γνωρίμως γεγράφθαι, καὶ
μὴ τῷ μὲν εἶναι ταυτὶ περὶ αὐτοῦ νομίζειν, τῷ δὲ ταυ-
τί. ἔπειτ' εἶναι δυνατὰς τὰς πράξεις, ἃς δεῖ γίγνεσθαι
διὰ τοῦ νόμου· εἰ γὰρ αὖ καλῶς μὲν ἔχοι, μὴ δυνατὸν
δέ τι φράζοι, εὐχῆς, οὐ νόμου διαπράττοιτ' ἂν ἔργον.
69 πρὸς δὲ τούτοις μηδενὶ τῶν ἀδικούντων φαίνεσθαι
μηδεμίαν διδόντα ῥᾳστώνην. εἰ γὰρ δημοτικόν τις
ὑπείληφε τὸ πράους εἶναι τοὺς νόμους, τίσι τούτοις
προσεξεταζέτω, κἄνπερ ὀρθῶς βούληται σκοπεῖν, εὑ-
ρήσει τοῖς κρίνεσθαι μέλλουσιν, οὐ τοῖς ἐξεληλεγμέ-
νοις· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄδηλον εἴ τις ἔστ' ἀδίκως διαβε-
βλημένος, τοῖς δὲ οὐδὲ λόγος λείπεται τὸ μὴ οὐ πονη-
70 ροῖς εἶναι. τούτων τοίνυν ὧν διεξελήλυθ' ἐγὼ νῦν
οὐδ' ὁτιοῦν οὗτος ἔχων ὁ νόμος φανήσεται, τἀναντία
δ' ἑξῆς πάντα. πολλαχόθεν μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι τοῦτο
διδάσκειν, μάλιστα δὲ τὸν νόμον αὐτὸν ὃν τέθεικε δι-* 723
*εξιών. ἔστι γὰρ οὐ τὸ μὲν αὐτοῦ καλῶς κείμενον, τὸ δὲ
ἡμαρτημένον, ἀλλ' ὅλος ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς πρώτης συλ-*
71 *λαβῆς μέχρι τῆς τελευταίας, ἐφ' ὑμῖν κεῖται. λαβὲ δ'
αὐτοῖς τὴν γραφὴν αὐτήν, καὶ μέχρι τοῦ πρώτου μέ-
ρους ἀνάγνωθι τὸν νόμον· ῥᾷστα γὰρ οὕτως ἐγώ τε
διδάξω καὶ ὑμεῖς μαθήσεσθ' ἃ λέγω.*

ΝΟΜΟΣ.

['Επὶ τῆς Πανδιονίδος πρώτης πρυτανείας δωδεκάτῃ, τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Ἀριστοκλῆς Μυρρινούσιος, Τιμοκράτης εἶπε, καὶ εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστῆσαι.]

72 Ἐπίσχες· αὐτίκα γὰρ καθ' ἕκαστον ἀναγνώσει. τουτὶ πάντων, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ νόμῳ σχεδόν ἐστι δεινότατον. οἶμαι γὰρ οὐδὲ ἕνα ἄνθρωπον ἄλλον τολμῆσαι, νόμον εἰσφέροντα ἐπὶ τῷ χρῆσθαι τοὺς πολίτας αὐτῷ, τὰς κατὰ τοὺς πρότερον κυρίους νόμους κρίσεις γεγενημένας ἐπιχειρῆσαι λύειν. τοῦτο τοίνυν οὑτοσὶ Τιμοκράτης ἀναιδῶς καὶ οὐδ' ἀποκρυψάμενος πεποίηκε, γράψας διαρρήδην "καὶ εἴ "τινι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ "νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμη-
73 "θῇ." περὶ μὲν δὴ τῶν μελλόντων εἴ τι δίκαιον ἔπεισεν ὑμᾶς, οὐκ ἂν ἠδίκει· περὶ δ' ὧν δικαστήριον ἔγνωκε καὶ τέλος ἔσχηκε, πῶς οὐ δεινὰ ποιεῖ νόμον εἰσφέ- 724
ρων δι' οὗ ταῦτα λυθήσεται; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐάσας κύριον τὸν τούτου γενέσθαι νόμον γράψειεν ἕτερον τοιόνδε "καὶ εἴ τινες, ὠφληκότες χρήματα καὶ δεσμοῦ "προστετιμημένον αὐτοῖς, ἐγγυητὰς κατέστησαν κατὰ "τὸν νόμον, μὴ εἶναι τὴν διεγγύησιν αὐτοῖς, μηδὲ τὸ
74 "λοιπὸν ἐξεγγυᾶν μηδένα." ἀλλ' οὔτε ταῦτα ποιήσειεν ἂν οὐδεὶς ὑγιαίνων, οἶμαι, σύ τ' ἐκεῖνα λύων ἠδίκεις, χρῆν γὰρ αὐτόν, εἰ τὸ πρᾶγμ' ἐνόμιζε δίκαιον, ἐπὶ τοῖς ὕστερον γενησομένοις θεῖναι τὸν νόμον, καὶ μὴ συνενεγκόντα εἰς ταὐτὸ τὰ μέλλοντα τοῖς παρεληλυθόσι καὶ τὰ μὴ δῆλα τοῖς φανεροῖς ἀδικήμασιν εἶτ' ἐπὶ πᾶσι γράψαι τὴν αὐτὴν γνώμην. πῶς γὰρ οὐ δεινὸν τῶν αὐτῶν ἠξιωκέναι δικαίων τοὺς ἐξεληλεγμένους ἀδικοῦντας τὴν πόλιν πρότερον καὶ τοὺς μηδ' εἰ κρίσεως ἄξιον ἐργάσονταί τι δήλους;

75 Καὶ μὴν κἀκεῖθεν ἴδοι τις ἂν ὡς δεινὸν πεποίηκε τὸ θεῖναι περὶ τῶν παρεληλυθότων τὸν νόμον, εἰ λογίσαιτο παρ' αὐτῷ τί ποτ' ἐστὶν ᾧ νόμος ὀλιγαρχίας διαφέρει, καὶ τί δή ποθ' οἱ μὲν ὑπὸ νόμων θέλοντες

ἄρχεσθαι σώφρονες καὶ χρηστοὶ νομίζονται, οἱ δ' ὑπὸ
76 τῶν ὀλιγαρχιῶν ἄνανδροι καὶ δοῦλοι. εὕροι γὰρ ἂν
ὡς ἀληθῶς τοῦτο προχειρότατον, ὅτι τῶν μὲν ἐν ταῖς
ὀλιγαρχίαις ἕκαστος καὶ τὰ πεπραγμένα λῦσαι καὶ περὶ
τῶν μελλόντων ἃ ἂν αὐτῷ δοκῇ προστάξαι κύριός ἐστιν,
οἱ δὲ νόμοι περὶ τῶν μελλόντων ἃ χρὴ γίγνεσθαι φρά-
ζουσι, μετὰ τοῦ πεῖσαι τεθέντες ὡς συνοίσουσι τοῖς
χρωμένοις. Τιμοκράτης τοίνυν ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ
πόλει νομοθετῶν τὴν ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας ἀδικίαν εἰς
τὸν αὑτοῦ νόμον μετήνεγκε, καὶ περὶ τῶν παρεληλυ- 725
θότων αὑτὸν κυριώτερον τῶν καταγνόντων δικαστῶν
ἠξίωσε ποιῆσαι.

77 Καὶ οὐ τοῦτο μόνον πεποίηκεν ὑβριστικόν, ἀλλὰ
καὶ γέγραπται, ἣ τὸ λοιπὸν ἐάν τινι προστιμηθῇ δε-
σμοῦ, εἶναι καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητάς, ἦ μὴν ἐκτίσειν,
ἀφεῖσθαι. καίτοι χρῆν αὐτόν, εἰ τὸ δεδέσθαι δεινὸν
ἡγεῖτο, μηδενὶ προστιμᾶν ὃς ἂν ὑμῖν ἐγγυητὰς καθι-
στῇ δεσμοῦ νομοθετῆσαι, μὴ προλαβόντα κατεγνωκό-
τας ὑμᾶς τὸν δεσμὸν μηδ' ἐχθρῶς διατεθέντα πρὸς
ὑμᾶς τὸν ἡλωκότα τηνικαῦτα ποιεῖν τὴν ἐξεγγύησιν.
νυνὶ δ', ὥσπερ ἐνδεικνύμενος ὅτι, κἂν ὑμῖν δοκῇ δεδέ-
σθαι τινά, αὐτὸς ἀφήσει, τοῦτον τὸν τρόπον τὸν νό-
78 μον εἰσήνεγκεν. ἆρ' οὖν τῳ δοκεῖ συμφέρειν τῇ πόλει
τοιοῦτος νόμος ὃς δικαστηρίου γνώσεως αὐτὸς κυριώ-
τερος ἔσται καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ὀμωμοκότων γνώσεις τοῖς
ἀνωμότοις προστάξει λύειν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. φαί-
νεται τοίνυν ὁ τούτου νόμος ταῦτ' ἔχων ἀμφότερα.
ὥστ' εἴπερ ὑμῶν ἑκάστῳ μέλει τι τῆς πολιτείας καὶ δεῖν
οἴεται κυρίαν εἶναι τὴν αὑτοῦ γνώμην περὶ ὧν ἂν ὀμω-
μοκὼς ψηφίσηται, λυτέος καὶ οὐκ ἐατέος ὁ τοιοῦτος
νόμος κύριος νυνὶ γενέσθαι.

79 Οὐ τοίνυν ἀπέχρησεν αὐτῷ τὰ δικαστήρια ἄκυρα

ποιῆσαι τῶν προστιμημάτων, ἀλλ' οὐδὲ ἃ δίκαια ὡρί-
σατο αὐτὸς ἐν τῷ νόμῳ καὶ προσέταξε τοῖς ὠφληκόσιν,
οὐδὲ ταῦτα ἁπλῶς οὐδὲ ἀδόλως φανήσεται γεγραφὼς,
ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστά τις ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι καὶ παρακρού-
σασθαι βουλόμενος. σκέψασθε γὰρ ὡς γέγραφεν. Τι-
μοκράτης εἶπε, φησὶ, καὶ εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων τῷ
δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα 726
δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ
ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστῆσαι, οὓς ἂν ὁ δῆμος
80 χειροτονήσῃ, ἦ μὴν ἐκτίσειν. ἐνθυμεῖσθ' ἀπὸ τοῦ δι-
καστηρίου καὶ τῆς καταγνώσεως οἷ διεπήδησεν. ἐπὶ
τὸν δῆμον, ἐκκλέπτων τὸν ἠδικηκότα καὶ τὴν παράδο-
σιν αὐτοῦ τὴν τοῖς ἕνδεκα. τίς γὰρ ἀρχὴ παραδώσει
τὸν ὀφλόντα; τίς τῶν ἕνδεκα παραλήψεται; κελεύον-
τος μὲν τοῦ νόμου τούτου ἐν τῷ δήμῳ καθιστάναι τοὺς
ἐγγυητὰς, ἀδυνάτου δ' ὄντος αὐθημερὸν ἐκκλησίαν
ἅμα καὶ δικαστήριον γενέσθαι, οὐδαμοῦ δ' ἐπιτάττον-
81 τος φυλάττειν ἕως ἂν καταστήσῃ τοὺς ἐγγυητάς. καί-
τοι τί ποτ' ἦν δι' ὃ προσγράψαι σαφῶς ὤκνησε "τὴν δ'
"ἀρχὴν τὸν ὀφλόντα φυλάττειν ἕως ἂν καταστήσῃ
"τοὺς ἐγγυητάς;" πότερ' οὐχὶ δίκαιον; εὖ οἶδ' ὅτι πάν-
τες φήσαιτε. ἀλλ' ἐναντίον ἦν τινὶ τοῦτο νόμῳ; οὒκ,
ἀλλὰ μόνον κατὰ τοὺς νόμους. τί ποτ' οὖν ἦν; οὐδὲν
ἂν ἄλλο τις εὕροι πλὴν ὅτι οὐχ ὅπως δώσουσι δίκην
ὧν ἂν ὑμεῖς καταγνῶτε ἐσκόπει, ἀλλ' ὅπως μή.
82 Εἶτα πῶς γέγραπται μετὰ ταῦτα; καθιστάναι
τοὺς ἐγγυητὰς ἦ μὴν ἐκτίσειν τὸ ἀργύριον ὃ ὦφλεν.
ἐνταυθὶ πάλιν τῶν μὲν ἱερῶν χρημάτων τὴν δεκαπλα-
σίαν ὑφῄρηται, τῶν δ' ὁσίων, ὁπόσων ἐν τῷ νόμῳ δι-
πλασιάζεται, τὸ ἥμισυ. πῶς δὴ τοῦτο ποιεῖ; γράψας
ἀντὶ μὲν τοῦ τιμήματος τὸ ἀργύριον, ἀντὶ δὲ τοῦ τὸ
83 γιγνόμενον, ὃ ὦφλεν. διαφέρει δὲ τί; εἰ μὲν ἔγραψε

καθιστάναι τοὺς ἐγγυητὰς ἦ μὴν ἐκτίσειν τὸ τίμημα τὸ γιγνόμενον, προσπεριειλήφει τοὺς νόμους ἄν, καθ' οὓς τὰ μὲν δεκαπλᾶ, τὰ δὲ καὶ διπλᾶ γίγνεται τῶν 727 ὀφλημάτων· ὥστ' ἐκ τούτων ἦν ἀνάγκη τοῖς ὀφλοῦσι τὸ γεγραμμένον τ' ἐκτίνειν καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων προσούσας ζημίας καταβάλλειν. νῦν δὲ τῷ γράψαι "τὴν κατάστασιν εἶναι τῶν ἐγγυητῶν ἦ μὴν ἐκτίσειν "τὸ ἀργύριον ὃ ὦφλεν" ἐκ τῆς λήξεως καὶ τῶν γραμμάτων, ἐφ' οἷς ἕκαστος εἰσήχθη, ποιεῖ τὴν ἔκτισιν, ἐν οἷς πᾶσιν ἁπλοῦν, ὅ τις ὦφλεν, ἀργύριον γέγραπται.

84 Μετὰ ταῦτα τοίνυν τηλικοῦτο πρᾶγμα ἀνελὼν ἐν τῇ τῶν ῥημάτων μεταθέσει προσέγραψε "τοὺς δὲ προέ-"δρους ἐπιχειροτονεῖν ἐπάναγκες, ὅταν τις καθιστάναι "βούληται," παρὰ πάντα τὸν νόμον οἰόμενος δεῖν σώζειν τὸν ἠδικηκότα καὶ τὸν ἐν ὑμῖν ἡλωκότα. δοὺς γὰρ ὅταν βούληται τὴν κατάστασιν αὐτῷ τῶν ἐγγυητῶν, ἐπ' ἐκείνῳ πεποίηκε μηδέποτ' ἐκτῖσαι μηδὲ δεθῆναι.
85 τίς γὰρ οὐ ποριεῖται φαύλους ἀνθρώπους, οὓς ὅταν ὑμεῖς ἀποχειροτονήσητε ἀπαλλάξεται; ἐὰν γάρ τις ὡς οὐ καθιστάντα τοὺς ἐγγυητὰς ἀξιοῖ δεδέσθαι, φήσει καὶ καθιστάναι καὶ καταστήσειν, καὶ δείξει τὸν τούτου νόμον, ὃς καθιστάναι μὲν ὅταν βούληται κελεύει, φυλάττειν δὲ τέως οὐ λέγει, οὐδ', ἂν ἀποχειροτονήσηθ' ὑμεῖς τοὺς ἐγγυητὰς, προστάττει δεδέσθαι, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ὥσπερ ἀλεξιφάρμακόν ἐστι τοῖς ἀδικεῖν βουλομένοις.

86 Τῷ δὲ καταστήσαντι, φησὶ, τοὺς ἐγγυητὰς, ἐὰν ἀποδιδῷ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ἐφ' ᾧ κατέστησε τοὺς ἐγγυητὰς, ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ. πάλιν ἐνταῦθ' ἐπέμεινεν ἐπὶ τοῦ κακουργήματος ὃ μικρῷ πρότερον εἶπον, καὶ οὐκ ἐπελάθετο, οὐδ' ἔγραψε τὸ τίμημα τὸ

γιγνόμενον, ἀλλὰ τὸ ἀργύριον ὃ ὦφλεν, ἐὰν ἀποδιδῷ, ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ. 728

87 Ἐὰν δὲ μὴ καταβάλῃ τἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δ' ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. ἐν δὴ τῷ τελευταίῳ τούτῳ παντελῶς αὐτὸς αὑτοῦ κατήγορος, ὡς ἀδικεῖ, γεγονὼς φανήσεται. οὐ γὰρ ὅλως τὸ δεδέσθαι τινὰ τῶν πολιτῶν αἰσχρὸν ἢ δεινὸν νομίσας ἀπεῖπε μὴ δεῖν, ἀλλὰ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ τὸν ἠδικηκότα ἐνῆν παρόντα λαβεῖν, ἐκκλέψας τοὔνομα μὲν τῆς τιμωρίας ἔλιπε τοῖς ἀδικουμένοις ὑμῖν, τὸ δ' ἔργον ἀφείλετο. καὶ παρ' ἀκόντων ἔδωκεν ἄφεσιν τοῖς τὰ ὑμέτερα ἀξιοῦσιν ἔχειν βίᾳ, καὶ μόνον οὐ προσέγραψε δίκην ἐξεῖναι λαχεῖν αὐτῷ κατὰ τῶν δικαστῶν τῶν προστιμησάντων τοῦ δεσμοῦ.

88 Ὃ δὲ, πολλῶν ὄντων καὶ δεινῶν ὧν ἐν τῷ νόμῳ τέθεικε, μάλιστ' ἄξιόν ἐστ' ἀγανακτῆσαι, βούλομαι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. δι' ὅλου γὰρ τοῦ νόμου τῷ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητὰς ἅπαντα λέγει, τῷ δὲ μὴ καθιστάντι μήτε βελτίους μήτε χείρους, μηδ' ὅλως προσέχοντι τὸν νοῦν ὑμῖν, οὐδεμίαν οὔτε δίκην οὔτε τιμωρίαν προσγέγραφεν, ἀλλ' ἄδειαν πεποίηκε τοσαύτην ὅσην οἷόν τε γενέσθαι πλείστην. καὶ γὰρ τὸν χρόνον ὃν διώρισε, τὴν ἐνάτην πρυτανείαν, τῷ καταστήσαντι
89 λέγει τοὺς ἐγγυητάς. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν· προσέγραψε δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν τὴν τῶν ἐγγυητῶν, ἂν μή τις ἐκτίσῃ· τοῦ δὲ μὴ καταστήσαντος οὐκ ἔνι δήπουθεν ὑπάρχειν ἐγγυητάς. καὶ τοῖς μὲν προέδροις, οἳ κεκληρωμένοι καθίζουσιν ἐξ ὑμῶν, ἐπάναγκες ἐποίησεν, ὅταν καθιστῇ τις, δέχεσθαι· τοῖς δ' ἀδικοῦσι τὴν πόλιν οὐδεμίαν προσέγραψεν ἀνάγκην, ἀλλ' ὥσ-

περ εὐεργέταις αἵρεσιν αὐτοῖς ἔδωκεν εἰ χρὴ δοῦναι 729
δίκην ἢ μή.

90 *Καίτοι πῶς ἂν ἀσυμφορώτερος ὑμῖν τούτου γένοιτο νόμος ἢ κάκιον ἔχων; ὃς πρῶτον μὲν περὶ τῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου κριθέντων ἐναντία τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν ἐγνωσμένοις προστάττει, δεύτερον δὲ περὶ τῶν μελλόντων κριθήσεσθαι προστιμᾶν κελεύων τοὺς δικαστὰς τοὺς ὀμωμοκότας ἄκυρα τὰ προστιμήματα ποιεῖ. πρὸς δὲ τούτοις ἐπιτίμους τοὺς ὀφείλοντας οὐ τὰ προσήκοντα ἐκτίνοντας καθίστησιν, ὅλως δ᾽ ἐπιδείκνυσι μάτην ὀμνύντας, τιμῶντας, δικάζοντας, ὀργιζομένους. ἅπαντα ποιοῦντας ὑμᾶς. ἐγὼ μὲν γάρ, εἰ Κριτίας ὁ γενόμενος τῶν τριάκοντ᾽ εἰσέφερε τὸν νόμον, οὐκ ἂν ἄλλον τρόπον οἶμαι γράψαντ᾽ εἰσενεγκεῖν ἢ τοῦτον.*

91 *Ὅτι τοίνυν ὅλην συγχεῖ τὴν πολιτείαν καὶ καταλύει πάντα τὰ πράγμαθ᾽ ὁ νόμος, καὶ πολλὰς φιλοτιμίας περιαιρεῖται τῆς πόλεως, καὶ τοῦτο ῥᾳδίως ὑμᾶς νομίζω μαθήσεσθαι. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ᾽, ὅτι σώζεται πολλάκις ἡμῶν ἡ πόλις διὰ τὰς στρατείας καὶ τὰς ναυτικὰς καὶ τὰς πεζάς, καὶ πολλὰ καὶ καλὰ πολλάκις ἤδη διεπράξασθε καὶ σώσαντές τινας καὶ τιμωρησάμε-*
92 *νοι καὶ διαλλάξαντες. πῶς οὖν; ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα διοικεῖν ἐστὶ διὰ ψηφισμάτων καὶ νόμων τοῖς μὲν εἰσφέρειν ἐπιτάττοντας, τοὺς δὲ τριηραρχεῖν κελεύοντας, τοὺς δὲ πλεῖν, τοὺς δ᾽ ἕκαστα ποιεῖν ὧν δεῖ. οὐκοῦν ταῦθ᾽ ὅπως γίγνηται, δικαστήρια πληροῦτε καὶ καταγιγνώσκετε δεσμὸν τῶν ἀκοσμούντων. σκέψασθε δὴ τὸν τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ τούτου νόμον, ὡς λυμαίνεται*
93 *ταῦτα καὶ διαφθείρει. γέγραπται γὰρ δήπου ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, καὶ εἴ τινι τῶν ὀφειλόντων προστετίμη-* 730
ται δεσμοῦ ἢ καὶ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι κατα-

στήσαντι ἐγγυητὰς, ἦ μὴν ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας
ἐκτίσειν τὸ ἀργύριον, ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ. τίς οὖν
πόρος ἔσται; τίν' ἀποσταλήσεται τρόπον ἡ στρατιά;
πῶς τὰ χρήματα εἰσπράξομεν, ἐὰν ἕκαστος ὀφλισκά-
νων ἐγγυητὰς καθιστῇ κατὰ τὸν τούτου νόμον, ἀλλὰ
94 μὴ τὸ προσῆκον ποιῇ; ἐροῦμεν νὴ Δία τοῖς Ἕλλησι
"Τιμοκράτους νόμος ἐστὶ παρ' ἡμῖν· ἀναμείνατ' οὖν
"τὴν ἐνάτην πρυτανείαν· εἶτα τότ' ἔξιμεν·" τοῦτο γὰρ
λοιπόν. ἂν δ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ἀμύνεσθαι δέῃ, ἆρά
γ' οἴεσθε τοὺς ἐχθροὺς τὰς τῶν παρ ἡμῖν πονηρῶν
διαδύσεις καὶ κακουργίας ἀναμενεῖν; ἢ τὴν πόλιν, αὐ-
τὴν ἐμποδίζοντας νόμους εἰ θήσεται καὶ τἀναντία τῶν
συμφερόντων λέγοντας, δυνήσεσθαί τι ποιῆσαι τῶν
95 δεόντων; ἀλλ' ἀγαπητὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ πάν-
των καλῶς ἐχόντων ἡμῖν, καὶ μηδενὸς ὄντος τοιούτου
νόμου, κρατοῖμεν τῶν ἐχθρῶν καὶ ταῖς ὀξύτησι δυναί-
μεθα καὶ τοῖς τοῦ πολέμου καιροῖς ἀκολουθεῖν καὶ μη-
δενὸς ὑστερίζειν. ἀλλὰ μὴν εἰ φαίνει τοιοῦτον τεθει-
κὼς νόμον, ὃς τὰ τοιαῦτα λυμαίνεται δι' ὧν ἡ πόλις
καὶ σεμνὴ καὶ λαμπρὰ παρὰ πᾶσι καθέστηκε, πῶς οὐχὶ
δικαίως ὁτιοῦν ἂν πάθοις;

96 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν διοίκησιν
ἀναιρεῖ, τήν θ' ἱερὰν καὶ τὴν ὁσίαν. ὡς δὲ ἐγὼ φράσω.
ἔστιν ὑμῖν κύριος νόμος, καλῶς εἴπερ τις καὶ ἄλλος
κείμενος, τοὺς ἔχοντας τά τε ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια χρήματα
καταβάλλειν εἰς τὸ βουλευτήριον, εἰ δὲ μὴ, τὴν βουλὴν
αὐτοὺς εἰσπράττειν χρωμένην τοῖς νόμοις τοῖς τελωνι-
97 κοῖς. διὰ τοίνυν τοῦ νόμου τούτου διοικεῖται τὰ κοινά·
τὰ γὰρ εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς θυσίας καὶ τὴν βου- 731
λὴν καὶ τοὺς ἱππέας καὶ τἄλλα χρήματ' ἀναλισκομενα,
οὗτός ἐσθ' ὁ νόμος ὁ ποιῶν προσευπορεῖσθαι. οὐ γὰρ
ὄντων ἱκανῶν τῶν ἐκ τῶν τελῶν χρημάτων τῇ διοική-

σει, τὰ προσκαταβλήματ᾽ ὀνομαζόμενα διὰ τὸν τοῦ
98 νόμου τούτου φόβον καταβάλλεται. πῶς οὖν οὐχ ἅπαντ᾽ ἀνάγκη καταλυθῆναι τὰ τῆς πόλεως, ὅταν αἱ μὲν τῶν τελῶν καταβολαὶ μὴ ἱκαναὶ ὦσι τῇ διοικήσει, ἀλλ᾽ ἐνδεέῃ πολλῶν, καὶ μηδὲ ταῦτα ἀλλ᾽ ἢ περὶ λήγοντα τὸν ἐνιαυτὸν ᾖ λαβεῖν, τὰ δὲ προσκαταβλήματα τοὺς μὴ τιθέντας μὴ κυρία ᾖ ἡ βουλὴ μηδὲ τὰ δικαστήρια δῆσαι, ἀλλὰ καθιστῶσιν ἐγγυητὰς ἄχρι τῆς ἐνάτης
99 πρυτανείας; τὰς δ᾽ ὀκτὼ τί ποιήσομεν; εἰπὲ, Τιμόκρατες· οὐ σύνιμεν καὶ βουλευσόμεθα, ἐάν τι δέῃ; εἶτ᾽ ἔτι δημοκρατησόμεθα; οὐ δικάσει τὰ δικαστήρια τά τε ἴδια καὶ τὰ δημόσια; καὶ τίς ὑπάρξει τοῖς ἀδικουμένοις ἀσφάλεια; οὐκ εἴσεισιν ἡ βουλὴ καὶ διοικήσει τὰ ἐκ τῶν νόμων; καὶ τί λοιπὸν ἔσθ᾽ ἡμῖν ἀλλ᾽ ἢ καταλελύσθαι; ἀλλὰ νὴ Δί᾽ ἀμισθὶ ταῦτα ποιήσομεν; καὶ πῶς οὐ δεινὸν, εἰ διὰ τὸν νόμον, ὃν σὺ τέθεικας μισθὸν λαβὼν, ἄμισθος ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὰ δι-
100 καστήρια ἔσται; χρῆν γὰρ τοῦτό γέ σε, ὦ Τιμόκρατες, προσγράψαι τῷ νόμῳ, ὅπερ ἐποίεις κατὰ τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἐγγυητῶν, "καὶ εἰ κατά τινων ἐν ἄλλῳ τινὶ νόμῳ ἢ ψηφίσματι τὰς αὐτὰς εἴρηται πράξεις ὧν ὀφείλουσιν εἶναι, ἃς περὶ τῶν τελωνῶν, καὶ κατὰ τούτων εἶναι τὰς πράξεις κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους."
101 νῦν δὲ κύκλῳ φεύγων τοὺς νόμους τοὺς τελωνικοὺς, 732
ὅτι τὸ ψήφισμα τὸ Εὐκτήμονος εἴρηκε πράττειν τοὺς ὠφληκότας κατὰ τούτους τοὺς νόμους, διὰ ταῦτ᾽ οὐ προσέγραψε τοῦτο. ἐκ δὲ τούτου τοῦ τρόπου τὴν μὲν ὑπάρχουσαν τιμωρίαν λύσας κατὰ τῶν τὰ τῆς πόλεως ἐχόντων, ἑτέραν δ᾽ οὐ προσγράψας πάντα τὰ πράγματ᾽ ἀναιρεῖ, δῆμον, ἱππέας, βουλὴν, ἱερὰ, ὅσια· ἀνθ᾽ ὧν, ἄνπερ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σωφρονῆτε, κολα-

σθεὶς καὶ δοὺς ἀξίαν δίκην τοῖς ἄλλοις παράδειγμα γενήσεται μὴ τιθέναι τοιούτους νόμους.

102 Οὐ τοίνυν μόνον τὰ δικαστήρια ἄκυρα ποιεῖ τῶν προστιμημάτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀδικοῦσι τὰ κοινὰ δίδωσιν ἄδειαν, τὰς ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατείας λυμαίνεται, τὴν διοίκησιν καταλύει, τοῖς κακούργοις καὶ τοῖς πατραλοίαις καὶ τοῖς ἀστρατεύτοις βοηθοῦντα τέθεικε τὸν νόμον. τὰς γὰρ ὑπαρχούσας ἐκ τῶν νῦν
103 κυρίων νόμων τιμωρίας καταλύει. λεγόντων γὰρ τῶν νόμων οὓς ἔθηκε Σόλων, οὐδὲν ὅμοιος ὢν τούτῳ νομοθέτης, ἐάν τις ἁλῷ κλοπῆς καὶ μὴ τιμηθῇ θανάτου, προστιμᾶν αὐτῷ δεσμὸν, καὶ ἐάν τις ἁλοὺς τῆς κακώσεως τῶν γονέων εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλῃ, δεδέσθαι, κἂν ἀστρατείας τις ὄφλῃ καί τι τῶν αὐτῶν τοῖς ἐπιτίμοις ποιῇ, καὶ τοῦτον δεδέσθαι, Τιμοκράτης ἅπασι τούτοις ἄδειαν ποιεῖ, τῇ καταστάσει τῶν ἐγγυητῶν τὸν δεσμὸν
104 ἀφαιρῶν. ὥστ᾽ ἔμοιγε δοκεῖ (καὶ γὰρ εἰ φορτικώτερον εἶναι τὸ ῥηθησόμενον δόξει, λέξω καὶ οὐκ ἀποτρέψομαι) κατὰ τοῦτο αὐτὸ ἄξιον αὐτὸν εἶναι θανάτῳ ζημιῶσαι, ἵν᾽ ἐν Ἅιδου τοῖς ἀσεβέσι θῇ τοῦτον τὸν νόμον, ἡμᾶς δὲ τοὺς ζῶντας τοῖσδε τοῖς ὁσίοις καὶ δικαίοις ἐᾷ τὸ λοιπὸν χρῆσθαι. ἀνάγνωθι δὲ καὶ τούτους τοὺς 733
νόμους.

ΝΟΜΟΙ ΚΛΟΠΗΣ, ΚΑΚΩΣΕΩΣ ΓΟΝΕΩΝ, ΑΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

105 [Ὅ τι ἄν τις ἀπολέσῃ, ἐὰν μὲν αὐτὸ λάβῃ, τὴν διπλασίαν καταδικάζειν, ἐὰν δὲ μὴ, τὴν δεκαπλασίαν πρὸς τοῖς ἐπαιτίοις. δεδέσθαι δ᾽ ἐν τῇ ποδοκάκκῃ τὸν πόδα πένθ᾽ ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας, ἐὰν προστιμήσῃ ἡ ἡλιαία. προστιμᾶσθαι δὲ τὸν βουλόμενον, ὅταν περὶ τοῦ τιμήματος ᾖ. ἐὰν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκὼς ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένον αὐτῷ τῶν νόμων εἴργεσθαι εἰσιὼν

ὅποι μὴ χρή, δησάντων αὐτὸν οἱ ἕνδεκα καὶ εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορείτω δὲ ὁ βουλόμενος οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δ' ἁλῷ, τιμάτω ἡ ἡλιαία ὅ τι χρὴ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτῖσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ.]

106 *Ὅμοιός γε, οὐ γάρ; ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Σόλων
νομοθέτης καὶ Τιμοκράτης. ὁ μέν γε καὶ τοὺς ὄντας
βελτίους ποιεῖ καὶ τοὺς μέλλοντας ἔσεσθαι· ὁ δὲ καὶ
τοῖς γεγενημένοις πονηροῖς, ὅπως μὴ δώσουσι δίκην,
ὁδὸν δείκνυσι, καὶ τοῖς οὖσιν ὅπως ἄδεια γενήσεται
κακουργεῖν εὑρίσκει, καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι, τοὺς
ἐξ ἁπάντων τῶν χρόνων πονηρούς, ὅπως ἔσονται σῷ
107 καὶ μηδὲν πείσονται, παρασκευάζων. καίτοι τίν' ἂν
ἀξίαν δοίης δίκην ἢ τί σὺ παθὼν ἂν τὰ προσήκοντ' εἴης
πεπονθώς, ὅς, τὰ μὲν ἄλλα ἐῶ, ἀλλὰ τοὺς τῷ γήρᾳ βοηθοὺς λυμαίνει, οἳ καὶ ζῶντας ἀναγκάζουσι τοὺς παῖδας
τοὺς γονέας τρέφειν, καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωσιν, ὅπως
τῶν νομιζομένων τύχωσι, παρασκευάζουσιν; ἢ πῶς
οὐ κάκιστος ἁπάντων ἀνθρώπων δικαίως ἂν νομί- 734
ζοιο, ὅστις, ὦ κατάρατε, περὶ πλείονος φαίνει τοὺς
κλέπτας καὶ τοὺς κακούργους καὶ τοὺς ἀστρατεύτους
τῆς πατρίδος ποιούμενος, καὶ διὰ τούτους καθ' ἡμῶν
νόμον τίθης;*

108 *Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν, ἃ ὑπεσχόμην ἐν ἀρχῇ τοῦ
λόγου, ἀπολογίσασθαι πεποιηκότα ἐμαυτόν. ἔφην γὰρ
αὐτὸν ἐξελέγξειν κατὰ πάντα ἔνοχον ὄντα τῇ γραφῇ,
πρῶτον μὲν παρὰ τοὺς νόμους νομοθετοῦντα, δεύτερον δὲ ὑπεναντία τοῖς οὖσι νόμοις γεγραφότα, τρίτον
δὲ τοιαῦτα δι' ὧν βλάπτει τὴν πόλιν. οὐκοῦν ἠκούσατε τῶν νόμων, ἃ κελεύουσι ποιεῖν τὸν τιθέντα νόμον
καινόν· καὶ πάλιν ὑμᾶς ἐδίδαξα ὅτι τούτων οὐδ'
109 ὁτιοῦν ἐποίησεν οὗτος. καὶ μὴν κἀκείνων ἠκούετε τῶν*

νόμων οἷς ἐναντίος ὢν ἐφαίνεθ' ὁ τούτου· καὶ τούτους ὅτι πρὶν λῦσαι τόνδε τέθεικεν ἐπίστασθε. ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' οὐκ ἐπιτήδειος, ἀκηκόατε· ἄρτι γὰρ λέγων ἐπαυσάμην. οὐκοῦν κατὰ πάντ' ἀδικεῖ φανερῶς, καὶ οὐδὲν ἔσθ' ὅ τι φροντίσας οὐδ' εὐλαβηθεὶς φαίνεται, ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, κἂν εἰ πρὸς τούτοις ἄλλο τι μὴ ποιεῖν ἐγέγραπτο ἐν τοῖς οὖσι νόμοις, κἂν τοῦτο ποιῆσαι.

110 Πανταχόθεν μὲν τοίνυν δῆλός ἐσθ' ὅτι ταῦτ' ἔγραψεν ἐπιβουλεύσας, καὶ μετὰ τοῦ βουλεύσασθαι ταῦτ' ἀδικεῖ καὶ οὐ γνώμῃ διαμαρτὼν, μάλιστα δ' ἐκ τοῦ πάντα τὸν νόμον μέχρι τῆς ὑστάτης συλλαβῆς τοιοῦτον εἶναι· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄκων οὐδὲν ἔθηκεν ὀρθῶς ἔχον, οὐδ' ὡς ὑμῖν ἔμελλε λυσιτελήσειν. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι τοῦτον ὅστις τοῦ μὲν δήμου ἠδικημένου ἠμέλησεν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἠδικηκότων καὶ
111 ὕστερον ἀδικησόντων τοὺς νόμους ἔθηκεν; θαυμάζω δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῆς ἀναιδείας αὐτοῦ τὸ, ἡνίκα μὲν ἦρχεν αὐτὸς μετ' Ἀνδροτίωνος, τὸν ἔλεον τοῦτον ἐπὶ τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ μὴ ποιήσασθαι, τῷ ἀπειρη- 735 κότι τὰ ἑαυτοῦ χρήματ' εἰσφέροντι, ἐπειδὴ δ' Ἀνδροτίωνα ἔδει ἃ πάλαι ὑφῄρητο τῆς πόλεως χρήματα καταθεῖναι, τὰ μὲν ἱερὰ, τὰ δ' ὅσια, τότε θεῖναι τὸν νόμον ἐπ' ἀποστερήσει τῶν μὲν ὁσίων τῆς διπλασίας, τῶν ἱερῶν δὲ τῆς δεκαπλασίας. καὶ οὕτω πρὸς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον προσενήνεκται ὁ αὐτίκα μάλα ὑπὲρ
112 τοῦ δήμου φήσων τὸν νόμον τοῦτον θεῖναι. δικαίως δ' ἂν ἐμοὶ δοκεῖ παθεῖν ὁτιοῦν, ὅστις οἴεται δεῖν, εἰ μέν τις ἀγορανόμος ἢ ἀστυνόμος ἢ δικαστὴς κατὰ δήμους γενόμενος κλοπῆς ἐν ταῖς εὐθύναις ἥλωκεν, ἄνθρωπος πένης καὶ ἰδιώτης καὶ πολλῶν ἄπειρος καὶ κληρωτὴν ἀρχὴν ἄρξας, τούτῳ μὲν τὴν δεκαπλασίαν εἶναι, καὶ νόμον οὐδένα τοῖς τοιούτοις ἐπικουροῦντα

τίθησιν· εἰ δέ τινες πρέσβεις αἱρεθέντες ὑπὸ τοῦ δή-
μου, πλούσιοι ὄντες, ὑφείλοντο χρήματα πολλά, τὰ μὲν
ἱερά, τὰ δ' ὅσια, καὶ εἶχον χρόνον πολύν, τούτοις ὅπως
μηδὲν πείσονται μήθ' ὧν οἱ νόμοι μήθ' ὧν τὰ ψηφί-
113 σματα προστάττει, μάλ' ἀκριβῶς εὗρεν. καίτοι γ' ὁ Σό-
λων, ὦ ἄνδρες δικασταί, ᾧ οὐδ' ἂν αὐτὸς Τιμοκράτης
φήσαι ὅμοιος νομοθέτης εἶναι, οὐχ ὅπως ἀσφαλῶς κα-
κουργήσουσι φαίνεται παρασκευάζων τοῖς τοιούτοις,
ἀλλ' ὅπως ἢ μὴ ἀδικήσουσιν ἢ δώσουσι δίκην ἀξίαν,
καὶ νόμον εἰσήνεγκεν, εἰ μέν τις μεθ' ἡμέραν ὑπὲρ
πεντήκοντα δραχμὰς κλέπτοι, ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς ἕν-
δεκ' εἶναι, εἰ δέ τις νύκτωρ ὁτιοῦν κλέπτοι, τοῦτον ἐξεῖ- 736
ναι καὶ ἀποκτεῖναι καὶ τρῶσαι διώκοντα καὶ ἀπαγαγεῖν
τοῖς ἕνδεκ', εἰ βούλοιτο. τῷ δ' ἁλόντι ὧν αἱ ἀπαγωγαί
εἰσιν, οὐκ ἐγγυητὰς καταστήσαντι ἔκτισιν εἶναι τῶν
114 κλεμμάτων, ἀλλὰ θάνατον τὴν ζημίαν. καὶ εἴ τίς γ' ἐκ
Λυκείου ἢ ἐξ Ἀκαδημείας ἢ ἐκ Κυνοσάργους ἱμάτιον ἢ
ληκύθιον ἢ ἄλλο τι φαυλότατον ἢ τῶν σκευῶν τι τῶν
ἐκ τῶν γυμνασίων ὑφέλοιτο ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ὑπὲρ
δέκα δραχμάς, καὶ τούτοις θάνατον ἐνομοθέτησεν εἶ-
ναι τὴν ζημίαν. εἰ δέ τις ἰδίαν δίκην κλοπῆς ἁλοίη,
ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ διπλάσιον ἀποτῖσαι τὸ τιμηθέν,
προστιμῆσαι δ' ἐξεῖναι τῷ δικαστηρίῳ πρὸς τῷ ἀργυ-
ρίῳ δεσμὸν τῷ κλέπτῃ, πένθ' ἡμέρας καὶ νύκτας, ὅπως
ὁρῷεν ἅπαντες αὐτὸν δεδεμένον. καὶ τούτων ὀλίγῳ
115 πρότερον ἠκούσατε τῶν νόμων. ᾤετο γὰρ δεῖν τόν γε
τὰ αἰσχρὰ ἔργα ἐργαζόμενον μὴ ἃ ὑφείλετο μόνον ἀπο-
δόντα ἀπηλλάχθαι (πολλοὶ γὰρ ἂν αὐτῷ ἐδόκουν οὕτω
γ' οἱ κλέπται ἔσεσθαι, εἰ μέλλοιεν λαθόντες μὲν ἕξειν,
μὴ λαθόντες δ' αὐτὰ μόνον καταθήσειν ἃ ὑφείλοντο),
ἀλλὰ ταῦτα μὲν διπλάσια καταθεῖναι, δεθέντα δὲ πρὸς
τούτῳ τῷ τιμήματι ἐν αἰσχύνῃ ἤδη ζῆν τὸν ἄλλον βίον.

ἀλλ' οὐ Τιμοκράτης, ἀλλ' ὅπως ἁπλᾶ μὲν, ἃ δεῖ διπλά-
σια, καταθήσουσι παρεσκεύασε, μηδ' ὁτιοῦν δ' ἐπιτί-
116 μιον ἔσται πρὸς τούτοις. καὶ οὐκ ἀπέχρησεν ὑπὲρ τῶν
μελλόντων αὐτῷ ταῦτ' ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἄρ' ἠδι-
κηκὼς κεκολασμένος ἦν, καὶ τοῦτον ἀφῆκεν. καίτοι
ἔγωγ' ᾤμην δεῖν τὸν νομοθετοῦντα περὶ τῶν μελλόν- 737
των ἔσεσθαι, οἷα δεῖ γίγνεσθαι καὶ ὡς ἕκαστα ἔχειν,
καὶ τὰς τιμωρίας ὁποίας τινὰς ἐφ' ἑκάστοις δεῖ τοῖς
ἀδικήμασιν εἶναι, περὶ τούτων νομοθετεῖν. τοῦτο γάρ
ἐστι τὸ ἐφ' ἅπασι τοῖς πολίταις κοινοὺς τοὺς νόμους
τιθέναι. τὸ δὲ περὶ τῶν γεγονότων πραγμάτων νό-
μους γράφειν οὐ νομοθετεῖν ἐστὶν, ἀλλὰ τοὺς ἀδικοῦν-
117 τας σώζειν. σκοπεῖτε δ', ὡς ἀληθῆ λέγω, ἐκ τωνδί. εἰ
μὲν γὰρ Εὐκτήμων ἥλω τὴν τῶν παρανόμων γραφὴν,
οὐκ ἂν ἔθηκε τοῦτον τὸν νόμον ὁ Τιμοκράτης, οὐδ'
ἂν ἐδεῖτο ἡ πόλις τούτου τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐξήρκει ἂν
αὐτοῖς ἀπεστερηκόσι τὴν πόλιν τὰ χρήματα τῶν ἄλλων
μὴ φροντίζειν. νῦν δ', ἐπειδὴ ἀπέφυγε, τὸ μὲν ὑμέτε-
ρον δόγμα καὶ τὴν τοῦ δικαστηρίου ψῆφον καὶ τοὺς
ἄλλους νόμους ἀκύρους οἴεται δεῖν εἶναι, αὑτὸν δὲ καὶ
118 τὸν αὑτοῦ νόμον κύριον. καίτοι, ὦ Τιμόκρατες, οἱ
μὲν ὄντες ἡμῖν κύριοι νόμοι τουτουσὶ ποιοῦσι κυρίους
ἁπάντων, καὶ διδόασιν αὐτοῖς ἀκούσασιν, ὁποῖον ἄν
τι νομίζωσι τὸ ἀδίκημα, τοιαύτῃ περὶ τοῦ ἠδικηκότος
χρῆσθαι τῇ ὀργῇ, μέγα μεγάλῃ, μικρὸν μικρᾷ. ὅταν
γὰρ ᾖ ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι, τὸ τιμᾶν ἐπὶ τού-
119 τοις γίγνεται. σὺ τοίνυν τὸ παθεῖν ἀφαιρεῖς τὸν δε-
σμὸν ἀφιείς· καὶ ταῦτα τίσι; τοῖς κλέπταις, τοῖς ἱερο-
σύλοις τοῖς πατραλοίαις, τοῖς ἀνδροφόνοις, τοῖς
ἀστρατεύτοις, τοῖς λιποῦσι τὰς τάξεις· τούτους γὰρ
πάντας σώζεις τῷ νόμῳ. καίτοι ὅστις ἐν δημοκρατίᾳ
νομοθετῶν μήθ' ὑπὲρ τῶν ἱερῶν μήθ' ὑπὲρ τοῦ δήμου

νομοθετεῖ, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν εἶπον ἀρτίως, πῶς οὐ δίκαιός
120 ἐστι τῆς ἐσχάτης τιμωρίας τυχεῖν; οὐ γὰρ δὴ ἐρεῖ γε ὡς 738
τοὺς τοιούτους οὐ καὶ προσήκει καὶ οἱ νόμοι κελεύουσι
ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐνόχους εἶναι, οὐδ' ὡς οὗτοι,
ὑπὲρ ὧν εὕρηκε τὸν νόμον, οὐ καὶ κλέπται καὶ ἱερόσυ-
λοί εἰσι, τὰ μὲν ἱερὰ, τὰς δεκάτας τῆς θεοῦ καὶ τὰς πεν-
τηκοστὰς τῶν ἄλλων θεῶν, σεσυληκότες καὶ ἀντὶ τοῦ
ἀποδοῦναι αὐτοὶ ἔχοντες, τὰ δ' ὅσια, ἃ ἐγίγνετο ὑμέ
τερα, κεκλοφότες. διαφέρει δὲ τοσοῦτον αὐτῶν ἡ ἱερο-
συλία τῶν ἄλλων, ὅτι τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἀνήνεγκαν εἰς
121 τὴν ἀκρόπολιν, δέον αὐτούς. οἶμαι δὲ νὴ τὸν Δία τὸν
Ὀλύμπιον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ ἀπὸ ταυτομάτου
τὴν ὕβριν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν ἐπελθεῖν Ἀνδροτίωνι,
ἀλλ' ὑπὸ τῆς θεοῦ ἐπιπεμφθεῖσαν, ἵν', ὥσπερ οἱ τὰ
ἀκρωτήρια τῆς Νίκης περικόψαντες ἀπώλοντο αὐτοὶ
ὑφ' αὑτῶν, οὕτω καὶ οὗτοι αὐτοὶ αὑτοῖς δικαζόμενοι
ἀπόλοιντο, καὶ τὰ χρήματα καταθεῖεν δεκαπλάσια κατὰ
τοὺς νόμους ἢ δεθεῖεν.

122 Βούλομαι δ' ὑμῖν, ὃ μεταξὺ λέγων περὶ τούτων
ἐνεθυμήθην, εἰπεῖν περὶ οὗ τέθεικε νόμου, παράδο-
ξόν τι, θαυμαστὸν ἡλίκον. οὗτος γὰρ, ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, τοῖς μὲν τὰ τέλη ὠνουμένοις ἔγραψε τὰς τιμωρίας
εἶναι, εἰ μὴ καταβάλοιεν τὰ χρήματα, κατὰ τοὺς νό-
μους τοὺς προτέρους, ἐν οἷς καὶ ὁ δεσμὸς καὶ ἡ διπλα-
σία γέγραπται ἀνθρώποις, οἳ διὰ τὸ ζημιοῦσθαι ἐπὶ τῇ
ὠνῇ ἄκοντες ἔμελλον τὴν πόλιν ἀδικήσειν· τοῖς δ'
ὑφαιρουμένοις τὰ τῆς πόλεως καὶ ἱεροσυλοῦσι τὰ τῆς
θεοῦ τὸν δεσμὸν ἀφεῖλεν. καίτοι εἰ μὲν ἐλάττω τού-
τους ἀδικεῖν ἐκείνων νομίσαι φήσεις, ἀνάγκη μαίνε-
σθαί σε ὁμολογεῖν, εἰ δὲ μείζω νομίζων, ὥσπερ ἔστιν, 739
ἐκεῖνα τἀδικήματα τοὺς μὲν ἀφίῃς, τοὺς δὲ μὴ, οὐκ
ἤδη δῆλος εἶ πεπρακὼς τὸ πρᾶγμα τούτοις;

123 Ἄξιον τοίνυν καὶ τοῦτ᾿ εἰπεῖν, ὅσον ὑμεῖς διαφέ-
ρετε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μεγαλοφροσύνῃ τῶν ῥητό-
ρων. ὑμεῖς μέν γε τὰ ἐπὶ τῷ πλήθει νενομοθετημένα
δεινὰ, ἐάν τις ἢ διχόθεν μισθοφορῇ ἢ ὀφείλων τῷ δη-
μοσίῳ ἐκκλησιάζῃ ἢ δικάζῃ ἢ ἄλλο τι ποιῇ ὧν οἱ νόμοι
ἀπαγορεύουσιν, οὐ λύετε, καὶ ταῦτ᾿ εἰδότες ὅτι διὰ πε-
νίαν ἂν ποιήσειεν ὁ τούτων τι ποιῶν, οὐδὲ νόμους τοι-
ούτους τίθεσθ᾿, ὅπως ἐξουσία ἔσται ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ
τοὐναντίον ὅπως μή· οὗτοι δ᾿, ὅπως οἱ τὰ αἴσχιστα
124 καὶ τὰ δεινότατα ποιοῦντες δίκην μὴ δώσουσιν. εἶτα
προπηλακίζουσιν ὑμᾶς ἰδίᾳ τοῖς λόγοις, ὡς αὐτοὶ καλοὶ
κἀγαθοὶ, πονηρῶν καὶ ἀχαρίστων οἰκετῶν τρόπους
ἔχοντες. καὶ γὰρ ἐκείνων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅσοι ἂν
ἐλεύθεροι γένωνται, οὐ τῆς ἐλευθερίας χάριν ἔχουσι
τοῖς δεσπόταις, ἀλλὰ μισοῦσι μάλιστα πάντων ἀνθρώ-
πων, ὅτι συνίσασιν αὐτοῖς δουλεύσασιν. οὕτω δὴ καὶ
οὗτοι οἱ ῥήτορες οὐκ ἀγαπῶσιν ἐκ πενήτων πλούσιοι
ἀπὸ τῆς πόλεως γιγνόμενοι, ἀλλὰ καὶ προπηλακίζουσι
τὸ πλῆθος, ὅτι σύνοιδεν αὐτῶν ἑκάστοις τὰ ἐν τῇ πενίᾳ
καὶ νεότητι ἐπιτηδεύματα.
125 Ἀλλὰ νὴ Δί᾿, αἰσχρὸν ἴσως ἦν Ἀνδροτίωνα δεθῆ-
ναι ἢ Γλαυκέτην ἢ Μελάνωπον· οὐ μὰ τὸν Δί᾿, ὦ ἄν-
δρες δικασταὶ, ἀλλὰ πολὺ αἴσχιον τὴν πόλιν ἀδικουμέ-
νην καὶ ὑβριζομένην μὴ λαβεῖν δίκην καὶ ὑπὲρ τῆς
θεοῦ καὶ ὑπὲρ αὑτῆς. ἐπεὶ Ἀνδροτίωνί γε πότερα οὐ
πατρῷον τὸ δεδέσθαι; ἀλλ᾿ αὐτοὶ ἴστε πολλὰς πεντε- 740
τηρίδας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διατρίψαντα τὸν πατέρ᾿ αὐ-
126 τοῦ καὶ ἀποδράντα, ἀλλ᾿ οὐκ ἀφεθέντα. ἀλλὰ διὰ τὰ
ἐπιτηδεύματα τὰ ἐν τῇ ἡλικίᾳ; ἀλλὰ καὶ διὰ ταῦτα δε-
δέσθαι αὐτῷ οὐχ ἧττον προσήκει ἢ δι᾿ ἅπερ ὑφείλετο.
ἢ ὅτι εἰσῄει εἰς τὴν ἀγορὰν οὐκ ἐξὸν αὐτῷ, καὶ ἐκ ταύ-
της τοὺς σωφρόνως βεβιωκότας αὐτὸς ἦγεν εἰς τὸ δε-

σμωτήριον; ἀλλὰ Μελάνωπος δεινὸν νὴ Δί᾽ ἐστὶν εἰ
δεθήσεσθαι νῦν ἔμελλεν· ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ πατρὸς
127 αὐτοῦ οὐδὲν ἂν φλαῦρον εἴποιμι, οὐδ᾽ εἰ πάνυ πόλλ᾽
ἔχω περὶ κλοπῆς λέγειν, ἀλλ᾽ ἔστω ἐμοὶ ἐκεῖνός γε τοι-
οῦτος οἷον ἂν Τιμοκράτης αὐτὸν ἐγκωμιάσειεν. ἀλλ᾽
εἰ χρηστοῦ πατρὸς ὢν πονηρὸς καὶ κλέπτης ἦν καὶ
προδοσίας γε ἁλοὺς τρία τάλαντα ἀπέτισε, καὶ συνέ-
δρου γενομένου κλοπὴν αὐτοῦ τὸ δικαστήριον κατέγνω
καὶ δεκαπλάσιον ἀπέτισε, καὶ παρεπρεσβεύσατο εἰς Αἴ-
γυπτον, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἑαυτοῦ ἠδίκει, οὐ
τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν ἔδει δεδέσθαι, εἰ χρηστοῦ πα-
τρὸς ὢν τοιοῦτος ἦν; οἶμαι γὰρ ἔγωγ᾽, εἴπερ τῷ ὄντι
χρηστὸς ἦν Λάχης καὶ φιλόπολις, ὑπ᾽ αὐτοῦ ἂν ἐκείνου
δεθῆναι αὐτὸν τοιοῦτόν γ᾽ ὄντα καὶ οὕτως αἰσχροῖς
ὀνείδεσι περιβάλλοντ᾽ ἐκεῖνον. καὶ τοῦτον μὲν δὴ ἐῶ-
128 μεν, Γλαυκέτην δὲ σκεψώμεθα. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
πρῶτον μὲν εἰς Δεκέλειαν αὐτομολήσας, κἀκεῖθεν ὁρ-
μώμενος καταθέων καὶ φέρων καὶ ἄγων ὑμᾶς; ἀλλὰ
πάντες ἴστε ταῦτα. καὶ ὁ ἀπὸ μὲν τῶν ὑμετέρων παί-
δων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων, ὅσα λάβοι,
δεκάτας ἐκεῖ τῷ ἁρμοστῇ κατατιθεὶς τούτων ἀκριβῶς, 741
129 τὴν δέ γ᾽ ἐνθάδε θεὸν, πρεσβευτὴς ἀξιωθεὶς εἶναι ὑφ᾽
ὑμῶν, ἀποστερῶν τὰς ἀπὸ τῶν ὑμετέρων πολεμίων
δεκάτας, ἔπειτα ταμιεύσας ἐν ἀκροπόλει τἀριστεῖα τῆς
πόλεως, ἃ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ὑφῃρημένος ἐξ
ἀκροπόλεως, τόν τε δίφρον τὸν ἀργυρόποδα καὶ τὸν
ἀκινάκην τὸν Μαρδονίου, ὃς ἦγε τριακοσίους δαρει-
κούς. ἀλλὰ ταῦτά γ᾽ οὕτω περιφανῆ ἐστιν ὥστε πάν-
τας ἀνθρώπους εἰδέναι. ἀλλὰ τἄλλα οὐ βίαιος; ὡς οὐ-
130 δεὶς ἀνθρώπων. εἶτα φείσασθαί τινος αὐτῶν ἄξιόν
ἐστιν, ὥστε διὰ τούτους ἢ τῶν δεκατῶν τῶν τῆς θεοῦ
ἀμελῆσαι ἢ τῆς διπλασίας τῶν ὁσίων χρημάτων, ἢ τὸν

τούτους πειρώμενον σώζειν μὴ τιμωρήσασθαι; καὶ τί
κωλύσει ἅπαντας εἶναι πονηροὺς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ,
εἰ διὰ ταῦτα πλέον ἕξουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι οὐδέν.
131 Μὴ τοίνυν αὐτοὶ διδάσκετε, ἀλλὰ τιμωρεῖσθε.
καὶ μὴ ἐᾶτε ἀγανακτεῖν, εἰ δεθήσονται ἔχοντες τὰ ὑμέ-
τερα, ἀλλ' ἄγετ' αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς νόμους· οὐδὲ γὰρ
οἱ τῆς ξενίας ἁλισκόμενοι ἀγανακτοῦσιν ἐν τῷ οἰκή-
ματι τούτῳ ὄντες, ἕως ἂν τῶν ψευδομαρτυριῶν ἀγω-
νίσωνται, ἀλλὰ μένουσι καὶ οὐκ οἴονται δεῖν ἐγγυητὰς
132 καταστήσαντες περιιέναι. ἔδοξε γὰρ τῇ πόλει ἀπιστεῖν
αὐτοῖς, καὶ οὐκ ᾤετο δεῖν διακρουσθῆναι τῆς τιμωρίας
δι' ἐγγυητῶν καταστάσεως, ἀλλ' ἐνταῦθα μένειν αὐ-
τοὺς οὗ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν. καίτοι καὶ ἐπὶ
χρήμασιν ἤδη τινὲς ἐδέθησαν καὶ ἐπὶ κρίσεσιν, ἀλλ'
ὅμως ὑπέμενον. ἀηδὲς μὲν οὖν ἴσως ἐστὶν ὀνομαστὶ
περί τινων μεμνῆσθαι, ἀναγκαῖον δὲ παρεξετάσαι αὐ-
133 τοὺς παρὰ τούτους. τοὺς μὲν οὖν πρὸ Εὐκλείδου ἄρ- 742
χοντος ἐάσω καὶ τοὺς σφόδρα παλαιούς. καίτοι κατὰ
τοὺς χρόνους οὓς ἕκαστοι αὐτῶν ἦσαν, πολλοῦ ἄξιοι
δοκοῦντες γεγενῆσθαι τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ὅμως
ἰσχυρᾶς παρὰ τοῦ δήμου ὀργῆς ἐτύγχανον ἐπὶ τοῖς
ὕστερον γιγνομένοις ἀδικήμασιν· οὐ γὰρ χρόνον τινὰ
δικαίους ᾤετο δεῖν αὐτοὺς ἡ πόλις εἶναι, εἶτα κλέπτας,
ἀλλὰ περί γε τὰ κοινὰ ἀεὶ δικαίους· ἐδόκει γὰρ τὸν ἔμ-
προσθεν χρόνον οὐ φύσει, ἀλλ' ἐπιβουλεύων, τοῦ πι-
στευθῆναι, δίκαιος γεγονέναι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος.
134 ἀλλὰ μετ' Εὐκλείδην ἄρχοντα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ,
πρῶτον μὲν Θρασύβουλον τὸν Κολλυτέα πάντες μέ-
μνησθε δὶς δεθέντα καὶ κριθέντα ἀμφοτέρας τὰς κρί-
σεις ἐν τῷ δήμῳ· καίτοι τῶν ἐκ Πειραιῶς καὶ ἀπὸ Φυ-
λῆς οὗτος ἦν. ἔπειτα Φιλέψιον τὸν Λαμπτρέα. ἔπειτα
Ἀγύρριον τὸν Κολλυτέα, ἄνδρα χρηστὸν καὶ δημοτι-

κὸν καὶ περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον πολλὰ σπουδά-
135 σαντα· ἀλλ' ὅμως τοὺς νόμους ᾤετο δεῖν καὶ αὐτὸς
ἐκεῖνος ὁμοίως, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς ἀδυνάτοις, οὕτω καὶ
ἐφ' ἑαυτῷ ἰσχύειν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ
πολλὰ ἔτη, ἕως τὰ χρήματα ἀπέτισεν ἃ ἔδοξε τῆς πό-
λεως ὄντα ἔχειν· καὶ ἐπ' ἐκείνῳ Καλλίστρατος δυνά-
μενος καὶ ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ οὐκ ἐτίθει νόμους. καὶ
Μυρωνίδης ὁ Ἀρχίνου υἱὸς τοῦ καταλαβόντος Φυλὴν
καὶ μετά γε τοὺς θεοὺς αἰτιωτάτου ὄντος τῆς καθόδου
τῷ δήμῳ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ πεπολιτευμένου καὶ
136 ἐστρατηγηκότος πολλάκις. ἀλλ' ὅμως ἅπαντες οὗτοι
ὑπέμενον τοὺς νόμους. καὶ οἱ ταμίαι ἐφ' ὧν ὁ Ὀπισθό- 743
δομος ἐνεπρήσθη, καὶ οἱ τῶν τῆς θεοῦ καὶ οἱ τῶν ἄλ-
λων θεῶν, ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ ἦσαν, ἕως ἡ κρίσις
αὐτοῖς ἐγένετο. καὶ οἱ περὶ τὸν σῖτον ἀδικεῖν δόξαντες,
καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντες βελτίους
137 Ἀνδροτίωνος ὄντες. εἶτα τούτοις μὲν ἔδει κυρίους τοὺς
πάλαι κειμένους νόμους εἶναι, καὶ δεδωκέναι δίκην
αὐτοὺς κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους· δι' Ἀνδροτίωνα
δὲ καὶ Γλαυκέτην καὶ Μελάνωπον καινὸν δεῖ γενέ-
σθαι νόμον, τοὺς ἡλωκότας καὶ ψήφῳ κεκριμένους
κατὰ τοὺς πάλαι κειμένους νόμους καὶ δόξαντας ἔχειν
ἱερὰ χρήματα καὶ ὅσια; εἶτ' οὐ καταγέλαστος δόξει ἡ
πόλις εἶναι, εἰ τοῖς ἱεροσύλοις, ὅπως σωθήσονται, νό-
138 μον φανεῖται τιθεμένη; ἔγωγ' οἶμαι. μὴ τοίνυν ἐάσητε
ὑμᾶς αὐτοὺς ὑβρίζεσθαι μηδὲ τὴν πόλιν, ἀλλὰ μνη-
σθέντες ὅτι Εὔδημον τὸν Κυδαθηναιᾶ νόμον δόξαντα
θεῖναι οὐκ ἐπιτήδειον, οὐ πάλαι, ἀλλ' ἐπ' Εὐάνδρου
ἄρχοντος, ἀπεκτείνατε, καὶ Φίλιππον τὸν Φιλίππου
τοῦ ναυκλήρου υἱὸν μικροῦ μὲν ἀπεκτείνατε, χρημά-
των δὲ πολλῶν αὐτοῦ ἐκείνου ἀντιτιμωμένου παρ' ὀλί
γας ψήφους ἐτιμήσατε, ταύτην τὴν ὀργὴν καὶ νῦν ἐπὶ

τουτονὶ λάβετε, ἐκεῖνο πρὸς τούτοις ἅπασιν ἐνθυμη-
θέντες, τί ποτ' ἂν ἐπάθετε ὑπὸ τούτου αὐτοῦ, εἰ οὗτος
εἷς ὢν ἐπρέσβευεν ὑπὲρ ὑμῶν. οἶμαι γὰρ τοιοῦτον οὐ-
δὲν εἶναι ὅτου ἂν ἀπέσχετο. ὁρᾶτε δὲ τὴν διάνοιαν αὐ-
τοῦ· ὁ γὰρ νόμος, ὃν ἐτόλμησε θεῖναι, τὸν τρόπον αὐ-
τοῦ δείκνυσιν.

139 Βούλομαι δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐν Λοκροῖς
ὡς νομοθετοῦσι διηγήσασθαι· οὐδὲν γὰρ χείρους ἔσε-
σθε παράδειγμά τι ἀκηκοότες, ἄλλως τε καὶ ᾧ πόλις 744
εὐνομουμένη χρῆται. ἐκεῖ γὰρ οὕτως οἴονται δεῖν τοῖς
πάλαι κειμένοις χρῆσθαι νόμοις καὶ τὰ πάτρια περι-
στέλλειν καὶ μὴ πρὸς τὰς βουλήσεις μηδὲ πρὸς τὰς δια-
δύσεις τῶν ἀδικημάτων νομοθετεῖσθαι, ὥστ' ἐάν τις
βούληται νόμον καινὸν τιθέναι, ἐν βρόχῳ τὸν τράχη-
λον ἔχων νομοθετεῖ, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καλὸς καὶ χρή-
σιμος εἶναι ὁ νόμος, ζῇ ὁ τιθεὶς καὶ ἀπέρχεται, εἰ δὲ μὴ,
140 τέθνηκεν ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου. καὶ γάρ τοι και-
νοὺς μὲν οὐ τολμῶσι τίθεσθαι νόμους, τοῖς δὲ πάλαι
κειμένοις ἀκριβῶς χρῶνται. ἐν πολλοῖς δὲ πάνυ ἔτεσιν,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἷς λέγεται παρ' αὐτοῖς νόμος και-
νὸς τεθῆναι. ὄντος γὰρ αὐτόθι νόμου, ἐάν τις ὀφθαλ-
μὸν ἐκκόψῃ, ἀντεκκόψαι παρασχεῖν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ
οὐ χρημάτων τιμήσεως οὐδεμιᾶς, ἀπειλῆσαί τις λέγε-
ται ἐχθρὸς ἐχθρῷ ἕνα ἔχοντι ὀφθαλμὸν ὅτι αὐτοῦ ἐκ-
141 κόψει τοῦτον τὸν ἕνα. γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἀπει-
λῆς χαλεπῶς ἐνεγκὼν ὁ ἑτερόφθαλμος, καὶ ἡγούμενος
ἀβίωτον αὐτῷ εἶναι τὸν βίον τοῦτο παθόντι, λέγε-
ται τολμῆσαι νόμον εἰσενεγκεῖν, ἐάν τις ἕνα ἔχοντος
ὀφθαλμὸν ἐκκόψῃ, ἄμφω ἀντεκκόψαι παρασχεῖν, ἵνα
τῇ ἴσῃ συμφορᾷ ἀμφότεροι χρῶνται. καὶ τοῦτον μόνον
λέγονται Λοκροὶ θέσθαι τὸν νόμον ἐν πλεῖν ἢ διακο-
142 σίοις ἔτεσιν. οἱ δὲ παρ' ἡμῖν ῥήτορες, ὦ ἄνδρες δικα-

σταὶ, πρῶτον μὲν ὅσοι μῆνες μικροῦ δέουσι νομοθε-
τεῖν τὰ αὑτοῖς συμφέροντα, ἔπειτ' αὐτοὶ μὲν τοὺς ἰδι-
ώτας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἄγουσιν, ὅταν ἄρχωσιν, ἐφ'
ἑαυτοῖς δ' οὐκ οἴονται δεῖν ταὐτὸ δίκαιον τοῦτ' εἶναι·
ἔπειτα τοὺς μὲν τοῦ Σόλωνος νόμους, τοὺς πάλαι δε- 745
δοκιμασμένους, οὓς οἱ πρόγονοι ἔθεντο, λύουσιν αὐ-
τοὶ, τοῖς δ' ἑαυτῶν, οὓς ἐπ' ἀδικίᾳ τῆς πόλεως τιθέασι,
143 χρῆσθαι ὑμᾶς οἴονται δεῖν. εἰ οὖν μὴ τιμωρήσεσθε
τούτους, οὐκ ἂν φθάνοι τὸ πλῆθος τούτοις τοῖς θηρί-
οις δουλεῦον. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι ἐὰν
μὲν σφόδρ' ὀργίζησθε, ἧττον ἀσελγανοῦσιν, ἂν δὲ μὴ,
πολλοὺς τοὺς ἀσελγεῖς εὑρήσετε καὶ τοὺς ὑβρίζοντας
ὑμᾶς ἐπὶ τῇ τοῦ φιλοτιμεῖσθαι προφάσει.

144 Ἵνα δὲ καὶ περὶ ἐκείνου εἴπω τοῦ νόμου, ὦ ἄνδρες
δικασταὶ, ᾧ ἀκούω μέλλειν παραδείγματι χρῆσθαι τοῦ-
τον καὶ φήσειν ἀκόλουθον αὑτῷ τεθεικέναι, ἐν ᾧ ἔνι
"οὐδὲ δήσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὃς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς
"καθιστῇ τὸ αὐτὸ τέλος τελοῦντας, πλὴν ἐάν τις ἐπὶ
"προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἢ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συν-
"ιὼν ἁλῷ, ἢ τέλος τι πριάμενος ἢ ἐγγυησάμενος ἢ
"ἐκλέγων μὴ καταβάλλῃ," ἀκούσατέ μου καὶ περὶ τού-
145 του· οὐ γὰρ ἐρῶ ὅτι αὐτὸς Ἀνδροτίων ἦγεν εἰς τὸ δε-
σμωτήριον καὶ ἔδει τούτου κειμένου τοῦ νόμου, ἀλλ'
ἐφ' οἷς κεῖται ὁ νόμος οὗτος, διδάξω ὑμᾶς. οὗτος γὰρ,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ ἐπὶ τοῖς κεκριμένοις καὶ ἠγω-
νισμένοις κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀκρίτοις, ἵνα μὴ διὰ τὸ
δεδέσθαι χεῖρον ἀναγκάζοιντο ἀγωνίζεσθαι ἢ καὶ παν-
τάπασιν ἀπαράσκευοι εἶεν. οὑτοσὶ δὲ, ἃ ἐπὶ τοῖς ἀκρί-
τοις κεῖται, ὡς περὶ ἁπάντων εἰρημένα μέλλει πρὸς
146 ὑμᾶς λέγειν. ὡς δὲ σαφῶς γνώσεσθε ὅτι ἀληθῆ λέγω,
ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ. οὔτε γὰρ ἂν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐξῆν
ὑμῖν τιμᾶν ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι (ἐν γὰρ τῷ πα-

θεῖν καὶ ὁ δεσμὸς ἔνι· οὐκ ἂν οὖν ἐξῆν δεσμοῦ τιμῆ-
σαι), οὔθ᾽ ὅσων ἔνδειξίς ἐστιν ἢ ἀπαγωγή, προσεγέ- 746
γραπτο ἂν ἐν τοῖς νόμοις "τὸν δ᾽ ἐνδειχθέντα ἢ ἀπα-
"χθέντα δησάντων οἱ ἕνδεκα ἐν τῷ ξύλῳ," εἴπερ μὴ
ἐξῆν ἄλλους ἢ τοὺς ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἢ ἐπὶ κα-
ταλύσει τοῦ δήμου συνιόντας ἢ τοὺς τὰ τέλη ὠνουμέ-
147 νους καὶ μὴ καταβάλλοντας δῆσαι. νῦν δὲ ταῦθ᾽ ὑμῖν
τεκμήρια ἔστω ὅτι ἔξεστι δῆσαι· παντελῶς γὰρ ἤδη
ἄκυρ᾽ ἂν ἦν τὰ τιμήματα. ἔπειτα δ᾽, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, τοῦτο τὸ γράμμα αὐτὸ μὲν καθ᾽ αὑτὸ οὐκ ἔστι
νόμος, τὸ "οὐδὲ δήσω Ἀθηναίων οὐδένα," ἐν δὲ τῷ
ὅρκῳ τῷ βουλευτικῷ γέγραπται, ἵνα μὴ συνιστάμενοι
οἱ ῥήτορες οἱ ἐν τῇ βουλῇ δεσμὸν κατά τινος τῶν πολι-
148 τῶν λέγοιεν. ἄκυρον οὖν τοῦ δῆσαι τὴν βουλὴν ποιῶν
ὁ Σόλων τοῦτο πρὸς τὸν ὅρκον τὸν βουλευτικὸν προσ-
έγραψεν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν ὑμέτερον· ἁπάντων γὰρ
κυριώτατον ᾤετο δεῖν εἶναι τὸ δικαστήριον, καὶ ὅ τι
γνοίη, τοῦτο πάσχειν τὸν ἁλόντα. ἀναγνώσεται δ᾽
ὑμῖν αὐτοῦ τούτου ἕνεκα τὸν τῶν ἡλιαστῶν ὅρκον.
λέγε σύ.

ὍΡΚΟΣ ΗΛΙΑΣΤΩΝ.

149 [Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα
τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακο-
σίων, καὶ τύραννον οὐ ψηφιοῦμαι εἶναι οὐδ᾽ ὀλιγαρχίαν·
οὐδ᾽ ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων ἢ λέγῃ ἢ
ἐπιψηφίζῃ παρὰ ταῦτα, οὐ πείσομαι· οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν
ἰδίων ἀποκοπὰς οὐδὲ γῆς ἀναδασμὸν τῆς Ἀθηναίων οὐδ᾽
οἰκιῶν· οὐδὲ τοὺς φεύγοντας κατάξω, οὐδὲ ὧν θάνατος
κατέγνωσται, οὐδὲ τοὺς μένοντας ἐξελῶ παρὰ τοὺς νόμους
τοὺς κειμένους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθη-
ναίων καὶ τῆς βουλῆς οὔτ᾽ αὐτὸς ἐγὼ οὔτ᾽ ἄλλον οὐδένα
150 ἐάσω· οὐδ᾽ ἀρχὴν καταστήσω ὥστ᾽ ἄρχειν ὑπεύθυνον 747
ὄντα ἑτέρας ἀρχῆς, καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τοῦ ἱερο-
μνήμονος καὶ ὅσαι μετὰ τῶν ἐννέα ἀρχόντων κυαμεύονται

ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ κήρυκος καὶ πρεσβείας καὶ συνέδρων· οὐδὲ δὶς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τὸν αὐτὸν ἄνδρα, οὐδὲ δύο ἀρχὰς ἄρξαι τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ· οὐδὲ δῶρα δέξομαι τῆς ἡλιάσεως ἕνεκα οὔτ' αὐτὸς ἐγὼ οὔτ' ἄλλος ἐμοὶ οὔτ' ἄλλη εἰδότος ἐμοῦ, οὔτε τέχνῃ οὔτε μηχανῇ οὐδεμιᾷ.
151 καὶ γέγονα οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη. καὶ ἀκροάσομαι τοῦ τε κατηγόρου καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ὁμοίως ἀμφοῖν, καὶ διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ οὗ ἂν ἡ δίωξις ᾖ. ἐπομνύναι Δία, Ποσειδῶ, Δήμητρα, καὶ ἐπαρᾶσθαι ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, εἴ τι τούτων παραβαίνοι, εὐορκοῦντι δὲ πολλὰ κἀγαθὰ εἶναι.]

Ἐνταῦθ' οὐκ ἔνι, ὦ ἄνδρες δικασταί, "οὐδὲ δήσω "Ἀθηναίων οὐδένα·" τὰ γὰρ κρίνοντα τὰς κρίσεις ἁπάσας τὰ δικαστήριά ἐστιν, οἷς ἐξουσία ἐστὶ καὶ δεσμὸν καὶ ἄλλο ὅ τι ἂν βούλωνται καταγιγνώσκειν.

152 Ὡς μὲν οὖν ἔξεστιν ὑμῖν δεσμὸν καταγιγνώσκειν, ταύτῃ ἐπιδείκνυμι· ὡς δὲ τὰ δεδικασμένα ἄκυρα ποιεῖν καὶ δεινὸν καὶ ἀνόσιόν ἐστι καὶ δήμου κατάλυσις, πάντας ἂν οἶμαι ὁμολογῆσαι. ἡ γὰρ πόλις ἡμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, νόμοις καὶ ψηφίσμασι διοικεῖται. εἰ δή τις τὰ ψήφῳ κεκριμένα νόμῳ καινῷ λύσει, τί πέρας ἔσται; ἢ πῶς τοῦτον δίκαιόν ἐστι νόμον προσαγορεύειν, ἀλλ' οὐκ ἀνομίαν; ἢ πῶς οὐ τῆς μεγίστης ὀργῆς ὁ τοιοῦτος νομο-
153 θέτης ἄξιός ἐστιν; ἐγὼ μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων νομίζω, οὐχ ὅτι τοῦτον μόνον τὸν νόμον ἔθηκεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς 748
ἄλλοις ὁδὸν δείκνυσι καὶ περὶ δικαστηρίων καταλύσεως καὶ περὶ τῶν φευγόντων καθόδου καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν δεινοτάτων. τί γὰρ κωλύει, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ οὗτος χαίρων ἀπαλλάξει ὁ τοιοῦτον νόμον τιθείς, ἕτερον φανῆναι ἄλλο τι τῶν τῆς πόλεως ἰσχυροτάτων κατα-
154 λύοντα νόμῳ καινῷ; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι οὐδέν. ἀκούω δ' ἔγωγε καὶ τὸ πρότερον οὕτω καταλυθῆναι τὴν δημοκρατίαν, παρανόμων πρῶτον γραφῶν καταλυθει-

*σῶν καὶ τῶν δικαστηρίων ἀκύρων γενομένων. ἴσως
μὲν οὖν ἄν τις ὑπολάβοι ὅτι οὐχ ὁμοίων ὄντων τῶν
πραγμάτων νῦν καὶ τότε λέγω περὶ καταλύσεως τοῦ
δήμου. ἀλλ' οὐδὲ σπέρμα δεῖ καταβάλλειν ἐν τῇ πόλει
οὐδένα, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοιούτων πραγμάτων, οὐδ'
εἰ μή πω ἂν ἐκφύοι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐγχειροῦντα λέγειν
ἢ ποιεῖν τι τοιοῦτον δίκην διδόναι.*

155 *Ὅτι τοίνυν καὶ τέχνῃ κακῶς ἐνεχείρησε ποιεῖν
ὑμᾶς, ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι. ὁρῶν γὰρ ἑκάστοτε πάν-
τας, καὶ τοὺς πολιτευομένους καὶ τοὺς ἰδιώτας, τοὺς
νόμους τῶν τῆς πόλεως ἀγαθῶν αἰτίους ὑπολαμβά-
νοντας, ἐσκόπει πῶς λήσει τούτους καταλύσας, κἂν
ἄρα ληφθῇ τοῦτο ποιῶν, μὴ δόξει δεινὸν μηδ' ἀναιδὲς*
156 *μηδὲν εἰργάσθαι. εὗρεν οὖν τοῦτο ὃ πεποίηκε, νόμῳ
τοὺς νόμους καταλῦσαι, ἵνα τἀδικήματ' αὐτοῦ τὸ τῆς
σωτηρίας ὄνομ' ἔχῃ. οἵ τε γὰρ σώζοντες τὴν πόλιν εἰσὶ
νόμοι, ὅν τε οὗτος ἔθηκεν οὐδὲν ἐκείνοις τῶν αὐτῶν
ἔχοντα, νόμος. τὴν μὲν οὖν τοῦ ὀνόματος φιλανθρω-
πίαν, ὅτι ταύτην δὴ μάλιστα προσίεσθε, κατεῖδε· τὴν
δὲ χρείαν, ὅτι τἀναντία ἔχουσα φανήσεται, παρεῖδε.* 749
157 *φέρε γὰρ πρὸς Διός, ἔστιν ὅστις ἂν ἢ πρόεδρός ποτ'
ἐπεψήφισεν ἢ πρύτανις τούτων τι τῶν ἐν τῷ νόμῳ γε-
γραμμένων; ἐγὼ μὲν οὐδέν' ἂν οἶμαι. πῶς οὖν τοῦθ'
ὑπέδυ; νόμον ἔθετο ὄνομα τοῖς αὐτοῦ κακουργήμασιν.
οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδ' ὅπως ἔτυχον, ποιοῦσι κακῶς ὑμᾶς,
ἀλλ' ἐσκεμμένως καὶ τοῦτ' αὐτὸ πράττοντες, οὐχ οὗ-
τοι μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν πολιτευομένων, οἳ τούτῳ
παριόντες αὐτίκα δὴ μάλα συναπολογήσονται, οὐ μὰ
Δί' οὐ Τιμοκράτει χαρίσασθαι βουλόμενοι, πόθεν;
ἀλλ' αὑτῷ συμφέρειν ἕκαστος ἡγούμενος τὸν νόμον.
ὥσπερ τοίνυν οὗτοι σφίσιν αὐτοῖς βοηθοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς,*
158 *οὕτω δεῖ καὶ ὑμᾶς ὑμῖν αὐτοῖς βοηθεῖν. καίτοι ἀνερω-*

*τῶντός τινος αὐτὸν ὅτου ἕνεκα τοιαῦτ᾽ ἠθέλησε γρά-
φειν, καὶ διεξιόντος ὡς χαλεπὸν τὸν ἀγῶνα ὑπολαμ-
βάνοι τόνδε, τετυφῶσθαι τὸν ταῦτα λέγοντ᾽ ἔφη· συμ-
παρέσεσθαι γὰρ Ἀνδροτίωνα ἑαυτῷ, καὶ τοιούτους λό-
γους σχολὴν ἄγοντα ἐσκέφθαι περὶ πάντων ὥστ᾽ εὖ
εἰδέναι ὅτι οὐδὲν αὐτῷ γενήσοιτο φλαῦρον ἀπὸ τῆς
159 γραφῆς τῆσδε. καὶ δῆτα καὶ τεθαύμακα τὴν ἀναισχυν-
τίαν τὴν τούτου τε κἀκείνου, τοῦ μὲν, εἰ καλεῖ, τοῦ δ᾽,
εἰ πάρεισι καὶ συναπολογήσεται. μαρτυρία γὰρ δήπου
φανερὰ γενήσεται πᾶσιν ὑμῖν ὅτι τὸν νόμον τούτου
ἕνεκ᾽ ἐτίθει, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ πᾶσι τὸν αὐτόν. ὅμως δὲ καὶ
περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπολιτευμένων ὑμᾶς μικρὰ βέλτιόν
ἐστιν ἀκοῦσαι, καὶ τούτων ταῦτα, ὧν κεκοινώνηκεν
οὗτος καὶ δι᾽ ἃ τοῦτον οὐδὲν ἧττον ἐκείνου δικαίως ἂν
μισοῖτε. λέξω δ᾽ οὐδὲν ὧν ἀκηκόαθ᾽ ὑμεῖς, εἰ μή τινες 750
ἄρα ἐπὶ τοῖς Εὐκτήμονι γιγνομένοις ἀγῶσι παρῆσαν.
160 Καὶ πρῶτον μὲν, ἐφ᾽ ᾧ μέγιστον φρονεῖ, τὴν τῶν
χρημάτων εἴσπραξιν ἐξετάσωμεν αὐτοῦ, ἣν μετὰ τού-
του τοῦ χρηστοῦ πάντας εἰσέπραξεν ὑμᾶς. αἰτιασάμε-
νος γὰρ Εὐκτήμονα τὰς ὑμετέρας ἔχειν εἰσφορὰς, καὶ
τοῦτ᾽ ἐξελέγξειν ἢ παρ᾽ ἑαυτοῦ καταθήσειν ὑποσχόμε-
νος, καταλύσας ψηφίσματι κληρωτὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῇ
προφάσει ταύτῃ ἐπὶ τὴν εἴσπραξιν παρέδυ, καὶ τοῦτον
προὐβάλετο, εἰπὼν τὴν τοῦ σώματος ἀρρωστίαν, ἵν᾽,
161 ἔφη, συνδιοικῇ μοι. δημηγορίαν δ᾽ ἐπὶ τούτοις ποιού-
μενος, ὡς ἔστι τριῶν αἵρεσις, ἢ τὰ πομπεῖα κατακό-
πτειν ἢ πάλιν εἰσφέρειν ἢ τοὺς ὀφείλοντας εἰσπράτ-
τειν, αἱρουμένων εἰκότως ὑμῶν τοὺς ὀφείλοντας εἰσ-
πράττειν, ταῖς ὑποσχέσεσι κατέχων καὶ διὰ τὸν καιρὸν
ὃς ἦν τότ᾽ ἔχων ἐξουσίαν, τοῖς μὲν κειμένοις νόμοις
περὶ τούτων οὐκ ᾤετο δεῖν χρῆσθαι οὐδ᾽, εἰ μὴ τούτους
ἐνόμιζεν ἱκανοὺς, ἑτέρους τιθέναι, ψηφίσματα δ᾽ εἶπεν*

ἐν ὑμῖν δεινὰ καὶ παράνομα, δι' ὧν ἠργολάβει, προσ-
162 αγωγεῖ τούτῳ χρώμενος τῶν λημμάτων. καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων κέκλοφε μετὰ τούτου, γράψας τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς ἀποδέκτας καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἀκολουθεῖν μεθ' αὐτοῦ. εἶτ' ἔχων τούτους ἦγεν ἐπὶ τὰς ὑμετέρας οἰκίας, καὶ σὺ, ὦ Τιμόκρατες, συνηκολούθεις, μόνος τῶν συναρχόντων δέκα ὄντων. καὶ μηδεὶς ὑπο-
λαμβανέτω με λέγειν ὡς οὐ χρῆν εἰσπράττειν τοὺς 751
ὀφείλοντας. χρῆν γάρ. ἀλλὰ πῶς; ὡς ὁ νόμος ἀγορεύει, τῶν ἄλλων ἕνεκα· τοῦτο γάρ ἐστι δημοτικόν. οὐ γὰρ τοσοῦτον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πέντε ταλάντων ὑμῖν, ὧν οὗτοι τότ' εἰσέπραξαν, τεθέντων ὠφέλησθε, ὅσον βέβλαφθε τοιούτων ἐθῶν εἰς τὴν πολιτείαν εἰσα-
163 γομένων. εἰ γὰρ ἐθέλοιτ' ἐξετάσαι τίνος ἕνεκα μᾶλλον ἄν τις ἕλοιτο ἐν δημοκρατίᾳ ζῆν ἢ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, τοῦτ' ἂν εὕροιτε προχειρότατον, ὅτι πάντα πραότερά ἐστιν ἐν δημοκρατίᾳ. ὅτι μὲν τοίνυν τῆς ὅπου βούλεσθε ὀλιγαρχίας πολλῷ ἀσελγέστερα καὶ δεινότερα ἐποίουν οὗτοι, παραλείψω· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν πότε πώποτε δεινότατα ἐν τῇ πόλει γέγονεν; εὖ οἶδ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριά-
164 κονθ' ἅπαντες ἂν εἴποιτε. τότε τοίνυν, ὡς ἔστιν ἀκούειν, οὐδεὶς ἔστιν ὅστις ἀπεστερεῖτο τοῦ σωθῆναι, ὅστις ἑαυτὸν οἴκοι κρύψειεν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο κατηγοροῦσι τῶν τριάκοντα, ὅτι τοὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀδίκως ἀπῆγον. οὗτοι τοίνυν τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐποιήσαντο ἐκείνων τῆς αὐτῶν πονηρίας ὥστ' ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενοι τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἑκάστῳ δεσμωτήριον καθίστασαν,
165 τοὺς ἕνδεκ' ἄγοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας. καίτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί οἴεσθε, ὁπότ' ἄνθρωπος πένης, ἢ καὶ πλούσιος, πολλὰ δ' ἀνηλωκὼς καί τιν' ἴσως τρόπον εἰκότως οὐκ εὐπορῶν ἀργυρίου, μὴ μόνον εἰς τὴν ἀγορὰν φοβοῖτ' ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ μηδ' οἴκοι μένειν ἀσφαλὲς

ἡγοῖτο, ὁ δὲ τούτων αἴτιος Ἀνδροτίων εἴη, ὃν οὐδ' ὑπὲρ
αὑτοῦ δίκην ἐᾷ λαβεῖν τὰ πεπραγμένα καὶ βεβιωμένα,
166 μή τί γ' ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰσπράττειν εἰσφοράς; καίτοι
εἴ τις ἔροιτ' αὐτὸν ἢ σὲ, ὦ Τιμόκρατες, τὸν ἐπαινέτην 752
τούτων καὶ συνεργὸν, τὰς εἰσφορὰς πότερον τὰ κτή-
ματα ἢ τὰ σώματα ὀφείλει, τὰ κτήματα φήσαιτ' ἂν,
εἴπερ ἀληθῆ λέγειν βούλοισθε· ἀπὸ γὰρ τούτων εἰσφέ-
ρομεν. τίνος οὖν ἕνεκ', ὦ κάκιστοι πάντων ἀνθρώ-
πων, ἀφέντες τὸ τὰ χωρία δημεύειν καὶ τὰς οἰκίας, καὶ
ταῦτ' ἀπογράφειν, ἐδεῖτε καὶ ὑβρίζετε πολίτας ἀνθρώ-
πους καὶ τοὺς ταλαιπώρους μετοίκους, οἷς ὑβριστικώ-
τερον ὑμεῖς ἢ τοῖς οἰκέταις τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ἐχρῆ-
167 σθε; καὶ μὴν εἰ ἐθέλοιτε σκέψασθαι παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, ὦ
ἄνδρες δικασταὶ, τί δοῦλον ἢ ἐλεύθερον εἶναι διαφέρει,
τοῦτο μέγιστον ἂν εὕροιτε, ὅτι τοῖς μὲν δούλοις τὸ
σῶμα τῶν ἀδικημάτων ἁπάντων ὑπεύθυνόν ἐστι, τοῖς
δ' ἐλευθέροις ὕστατον τοῦτο προσήκει κολάζειν. οἱ δὲ
τοὐναντίον εἰς τὰ σώμαθ', ὥσπερ ἀνδραπόδοις, ἐποιή-
168 σαντο τὰς τιμωρίας. οὕτω δ' ἀνίσως καὶ πλεονεκτικῶς
ἔσχε πρὸς ὑμᾶς Ἀνδροτίων ὥστε τὸν μὲν αὑτοῦ πα-
τέρα ᾤετο δεῖν, δημοσίᾳ δεθέντα ἐπὶ χρήμασιν ἐν τῷ δε-
σμωτηρίῳ, μήτ' ἀποδόντα ταῦτα μήτε κριθέντ' ἀποδρᾶ-
ναι, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν τὸν μὴ δυνάμενον τὰ ἑαυτοῦ
θεῖναι οἴκοθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθέντα ὑφ' ἑαυτοῦ
169 δεδέσθαι. καὶ Τιμοκράτης τῶν μὲν πολλῶν ἡμῶν τότε,
ὅτε τὴν διπλασίαν εἰσέπραττεν, οὐδ' ἂν παρ' ἑνὸς λαβεῖν
ἠθέλησεν ἐγγυητὰς, μὴ μέχρι τῆς ἐνάτης πρυτανείας,
ἀλλ' οὐδεμιᾶς ἡμέρας, ἀλλ' ἢ διπλᾶ τὰ χρήματ' ἔδει κα-
ταβάλλειν ἢ παραχρῆμα δεδέσθαι. παρεδίδου δ' οὗτος
τοῖς ἕνδεκα τὸν οὐκ ὠφληκότα ἐν τῷ δικαστηρίῳ. νῦν 753
δ' ὅπως ὧν ἂν ὑμεῖς καταγνῶτε ἄδετοι περιίασιν, ὑπεύ-
θυνον αὐτὸν ποιήσας νόμον εἰσενεγκεῖν ἐτόλμησεν.

170 Ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνα καὶ τάδε φήσουσιν ὑπὲρ ὑμῶν πράττειν. εἶτα ταῦθ' ὑμεῖς ἀναδέξεσθε ὑπὲρ ὑμῶν πεπρᾶχθαι, καὶ τὰ τῆς τούτων θρασύτητος καὶ πονηρίας ἔργα πράως οἴσετε; ἀλλὰ μισεῖν ὀφείλετε τοὺς τοιούτους, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μᾶλλον ἢ σώζειν. τὸν γὰρ ὑπὲρ τῆς πόλεως πράττοντά τι καὶ πράων ὑμῶν τευξό-
171 μενον τὸ τῆς πόλεως ἦθος ἔχοντα δεῖ φαίνεσθαι. τοῦτο δ' ἐστὶ τί; τοὺς ἀσθενεῖς ἐλεεῖν, τοῖς ἰσχυροῖς καὶ δυναμένοις μὴ ἐπιτρέπειν ὑβρίζειν, οὐ τοὺς μὲν πολλοὺς ὠμῶς μεταχειρίζεσθαι, κολακεύειν δὲ τὸν ἀεί τι δύνασθαι δοκοῦντα. ὃ σὺ ποιεῖς, ὦ Τιμόκρατες· δι' ἃ πολλῷ μᾶλλον ἂν εἰκότως μὴ ἐθελήσαντες ἀκοῦσαι σοῦ θάνατον καταψηφίσαινθ' οὗτοι ἢ δι' Ἀνδροτίων' ἀφείησαν.

172 Ὅτι τοίνυν οὐδὲ τὴν εἴσπραξιν αὐτὴν ὑπὲρ ὑμῶν πεποίηνται, καὶ τοῦτ' αὐτίκα δὴ μάλα ὑμῖν δῆλον ποιήσω. εἰ γάρ τις ἔροιτο αὐτοὺς πότεροι αὐτοῖς δοκοῦσιν ἀδικεῖν μᾶλλον τὴν πόλιν, οἱ γεωργοῦντες καὶ φειδόμενοι, διὰ παιδοτροφίας δὲ καὶ οἰκεῖα ἀναλώματα καὶ λειτουργίας ἑτέρας ἐλλελοιπότες εἰσφοράν, ἢ οἱ τὰ τῶν ἐθελησάντων εἰσενεγκεῖν χρήματα καὶ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων κλέπτοντες καὶ ἀπολλύντες, οὐκ ἂν εἰς τοῦτο δήπου τόλμης, καίπερ ὄντες ἀναιδεῖς, ἔλθοιεν ὥστε φῆσαι τοὺς τὰ ἑαυτῶν μὴ εἰσφέροντας μᾶλλον
173 ἀδικεῖν ἢ τοὺς τὰ κοινὰ ὑφαιρουμένους. τίνος οὖν ἕνεκ', ὦ Τιμόκρατες καὶ Ἀνδροτίων, ἐτῶν ὄντων πλειόνων ἢ τριάκοντα ἀφ' οὗ ὅ γε ἕτερος ὑμῶν πολιτεύε- 754
ται, καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλῶν μὲν στρατηγῶν ἠδικηκότων τὴν πόλιν, πολλῶν δὲ ῥητόρων, οἳ παρὰ τουτοισὶ κέκρινται, ὧν οἱ μὲν τεθνᾶσιν ἐφ' οἷς ἠδίκουν, οἱ δ' ὑποχωρήσαντες ᾤχοντο καταγνόντες αὑτῶν, οὐδενὸς πώποτε τούτων ἐξητάσθη κατήγορος

ὑμῶν οὐδέτερος, οὐδ᾽ ἀγανακτῶν ὤφθη ὑπὲρ ὧν ἡ
πόλις πάσχοι, ἀλλ᾽ ἐνταῦθ᾽ ἐφάνηθ᾽ ἡμῶν κηδόμενοι,
174 οὓ πολλοὺς ἔδει κακῶς ποιῆσαι; βούλεσθε, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τὸ τούτων αἴτιον ἐγὼ ὑμῖν εἴπω; ὅτι τού-
των μὲν μετέχουσιν ὧν ἀδικοῦσιν ὑμᾶς τινὲς, ἀπὸ δὲ
τῶν εἰσπραττομένων ὑφαιροῦνται· δι᾽ ἀπληστίαν δὲ
τρόπων διχόθεν καρποῦνται τὴν πόλιν. οὔτε γὰρ ῥᾷον
πολλοῖς καὶ μικρὰ ἀδικοῦσιν ἀπεχθάνεσθαι ἢ ὀλίγοις
καὶ μεγάλα, οὔτε δημοτικώτερον δήπου τὰ τῶν πολ-
λῶν ἀδικήμαθ᾽ ὁρᾶν ἢ τὰ τῶν ὀλίγων. ἀλλὰ τοῦτ᾽ αἴ-
175 τιον οὑγὼ λέγω. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς ταῦτα λογιζομένους,
καὶ μεμνημένους ὧν ἂν ἕκαστος ἁμάρτῃ, κολάζειν,
ὅταν λάβητέ τινα, καὶ μὴ τὸν χρόνον, εἰ πολύς ἐστ᾽ ἀπ᾽
ἐκείνου, σκοπεῖν, ἀλλ᾽ εἰ ταῦτ᾽ ἐποίουν. ὡς εἰ νῦν
πράως οἴσετ᾽ ἐφ᾽ οἷς τότ᾽ ἠγανακτεῖτε, δόξετ᾽ ὀργιζό-
μενοι κατεγνωκέναι τὰ χρήματα τούτων, οὐκ ἀδικού-
μενοι. τῶν μὲν γὰρ ὀργιζομένων ἐστὶν ὀξέως τι κακὸν
τὸν λελυπηκότ᾽ ἐργάσασθαι, τῶν δὲ ἀδικουμένων,
ὅταν ποθ᾽ ὑφ᾽ αὑτοῖς λάβωσι τὸν ἠδικηκότα, τότε τιμω-
ρήσασθαι. οὔκουν δεῖ δοκεῖν νῦν μαλακισθέντας τότε
τῶν ὀμωμοσμένων ὅρκων ἀμελήσαντας ὑμῖν αὐτοῖς
χαρίσασθαι παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ μισεῖν καὶ μηδ᾽ ἀνέ- 755
χεσθαι φωνὴν μήτε τούτου μήτ᾽ ἐκείνου, τοιαῦτα πε-
πολιτευμένων.
176 Ἀλλὰ νὴ Δία ταῦτα μόνον τοιοῦτοι γεγόνασιν
ἐν οἷς πεπολίτευνται, ἄλλα δ᾽ ἔσθ᾽ ἃ καλῶς διῳκή-
κασιν· ἀλλὰ καὶ τἄλλα οὕτω προσεληλύθασι πρὸς
ὑμᾶς ὥσθ᾽ ἥκιστα ἐν οἷς ἀκηκόατε ἄξιόν ἐστι μι-
σεῖν αὐτούς. τί γὰρ βούλεσθε εἴπω; τὰ πομπεῖα ὡς
ἐπεσκευάκασι, καὶ τὴν τῶν στεφάνων καθαίρεσιν, ἢ
177 τὴν τῶν φιαλῶν ποίησιν τὴν καλήν; ἀλλ᾽ ἐπὶ τούτοις
γ᾽, εἰ μηδὲν ἄλλο ἠδίκουν τὴν πόλιν, τρὶς, οὐχ ἅπαξ

τεθνάναι δικαίως ἂν μοι δοκοῦσι· καὶ γὰρ ἱεροσυλίᾳ
καὶ ἀσεβείᾳ καὶ κλοπῇ καὶ πᾶσι τοῖς δεινοτάτοις εἰσὶν
ἔνοχοι. τὰ μὲν οὖν πόλλ' ὧν λέγων ἐφενάκιζεν ὑμᾶς
Ἀνδροτίων παραλείψω· φήσας δ' ἀπορρεῖν τὰ φύλλα
τῶν στεφάνων καὶ σαπροὺς εἶναι διὰ τὸν χρόνον, ὥσπερ
ἴων ἢ ῥόδων ὄντας, ἀλλ' οὐ χρυσίου, συγχωνεύειν ἔπει-
σεν. αἱρεθεὶς δ' ἐπὶ ταῦτα προσείλετο τοῦτον τὸν πάν-
178 των τῶν κακῶν κοινωνόν. κᾆτ' ἐπὶ μὲν ταῖς εἰσφοραῖς
τὸν δημόσιον παρεῖναι προσέγραψεν ὡς δὴ δίκαιος ὢν,
ὧν ἕκαστος ἀντιγραφεὺς ἔμελλεν ἔσεσθαι τῶν εἰσενεγ-
κόντων· ἐπὶ τοῖς στεφάνοις δ', οὓς κατέκοπτεν, οὐχὶ
προσήγαγε ταὐτὸ δίκαιον τοῦτο, ἀλλ' αὐτὸς ῥήτωρ,
179 χρυσοχόος, ταμίας, ἀντιγραφεὺς γέγονεν. καὶ μὴν εἰ
μὲν ἅπαντ' ἠξίους, ὅσα πράττεις τῇ πόλει, σαυτῷ πι-
στεύειν, οὐκ ἂν ὁμοίως κλέπτης ὢν ἐφωρῶ· νῦν δ' ἐπὶ
ταῖς εἰσφοραῖς ὃ δίκαιόν ἐσθ' ὁρίσας, μὴ σοὶ πιστεύειν,
ἀλλὰ τοῖς αὑτῆς δούλοις τὴν πόλιν, ὁπότ' ἄλλο τι πράτ-
των καὶ χρήματα κινῶν ἱερὰ, ὧν ἔνια οὐδ' ἐπὶ τῆς ἡμε- 756
τέρας γενεᾶς ἀνετέθη, μὴ προσγραψάμενος τὴν αὐτὴν
φυλακὴν ἥνπερ ἐπὶ τῶν εἰσφορῶν φαίνει, οὐκ ἤδη δῆ-
180 λον δι' ὃ τοῦτ' ἐποίησας; ἐγὼ μὲν οἶμαι. καὶ μὴν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου σκέ-
ψασθε ὡς καλὰ καὶ ζηλωτὰ ἐπιγράμματα τῆς πόλεως
ἀνελὼν ὡς ἀσεβῆ καὶ δεινὰ ἀντεπέγραψεν. οἶμαι γὰρ
ὑμᾶς ἅπαντας ὁρᾶν ὑπὸ τῶν στεφάνων ταῖς χοινικίσι
κάτωθεν γεγραμμένα “οἱ σύμμαχοι τὸν δῆμον ἀνδρα-
“γαθίας ἕνεκ' ἐστεφάνωσαν καὶ δικαιοσύνης” ἢ “οἱ
“σύμμαχοι ἀριστεῖον τῇ Ἀθηναίᾳ ἀνέθεσαν” ἢ κατὰ πό-
λεις “οἱ δεῖνες τὸν δῆμον ἐστεφάνωσαν σωθέντες ὑπὸ
“τοῦ δήμου,” οἷον “Εὐβοεῖς ἐλευθερωθέντες ἐστεφά-
“νωσαν τὸν δῆμον” ἐπεγέγραπτό που, πάλιν “Κόνων
“ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους,” “Χα-

181 "βρίας ἀπὸ τῆς ἐν Νάξῳ ναυμαχίας." τοιαῦτα γὰρ ἦν
τὰ τῶν στεφάνων ἐπιγράμματα. ταῦτα μὲν τοίνυν, ἃ
πρότερον ζῆλον πολὺν εἶχε καὶ φιλοτιμίαν ὑμῖν, ἠφά-
νισται καθαιρεθέντων τῶν στεφάνων· ἐπὶ δὲ ταῖς φιά-
λαις, ἃς ἀντ' ἐκείνων ἐποιήσατο ὑμῖν ὁ πόρνος οὗτος,
"Ἀνδροτίωνος ἐπιμελουμένου ἐποιήθησαν" ἐπιγέγρα-
πται, καὶ οὗ τὸ σῶμα ἡταιρηκότος οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι
εἰς τὰ ἱερὰ εἰσιέναι, τούτου τοὔνομα ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπὶ
τῶν φιαλῶν γεγραμμένον ἐστίν. ὅμοιόν γε, οὐ γάρ;
τοῦτο τοῖς προτέροις ἐπιγράμμασιν, ἃ φιλοτιμίαν ἴσην
182 ἔχον ὑμῖν. τρία τοίνυν ἐκ τούτου τὰ δεινότατ' ἄν τις
ἴδοι πεπραγμέν' αὐτοῖς. τὴν μὲν γὰρ θεὸν τοὺς στε-
φάνους σεσυλήκασι· τῆς πόλεως δὲ τὸν ζῆλον ἠφανί- 757
κασι τὸν ἐκ τῶν ἔργων, ὧν ὑπόμνημα ἦσαν ὄντες οἱ
στέφανοι· τοὺς δ' ἀναθέντας δόξαν οὐ μικρὰν ἀφῄ-
ρηνται, τὸ δοκεῖν ὧν ἂν εὖ πάθωσιν ἐθέλειν μεμνῆ-
σθαι. καὶ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος κακὰ εἰργα-
σμένοι εἰς τοῦτ' ἀναισθησίας καὶ τόλμης προεληλύθα-
σιν ὥσθ' ὁ μὲν οἴεται δι' ἐκεῖνον ὑφ' ὑμῶν σωθήσε-
σθαι, ὁ δὲ παρακάθηται καὶ οὐ καταδύεται τοῖς πεπρα-
183 γμένοις. οὕτω δ' οὐ μόνον εἰς χρήματ' ἀναιδής, ἀλλὰ
καὶ σκαιός ἐστιν ὥστ' οὐκ οἶδεν ἐκεῖνο, ὅτι στέφανοι
μέν εἰσιν ἀρετῆς σημεῖον, φιάλαι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα
πλούτου, καὶ στέφανος μὲν ἅπας, κἂν μικρὸς ᾖ, τὴν
ἴσην φιλοτιμίαν ἔχει τῷ μεγάλῳ, ἐκπώματα δ' ἢ θυ-
μιατήρια ἢ τὰ τοιαῦτα κτήματα, ἐὰν μὲν ὑπερβάλλῃ
τῷ πλήθει, πλούτου τινὰ δόξαν προσετρίψατο τοῖς κε-
κτημένοις, ἐὰν δ' ἐπὶ μικροῖς σεμνύνηταί τις, τοσοῦτ'
ἀπέχει τοῦ τιμῆς τινὸς διὰ ταῦτα τυχεῖν ὥστ' ἀπειρό-
καλος πρὸς ἔδοξεν εἶναι. οὗτος τοίνυν ἀνελὼν τὰ τῆς
δόξης κτήματα τὰ τοῦ πλούτου πεποίηται μικρὰ καὶ
184 ἀνάξια ὑμῶν. καὶ οὐδ' ἐκεῖν' εἶδεν, ὅτι πρὸς μὲν χρη-

μάτων κτῆσιν οὐδεπώποτε ὁ δῆμος ἐσπούδασε, πρὸς δὲ δόξης ὡς οὐδὲ πρὸς ἓν τῶν ἄλλων. τεκμήριον δέ· χρήματα μὲν γὰρ πλεῖστα τῶν Ἑλλήνων ποτὲ σχὼν ἅπανθ' ὑπὲρ φιλοτιμίας ἀνήλωσεν, ὑπὲρ δὲ δόξης εἰσφέρων ἐκ τῶν ἰδίων οὐδένα πώποτε κίνδυνον ἐξέστη. ἀφ' ὧν κτήματ' ἀθάνατ' αὐτῷ περίεστι, τὰ μὲν τῶν ἔργων ἡ μνήμη, τὰ δὲ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐπ' ἐκείνοις σταθέντων τὸ κάλλος, προπύλαια ταῦτα, ὁ παρ- 758
θενών, στοαί, νεώσοικοι, οὐκ ἀμφορίσκοι δύο οὐδὲ χρυσίδες τέτταρες ἢ τρεῖς, ἄγουσα ἑκάστη μνᾶν, ἃς
185 ὅταν σοι δοκῇ, πάλιν γράψεις καταχωνεύειν. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς δεκατεύοντες, οὐδ' ἃ καταράσαιντ' ἂν οἱ ἐχθροὶ ποιοῦντες, διπλᾶς πράττοντες τὰς εἰσφοράς, ταῦτ' ἀνέθεσαν, οὐδ' οἱόσπερ σὺ χρώμενοι συμβούλοις ἐπολιτεύοντο, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς κρατοῦντες, καὶ ἃ πᾶς τις ἂν εὖ φρονῶν εὔξαιτο, τὴν πόλιν εἰς ὁμόνοιαν ἄγοντες, ἀθάνατον κλέος αὐτῶν λελοίπασι, τοὺς ἐπιτηδεύοντας οἷά σοι βεβίωται τῆς ἀγορᾶς εἴργοντες.
186 ὑμεῖς δ' εἰς τοσοῦτον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προήχθητ' εὐηθείας καὶ ῥᾳθυμίας ὥστ' οὐδὲ τοιαῦτ' ἔχοντες παραδείγματα ταῦτα μιμεῖσθε, ἀλλ' Ἀνδροτίων ὑμῖν πομπείων ἐπισκευαστής, Ἀνδροτίων, ὦ γῆ καὶ θεοί. καὶ τοῦτ' ἀσέβημα ἔλαττον τίνος ἡγεῖσθε; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι δεῖν τὸν εἰς ἱερὰ εἰσιόντα καὶ χερνίβων καὶ κανῶν ἁψόμενον, καὶ τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας προστάτην ἐσόμενον οὐχὶ τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἁγνεύειν, ἀλλὰ τὸν βίον ἡγνευκέναι τοιούτων ἐπιτηδευμάτων οἷα τούτῳ βεβίωται.

187 Καὶ περὶ μὲν τούτου κατὰ σχολήν· ἃ δὲ Τιμοκράτει συνερεῖ, πολλὰ λέγειν ἔτι πρὸς τούτοις ἔχων παύσομαι. οἶδα δ' ὅτι, ὡς μὲν οὐκ ἀσύμφορος ὑμῖν ἐστιν ὁ νόμος καὶ παρὰ πάντας τοὺς νόμους εἰσενηνεγμένος

καὶ κατὰ πάντ' ἀδίκως ἔχων, οὐχ ἕξει λέγειν· ἀκουω δ' αὐτὸν λέγειν ὡς ἐκτέτισται τὰ χρήματα Ἀνδροτίωνι καὶ Γλαυκέτῃ καὶ Μελανώπῳ, καὶ ὅτι δεινότατ' ἂν πάθοι πάντων ἀνθρώπων, εἰ πεποιηκότων ἐκείνων τὰ δίκαια, ὑπὲρ ὧν αὐτὸς αἰτίαν ἔχει θεῖναι τὸν νόμον, 759
188 μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἁλίσκοιτο. ἐγὼ δὲ τὸν λόγον ἡγοῦμαι τοῦτον οὐδὲ καθ' ἓν λέγειν ἐνεῖναι τούτῳ. εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τούτων, οὓς τὰ προσήκοντα φῄς πεποιηκέναι, θεῖναι τὸν νόμον ὁμολογεῖς, κατ' ἐκεῖνο προσήκει σε ἁλίσκεσθαι φανερῶς, ὅτι μὴ τιθέναι νόμον, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς πολίταις, ἄντικρυς οἱ κύριοι νόμοι λέγουσι, καθ' οὓς οὗτοι δικάσειν ὀμωμόκασιν.
189 εἰ δὲ τοῦ πᾶσι συμφέροντος ἕνεκα ταῦτα νομοθετῆσαι φήσεις, μὴ λέγε τὴν ἔκτισιν τὴν τούτων· οὐδὲν γὰρ κοινωνεῖ τῷ νόμῳ τῷδε· ἀλλ' ὡς ἐπιτήδειός ἐστι καὶ καλῶς ἔχων ὁ νόμος, τοῦτο δίδασκε. τοῦτο γάρ ἐσθ' ὑπὲρ οὗ συ μὲν εἰσενεγκεῖν φῄς, ἐγὼ δὲ γέγραμμαι τἀναντία φάσκων, κρῖναι δὲ προσήκει τουτουσί. καίτοι καὶ τοῦτ' οὐκ ἀπορήσαιμ' ἂν δεῖξαι, πάντα μᾶλλον ἢ κατὰ τοὺς νόμους πεποιημένους τὴν ἔκτισιν ἐκείνους τὴν τῶν χρημάτων· ἀλλὰ μὴ περὶ τούτων ὑμῶν οἰσόντων τὴν ψῆφον, τί δεῖ ταῦτα λέγοντα ἐνοχλεῖν με νυνί;

190 Οἶμαι τοίνυν αὐτὸν οὐδ' ἐκείνων ἀφέξεσθαι τῶν λόγων, ὡς δεινὰ ἂν πάθοι, εἰ γράψας ὅπως Ἀθηναίων μηδεὶς δεθήσεται αὐτὸς πείσεταί τι κακόν, καὶ ὅτι τοὺς νόμους ὡς πραοτάτους καὶ μετριωτάτους εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων μάλιστ' ἐστίν. πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους βέλτιον προακηκοέναι μικρὰ πάντας ὑμᾶς, ἵν'
191 ἧττον ἐξαπατᾶσθε. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ, ὅπως μηδεὶς δεθήσεται Ἀθηναίων, μὴ λανθανέτω ψευδόμενος ὑμᾶς. οὐ γὰρ τοῦτο τέθεικεν, ἀλλ' ὅπως ὑμεῖς ἄκυροι τῶν 760

προστιμημάτων ἔσεσθε· καὶ τὴν μεθ᾽ ὅρκου καὶ λόγου
καὶ κρίσεως ψῆφον ἐνηνεγμένην ἀνάδικον καθίστησιν.
μὴ δὴ ταῦθ᾽ ὑμῖν τῶν ἐκ τοῦ νόμου ῥημάτων ἐκλέξας
λεγέτω, ἃ φιλανθρωπότατ᾽ ἐστὶν ἀκοῦσαι· ἀλλ᾽ ὅλον
δεικνύτω τὸν νόμον ἑξῆς, καὶ τὰ συμβαίνοντ᾽ ἐξ αὐτοῦ
σκοπεῖν ἐάτω. εὑρήσετε γὰρ ταῦτ᾽ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω,
192 καὶ οὐχ ἅ φησιν οὗτος. ἀλλὰ μὴν πρός γε τὸ τοῖς πολ-
λοῖς συμφέρειν τοὺς νόμους πράους καὶ μετρίους εἶναι
τάδε χρὴ σκοπεῖν. ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δύο εἴδη,
περὶ ὧν εἰσιν οἱ νόμοι κατὰ πάσας τὰς πόλεις· ὧν τὸ
μέν ἐστι, δι᾽ ὧν χρώμεθα ἀλλήλοις καὶ συναλλάττομεν
καὶ περὶ τῶν ἰδίων ἃ χρὴ ποιεῖν διωρίσμεθα καὶ ζῶμεν
ὅλως τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, τὸ δ᾽, ὃν τρόπον δεῖ τῷ
κοινῷ τῆς πόλεως ἕνα ἕκαστον ἡμῶν χρῆσθαι, ἂν πολι-
193 τεύεσθαι βούληται καὶ φῇ κήδεσθαι τῆς πόλεως. ἐκεί-
νους μὲν τοίνυν τοὺς νόμους, τοὺς περὶ τῶν ἰδίων,
ἠπίως κεῖσθαι καὶ φιλανθρώπως ὑπὲρ τῶν πολλῶν
ἐστί· τούσδε δὲ τοὺς περὶ τῶν πρὸς τὸ δημόσιον τοὐ-
ναντίον, ἰσχυρῶς καὶ χαλεπῶς ἔχειν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν·
οὕτω γὰρ ἂν ἥκισθ᾽ οἱ πολιτευόμενοι τοὺς πολλοὺς
ὑμᾶς ἀδικοῖεν. ὅταν δὴ τούτῳ τῷ λόγῳ χρῆται, ἐπὶ
ταῦτα ἀπαντᾶτε, ὅτι τοὺς νόμους οὐκ ἐκείνους τοὺς
ὑπὲρ ὑμῶν πράους ποιεῖ, ἀλλὰ τούσδε οἳ τοῖς πολι-
τευομένοις φόβον παρέχουσιν.

194 Πολλὰ δ᾽ ἄν τις ἔχοι λέγειν, εἰ καθ᾽ ἕκαστον ὧν
ἐρεῖ δεικνύναι βούλοιτο φενακισμοῦ καὶ παρακρού-
σεως ἕνεκα ῥηθησόμενα. ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ παρήσω,
κεφάλαιον δ᾽ ὑμῖν ὃ μνημονεύσετε ἐρῶ. σκοπεῖτ᾽ ἐν 761
ἅπασι τοῖς λόγοις, ὁπόσους ἂν λέγῃ, εἴ τι δυνήσεται
τοιοῦτον εἰπεῖν, δι᾽ οὗ διδάξει ὡς ἔστι δίκαιον τὸν τι-
θέντα νόμον ταὐτὰ προστάξαι περὶ τῶν παρεληλυθό-
των καὶ πρότερον τέλος ἐσχηκότων ποιεῖν καὶ περὶ τῶν

μελλόντων γενήσεσθαι· πάντων γὰρ ὄντων αἰσχρῶν καὶ
δεινῶν τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ νόμῳ, τοῦτο δεινότατον
195 καὶ μάλιστα παράνομον γέγραπται. εἰ δὲ μήθ' οὗτος μήτ'
ἄλλος μηδεὶς τοῦτο δυνήσεται δεῖξαι, εἰδέναι χρὴ σα-
φῶς φενακιζομένους, καὶ λογίζεσθαι πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς
ἐκ τίνος ποτ' ἐπῆλθε τούτῳ τοιαῦτα νομοθετεῖν. οὐ
προῖκα, ὦ Τιμόκρατες, πόθεν; οὐδ' ὀλίγου δεῖ τοῦτον
ἔθηκας τὸν νόμον· οὐδεμίαν γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοις ἄλλην
πρόφασιν, δι' ἣν τοιοῦτον ἐπήρθης εἰσενεγκεῖν νόμον,
ἢ τὴν σαυτοῦ θεοῖς ἐχθρὰν αἰσχροκερδίαν· οὔτε γὰρ
συγγενὴς οὔτ' οἰκεῖος οὔτ' ἀναγκαῖος ἦν σοι τούτων
196 οὐδείς, οὐδ' ἐκεῖν' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ἐλεήσας δεινὰ
πάσχοντας ἀνθρώπους εἵλου διὰ ταῦτα βοηθεῖν αὐ-
τοῖς. οὔτε γὰρ τὸ τὰ τούτων πολλοστῷ χρόνῳ μόλις
ἄκοντας, ἐν τρισὶν ἐξελεγχθέντας δικαστηρίοις, κατα-
τιθέναι, τοῦθ' ἡγήσω τὸ δεινὰ πάσχειν εἶναι· ποιεῖν
γάρ ἐστι τοῦτό γε δεινά, καὶ παροξύνειε μᾶλλον ἄν
τινα μισεῖν ἢ προτρέψειεν ἐλεεῖν· οὔτ' ἄλλως πρᾶος καὶ
φιλάνθρωπος σύ τις τῶν ἄλλων διαφόρως ὢν ἐλεεῖς
197 αὐτούς· οὐ γάρ ἐστι τῆς αὐτῆς ψυχῆς Ἀνδροτίωνα μὲν
καὶ Μελάνωπον καὶ Γλαυκέτην ἐλεεῖν, ἃ κλέψαντες
εἶχον εἰ καταθήσουσι, τουτωνὶ δὲ τοσούτων ὄντων καὶ
τῶν ἄλλων πολιτῶν, ὧν ἐπὶ τὰς οἰκίας ἐβάδιζες σὺ 762
τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς ἀποδέκτας ἔχων καὶ τοὺς ὑπηρέ-
τας, μηδένα πώποτ' ἐλεῆσαι, ἀλλὰ θύρας ἀφαιρεῖν καὶ
στρώμαθ' ὑποσπᾶν καὶ διάκονον, εἴ τις ἐχρῆτο,
ταύτην ἐνεχυράζειν· ἃ σὺ πάντ' ἐποίεις ἐνιαυτὸν ὅλον
198 μετ' Ἀνδροτίωνος. πολλῷ γὰρ δήπου σχετλιώτερ' ἐπά-
σχεθ' ὑμεῖς, καὶ πολὺ μᾶλλον ἂν εἰκότως ἠλέεις τού-
τους, οἳ δι' ὑμᾶς, ὦ κατάρατε, τοὺς λέγοντας οὐδ'
ὁτιοῦν εἰσφέροντες παύονται. καὶ οὐκ ἀπόχρη τοῦτ',
ἀλλὰ καὶ διπλᾶ πράττονται, καὶ ταῦθ' ὑπὸ σοῦ καὶ

Ἀνδροτίωνος, οἳ μίαν εἰσφορὰν οὐδεπώποτ᾽ εἰσενηνό-
199 χατε. τηλικοῦτο τοίνυν ἐφρόνησεν οὗτος ὡς ἄρ᾽ οὐδὲ
δίκην τούτων οὐδεμίαν δώσων, ὥστε μόνος δέκα τῶν
συναρχόντων ὄντων κοινῇ τὸν λόγον ἐγγράψαι μετ᾽
Ἀνδροτίωνος ἐτόλμησε· προῖκα γάρ, οὐδὲν ὠφελού-
μενος, ὑμῖν Τιμοκράτης ἀπεχθάνεται καὶ νόμους εἰσ-
φέρει πᾶσιν ἐναντίους, τὸ τελευταῖον δὲ καὶ αὑτοῦ
νόμῳ προτέρῳ, ὃ μὰ τὴν Ἀθηνᾶν οὐδ᾽ ὑμᾶς οἶμαι λαν-
θάνειν.
200 Ὃ τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ μάλιστ᾽ ἄξιον ὀργῆς εἶναι,
φράσω καὶ οὐκ ἀποτρέψομαι, ὅτι ταῦτ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, πράττων ἐπ᾽ ἀργυρίῳ, καὶ προῃρημένος ὡς ἀλη-
θῶς μισθαρνεῖν, οὐκ εἰς ἃ καὶ συγγνώμην ἀκούσας
ἄν τις ἔσχε, ταῦτ᾽ ἀναλίσκει. ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τί; ὁ πατὴρ,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὁ τούτου τῷ δημοσίῳ ὀφείλει· καὶ
οὐκ ὀνειδίζων ἐκείνῳ λέγω, ἀλλ᾽ ἀναγκαζόμενος· καὶ
201 οὗτος ὁ χρηστὸς περιορᾷ. καίτοι ὅστις μέλλων κληρο-
νομήσειν τῆς ἀτιμίας, ἂν ἐκεῖνός τι πάθῃ, μὴ οἴεται
δεῖν ἐκτῖσαι, ἀλλὰ κερδαίνειν, ὃν ἐκεῖνος ζῇ χρόνον,
ἀξιοῖ τοῦτο τὸ κέρδος, τίνος ἂν ὑμῖν ἀποσχέσθαι δοκεῖ;
καὶ τὸν μὲν πατέρα οὔτ᾽ ἐλεεῖς οὔτε δεινά σοι δοκεῖ 763
πάσχειν, εἰ σοῦ λαμβάνοντος καὶ χρηματιζομένου ἀπὸ
τῶν εἰσφορῶν ὧν εἰσέπραττες, ἀπὸ τῶν ψηφισμάτων
ὧν γράφεις, ἀφ᾽ ὧν εἰσφέρεις νόμων, διὰ μικρὸν ἀρ-
γύριον μὴ μετέχει τῆς πόλεως, ἑτέρους δ᾽ ἐλεῆσαί τινας
202 φῄς; ἀλλὰ νὴ Δία τὴν ἀδελφὴν καλῶς διῴκηκεν. ἀλλ᾽
εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο ἠδίκει, κατὰ τοῦτ᾽ ἄξιός ἐστ᾽ ἀπολω-
λέναι· πέπρακε γὰρ αὐτὴν, οὐκ ἐκδέδωκε. τῶν γὰρ
ὑμετέρων ἐχθρῶν ἑνὶ, Κερκυραίῳ τινὶ τῶν νῦν ἐχόν-
των τὴν πόλιν, καταλύοντι παρ᾽ αὐτῷ, ὅτε δεῦρο πρε-
σβεύοι, καὶ βουληθέντι λαβεῖν αὐτήν (ἐξ οὗ δὲ τρόπου,
παραλείψω) λαβὼν ἀργύριον δέδωκε· καὶ νῦν ἐστιν

203 ἐν Κερκύρᾳ. ὃς οὖν τὴν μὲν ἀδελφὴν ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ φη-
σὶ μὲν ἐκδοῦναι, πέπρακε δὲ τῷ ἔργῳ, τὸν δὲ αὑτοῦ
πατέρα οὕτω γηροτροφεῖ, κολακεύει δὲ καὶ μισθοῦ
γράφει καὶ πολιτεύεται, τοῦτον ὑμεῖς λαβόντες οὐκ
ἀποκτενεῖτε; δόξετε ἄρα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κρίσεις
βούλεσθαι καὶ πράγματ᾽ ἔχειν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπηλλάχθαι
τῶν πονηρῶν.

204 Καὶ μὴν ὅτι μὲν προσήκει πάντας κολάζειν τοὺς
ἀδικοῦντας, εὖ οἶδ᾽ ὅτι πάντες ἄν, εἴ τις ἔροιτο, φή-
σαιτε· ὅσῳ δὲ μάλιστα τοῦτον, ὃς νόμον εἰσενήνοχεν
ἐπὶ βλάβῃ τοῦ πλήθους, ἐγὼ πειράσομαι διδάξαι. τῶν
μὲν γὰρ κλεπτῶν καὶ λωποδυτῶν καὶ τὰ τοιαῦτα κα-
κουργούντων ἕκαστος πρῶτον μὲν ὡς ἀληθῶς τὸν ἐν-
τυχόντ᾽ ἀδικεῖ, καὶ οὐκ ἂν οἷός τ᾽ εἴη πάντας ἐκδύειν
οὐδὲ τὰ πάντων ὑφελέσθαι, εἶτα καταισχύνει τὴν αὑ-
205 τοῦ δόξαν καὶ τὸν βίον μόνον. εἰ δέ τις εἰσφέρει νόμον
ἐξ οὗ τοῖς ὑμᾶς βουλομένοις ἀδικεῖν ἡ πᾶσα ἐξουσία
καὶ ἄδεια γενήσεται, οὗτος ὅλην ἀδικεῖ τὴν πόλιν καὶ 764
καταισχύνει πάντας· νόμος γὰρ αἰσχρὸς ὅταν κύριος
ᾖ, τῆς πόλεως ὄνειδός ἐστι τῆς θεμένης, καὶ βλάπτει
πάντας ὅσοι περ ἂν αὐτῷ χρῶνται. τὸν οὖν καὶ βλά-
πτειν ὑμᾶς καὶ δόξης ἀναπιμπλάναι φαύλης ἐπιχει-
206 ροῦντα, τοῦτον οὐ τιμωρήσεσθε λαβόντες; καὶ τί φή-
σετε; γνοίη δ᾽ ἄν τις οὕτω μάλισθ᾽ ἡλίκα πράγματα
συσκευάσας γέγραφεν αὐτὸν, καὶ ταῦθ᾽ ὡς ὑπεναντία
τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ, εἰ λογίσαιτο ὅτι πάντες, ὅταν
που καταλύοντες τὸν δῆμον πράγμασιν ἐγχειρῶσι
νεωτέροις, τοῦτο ποιοῦσι πρῶτον ἁπάντων, ἔλυσαν
τοὺς πρότερον νόμῳ δι᾽ ἁμαρτίαν τινὰ ταύτην ὑπέ-
207 χοντας τὴν δίκην. πῶς οὖν οὐκ ἄξιος οὗτος, εἰ δυνα-
τὸν, τρὶς, οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι, ὃς εἷς ὢν καὶ οὐ δήπου
μέλλων καταλύειν ὑμᾶς, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὸς ἐν

ὑμῖν, ἂν τὰ δίκαια καὶ τὰ προσήκοντα ποιῆτε, ἀπολέσθαι, ὅμως ἐμιμήσατο τοῦτο τἀδίκημα, καὶ διὰ τοῦ νόμου λύειν ἠξίωσεν οὓς δέδεκε τὰ δικαστήρια, γράψας ἀναιδῶς, εἴ τινι προστετίμηται δεσμοῦ κἂν τὸ λοι-
208 πόν τινι προστιμήσητε, τοῦτον ἀφεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ αὐτίκα δὴ μάλα κραυγὴν ἀκούσαιτε πρὸς τῷ δικαστηρίῳ, εἶτ' εἴποι τις ὡς ἀνέῳκται τὸ δεσμωτήριον, οἱ δὲ δεσμῶται φεύγουσιν, οὐδεὶς οὔτε γέρων οὔτ' ὀλίγωρος οὕτως ὅστις οὐχὶ βοηθήσειεν ἂν καθ' ὅσον δύναται. εἰ δὲ δή τις εἴποι παρελθὼν ὡς ὁ τούτους ἀφείς ἐστιν οὑτοσὶ, οὐδὲ λόγου τυχὼν εὐθὺς ἂν ἀπαχθεὶς θανάτῳ
209 ζημιωθείη. νῦν τοίνυν ἔχετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτον, ὃς οὐχὶ λάθρᾳ πεποίηκε τοῦτο, ἀλλὰ φενακίσας καὶ παρακρουσάμενος ὑμᾶς νόμον τέθεικε φανερῶς, 765
ὃς οὐκ ἀνοίγνυσι τὸ δεσμωτήριον, ἀλλὰ καθαιρεῖ, προσπεριείληφε δὲ καὶ τὰ δικαστήρια. τίς γὰρ ἢ τούτων ἢ ἐκείνων χρεία, ὅταν οἷς τετίμηται δεσμοῦ λύωνται, κἂν τὸ λοιπὸν τιμήσητέ τῳ, μηδὲν ὑμῖν ᾖ πλέον;

210 Δεῖ τοίνυν ὑμᾶς κἀκεῖνο σκοπεῖν, ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων πολλάκις εἰσὶν ἐψηφισμένοι τοῖς νόμοις χρῆσθαι τοῖς ὑμετέροις, ἐφ' ᾧ φιλοτιμεῖσθε ὑμεῖς, εἰκότως· ὃ γὰρ εἰπεῖν τινά φασιν ἐν ὑμῖν, ἀληθὲς εἶναί μοι δοκεῖ, ὅτι τοὺς νόμους ἅπαντες ὑπειλήφασιν, ὅσοι σωφρονοῦσι, τρόπους τῆς πόλεως. χρὴ τοίνυν σπουδάζειν ὅπως ὡς βέλτιστοι δόξουσιν εἶναι, καὶ τοὺς λυμαινομένους καὶ διαστρέφοντας αὐτοὺς κολάζειν, ὡς εἰ καταρρᾳθυμήσετε, τῆς φιλοτιμίας τε ταύτης ἀποστερήσεσθε καὶ κατὰ τῆς πόλεως δόξαν οὐ χρηστὴν
211 ποιήσετε. καὶ μὴν εἰ Σόλωνα καὶ Δράκοντα δικαίως ἐπαινεῖτε, οὐκ ἂν ἔχοντες εἰπεῖν οὐδετέρου κοινὸν εὐεργέτημ' οὐδὲν πλὴν ὅτι συμφέροντας ἔθηκαν καὶ καλῶς ἔχοντας νόμους, δίκαιον δήπου καὶ τοῖς ὑπεναν-

τίως τιθεῖσιν ἐκείνοις ὀργίλως ἔχοντας καὶ κολάζοντας
φαίνεσθαι. οἶδα δὲ Τιμοκράτην, ὅτι τὸν νόμον εἰσενή-
νοχε τοῦτον οὐχ ἥκισθ' ὑπὲρ αὑτοῦ· πολλὰ γὰρ ἡγεῖ-
το πολιτεύεσθαι παρ' ὑμῖν ἄξια δεσμοῦ.

212 *Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν κἀκεῖνο διηγήσασθαι, ὅ*
φασί ποτ' εἰπεῖν Σόλωνα κατηγοροῦντα νόμον τινὸς
οὐκ ἐπιτήδειον θέντος. λέγεται γὰρ τοῖς δικασταῖς
αὐτὸν εἰπεῖν, ἐπειδὴ τἄλλα κατηγόρησεν, ὅτι νόμος
ἐστὶν ἁπάσαις ὡς ἔπος εἰπεῖν ταῖς πόλεσιν, ἐάν τις τὸ
νόμισμα διαφθείρῃ, θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι. ἐπε-
ρωτήσας δὲ εἰ δίκαιος αὐτοῖς καὶ καλῶς ἔχων ὁ νόμος
213 *φαίνεται, ἐπειδὴ φῆσαι τοὺς δικαστάς, εἰπεῖν ὅτι αὐ-* 766
τὸς ἡγεῖται ἀργύριον μὲν νόμισμ' εἶναι τῶν ἰδίων συν-
αλλαγμάτων ἕνεκα τοῖς ἰδιώταις εὑρημένον, τοὺς δὲ
νόμους ἡγοῖτο νόμισμα τῆς πόλεως εἶναι. δεῖν δὴ τοὺς
δικαστὰς πολλῷ μᾶλλον, εἴ τις ὃ τῆς πόλεώς ἐστι νόμι-
σμα, τοῦτο διαφθείρει καὶ παράσημον εἰσφέρει, μισεῖν
καὶ κολάζειν, ἢ εἴ τις ἐκεῖνο ὃ τῶν ἰδιωτῶν ἐστίν.
214 *προσθεῖναι δὲ τεκμήριον τοῦ καὶ μεῖζον εἶναι τἀδίκημα*
τὸ τοὺς νόμους διαφθείρειν ἢ τὸ ἀργύριον, ὅτι ἀργυρίῳ
μὲν πολλαὶ τῶν πόλεων καὶ φανερῶς πρὸς χαλκὸν καὶ
μόλυβδον κεκραμένῳ χρώμεναι σῴζονται καὶ οὐδ' ὁτι-
οῦν παρὰ τοῦτο πάσχουσι, νόμοις δὲ πονηροῖς χρώμενοι
καὶ διαφθείρεσθαι τοὺς ὄντας ἐῶντες οὐδένες πώποτ'
ἐσώθησαν. ταύτῃ μέντοι τῇ κατηγορίᾳ Τιμοκράτης
ἔνοχος καθέστηκε νυνί, καὶ δικαίως ἂν ὑφ' ὑμῶν τοῦ
προσήκοντος τύχοι τιμήματος.

215 *Χρὴ μὲν οὖν πᾶσιν ὀργίλως ἔχειν, ὅσοι τιθέασι*
νόμους αἰσχροὺς καὶ πονηρούς, μάλιστα δὲ τούτοις οἳ
τοὺς τοιούτους τῶν νόμων διαφθείρουσι, δι' ὧν ἔστιν
ἢ μικρὰν ἢ μεγάλην εἶναι τὴν πόλιν. εἰσὶ δ' οὗτοι τί-
νες; οἵ τε τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρούμενοι καὶ ὅσοι τοῖς

216 ἐπιεικέσι τιμάς τινας διδόασιν. εἰ γὰρ ἅπαντες προ-
θυμηθεῖεν ποιεῖν ἀγαθόν τι τὸ κοινὸν, τὰς τιμὰς καὶ
τὰς δωρεὰς τὰς ὑπὲρ τούτων ζηλώσαντες, καὶ πάντες
ἀποσταῖεν τοῦ κακουργεῖν [ἢ κακόν τι πράττειν], τὰς
βλάβας καὶ τὰς ζημίας τὰς ἐπὶ τούτοις κειμένας φοβη-
θέντες, ἔσθ' ὅ τι κωλύει τὴν πόλιν μεγίστην εἶναι; οὐ
τριήρεις ὅσας οὐδεμία πόλις Ἑλληνὶς κέκτηται; οὐχ
ὁπλίτας; οὐχ ἱππέας; οὐ προσόδους; οὐ τόπους; οὐ 767
λιμένας; ταῦτα δὲ πάντα τί σώζει καὶ συνέχει; οἱ νό-
μοι· κατὰ γὰρ τούτους οὔσης τῆς πολιτείας ἔστι ταῦτα
217 χρήσιμα τῷ κοινῷ. εἰ δὲ τοὐναντίον γένοιτο τοῖς χρη-
στοῖς μὲν μηδ' ὁτιοῦν πλέον, τοῖς δ' ἀδικοῦσιν ἄδεια
ὅσην Τιμοκράτης γέγραφε, πόση ταραχὴ γένοιτ' ἂν
εἰκότως; εὖ γὰρ ἴσθ' ὅτι τούτων ὧν διεξῆλθον κτη-
μάτων, οὐδ' εἰ δὶς γένοιθ' ὅσα νῦν ἐστιν, οὐδ' ὁτιοῦν
ἂν ὄφελος εἴη. οὗτος τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ φαίνε-
ται κακῶς ἐπιχειρῶν ὑμᾶς ποιεῖν, δι' οὗ τοῖς ἀδικεῖν
ἐπιχειροῦσιν εἰσὶν αἱ τιμωρίαι.

218 Πάντων οὖν ἕνεκα τῶν εἰρημένων ἄξιον ὀργισθῆ-
ναι καὶ κολάσαι καὶ παράδειγμα ποιῆσαι τοῦτον τοῖς
ἄλλοις· ὡς τὸ πράως ἔχειν τοῖς τοιούτοις, καὶ καταψη-
φίζεσθαι μὲν, ὀλίγου δὲ τιμᾶν, ἐθίζειν καὶ προδιδά-
σκειν ἔστ' ἀδικεῖν ὑμᾶς ὡς πλείστους.

XXV.

ΚΑΤΑ ΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣ Α.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Πυθάγγελος καὶ Σκάφων ἰδόντες Ἱεροκλέα φέροντα ἱερὰ ἱμάτια, ἐφ' οἷς καὶ χρυσᾶ γράμματα ἦν δηλοῦντα τοὺς ἀνα-

θέντας, ἀπάγουσι πρὸς τοὺς πρυτάνεις ὡς ἱερόσυλον, οἱ δὲ
τῇ ὑστεραίᾳ καθιστᾶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. κἀκεῖνος ὑπὸ
τῆς ἱερείας ἔφη πεμφθεὶς λαβεῖν τὰ ἱμάτια, ἵνα κομίσῃ πρὸς
τὸ ἱερὸν κυνηγέσιον. ἐνταῦθα Ἀριστογείτων γράφει ψήφι-
σμα πρῶτον μὲν ἀπροβούλευτον, ἔπειτα δεινότατον, κελεῦον,
ἐὰν μὲν ὁμολογῇ τὰ ἱμάτια ἐξενεγκεῖν, ἀποθανεῖν αὐτὸν αὐ- 768
τίκα, ἐὰν δ' ἀρνῆται, κρίνεσθαι· ἐξ οὗ συνέβαινεν αὐτῷ
ὁμολογήσαντι μὲν τἀληθὲς παραχῆμα τεθνάναι, ἐξάρνῳ δὲ
γενομένῳ μετ' ὀλίγον τοῦτο παθεῖν. τοῦτο τὸ ψήφισμα γρα-
ψάμενος παρανόμων Φανόστρατος ὁ Ἱεροκλέους τοῦ κινδυ-
νεύοντος πατήρ, συγκατηγορήσαντος τοῦ Δημοσθένους, αἱρεῖ
παρανόμων, καὶ τιμᾷ τὸ δικαστήριον Ἀριστογείτονι πέντε
ταλάντων. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ὄφλημα Ἀριστογείτονι γίνε-
ται· ἔπειτα Ἡγήμονα γραψάμενος καὶ τὸν ἀγῶνα ἀποδόμε-
νος ὦφλε χιλίας. οὐκ ἀποδόντος δ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὡρισμέ-
νην προθεσμίαν διπλοῦται τὰ ὀφλήματα κατὰ τὸν νόμον,
καὶ γίνεται δέκα τάλαντα καὶ δισχίλιαι δραχμαί. ὑπὲρ τού-
των τῶν χρημάτων ἀπογράφει τι εἰς τὸ δημόσιον χωρίον ἑαυ-
τοῦ, καὶ τὸ χωρίον τοῦτο Εὔνομος ὠνεῖται ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,
τάξιν αἰτησάμενος τοῦ ὀφλήματος, ὥστε ἐν δέκα ἔτεσιν ἐκτῖ-
σαι τὸ σύμπαν, καθ' ἕκαστον ἔτος τιθεὶς τὸ ἐπιβάλλον μέρος.
δύο μὲν δὴ καταβολὰς ἀπήνεγκε, τάλαντα δύο καὶ δραχμὰς
τετρακοσίας· τὸ δὲ λοιπὸν ὀφείλεται, τάλαντα ὀκτὼ καὶ δρα-
χμαὶ χίλιαι καὶ ἑξακόσιαι. δοκῶν οὖν ἔχειν ὁ Ἀριστογείτων
τοῦ λέγειν ἐξουσίαν καὶ μηκέτι ὀφείλειν, ἐπειδὴ χρήστην ἀντ-
έδωκε τῇ πόλει, καὶ ἐγράφετο πολλοὺς καὶ ἐδημηγόρει, τῶν
νόμων τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ, μέχρι ἂν ἐκτίσῃ, ποιούν-
των ἄτιμον. διόπερ αὐτὸν οἱ περὶ Λυκοῦργον ἐνέδειξαν ὡς
οὐκ ἐξὸν λέγοντα. οὐκ ἐξαληλιμμένου τοίνυν ἐξ ἀκροπόλεως
Ἀριστογείτονος, ἀλλ' ἔτι τοῦ ὀφλήματος ἐγγεγραμμένου, χρή-
στου δὲ καταστάντος τοῦ τὸ χωρίον ὠνησαμένου, ζήτημα συν- 769
ίσταται πότερον ὁ πριάμενος τὸ χωρίον ὀφείλει μόνον ἢ καὶ
ὁ πρῶτος ὀφλών, ἄχρι ἂν ἐκτισθῇ τὸ χρέος. περὶ μὲν δὴ τὰ
δύο ὀφλήματα τοῦτο συνίσταται τὸ ζήτημα· φασὶ δὲ αὐτὸν
οἱ κατήγοροι καὶ τρίτον ὀφείλειν ὄφλημα τῷ δημοσίῳ. πρὸς
τοῦτο Ἀριστογείτων ἀνθιστάμενος φησὶν ἀδίκως ἐγγεγρά-
φθαι καὶ διὰ τοῦτο δίκην λαχεῖν Ἀρίστωνι τῷ ἐγγράψαντι.

Δημοσθένης δὲ καὶ Λυκοῦργος περὶ μὲν τοῦ δικαίαν ἢ μὴ γεγενῆσθαι τὴν ἐγγραφὴν οὐδὲν λέγουσι, φασὶ δὲ "ὅταν ἕλῃ "τὸν Ἀρίστωνα, τότε Ἀριστογείτων μὲν ἐξαλειφθήσεται, ἐκεῖ- "νος δὲ ἐγγραφήσεται κατὰ τὸν νόμον· πρὶν δὲ κριθῆναι τὸ "πρᾶγμα, οὐ προσήκει λέγειν τὸν τάχα δικαίως ἐγγεγραμμέ- "νον καὶ ψευδῶς ἐγκαλοῦντα τῷ Ἀρίστωνι." ταῦτα μὲν δὴ τὰ ζητήματα τῆς ὑποθέσεως. ἐνηγώνισται δ' αὐτοῖς ὁ Λυκοῦργος, ἅτε πρότερος λέγων· τῷ Δημοσθένει δὲ περὶ μὲν τούτων βραχὺς πάνυ λόγος γέγονεν ὡς προειλημμένων, ὁ δὲ ὅλος αὐτῷ λόγος τοῦ Ἀριστογείτονος βίου κατηγορίαν περιέχει.

Διονύσιος δὲ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς οὐ δέχεται τούτους τοὺς λόγους Δημοσθένους εἶναι, ἐκ τῆς ἰδέας τεκμαιρόμενος. οἱ δέ φασιν ἐπίτηδες τὸν ῥήτορα τοιούτῳ χαρακτῆρι κεχρῆσθαι, ζηλώσαντα Λυκοῦργον εὐδοκιμοῦντα παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. οἱ δὲ, ἐπειδὴ κατὰ τὸν τῆς ἡλικίας χρόνον τὴν πρωτολογίαν ἔλαβε Λυκοῦργος καὶ πᾶσι τοῖς κεφαλαίοις αὐτὸς ἐχρήσατο, ὁ Δημοσθένης ἠναγκάσθη λοιπὸν φιλοσοφώτερον μετελθεῖν καὶ περιοδικῶς. ἄλλοι δὲ τὸν μὲν πρότερον δέχονται Δημοσθένους εἶναι, τὸν δὲ δεύτερον οὐδαμῶς, οὐδὲν ἄξιον ἔχοντα 77(
τοῦ ῥήτορος.

Πάλαι καθήμενος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ κατηγοροῦντος ἀκούων, ὥσπερ ὑμεῖς, Λυκούργου, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς αὐτὸν ἡγούμην λέγειν, ἓν δὲ τεθαύμακα ὁρῶν ὑπερδιατεινόμενον, εἰ ἀγνοεῖ, ὅτι οὔτε παρὰ τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ λόγους εἰρημένους οὔτε παρὰ τοὺς ὑπ' ἐμοῦ μέλλοντας ῥηθήσεσθαι τὰ τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος δίκαιά ἐστιν ἰσχυρὰ, ἀλλ' ὡς ἂν ἕκαστος ὑμῶν ἔχῃ
2 πρὸς τὸ ἢ δυσχεραίνειν ἢ προσίεσθαι πονηρίαν. καὶ ἔγωγ' ὑπολαμβάνω τὴν μὲν κατηγορίαν καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος ἔθους ἕνεκα καὶ τῆς ὑμετέρας ἀκροάσεως δεῖν ποιήσασθαι, κεκρίσθαι δὲ τοῦτο τὸ πρᾶγμα πάλαι ὑπὸ τῆς ἑκάστου φύσεως οἴκοθεν, καὶ νυνὶ εἰ μέν εἰσιν ὑμῶν οἱ πλείους οἷοι τοὺς πονηροὺς φιλεῖν καὶ σῴζειν,

μάτην ἐρραψῳδηκότας ἡμᾶς ἔσεσθαι, εἰ δ' οἷοι μισεῖν, δίκην, ἐὰν θεὸς θέλῃ, τοῦτον δώσειν.

3 Πολλῶν δὲ λόγων εἰρημένων καὶ πάντων καλῶς, οὐκ ὀκνήσω πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν ἅ γ' ἐμοὶ φαίνεται. ἐμοὶ γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν ἐοικέναι δοκεῖ τοῖς ἄλλοις ὁ παρὼν ἀγών. σκοπεῖτε δ' οὑτωσί. πρὸς ἅπαντ' ἔρχονται τὰ δικαστήρια οἱ μὲν δικασταὶ παρὰ τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος τὸ πρᾶγμα μαθησόμενοι περὶ οὗ δεή- 771
σει τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν αὐτοὺς, οἱ δ' ἀντίδικοι μεθ' ἑαυτοῦ δείξων ἑκάτερος ὄντα τὰ τῶν νόμων δίκαια
4 ἰσχυρά. τὰ δὲ τούτου τοῦ ἀγῶνος πῶς ἔχει; οἱ μὲν δικάσοντες ὑμεῖς ἥκετε μᾶλλον ἡμῶν τῶν κατηγόρων εἰδότες καὶ ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ τοῦτον καὶ ἐγγεγραμμένον ἐν ἀκροπόλει, οὐκ ἐξὸν αὐτῷ λέγειν· ὥσθ' ἕκαστον ὑμῶν κατηγόρου τάξιν ἔχειν καὶ τὸ πρᾶγμα εἰδέ-
5 ναι, μὴ μαθεῖν δεῖσθαι. ὁ δὲ κρινόμενος τῶν μὲν εἰς σωτηρίαν φερόντων ἀλλ' οὐδ' ὁτιοῦν πάρεστιν ἔχων, οὐ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ πράγματος λόγους δικαίους, οὐ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀνθρώπινον, οὐκ ἄλλ' οὐδ' ὁτιοῦν ἀγαθόν· δι' ἃ δ' ἂν καὶ μηδ' ὁτιοῦν ἀδικῶν τις ἔδεισε, διὰ ταῦθ' οὗτος οἴεται σωθήσεσθαι· ἐν γὰρ τῇ τῆς πο-
6 νηρίας ὑπερβολῇ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἔχει. οὕτω δ' ἐχόντων τούτων, δοκεῖ μοί τις οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν εἰπὼν ὅτι νυνὶ κρίνεται μὲν Ἀριστογείτων, δοκιμάζεσθε δὲ καὶ κινδυνεύετε ὑμεῖς περὶ δόξης. εἰ μὲν γὰρ ὀφθήσεσθε ἐπὶ τοῖς οὕτω φανεροῖς καὶ μεγάλοις ἀδικήμασιν ὀργιζόμενοι καὶ τιμωρούμενοι, δόξετε τοῦθ', ὅπερ ἐστὲ, δικασταὶ καὶ φύλακες τῶν νόμων εἰσεληλυθέναι·
7 εἰ δ' ἕτερόν τι περιέσται τούτων, ὃ μηδεὶς μὲν ἂν αὐτὸς πεποιηκέναι φήσειεν, ἐν δὲ ταῖς ψήφοις εὑρεθήσεται, δέδοικα μὴ δόξητέ τισι τὸν ἀεὶ βουλόμενον εἶναι πονηρὸν τῶν ἐν τῇ πόλει παιδοτριβεῖν. ἀσθενὴς μὲν

γάρ ἐστιν ἅπας ὁ πονηρὸς καθ' ἑαυτόν· ᾧ δ' ἂν ὑμεῖς
πρόσθησθε, οὗτος ἰσχυρὸς γίγνεται. ἔστι δὲ τοῦτο τῷ
μὲν λαβόντι παρ' ὑμῶν ἐργασία καὶ δυναστεία, ὑμῖν 772
8 δὲ τοῖς δοῦσιν ὄνειδος. βουλοίμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, πρὸ τοῦ περὶ τῶν ἰδίων ἐμὲ τῶν τουτουὶ λέ-
γειν, σπουδάσαντας ὑμᾶς ἐξετάσαι διὰ βραχέων εἰς
ὅσην αἰσχύνην καὶ ἀδοξίαν προῆχε τὴν πόλιν δημοσίᾳ
πάντα τὰ τοιαῦτα θηρία, ὧν μέσος καὶ τελευταῖος καὶ
9 πρῶτός ἐστιν οὗτος. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐάσω· ἀλλ' εἰς
τὰς ἐκκλησίας ἀναβαίνουσιν, ἐν αἷς ὑμεῖς γνώμης ἀπό-
δειξιν, οὐ πονηρίας τοῖς λέγουσι προτίθετε, τόλμαν
καὶ κραυγὴν καὶ ψευδεῖς αἰτίας καὶ συκοφαντίαν καὶ
ἀναισχυντίαν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συνεσκευασμένοι,
ὧν οὐκ ἂν εὕροι τις ἐναντιώτερα τῷ βουλεύεσθαι, νο-
μίζω δὲ μὰ τοὺς θεοὺς οὐδ' ἂν αἰσχίω. καὶ τούτοις
τοῖς αἰσχροῖς ἁπάντων τῶν τῆς πόλεως καλῶν περίεισι,
τῶν νόμων, τῶν προέδρων, τοῦ προγράμματος, τῆς
10 εὐκοσμίας. εἰ μὲν οὖν ὑμεῖς ταῦτα βούλεσθε καὶ μετὰ
τῆς ὑμετέρας γνώμης οὗτοι ταῦτα ποιοῦσιν, ὁδῷ βα-
δίζει καὶ ἐᾶν δεῖ· εἰ δ' ἐπανορθώσασθαι ταῦτ' ἔτι καὶ
νῦν οἴεσθε χρῆναι, καὶ τὰ προειμένα πόρρω καὶ πο-
λὺν ἤδη χρόνον αἰσχρῶς καὶ κακῶς ὑπὸ τούτων δια-
κείμενα βελτίω ποιῆσαι, πάντα τὰ τοιαῦτα ἔθη παρι-
11 δόντας ὑμᾶς τήμερον ὀρθῶς δεῖ δικάσαι, τὴν τὰ δίκαια
ἀγαπῶσαν Εὐνομίαν περὶ πλείστου ποιησαμένους, ἣ
πάσας καὶ πόλεις καὶ χώρας σῴζει, καὶ τὴν ἀπαραίτη-
τον καὶ σεμνὴν Δίκην, ἣν ὁ τὰς ἁγιωτάτας ἡμῖν τελε-
τὰς καταδείξας Ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θρόνον φη-
σὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν, εἰς
αὑτὸν ἕκαστον νομίσαντα βλέπειν οὕτω ψηφίζεσθαι,
φυλαττόμενον καὶ προορώμενον μὴ καταισχῦναι ταύ- 773
την, ἧς ἐπώνυμός ἐστιν ὑμῶν ἕκαστος ὁ ἀεὶ δικάζειν

λαχὼν, πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει καλὰ καὶ δίκαια καὶ συμφέ-
ροντα φυλάττειν ταύτην τὴν ἡμέραν παρακαταθήκην
ἔνορκον εἰληφὼς παρὰ τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας
12 καὶ τῆς πατρίδος. ὡς εἰ μὴ τοῦτον ἕξετε τὸν τρόπον,
ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνήθους εὐηθείας εἰσεληλυθότες καθε-
δεῖσθε, φοβοῦμαι μὴ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὐναντίον περι-
στῇ καὶ δοκοῦντες ἡμεῖς Ἀριστογείτονος κατηγορεῖν
ὑμῶν κατηγοροῦντες φανῶμεν· ὅσῳ γὰρ ἂν μᾶλλον
ἡμῶν δειξάντων τὴν τούτου πονηρίαν μηδὲν ὑμεῖς
φροντίσητε, τοσούτῳ μείζων ἡ καθ' ὑμῶν αἰσχύνη γε-
νήσεται. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανά.

13 Πάνυ δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μετὰ πάσης οἰκειό-
τητος ἐρῶ τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλησί-
αις ὁρῶν ὑμᾶς κατατάττοντάς με καὶ προχειριζομένους
ἐπὶ τὴν τούτου κατηγορίαν, ἠχθόμην καὶ μὰ τὸν Δία
καὶ πάντας θεοὺς οὐκ ἐβουλόμην. οὐ γὰρ ἠγνόουν ὅτι
ὁ ποιήσας τι τοιοῦτον παρ' ὑμῖν καὶ παθὼν ἀπέρχεται.
εἰ δὲ μὴ τηλικοῦτον ὥστ' εὐθὺς αἰσθέσθαι, ἀλλ' ἐὰν
πολλὰ τοιαῦτα ποιῇ καὶ μὴ παύηται, ταχὺ γνωσθήσε-
ται. ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἡγούμην εἶναι πείθεσθαι τοῖς
14 ὑμετέροις βουλήμασι. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ἐνδείξεως
καὶ τῶν νόμων δίκαια αὐτὸν, ὅπερ πεποίηκε, Λυκοῦρ-
γον ἐρεῖν ἡγούμην, καὶ τοὺς μάρτυρας τῆς πονηρίας
τῆς τούτου τοῦτον ἑώρων προσκαλούμενον· ἃ δὲ καὶ
λογίζεσθαι τοὺς ὑπὲρ πόλεως καὶ νόμων βουλευομέ-
νους προσήκει καὶ σκοπεῖσθαι ἀεὶ, ταῦτα προῃρού- 774
μην εἰπεῖν, καὶ νῦν ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι. δότε δ', ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δότε καὶ συγχωρήσατε μοι πρὸς
Διὸς, ὡς πέφυκα καὶ προῄρημαι, περὶ τούτων διαλε-
χθῆναι πρὸς ὑμᾶς· καὶ γὰρ οὐδ' ἂν ἄλλως δυναίμην.

15 Ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
κἂν μεγάλην πόλιν οἰκῶσι κἂν μικρὰν, φύσει καὶ νό-

μοις διοικεῖται. τούτων δ' ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἄτακτον
καὶ ἀνώμαλον καὶ κατ' ἄνδρα ἴδιον τοῦ ἔχοντος, οἱ δὲ
νόμοι κοινὸν καὶ τεταγμένον καὶ ταὐτὸ πᾶσιν. ἡ μὲν
οὖν φύσις, ἂν ᾖ πονηρὰ, πολλάκις φαῦλα βούλεται·
16 διόπερ τοὺς τοιούτους ἐξαμαρτάνοντας εὑρήσετε. οἱ
δὲ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον
βούλονται, καὶ τοῦτο ζητοῦσι, καὶ ἐπειδὰν εὑρεθῇ,
κοινὸν τοῦτο πρόσταγμα ἀπεδείχθη, πᾶσιν ἴσον καὶ
ὅμοιον, καὶ τοῦτ' ἔστι νόμος, ᾧ πάντας πείθεσθαι
προσήκει διὰ πολλὰ, καὶ μάλισθ' ὅτι πᾶς ἐστι νόμος
εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ' ἀνθρώπων
φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκου-
σίων ἁμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινὴ, καθ'
17 ἣν πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει. ἀλλὰ μὴν ὅτι
νῦν Ἀριστογείτων τοῖς μὲν τῆς ἐνδείξεως δικαίοις ἅπα-
σιν ἥλωκεν, ἕτερος δ' οὐδεὶς ἔστιν ἀνεκτὸς αὐτῷ λό-
γος, περὶ τούτων ῥᾴδιον διδάξαι. δυοῖν γὰρ ὄντοιν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ἕνεκα πάντες τίθενται οἱ νό-
μοι, τοῦ τε μηδένα μηδὲν ὃ μὴ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν, καὶ
τοῦ τοὺς παραβαίνοντας ταῦτα κολαζομένους βελτί-
ους τοὺς ἄλλους ποιεῖν, ἀμφοτέροις τούτοις οὗτος ἔνο-
χος ὢν φανήσεται. ἐπὶ μὲν γὰρ οἷς ἐξ ἀρχῆς παρέβη
τοὺς νόμους, τὰ ὀφλήματ' αὐτῷ γέγονεν· ἐπὶ δ' οἷς 775
οὐκ ἐμμένει τούτοις, νῦν ἐπὶ τὴν παρ' ὑμῶν ἄγεται τι-
μωρίαν, ὥστε μηδεμίαν καταλείπεσθαι πρόφασιν δι'
18 ἣν ἄν τις αὐτὸν ἀφείη. οὐδὲ γὰρ αὖ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν,
ὡς ἄρ' ἐκ τούτων οὐδὲν ἡ πόλις βλάπτεται. ἐγὼ γὰρ,
ὅτι μὲν πάντ' ἀπόλλυται τὰ τῆς πόλεως ὀφλήματα, εἰ
τὰ τούτου σοφίσματα προσδέξεσθε, καὶ ὅτι, εἰ ἄρα δεῖ
τινὰς ἐκ τῶν ὀφειλόντων ἀφιέναι, τοὺς ἐπιεικεστάτους
καὶ βελτίστους καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἥκιστα δεινοῖς ὠφλη-
κότας, τούτους ἀφιέναι δεῖ, οὐχὶ τὸν πονηρότατον καὶ

πλεῖσθ' ἡμαρτηκότα καὶ δικαιότατ' ὠφληκότα καὶ ἐπὶ
19 τοῖς δεινοτάτοις (τί γὰρ ἂν γένοιτο συκοφαντίας καὶ
παρανομίας δεινότερον, ἐφ' οἷς ἀμφοτέροις οὗτος
ὤφληκεν;) καὶ ὅτι οὐδ' εἰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οὐχὶ τῷ
βιαζομένῳ δήπου συγχωρῆσαι προσήκει (ὕβρις γὰρ δὴ
τοῦτό γε), καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐάσω· ἀλλ' ὅτι καὶ
πᾶς ὁ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κόσμος, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, συνταράττεται καὶ διαφθείρεται τὸ κατὰ
20 τοῦτον, καὶ τοῦτ' οἶμαι σαφῶς ὑμῖν ἐπιδείξειν. λέξω
δ' οὔτε καινὸν οὔτε περιττὸν οὐδὲν οὔτ' ἴδιον, ἀλλ' ὃ
πάντες ὑμεῖς ἴστε ὁμοίως ἐμοί. εἰ γάρ τις ὑμῶν ἐξετά-
σαι βούλεται τί ποτ' ἐστὶ τὸ αἴτιον καὶ τὸ ποιοῦν τὴν
βουλὴν συλλέγεσθαι, τὸν δῆμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἀναβαίνειν, τὰ δικαστήρια πληροῦσθαι, τὰς ἕνας ἀρ-
χὰς ταῖς νέαις ἑκούσας ὑπεξιέναι, καὶ πάντα δι' ὧν ἡ
πόλις οἰκεῖται καὶ σώζεται γίγνεσθαι, τοὺς νόμους εὑ-
ρήσει τούτων αἰτίους καὶ τὸ τούτοις ἅπαντας πείθε-
σθαι, ἐπεὶ λυθέντων γε τούτων, καὶ ἑκάστῳ δοθείσης
ἐξουσίας ὅ τι βούλεται ποιεῖν, οὐ μόνον ἡ πολιτεία οἴ- 776
χεται, ἀλλ' οὐδ' ὁ βίος ἡμῶν τοῦ τῶν θηρίων οὐδὲν ἂν
21 διενέγκαι. τί γὰρ ἂν τοῦτον αὐτὸν οἴεσθε ποιεῖν λυ-
θέντων τῶν νόμων, ὃς ὄντων κυρίων τοιοῦτός ἐστιν;
ἐπειδὴ τοίνυν οἱ νόμοι μετὰ τοὺς θεοὺς ὁμολογοῦνται
σώζειν τὴν πόλιν, δεῖ πάντας ὑμᾶς τὸν αὐτὸν τρόπον,
ὥσπερ ἂν εἰ καθῆσθε ἐράνου πληρωταὶ, τὸν μὲν πει-
θόμενον τούτοις ὡς φέροντα τὴν τῆς σωτηρίας φορὰν
πλήρη τῇ πατρίδι τιμᾶν καὶ ἐπαινεῖν, τὸν δ' ἀπειθοῦν-
22 τα κολάζειν. ἔρανος γάρ ἐστι πολιτικὸς καὶ κοινὸς
πάνθ' ὅσα, ταξάντων τῶν νόμων, ἕκαστος ἡμῶν ποιεῖ.
ὃν ὁ λείπων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλὰ καὶ καλὰ καὶ
σεμνὰ καὶ μεγάλα ὑμῶν ἀφαιρεῖται καὶ διαφθείρει τὸ
23 καθ' αὑτόν ὧν ἓν ἢ δύο ἐρῶ παραδείγματος ἕνεκα,

τὰ γνωριμώτατα. τὸ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους ἀπὸ τῆς ἀσθενοῦς τοιαυτησὶ κιγκλίδος τῶν ἀπορρήτων κυρίαν εἶναι, καὶ μὴ τοὺς ἰδιώτας ἐπεισιέναι· τὸ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν, ὅταν ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ καθεξομένη περισχοινίσηται, κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐφ᾽ ἑαυτῆς εἶναι, καὶ ἅπαντας ἐκποδὼν ἀποχωρεῖν· τὸ τὰς ἀρχὰς ἁπάσας, ὅσας οἱ λαχόντες ἄρχουσιν ὑμῶν, ἅμα τῷ τὸν ὑπηρέτην εἰπεῖν "μετάστητε ἔξω" τῶν νόμων κρατεῖν ἐφ᾽ οἷς εἰσεπέμφθησαν, καὶ μὴ
24 τοὺς ἀσελγεστάτους βιάζεσθαι· ἄλλα μυρία. πάντα γὰρ τὰ σεμνὰ καὶ καλὰ, καὶ δι᾽ ὧν ἡ πόλις κοσμεῖται καὶ σώζεται, ἡ σωφροσύνη, ἡ πρὸς τοὺς γονέας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὑμῶν παρὰ τῶν νέων αἰσχύνη, ἡ εὐτα- 777
ξία, τῇ τῶν νόμων προσθήκῃ τῶν αἰσχρῶν περίεστι, τῆς ἀναισχυντίας, τῆς θρασύτητος, τῆς ἀναιδείας. ἰταμὸν γὰρ ἡ πονηρία καὶ τολμηρὸν καὶ πλεονεκτικὸν, καὶ τοὐναντίον ἡ καλοκαγαθία ἡσύχιον καὶ ὀκνηρὸν καὶ βραδὺ καὶ δεινὸν ἐλαττωθῆναι. τοὺς νόμους οὖν δεῖ τηρεῖν καὶ τούτους ἰσχυροὺς ποιεῖν τοὺς ἀεὶ δικάζοντας ὑμῶν· μετὰ γὰρ τούτων οἱ χρηστοὶ τῶν πονη-
25 ρῶν περίεισιν. εἰ δὲ μὴ, λέλυται πάντα, ἀνέῳκται, συγκέχυται, τῶν πονηροτάτων καὶ ἀναιδεστάτων ἡ πόλις γίγνεται. φέρε γὰρ πρὸς θεῶν, εἰ εἷς ἕκαστος τῶν ἐν τῇ πόλει τὴν Ἀριστογείτονος τόλμαν καὶ ἀναισχυντίαν λαβὼν, καὶ διαλογισάμενος ταῦθ᾽ ἅπερ οὗτος, ὅτι ἔξεστι καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν μέχρι παντὸς ὅ τι ἂν βούληταί τις ἐν δημοκρατίᾳ, ἐάνπερ τοῦ ποῖός τις εἶναι δόξει ὁ ταῦτα ποιῶν ὀλιγωρήσῃ, καὶ οὐδεὶς ἐπ᾽ οὐδενὶ
26 τῶν ἀδικημάτων εὐθὺς αὐτὸν ἀποκτείνει· εἰ ταῦτα διανοηθεὶς ὁ μὴ λαχὼν τῷ λαχόντι καὶ ὁ μὴ χειροτονηθεὶς τῷ χειροτονηθέντι ἐξ ἴσου ζητοίη εἶναι καὶ τῶν αὐτῶν μετέχειν, καὶ ὅλως μὴ νέος, μὴ πρεσβύτερος τὰ

προσήκοντα πράττοι, ἀλλὰ πᾶν τὸ τεταγμένον ἐξελά-
σας ἕκαστος ἐκ τοῦ βίου τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν νόμον,
ἀρχήν, πάνθ᾽ ὑπολαμβάνοι· εἰ ταῦτα ποιοῖμεν, ἔστιν
ἔτι τὴν πόλιν οἰκεῖσθαι; τί δέ; τοὺς νόμους κυρίους
εἶναι; πόσην δ᾽ ἂν οἴεσθε βίαν καὶ ὕβριν καὶ παρανο-
μίαν ἐν ἁπάσῃ τῇ πόλει καθ᾽ ἑκάστην τὴν ἡμέραν γί-
γνεσθαι καὶ βλασφημίαν ἀντὶ τῆς νῦν εὐφημίας καὶ
27 τάξεως; καὶ τί δεῖ λέγειν ὅτι τοῖς νόμοις ἅπαντα κο-
σμεῖται καὶ τῷ τούτοις πείθεσθαι; ἀλλ᾽ ὑμεῖς αὐτοὶ πάν- 778
των ἄρτι κληρουμένων Ἀθηναίων, καὶ πάντων εὖ οἶδ᾽
ὅτι βουλομένων εἰς τοῦτο λαχεῖν τὸ δικαστήριον, μό-
νοι δικάζεθ᾽ ἡμῖν. διὰ τί; ὅτι ἐλάχετε, εἶτ᾽ ἀπεκλη-
ρώθητε· ταῦτα δὲ οἱ νόμοι λέγουσιν. εἶθ᾽ ὑμεῖς αὐτοὶ
κατὰ τοὺς νόμους εἰσεληλυθότες τὸν παρὰ τοὺς νό-
μους λέγειν ἢ πράττειν τι βιαζόμενον λαβόντες ἀφή-
σετε; καὶ οὐδεὶς ὑμῶν χολὴν οὐδὲ ὀργὴν ἔχων φανή-
σεται ἐφ᾽ οἷς ὁ βδελυρὸς καὶ ἀναιδὴς ἄνθρωπος οὑτοσὶ
28 βιάζεται τοὺς νόμους; ὃς, ὦ μιαρώτατε πάντων τῶν
ὄντων ἀνθρώπων, κεκλειμένης σου τῆς ἐξουσίας οὐ
κιγκλίσιν οὐδὲ θύραις, ἃ καὶ παρανοίξειεν ἄν τις, ἀλ-
λὰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ὀφλήμασι, καὶ τούτων
παρὰ τῇ θεῷ κειμένων, εἰς τὸ ἐντὸς τούτων βιάζει καὶ
προσέρχει πρὸς ταῦτ᾽, ἀφ᾽ ὧν ἀπελαύνουσί σε οἱ νό-
μοι· ἀπεσχοινισμένος πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει δικαίοις,
γνώσεσι δικαστηρίων τριῶν, ἐγγραφῇ θεσμοθετῶν,
ἑτέρᾳ πρακτόρων, τῇ τῆς βουλεύσεως, ἣν αὐτὸς διώ-
κεις, γραφῇ, μόνον οὐχ ἁλύσει σιδηρᾷ, ὑποδύει παρὰ
ταῦτα καὶ διασπᾷς, καὶ προφάσεις πλάττων καὶ ψευ-
δεῖς αἰτίας συντιθεὶς τὰ κοινὰ δίκαι᾽ ἀνατρέψειν οἴει.
29 καὶ μὴν μέγα καὶ σαφὲς ὑμῖν ἐρῶ παράδειγμα, ὅτι
ταῦτ᾽ οὐδὲ καθ᾽ ἓν προσήκει παριδεῖν. εἰ γάρ τις αὐ-
τίκα δὴ μάλα εἴποι ὡς ἐκ τῶν νεωτάτων ἢ τῶν πλου-

σιωτάτων ἢ τῶν λελειτουργηκότων ἢ τῶν τοιούτων
τινὸς μερῶν, ἀφορίσας, τοὺς λέγοντας εἶναι δεῖ, ἀπο-
κτείναιτ' ἂν αὐτὸν εὖ οἶδ' ὅτι, ὡς καταλύοντα τὸν δῆ-
30 μον. καὶ δικαίως ἂν τοῦτο ποιήσαιτε. καὶ μὴν ὅ τι 779
βούλεσθε τούτων ἧττόν ἐστι δεινὸν ἢ εἴ τις, ἐξ ὧν οὗ-
τός ἐστι μερῶν, εἴποι τοῖς βιαζομένοις ἐξεῖναι λέγειν,
ἢ τοῖς ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, ἢ τοῖς ὧν ἀπέκτεινεν ὁ δῆ-
μος τοὺς πατέρας, ἢ τοῖς ἀποδεδοκιμασμένοις ἄρχειν
λαχοῦσιν, ἢ τοῖς ὀφείλουσι τῷ δημοσίῳ, ἢ τοῖς καθά-
παξ ἀτίμοις, ἢ τοῖς πονηροτάτοις καὶ δοκοῦσι καὶ οὖσι·
πάντα γὰρ ταῦθ' ὑπάρχει τούτῳ, καὶ πρόσεστι τοῖς
οἷόσπερ οὗτός ἐστι τὴν φύσιν. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, νομίζω μὲν αὐτὸν καὶ ἐφ' οἷς νυνὶ ποιεῖ δι-
καίως ἂν ἀποθανεῖν, πολὺ μέντοι μᾶλλον, ἢ οὐδέν γε
ἧττον, ἐφ' οἷς δῆλός ἐστι ποιήσων, εἰ τὴν παρ' ὑμῶν
31 ἐξουσίαν λήψεται καὶ καιρόν· ὃ μὴ γένοιτο. ὃ καὶ θαυ-
μαστόν ἐστιν, εἴ τις ὑμῶν ἀγνοεῖ ὅτι ἐπὶ μὲν καλὸν ἢ
χρηστὸν ἢ τῆς πόλεως ἄξιον πρᾶγμα οὐδὲν οὗτός ἐστι
χρήσιμος (μὴ γάρ, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, τοσαύτη σπάνις ἀν-
δρῶν γένοιτο τῇ πόλει ὥστε παρὰ Ἀριστογείτονος τῶν
καλῶν τι ποιήσασθαι)· ἐφ' ἃ δ' ἂν καὶ χρήσαιτό τις
τοιούτῳ θηρίῳ, ἀπεύχεσθαι τοῖς θεοῖς μὴ γενέσθαι δεῖ.
εἰ δ' ἄρα συμβαίη, μεῖζόν ἐστιν εὐτύχημα τῇ πόλει
ἀπορῆσαι τοὺς βουλομένους ἐξαμαρτεῖν, δι' οὗ τοῦτο
ποιήσουσιν, ἢ τοῦτον ἀφειμένον αὐτοῖς ἕτοιμον ὑπάρ-
32 ξαι. τί γὰρ οὗτος ὀκνήσειεν ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τῶν ἀνηκέστων ἢ δεινῶν, ἄνθρωπος μιαρὸς καὶ πα-
τρικῆς ἔχθρας πρὸς τὸν δῆμον ἀνάμεστος; τίς δ' ἂν
ἄλλος μᾶλλον, ὃ μὴ γένοιτο, ἀνατρέψειε τὴν πόλιν, εἰ
λάβοιτ' ἐξουσίας; οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ
καὶ τῆς πολιτείας οὐ λογισμὸς οὐδ' αἰδὼς οὐδεμία,
ἀλλ' ἀπόνοια ἡγεῖται, μᾶλλον δ' ὅλον ἐστὶν ἀπόνοια ἡ

τούτου πολιτεία; ἢ μέγιστον μέν ἐστιν αὐτῷ τῷ ἔχοντι κακόν, δεινὸν δὲ καὶ χαλεπὸν πᾶσι, πόλει δ' οὐκ ἀνε- 780
κτόν. ὁ γὰρ ἀπονενοημένος ἅπας αὐτὸν μὲν προεῖται καὶ τὴν ἐκ λογισμοῦ σωτηρίαν, ἐκ δὲ τοῦ παραδόξου
33 *καὶ παραλόγου, ἐὰν ἄρα σωθῇ, σώζεται. τίς ἂν οὖν εὖ φρονῶν αὐτὸν ἂν ἢ τὰ τῇ πατρίδι συμφέροντα ταύτῃ συνάψειε; τίς οὐκ ἂν εἰς ὅσον δυνατὸν φεύγοι, καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην ἐκποδὼν ποιήσαιτο, ἵνα μηδ' ἄκων αὐτῇ ποτὲ περιπέσῃ; οὐκ ἀπονοίας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ὑπὲρ πατρίδος βουλευομένους δεῖ ζητεῖν ὅτῳ κοινωνήσουσιν, ἀλλὰ νοῦ καὶ φρενῶν ἀγαθῶν καὶ προνοίας πολλῆς. ταῦτα μὲν γὰρ εἰς εὐδαιμονίαν ἄγει πάντας ἀνθρώπους, ἐκείνη δὲ οἷ τοῦτον ἀπελθεῖν δεῖ.*
34 *θεωρεῖτε δὲ μὴ πρὸς τὸν ἐμὸν λόγον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθη βλέποντες. εἰσὶ ταῖς πόλεσι πάσαις βωμοὶ καὶ νεῴ πάντων τῶν θεῶν, ἐν δὲ τούτοις καὶ Προνοίας Ἀθηνᾶς ὡς ἀγαθῆς καὶ μεγάλης θεοῦ, καὶ παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἐν Δελφοῖς κάλλιστος καὶ μέγιστος νεὼς εὐθὺς εἰσιόντι εἰς τὸ ἱερὸν, ὃς ὢν θεὸς καὶ μάντις οἶδε τὸ βέλτιστον· ἀλλ' οὐκ ἀπονοίας οὐδ' ἀναι-*
35 *δείας. καὶ δίκης γε καὶ εὐνομίας καὶ αἰδοῦς εἰσι πᾶσιν ἀνθρώποις βωμοὶ, οἱ μὲν κάλλιστοι καὶ ἁγιώτατοι ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ ἑκάστου καὶ τῇ φύσει, οἱ δὲ καὶ κοινῇ τοῖς πᾶσι τιμᾶν ἱδρυμένοι· ἀλλ' οὐκ ἀναισχυντίας οὐδὲ συκοφαντίας οὐδ' ἐπιορκίας οὐδ' ἀχαριστίας, ἃ πάντα τούτῳ πρόσεστιν.*

36 *Οἶδα τοίνυν ὅτι τὴν μὲν ὀρθὴν καὶ δικαίαν ὁδὸν τῆς ἀπολογίας οὗτος φεύξεται, ἔξωθεν δὲ κύκλῳ περίεισι λοιδορούμενος καὶ διαβάλλων καὶ ὑπισχνούμε-* 781
νος κρινεῖν, εἰσάξειν, παραδώσειν, τὰ τοιαῦτα δή. ἔστι δὲ πάντ' αὐτῷ ταῦτα, ἐάνπερ ὑμεῖς ὀρθῶς ἀκούητε, ἀδόκιμα. τί γὰρ οὐκ ἐξελήλεγκται τούτων ἐπὶ πάντων

37 πολλάκις; καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐάσω· ἀλλ', Ἀριστογεῖτον,
ἑπτὰ γραφὰς κέκρικάς με, τοῖς ὑπὲρ Φιλίππου τότε
πράττουσι σεαυτὸν μισθώσας, καὶ εὐθύνας διδόντος
δὶς κατηγόρησας. καὶ Ἀδράστειαν μὲν ἄνθρωπος ὢν
ἐγὼ προσκυνῶ, καὶ ἔχω τοῖς θεοῖς καὶ πᾶσιν ὑμῖν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς σώσασί με πολλὴν χάριν· σὺ δ'
οὐδεπώποτε οὐδὲν ἀληθὲς λέγων ἐφάνης, ἀλλ' ἀεὶ συ-
κοφαντῶν ἠλέγχου. ἐὰν οὖν ἀκύρους τοὺς νόμους
οὗτοι ποιήσαντες ἀφῶσί σε τήμερον, νῦν με ἐξελέγ-
38 ξεις; περὶ τοῦ; σκοπεῖτε γὰρ οὑτωσί. δύ' ἔτη βιάζεται
λέγειν οὗτος οὐκ ἐξὸν αὐτῷ, ἀλλὰ λέγει γ' ὅμως. ἔπειτ'
ἐν τούτοις τὸν μὲν ταλαίπωρον Φωκίδην καὶ τὸν χαλ-
κοτύπον τὸν ἐκ Πειραιῶς καὶ τὸν σκυλόδεψον, καὶ
ὅσων ἄλλων κατηγόρηκε παρ' ὑμῖν, εἶδεν ἀδικοῦντας
τὴν πόλιν, ἐμὲ δ' οὐχ ἑώρα τὸν ῥήτορα, ᾧ ἐπολέμει,
οὐδὲ τὸν Λυκοῦργον, οὐδὲ τοὺς ἄλλους, περὶ ὧν αὐ-
τίκα δὴ τὰ πολλὰ ἐρεῖ; καὶ μὴν κατ' ἀμφότερ' ἄξιός
ἐστιν ἀπολωλέναι, τοῦτο μέν, εἴ τι καθ' ἡμῶν ἔχων
ἀδίκημα δεικνύναι ἡμᾶς μὲν ἠφίει, ἐπὶ δὲ τοὺς ἰδιώ-
τας ἐπορεύετο, τοῦτο δ', εἰ μηδὲν ἔχων ἕνεκα τοῦ πα-
39 ρακρούσασθαι καὶ φενακίσαι ὑμᾶς ταῦτ' ἐρεῖ. εἰ τοί-
νυν ἄρα καὶ τοιοῦτός τίς ἐστιν ἄνθρωπος ἐν τῇ πόλει,
οἷος ἐκ παντὸς τρόπου τὸν κρινοῦντά τινας καὶ συκο-
φαντήσοντα ζητεῖν, εἰ δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως μηδὲν 782
φροντίζειν, οὐδέν' ἂν ἧττον εὕροι χρήσιμον ὄντα ἢ
τοῦτον ἑαυτῷ, ὅτι τὸν κατηγορήσοντα τῶν ἄλλων καὶ
πάντας κρινοῦντα αὐτὸν ἀνεξέλεγκτον ὑπάρχειν δεῖ,
ἵνα μὴ διὰ τὴν τούτου πονηρίαν ἀποφεύγωσιν ἐκεῖνοι.
τούτου δ' οὔτε πλειόνων οὔτε μειζόνων ἁμαρτημάτων
40 οὐδεὶς μᾶλλόν ἐστι μεστὸς ἐν τῇ πόλει. τί οὖν οὗτός
ἐστι; κύων νὴ Δία, φασί τινες, τοῦ δήμου. ποδαπός;
οἷος οὓς μὲν αἰτιᾶται λύκους εἶναι μὴ δάκνειν, ἃ δέ

φησι φυλάττειν πρόβατα αὐτὸς κατεσθίειν. τίνα γὰρ
τῶν ῥητόρων οὗτος εἴργασταί τι κακὸν τοσοῦτον ἡλί-
κον τοὺς ἰδιώτας, περὶ ὧν ψηφίσματα γράψας ἧλω;
τίνα δ', ἐξ οὗ νῦν πάλιν λέγει, κέκρικε ῥήτορα; οὐδέ-
να. ἀλλ' ἰδιώτας πολλούς. ἀλλὰ μὴν τοὺς γενομένους
κύνας τῶν προβάτων κατακόπτειν φασὶ δεῖν, ὥστ' οὐκ
41 ἂν φθάνοι κατακοπτόμενος. οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, χρήσιμός ἐστιν ὧν φησὶν, ἀλλ' οὗτος πρᾶγμ' ἑό-
ρακε μιαρὸν καὶ ἀναιδές. λοιδορούμενος γὰρ ἐν ταῖς
ἐκκλησίαις καὶ προπετῶς ἅπασι προσκρούων, ὧν ἂν
ἐκ τούτων ἀθρόους πάντας ὑμᾶς ἐκεῖ παρακρούσηται,
τούτων καταβὰς καθ' ἕνα ὑμῶν παρ' ἑκάστου δίκην
λαμβάνει συκοφαντῶν, αἰτῶν, εἰσπράττων ἀργύριον.
οὐχὶ μὰ Δία τοὺς λέγοντας (οὗτοι μὲν γὰρ ἐπίστανται
τούτῳ διαβαπτίζεσθαι), ἀλλὰ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς
42 ἀπείρους· ἴσασι δὲ οἱ πεπληγμένοι. ἀλλὰ νὴ Δία ταῦ-
τα μὲν οὕτως ἔχειν ὁμολογήσετε, χρήσιμον δ' ἄνθρω-
πον τῇ πόλει κρίνειν, ὥστε πάντα ταῦτα παριδόντας
δεῖν αὐτὸν σῴζειν. ἀλλ' ὧν ἔργῳ πεῖραν εἰλήφατε, ὦ 783
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μηδέποτ' ἐκ λόγου ταῦτα σκοπεῖσθε.
οὗτος ὑμῖν οὐχὶ προσῆλθε πέντε ἐτῶν, ὧν ἐτιμήθη
μὴ λέγειν αὐτῷ. τίς οὖν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τοῦτον
ἐπόθησε; τί τῶν τῆς πόλεως ἐλλειφθὲν διὰ τὴν ἀπου-
σίαν εἶδε τὴν τούτου, τί δ', ἀφ' οὗ νῦν λέγει, βέλτιον
γεγονός; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τοὐναντίον, ὃν μὲν οὐ
προσῄει χρόνον ὑμῖν, ἀναπαύσασθαι τῶν κακῶν ἡ
πόλις ὧν ἅπασιν οὗτος παρεῖχεν, ἀφ' οὗ δὲ πάλιν
δημηγορεῖ, πολιορκεῖσθαι, λόγους στασιώδεις καὶ τα-
ραχώδεις ἐν ἁπάσαις ἀεὶ ταῖς ἐκκλησίαις λέγοντος
τούτου.

43 Βούλομαι τοίνυν καὶ παρακινδυνευτικοῦ τινὸς
ἅψασθαι λόγου καὶ διαλεχθῆναι τοῖς διὰ ταῦτα φι-

λοῦσιν αὐτόν· οὓς ὁποίους μέν τινας χρὴ νομίζειν εἶ-
ναι, αὐτοὶ σκοπεῖσθε, ἐγὼ δ' οὐδὲν ἂν εἴποιμι, πλὴν
ὅτι γ' οὐ σωφρονοῦσι προσνέμοντες αὑτοὺς τούτῳ.
τῶν μὲν οὖν ἐν τῷ δικαστηρίῳ νῦν ὄντων ὑμῶν οὐ-
δέν' εἶναι τοιοῦτον τίθεμαι· καὶ γὰρ δίκαιον, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, καὶ καλὸν καὶ συμφέρον οὕτω καὶ λέ-
44 γειν ἐμὲ καὶ φρονεῖν περὶ ὑμῶν. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πο-
λιτῶν, ἵν' ὡς εἰς ἐλαχίστους τὴν βλασφημίαν ἀγάγω,
τὸν μαθητὴν, εἰ δὲ βούλεσθε, τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ,
Φιλοκράτην τὸν Ἐλευσίνιον, μόνον εἶναι τοιοῦτον τί-
θεμαι, οὐχ ὡς οὐχὶ πλειόνων ὄντων (ὤφελε γὰρ μη-
δεὶς ἄλλος Ἀριστογείτονι χαίρειν), ἀλλ' ὃ καθ' ὑμῶν
ὡς ὄνειδος ὀκνῶ λέγειν, οὐδὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν δί-
καιός εἰμι δημοσίᾳ κατηγορεῖν· εἶτα καὶ ταὐτὸ ποιή-
45 σει καὶ πρὸς ἕνα ῥηθεὶς ὁ λόγος. τὸ μὲν οὖν ἐξετάζειν
ἀκριβῶς οἷον ἀνάγκη τὴν φύσιν εἶναι τὸν Ἀριστογεί-
τονι χαίροντα, ἐάσω, ἵνα μὴ πολλὰ καὶ βλάσφημα ἀναγ-
κάζωμαι λέγειν καὶ διεξιέναι. ἀλλ' ἐκεῖνο λέγω. εἰ 784
πονηρός ἐστιν Ἀριστογείτων ἁπλῶς καὶ πικρὸς καὶ συ-
κοφάντης καὶ τοιοῦτος οἷος ὑπισχνεῖται, δίδωμι, συγ-
χωρῶ, Φιλόκρατες, σοὶ τῷ τοιούτῳ τὸν ὅμοιον σώζειν·
τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων καὶ ποιούντων ἃ δεῖ καὶ φυ-
λαττόντων τοὺς νόμους, οὐδὲν ἂν παρὰ τοῦτ' οἶμαι
46 γενέσθαι. εἰ δὲ κάπηλός ἐστι πονηρίας καὶ παλιγκά-
πηλος καὶ μεταβολεὺς, καὶ μόνον οὐ ζυγὰ καὶ σταθμὰ
ἔχων πάνθ' ὅσα πώποτ' ἔπραξεν ἐπώλει, τί τοῦτον,
ὦ μάταιε, ἀκονᾷς; οὔτε γὰρ μαγείρῳ μαχαίρας οὐδέν
ἐστ' ὄφελος δήπουθεν ἥτις μὴ τέμνει, οὔτε τῷ βουλο-
μένῳ δι' αὐτοῦ πᾶσι πράγματα καὶ κακὰ γίγνεσθαι ὁ
ταῦτ' ἀποδωσόμενος συκοφάντης οὐδέν ἐστι χρήσι-
47 μος. ἀλλὰ μὴν ὅτι τοιοῦτος οὗτός ἐστιν εἰδότι σοι φρά-
σω. τὴν καθ' Ἡγήμονος εἰσαγγελίαν μέμνησαι ὡς

ἀπέδοτο· τὰς κατὰ Δημάδου γραφὰς οἶσθ' ὡς ἐξέλιπεν. τὸν ἐλαιοπώλην Ἀγάθωνα (ταυτὶ γὰρ τὰ πρώην) βοῶν καὶ κεκραγὼς καὶ ἰοὺ ἰού, πάντ' ἄνω τε καὶ κάτω ποιῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὡς δέον στρεβλοῦν, λαβὼν ὁτιδήποτε, παρὼν ὅτ' ἠφίετο, ἄφωνος ἐγένετο. τὴν κατὰ Δημοκλέους εἰσαγγελίαν ἀνασείσας ποῖ ἔτρεψεν; ἄλλα μυρία, ὧν ἐμοὶ μὲν ἔργον ἁπάντων ἐστὶ μνησθῆναι, σὺ δ' εὖ οἶδ' ὅτι καὶ τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν ἔχεις,
48 ἐργολαβῶν αὐτῷ. τίς οὖν ὁ τὸν τοιοῦτον σώσων ἢ πονηρὸς ἢ χρηστός; ἢ διὰ τί; τῶν μὲν γὰρ ὁμοίων προδότης, τῶν δὲ χρηστῶν ἐχθρὸς ἐκ φύσεως καὶ γένους· πλὴν εἰ συκοφάντου τις καὶ πονηροῦ σπέρμα καὶ ῥίζαν, ὡσπερανεὶ γεωργός, οἴεται δεῖν ὑπάρχειν τῇ πόλει. τοῦτο δ' οὐ καλόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νο- 785
μίζω δὲ μὰ τοὺς θεοὺς οὐδ' ὅσιον· οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους ὑπολαμβάνω τὰ δικαστήρια ταῦθ' ὑμῖν οἰκοδομῆσαι, ἵνα τοὺς τοιούτους ἐν αὐτοῖς μοσχεύητε, ἀλλὰ τοὐναντίον ἵν' ἀνείργητε καὶ κολάζητε καὶ μηδεὶς ζηλοῖ μηδ' ἐπιθυμῇ κακίας.

49 Δυσκατάπαυστον δέ τι κινδυνεύει πρᾶγμ' εἶναι πονηρία. ὅπου γὰρ Ἀριστογείτων ἐπὶ τοῖς ὡμολογημένοις ἀδικήμασι κρίνεται καὶ οὐκ ἀπόλωλε πάλαι, τί χρὴ ποιεῖν ἢ λέγειν; ὃς εἰς τοῦθ' ἥκει πονηρίας ὥστ' ἐνδεδειγμένος ἤδη βοῶν, συκοφαντῶν, ἀπειλῶν οὐκ ἐπαύετο, οἷς μὲν ὑμεῖς τὰ μέγιστα ἐνεχειρίζετε στρατηγοῖς, ὅτι αὐτῷ ἀργύριον αἰτοῦντι οὐκ ἔδοσαν, οὐδὲ
50 τῶν κοπρώνων ἂν ἐπιστάτας ἑλέσθαι φάσκων, οὐκ ἐκείνους ὑβρίζων, οὔ (ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐξῆν μικρὸν ἀργύριον δοῦσι τούτῳ μὴ ἀκούειν ταῦτα), ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν χειροτονίαν προπηλακίζων καὶ τῆς αὑτοῦ πονηρίας ἐπίδειξιν ποιούμενος, τὰς δὲ κληρωτὰς ἀρχὰς σπαράττων, αἰτῶν, εἰσπράττων ἀργύριον, τί κα-

κὸν οὐ παρέχων; τὰ τελευταῖα δὲ ταυτὶ πάντας εἰς τα-
ραχὴν καὶ στάσιν ἐμβάλλειν ζητήσας, γράμματ' ἐκτι-
θεὶς ψευδῆ, ὅλως δ' ἐπὶ τῷ πάντων κακῷ πεφυκώς,
καὶ πρόδηλος ὢν ὅτι τοιοῦτός ἐστι τῷ βίῳ. σκοπεῖτε
51 γάρ. εἰσὶν ὁμοῦ δισμύριοι πάντες Ἀθηναῖοι. τούτων
ἕκαστος ἕν γέ τι πράττων κατὰ τὴν ἀγορὰν περιέρχεται
ἤτοι νὴ τὸν Ἡρακλέα τῶν κοινῶν ἢ τῶν ἰδίων. ἀλλ'
οὐχ οὗτος οὐδέν, οὐδ' ἂν ἔχοι δεῖξαι πρὸς ὅτῳ τὸν βίον
ἐστὶ τῶν μετρίων ἢ καλῶν. οὐχὶ τῶν πολιτικῶν ἀγα-
θῶν ἐπ' οὐδενὶ τῇ ψυχῇ διατρίβει· οὐ τέχνης, οὐ γε- 786
ωργίας, οὐκ ἄλλης ἐργασίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται· οὐ
φιλανθρωπίας, οὐχ ὁμιλίας οὐδεμιᾶς οὐδενὶ κοινωνεῖ·
52 ἀλλὰ πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς, ὥσπερ ἔχις ἢ σκορ-
πίος, ἠρκὼς τὸ κέντρον, ᾄττων δεῦρο κἀκεῖσε, σκοπῶν
τίνι συμφορὰν ἢ βλασφημίαν ἢ κακόν τι προστριψάμε-
νος καὶ καταστήσας εἰς φόβον ἀργύριον εἰσπράξεται.
οὐδὲ προσφοιτᾷ πρός τι τούτων τῶν ἐν τῇ πόλει κου-
ρείων ἢ μυροπωλίων ἢ τῶν ἄλλων ἐργαστηρίων οὐδὲ
πρὸς ἕν· ἀλλ' ἄσπειστος, ἀνίδρυτος, ἄμικτος, οὐ χά-
ριν, οὐ φιλίαν, οὐκ ἄλλ' οὐδὲν ὧν ἄνθρωπος μέτριος
γιγνώσκων. μεθ' ὧν δ' οἱ ζωγράφοι τοὺς ἀσεβεῖς ἐν
Αἵδου γράφουσιν, μετὰ τούτων, μετ' ἀρᾶς καὶ βλασ-
φημίας καὶ φθόνου καὶ στάσεως καὶ νείκους, περιέρ-
53 χεται. εἶθ' ὃν οὐδὲ τῶν ἐν Αἵδου θεῶν εἰκός ἐστι τυ-
χεῖν ἵλεων, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ὠσθῆναι διὰ τὴν πο-
νηρίαν τοῦ βίου, τοῦτον ὑμεῖς ἀδικοῦντα λαβόντες οὐ
μόνον οὐ τιμωρήσεσθε, ἀλλὰ καὶ μειζόνων ἀξιώσαντες
δωρεῶν ἀφήσετε ἢ τοὺς εὐεργέτας; τίνι γάρ πώποτε
ὑμεῖς ἔδοτε, ἐὰν ὄφλῃ τι τῷ δημοσίῳ, τοῦτο μὴ κατα-
θέντι τῶν ἴσων μετέχειν; οὐδενί. μὴ τοίνυν μηδὲ τού-
τῳ δότε νῦν, ἀλλὰ τιμωρήσασθε καὶ παράδειγμα ποι-
ήσατε τοῖς ἄλλοις.

54 Ἄξιον δ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὰ λοίπ'
ἀκοῦσαι· δεινῶν γὰρ ὄντων καὶ οὐκ ἐχόντων ὑπερβο-
λὴν ὧν ἠκούσατε ἄρτι λέγοντος Λυκούργου, τὰ λοιπὰ
ἐνάμιλλα τούτοις καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως εὑρεθήσεται.
πρὸς μὲν γὰρ τῷ τὸν πατέρα ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ προ-
δοὺς ἀπελθεῖν ἐξ Ἐρετρίας, ὥσπερ ἠκούσατε Φαί- 787
δρου, ἀποθανόντα ὁ ἀσεβὴς οὗτος καὶ μιαρὸς οὐκ ἔθα-
ψεν, οὐδὲ τοῖς θάψασι τὴν ταφὴν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ
55 καὶ δίκην πρὸς ἔλαχεν. πρὸς δὲ τῷ τῆς μητρὸς μὴ ἀπε-
σχῆσθαι τὼ χεῖρε, ὥσπερ ἀρτίως ἠκούσατε τῶν μαρ-
τύρων, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ οὐχ ὁμοπατρίαν
μὲν οὖσαν, θυγατέρα δ' ἐκείνης ὁπωσδήποτε γενομέ-
νην (ἐῶ γὰρ τοῦτο), ἀλλ' ἀδελφήν γε, ἐπ' ἐξαγωγῇ
ἀπέδοτο, ὥς φησι τὸ ἔγκλημα τῆς δίκης ἣν ὑπὲρ τού-
των ἔλαχεν αὐτῷ ὁ χρηστὸς ἀδελφὸς οὑτοσὶ, ὁ νῦν συν-
56 απολογησόμενος. πρὸς δὲ τούτοις τοιούτοις οὖσιν
ἕτερον δεινὸν, ὦ γῆ καὶ θεοὶ, πρᾶγμ' ἀκούσεσθε. ὅτε
γὰρ τὸ δεσμωτήριον διορύξας ἀπέδρα, τότε πρὸς γυ-
ναῖκά τιν' ἔρχεται Ζωβίαν ὄνομα, ᾗ ἐτύγχανεν, ὡς ἔοι-
κε, κεχρημένος ποτέ· καὶ κρύπτει καὶ διασώζει τὰς
πρώτας ἡμέρας αὐτὸν ἐκείνη, ἃς ἐζήτουν καὶ ἐκήρυτ-
τον οἱ ἕνδεκα, καὶ μετὰ ταῦτα δοῦσα δραχμὰς ὀκτὼ
ἐφόδιον καὶ χιτωνίσκον καὶ ἱμάτιον ἐξέπεμψεν εἰς Μέ-
57 γαρα. ταύτην τὴν ἄνθρωπον, τὴν τοιαῦτ' εὐεργετή-
σασαν αὐτὸν, ὡς πολὺς παρ' ὑμῖν ἔπνει καὶ λαμπρὸς,
μεμφομένην τι καὶ τούτων ὑπομιμνήσκουσαν καὶ
ἀξιοῦσαν εὖ παθεῖν τὸ μὲν πρῶτον ῥαπίσας καὶ ἀπει-
λήσας ἀπέπεμψεν ἀπὸ τῆς οἰκίας, ὡς δ' οὐκ ἐπαύετο ἡ
ἄνθρωπος, ἀλλὰ γυναίου πρᾶγμ' ἐποίει καὶ πρὸς τοὺς
γνωρίμους προσιοῦσα ἐνεκάλει, λαβὼν αὐτὸς αὐτο-
χειρίᾳ πρὸς τὸ πωλητήριον τοῦ μετοικίου ἀπήγαγε·
καὶ εἰ μὴ κείμενον αὐτῇ τὸ μετοίκιον ἔτυχεν, ἐπέπρατ'

ἂν διὰ τοῦτον, ᾧ τῆς σωτηρίας αὐτὴ αἰτία ἐγεγόνει.
58 καὶ ταῦθ' ὡς ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τὸν τὴν ταφὴν 788
τοῦ πατρὸς οὐκ ἀπειληφότα, καὶ τὸν τῆς δίκης διαιτητὴν, ἣν ὑπὲρ τῆς πράσεως τῆς ἀδελφῆς ἔλαχεν αὐτῷ οὑτοσὶ, καὶ τὸ ἔγκλημα φέρε. κάλει δέ μοι πρῶτον πάντων τὸν τῆς Ζωβίας προστάτην, τῆς ὑποδεξαμένης αὐτὸν, καὶ τοὺς πωλητὰς, πρὸς οὓς ἀπήγαγεν αὐτήν. ὑμεῖς δ' ἠγανακτεῖτε ἀρτίως, εἰ τῶν τὸν ἔρανον φερόντων εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτῷ κατηγορεῖ. μιαρὸν, μιαρὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ θηρίον καὶ ἄμικτον. λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

59 Τίς οὖν ἱκανὴ κατὰ τοῦ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πεποιηκότος γένοιτ' ἂν δίκη; τίς ἀξία τιμωρία; θάνατος μὲν γὰρ ἔμοιγε μικρὰ φαίνεται.

60 Ἓν τοίνυν εἰπὼν ἔτι τῶν ἰδίων αὐτοῦ πονηρευμάτων τὰ λοιπὰ ἐάσω. πρὶν γὰρ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, ἐμπεσόντος ἀνθρώπου τινὸς Ταναγραίου πρὸς κατεγγύην, γραμματεῖον ἔχοντος, προσελθὼν καὶ λαλῶν ὁτιδήποθ' ὑφαιρεῖται τὸ γραμματεῖον. αἰτιωμένου δὲ καὶ δεινὰ ποιοῦντος τἀνθρώπου, καὶ λέγοντος ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ὑφῄρηται, εἰς τοῦτο ἀφικνεῖται βδε-
61 λυρίας ὥστε τύπτειν ἐπεχείρησε τὸν ἄνθρωπον. νεαλὴς δὲ καὶ πρόσφατος ὢν ἐκεῖνος περιῆν αὐτοῦ τεταριχευμένου καὶ πολὺν χρόνον ἐμπεπτωκότος. ὡς δ' εἰς τοῦθ' ἧκεν, ἀπεσθίει τὴν ῥῖνα τἀνθρώπου. καὶ τότε μὲν περὶ τὴν γεγονυῖαν συμφορὰν ἄνθρωπος γενόμενος ἀπέστη τοῦ τὸ γραμματεῖον ἐρευνᾶν καὶ ζητεῖν· ὕστερον δ' εὑρίσκουσι τὸ γραμματεῖον ἐν κιβωτίῳ τινὶ,
οὗ τὴν κλεῖν οὗτος εἶχεν. καὶ μετὰ ταῦτα ψηφίζονται 789
περὶ αὐτοῦ ταῦτα οἱ ἐν τῷ οἰκήματι, μὴ πυρὸς, μὴ λύχνου, μὴ ποτοῦ, μὴ βρωτοῦ μηδενὸς μηδένα τούτῳ

κοινωνεῖν, μηδὲ λαμβάνειν, μηδ᾽ αὐτὸν τούτῳ διδό-
62 *ναι. καὶ ὅτι ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τὸν ἄνθρω-*
πον οὗ τὴν ῥῖνα ὁ μιαρὸς οὗτος ἐσθίων κατέφαγεν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Καλῶν γε ἔργων ὁ ῥήτωρ δημιουργὸς ὑμῖν γέγονεν. ἄξιόν γ᾽ ἐκ τοῦ τὰ τοιαῦτα πεποιηκότος στόματος λόγον ἢ συμβουλήν τιν᾽ ἀκοῦσαι. ἀνάγνωθι δὴ καὶ τουτὶ τὸ καλὸν περὶ αὐτοῦ δόγμα.

ΔΟΓΜΑ.

63 *Εἶτ᾽ οὐκ αἰσχύνεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οἱ μὲν ἐπὶ πονηρίᾳ καὶ τοῖς αἰσχίστοις ἐμπεπτωκότες εἰς τὸ οἴκημα τοσούτῳ τοῦτον ἡγήσαντο ἑαυτῶν εἶναι πονηρότερον ὥστ᾽ ἄμικτον ἑαυτοῖς καταστῆσαι, ὑμεῖς δ᾽ ἐξεληλακότων τῶν νόμων αὐτὸν ἐκ τῆς πολιτείας εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς καταμίξετε; τί τῶν πεπραγμένων ἢ βεβιωμένων ἐπαινέσαντες, ἢ τί τῶν πάντων οὐχὶ δυσχεράναντες; οὐκ ἀσεβής; οὐκ ὠμός; οὐκ ἀκάθαρτος; οὐ συκοφάντης;*

64 *Ἀλλ᾽ ὅμως τοιαῦτα ποιῶν καὶ τοιοῦτος ὢν ἐν ἁπάσαις ἀεὶ βοᾷ ταῖς ἐκκλησίαις "ἐγὼ μόνος εὔνους ὑμῖν· "πάντες οὗτοι συνεστᾶσι· προδέδοσθε· ἡ παρ᾽ ἐμοὶ "μόνον εὔνοια λοιπή." βούλομαι δὴ τὴν σφοδρὰν καὶ μεγάλην εὔνοιαν αὐτοῦ ταύτην ἐξετάσαι, πόθεν ἐστὶ καὶ ἐκ τίνος αὐτῷ γεγονυῖα, ἵν᾽ εἰ μέν ἐστι τοιαύτη, χρῆσθε αὐτῇ καὶ πιστεύητε, εἰ δὲ μή, φυλάττησθε.*
65 *πότερον γάρ, ὅτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θάνατον κατέ-* 790
γνωτε καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ὀφλοῦσαν ἀποστασίου ἀπέδοσθε, διὰ ταῦτα αὐτὸν ὑμῖν εὔνουν ὑπολαμβάνετε εἶναι; ἀλλ᾽ ἄτοπον νὴ τὸν Δία καὶ θεοὺς τοῦτό γε. εἰ μὲν γὰρ εὔνους ἐστὶν ἐκείνοις καὶ τὸν τῆς φύσεως διασῴζει νόμον, ὃς καὶ ἀνθρώποις καὶ θηρίοις εἷς καὶ
66 *ὁ αὐτὸς ἅπασιν ὥρισται, στέργειν τοὺς γονέας, κακό-*

νους ἐστὶ τοῖς ἐκείνους ἀπολωλεκόσι δῆλον ὅτι καὶ νόμοις καὶ πολιτείᾳ τῇ τούτων· εἰ δὲ μηδένα τούτων ὑπόλογον ποιεῖται, ἡδέως ἂν εἰδείην τίς ἐστιν ὁ τὴν πρὸς τοὺς γονέας εὔνοιαν ὁρῶν προδεδωκότα τοῦτον, ἣν πρὸς τὸν δῆμον νῦν ἔχειν ὑπισχνεῖται, πιστεύων· ἐγὼ μὲν γὰρ ἄπιστον καὶ θεοῖς ἐχθρὸν, οὐ μόνον ἀνθρώποις, ὑπολαμβάνω τὸν τῶν γονέων ἀμελοῦντα.
67 ἀλλὰ νὴ Δία ὅτι τὰς ἐνδείξεις αὐτοῦ κατεψηφίσασθε, καὶ δὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον κατέθεσθε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν, διὰ ταῦθ' ὑμῖν εὔνους ἐστίν. ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἄτοπον. ἀλλ' ὅτι τὴν ἀρχὴν ἣν ἔλαχεν ἀπεδοκιμάσατε; ἀλλ' ὅτι παρανόμων αὐτοῦ κατέγνωτε; ἀλλ' ὅτι πέντε ταλάντων προσετιμήσατε; ἀλλ' ὅτι δακτυλοδεικτεῖτε ἐπὶ τῷ πονηρότατον τῶν ὄντων ἁπάντων δει-
68 κνύναι; ἀλλ' ὅτι τῶν ὑπαρχόντων νόμων καὶ πολιτείας μενόντων οὐκ ἔνι τῶν αἰσχρῶν αὐτῷ τούτων ἀπαλλαγῆναι; ἀλλὰ διὰ τί ὑμῖν οὗτος εὔνους ἐστίν; ὅτι, φησὶν, ἀναιδής ἐστιν. ὁ δ' ἀναιδὴς ἐκ τίνος ὠνομάσθη τῶν ἄλλων ἀλλ' ἢ ὅταν τὰ μήτε ὄντα μήτ' ἂν γενόμενα ταῦτα τολμᾷ λέγειν δι' ἀναισχυντίαν, ὅπερ οὗτος ποιεῖ;

69 Ἡγοῦμαι τοίνυν καὶ περὶ τῆς ἐνδείξεως, ἅ μοι παραλείπειν ἔδοξε Λυκοῦργος, βέλτιον εἶναι πρὸς ὑμᾶς 791
εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὥσπερ ἂν εἰ χρέος ἐσκοπεῖτε ἴδιον, οὕτως ἐξετάσαι τοῦτον καὶ τὰ τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος δίκαια. εἰ τοίνυν τις ὀφείλειν τιν' ᾐτιᾶτο χρήματα, ὁ δ' ἠρνεῖτο, εἰ μὲν ἐφαίνοντο αἵ τε συνθῆκαι καθ' ἃς ἐδανείσατο κείμεναι καὶ οἱ τεθέντες ὅροι ἑστηκότες, τὸν ἀρνούμενον ἡγεῖσθ' ἂν ἀναιδῆ δηλονότι, εἰ δ' ἀνῃρημένα ταῦτα, τὸν ἐγκαλοῦντα· οὕτω
70 ταῦτα πέφυκεν. εἰσὶ τοίνυν ὧν Ἀριστογείτων ὀφείλει τῇ πόλει συνθῆκαι μὲν οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἐγγράφον-

ται πάντες οἱ ὀφλισκάνοντες, ὅρος δ' ἡ σανὶς ἡ παρὰ
τῇ θεῷ κειμένη. εἰ μὲν οὖν ἀνῄρηται ταῦτα καὶ ἐξαλή-
λιπται τὸ ὄφλημα, ἡμεῖς ληροῦμεν, μᾶλλον δὲ ψευδό-
μεθα· εἰ δ' ἔτι ἔστι καὶ ἔσται ἕωσπερ ἂν ἐκτίσῃ καὶ με-
νεῖ, οὗτος οὐδὲν ἀληθὲς λέγει, ἀλλ' ἀδικεῖ καὶ δεινὰ
71 ποιεῖ τὰ κοινὰ δίκαια ἀφανίζειν ἐπιχειρῶν. οὐ γάρ, εἰ
μὴ πᾶν ὅσον ὦφλεν ὀφείλει, νῦν ἡ κρίσις οὐδ' ὁ λόγος,
ἀλλ' εἰ ὀφείλει. ἢ δεινά γ' ἂν πάθοιεν οἱ δραχμὴν ἐγ-
γεγραμμένοι μόνην, εἰ, διότι μικρὰ καὶ οὐδὲν ἠδική-
κασιν, ἰσχύσει τὸ ὀφείλειν κατ' αὐτῶν· ἐὰν δέ τις με-
γάλα ἠδικηκὼς ᾖ, μίαν θεὶς ἢ δύο καταβολὰς ἐπίτιμος
ἔσται. ἔτι τοίνυν τρία ἐστὶ τὰ ὀφλήματα, ἃ ἐγγέγρα-
πται καὶ ἐφ' οἷς ἐνδέδεικται. τὰ μὲν δὴ δύο ἐν ἀπο-
γραφῇ πεποίηται, τὸ δ' ἓν οὐκ ἀπογέγραπται, ἀλλὰ
72 βουλεύσεως τὸν Ἀλωπεκῆθεν Ἀρίστωνα διώκει. ναί,
φησίν· ἀδίκως γάρ μ' ἐγγέγραφεν. δεῖ δή σε, ὡς ἔοικε,
δίκην λαβεῖν. οὐκοῦν ὑποσχεῖν πρῶτον καὶ μεῖναι ἐν
οἷς πέπονθας ἀνάγκη. ἢ τίνος λήψει δίκην; εἰ γὰρ ἔξε-
στί σοι πάντα ποιεῖν ἅπερ τοῖς ἄλλοις, τί ἠδίκησαι; 79
73 φέρε δὴ πρὸς θεῶν, κἀκεῖνο σκέψασθε. ἂν ἕλῃ τὸν
Ἀρίστωνα τῆς βουλεύσεως, τί ἔσται; ἐξαλειφθήσεται
νὴ Δία, ὁ δ' ἀντεγγραφήσεται· ταῦτα γὰρ οἱ νόμοι
λέγουσι. καλῶς. πότερον οὖν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας
ὁδὶ μὲν ὀφειλήσει τῷ δημοσίῳ ὁ ἐξαλειφθείς, ἐκεῖνος
δ' ἐπίτιμος ἔσται ὁ ἐγγραφείς; ἐκ γὰρ ὧν νῦν ὅδ' ἀξιοῖ,
ταῦτα συμβαίνει· εἰ γὰρ ὅτ' ἐγγέγραπται μὴ ὀφείλει,
ἐπειδὰν ἐξαλειφθῇ, ὀφειλήσει δηλονότι. ἀλλ' οὐκ ἔστι
ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὅταν ἐξαλειφθῇ, τότ' οὐκ ὀφει-
74 λήσει. οὐκοῦν νῦν ὀφείλει. τί δ'; ἂν αὐτὸν ἀποφύγῃ,
παρὰ τοῦ κομιεῖται ἡ πόλις ἃ νῦν οὐκ ἐξὸν οὗτος ποιεῖ;
πόθεν δ', οἷς οὗτος θανάτου τιμᾶται καὶ δεσμοῦ περι-
ιὼν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, οἱ μὲν τὰς ψυχάς, οἱ δὲ τὸ μὴ

δεινὰ πεπονθέναι κομιοῦνται; ᾧ γὰρ οὐδὲ τῶν ἴσων
οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων δικαίων μετουσίαν διδόασιν οἱ
νόμοι, οὗτος τῶν ἀνηκέστων ἑτέροις αἴτιος γίγνεται,
οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ πολιτικῶς οὐδ᾽ ὡς συμφέρει γιγνομέ-
75 νων τούτων. ἀλλ᾽ ἔγωγε ταῦθ᾽ ὁρῶν θαυμάζω, τὸ
τἄνω κάτω γεγενῆσθαι τί ποτ᾽ οἴεσθ᾽ εἶναι. ἐὰν ἡ γῆ
μὲν ἄνω, τὰ δ᾽ ἄστρα κάτω γένηται; οὐκ ἔστι τοῦτο
γενέσθαι, μηδὲ γένοιτο. ἀλλ᾽ ὅταν, οἷς ἐκ τῶν νόμων
μὴ ἔξεστιν, ἐκ τῶν ὑμετέρων βουλήσεων ἐξῇ, ὅταν ἡ
μὲν πονηρία τιμᾶται, τὰ χρηστὰ δ᾽ ἀπορρίπτηται, ὅταν
τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον ἡττᾶται τοῦ φθόνου, τότ᾽
ἄνω καὶ κάτω πάντα χρὴ νομίζειν τετράφθαι.

76 Ἤδη τοίνυν τινὰς εἶδον τῶν ἀγωνιζομένων, οἳ τοῖς
πράγμασιν αὐτοῖς ἁλισκόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὡς οὐκ
ἀδικοῦσι δεῖξαι, οἱ μὲν εἰς τὴν τοῦ βίου μετριότητα καὶ 793
σωφροσύνην κατέφυγον, οἱ δ᾽ εἰς τὰ τῶν προγόνων
ἔργα καὶ λειτουργίας, οἱ δ᾽ εἰς ἕτερα τοιαῦτα δι᾽ ὧν εἰς
ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν τοὺς δικάζοντας ἤγαγον. τού-
τῳ δ᾽ οὐδένα ὁρῶ τῶν τόπων τούτων βάσιμον ὄντα,
77 ἀλλὰ πάντα ἀπόκρημνα, φάραγγας, βάραθρα. τί γὰρ
ὡς ἀληθῶς ἐρεῖ; ὧν ὁ πατήρ τι πεποίηκε νὴ Δία. ἀλλὰ
κατεγνώκαθ᾽ ὑμεῖς ἐν τουτοισὶ τοῖς δικαστηρίοις αὐ-
τοῦ θάνατον, ὡς πονηροῦ δηλονότι καὶ ἀξίου τεθνά-
ναι. ἀλλὰ νὴ Δία, εἰ ταῦτ᾽ ἐστὶν αὐτῷ δυσχερῆ τὰ
περὶ τὸν πατέρα, εἰς τὸν ἑαυτοῦ βίον καταφεύξεται
ὡς σώφρονα καὶ μέτριον. ποῖον; ὃν ποῦ βεβίωκεν; ὃν
μὲν γὰρ ἅπαντες ὑμεῖς ἑοράκατε, οὐκ ἔστι τοιοῦτος.
78 ἀλλ᾽ ὦ τᾶν, εἰς τὰς λειτουργίας ἀποχωρήσεται. τὰς
πότε ἢ ποῦ γεγονυίας; τὰς τοῦ πατρός; ἀλλ᾽ οὐκ εἰσίν.
ἀλλὰ τὰς ἑαυτοῦ; φάσεις, ἀπαγωγὰς, ἐνδείξεις, οὐχὶ
λειτουργίας εὑρήσετε. ἀλλὰ νὴ Δία καὶ χωρὶς τούτων
συγγενεῖς πολλοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ παραστάντες αὐ-

τὸν ἐξαιτήσονται. ἀλλ᾽ οὔτ᾽ εἰσὶν οὔτ᾽ ἐγένοντο πώ-
79 ποτε· πῶς γὰρ τῷ γε μηδ᾽ ἐλευθέρῳ; πλὴν ἔστι νὴ
Δία, ἔστιν ἀδελφός τις οὗτος αὐτῷ, ὁ παρὼν καὶ τὴν
καλὴν δίκην αὐτῷ λαχών. περὶ οὗ τὰ μὲν ἄλλα τί δεῖ
λέγειν; ἀδελφὸς δ᾽ ἐστὶ τούτου ὁμομήτριος καὶ ὁμο-
πάτριος καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς δίδυμος. οὑτοσὶ,
τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ· ἀλλ᾽ ἐφ᾽ οἷς ὑμεῖς τὴν μιαρὰν
Θεωρίδα, τὴν Λημνίαν, τὴν φαρμακίδα, καὶ αὐτὴν
80 καὶ τὸ γένος ἅπαν ἀπεκτείνατε, ταῦτα λαβὼν τὰ φάρ-
μακα καὶ τὰς ἐπῳδὰς παρὰ τῆς θεραπαίνης αὐτῆς, ἣ
κατ᾽ ἐκείνης τότ᾽ ἐμήνυσεν, ἐξ ἧσπερ ὁ βάσκανος οὗ- 794
τος πεπαιδοποίηται, μαγγανεύει καὶ φενακίζει, καὶ
τοὺς ἐπιλήπτους φησὶν ἰᾶσθαι αὐτὸς ὢν ἐπίληπτος
πάσῃ πονηρίᾳ. οὗτος οὖν αὐτὸν ἐξαιτήσεται ὁ φαρμα-
κὸς, ὁ λοιμὸς, ὃν οἰωνίσαιτ᾽ ἄν τις μᾶλλον ἰδὼν ἢ
προσειπεῖν βούλοιτο, ὃς αὐτὸς αὑτῷ θανάτου τετίμη-
κεν, ὅτε τοιαύτην δίκην ἔλαχεν.
81 Τί οὖν λοιπὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἃ κοινὰ νὴ
Δία πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἀγωνιζομένοις παρὰ τῆς τῶν
ἄλλων ὑμῶν φύσεως, καὶ οὐδεὶς αὐτὸς ἑαυτῷ ταῦτα
φέρει τῶν κρινομένων, ἀλλ᾽ ὑμῶν ἕκαστος ἔχων οἴκο-
θεν ἔρχεται, ἔλεον, συγγνώμην, φιλανθρωπίαν. ἀλλὰ
τούτων γ᾽ οὔθ᾽ ὅσιον οὔτε θέμις τῷ μιαρῷ τούτῳ με-
ταδοῦναι. διὰ τί; ὅτι ὃν ἂν αὐτὸς ἕκαστος νόμον τῇ
φύσει κατὰ πάντων ἔχῃ, τούτου τυγχάνειν παρ᾽ ἑκά-
82 στου δίκαιός ἐστι καὶ αὐτός. τίνα οὖν νόμον ὑμῖν ἢ
τίνα βούλησιν ἔχειν Ἀριστογείτων κατὰ πάντων δο-
κεῖ; πότερον εὐτυχοῦντας ὁρᾶν καὶ ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ
χρηστῇ δόξῃ διάγοντας; καὶ τί ποιῶν ζήσεται; τὰ γὰρ
τῶν ἄλλων κακὰ τοῦτον τρέφει. οὐκοῦν ἐν κρίσεσι
καὶ ἀγῶσι καὶ πονηραῖς αἰτίαις ἅπαντας εἶναι βούλε-
ται· ταῦτα γεωργεῖ, ταῦτα ἐργάζεται. ὁ δὲ δὴ παμπό-

νηρος ἄνθρωπος ποῖός τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κα-
λοῖτ' ἂν δικαίως, ὁ τρισκατάρατος, ὁ κοινὸς ἐχθρὸς, ὁ
πᾶσι δυσμενὴς, ὅτῳ μήτε γῆ φέροι καρπὸν μήτ' ἀπο-
83 θανόντα δέξαιτο; οὐχ ὁ τοιοῦτος; ἔγωγε νομίζω. τίνος
δὲ συγγνώμης ἢ ποίων ἐλέων οἱ σεσυκοφαντημένοι τε-
τυχήκασι παρὰ τούτου, οἷς οὗτος θανάτου πᾶσιν ἐτι-
μᾶτο ἐν τουτοισὶ τοῖς δικαστηρίοις, καὶ ταῦτα πρὶν τὴν 795
πρώτην ψῆφον διενεχθῆναι; καὶ ἐφ' οἷς ὁ βάσκανος
οὗτος οὕτως ὠμῶς καὶ πικρῶς εἶχε, τούτους ὑμῶν οἱ
λαχόντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ δίκαια ποιοῦντες
ἔσωζον, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτου συκοφαντουμένους ἀπε-
ψηφίζοντο, καὶ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων οὐ μετε-
84 δίδοσαν τούτῳ. ἀλλ' ἥ γε τούτου πικρία καὶ μιαιφονία
καὶ ὠμότης παρῆν καὶ ἐξητάζετο. οὐχὶ παιδία, οὐχὶ μη-
τέρας τῶν κρινομένων ἐνίων γραῦς παρεστώσας ὁρῶν
οὗτος ἠλέει. εἶτα σοὶ συγγνώμη; πόθεν ἢ παρὰ τοῦ; ἢ
τοῖς σοῖς παιδίοις ἔλεος; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. σὺ τὸν εἰς
ταῦτα ἔλεον προδέδωκας, Ἀριστογεῖτον, μᾶλλον δ'
ἀνῄρηκας ὅλως. μὴ δὴ πρὸς οὓς αὐτὸς ἔχωσας λιμένας
καὶ προβόλων ἐνέπλησας, πρὸς τούτους προσορμίζου·
οὐ γὰρ δίκαιον.

85 Εἰ τοίνυν ἀκούσαιτε καὶ τὰς βλασφημίας ἃς κατὰ
τὴν ἀγορὰν περιιὼν καθ' ὑμῶν ἔλεγεν, ἔτι μᾶλλον ἂν
αὐτὸν μισήσαιτε, καὶ δικαίως. φησὶ γὰρ πολλοὺς ὀφεί-
λειν τῷ δημοσίῳ, τούτους δ' ἅπαντας ὁμοίους ὑπάρ-
χειν ἑαυτῷ. ἐγὼ δὲ πολλοὺς μὲν εἶναι τοὺς ἠτυχηκό-
τας, εἰ καὶ δύ' εἰσὶ μόνοι, συγχωρῶ· παντὶ γὰρ πλεί-
ους εἰσὶ τοῦ δέοντος, καὶ οὐδένα τῶν ἄλλων ὀφείλειν
ἔδει. οὐ μέντοι μὰ τοὺς θεοὺς τούτῳ γ' ὑπάρχειν ὁμοί-
ους οἶμαι τούτους, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὐναν-
86 τίον. οὑτωσὶ δὲ λογίζεσθε. καὶ μή με ὑπολάβητε, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς πρὸς ὀφείλοντας ὑμᾶς τῷ δημο-

*σίῳ διαλέγεσθαι· οὔτε γὰρ ἔστι μήτε γένοιτο τοῦτο,
οὔτ' ἐγὼ νομίζω. ἀλλ' εἴ τῳ τις ἄρα ἢ φίλος ἢ γνώρι-
μός ἐστιν ἐν τούτοις, ὡς ὑπὲρ τούτου τοῦτον προσήκει* 796
*μισεῖν, τοῦτο βούλομαι δεῖξαι. πρῶτον μὲν ὅτι ἀνθρώ-
πους ἐπιεικεῖς, οἷς ἐγγύαι καὶ φιλανθρωπίαι γίγνον-
ται καὶ ὀφλήματ' ἴδια, οἷς οὐ πρόσεστι κοινὰ ἀδική-
ματα, ἠτυχηκέναι δὲ συμβέβηκεν, εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν
ἑαυτῷ καὶ βλασφημίαν ἄγει, οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ προση-*
87 *κόντως. οὐ γὰρ ὅμοιόν ἐστιν, Ἀριστογεῖτον, οὐδὲ πολ-
λοῦ δεῖ, γράψαντά σε τῶν πολιτῶν τρεῖς ἀκρίτους
ἀποκτεῖναι γραφὴν ἁλῶναι παρανόμων, καὶ δέον σε
τεθνάναι ἐπὶ ταύτῃ τιμήματος τυχεῖν, καὶ φίλον ἐγγυ-
ησάμενον μὴ δύνασθαι ζημίαν ἀπροσδόκητον ἐνεγ-
κεῖν· οὐχ ὅμοιον, οὔ. ἔπειθ' ὅτι τὴν κοινὴν φιλαν-
θρωπίαν, ἣν ὑμεῖς ἔχετ' ἐκ φύσεως πρὸς ἀλλήλους,
οὗτος ἀναιρεῖ καὶ διαφθείρει τὸ καθ' αὑτόν. ἴδοιτε δ'
ἂν ἐντεῦθεν. ὑμεῖς γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ τῆς
φύσεως πρὸς ἀλλήλους, ὅπερ εἶπον, χρώμενοι φιλαν-
θρωπίᾳ, ὥσπερ αἱ συγγένειαι τὰς ἰδίας οἰκοῦσιν οἰ-*
88 *κίας, οὕτω τὴν πόλιν οἰκεῖτε δημοσίᾳ. πῶς οὖν ἐκεῖ-
ναι; ὅπου πατήρ ἐστι καὶ υἱεῖς ἄνδρες, τυχὸν δὲ καὶ
τούτων παῖδες, ἐνταῦθ' ἀνάγκη πολλὰς καὶ μηδὲν
ὁμοίας εἶναι βουλήσεις· οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν οὔτε λόγων
οὔτ' ἔργων ἐστὶν ἡ νεότης τῷ γήρᾳ. ἀλλ' ὅμως οἵ τε
νέοι πάνθ' ὅσ' ἂν πράττωσιν, ἄνπερ ὦσι μέτριοι, οὕτω
ποιοῦσιν ὥστε μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι λανθάνειν, εἰ
δὲ μή, φανεροί γ' εἶναι τοῦτο βουλόμενοι ποιεῖν· οἵ
τε πρεσβύτεροι πάλιν, ἂν ἄρ' ἴδωσιν ἢ δαπάνην ἢ πό-
τον ἢ παιδιὰν πλείω τῆς μετρίας, οὕτω ταῦθ' ὁρῶσιν
ὥστε μὴ δοκεῖν ἑορακέναι. ἐκ δὲ τούτων γίγνεταί τε*
89 *πάνθ' ἃ φέρουσιν αἱ φύσεις καὶ καλῶς γίγνεται. τὸν* 797
αὐτὸν τοίνυν τρόπον ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν

πόλιν οἰκεῖτε, συγγενικῶς καὶ φιλανθρώπως, οἱ μὲν οὕτως ὁρῶντες τὰ τῶν ἠτυχηκότων ἔργα ὥστε, τὸ τῆς παροιμίας, ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν καὶ ἀκούοντας μὴ ἀκούειν, οἱ δ' οὕτω ποιοῦντες ἃ πράττουσιν ὥστ' εἶναι φανεροὶ καὶ φυλαττόμενοι καὶ αἰσχυνόμενοι. ἐκ δὲ τούτων ἡ κοινὴ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτία τῇ πό-
90 λει μένει καὶ συνέστηκεν ὁμόνοια. ταῦτα τοίνυν Ἀριστογείτων τὰ καλῶς οὕτω πεπηγότα τῇ φύσει καὶ τοῖς ἤθεσι τοῖς ὑμετέροις κινεῖ καὶ ἀναιρεῖ καὶ μεταρρίπτει, καὶ ἃ τῶν ἄλλων τῶν ἠτυχηκότων ἕκαστος ἀψοφητὶ ποιεῖ, ταῦθ' οὗτος μόνον οὐ κώδωνας ἐξαψάμενος διαπράττεται. οὐ πρύτανις, οὐ κῆρυξ, οὐκ ἐπιστάτης, οὐχ ἡ προεδρεύουσα φυλὴ τούτου κρατεῖν δύναται.
91 ἐπειδὰν οὖν τις ὑμῶν ἐφ' οἷς οὗτος ἀσελγαίνει λυπηθεὶς εἴπῃ "τουτονὶ ταῦτα ποιεῖν, καὶ ταῦτ' ὀφείλοντα "τῷ δημοσίῳ," τί δ'; οὐ καὶ ὁ δεῖνα, φησὶν, ὀφείλει; τὸν ἐχθρὸν ἕκαστος ὑπειπὼν τὸν αὑτοῦ. ὥστε τὴν πονηρίαν τὴν τούτου αἰτίαν εἶναι τῶν βλασφημιῶν, αἳ περὶ τῶν οὐχ ὁμοίων τούτῳ διὰ τοῦτον γίγνονται.

92 Λοιπὸν τοίνυν ἐστὶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς ἀπαλλαγῆναι βουλομένοις τούτου, ἀδίκημα σαφὲς καὶ εναργὲς ἔχοντας ἐκ τῶν νόμων μάλιστα μὲν αὐτῷ θανάτου τιμῆσαι, εἰ δὲ μὴ, τοσοῦτον ἀναθεῖναι τίμημα χρημάτων, ὅσον μὴ δυνήσεται φέρειν· ἄλλη γὰρ οὐκ
93 ἔστιν ἀπαλλαγὴ τούτου, σαφῶς ἐπίστασθε. καὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν μὲν ἄλλων ἀνθρώπων ἄν τις ἴδοι τοὺς μὲν βελτίστους καὶ μετριωτάτους αὐτῇ τῇ 798
φύσει πάντα ποιοῦντας ἑκόντας ἃ δεῖ, τοὺς δὲ χείρους μὲν τούτων, ἔξω δὲ τοῦ πονηροὺς ἄγαν κληθῆναι, τῷ φόβῳ τῷ πρὸς ὑμᾶς καὶ τῷ τοῖς αἰσχροῖς καὶ λόγοις καὶ ὀνείδεσιν ἀλγεῖν εὐλαβουμένους ἐξαμαρτάνειν· τοὺς δὲ πονηροτάτους καὶ ἐξαγίστους ὀνομαζομένους τάς γε

94 συμφορὰς σωφρονίζειν λέγουσιν. οὑτοσὶ τοίνυν Ἀρι-
στογείτων τοσοῦτον ὑπερῆρκεν ἅπαντας ἀνθρώπους
πονηρίᾳ ὥστ᾽ οὐδὲ παθὼν ἐνουθετήθη, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς
αὐτοῖς ἀδικήμασι καὶ πλεονεκτήμασι πάλιν εἴληπται.
καὶ τοσούτῳ πλείονος ὀργῆς ἄξιός ἐστι νῦν ἢ πρότε-
ρον, ὅσῳ τότε μὲν γράφειν μόνον ᾤετο δεῖν παρὰ τοὺς
νόμους, νυνὶ δὲ πάντα ποιεῖν, αἰτιᾶσθαι, λέγειν, δια-
βάλλειν, βλασφημεῖν, θανάτου τιμᾶσθαι, εἰσαγγέλ-
λειν, κακολογεῖν τοὺς ἐπιτίμους αὐτὸς ὀφείλων τῷ
95 δημοσίῳ· τούτου γὰρ οὐδέν ἐστι δεινότερον. τὸ μὲν
οὖν νουθετεῖν τοῦτον μανία· ὃς γὰρ οἷς ὁ δῆμος ἅπας
τοὺς ἐνοχλοῦντας ἑαυτὸν νουθετεῖ θορύβοις μηδεπώ-
ποθ᾽ ὑπεῖξε μηδὲ διετράπη, ταχύ γ᾽ ἂν φροντίσειε τοῦ
παρ᾽ ἑνὸς λόγου. ἀνίατον, ἀνίατον, ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τὸ πρᾶγμά ἐστι τὸ τούτου. δεῖ δὴ πάντας, ὥσπερ οἱ
ἰατροί, ὅταν καρκίνον ἢ φαγέδαιναν ἢ τῶν ἄλλων
ἀνιάτων τι κακῶν ἴδωσιν, ἀπέκαυσαν ἢ ὅλως ἀπέκο-
ψαν, οὕτω τοῦτο τὸ θηρίον ὑμᾶς ἐξορίσαι, ῥῖψαι ἐκ
τῆς πόλεως, ἀνελεῖν, μὴ περιμείναντάς τι παθεῖν, ὃ
μήτ᾽ ἰδίᾳ μήτε δημοσίᾳ γένοιτο, ἀλλὰ προευλαβηθέν-
96 τας. ὡδὶ γὰρ ὁρᾶτε. οὐδένα πώποτ᾽ ἴσως ὑμῶν ἔχις
ἔδακεν οὐδὲ φαλάγγιον, μηδὲ δάκοι· ἀλλ᾽ ὅμως ἅπαντα 799
τὰ τοιαῦτα ἐπὰν ἴδητε, εὐθὺς ἀποκτείνετε. τὸν αὐτὸν
τοίνυν τρόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὅταν συκο-
φάντην καὶ πικρὸν καὶ ἔχιν τὴν φύσιν ἄνθρωπον ἴδητε,
μὴ πόθ᾽ ἕκαστον ὑμῶν δήξεται περιμένετε, ἀλλ᾽ ὁ προσ-
τυχὼν ἀεὶ τιμωρησάσθω.

97 Λυκοῦργος μὲν οὖν τὴν Ἀθηνᾶν ἐμαρτύρετο καὶ
τὴν μητέρα τῶν θεῶν, καὶ καλῶς ἐποίει. ἐγὼ δὲ τοὺς
προγόνους τοὺς ὑμετέρους καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνων
ἀνακαλῶ, ὧν οὐδ᾽ ὁ χρόνος τὴν μνήμην ἠφάνικεν,
εἰκότως· ἐπολιτεύοντο γὰρ οὐχὶ τοῖς πονηροτάτοις καὶ

συκοφάνταις συνεργεῖν διδόντες ἑαυτούς, οὐδὲ τὸν ἐν-
τὸς τείχους φθόνον ἀσκοῦντες ἐπ᾽ ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ
τῶν ῥητόρων καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς μὲν σώφρονας καὶ
χρηστοὺς τιμῶντες, τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ θρασεῖς μι-
σοῦντες καὶ κολάζοντες. ἐξ ὧν πάντες ἀθληταὶ τῶν
καλῶν ἔργων ἐγένοντο.

98 Ἓν δ᾽ εἰπὼν ἔτι παύσασθαι βούλομαι. ἔξιτε αὐ-
τίκα δὴ μάλα ἐκ τοῦ δικαστηρίου, θεωρήσουσι δ᾽ ὑμᾶς
οἱ περιεστηκότες καὶ ξένοι καὶ πολῖται, καὶ κατ᾽ ἄνδρα
εἰς ἕκαστον τὸν παριόντα βλέψονται καὶ φυσιογνωμο-
νήσουσι τοὺς ἀποψηφισαμένους. τί οὖν ἐρεῖτε, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, εἰ προέμενοι τοὺς νόμους ἔξιτε; ποίοις
προσώποις ἢ τίσιν ὀφθαλμοῖς πρὸς ἕκαστον τούτων
99 ἀντιβλέψετε; πῶς δ᾽ εἰς τὸ μητρῷον βαδιεῖσθε, ἄν τι
βούλησθε; οὐ γὰρ δήπου εἷς καθ᾽ ἕνα ὑμῶν ἕκαστος
ὥσπερ ἐπὶ κυρίους τοὺς νόμους πορεύσεται, εἰ νῦν μὴ
βεβαιώσαντες αὐτοὺς ἔξιτε ἅπαντες κοινῇ. πῶς δὲ ταῖς
νουμηνίαις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνοντες τἀγαθὰ
τῇ πόλει διδόναι καὶ ἕκαστος ἑαυτῷ τοῖς θεοῖς εὔξε- 800
ται, ὅταν ὄντος τούτου ἐκεῖ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
τοῦ χρηστοῦ τἀναντία τοῖς ὅρκοις καὶ τοῖς ἐκεῖ γράμ-
100 μασιν ἐγνωκότες ἦτε; ἢ τί ἐρεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τί ἐρεῖτε, ἄν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ γνωρίσας τοὺς ἀπεψηφι-
σμένους; τί φήσετε; ἀρέσκειν τοῦτον ὑμῖν; καὶ τίς ὁ
τοῦτο τολμήσων εἰπεῖν; τίς ὁ τῆς τούτου πονηρίας μετ᾽
ἀρᾶς καὶ κακῆς δόξης κληρονομεῖν βουλησόμενος; ἀλλ᾽
οὐκ αὐτὸς ἕκαστος ἀποψηφίσασθαι; οὐκοῦν καταρά-
σεσθε τοῖς ἀποψηφισαμένοις, τοῦτο τὸ πιστὸν ἕκαστος
101 διδοὺς ὡς οὐκ αὐτὸς οὗτός ἐστι. καὶ τί δεῖ ταῦτα ποι-
εῖν, ἐξὸν εὐφημεῖν καὶ ἅπαντας ἅπασι πάντα τἀγαθὰ
εὔχεσθαι, καὶ ὑμᾶς ὑμῖν αὐτοῖς καὶ τοὺς ἄλλους Ἀθη-
ναίους ἅπαντας ὑμῖν, προσθήσω δὲ καὶ τοὺς ξένους

καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας; ἐφῖκται γάρ, ἐφῖκται πάντων ἡ τούτου κακοπραγμοσύνη, καὶ πᾶσι βουλομένοις ἐστὶν ἀπαλλαγῆναι τῆς τούτου πονηρίας καὶ δίκην δεδωκότα αὐτὸν ἐπιδεῖν.

XXVI.

ΚΑΤΑ ΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣ Β.

Ὅτι μὲν τοίνυν καὶ ὀφείλει τῷ δημοσίῳ Ἀριστογείτων οὑτοσὶ καὶ οὐκ ἔστιν ἐπίτιμος καὶ οἱ νόμοι διαρρήδην ἀπαγορεύουσιν ἐν τῷ δήμῳ μὴ ἐξεῖναι λέγειν τοῖς
τοιούτοις, φανερῶς ἐπιδέδεικται, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. 108
δεῖ δ' ὑμᾶς ἅπαντας μὲν ἀπείργειν καὶ κωλύειν τοὺς παρανομοῦντας, πολὺ δὲ μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς
2 ὄντας καὶ τοὺς πολιτευομένους· διὰ γὰρ τούτους τὰ κοινὰ καὶ βλάπτεσθαι πέφυκεν, ἐὰν ὦσι φαῦλοι, καὶ τὰ μέγιστα πάλιν ὠφελεῖσθαι, ἐὰν ὦσιν ἐπιεικεῖς καὶ θέλωσιν ἐμμένειν τοῖς νόμοις. ὡς, ἐὰν ἅπαξ δῶτε τοῖς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐγχειροῦσί τι πράττειν τὸ παρανομεῖν καὶ καταφρονεῖν τῶν ὡρισμένων δικαίων, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἅπαντας ἀπολαύειν τῆς τούτων κακίας
3 τοὺς μετέχοντας τῆς πόλεως. ὥσπερ γὰρ τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἁμαρτημάτων, ἃ συμβαίνει περὶ τοὺς πλοῦς, ὅταν μὲν τῶν ναυτῶν τις ἁμάρτῃ, βραχεῖαν τὴν βλάβην ἤνεγκεν, ὅταν δ' ὁ κυβερνήτης ἀποσφαλῇ, κοινὴν τὴν ἀτυχίαν ἅπασι τοῖς ἐμπλέουσι παρεσκεύασεν, ὡσαύτως τὰ μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτήματα οὐκ εἰς τὸ πλῆθος, εἰς δ' αὐτοὺς ἤνεγκε τὰς βλάβας, τὰ δὲ τῶν
4 ἀρχόντων καὶ πολιτευομένων εἰς ἅπαντας ἀφικνεῖται. διὸ καὶ τὰς τιμωρίας ὁ Σόλων τοῖς μὲν ἰδιώταις ἐποίησε βραδείας, ταῖς δ' ἀρχαῖς καὶ τοῖς δημαγωγοῖς ταχείας,

ὑπολαμβάνων τοῖς μὲν ἐνδέχεσθαι καὶ παρὰ τὸν χρό-
νον τὸ δίκαιον λαβεῖν, τοῖς δ' οὐκ ἐνεῖναι περιμεῖναι·
τὸ γὰρ τιμωρησόμενον οὐχ ὑπέσται τῆς πολιτείας κα-
ταλυθείσης. καὶ τούτοις τοῖς δικαίοις οὐδεὶς οὕτως
οὔτε ἀναιδὴς οὔθ' ὑπὲρ ὑμᾶς φρονῶν ἐστὶν ὅστις ἀν-
τιλέγειν ἐπιχειρήσει, πλὴν Ἀριστογείτονος τουτουὶ καὶ
τῆς τούτου τόλμης καὶ πονηρίας. ἀλλὰ πάσας τὰς ἀρ- 802
χὰς καὶ τοὺς πολιτευομένους εὑρήσομεν, ἐπειδὰν ἅπαξ
5 τι καταγνῶτε ὑμεῖς, τούτοις ἐμμένοντας. τοῦτο μὲν
γὰρ ὅταν ἀποχειροτονηθῶσί τινες τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς,
παραχρῆμα πέπαυνται ἄρχοντες καὶ τοὺς στεφάνους
περιήρηνται· τοῦτο δ' ὅσοις τῶν θεσμοθετῶν εἰς
Ἄρειον πάγον οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἀνελθεῖν, παρέντες τὸ
βιάζεσθαι στέργουσιν εἴκοντες ταῖς ὑμετέραις γνώ-
σεσι. καὶ τοῦτ' εἰκότως· ὥσπερ γὰρ, ὅταν ἄρχωσι,
τοὺς ἰδιώτας οἴονται δεῖν αὑτοῖς πειθαρχεῖν, ὡσαύ-
τως, ὅταν αὐτοὶ ἰδιῶται γένωνται πάλιν, τοῖς τῆς πό-
6 λεως ἄρχουσι νόμοις δικαίως ἂν ἀκολουθοῖεν. ἔτι τοί-
νυν οἱ πολιτευόμενοι πάντες, ἐκ τῶν παλαιῶν εἰ βού-
λεσθε ἀρξάμενοι χρόνων θεωρεῖν, ὡσαύτως φαίνονται
εἴκοντες τοῖς ὑμετέροις δικαίοις. Ἀριστείδην μὲν γάρ
φασιν ὑπὸ τῶν προγόνων μετασταθέντα ἐν Αἰγίνῃ
διατρίβειν, ἕως ὁ δῆμος αὐτὸν κατεδέξατο, Μιλτιάδην
δὲ καὶ Περικλέα ὀφλόντας, τὸν μὲν τριάκοντα, τὸν δὲ
7 πεντήκοντα τάλαντα, ἐκτίσαντας οὕτω δημηγορεῖν. ὃ
καὶ δεινότατον ἂν εἴη συμβαῖνον, τοὺς μὲν πολλὰ καὶ
μεγάλα ποιήσαντας ὑμᾶς ἀγαθὰ μὴ μετέχειν ταύτης
τῆς δωρεᾶς, ὥστε παρὰ τοὺς νόμους τι τοὺς κειμένους
ὑμῖν πρᾶξαι, τὸν δὲ μηδὲν μὲν ἀγαθὸν εἰργασμένον,
ὑπερπλήθη δ' ἐξημαρτηκότα, τοῦτον οὕτω προχείρως
φαίνεσθαι καὶ παρὰ τὸ συμφέρον καὶ τὸ δίκαιον ἐξου-
σίαν παρ' ὑμῶν τοῦ παρανομεῖν εἰληφότα. καὶ τί δεῖ

λέγειν περὶ τῶν παλαιῶν; ἀλλὰ τοὺς ἐφ᾽ ὑμῶν αὐτῶν
ἀναλογίσασθε, εἴ τις οὕτως ἀναιδὴς γέγονε πώποτε· 803
οὐδένα γὰρ ἂν εὕροιτε, εἰ βουλήσεσθε ἀκριβῶς ἐξετά-
8 ζειν. χωρὶς τοίνυν τούτων, ὅταν τις ψηφίσματος ἢ
νόμου γραφὴν ἀπενέγκῃ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ὁ μὲν
νόμος ἢ τὸ ψήφισμα ἄκυρόν ἐστιν, ὁ δὲ θεὶς ἢ γράψας
οὐδὲν ἀναισχυντεῖ βιαζόμενος, ἀλλ᾽ ὅ τι ἂν ὑμεῖς ψη-
φίσησθε, τούτῳ ἐμμένει, κἂν ᾖ πρῶτος τῷ δύνασθαι
λέγειν ἢ πράττειν ἐν ὑμῖν. καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον, ἃ
μὲν ἅπαντες ὑμεῖς συλλεγέντες ἐψηφίσασθε κατὰ τοὺς
νόμους, ἄκυρα εἶναι, τὴν δ᾽ Ἀριστογείτονος βούλησιν
εἰς τὸ παρανομεῖν κυριωτέραν οἴεσθαι δεῖν τῶν νόμων
9 αὐτῶν καταστῆναι; πάλιν τοίνυν ὅταν τις ἐπεξιὼν
μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἐφ᾽ οἷς
οἱ νόμοι κελεύουσι τὸ λοιπὸν μὴ γράφεσθαι μηδ᾽
ἀπάγειν μηδ᾽ ἐφηγεῖσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον παρὰ
ταῦτ᾽ οὐδεὶς οἴεται δεῖν πράττειν τῶν ἐνόχων ὄν-
των τούτοις τοῖς ἐπιτιμίοις. Ἀριστογείτονι δ᾽, ὡς
ἔοικε, μόνῳ τῶν ἁπάντων οὐδὲν οὔτε δικαστήριον
10 οὔτε νόμος κυριώτερόν ἐστι τῆς αὑτοῦ βουλήσεως. καὶ
ταῦτα πάντα οὕτω διαφυλάττουσιν οὐδεπώποτε οὔθ᾽
ὑμῖν οὔτε τοῖς προγόνοις μετεμέλησεν. ἔστι γὰρ δη-
μοκρατίας φυλακὴ τῶν μὲν ἐχθρῶν ἢ βουλευομένους
ἢ μαχομένους περιεῖναι, τῶν δὲ νόμων ἢ προαιρουμέ-
νους ἢ συναναγκαζομένους ἡττᾶσθαι. καὶ ταῦθ᾽ ὅτι
τοῦτον τὸν τρόπον προσήκει πράττεσθαι, καὶ παρ᾽
11 αὐτοῦ τούτου συνωμολόγηται. ὅτε γὰρ Ὑπερείδης
ἔγραψε, τῶν περὶ Χαιρώνειαν ἀτυχημάτων τοῖς Ἕλ-
λησι γενομένων καὶ τῆς πόλεως ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἐδα-
φῶν εις κίνδυνον μέγιστον κατακεκλειμένης, εἶναι 804
τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους, ἵν᾽ ὁμονοοῦντες ἅπαντες ὑπὲρ
τῆς ἐλευθερίας προθύμως ἀγωνίζωνται, ἐάν τις κίνδυ-

νος τηλικοῦτος καταλαμβάνῃ τὴν πόλιν, τούτου τοῦ
ψηφίσματος γραφὴν παρανόμων ἀπενέγκας ἠγωνί-
12 ζετο ἐν τῷ δικαστηρίῳ. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν εἰς μὲν
τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος σωτηρίαν μηδενὶ τῶν πολιτῶν
Ἀριστογείτονα τουτονὶ συγχωρῆσαι τυχεῖν τῆς ἐπιτι-
μίας, εἰς δὲ τὴν αὑτοῦ παρανομίαν παρὰ πάντων ὑμῶν
ἀξιοῦν λαμβάνειν τὴν αὐτὴν δωρεάν; καίτοι πολύ γε
νομιμώτερον καὶ δικαιότερον τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο ἦν οὗ
13 σὺ νῦν ἀξιοῖς ψηφίσασθαί σοι τουτουσί. τὸ μὲν γὰρ
ἴσον καὶ κοινὸν ἅπασι τοῖς πολίταις ἦν, τὸ δ' ἄνισον
καὶ σοὶ μόνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει τὴν πλεονεξίαν κατα-
σκευάζον· καὶ τὸ μὲν ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τὴν εἰρή-
νην ἐφ' ᾧ τε ἕνα κύριον τῆς ὅλης πολιτείας καταστῆ-
ναι, τὸ δ' ὑπὲρ τοῦ τὰ τουτωνὶ δόγματα καὶ νόμιμα
ἐκ παλαιοῦ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν προγόνων σοὶ
μόνῳ δεδόσθαι ἐξουσίαν ἀδεῶς παραβαίνοντι καὶ
14 πράττοντι ὅ τι ἂν βουληθῇς. ἡδέως δ' ἂν ἔγωγ' αὐ-
τὸν ἐρωτήσαιμι πότερα ἔννομον καὶ δικαίαν ἐποιή-
σατο τοῦ ψηφίσματος τὴν γραφὴν ἢ τοὐναντίον ἄδι-
κον καὶ παράνομον. εἰ μὲν γὰρ ἀσύμφορον καὶ τῷ
δήμῳ βλαβεράν, δι' αὐτὸ τοῦτο δικαίως ἂν ἀποθάνοι·
εἰ δὲ συμφέρουσαν καὶ τοῖς πολλοῖς ὠφέλιμον, διὰ τί
νῦν τἀναντία οἷος αὐτὸς ἔγραψας ψηφίζεσθαι τούτους
ἀξιοῖς; ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνα δίκαια οὔτε ταῦτ' ἔννομα οὐδὲ
15 συμφέροντά ἐστιν ὑμῖν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς ἔγωγε, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ταύτην ἔχοντας τὴν γνώμην καὶ περὶ ὑμῶν
αὐτῶν· πολλὰς γὰρ ἐνδείξεις ἤδη κατεψηφίσασθε ἰδιω- 805
τῶν ἀνθρώπων. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν ἐφ' ὑμῶν μὲν
αὐτῶν ἐξετάζεσθαι ἀκριβῶς τοὺς νόμους, ἐπὶ δὲ τῶν
περιεργαζομένων τι καὶ κοινῇ πάντας ἐνοχλούντων
καὶ προσποιουμένων ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἶναι ῥᾳθύμως
οὕτως ἔχειν;

16 Οὐ γὰρ δή τινες ὑμῶν οὕτως ἔχουσιν, ὡς προσήκειν μὲν ταῦθ' οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ λέγω, διὰ δὲ τὴν ἐπιείκειαν τὴν Ἀριστογείτονος καὶ τὸ χρήσιμον αὐτὸν ὑμῖν εἶναι παροπτέον τι καὶ παρανομοῦντα αὐτόν. ὅτι μὲν γὰρ πονηρὸς καὶ τὸν τρόπον δεινῶς ἄδικος, ἱκανῶς ὑμῖν, ὡς ἔγωγ' οἶμαι, ἐκ τῶν προειρημένων Λυκοῦργος ἐπιδέδειχεν· ὅτι δ' οὐδὲ χρήσιμος, ἐξ αὐτῶν
17 τῶν πολιτευμάτων ἄν τις αὐτὸν θεωρήσειεν. τίνα γὰρ παραγαγὼν εἰς τὸ δικαστήριον, ὧν αἰτιᾶται, τούτων κατηγόρηκε καὶ εἷλεν; ἢ ποῖον πόρον ὑμῖν πεπόρικεν; ἢ τί ψήφισμα γέγραφεν, ᾧ πεισθέντες ὑμεῖς οὐ πάλιν μετανοῆσαι προείλεσθε; καὶ γὰρ ταῦτα· οὕτω σκαιός ἐστι καὶ βάρβαρος τὸν τρόπον ὥσθ', ὅταν ὑμᾶς ἴδῃ παροργισθέντας τι πρός τινας καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος παροξυνθέντας, τηνικαῦτα παρὰ τὴν ὀργὴν ὑμῶν τὰ
18 βουλήματα λαβὼν τοῖς καιροῖς ἐναντιοῦται. δεῖ δὲ τὸν πολιτευόμενον ὑπὲρ ὑμῶν οὐχὶ τοῖς ἐξαίφνης μετ' ὀργῆς πάθεσιν ὑμῖν συμπίπτουσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ τοῖς λογισμοῖς καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὑπάρχουσι καιροῖς· τὰ μὲν γὰρ ταχὺ μεταπίπτειν εἴθισται, τὰ δὲ διαμένειν καὶ πλείω χρόνον ὑπάρχειν· ὧν οὗτος οὐδὲν ἐνθυμούμενος ἐλέγχει τὰ ἀπόρρητα τῆς πολιτείας, ὥστε ταὐτὰ ἀναγκάζεσθαι καὶ κύρια καὶ πάλιν ἄκυρα ποιεῖν. 80

19 Ἀλλ' ἴσως ὅτι πρὸς ἅπαντας ἀεὶ προαιρεῖται λοιδορεῖσθαι καὶ διαβοᾶσθαι καὶ μέμφεσθαι τὰ λεγόμενα, διὰ ταῦτα περιποιῆσαι νῦν αὐτὸν ἁρμόττει· ἀλλὰ ταῦτά γε νὴ τὴν Ἀθηνᾶν ὄνειδός ἐστιν, ἄνδρες δικασταί, τὰ γιγνόμενα τῇ πόλει ἐπὶ τοῦ βήματος, καὶ διὰ τὰς τούτων ἀπονοίας ἐπονείδιστον ἤδη τὸ πολιτεύεσθαι παρὰ τοῖς ἐπιεικέσιν ὑμῶν ἐστίν. εἰ δ' οὖν τινὶ τοῦθ' ὑμῶν ἐν ἡδονῇ συμβέβηκεν, οὐκ ἀπορήσετε

τῶν τοιαῦτα ποιησόντων, ἐπεὶ καὶ νῦν μεστὸν τὸ βῆμ'
ἐστίν. οὐ γὰρ ἐπιτιμᾶν τοῖς συμβεβουλευμένοις χαλε-
πὸν, ἀλλὰ καὶ συμβουλεῦσαι καὶ πεῖσαί τι τῶν δεόν-
20 των ὑμᾶς ψηφίσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μὴ καὶ
πρότερον τοῖς αὐτοῖς τούτοις χρώμενος λόγοις ἐξηπά-
τησεν ὑμᾶς, ὅτ' ἠγωνίσατο τὴν προτέραν ἔνδειξιν, ἣν
μὲν οὐδ' οὕτω δίκαιον παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους
τι συγχωρεῖν (οὐ δεῖ γὰρ παρανομεῖν δόντας τισὶ τοὺς
ἄλλους κατὰ τοὺς νόμους ἀξιοῦν πράττειν,) οὐ μὴν
ἀλλ' ἴσως γε εὐλογώτερον ἦν τὸ πιστεῦσαι καὶ κατα-
21 χαρίσασθαι καὶ προέσθαι τι τῶν τοιούτων. ἐπειδὴ δὲ
τότ' ἀφέντες ἐπὶ ταῖς ὁμολογουμέναις ἐλπίσι μικρὸν
ὕστερον τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς πράττοντα καὶ λέγοντα
μὴ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ, πάλιν ἐκολάσατε, τίς ὑπολεί-
πεται σκῆψις ὑμῖν ἁρμόττουσα, ἂν νῦν παρακρου-
σθῆτε; ὧν μὲν γὰρ ἔργῳ πεῖραν εἰλήφατε, τί δεῖ τοῖς
λόγοις πιστεύειν; ὧν δὲ μηδέπω τὴν δοκιμασίαν ἔχετε
ἀκριβῆ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, ἐκ τῶν λεγομένων ἴσως
22 ἀναγκαῖόν ἐστι κρίνειν. θαυμάζω δ' ἔγωγε τῶν οὕτως
ἐχόντων ὥστε τὰ μὲν ἴδια τοῖς ἐκ τῶν παρεληλυθότων
χρόνων οὖσιν ἐπιεικέσι, τούτοις παρακατατίθεσθαι, 807
τὰ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ κοινὰ τοῖς ὁμολογουμένως ἐξελη-
λεγμένοις οὖσι φαύλοις ἐπιτρέπειν. καὶ κύνα μὲν ἐπὶ
ποίμνην ἀγεννῆ καὶ φαῦλον οὐδ' ἂν εἷς ἐπιστήσειε
φυλάττειν· ἐπὶ δὲ τοὺς τὰ κοινὰ πράττοντας τοὺς τυ-
χόντας ἀνθρώπους φασὶν ἔνιοι φύλακας δεῖν ἐπιπέμ-
πειν, οἳ προσποιούμενοι μηνύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας
αὐτοὶ τῆς μεγίστης εἰσὶ φυλακῆς δεόμενοι.

23 Ὧν, ἐὰν ἔχητε νοῦν, ἐνθυμούμενοι τοὺς μὲν
φάσκοντας τούτους τῷ λόγῳ φιλεῖν ὑμᾶς χαίρειν ἐά-
σατε, αὐτοὶ δὲ τοῦτ' ἐκ παντὸς τρόπου παραφυλά-
ξατε, ὅπως μηδενὶ δῶτ' ἐξουσίαν ἀκύρους τοὺς νό-

μους ποιεῖν, ἄλλως τε καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ πλήθους καὶ λέγειν καὶ γράφειν δύνασθαι προσποιουμένων. ὡς πάνδεινόν ἐστι τοὺς μὲν προγόνους ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλυθῆναι τοὺς νόμους ἀποθνήσκειν τολμᾶν, ὑμᾶς δὲ μηδὲ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας εἰς ἑαυτοὺς τιμωρεῖσθαι, καὶ τὸν μὲν γράψαντα τοὺς νόμους Σόλωνα ἐψηφίσθαι χαλκοῦν ἐν ἀγορᾷ στῆσαι, αὐτῶν δὲ τῶν νόμων ὀλιγωροῦντας φαίνεσθαι, δι' οὓς κἀκεῖνον ὑπερ-
24 βαλλόντως συμβέβηκε τιμᾶσθαι. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη τὸ συμβαῖνον ἄλογον, εἰ νομοθετοῦντες μὲν ὀργίζεσθε τοῖς πονηροῖς, ἐπ' αὐτοφώρῳ δέ τινας εἰληφότες ἀθῴους ἐάσετε; καὶ τὸν μὲν νομοθέτην ἕνα ὄντα πᾶσιν ὑπὲρ ὑμῶν ἀπεχθάνεσθαι τοῖς φαύλοις, ὑμᾶς δὲ μηδ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν κοινῇ συλλεγέντας ἐπιδείξασθαι μισοῦντας τοὺς πονηρούς, ἀλλ' ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς πονηρίας ἡττηθῆναι; καὶ θάνατον μὲν ὡρικέναι τὴν ζημίαν, ἐάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται, τοὺς δὲ τοὺς ὄντας νόμους εἰς τὴν τῶν ὥσπερ οὐκ ὄντων 808
νόμων τάξιν ἄγοντας, τούτους ἀτιμωρήτους περιορᾶν;

25 Οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα συνθεωρήσαιτε τὸ τοῖς κειμένοις νόμοις πείθεσθαι ἡλίκον ἀγαθόν ἐστι, καὶ τὸ καταφρονεῖν καὶ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς ἡλίκον κακόν, εἰ τά τ' ἐκ τῶν νόμων ἀγαθὰ χωρὶς καὶ τὰ διὰ τῆς παρανομίας συμβαίνοντα πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῖν αὐτοῖς ποιησάμενοι θεωρήσαιτε. εὑρήσετε γὰρ τὴν μὲν τὰ τῆς μανίας καὶ ἀκρασίας καὶ πλεονεξίας, τὸν δὲ τὰ τῆς φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἔργα
26 διαπραττόμενον. δῆλον δέ· τῶν γὰρ πόλεων ταύτας ἄριστ' οἰκουμένας ἴδοιμεν ἂν ἐν αἷς ἄριστοι νομοθέται γεγόνασιν· τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν ἀρρωστήματα τοῖς τῶν ἰατρῶν εὑρήμασι καταπαύεται, τὰς

δ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγριότητας αἱ τῶν νομοθετῶν ἐξο-
ρίζουσι διάνοιαι. ὅλως δ' οὐδὲν οὔτε σεμνὸν οὔτε
σπουδαῖον εὑρήσομεν ὃ μὴ νόμου κεκοινώνηκεν,
27 ἐπεὶ καὶ τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰς κα-
λουμένας ὥρας νόμος καὶ τάξις, εἰ χρὴ τοῖς ὁρω-
μένοις πιστεύειν, διοικεῖν φαίνεται. παρακαλέσαντες
οὖν ὑμᾶς αὐτοὺς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βοηθήσατε
μὲν τοῖς νόμοις, καταψηφίσασθε δὲ τῶν εἰς τὸ θεῖον
ἀσεβεῖν προῃρημένων. καὶ ταῦτ' ἐὰν πράξητε, τὰ
δέοντα ποιήσετε καὶ τὰ κράτιστα ψηφιεῖσθε.

XXVII.

ΚΑΤΑ ΑΦΟΒΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Δημοσθένης ὁ Παιανιεὺς, Δημοσθένους τοῦ ῥήτορος πα-
τὴρ, τελευτῶν ἐπὶ δύο παισὶ, τῷ τε Δημοσθένει καὶ θυγα-
τρὶ, ἐπιτρόπους καθίστησι καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν χρημά-
των τρεῖς, δύο μὲν συγγενεῖς, Ἄφοβόν τε καὶ Δημοφῶντα,
ἕνα δὲ φίλον ἐκ παίδων, Θηριππίδην. καὶ Θηριππίδῃ μὲν
δίδωσιν ἑβδομήκοντα καρποῦσθαι μνᾶς, ἄχρις ἂν Δημοσθέ-
νης εἰς ἄνδρας ἐγγραφῇ· Δημοφῶντι δὲ ἐγγυᾷ τὴν θυγα-
τέρα, προστάξας αὐτὸν προῖκα δύο τάλαντα λαβεῖν· Ἀφόβῳ 812
δὲ τὴν ἑαυτοῦ μὲν γυναῖκα, τῶν δὲ παίδων μητέρα, Κλεο-
βούλην τὴν Γύλωνος, ἀξιοῖ γήμασθαι μνᾶς ἐπιδοὺς ὀγδοή-
κοντα, καὶ χρῆσθαι κελεύει τῇ τε οἰκίᾳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ
σκεύεσι μέχρι τῆς Δημοσθένους εἰς ἄνδρας ἐγγραφῆς. οὗτοι
τὰ μὲν δοθέντα χρήματα αὐτοῖς εὐθὺς λαμβάνουσι, γαμεῖ δὲ
οὔτε Ἄφοβος τὴν γυναῖκα τοῦ τελευτήσαντος οὔτε Δημοφῶν
τὴν θυγατέρα. διαχειρίσαντες δὲ τὴν οὐσίαν τεττάρων καὶ
δέκα ταλάντων, ὡς ὁ ῥήτωρ ἐπιδείκνυσιν, ὀφείλοντες τριά-
κοντα τάλαντα ἐκτῖσαι ἐπικαρπίας καὶ ἀποδοῦναι, μικρὰ
παντελῶς παρέδωκαν εἰς ἄνδρας ἐγγραφέντι τῷ Δημοσθένει.

διὸ πρὸς τὸν Ἄφοβον εἰσελήλυθεν ἐπιτροπῆς δέκα ταλάντων τὴν δίκην λαχὼν, ἐπειδὴ τρίτος ὢν ἐπίτροπος τὸ τρίτον ὀφείλει τῶν χρημάτων· ἃ καὶ συντίθησιν ὁ ῥήτωρ ἔκ τε τῶν ἀρχαίων καὶ τῆς ἐπικαρπίας.— Κατὰ Ἀφόβου Β. πρός τινας ἀντιῤῥήσεις λεγομένας ὑπὸ τοῦ Ἀφόβου οὗτος ὁ λόγος ἐπηγώνισται, ἔχει δὲ καὶ τῶν προειρημένων ἐπανάμνησιν.

Εἰ μὲν ἐβούλετο Ἄφοβος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὰ 8
δίκαια ποιεῖν ἢ περὶ ὧν διαφερόμεθα τοῖς οἰκείοις ἐπιτρέπειν, οὐδὲν ἂν ἔδει δικῶν οὐδὲ πραγμάτων· ἀπέχρη γὰρ ἂν τοῖς ὑπ' ἐκείνων γνωσθεῖσιν ἐμμένειν, ὥστε μηδεμίαν ἡμῖν εἶναι πρὸς τοῦτον διαφοράν. ἐπειδὴ δ' οὗτος τοὺς μὲν σαφῶς εἰδότας τὰ ἡμέτερα ἔφυγε μηδὲν διαγνῶναι περὶ αὐτῶν, εἰς δ' ὑμᾶς τοὺς οὐδὲν τῶν ἡμετέρων ἀκριβῶς ἐπισταμένους ἐλήλυθεν, ἀνάγκη ἐστὶν ἐν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ πειρᾶσθαι τῶν δι-
2 καίων τυγχάνειν. οἶδα μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι πρὸς ἄνδρας καὶ λέγειν ἱκανοὺς καὶ παρασκευάσασθαι δυναμένους χαλεπόν ἐστιν εἰς ἀγῶνα καθίστασθαι περὶ τῶν ὄντων ἁπάντων, ἄπειρον ὄντα παντάπασι πραγμάτων διὰ τὴν ἡλικίαν· ὅμως δὲ, καίπερ πολὺ τούτων καταδεέστερος ὢν, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω καὶ παρ' ὑμῖν τεύξεσθαι τῶν δικαίων καὶ μέχρι γε τοῦ τὰ γεγενημένα διεξελθεῖν καὶ αὐτὸς ἀρκούντως ἐρεῖν, ὥσθ' ὑμᾶς μήτ' ἀπολειφθῆναι τῶν πραγμάτων μηδὲ καθ' ἓν μήτ' ἀγνοῆσαι περὶ ὧν δεήσει τὴν ψῆφον 8
3 ἐνεγκεῖν. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μετ' εὐνοίας τέ μου ἀκοῦσαι, κἂν ἠδικῆσθαι δοκῶ, βοηθῆσαί μοι τὰ δίκαια. ποιήσομαι δ' ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων τοὺς λόγους. ὅθεν οὖν ῥᾷστα μαθήσεσθε περὶ αὐτῶν, ἐντεῦθεν ὑμᾶς καὶ ἐγὼ πρῶτον πειράσομαι διδάσκειν.

4 Δημοσθένης γὰρ οὑμὸς πατὴρ, ὦ ἄνδρες δικα-

σταὶ, κατέλιπεν οὐσίαν μὲν σχεδὸν τετταρων καὶ δέκα
ταλάντων, ἐμὲ δ' ἑπτ' ἐτῶν ὄντα καὶ τὴν ἀδελφὴν
πέντε, ἔτι δὲ τὴν ἡμετέραν μητέρα πεντήκοντα μνᾶς
εἰς τὸν οἶκον εἰσενηνεγμένην. βουλευσάμενος δὲ περὶ
ἡμῶν, ὅτ' ἔμελλε τελευτᾶν, ἅπαντα ταῦτα ἐνεχείρισεν
Ἀφόβῳ τε τούτῳ καὶ Δημοφῶντι τῷ Δήμωνος υἱεῖ,
τούτοιν μὲν ἀδελφιδοῖν ὄντοιν, τῷ μὲν ἐξ ἀδελφοῦ,
τῷ δ' ἐξ ἀδελφῆς γεγονότοιν, ἔτι δὲ Θηριππίδῃ τῷ
Παιανιεῖ, γένει μὲν οὐδὲν προσήκοντι, φίλῳ δ' ἐκ παι-
5 δὸς ὑπάρχοντι. κἀκείνῳ μὲν ἔδωκεν ἐκ τῶν ἐμῶν ἑβ-
δομήκοντα μνᾶς καρπώσασθαι τοσοῦτον χρόνον, ἕως
ἐγὼ ἀνὴρ εἶναι δοκιμασθείην, ὅπως μὴ δι' ἐπιθυμίαν
χρημάτων χεῖρόν τι τῶν ἐμῶν διοικήσειε· Δημοφῶντι
δὲ τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν καὶ δύο τάλαντα εὐθὺς ἔδωκεν
ἔχειν, αὐτῷ δὲ τούτῳ τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν καὶ
προῖκα ὀγδοήκοντα μνᾶς, καὶ τῇ οἰκίᾳ καὶ σκεύεσι
χρῆσθαι τοῖς ἐμοῖς, ἡγούμενος, καὶ τούτους ἔτι οἰκειο-
τέρους εἴ μοι ποιήσειεν, οὐκ ἂν χεῖρόν με ἐπιτροπευ-
6 θῆναι ταύτης τῆς οἰκειότητός μοι προσγενομένης. λα-
βόντες δ' οὗτοι ταῦτα πρῶτον σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τῶν
χρημάτων, καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἅπασαν διαχειρίσαν- 815
τες, καὶ δέκα ἔτη ἡμᾶς ἐπιτροπεύσαντες, τὰ μὲν ἄλλα
πάντα ἀπεστερήκασι, τὴν οἰκίαν δὲ καὶ ἀνδράποδα
τέτταρα καὶ δέκα καὶ ἀργυρίου μνᾶς τριάκοντα, μά-
λιστα σύμπαντα ταῦτα εἰς ἑβδομήκοντα μνᾶς παρα-
7 δεδώκασιν. καὶ τὸ μὲν κεφάλαιον τῶν ἀδικημάτων,
ὡς ἂν συντομώτατ' εἴποι τις, τοῦτ' ἔστιν, ὦ ἄνδρες
δικασταί· τὸ δὲ πλῆθος τῆς οὐσίας ὅτι τοῦτ' ἦν τὸ κα-
ταλειφθὲν, μέγιστοι μὲν αὐτοὶ μάρτυρές μοι γεγόνα-
σιν· (εἰς γὰρ τὴν συμμορίαν ὑπὲρ ἐμοῦ συνετάξαντο
κατὰ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς πεντακοσίας δραχμὰς
εἰσφέρειν, ὅσονπερ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ οἱ τὰ μέ-

γιστα κεκτημένοι τιμήματα εἰσέφερον·) δεῖ δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ὑμᾶς ἀκοῦσαι τά τ' ἐνεργὰ αὐτῶν καὶ ὅσα ἦν ἀργὰ καὶ ὅσου ἦν ἄξια ἕκαστα. ταῦτα γὰρ μαθόντες ἀκριβῶς εἴσεσθε ὅτι τῶν πώποτ' ἐπιτροπευσάντων οὐδένες ἀναιδέστερον οὐδὲ περιφανέστερον ἢ
8 οὗτοι τὰ ἡμέτερα διηρπάκασιν. πρῶτον μὲν οὖν ὡς συνετιμήσαντο ὑπὲρ ἐμοῦ ταύτην τὴν εἰσφορὰν εἰς τὴν συμμορίαν, παρέξομαι τούτων μάρτυρας, ἔπειθ' ὅτι οὐ πένητα κατέλιπέ με ὁ πατὴρ οὐδ' ἑβδομήκοντα μνῶν οὐσίαν κεκτημένον, ἀλλὰ τοσαύτην ὅσην οὐδ' αὐτοὶ οὗτοι ἀποκρύψασθαι διὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὴν πόλιν ἐδυνήθησαν. καί μοι ἀναγίγνωσκε λαβὼν ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

9 Δῆλον μὲν τοίνυν καὶ ἐκ τούτων ἐστὶ τὸ πλῆθος
τῆς οὐσίας. πεντεκαίδεκα ταλάντων γὰρ τρία τάλαντα 81
τίμημα· ταύτην ἠξίουν εἰσφέρειν τὴν εἰσφοράν. ἔτι δ' ἀκριβέστερον εἴσεσθε τὴν οὐσίαν αὐτὴν ἀκούσαντες. ὁ γὰρ πατήρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, κατέλιπε δύο ἐργαστήρια, τέχνης οὐ μικρᾶς ἑκάτερον, μαχαιροποιοὺς μὲν τριάκοντα καὶ δύο ἢ τρεῖς, ἀνὰ πέντε μνᾶς καὶ ἕξ, τοὺς δ' οὐκ ἐλάττονος ἢ τριῶν μνῶν ἀξίους, ἀφ' ὧν τριάκοντα μνᾶς ἀτελεῖς ἐλάμβανε τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν πρόσοδον, κλινοποιοὺς δ' εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, τετταράκοντα μνῶν ὑποκειμένους, οἳ δώδεκα μνᾶς ἀτελεῖς αὐτῷ προσέφερον, ἀργυρίου δ' εἰς τάλαντον ἐπὶ δραχμῇ δεδανεισμένου, οὗ τόκος ἐγίγνετο τοῦ ἐνι-
10 αυτοῦ ἑκάστου πλεῖν ἢ ἑπτὰ μναῖ. καὶ ταῦτα μὲν ἐνεργὰ κατέλιπεν, ὡς καὶ αὐτοὶ οὗτοι ὁμολογήσουσιν· ὧν γίγνεται τοῦ μὲν ἀρχαίου κεφάλαιον τέτταρα τάλαντα καὶ πεντακισχίλιαι, τὸ δ' ἔργον αὐτῶν πεντή-

*κοντα μναῖ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου. χωρὶς δὲ τούτων
ἐλέφαντα μὲν καὶ σίδηρον, ὃν κατειργάζοντο, καὶ ξύλα
κλίνεια εἰς ὀγδοήκοντα μνᾶς ἄξια, κηκῖδα δὲ καὶ χαλ-
κὸν ἑβδομήκοντα μνῶν ἐωνημένα, ἔτι δ᾽ οἰκίαν τρισ-
χιλίων, ἔπιπλα δὲ καὶ ἐκπώματα καὶ χρυσία καὶ ἱμά-
τια καὶ κόσμον τῆς μητρὸς ἄξια σύμπαντα ταῦτα εἰς
μυρίας δραχμὰς, ἀργυρίου δ᾽ ἔνδον ὀγδοήκοντα μνᾶς.
11 καὶ ταῦτα μὲν οἴκοι κατέλιπε πάντα, ναυτικὰ δ᾽ ἑβδο-
μήκοντα μνᾶς, ἔκδοσιν παρὰ Ξούθῳ, τετρακοσίας δὲ
καὶ δισχιλίας ἐπὶ τῇ τραπέζῃ τῇ Πασίωνος, ἑξακοσίας
δ᾽ ἐπὶ τῇ Πυλάδου, παρὰ Δημομέλει δὲ τῷ Δήμωνος
υἱεῖ χιλίας καὶ ἑξακοσίας, κατὰ διακοσίας δὲ καὶ* 817
*τριακοσίας ὁμοῦ τι τάλαντον διακεχρημένον. καὶ τού-
των αὖ τῶν χρημάτων τὸ κεφάλαιον πλέον ἢ ὀκτὼ
τάλαντα καὶ πεντήκοντα μναῖ γίγνονται. συμπάν-
των δ᾽ εἰς τέτταρα καὶ δέκα τάλαντα εὑρήσετε σκο-
ποῦντες.*

12 *Καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῆς οὐσίας τοῦτ᾽ ἦν τὸ κατα-
λειφθὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί. ὅσα δ᾽ αὐτῆς διακέκλε-
πται καὶ ὅσα ἰδίᾳ ἕκαστος εἴληφε καὶ ὁπόσα κοινῇ πάν-
τες ἀποστεροῦσιν, οὐκ ἐνδέχεται πρὸς τὸ αὐτὸ ὕδωρ
εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἀνάγκη χωρὶς ἕκαστον διελεῖν ἐστίν. ἃ
μὲν οὖν Δημοφῶν ἢ Θηριππίδης ἔχουσι τῶν ἐμῶν, τότ᾽
ἐξαρκέσει περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, ὅταν κατ᾽ αὐτῶν τὰς γρα-
φὰς ἀπενέγκωμεν· ἃ δὲ τοῦτον ἔχοντα ἐξελέγχουσιν
ἐκεῖνοι καὶ ἐγὼ οἶδα αὐτὸν εἰληφότα, περὶ τούτων ἤδη
ποιήσομαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. πρῶτον μὲν οὖν
ὡς ἔχει τὴν προῖκα, τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς, τοῦθ᾽ ὑμῖν
ἐπιδείξω, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς ἂν
ἐγὼ δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.*

13 *Οὗτος γὰρ εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον
ᾤκει τὴν οἰκίαν εἰσελθὼν κατὰ τὴν ἐκείνου διαθή-*

κην, καὶ λαμβάνει τά τε χρυσία τῆς μητρὸς καὶ τὰ ἐκ-
πώματα τὰ καταλειφθέντα. καὶ ταῦτα μὲν ὡς εἰς πεν-
τήκοντα μνᾶς εἶχεν, ἔτι δὲ τῶν ἀνδραπόδων πιπρασκο-
μένων παρά τε Θηριππίδου καὶ Δημοφῶντος τὰς τιμὰς
ἐλάμβανεν, ἕως ἀνεπληρώσατο τὴν προῖκα, τὰς ὀγδοή-
14 κοντα μνᾶς. καὶ ἐπειδὴ εἶχεν, ἐκπλεῖν μέλλων εἰς Κέρ-
κυραν τριήραρχος ἀπέγραψε ταῦτα πρὸς Θηριππίδην
ἔχοντα ἑαυτὸν καὶ ὡμολόγει κεκομίσθαι τὴν προῖκα.
καὶ πρῶτον μὲν τούτων Δημοφῶν καὶ Θηριππίδης, οἱ 818
τούτου συνεπίτροποι, μάρτυρές εἰσιν· ἔτι δὲ καὶ ὡς
αὐτὸς ὡμολόγει ταῦτ' ἔχειν, Δημοχάρης τε ὁ Λευκο-
νοεὺς, ὁ τὴν τηθίδα τὴν ἐμὴν ἔχων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ
15 μάρτυρες γεγόνασιν. οὐ γὰρ διδόντος τούτου σῖτον
τῇ μητρὶ, τὴν προῖκα ἔχοντος, οὐδὲ τὸν οἶκον μισθοῦν
ἐθέλοντος, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιτρόπων διαχειρί-
ζειν ἀξιοῦντος, ἐποιήσατο λόγους περὶ τούτων ὁ Δη-
μοχάρης. οὗτος δ' ἀκούσας οὔτ' ἠμφισβήτησε μὴ
ἔχειν οὔτε χαλεπῶς ἤνεγκεν ὡς οὐκ εἰληφὼς, ἀλλ'
ὡμολόγει καί τι μικρὸν ἔφη πρὸς τὴν ἐμὴν μητέρα πε-
ρὶ χρυσιδίων ἀντιλέγεσθαι· τοῦτ' οὖν διευκρινησά-
μενος καὶ περὶ τῆς τροφῆς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ποιή-
16 σειν οὕτως ὥστ' ἔχειν μοι πάντα καλῶς. καίτοι εἰ φα-
νήσεται πρός τε τὸν Δημοχάρην ταῦθ' ὡμολογηκὼς
καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους οἳ παρῆσαν, παρά τε τοῦ Δημο-
φῶντος καὶ τοῦ Θηριππίδου τῶν ἀνδραπόδων εἰς τὴν
προῖκα τὰς τιμὰς εἰληφὼς, αὐτός θ' ἑαυτὸν ἔχειν τὴν
προῖκα ἀπογράψας πρὸς τοὺς συνεπιτρόπους, οἰκῶν τε
τὴν οἰκίαν ἐπειδὴ τάχιστα ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ, πῶς
οὐκ ἐκ πάντων ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος εὑρε-
θήσεται φανερῶς τὴν προῖκα, τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς,
κεκομισμένος καὶ λίαν ἀναιδῶς μὴ λαβεῖν ἐξαρνούμε-

17 *νος; ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, λαβὲ τὰς μαρτυρίας καὶ
ἀνάγνωθι.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

*Τὴν μὲν τοίνυν προῖκα τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε
λαβών. μὴ γήμαντος δ' αὐτοῦ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ὁ
μὲν νόμος κελεύει τὴν προῖκα ὀφείλειν ἐπ' ἐννέ' ὀβο-
λοῖς, ἐγὼ δ' ἐπὶ δραχμῇ μόνον τίθημι. γίγνεται δ',* 819
ἐάν τις συντιθῇ τό τ' ἀρχαῖον καὶ τὸ πρόσεργον τῶν
18 *δέκα ἐτῶν, μάλιστα τρία τάλαντα. καὶ ταῦτα μὲν οὕ-
τως ὑμῖν ἐπιδείκνυμι λαβόντα καὶ ἔχειν ὁμολογήσαντα
μαρτύρων ἐναντίον τοσούτων· ἄλλας τοίνυν ἔχει τρι-
άκοντα μνᾶς, τοῦ ἐργαστηρίου λαβὼν τὴν πρόσοδον,
καὶ ἀναισχυντότατ' ἀνθρώπων ἀποστερεῖν ἐπικεχεί-
ρηκεν. ἐμοὶ δ' ὁ πατὴρ κατέλιπε τριάκοντα μνᾶς ἀπ'
αὐτῶν τὴν πρόσοδον· ἀποδομένων δὲ τούτων τὰ ἡμί-
ση τῶν ἀνδραπόδων πεντεκαίδεκά μοι μνᾶς γενέσθαι*
19 *κατὰ λόγον προσῆκεν. Θηριππίδης μὲν οὖν ἑπτὰ ἔτη
τῶν ἀνδραπόδων ἐπιμεληθεὶς ἕνδεκα μνᾶς τοῦ ἐνιαυ-
τοῦ ἀπέφηνε, τέτταρσι μναῖς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν
ἔλαττον ἢ ὅσον προσῆκε λογιζόμενος. οὗτος δὲ δύ'
ἔτη τὰ πρῶτα ἐπιμεληθεὶς οὐδ' ὁτιοῦν ἀποδείκνυσιν,
ἀλλ' ἐνίοτε μέν φησιν ἀργῆσαι τὸ ἐργαστήριον, ἐνίοτε
δ' ὡς αὐτὸς μὲν οὐκ ἐπεμελήθη τούτων, ὁ δ' ἐπίτρο-
πος Μιλύας, ὁ ἀπελεύθερος ὁ ἡμέτερος, διῴκησεν αὐ-
τὰ, καὶ παρ' ἐκείνου μοι προσήκει λόγον λαβεῖν. ἂν
οὖν καὶ νῦν εἴπῃ τινὰ τούτων τῶν λόγων, ῥᾳδίως ἐλεγ-*
20 *χθήσεται ψευδόμενος. ἂν μὲν οὖν ἀργὸν φῇ γενέσθαι,
λόγον αὐτὸς ἀπενήνοχεν ἀναλωμάτων οὐκ εἰς σιτία
τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' εἰς ἔργα, τὸν εἰς τὴν τέχνην ἐλέ-
φαντα καὶ μαχαιρῶν λαβὰς καὶ ἄλλας ἐπισκευὰς, ὡς
ἐργαζομένων τῶν δημιουργῶν. ἔτι δὲ Θηριππίδῃ τρι-*

ὧν ἀνδραπόδων, ἃ ἦν αὐτῷ ἐν τῷ ἐμῷ ἐργαστηρίῳ, μισθὸν ἀποδεδωκέναι λογίζεται. καίτοι μὴ γενομένης ἐργασίας οὔτ᾽ ἐκείνῳ λαβεῖν μισθὸν οὔτ᾽ ἐμοὶ τὰ ἀνα-
21 λώματα ταῦτα λογισθῆναι προσῆκεν. εἰ δ᾽ αὖ γενέ- 820
σθαι μὲν φήσει, τῶν δ᾽ ἔργων ἀπρασίαν εἶναι, δεῖ δήπου τά γε ἔργα αὐτὸν ἀποδεδωκότα μοι φαίνεσθαι, καὶ ὧν ἐναντίον ἀπέδωκε παρασχέσθαι μάρτυρας. εἰ δὲ μηδὲν τούτων πεποίηκε, πῶς οὐκ ἔχειν τὴν πρόσοδον δυοῖν ἐτοῖν τὴν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου, τὰς τριάκοντα
22 μνᾶς, φανερῶς οὕτω τῶν ἔργων γεγενημένων; εἰ δ᾽ αὖ τούτων μὲν μηδὲν ἐρεῖ, Μιλύαν δ᾽ αὐτὰ φήσει πάντα διῳκηκέναι, πῶς χρὴ πιστεύειν, ὅταν φῇ τὰ μὲν ἀναλώματα αὐτὸς ἀνηλωκέναι, πλέον ἢ πεντακοσίας δραχμάς, λῆμμα δ᾽ εἴ τι γέγονεν, ἐκεῖνον ἔχειν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τοὐναντίον ἂν γενέσθαι τούτων, εἰ καὶ Μιλύας αὐτῶν ἐπεμελεῖτο, τὰ μὲν ἀναλώματ᾽ ἐκεῖνος ἀναλῶσαι, τὰ δὲ λήμματα οὗτος λαβεῖν, εἴ τι δεῖ τεκμαίρεσθαι πρὸς τὸν ἄλλον αὐτοῦ τρόπον καὶ τὴν ἀναίδειαν. λαβὲ οὖν τὰς μαρτυρίας ταύτας, καὶ ἀνάγνωθι αὐτοῖς.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

23 Ταύτας τοίνυν ἔχει τριάκοντα μνᾶς ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου, καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ὀκτὼ ἐτῶν· ὃ ἂν ἐπὶ δραχμῇ τις τιθῇ μόνον, ἄλλας τριάκοντα μνᾶς εὑρήσει. καὶ ταῦτα μὲν ἰδίᾳ μόνος εἴληφεν· ἃ συντεθέντα πρὸς τὴν προῖκα μάλιστα τέτταρα τάλαντα γίγνεται σὺν τοῖς ἀρχαίοις. ἃ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιτρόπων κοινῇ διήρπακε, καὶ ὅσα ἔνια μηδὲ καταλειφθῆναι παντάπασιν ἠμφισβήτηκε, ταῦθ᾽ ὑμῖν ἤδη ἐπιδείξω καθ᾽ ἕκαστον.
24 πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῶν κλινοποιῶν, οὓς κατέλιπε μὲν ὁ πατήρ, ἀφανίζουσι δ᾽ οὗτοι, τετταράκοντα μὲν

μνῶν ὑποκειμένους, εἴκοσι δ᾽ ὄντας τὸν ἀριθμὸν, 821
ἐπιδείξω ὑμῖν ὡς λίαν ἀναιδῶς καὶ φανερῶς με ἀποστεροῦσιν. τούτους γὰρ καταλειφθῆναι μὲν οἴκοι παρ᾽ ἡμῖν πάντες ὁμολογοῦσι, καὶ τὰς δώδεκα μνᾶς ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῷ πατρὶ γίγνεσθαί φασιν· αὐτοὶ δὲ λῆμμα μὲν παρ᾽ αὐτῶν ἐν δέκα ἔτεσιν οὐδὲν ἐμοὶ γεγενημένον ἀποφαίνουσιν ἀλλ᾽ οὐδὲ μικρὸν, ἀναλώματος δὲ κεφάλαιον εἰς αὐτοὺς οὗτος ὀλίγου δεῖν λογίζεται
25 χιλίας· εἰς τοῦτ᾽ ἀναιδείας ἐλήλυθεν. αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀνθρώπους, εἰς οὓς ταῦτ᾽ ἀναλωκέναι φησὶν, οὐδαμοῦ μοι παραδεδώκασιν, ἀλλὰ πάντων κενότατον λόγον λέγουσιν, ὡς ὁ ὑποθεὶς τῷ πατρὶ τἀνδράποδα πονηρότατος ἀνθρώπων ἐστὶ καὶ ἐράνους τε λέλοιπε πλείστους καὶ ὑπέρχρεως γέγονε, καὶ τούτων οὐκ ὀλίγους κεκλήκασι κατ᾽ ἐκείνου μάρτυρας. τὰ δ᾽ ἀνδράποδα ὅστις ἐστὶν ὁ λαβὼν ἢ πῶς ἐκ τῆς οἰκίας ἐξῆλθεν ἢ τίς ἀφείλετο ἢ πρὸς τίνα δίκην ἥττηνται περὶ αὐ-
26 τῶν, οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν. καίτοι εἴ τι ἔλεγον ὑγιὲς, οὐκ ἂν κατὰ τῆς ἐκείνου πονηρίας παρείχοντο μάρτυρας, ἧς οὐδέν μοι προσήκει φροντίζειν, ἀλλὰ τούτων ἂν ἀντελαμβάνοντο καὶ τοὺς λαβόντας ἀπεδείκνυσαν καὶ οὐδὲν ἂν αὐτῶν παρέλειπον. νῦν δ᾽ ὠμότατ᾽ ἀνθρώπων ὁμολογοῦντες καταλειφθῆναι καὶ λαβόντες ὡς αὑτοὺς καὶ καρπωσάμενοι δέκα ἔτη τοὺς ἀνθρώπους, ἄρδην ὅλον τὸ ἐργαστήριον ἀφανίζουσιν. καὶ ταῦθ᾽ ὡς ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὰς μαρτυρίας καὶ ἀναγίγνωσκε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 822

27 Ὅτι τοίνυν οὐκ ἄπορος ἦν ὁ Μοιριάδης οὐδ᾽ ἦν τῷ πατρὶ τοῦτο τὸ συμβόλαιον εἰς τἀνδράποδα ἠλιθίως συμβεβλημένον, μεγίστῳ τεκμηρίῳ γνώσεσθε·

*λαβὼν γὰρ ὡς ἑαυτὸν Ἄφοβος τοῦτο τὸ ἐργαστήριον,
ὡς αὐτοὶ τῶν μαρτύρων ἠκούσατε, καὶ δέον αὐτὸν, εἰ
καί τις ἄλλος ἐβούλετο εἰς ταῦτα συμβάλλειν, τοῦτον
διακωλύειν ἐπίτροπόν γ᾽ ὄντα, αὐτὸς ἐπὶ τούτοις τοῖς
ἀνδραπόδοις τῷ Μοιριάδῃ πεντακοσίας δραχμὰς ἐδά-
νεισεν, ἃς ὀρθῶς καὶ δικαίως παρ᾽ ἐκείνου κεκομίσθαι
28 ὡμολόγηκεν. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν, εἰ ἡμῖν μὲν πρὸς
τῷ λῆμμα ἀπ᾽ αὐτῶν μηδὲν γεγονέναι καὶ αὐτὰ τὰ
ὑποτεθέντα ἀπόλωλεν, οἷ πρότερον συνεβάλομεν, τῷ
δ᾽ εἰς τὰ ἡμέτερα δανείσαντι καὶ τοσούτῳ χρόνῳ
πράξαντι καὶ οἱ τόκοι καὶ τἀρχαῖα ἐκ τῶν ἡμετέρων
ἀποδέδονται καὶ οὐδεμία ἀπορία γέγονεν; ἀλλὰ μὴν
ὡς ἀληθῆ λέγω, λαβὲ τὴν μαρτυρίαν καὶ ἀνάγνωθι.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

29 *Σκέψασθε τοίνυν ὅσον ἀργύριον οὗτοι παρὰ τοὺς
κλινοποιοὺς κλέπτουσι, τετταράκοντα μὲν μνᾶς αὐτὸ τὸ
ἀρχαῖον, δέκα δ᾽ ἐτῶν τὸ ἔργον αὐτῶν δύο τάλαντα·
δώδεκα γὰρ μνᾶς ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν πρόσοδον
αὐτῶν ἐλάμβανον. ἆρα μικρόν τι καὶ ἐξ ἀφανοῦς πο-
θεν καὶ παραλογίσασθαι ῥᾴδιον, ἀλλ᾽ οὐ φανερῶς οὑ-
τωσὶ μικροῦ δεῖν τρία τάλαντα ταῦτα ἀνηρπάκασιν;
ὧν κοινῇ διαπεφορημένων τὸ τρίτον δήπου μέρος πα-
ρὰ τούτου μοι προσήκει κεκομίσθαι.*

30 *Καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τὰ περὶ τοῦ ἐλέ-* 823
*φαντος καὶ σιδήρου τοῦ καταλειφθέντος παραπλήσιά
πως τούτοις πεποιήκασιν· οὐδὲ γὰρ ταῦτ᾽ ἀποφαίνου-
σιν. καίτοι κεκτημένου μὲν τοσούτους κλινοποιοὺς,
κεκτημένου δὲ μαχαιροποιοὺς οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ καὶ
σίδηρον καὶ ἐλέφαντα καταλιπεῖν, ἀλλ᾽ ἀνάγκη ταῦτά
γ᾽ ὑπάρχειν· τί γὰρ ἂν εἰργάζοντο τούτων μὴ ὑπαρ-
31 ξάντων; τὸν τοίνυν πλεῖν ἢ πεντήκοντα ἀνδράποδα*

κεκτημένον καὶ δυοῖν τέχναιν ἐπιμελούμενον, ὧν θάτερον ἐργαστήριον εἰς τὰς κλίνας ῥᾳδίως δύο μνᾶς τοῦ μηνὸς ἀνήλισκεν ἐλέφαντος, τὸ δὲ μαχαιροποιεῖον οὐκ ἔλαττον ἢ τοσοῦτον ἕτερον, σὺν σιδήρῳ, τοῦτον οὔ φασι καταλιπεῖν οὐδὲν τούτων· εἰς τοῦτ᾽ ἀναιδείας ἐλη-
32 λύθασιν. ὅτι μὲν οὖν οὐ πιστὰ λέγουσι, καὶ ἐκ τούτων αὐτῶν ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν. ὅτι δ᾽ ἐκεῖνος κατέλιπε τοσοῦτον τὸ πλῆθος ὥστε μὴ μόνον ἱκανὸν εἶναι κατεργάζεσθαι τοῖς ἑαυτοῦ δημιουργοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ βουλομένῳ προσωνεῖσθαι τῶν ἄλλων, ἐκεῖθεν φανερὸν, ὅτι αὐτός τ᾽ ἐπώλει ζῶν καὶ Δημοφῶν καὶ οὗτος τοῦ πατρὸς ἤδη τετελευτηκότος ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς ἀπεδί-
33 δοντο τοῖς βουλομένοις. καίτοι πόσον τινὰ χρὴ τὸν καταλειφθέντα νομίζειν εἶναι, ὅταν φαίνηται τηλικούτοις τε ἐργαστηρίοις ἐξαρκῶν καὶ χωρὶς ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων πιπρασκόμενος; ἆρ᾽ ὀλίγον, ἀλλ᾽ οὐ πολλῷ πλείω τῶν ἐγκεκλημένων; λαβὲ τοίνυν τὰς μαρτυρίας ταυτασὶ καὶ ἀνάγνωθι αὐτοῖς.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 824

Τούτου τοίνυν τοῦ ἐλέφαντός ἐστι πλέον ἢ τάλαντον, ὃν οὔτε αὐτὸν οὔτε τὸ ἔργον μοι ἀποφαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἄρδην ἀφανίζουσιν ὅλον.

34 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, παρὰ τὸν λόγον ὃν ἀποφέρουσιν, ἐξ ὧν αὐτοὶ λαβεῖν ὁμολογοῦσιν, ἐπιδείξω ὑμῖν τρεῖς μὲν ὄντας αὐτοὺς πλέον ἢ ὀκτὼ τάλαντα ἐκ τῶν ἐμῶν ἔχοντας, ἰδίᾳ δ᾽ ἐκ τούτων Ἄφοβον τρία τάλαντα καὶ χιλίας εἰληφότα, τά τ᾽ ἀνηλωμένα χωρὶς τούτων πλείω τιθεὶς καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἀπέδοσαν ἀφαιρῶν, ἵν᾽ εἰδῆτε ὅτι οὐ μικρᾶς ἀναιδείας τὰ ἐγχει-
35 ρήματ᾽ αὐτῶν ἐστιν. λαβεῖν γὰρ ἐκ τῶν ἐμῶν ὁμολογοῦσιν οὗτος μὲν ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν μνᾶς, χωρὶς ὧν

ἔχοντ' αὐτὸν ἐγὼ ἐπιδείξω νῦν, Θηριππίδης δὲ δύο τά-
λαντα, Δημοφῶν δ' ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα μνᾶς. τοῦτο
δ' ἐστὶ πέντε τάλαντα καὶ πεντεκαίδεκα μναῖ. τούτου
τοίνυν ὃ μὲν οὐχ ἄθρουν ἐλήφθη, σχεδόν εἰσιν ἑβδο-
μήκοντα μναῖ καὶ ἑπτὰ, ἡ πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδρα-
πόδων, ὃ δ' εὐθὺς ἔλαβον οὗτοι, μικροῦ δέοντα τέττα-
ρα τάλαντα· οἷς τὸ πρόσεργον ἂν προσθῆτε ἐπὶ δρα-
χμῇ μόνον τῶν δέκα ἐτῶν, ὀκτὼ τάλαντα εὑρήσετε σὺν
36 τοῖς ἀρχαίοις καὶ τετρακισχιλίας γιγνομένας. τὴν μὲν
τοίνυν τροφὴν ἀπὸ τῶν ἑβδομήκοντα μνῶν καὶ ἑπτὰ
λογιστέον τῶν ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου γενομένων. Θη-
ριππίδης γὰρ ἑπτὰ μνᾶς ἐδίδου καθ' ἕκαστον τὸν ἐνι-
αυτὸν εἰς ταῦτα, καὶ ἡμεῖς τοῦτο λαβεῖν ὁμολογοῦμεν.
ὥστε ἑβδομήκοντα μνῶν ἐν τοῖς δέκα ἔτεσι τροφὴν
τούτων ἡμῖν ἀνηλωκότων τὸ περιὸν τὰς ἑπτακοσίας 825
προστίθημι αὐτοῖς, καὶ τούτων πλείω εἰμὶ τεθεικώς.
ὃ δ' ἐμοὶ δοκιμασθέντι παρέδοσαν καὶ ὅσον εἰς τὴν πό-
λιν εἰσενηνόχασι, τοῦτο ἀπὸ τῶν ὀκτὼ ταλάντων καὶ
37 τοῦ προσόντος ἀφαιρετέον ἐστίν. ἀπέδοσαν μὲν τοί-
νυν οὗτος καὶ Θηριππίδης μίαν καὶ τριάκοντα μνᾶς,
εἰσφορὰς δ' εἰσενηνοχέναι λογίζονται δυοῖν δεούσας
εἴκοσι μνᾶς. ἐγὼ δ' ὑπερβαλὼν τοῦτο ποιήσω τριά-
κοντα μνᾶς, ἵνα πρὸς ταῦτα μηδ' ἀντειπεῖν ἔχωσιν.
οὐκοῦν ἂν ἀφέλητε τὸ τάλαντον ἀπὸ τῶν ὀκτὼ ταλάν-
των, ἑπτὰ τὰ λειπόμενά ἐστι, καὶ ταῦτ', ἐξ ὧν αὐτοὶ
λαβεῖν ὁμολογοῦσι, τούτους ἔχειν ἐστὶν ἀναγκαῖον.
τοῦτο τοίνυν, εἰ καὶ τἄλλα πάντα ἀποστεροῦσιν ἀρ-
νούμενοι μὴ ἔχειν, ἀποδοῦναι προσῆκεν ὁμολογοῦν-
38 τάς γε λαβεῖν ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν. νῦν δὲ τί ποιοῦσιν;
ἔργον μὲν οὐδὲν ἀποφαίνουσι τοῖς χρήμασιν, αὐτὰ δὲ
τὰ ἀρχαῖα πάντα ἀνηλωκέναι φασὶ σὺν ταῖς ἑπτὰ καὶ
ἑβδομήκοντα μναῖς· Δημοφῶν δὲ καὶ προσοφείλοντας

ἡμᾶς ἐνέγραψεν. ταῦτ' οὐ μεγάλη καὶ περιφανὴς ἀναισχυντία; ταῦτ' οὐχ ὑπερβολὴ δεινῆς αἰσχροκερδίας; τί οὖν ποτ' ἐστὶ τὸ δεινὸν, εἰ μὴ ταῦτα δόξει τηλικαύ-
39 τας ὑπερβολὰς ἔχοντα; οὗτος τοίνυν, τὸ καθ' αὑτὸν ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν μνᾶς λαβεῖν ὁμολογῶν, ἔχει καὶ αὐτὰς καὶ τὸ πρόσεργον δέκα ἐτῶν, μάλιστα τρία τάλαντα καὶ χιλίας. καὶ ταῦθ' ὡς ἀληθῆ λέγω, καὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῖς τῆς ἐπιτροπῆς τὸ λῆμμα ἕκαστος τοῦθ' ὁμολογῶν λαβεῖν ἅπαν ἀνηλωκέναι λογίζεται, λαβὲ τὰς μαρτυ- 826
ρίας καὶ ἀνάγνωθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

40 Νομίζω τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τούτων ἱκανῶς μὲν ὑμᾶς μεμαθηκέναι, ὅσα καὶ κλέπτουσι καὶ κακουργοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν· ἔτι δ' ἀκριβέστερον ἔγνωτ' ἂν, εἴ μοι τὰς διαθήκας, ἃς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, οὗτοι ἀποδοῦναι ἠθέλησαν. ἐν γὰρ ἐκείναις ἐγέγραπτο, ὥς φησιν ἡ μήτηρ, ἃ κατέλιπεν ὁ πατὴρ πάντα, καὶ ἐξ ὧν ἔδει τούτους λαβεῖν τὰ δοθέντα, καὶ τὸν οἶ-
41 κον ὅπως μισθώσουσι. νῦν δ' ἀπαιτοῦντος ἐμοῦ καταλειφθῆναι μὲν ὁμολογοῦσιν, αὐτὰς δ' οὐκ ἀποφαίνουσιν. ταῦτα δὲ ποιοῦσι τό τε πλῆθος οὐ βουλόμενοι καταφανὲς ποιῆσαι τῆς οὐσίας τὸ καταλειφθὲν, ὃ διηρπάκασιν οὗτοι, τάς τε δωρεὰς ἵνα μὴ δοκῶσιν ἔχειν, ὥσπερ οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐξελεγχθησόμενοι ῥᾳδίως. λαβὲ δ' αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας ὧν ἀπεκρίναντο καὶ ἀνάγνωθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

42 Οὗτος διαθήκην μὲν γενέσθαι φησὶ, καὶ τὰ δύο τάλαντα Δημοφῶντι καὶ τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς τούτῳ δοθῆναι μαρτυρεῖ· τὰς δ' ἑβδομήκοντα μνᾶς, ἃς Θη-

ριππίδης ἔλαβεν, οὐ προσγραφῆναί φησιν, οὐδὲ τὸ
πλῆθος τῆς οὐσίας τὸ καταλειφθὲν, οὐδὲ τὸν οἶκον
ὅπως μισθώσουσιν· οὐ γὰρ αὐτῷ συμφέρει προσομο-
λογῆσαι ταῦτα. λαβὲ δὴ τὴν τούτου ἀπόκρισιν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. 82

43 Οὗτος αὖ τὴν μὲν διαθήκην γενέσθαι φησὶ καὶ
τὸ ἀργύριον ἐκ τοῦ χαλκοῦ καὶ τῆς κηκῖδος ἀποδοθῆ-
ναι τῷ Θηριππίδῃ, ὃ ἐκεῖνος οὔ φησι, καὶ τὰ δύο τά-
λαντα τῷ Δημοφῶντι· περὶ δὲ τῶν αὐτῷ δοθέντων
γραφῆναι μέν φησιν, οὐχ ὁμολογῆσαι δ' αὐτὸς, ἵνα μὴ
δοκῇ λαβεῖν. τὸ δὲ πλῆθος τῆς οὐσίας οὐδ' οὗτος ἀπο-
φαίνει καθόλου, οὐδὲ τὸ μισθοῦν τὸν οἶκον· οὐδὲ γὰρ
44 οὐδὲ τούτῳ συμφέρει προσομολογῆσαι ταῦτα. δῆλον
τοίνυν ἐστὶν οὐδὲν ἧττον τὸ πλῆθος τῶν καταλειφθέν-
των, καίπερ ἀφανιζόντων τούτων τὴν οὐσίαν, ἐκ τῶν
διαθηκῶν, ἐξ ὧν τοσαῦτα χρήματα ἀλλήλοις φασὶ δο-
θῆναι. ὅστις γὰρ ἐκ τεττάρων ταλάντων καὶ τρισχι-
λίων τοῖς μὲν τρία τάλαντα καὶ δισχιλίας προῖκα δέδω-
κε, τῷ δ' ἑβδομήκοντα μνᾶς καρποῦσθαι, φανερὸν
δήπου πᾶσιν ὅτι οὐκ ἀπὸ μικρᾶς οὐσίας, ἀλλὰ πλέον
45 ἢ διπλασίας ἧς ἐμοὶ κατέλιπε ταῦτ' ἀφεῖλεν. οὐ γὰρ
δήπου τὸν μὲν υἱὸν ἐμὲ πένητα ἐβούλετο καταλιπεῖν,
τούτους δὲ πλουσίους ὄντας ἔτι πλουσιωτέρους ποιῆ-
σαι ἐπεθύμησεν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐμοὶ κα-
ταλειπομένων Θηριππίδῃ τε τοσοῦτον ἀργύριον καὶ
Δημοφῶντι τὰ δύο τάλαντα, οὔπω μέλλοντι τῇ ἀδελ-
φῇ τῇ ἐμῇ συνοικήσειν, καρποῦσθαι ἔδωκεν, ἵνα δυ-
οῖν θάτερον διαπράξαιτο, ἢ διὰ τὰ διδόμενα βελτίους
αὐτοὺς εἶναι τὰ περὶ τὴν ἐπιτροπὴν προτρέψειεν, ἢ
εἰ κακοὶ γίγνοιντο, μηδεμιᾶς συγγνώμης παρ' ὑμῶν
τυγχάνοιεν, εἰ τοσούτων ἀξιωθέντες τοιαῦτ' εἰς ἡμᾶς 82

46 ἐξαμαρτάνοιεν. οὗτος τοίνυν καὶ αὐτὸς πρὸς τῇ προικὶ καὶ τὰς θεραπαίνας λαβὼν καὶ τὴν οἰκίαν οἰκῶν, ἐπειδὴ δεῖ λόγον αὐτὸν δοῦναι τούτων, τά τε αὑτοῦ πράττειν φησὶ καὶ εἰς τοσοῦτον αἰσχροκερδείας ἦλθεν ὥστε καὶ τοὺς διδασκάλους τοὺς μισθοὺς ἀπεστέρηκε καὶ τῶν εἰσφορῶν ἔστιν ἃς οὐ κατέθηκεν, ἐμοὶ δὲ λογίζεται. λαβὲ δὴ καὶ ταύτας αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας καὶ ἀνάγνωθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

47 Πῶς οὖν ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε πάντα διηρπακότα καὶ μηδὲ τῶν μικρῶν ἀπεσχημένον, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιδεικνὺς μετὰ τοσούτων μαρτύρων καὶ τεκμηρίων τὴν μὲν προῖκα λαβεῖν ὁμολογήσαντα καὶ ἔχειν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους ἀπογράψαντα, τὸ δ' ἐργαστήριον κεκαρπωμένον αὐτὸν καὶ
48 τὴν πρόσοδον οὐκ ἀποφαίνοντα, τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν πεπρακότα καὶ τὰς τιμὰς οὐκ ἀποδεδωκότα, τὰ δ' ὡς ἑαυτὸν λαβόντα καὶ ταῦτ' ἠφανικότα, ἔτι δὲ παρὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς ἀπέδωκε τοσαῦτα κλέπτοντα, πρὸς δὲ τούτοις τὴν διαθήκην ἠφανικότα, τἄλλα οὕτω πάντα διῳκηκότα ὡς οὐδ' ἂν οἱ ἔχθιστοι διοικήσειαν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν.

49 Ἐτόλμα τοίνυν πρὸς τῷ διαιτητῇ λέγειν ὡς ἀπὸ τῶν χρημάτων χρέα τε πάμπολλα ἐκτέτικεν ὑπὲρ ἐμοῦ Δημοφῶντι καὶ Θηριππίδῃ τοῖς συνεπιτρόποις, καὶ ὡς πολλὰ τῶν ἐμῶν λάβοιεν, οὐδέτερα ἔχων ἐπιδεικνύναι τούτων. οὔτε γὰρ ὡς ὀφείλοντά με κατέλιπεν ὁ πατὴρ ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπέφηνεν, οὐδ' οἷς ἀποδεδω- 829
κέναι ταῦτ' ἔφη παρέσχηται μάρτυρας, οὔτ' αὖ τὸν ἀριθμὸν τῶν χρημάτων εἰς τοὺς συνεπιτρόπους ἐπανέφερεν ὅσον αὐτὸς φαίνεται λαβών, ἀλλὰ πολλοῖς

50 ἔλαττω χρήμασιν. ἐρωτηθεὶς δ᾽ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ ταῦτά τε καθ᾽ ἕκαστον, καὶ τὴν οὐσίαν τὴν αὑτοῦ πότερον ἐκ τῶν ἐπικαρπιῶν ἢ τἀρχαῖα ἀναλίσκων διῴκηκε, καὶ πότερον ἐπιτροπευθεὶς ἀπεδέξατ᾽ ἂν τοῦτον τὸν λόγον παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἢ τἀρχαῖ᾽ ἂν ἀπολαβεῖν ἠξίου σὺν τοῖς ἔργοις τοῖς γεγενημένοις, πρὸς μὲν ταῦτ᾽ ἀπεκρίνατο οὐδὲν, προὐκαλεῖτο δ᾽ ἐθέλειν ἐπιδεῖξαί μοι τὴν οὐσίαν δέκα ταλάντων οὖσαν·
51 εἰ δέ τι ἐλλίποι, αὐτὸς ἔφη προσθήσειν. κελεύοντος δ᾽ ἐμοῦ πρὸς τὸν διαιτητὴν ἐπιδεικνύναι ταῦτα οὐκ ἐπέδειξεν, οὐδ᾽ ὡς οἱ συνεπίτροποι παρέδοσαν· οὐ γὰρ ἂν αὐτοῦ κατεδιῄτησε· μαρτυρίαν δ᾽ ἐνεβάλετο τοιαύτην, περὶ ἧς πειράσεταί τι λέγειν. ἂν μὲν οὖν καὶ νῦν ἔχειν με φῇ, τίνος παραδόντος ἐρωτᾶτε αὐτὸν, καὶ
52 καθ᾽ ἕκαστον παρασχέσθαι μάρτυρας ἀξιοῦτε. ἐὰν δ᾽ εἶναί μοι φῇ τοῦτον τὸν τρόπον, λογιζόμενος τὰ παρ᾽ ἑκατέρῳ τῶν ἐπιτρόπων, διπλασίοις ἔλαττω φανήσεται λέγων, ἔχοντα δ᾽ οὐδὲν μᾶλλον ἀποφαίνων. ἐγὼ γὰρ ὥσπερ καὶ τοῦτον τοσαῦτ᾽ ἔχοντ᾽ ἐξήλεγξα, οὕτω κἀκείνων ἑκάτερον οὐκ ἔλαττω τούτων ἔχοντα ἐπιδείξω. ὥστ᾽ οὐ τοῦτ᾽ αὐτῷ λεκτέον, ἀλλ᾽ ὡς ἢ αὐτὸς ἢ οἱ συνεπίτροποι παρέδοσαν. εἰ δὲ μὴ τοῦτ᾽ ἐπιδείξει, πῶς χρὴ ταύτῃ τῇ προκλήσει προσέχειν ὑμᾶς τὸν νοῦν; οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔχοντά με ἐπιδείκνυσιν. 830

53 Πολλὰ τοίνυν ἀπορηθεὶς πρὸς τῷ διαιτητῇ περὶ πάντων τούτων, καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἐξελεγχόμενος ὥσπερ νυνὶ παρ᾽ ὑμῖν, ἐτόλμησε ψεύσασθαι πάντων δεινότατον, ὡς τέτταρά μοι τάλαντα ὁ πατὴρ κατέλιπε κατορωρυγμένα καὶ τούτων κυρίαν τὴν μητέρα ἐποίησεν. ταῦτα δ᾽ εἶπεν, ἵν᾽ εἰ μὲν καὶ νῦν προσδοκήσαιμι αὐτὸν ἐρεῖν, ἀπολογούμενος περὶ αὐτῶν διατρίβοιμι, δέον ἕτερά με αὐτοῦ κατηγορεῖν πρὸς ὑμᾶς· εἰ δ᾽ ὡς

οὐ ῥηθησομένων παραλίποιμι, νῦν αὐτὸς εἴποι, ἵνα
54 δοκῶν εἶναι πλούσιος ἧττον ὑφ᾽ ὑμῶν ἐλεοίμην. καὶ
μαρτυρίαν μὲν οὐδεμίαν ἐνεβάλετο τούτων ὁ ταῦτ᾽ εἰ-
πεῖν ἀξιώσας, ψιλῷ δὲ λόγῳ χρησάμενος ὡς πιστευθη-
σόμενος δι᾽ ἐκείνων. καὶ ὅταν μὲν ἔρηταί τις αὐτὸν εἰς
τί τῶν ἐμῶν τοσαῦτα χρήματ᾽ ἀνήλωκε, χρέα φησὶν
ὑπὲρ ἐμοῦ ἐκτετικέναι καὶ πένητα ἐνταυθὶ ζητεῖ ποι-
εῖν· ὅταν δὲ βούληται, πλούσιον, ὡς ἔοικεν, εἴπερ γε
καὶ τοσοῦτον ἐκεῖνος ἀργύριον οἴκοι κατέλιπεν. ὡς
δ᾽ οὐκ ἀληθῆ λέγειν οἷόν τε αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἀδύνατόν τι
55 γενέσθαι τούτων, ἐκ πολλῶν ῥᾴδιον μαθεῖν. εἰ μὲν
γὰρ ὁ πατὴρ ἠπίστει τούτοις, δῆλον ὅτι οὔτ᾽ ἂν τἄλλα
ἐπέτρεπεν οὔτ᾽ ἂν ταῦθ᾽ οὕτω καταλιπὼν αὐτοῖς
ἔφραζε· μανία γὰρ δεινὴ τὰ κεκρυμμένα εἰπεῖν, μηδὲ
τῶν φανερῶν μέλλοντα ἐπιτρόπους καταστήσειν. εἰ δ᾽
ἐπίστευεν, οὐκ ἂν δήπου τὰ μὲν πλεῖστ᾽ αὐτοῖς τῶν
χρημάτων ἐνεχείρισε, τῶν δ᾽ οὐκ ἂν κυρίους ἐποίησεν.
οὐδ᾽ ἂν τῇ μὲν μητρί μου ταῦτα φυλάττειν ἔδωκεν,
αὐτὴν δ᾽ ἐκείνην ἑνὶ τῶν ἐπιτρόπων τούτῳ γυναῖκ᾽ 831
ἔδωκεν· οὐ γὰρ ἔχει λόγον σώζειν μὲν τὰ χρήματα διὰ
τῆς ἐμῆς μητρὸς ζητεῖν, ἕνα δὲ τῶν ἀπιστουμένων καὶ
56 αὐτῆς καὶ τῶν χρημάτων κύριον ποιεῖν. ἔτι δὲ, τούτων
εἴ τι ἦν ἀληθὲς, οἴεσθ᾽ οὐκ ἂν αὐτὴν λαβεῖν δοθεῖσαν
ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὃς τὴν μὲν προῖκα αὐτῆς ἤδη, τὰς
ὀγδοήκοντα μνᾶς, ἔχων ὡς συνοικήσων αὐτῇ τὴν Φι-
λωνίδου τοῦ Μελιτέως θυγατέρ᾽ ἔγημε· τεττάρων δὲ
ταλάντων ἔνδον ὄντων, καὶ ταῦτ᾽ ἐκείνης ἐχούσης, ὡς
οὗτός φησιν, οὐκ ἂν ἡγεῖσθ᾽ αὐτὸν κἂν ἐπιδραμεῖν,
57 ὥστε γενέσθαι μετ᾽ ἐκείνης αὐτῶν κύριον; ἢ τὴν μὲν
φανερὰν οὐσίαν, ἣν καὶ ὑμῶν οἱ πολλοὶ συνῄδεσαν ὅτι
κατελείφθη, μετὰ τῶν συνεπιτρόπων οὕτως αἰσχρῶς
διήρπασεν, ὧν δ᾽ οὐκ ἐμέλλεθ᾽ ὑμεῖς ἔσεσθαι μάρτυ-

ρες, ἀπέσχετ' ἂν ἐξὸν αὐτῷ λαβεῖν; καὶ τίς ἂν πιστεύ-
σειεν; οὐκ ἔστι ταῦτ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ ἔστιν,
ἀλλὰ τὰ μὲν χρήμαθ', ὅσα κατέλιπεν ὁ πατὴρ, πάντα
τούτοις παρέδωκεν, οὗτος δ', ἵν' ἧττον ἐλεηθῶ παρ'
ὑμῖν, τούτοις τοῖς λόγοις χρήσεται.

58 Πολλὰ μὲν οὖν ἔγωγ' ἔχω καὶ ἄλλα τούτου κατη-
γορεῖν· ἓν δὲ περὶ πάντων κεφάλαιον εἰπὼν πάσας
αὐτοῦ διαλύσω τὰς ἀπολογίας. τούτῳ γὰρ ἐξῆν μη-
δὲν ἔχειν τούτων τῶν πραγμάτων μισθώσαντι τὸν οἶ-
κον κατὰ τουτουσὶ τοὺς νόμους. λαβὲ τοὺς νόμους καὶ
ἀνάγνωθι.

ΝΟΜΟΙ.

Κατὰ τούτους τοὺς νόμους Ἀντιδώρῳ μὲν ἐκ τρι-
ῶν ταλάντων καὶ τρισχιλίων ἐν ἓξ ἔτεσιν ἓξ τάλαντα 83
καὶ πλέον ἐκ τοῦ μισθωθῆναι παρεδόθη, καὶ ταῦθ'
ὑμῶν τινὲς εἶδον· Θεογένης γὰρ ὁ Προβαλίσιος, ὁ μι-
σθωσάμενος αὐτοῦ τὸν οἶκον, ἐν τῇ ἀγορᾷ ταῦτα τὰ
59 χρήματα ἐξηρίθμησεν. ἐμοὶ δ' ἐκ τεττάρων καὶ δέκα
ταλάντων ἐν δέκα ἔτεσι πρὸς τὸν χρόνον τε καὶ τὴν
ἐκείνου μίσθωσιν πλέον ἢ τριπλάσια κατὰ τὸ εἰκὸς
προσῆκον γενέσθαι, τοῦτο διὰ τί οὐκ ἐποίησεν, ἐρω-
τᾶτ' αὐτόν. εἰ μὲν γάρ φησι βέλτιον εἶναι μὴ μισθω-
θῆναι τὸν οἶκον, δειξάτω μὴ διπλάσια μηδὲ τριπλάσιά
μοι γεγενημένα, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἐμοὶ πάντα ἀπο-
δεδομένα. εἰ δ' ἐκ τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων ἐμοὶ
μὲν μηδ' ἑβδομήκοντα μνᾶς παραδεδώκασιν, ὁ δὲ
καὶ προσοφείλοντά με αὐτῷ ἀπέγραψε, πῶς ἀποδέ-
ξασθαί τι προσήκει τούτων λεγόντων; οὐδαμῶς δή-
πουθεν.

60 Τοσαύτης τοίνυν οὐσίας μοι καταλειφθείσης ὅσην
ἐξ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ τοῦ τρίτου μέρους πρόσοδον

αὐτῆς φερούσης πεντήκοντα μνᾶς, ἐξὸν τούτοις ἀπλη-
στοτάτοις οὖσι χρημάτων, καὶ εἰ μὴ μισθοῦν τὸν οἶ-
κον ἐβούλοντο, ἀπὸ μὲν τούτων τῶν προσιόντων,
ἐῶντας ὥσπερ εἶχε κατὰ χώραν, ἡμᾶς τε τρέφειν καὶ
τὰ πρὸς τὴν πόλιν διοικεῖν, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν περιεγί-
61 γνετο, ταῦτα προσπεριποιεῖν, τὴν δ' ἄλλην οὐσίαν
ἐνεργὸν ποιήσασιν, οὖσαν ταύτης διπλασίαν, αὐτοῖς
τε, εἰ χρημάτων ἐπεθύμουν, μέτρια ἐξ αὐτῶν λαβεῖν
ἐμοί τε σὺν τοῖς ἀρχαίοις τὸν οἶκον ἐκ τῶν προσόδων
μείζω ποιῆσαι, τούτων μὲν οὐδὲν ἐποίησαν, ἀποδόμε-
νοι δ' ἀλλήλοις τὰ πλείστου ἄξια τῶν ἀνδραπόδων, τὰ 833
δὲ παντάπασιν ἀφανίσαντες, ἐμοῦ μὲν ἀνεῖλον καὶ τὴν
ὑπάρχουσαν πρόσοδον, σφίσι δ' αὐτοῖς οὐ μικρὰν ἐκ
62 τῶν ἐμῶν κατεσκευάσαντο. λαβόντες δὲ καὶ τἄλλα
αἰσχρῶς οὑτωσὶ πάντα, πλέον ἢ τὰ ἡμίση τῶν χρημά-
των μηδὲ καταλειφθῆναι κοινῇ πάντες ἀμφισβητοῦ-
σιν, ὡς πεντεταλάντου δὲ μόνον τῆς οὐσίας οὔσης ἐκ
τοσαύτης τοὺς λόγους ἀπενηνόχασιν, οὐ πρόσοδον μὲν
ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀποφαίνοντες, τὰ δὲ κεφάλαια φανερὰ
ἀποδεικνύντες, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα οὕτως ἀναιδῶς
ἀνηλῶσθαι φάσκοντες. καὶ οὐδ' αἰσχύνονται ταῦτα
63 τολμῶντες. καίτοι τί ποτ' ἂν ἔπαθον ὑπ' αὐτῶν, εἰ
πλείω χρόνον ἐπετροπεύθην; οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν.
ὅπου γὰρ δέκα ἐτῶν διαγενομένων παρὰ μὲν τῶν οὕτω
μικρὰ κεκόμισμαι, τῷ δὲ καὶ προσοφείλων ἐγγέγραμ-
μαι, πῶς οὐκ ἄξιον διαγανακτεῖν; δῆλον δὲ παντάπα-
σιν· εἰ κατελείφθην μὲν ἐνιαύσιος, ἓξ ἔτη δὲ προσεπε-
τροπεύθην ὑπ' αὐτῶν, οὐδ' ἂν τὰ μικρὰ ταῦτα παρ'
αὐτῶν ἀπέλαβον. εἰ γὰρ ἐκεῖνα ἀνήλωται ὀρθῶς, οὐ-
δὲν ἂν τῶν νῦν παραδοθέντων ἐξήρκεσεν εἰς ἕκτον
ἔτος, ἀλλ' ἢ παρ' αὐτῶν ἄν με ἔτρεφον ἢ τῷ λιμῷ πε-
64 ριεῖδον ἀπολόμενον. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν, εἰ ἕτεροι

μὲν οἶκοι ταλαντιαῖοι καὶ διτάλαντοι καταλειφθέντες ἐκ τοῦ μισθωθῆναι διπλάσιοι καὶ τριπλάσιοι γεγόνασιν, ὥστε ἀξιοῦσθαι λειτουργεῖν, ὁ δ' ἐμὸς τριηραρχεῖν εἰθισμένος καὶ μεγάλας εἰσφορὰς εἰσφέρειν μηδὲ μικρὰς δυνήσεται διὰ τὰς τούτων ἀναισχυντίας; τίνας δ' οὗτοι λελοίπασιν ὑπερβολὰς εἰπεῖν; οἳ καὶ τὴν διαθήκην ἠφανίκασιν ὡς λήσοντες, καὶ τὰς μὲν σφετέρας 83
αὐτῶν οὐσίας ἐκ τῶν ἐπικαρπιῶν διῳκήκασι, καὶ τἀρχαῖα τῶν ὑπαρχόντων ἐκ τῶν ἐμῶν πολλῷ μείζω πεποιήκασι, τῆς δ' ἐμῆς οὐσίας, ὥσπερ τὰ μέγιστα ὑφ' ἡμῶν ἀδικηθέντες, ὅλον τὸ κεφάλαιον ἀνῃρήκασιν;
65 καὶ ὑμεῖς μὲν οὐδὲ τῶν εἰς ὑμᾶς ἁμαρτανόντων ὅταν τινὸς καταψηφίσησθε, οὐ πάντα τὰ ὄντα ἀφείλεσθε, ἀλλ' ἢ γυναῖκας ἢ παιδί' αὐτῶν ἐλεήσαντες μέρος τι κἀκείνοις ὑπελίπετε· οὗτοι δὲ τοσοῦτον διαφέρουσιν ὑμῶν ὥστε καὶ δωρεὰς παρ' ἡμῶν προσλαβόντες, ἵνα δικαίως ἐπιτροπεύσωσι, τοιαῦτ' εἰς ἡμᾶς ὑβρίκασι, καὶ οὐδ' ᾐσχύνθησαν εἰ μὴ ἠλέησαν τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν, εἰ δυοῖν ταλάντοιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀξιωθεῖσα μηδενὸς τεύξεται τῶν προσηκόντων, ἀλλ' ὥσπερ ἔχθιστοί τινες, ἀλλ' οὐ φίλοι καὶ συγγενεῖς καταλειφθέν-
66 τες οὐδὲν τῆς οἰκειότητος ἐφρόντισαν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ὁ πάντων ταλαιπωρότατος πρὸς ἀμφότερα ἀπορῶ, ταύτην θ' ὅπως ἐκδῶ καὶ τἆλλ' ὁπόθεν διοικῶ. προσεπίκειται δ' ἡ πόλις ἀξιοῦσα εἰσφέρειν, δικαίως· οὐσίαν γὰρ ἱκανὴν πρὸς ταῦτα κατέλιπέ μοι ὁ πατήρ. τὰ δὲ χρήματα τὰ καταλειφθέντα οὗτοι πάντ' εἰλή-
67 φασι. καὶ νῦν κομίσασθαι τἀμαυτοῦ ζητῶν εἰς κίνδυνον καθέστηκα τὸν μέγιστον. ἂν γὰρ ἀποφύγῃ με οὗτος, ὃ μὴ γένοιτο, τὴν ἐπωβελίαν ὀφλήσω μνᾶς ἑκατόν. καὶ τούτῳ μὲν, ἐὰν καταψηφίσησθε, τιμητὸν, κοὐκ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐμῶν ποιή-

*σεται τὴν ἔκτισιν· ἐμοὶ δ' ἀτίμητον τοῦτ' ἔστιν, ὥστ'
οὐ μόνον ἔσομαι τῶν πατρῴων ἀπεστερημένος, ἀλλὰ
καὶ πρὸς ἠτιμωμένος, ἂν μὴ νῦν ὑμεῖς μ' ἐλεήσητε.
68 δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ ἱκετεύω καὶ* 835
*ἀντιβολῶ, μνησθέντας καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ὅρκων,
οὓς ὀμόσαντες δικάζετε, βοηθῆσαι ἡμῖν τὰ δίκαια, καὶ
μὴ περὶ πλείονος τὰς τούτου δεήσεις ἢ τὰς ἡμετέρας
ποιήσασθαι. δίκαιοι δ' ἔστ' ἐλεεῖν οὐ τοὺς ἀδίκους τῶν
ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοὺς παραλόγως δυστυχοῦντας, οὐδὲ
τοὺς ὠμῶς οὕτως τἀλλότρια ἀποστεροῦντας, ἀλλ' ἡμᾶς
τοὺς πολὺν χρόνον ὧν ὁ πατὴρ ἡμῖν κατέλιπε στερο-
μένους καὶ πρὸς ὑπὸ τούτων ὑβριζομένους καὶ νῦν
69 περὶ ἀτιμίας κινδυνεύοντας. μέγα δ' ἂν οἶμαι στενά-
ξαι τὸν πατέρ' ἡμῶν, εἰ αἴσθοιτο τῶν προικῶν καὶ τῶν
δωρεῶν ὧν αὐτὸς τούτοις ἔδωκεν, ὑπὲρ τούτων τῆς
ἐπωβελίας τὸν αὐτοῦ υἱὸν ἐμὲ κινδυνεύοντα, καὶ ἄλ-
λους μέν τινας ἤδη τῶν πολιτῶν οὐ μόνον συγγενῶν,
ἀλλὰ καὶ φίλων ἀνδρῶν ἀπορούντων θυγατέρας παρὰ
σφῶν αὐτῶν ἐκδόντας, Ἄφοβον δὲ μηδ' ἣν ἔλαβε
προῖκ' ἐθέλοντα ἀποδοῦναι, καὶ ταῦτ' ἔτει δεκάτῳ.*

XXVIII.

ΚΑΤΑ ΑΦΟΒΟΥ Β.

*Πολλὰ καὶ μεγάλ' ἐψευσμένου πρὸς ὑμᾶς Ἀφόβου
τοῦτ' αὐτὸν ἐλέγξαι πειράσομαι πρῶτον, ἐφ' ᾧ μάλιστα
ἠγανάκτησα τῶν ῥηθέντων. εἶπε γὰρ ὡς ὁ πάππος
ὤφειλε τῷ δημοσίῳ, καὶ διὰ ταῦθ' ὁ πατὴρ οὐκ ἐβού-* 836
*λετο μισθωθῆναι τὸν οἶκον, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ. καὶ
τὴν μὲν πρόφασιν ποιεῖται ταύτην, ὡς δ' ὀφείλων ἐτε-
λεύτησεν ἐκεῖνος, οὐδεμίαν παρέσχετο μαρτυρίαν·*

ἀλλ᾽ ὡς μὲν ὦφλεν, ἐνεβάλετο τηρήσας τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ταύτην δ᾽ εἰς τὸν ὕστερον λόγον ὑπελίπετο
2 ὡς διαβαλεῖν τὸ πρᾶγμα ἐξ αὐτῆς δυνησόμενος. ἐὰν οὖν ἀναγνῷ, προσέχετ᾽ αὐτῇ τὸν νοῦν· εὑρήσετε γὰρ οὐχ ὡς ὀφείλει μεμαρτυρημένην, ἀλλ᾽ ὡς ὦφλεν. τοῦτ᾽ οὖν ἐλέγξαι πειράσομαι πρῶτον, ἐφ᾽ ᾧ φρονεῖ μάλιστα· ὃ καὶ ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν. εἰ μὲν οὖν τότ᾽ ἐξεγένετο καὶ μὴ τῷ χρόνῳ τοῦτ᾽ ἐνηδρεύθημεν, παρεσχόμεθ᾽ ἂν μάρτυρας ὡς ἐξετίσθη τὰ χρήματα καὶ πάντ᾽ αὐτῷ διελέλυτο τὰ πρὸς τὴν πόλιν· νῦν δὲ τεκμηρίοις μεγάλοις ἐπιδείξομεν ὡς οὔτ᾽ ὤφειλεν οὔτ᾽ ἦν κίνδυνος οὐδεὶς ἡμῖν φανερὰ κεκτημένοις τὰ ὄντα.
3 πρῶτον μὲν γὰρ Δημοχάρης, ἔχων ἀδελφὴν τῆς ἐμῆς μητρὸς, θυγατέρα δὲ Γύλωνος, οὐκ ἀποκέκρυπται τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ χορηγεῖ καὶ τριηραρχεῖ καὶ τὰς ἄλλας λειτουργίας λειτουργεῖ καὶ οὐδὲν τῶν τοιούτων δέδοικεν. ἔπειτ᾽ αὐτὸς ὁ πατὴρ τήν τ᾽ ἄλλην οὐσίαν καὶ τέτταρα τάλαντα καὶ τρισχιλίας φανερὰς ἐποίησεν, ἃς οὗτοι γραφῆναί τε ἐν ταῖς διαθήκαις καὶ λαβεῖν σφᾶς αὐτοὺς
4 κατ᾽ ἀλλήλων καταμαρτυροῦσιν. ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς Ἄφοβος μετὰ τῶν συνεπιτρόπων τῇ πόλει τὸ πλῆθος τῶν καταλειφθέντων χρημάτων ἐμφανὲς ἐποίησεν, ἡγεμόνα με τῆς συμμορίας καταστήσας οὐκ ἐπὶ μικροῖς τιμήμασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τηλικούτοις ὥστε κατὰ τὰς πέντε 837
καὶ εἴκοσι μνᾶς πεντακοσίας εἰσφέρειν. καίτοι εἴ τι τούτων ἦν ἀληθὲς, οὐδὲν ἂν αὐτῶν ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντ᾽ ἂν ηὐλαβήθη. νῦν δὲ καὶ Δημοχάρης καὶ ὁ πατὴρ καὶ αὐτοὶ οὗτοι φαίνονται φανερὰ ποιοῦντες, καὶ οὐδένα τοιοῦτον κίνδυνον δεδιότες.

5 Πάντων δ᾽ ἀτοπώτατόν ἐστι, λέγοντας ὡς ὁ πατὴρ οὐκ εἴα μισθοῦν τὸν οἶκον τὴν μὲν διαθήκην μηδαμοῦ ταύτην ἀποφαίνειν, ἐξ ἧς ἦν εἰδέναι τἀκριβὲς,

τηλικαύτην δ' ἀνελόντας μαρτυρίαν οὕτως οἴεσθαι δεῖν εἰκῇ πιστεύεσθαι παρ' ὑμῖν. ἀλλ' ἐχρῆν, ἐπειδὴ τάχιστ' ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ, εἰσκαλέσαντας μάρτυρας πολλοὺς παρασημήνασθαι κελεῦσαι τὰς διαθήκας, ἵν' εἴ τι ἐγίγνετο ἀμφισβητήσιμον, ἦν εἰς τὰ γράμματα ταῦτ' ἐπανελθεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν πάντων εὑρεῖν.
6 νῦν δ' ἕτερα μὲν παρασημήνασθαι ἠξίωσαν, ἐν οἷς πολλὰ τῶν καταλειπομένων οὐκ ἐγέγραπτο, ὑπομνήματα δ' ἦν· αὐτὴν δὲ τὴν διαθήκην, δι' ἧς τούτων ὧν ἐσημήναντο γραμμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων χρημάτων ἐγίγνοντο κύριοι, καὶ τοῦ μὴ μισθοῦν τὸν οἶκον τῆς αἰτίας ἀπελέλυντο, ταύτην δ' οὐκ ἐσημήναντο, οὐδ' αὐτὴν ἀπέδοσαν. ἄξιόν γε πιστεύειν αὐτοῖς ὅ τι ἂν περὶ τούτων λέγωσιν.

7 Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ οἶδ' ὅ τι τοῦτ' ἔστιν. οὐκ εἴα μισθοῦν τὸν οἶκον οὐδ' ἐμφανῆ τὰ χρήματα ποιεῖν ὁ πατήρ. πότερον ἐμοὶ ἢ τῇ πόλει; φαίνεσθε γὰρ τοὐναντίον ἐκείνῃ μὲν φανερὰ ποιήσαντες, ἐμοὶ δὲ παντάπασιν ἀφανῆ πεποιηκότες, καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀποφαίνοντες ἐξ ὧν τιμησάμενοι τὰς εἰσφορὰς εἰσεφέρετε. δείξατε γὰρ ταύτην τὴν οὐσίαν, τίς ἦν καὶ ποῦ παρέδοτέ 838
8 μοι καὶ τίνος ἐναντίον. τὰ μὲν γὰρ δύο τάλαντα καὶ τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς ἀπὸ τῶν τεττάρων ταλάντων καὶ τρισχιλίων ἐλάβετε, ὥστ' οὐδὲ ταύτας ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἐτιμήσασθε· ὑμέτεραι γὰρ ἦσαν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις. ἀλλὰ μὴν ἔκ γε τῆς οἰκίας καὶ τῶν τεττάρων καὶ δέκα ἀνδραπόδων καὶ τῶν τριάκοντα μνῶν, ἅ μοι παρεδώκατε, τὴν εἰσφορὰν οὐχ οἷόν τε γενέσθαι τοσαύτην ὅσην ὑμεῖς συνετάξασθε πρὸς τὴν
9 συμμορίαν, ἀλλ' ἀνάγκη μεγάλη τὰ καταλειφθέντα, πολλῷ πλείον' ὄντα τούτων, πάνθ' ὑμᾶς ἔχειν ἐστὶν, ἃ φανερῶς ὅτι διηρπάκατε ἐξελεγχόμενοι τοιαῦτα πλάτ-

τεσθαι τολμᾶτε. καὶ τοτὲ μὲν εἰς ἀλλήλους ἀναφέρετε, πάλιν δ' εἰληφέναι κατ' ἀλλήλων μαρτυρεῖτε. φάσκοντες δ' οὐ πολλὰ λαβεῖν μεγάλων ἀναλωμάτων λόγους
10 *ἀπενηνόχατε. πάντες δὲ κοινῇ με ἐπιτροπεύσαντες ἰδίᾳ μετὰ ταῦτα ἕκαστοι μηχανᾶσθε. καὶ τὴν μὲν διαθήκην ἠφανίκατε, ἐξ ἧς ἦν εἰδέναι περὶ πάντων τὴν ἀλήθειαν, φαίνεσθε δ' οὐδέποτε ταὐτὰ περὶ ἀλλήλων λέγοντες.*

Λαβὲ δὴ τὰς μαρτυρίας καὶ ἀνάγνωθι αὐτοῖς πάσας ἐφεξῆς, ἵνα μνησθέντες καὶ τῶν μεμαρτυρημένων καὶ τῶν εἰρημένων ἀκριβέστερον διαγιγνώσκωσι περὶ αὐτῶν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

11 *Ταῦθ' οὗτοι πρὸς πεντεκαιδεκαταλάντους οἴκους συνετιμήσαντο ὑπὲρ ἐμοῦ· μνῶν δ' οὐδ' ἑβδομήκοντα ἀξίαν μοι παραδεδώκασι τὴν οὐσίαν τρεῖς ὄντες. λέγε τὰς ἐφεξῆς.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 839

Ταύτην τὴν προῖκα, ἣν οἵ τε ἐπίτροποι καταμαρτυροῦσιν αὐτὸν λαβεῖν, ἄλλοι τε πρὸς οὓς ἔχειν ὡμολόγησε, ταύτην οὔτε αὐτὴν οὔτε τὸν σῖτον ἀποδέδωκεν. λαβὲ τὰς ἄλλας καὶ ἀναγίγνωσκε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

12 *Δύο ἔτη τὸ ἐργαστήριον διοικήσας Θηριππίδῃ μὲν ἀποδέδωκε τὴν μίσθωσιν· ἐμοὶ δὲ, δυοῖν ἐτοῖν λαβὼν τὴν πρόσοδον, τριάκοντα μνᾶς, οὔτε αὐτὰς οὔτε τὸ ἔργον ἀποδέδωκεν. λαβὲ ἑτέραν καὶ ἀνάγνωθι.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Ταῦτα τἀνδράποδα ὡς αὐτὸν λαβὼν οὗτος, καὶ τἄλλα τὰ μετὰ τούτων ὑποτεθέντα ἡμῖν, ἀνάλωμα μὲν εἰς αὐτὰ τοσοῦτο λελόγισται, λῆμμα δ' ἀπ' αὐτῶν οὐδ'

ὁτιοῦν, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠφάνικεν, οἳ δώδεκα μνᾶς ἀτελεῖς ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ προσέφερον. λέγ' ἑτέραν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

13 Τοῦτον τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν σίδηρον πεπρακὼς οὐδὲ καταλειφθῆναί φησιν, ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν τιμὴν ἀποστερεῖ με, μάλιστα τάλαντον καὶ δισχιλίας. λέγε ταυτασί.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Ταῦθ' οὗτος τρία τάλαντα καὶ χιλίας ἔχει χωρὶς τῶν ἄλλων, τοῦ μὲν ἀρχαίου τρία τάλαντα, ἃ εἴληφε· σὺν δὲ τοῖς ἔργοις, ἂν ἐπὶ δραχμῇ τις τιθῇ μόνον, πλέον ἢ δέκα τάλαντα ἔχει. λέγε τὰς ἐφεξῆς.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

14 Ταῦθ' οὗτοι γραφῆναι μὲν ἐν ταῖς διαθήκαις καὶ λαβεῖν σφᾶς αὐτοὺς κατ' ἀλλήλων μαρτυροῦσιν. οὗτος δὲ καὶ μεταπεμφθῆναι φάσκων ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσελθεῖν μὲν οὔ φησιν ὡς 840
τὸν μεταπεμψάμενον, οὐδ' ὁμολογῆσαι περὶ τούτων οὐδὲν, Δημοφῶντος δ' ἀκοῦσαι γραμματεῖον ἀναγιγνώσκοντος καὶ Θηριππίδου λέγοντος ὡς ἐκεῖνος ταῦτα διέθετο, καὶ προεισεληλυθὼς καὶ ἅπαντα διωμολογημένος πρὸς τὸν πατέρα, ὅσαπερ ἐκεῖνος γράψας κατέ-
15 λιπεν. ὁ γὰρ πατὴρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὡς ᾔσθετο τὴν νόσον οὐκ ἀποφευξόμενος, συγκαλέσας τούτους τρεῖς ὄντας, καὶ συμπαρακαθισάμενος Δήμωνα τὸν ἀδελφὸν, τὰ σώματα ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐνέθηκε παρακαταθήκην ἐπονομάζων, τὴν μὲν ἀδελφὴν Δημοφῶντι καὶ δύο τάλαντα προῖκα διδοὺς εὐθὺς, καὶ γυναῖκ' αὐτῷ ταύτην ἐγγυῶν, ἐμὲ δὲ πᾶσι κοινῇ μετὰ τῶν χρημάτων παρακατατιθέμενος, καὶ ἐπισκήπτων

μισθῶσαί τε τὸν οἶκον καὶ συνδιασῶσαί μοι τὴν οὐ-
16 σίαν, διδοὺς ἅμα τε Θηριππίδῃ τὰς ἑβδομήκοντα μνᾶς,
καὶ τούτῳ τήν τ' ἐμὴν μητέρα ἐγγυῶν ἐπὶ ταῖς ὀγδοή-
κοντα μναῖς, κἀμὲ εἰς τὰ τούτου γόνατα τιθείς· ὧν
οὗτος ὁ πάντων ἀνθρώπων ἀνοσιώτατος οὐδένα λόγον
ἐποιήσατο, κύριος τῶν ἐμῶν γενόμενος ἐπὶ τούτοις,
ἀλλὰ τὰ χρήματά με πάντα ἀπεστερηκὼς μετὰ τῶν
συνεπιτρόπων ἐλεεῖσθαι νῦν ὑφ' ὑμῶν ἀξιώσει, μνῶν
οὐδ' ἑβδομήκοντα ἄξια τρίτος αὐτὸς ἀποδεδωκώς, εἶτα
17 καὶ τούτοις αὐτοῖς πάλιν ἐπιβεβουλευκώς. ὡς γὰρ τὰς
δίκας ταύτας ἔμελλον εἰσιέναι κατ' αὐτῶν, ἀντίδοσιν
ἐπ' ἐμὲ παρεσκεύασαν, ἵν' εἰ μὲν ἀντιδοίην, μὴ ἐξείη
μοι πρὸς αὐτοὺς ἀντιδικεῖν ὡς καὶ τῶν δικῶν τούτων
τοῦ ἀντιδόντος γιγνομένων, εἰ δὲ μηδὲν τούτων ποι- 841
οίην, ἵν' ἐκ βραχείας οὐσίας λειτουργῶν παντάπασιν
ἀναιρεθείην. καὶ τοῦτ' αὐτοῖς ὑπηρέτησε Θρασύλοχος
ὁ Ἀναγυράσιος· ᾧ τούτων οὐδὲν ἐνθυμηθεὶς ἀντέ-
δωκα μέν, ἀπέκλεισα δὲ ὡς διαδικασίας τευξόμενος·
οὐ τυχὼν δὲ ταύτης, τῶν χρόνων ὑπογύων ὄντων, ἵνα
μὴ στερηθῶ τῶν δικῶν, ἀπέτισα τὴν λειτουργίαν ὑπο-
θεὶς τὴν οἰκίαν καὶ τἀμαυτοῦ πάντα, βουλόμενος εἰς
ὑμᾶς εἰσελθεῖν τὰς πρὸς τουτουσὶ δίκας.

18 Ἆρ' οὐ μεγάλα μὲν ἐξ ἀρχῆς ἠδίκημαι, μεγάλα δ',
ὅτι δίκην ζητῶ λαβεῖν, νῦν ὑπ' αὐτῶν βλάπτομαι; τίς
δ' οὐκ ἂν ὑμῶν τούτῳ μὲν φθονήσειε δικαίως, ἡμᾶς
δ' ἐλεήσειεν, ὁρῶν τῷ μὲν πρὸς τῇ οὐσίᾳ τῇ παραδο-
θείσῃ πλεῖν ἢ δέκα ταλάντων τὴν ἐμὴν τοσαύτην οὖ-
σαν προσγεγενημένην, ἡμᾶς δὲ μὴ μόνον τῶν πα-
τρῴων διημαρτηκότας, ἀλλὰ καὶ τῶν νῦν παραδοθέν-
των διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπεστερημένους; ποῖ δ'
ἂν τραποίμεθα, εἴ τι ἄλλο ψηφίσαισθ' ὑμεῖς περὶ αὐ-
τῶν; εἰς τὰ ὑποκείμενα τοῖς δανείσασιν; ἀλλὰ τῶν

ὑποθεμένων ἐστίν. ἀλλ᾽ εἰς τὰ περιόντ᾽ αὐτῶν; ἀλλὰ
19 τούτου γίγνεται, τὴν ἐπωβελίαν ἐὰν ὄφλωμεν. μηδα-
μῶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, γένησθε ἡμῖν τοσούτων αἴτιοι
κακῶν· μηδὲ τὴν μητέρα κἀμὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀνά-
ξια παθόντας περιίδητε, οὓς ὁ πατὴρ οὐκ ἐπὶ ταύταις
ταῖς ἐλπίσι κατέλιπεν, ἀλλὰ τὴν μὲν ὡς Δημοφῶντι
συνοικήσουσαν ἐπὶ δυοῖν ταλάντοιν προικὶ, τὴν δ᾽ ἐπὶ
ὀγδοήκοντα μναῖς τούτῳ τῷ σχετλιωτάτῳ πάντων ἀν- 842
θρώπων, ἐμὲ δ᾽ ὑμῖν διάδοχον ἀνθ᾽ αὑτοῦ τῶν λει-
20 τουργιῶν ἐσόμενον. βοηθήσατε οὖν ἡμῖν, βοηθήσατε,
καὶ τοῦ δικαίου καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἕνεκα καὶ ἡμῶν καὶ
τοῦ πατρὸς τοῦ τετελευτηκότος. σώσατε, ἐλεήσατε,
ἐπειδή με οὗτοι συγγενεῖς ὄντες οὐκ ἠλέησαν. εἰς ὑμᾶς
καταπεφεύγαμεν. ἱκετεύω, ἀντιβολῶ πρὸς παίδων,
πρὸς γυναικῶν, πρὸς τῶν ὄντων ἀγαθῶν ὑμῖν. οὕτως
ὄναισθε τούτων, μὴ περιίδητέ με, μηδὲ ποιήσητε τὴν
μητέρα καὶ τῶν ἐπιλοίπων ἐλπίδων εἰς τὸν βίον στερη-
21 θεῖσαν ἀνάξιον αὑτῆς τι παθεῖν· ἣ νῦν μὲν οἴεται τυ-
χόντα με τῶν δικαίων παρ᾽ ὑμῖν ὑποδέξεσθαι καὶ τὴν
ἀδελφὴν ἐκδώσειν· εἰ δ᾽ ὑμεῖς ἄλλο τι γνώσεσθε, ὃ μὴ
γένοιτο, τίνα οἴεσθε αὐτὴν ψυχὴν ἕξειν, ὅταν ἐμὲ μὲν
ἴδῃ μὴ μόνον τῶν πατρῴων ἀπεστερημένον, ἀλλὰ καὶ
πρὸς ἠτιμωμένον, περὶ δὲ τῆς ἀδελφῆς μηδ᾽ ἐλπίδα
ἔχουσαν ὡς τεύξεταί τινος τῶν προσηκόντων διὰ τὴν
22 ἐσομένην ἀπορίαν; οὐκ ἄξιος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὔτ᾽
ἐγὼ δίκης ἐν ὑμῖν μὴ τυχεῖν, οὔθ᾽ οὗτος τοσαῦτα χρή-
ματ᾽ ἀδίκως κατασχεῖν. ἐμοῦ μὲν γὰρ εἰ καὶ μήπω πεῖ-
ραν εἰλήφατε, ποῖός τις ἂν εἰς ὑμᾶς εἴην, ἐλπίζειν
προσήκει μὴ χείρω τοῦ πατρὸς ἔσεσθαι. τούτου δὲ πεῖ-
ραν ἔχετε, καὶ σαφῶς ἴστε ὅτι πολλὴν οὐσίαν παραλα-
βὼν οὐ μόνον οὐδὲν πεφιλοτίμηται πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ
23 καὶ τἀλλότρια ἀποστερῶν ἀποδέδεικται. ταῦτ᾽ οὖν

σκοποῦντες καὶ τἄλλα μνησθέντες, ᾗ δίκαιόν ἐστι, ταύτῃ διαψηφίσασθε. πίστεις δ' ἔχεθ' ἱκανὰς ἐκ μαρτύρων, ἐκ τεκμηρίων, ἐκ τῶν εἰκότων, ἐξ ὧν οὗτοι λα- 84
βεῖν ὁμολογοῦντες ἀθρόα τἀμὰ ταῦτ' ἀνηλωκέναι
24 *φασὶν οὐκ ἀνηλωκότες, ἀλλ' αὐτοὶ πάντ' ἔχοντες. ὧν ἐνθυμουμένους χρὴ ποιήσασθαί τινα ἡμῶν πρόνοιαν, εἰδότας ὅτι ἐγὼ μὲν τἀμαυτοῦ δι' ὑμῶν κομισάμενος εἰκότως λειτουργεῖν ἐθελήσω, χάριτας ὀφείλων ὅτι μοι δικαίως ἀπέδοτε τὴν οὐσίαν, οὗτος δ', ἐὰν αὐτὸν ποιήσητε τῶν ἐμῶν κύριον, οὐδὲν ποιήσει τοιοῦτον. μὴ γὰρ οἴεσθε αὐτὸν, ὑπὲρ ὧν ἤρνηται μὴ λαβεῖν, ὑπὲρ τούτων ὑμῖν λειτουργεῖν ἐθελήσειν, ἀλλ' ἀποκρύψεσθαι μᾶλλον, ἵνα δικαίως ἀποπεφευγέναι δοκῇ.*

XXIX.

ΠΡΟΣ ΑΦΟΒΟΝ ΨΕΥΔΟΜΑΡΤΥΡΙΩΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Κρινόμενος τῆς ἐπιτροπῆς Ἄφοβος ἐξῄτει παρὰ Δημοσθένους Μιλύαν εἰς βάσανον, εἰδὼς οὐ δοθησόμενον. οὐ γὰρ ἐδίδου Δημοσθένης, φάσκων οὐκ οἰκέτην, ἀλλ' ἐλεύθερον εἶναι τὸν Μιλύαν, ἐλευθερωθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅτε ἐτελεύτα, καὶ εἰς τούτου πίστιν ἄλλα τε παρεχόμενος καὶ δὴ καὶ μαρτυρίαν Φάνου, ὡς ἐμαρτύρησε πρὸς τοὺς δικαστὰς, φάσκων ὡμολογηκέναι Ἄφοβον ἐπὶ τοῦ διαιτητοῦ ἐλεύθερον εἶναι Μιλύαν. ἁλοὺς δὴ τῆς ἐπιτροπῆς Ἄφοβος ψευδομαρτυριῶν Φάνῳ δικάζεται, ὑπὲρ οὗ τοῦτον τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης λέγει, καὶ τἀληθῆ φάσκων αὐτὸν μεμαρτυρηκέναι, καὶ πρὸς τούτῳ δεικνὺς ὡς οὐδὲν ἐκ ταύτης τῆς μαρτυρίας Ἄφο- 84
βος ἐβλάβη, ἀλλὰ δι' ἑτέρους ἧλω μάρτυρας, οἷς οὐκ ἐπισκηψάμενος δῆλός ἐστιν ἠδικηκώς.

Εἰ μὴ πρότερόν μοι δίκης γενομένης πρὸς Ἄφο-

βον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, συνῄδειν πολλῷ τούτων μείζω
καὶ δεινότερ' αὐτοῦ ψευσαμένου ῥᾳδίως ἐξελέγξας διὰ
τὴν περιφάνειαν τῶν ἀδικημάτων, θαυμασίως ἂν ὡς
ηὐλαβούμην μὴ καὶ νῦν οὐ δυνηθῶ δεῖξαι πῇ παρα-
κρούεταί ποθ' ἕκαστα ὑμᾶς αὐτῶν. νῦν δὲ σὺν θεοῖς
εἰπεῖν, ἄνπερ ἴσοι καὶ κοινοὶ γένησθ' ἡμῶν ἀκροαταὶ,
πολλὰς ἐλπίδας ἔχω μηδὲν ἧττον ὑμᾶς τὴν ἀναίδειαν
τὴν τούτου γνώσεσθαι τῶν πρότερον δικασάντων. καὶ
ταῦτ' εἰ μὲν ἐδεῖτο λόγου τινὸς ἢ ποικιλίας, ἔγωγε
κατώκνουν ἂν τὴν ἐμαυτοῦ καταμεμφόμενος ἡλικίαν·
νῦν δ' ἁπλῶς δεῖ διδάξαι καὶ διηγήσασθαι τὰ τούτῳ
πεπραγμένα περὶ ἡμῶν. ἐκ δὲ τούτων οἶμαι πᾶσιν ὑμῖν
εὔγνωστον ἔσεσθαι πότερός ποθ' ἡμῶν ἐσθ' ὁ πονηρός.
2 Οἶδα μὲν οὖν ὅτι τὴν δίκην οὗτος εἴληχε ταύτην
οὐχὶ τῷ τὰ ψευδῆ τιν' αὐτοῦ καταμεμαρτυρηκέναι ἐξε-
λέγξειν πιστεύων, ἀλλ' ἡγούμενος διὰ τὸ μέγεθος τοῦ
τιμήματος τῆς δίκης, ἣν ὦφλεν, ἐμοὶ μὲν ἂν γενέσθαι 845
τινὰ φθόνον, αὐτῷ δ' ἔλεον. καὶ διὰ ταῦτα περὶ τῆς
γεγενημένης δίκης νῦν ἀπολογεῖται, περὶ ἧς τότ' οὐ-
δὲν ἔσχε δίκαιον εἰπεῖν. ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ
μὲν ἐπεπράγμην τοῦτον τὴν δίκην ἢ μηδὲν ἤθελον μέ-
τριον συγχωρεῖν, ἠδίκουν μὲν οὐδ' ἂν οὕτως, τὰ παρ'
ὑμῖν γνωσθέντα πραττόμενος αὐτὸν, ὅμως δ' ἂν εἶχέ
τις εἰπεῖν ὡς λίαν ὠμῶς καὶ πικρῶς ὄντα συγγενῆ τοῦ-
3 τον ἐκ τῆς οὐσίας ἁπάσης ἐκβέβληκα. νῦν δὲ τοὐναν-
τίον ἐστίν. οὗτος ἐμὲ τῶν πατρῴων ἁπάντων μετὰ τῶν
συνεπιτρόπων ἀπεστέρηκε, καὶ οὐδ' ἐν ὑμῖν φανερῶς
ἐξελεγχθεὶς οἴεται δεῖν οὐδὲν τῶν μετρίων ποιεῖν, ἀλλὰ
διασκευασάμενος τὴν οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τὴν μὲν
συνοικίαν Αἰσίῳ, τὸν δ' ἀγρὸν Ὀνήτορι, πρὸς μὲν ἐκεί-
νους δίκην καὶ πράγματ' ἔχειν ἐμὲ πεποίηκεν, ἐκ δὲ
τῆς οἰκίας αὐτὸς τὰ σκεύη λαβὼν καὶ τἀνδράποδα

ἐξαγαγὼν καὶ τὸν λάκκον συντρίψας καὶ τὰ θυρώματ᾽ ἀποσπάσας καὶ μόνον οὐκ αὐτὴν τὴν οἰκίαν ἐμπρήσας Μέγαράδ᾽ ἐξῴκηκε κἀκεῖ μετοίκιον τέθεικεν. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον διὰ ταῦτα τὰ ἔργα τοῦτον μισήσαιτε ἢ ἐμοῦ τινα ἀνεπιείκειαν καταγνοίητε.

4 Περὶ μὲν οὖν τῆς αἰσχροκερδίας τῆς τούτου καὶ μιαρίας ὕστερόν μοι δοκεῖ διεξελθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ νῦν δ᾽ ὡς ἐν κεφαλαίοις ἀκηκόατε· περὶ δὲ τῶν μεμαρτυρημένων, ὡς ἔστιν ἀληθῆ, περὶ ὧνπερ οἴσετε τὴν ψῆφον, ἤδη πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. δέομαι δ᾽ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δικαίαν δέησιν, ἐξ ἴσου ἡμῶν ἀμφοτέρων ἀκοῦσαι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ καὶ ὑπὲρ 84
ὑμῶν ὁμοίως· ὅσῳ γὰρ ἂν ἀκριβέστερον τὰ πεπραγμένα μάθητε, τοσούτῳ δικαιοτέραν καὶ εὐορκοτέραν
5 θήσεσθε τὴν ψῆφον περὶ αὐτῶν. ἐπιδείξω δὲ τοῦτον οὐ μόνον ὡμολογηκότα εἶναι τὸν Μιλύαν ἐλεύθερον, ἀλλὰ καὶ φανερὸν τοῦτ᾽ ἔργῳ πεποιηκότα, καὶ πρὸς τούτοις ἐκ βασάνου περὶ αὐτῶν πεφευγότα τοῦτον τοὺς ἀκριβεστάτους ἐλέγχους, καὶ οὐκ ἐθελήσαντ᾽ ἐκ τούτων ἐπιδεῖξαι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πανουργοῦντα καὶ μάρτυρας ψευδεῖς παρεχόμενον καὶ διακλέπτοντα τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις τὴν ἀλήθειαν τῶν πεπραγμένων, οὕτω μεγάλοις καὶ φανεροῖς ἐλέγχοις ὥσθ᾽ ὑμᾶς πάντας εἴσεσθαι σαφῶς ὅτι ἡμεῖς μὲν ἀληθῆ λέγομεν, οὗτος δ᾽ οὐδὲν ὑγιὲς εἴρηκεν. ἄρξομαι δ᾽ ἐντεῦθεν ὅθεν καὶ ὑμεῖς ῥᾷστ᾽ ἂν μάθοιτε κἀγὼ τάχιστ᾽ ἂν διδάξαιμι.

6 Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, Δημοφῶντι καὶ Θηριππίδῃ καὶ τούτῳ δίκας ἔλαχον ἐπιτροπῆς ἀποστερηθεὶς ἁπάντων τῶν ὄντων. γενομένης δέ μοι τῆς δίκης πρὸς τοῦτον πρῶτον ἐπέδειξα σαφῶς τοῖς δικάζουσιν, ὥσπερ ὑμῖν ἐπιδείξω, πάνθ᾽ ὅσα ἡμῖν κατελείφθη χρήματα ἀπεστερηκότα τοῦτον μετ᾽ ἐκείνων, οὐ καταψευ-

7 δομαρτυρησάμενος. τεκμήριον δὲ μέγιστον· μαρτυ-
ριῶν γὰρ πλέον ἢ πάνυ πολλῶν τῶν ἁπασῶν ἀναγνω-
σθεισῶν ἐπὶ τῇ δίκῃ, καὶ τούτων τῶν μὲν ὡς ἔδοσάν τι
τούτῳ τῶν ἐμῶν καταμαρτυρουσῶν, τῶν δ' ὡς παρῆ-
σαν κομιζομένῳ, τῶν δ' ὡς πριάμενοι παρὰ τούτου
τούτῳ τὰς τιμὰς διέλυσαν, οὐδ' ᾗ τινι τούτων τῶν ψευ-
δομαρτυριῶν ἐπεσκήψατο, οὐδὲ τετόλμηκε διώκειν ἀλλ'
ἢ ταύτην μίαν οὖσαν, ἐν ᾗ δραχμὴν οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι
8 μεμαρτυρημένην. καίτοι τό γε τίμημα τῶν χρημάτων,
ὧν ἀπεστερήμην, οὐκ ἐκ ταύτης συντιθεὶς ἐλογιζόμην
τοσοῦτον (οὐ γὰρ ἔνεστ' ἀργύριον), ἀλλ' ἐξ ἐκείνων
καθ' ἕκαστα τιθεὶς, αἷς οὗτος οὐκ ἐπεσκήψατο. ὅθεν
οἱ τότ' ἀκούσαντες οὐ μόνον αὐτοῦ κατέγνωσαν, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἐπιγεγραμμένων ἐτίμησαν. τίνος οὖν ἕνεκ'
ἐκείνας μὲν εἴασε, τῆδε δὲ ἐπεσκήψατο; ἐγὼ καὶ τοῦτο
9 διδάξω. τῶν μαρτυριῶν ὅσαι μὲν αὐτοῦ χρήματ' ἔχειν
κατεμαρτύρουν, ᾔδει σαφῶς ὅτι τοσούτῳ μᾶλλον ἐξε-
λεγχθήσεται ταῦτ' ἔχων, ὅσῳ πλείων λόγος δοθήσεται
καθ' ἓν περὶ ἑκάστου. τοῦτο δ' ἔμελλεν ἐν τῇ τῶν ψευ-
δομαρτυριῶν ἔσεσθαι κρίσει· ὃ γὰρ τότ' ἐν μικρῷ μέ-
ρει τινὶ τοῦ παντὸς ὕδατος μετὰ τῶν ἄλλων κατηγορή-
σαμεν, νῦν πρὸς ἅπαν τὸ ὕδωρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ διδά-
10 ξειν ἐμέλλομεν. ἀποκρίσει δ' ἐπισκηψάμενος ἐνόμιζεν,
ὥσπερ τόθ' ὡμολόγησεν, οὕτω πάλιν ἔξαρνος γενέσθαι
ταῦτα ἐφ' ἑαυτῷ γενήσεσθαι. διὰ ταῦτα τήνδε διώκει.
βούλομαι δὴ ταύτην, ὡς ἔστιν ἀληθὴς, ἐπιδεῖξαι σα-
φῶς πᾶσιν ὑμῖν, οὐκ ἐξ εἰκότων οὐδὲ λόγων πρὸς τὸ
παρὸν μεμηχανημένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρὰ πᾶσιν ὑμῖν
δόξοντος, ὡς ἐγὼ νομίζω, δικαίου. σκοπεῖτε δ' ἀκού-
σαντες.

11 Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τῆς μαρτυρίας
τῆς ἐν τῷ γραμματείῳ γεγραμμένης εἰδὼς ὄντα μοι τὸν

ἀγῶνα, καὶ περὶ τούτου τὴν ψῆφον ὑμᾶς οἴσοντας ἐπι-
στάμενος, ᾠήθην δεῖν μηδὲν ἄλλο τούτου πρότερον ἢ
τοῦτον προκαλούμενος ἐλέγξαι. καὶ τί ποιῶ; παρα- 848
δοῦναι παῖδα ἤθελον αὐτῷ γράμματ' ἐπιστάμενον βα-
σανίζειν, ὃς παρῆν ὅθ' ὡμολόγει ταῦθ' οὗτος, καὶ τὴν
μαρτυρίαν ἔγραφεν, οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν κελευσθεὶς κα-
κοτεχνεῖν, οὐδὲ τὸ μὲν γράφειν, τὸ δ' ἀφαιρεῖν ὧν οὗ-
τος εἰρήκει περὶ τούτων, ἀλλ' ἁπλῶς ὑπὲρ τοῦ πάντ'
12 ἀληθῆ καὶ τὰ τούτῳ ῥηθέντα γράψαι. καίτοι τί κάλ-
λιον ἦν τοῦ τὸν παῖδα στρεβλοῦντα ἐλέγξαι ψευδομέ-
νους ἡμᾶς; ἀλλὰ συνῄδει πάντων μάλιστ' ἀνθρώπων
ὅτι τἀληθῆ μεμαρτύρηται· διόπερ ἔφευγε τὴν βάσα-
νον. ἀλλὰ μὴν οὐχ εἷς οὐδὲ δύο ταῦτ' ἴσασιν, οὐδ'
ὑπὸ μάλης ἡ πρόκλησις γέγονεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγορᾷ μέσῃ
πολλῶν παρόντων. καί μοι κάλει τούτων τοὺς μάρ-
τυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

13 Οὕτω τοίνυν οὗτός ἐστι σοφιστὴς καὶ σφόδρ' ἑκὼν
τὰ δίκαι' ἀγνοεῖν προσποιούμενος ὥστε ψευδομαρτυ-
ριῶν διώκων, καὶ περὶ τούτου τὴν ψῆφον ὑμῶν μελ-
λόντων οἴσειν καὶ ὀμωμοκότων, περὶ τῆς μαρτυρίας
μὲν ἔφευγε τὴν βάσανον, περὶ οὗ μάλιστα προσῆκεν
αὐτῷ τὸν λόγον ποιεῖσθαι, περὶ δ' ἄλλων φησὶν ἐξαι-
14 τεῖν, ψευδόμενος. καίτοι πῶς οὐχ ὑπερφυὲς αὐτὸν μὲν
δεινὰ πεπονθέναι φάσκειν, εἰ τὸν ἐλεύθερον ἐξαιτῶν,
ὡς ἐγὼ σαφῶς ὑμῖν ἐπιδείξω, μὴ παρέλαβε, τοὺς δὲ
μάρτυρας οὐ δεινὰ πάσχειν νομίζειν, τὸν ὁμολογουμέ-
νως δοῦλον περὶ ὧν ἐμαρτύρησαν ἐκδιδόντος, οὐκ ἐθέ-
λοντος τούτου παραλαβεῖν; οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἔνεστιν
εἰπεῖν, ὡς περὶ μὲν τινῶν ὧν αὐτὸς βούλεται σαφὴς
ἡ βάσανος, περὶ δ' αὖ τινῶν οὐ σαφής.

5 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ταύτην τὴν μαρ- 849
τυρίαν ἐμαρτύρησεν ὁ ἀδελφὸς ὁ τούτου πρῶτος Αἴ-
σιος, ὃς νῦν μὲν ἔξαρνός ἐστι τούτῳ συναγωνιζόμενος,
τότε δ' ἐμαρτύρησε ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων, οὔτ' ἐπιορ-
κεῖν οὔτ' εὐθὺς παραχρῆμα δίκην ὀφλισκάνειν βουλό-
μενος. ὃν οὐκ ἂν δήπου, ψευδῆ μαρτυρίαν εἰ παρε-
σκευαζόμην, ἐνέγραψα ἂν εἰς τοὺς μάρτυρας, ὁρῶν
μὲν Ἀφόβῳ χρώμενον μάλιστ' ἀνθρώπων ἁπάντων,
εἰδὼς δὲ συνεροῦντ' αὐτῷ τὴν δίκην, ἔτι δ' ἐμαυτοῦ
ὄντ' ἀντίδικον· οὐ γὰρ ἔχει λόγον τὸν ἑαυτοῦ διάφο-
ρον καὶ τούτου ἀδελφὸν μὴ ἀληθινῆς μαρτυρίας ἐγ-
6 γράψαι μάρτυρα. τούτων τοίνυν εἰσὶ μὲν πολλοὶ μάρ-
τυρες, ἔτι δ' οὐκ ἐλάττω τεκμήρια τῶν μαρτύρων.
πρῶτον μὲν γὰρ, εἴπερ ὡς ἀληθῶς ταῦτα μὴ ἐμαρτύ-
ρησεν, οὐκ ἂν νῦν ἔξαρνος ἦν, ἀλλὰ τότ' εὐθὺς ἐπὶ
τοῦ δικαστηρίου τῆς μαρτυρίας ἀναγιγνωσκομένης,
ἡνίκα μᾶλλον ἂν αὐτὸν ἢ νῦν ὠφέλει. δεύτερον δ' οὐκ
ἂν ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ δίκην ἄν μοι βλάβης ἔλαχεν, εἰ
ψευδομαρτυριῶν ὑπόδικον αὐτὸν ἐποίουν κατὰ τἀδελ-
φοῦ οὐ προσῆκον, ἐν ᾗ καὶ περὶ χρημάτων καὶ περὶ ἀτι-
7 μίας ἄνθρωποι κινδυνεύουσιν. ἔτι δὲ τὸ πρᾶγμ' ἂν
ἐξελέγξαι ζητῶν ἐξήτησεν ἄν με τὸν παῖδα τὸν γρά-
φοντα τὰς μαρτυρίας, ἵν' εἰ μὴ παρεδίδουν, μηδὲν δί-
καιον λέγειν ἐδόκουν. νῦν δὲ τοσοῦτο τοῦ ποιῆσαί τι
τούτων ἐδέησεν ὥστ' οὐδ' ἐμοῦ παραδιδόντος, ἐπειδὴ
ταῦτ' ἔξαρνος ἐγένεθ', οὗτος παραλαβεῖν ἠθέλησεν,
ἀλλ' ὁμοίως φαίνονται καὶ περὶ τούτων φεύγοντες τὰς
8 βασάνους. καὶ ταῦθ' ὡς ἀληθῆ λέγω, καὶ ἔν τε τοῖς 850
μάρτυσι μεμαρτυρηκὼς Αἴσιος οὐκ ἠρνήθη ταῦτα ἐπὶ
τοῦ δικαστηρίου τούτῳ παρεστηκὼς τῆς μαρτυρίας
ἀναγιγνωσκομένης, ἐμοῦ τ' ἐκδιδόντος τὸν παῖδα περὶ
ἁπάντων τούτων βασανίζειν αὐτοῖς οὐκ ἠθέλησε πα-

ραλαβεῖν, καθ' ἕκαστον ὑμῖν παρέξομαι τοὺς μάρτυ-
ρας. καί μοι κάλει δεῦρ' αὐτούς.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

19 Ὃ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντων τῶν εἰρη-
μένων οἶμαι μέγιστον ὑμῖν ἐρεῖν σημεῖον τοῦ ταῦτ'
ἀποκρίνασθαι τοῦτον, βούλομαι διελθεῖν. ἐπειδὴ γὰρ
ἐξήτει με τὸν ἄνθρωπον ταῦθ' ὡμολογηκὼς ἃ μεμαρ-
τύρηται, βουλόμενος καὶ τοῦτ' αὐτὸν ἐξελέγξαι τεχνά-
20 ζοντα τί ποιῶ; προκαλοῦμαι κατὰ Δήμωνος εἰς μαρτυ-
ρίαν, ὄντος αὐτῷ θείου καὶ κοινωνοῦ τῶν ἀδικημάτων,
καὶ συγγράψας ταῦτ' ἐκέλευον μαρτυρεῖν ἃ νῦν διώ-
κει τῶν ψευδομαρτυριῶν. οὗτος δὲ τὸ μὲν πρῶτον
ἀπηναισχύντει, τοῦ δὲ διαιτητοῦ κελεύοντος μαρτυρεῖν
ἢ ἐξομνύειν ἐμαρτύρησε πάνυ μόλις. καίτοι εἴ γ' ἦν
δοῦλος ἄνθρωπος καὶ μὴ προωμολόγητο πρὸς τοῦδ'
ἐλεύθερος εἶναι, τί παθὼν ἐμαρτύρησεν, ἀλλ' οὐκ ἐξο-
21 μόσας ἀπηλλάγη τοῦ πράγματος; ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ
τούτων ἤθελον παραδοῦναι τὸν παῖδα τὸν γράφοντα
τὴν μαρτυρίαν, ὃς τά τε γράμματ' ἔμελλε γνώσεσθαι
τὰ ἑαυτοῦ καὶ τοῦτον ἐμνημόνευεν ἀκριβῶς μαρτυρή-
σαντα ταῦτα. καὶ ταῦτ' ἤθελον οὐχὶ μαρτύρων ἀπο-
ρῶν οἳ παρῆσαν· ἦσαν γάρ· ἀλλ' ἵνα μὴ τούτους αἰ-
τιῷτο τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν, ἀλλὰ τὸ πιστὸν ἐκ τῆς βα-
σάνου τούτοις ὑπάρχοι. καίτοι πῶς ἄξιόν ἐστι κατα- ε
γνῶναι τῶν μαρτύρων διὰ τοῦτο, οἳ μόνοι τῶν πώποτ'
ἠγωνισμένων δίκην ἐν ὑμῖν τὸν διώκοντ' αὐτὸν αὐτοῖς
μάρτυρα τούτων ἐπιδεικνύουσι γεγενημένον; ἀλλὰ
μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, λαβὲ τὴν πρόκλησιν καὶ τὴν μαρ-
τυρίαν.

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

22 Τηλικαῦτα τοίνυν δίκαια φυγὼν οὗτος, καὶ ἐκ το-

σούτων τεκμηρίων ἐπιδεικνύμενος ὅτι συκοφαντεῖ, τοῖς
μὲν αὑτοῦ μάρτυσιν ἀξιοῖ πιστεύειν ὑμᾶς, τοὺς δ' ἐμοὺς
διαβάλλει καί φησιν οὐ τἀληθῆ μαρτυρεῖν. βούλομαι
δὴ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. οἶδ' οὖν ὅτι
πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε τοὺς τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντας
ἢ κέρδεσι δι' ἀπορίαν ἐπαιρομένους ἢ δι' ἑταιρίαν ἢ καὶ
δι' ἔχθραν τῶν ἀντιδίκων ἐθέλειν ἄν τι τοιοῦτον ποι-
23 ῆσαι. τούτων τοίνυν οὐδὲ δι' ἓν ἂν εἶεν ἐμοὶ μεμαρτυ-
ρηκότες· οὔτε γὰρ ἑταιρίᾳ· πῶς γὰρ, οἵ γε μήτε ἐν ταῖς
αὐταῖς διατριβαῖς μήτε καθ' ἡλικίαν, μὴ ὅτι ἐμοί τινες
αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ σφίσιν αὐτοῖς εἰσίν; οὔτ' ἔχθρᾳ τού-
του· φανερὸν γὰρ καὶ τοῦτ' ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ ἀδελφὸς
καὶ σύνδικος, Φᾶνος δ' ἐπιτήδειος καὶ φυλέτης, Φί-
λιππος δ' οὔτε φίλος οὔτ' ἐχθρὸς, ὥστ' οὐδὲ ταύτην
24 ἄν τις ἐπενέγκοι δικαίως τὴν αἰτίαν. καὶ μὴν οὐδὲ δι'
ἀπορίαν ἄν τις φήσειε· πάντες γὰρ κέκτηνται τοσαύ-
την οὐσίαν ὥστε καὶ λειτουργεῖν ὑμῖν προθύμως καὶ
τὰ προσταττόμενα ποιεῖν. χωρὶς δὲ τούτων οὔτ' ἀγνῶ-
τες ὑμῖν οὔτ' ἐπὶ τὰ χείρω γιγνωσκόμενοι, μέτριοι δ'
ὄντες ἄνθρωποι. καίτοι εἰ μήτ' ἄποροι μήτ' ἐχθροὶ
τούτου μήτ' ἐμοὶ φίλοι, πῶς χρὴ κατὰ τούτων λαβεῖν 852
τιν' ὑποψίαν ὡς τὰ ψευδῆ μαρτυροῦσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ
οὐκ οἶδα.

25 Ταῦτα τοίνυν οὗτος εἰδὼς, καὶ πάντων μάλιστα
ἐπιστάμενος τἀληθῆ μεμαρτυρηκότας αὐτοὺς, ὅμως
συκοφαντεῖ καὶ φησὶν οὐ μόνον οὐκ εἰπεῖν ταῦτα, ἃ
πῶς τις ἂν μᾶλλον ἐξελέγξειεν εἰρηκότα; ἀλλὰ καὶ δοῦ-
λον εἶναι τὸν ἄνθρωπον τῷ ὄντι. βούλομαι δὲ διὰ
βραχέων εἰπὼν πρὸς ὑμᾶς ἐξελέγξαι καὶ ταῦτ' αὐτὸν
ψευδόμενον. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ περὶ
τούτων ἠθέλησα τούτῳ παραδοῦναι βασανίζειν τὰς
θεραπαίνας, αἳ τελευτῶντος τοῦ πατρὸς μνημονεύ-

26 ουσιν ἀφεθέντα τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι τότε. καὶ πρὸς τούτοις ἡ μήτηρ κατ' ἐμοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς, οἳ μόνοι παῖδές ἐσμεν αὐτῇ, δι' οὓς κατεχήρευσε τὸν βίον, πίστιν ἠθέλησεν ἐπιθεῖναι παραστησαμένη τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀφεῖναι τὸν πατέρα ἡνίκ' ἐτελεύτα, καὶ νομίζεσθαι παρ' ἡμῖν τοῦτον ἐλεύθερον· ἣν μηδεὶς ὑμῶν νομιζέτω καθ' ἡμῶν ποτ' ἂν ὀμνύναι ταῦτ' ἂν ἐθέλειν, εἰ μὴ σαφῶς ᾔδει τὰ εὔορκα ὀμουμένη. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω καὶ ταῦτ' ἦμεν ἕτοιμοι ποιεῖν, κάλει τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

27 Τοσαῦτα τοίνυν δίκαια λέγειν ἐχόντων ἡμῶν, καὶ καταφεύγειν εἰς τοὺς μεγίστους ἐλέγχους ἐθελόντων περὶ τῶν μεμαρτυρημένων, πάντα ταῦτα φυγὼν οὗτος οἴεται, περὶ τῆς γεγενημένης δίκης διαβάλλων καὶ κατηγορῶν ἐμοῦ, τοῦ μάρτυρος ὑμᾶς πείσειν καταψηφίσασθαι, πάντων, οἶμαι, πρᾶγμα κατασκευάσας ἀδι-
28 κώτατον καὶ πλεονεκτικώτατον. αὐτὸς μὲν γὰρ μάρτυρας ψευδεῖς παρεσκεύασται περὶ τούτων, συγχορηγὸν ἔχων Ὀνήτορα τὸν κηδεστὴν καὶ Τιμοκράτην· ἡμεῖς δ' οὐχὶ προειδότες, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας ἡγούμενοι τὸν ἀγῶν' ἔσεσθαι, τοὺς περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς χρημάτων μάρτυρας οὐ παρεσκευάσμεθα νῦν. ὅμως δὲ, καίπερ οὕτω τούτου σεσοφισμένου, τὰ πράγματ' αὐτὰ διεξιὼν οἶμαι ῥαδίως ὑμῖν ἐπιδείξειν δικαιότατ' ἀνθρώπων τοῦτον ὠφληκότα τὴν
29 δίκην, οὐχ ὅτι τὸν Μιλύαν ἐκώλυον βασανίζειν, οὐδ' ὅτι τοῦτον ἐλεύθερον ὡμολόγησεν, οἱ δὲ μάρτυρες οἶδ' ἐμαρτύρησαν, ἀλλ' ὅτι πολλὰ τῶν ἐμῶν ἐξηλέγχθη λαβὼν καὶ τὸν οἶκον οὐκ ἐμίσθωσε τῶν νόμων κελευόντων καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ διαθήκῃ γράψαντος, ὡς ἐγὼ

σαφῶς ὑμῖν ἐπιδείξω· ταῦτα μὲν γὰρ ἦν πᾶσιν ἰδεῖν,
οἱ νόμοι καὶ τὸ πλῆθος ὧν οὗτοι διηρπάκεισαν χρημά-
των· τὸν Μιλύαν δ' οὐδ' ὅστις ἔστιν οὐδεὶς ᾔδει. γνώ-
σεσθε δ' ἐκ τῶν ἐγκεκλημένων ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχοντ'
ἐστίν.

30 Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὴν δίκην ἔλαχον
τούτῳ τῆς ἐπιτροπῆς οὐχ ἓν τίμημα συνθείς, ὥσπερ ἂν
εἴ τις συκοφαντεῖν ἐπιχειρῶν, ἀλλ' ἕκαστον ἐγγράψας,
καὶ πόθεν λαβὼν καὶ πόσον τὸ πλῆθος καὶ παρὰ τοῦ,
καὶ οὐδαμοῦ τὸν Μιλύαν παρέγραψα ὡς εἰδότα τι τού-
31 των. ἔστιν οὖν τοῦ μὲν ἐγκλήματος ἀρχὴ "τάδ' ἐγκαλεῖ
"Δημοσθένης Ἀφόβῳ· ἔχει μου χρήματ' Ἄφοβος ἀπὸ
"ἐπιτροπῆς ἐχόμενα, ὀγδοήκοντα μὲν μνᾶς, ἣν ἔλαβε
"προῖκα τῆς μητρὸς κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ πατρός."
τοῦτο πρῶτόν ἐστι τῶν χρημάτων, ὧν ἀπεστερῆσθαί
φημι. τοῖς δὲ μάρτυσι τί μεμαρτύρηται; "μαρτυροῦσι
"παραγενέσθαι πρὸς τῷ διαιτητῇ Νοθάρχῳ, ὅτε Ἄφο- 854
"βος ὡμολόγει τὸν Μιλύαν ἐλεύθερον εἶναι, ἀφεθέντα
32 "ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους πατρός." σκοπεῖτε τοίνυν παρ'
ὑμῖν αὐτοῖς εἴ τις ἂν ὑμῖν ἢ ῥήτωρ ἢ σοφιστὴς ἢ γόης
οὕτω θαυμάσιος δοκεῖ γενέσθαι καὶ λέγειν δεινός, ὥστ'
ἐκ ταύτης τῆς μαρτυρίας διδάξαι τιν' ἀνθρώπων ὡς
ἔχει τὴν προῖκ' Ἄφοβος τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ. καὶ τί
λέγων, ὦ πρὸς Διός; ὡμολόγησεν εἶναι Μιλύαν ἐλεύθε-
ρον; καὶ τί μᾶλλον ἔχων τὴν προῖκα; οὐδὲν ἂν δή-
33 που διὰ τοῦτό γε δόξειεν. ἀλλὰ πόθεν τοῦτ' ἐπεδεί-
χθη; πρῶτον μὲν Θηριππίδης ὢν αὐτῷ συνεπίτροπος
κατεμαρτύρησε δοῦναι· δεύτερον δὲ Δήμων θεῖος ὢν
καὶ τῶν ἄλλων οἱ παρόντες ἐμαρτύρησαν σῖτον τῇ μη-
τρὶ δώσειν ὁμολογεῖν τοῦτον ὡς ἔχοντα τὴν προῖκα.
καὶ τούτοις οὐκ ἐπεσκήψατο, δηλονότι ὡς τἀληθῆ με-
μαρτύρηται εἰδώς. ἔτι τοίνυν ἡ μήτηρ πίστιν ἠθέλησε

ἐπιθεῖναι κατ᾽ ἐμοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς, παραστησαμένη λαβεῖν τὴν προῖκα τοῦτον τὴν ἑαυτῆς κατὰ τὴν τοῦ
34 *πατρὸς διαθήκην. ταύτας τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς πότερ᾽ αὐτὸν ἔχειν φῶμεν ἢ μή; καὶ πότερον διὰ τούσδε ὀφλεῖν τοὺς μάρτυρας ἢ διὰ τούσδε; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι διὰ τὴν ἀλήθειαν. ταύτας τοίνυν δέκ᾽ ἔτη κεκαρπωμένος, καὶ οὐδὲ δίκην ὀφλὼν ἀποδοῦναι τετολμηκὼς, δεινὰ πεπονθέναι φησὶ καὶ διὰ τούσδε τοὺς μάρτυρας ὠφληκέναι. καίτοι τούτων γ᾽ οὐδεὶς αὐτὸν ἔχειν ταύτην ἐμαρτύρησεν.*

35 *Περὶ τοίνυν τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν κλινοποιῶν καὶ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ καταλειφθέντος ἡμῖν ἐλέφαντος καὶ τῆς προικὸς τῆς ἀδελφῆς, ἣν οὗτος καθυφεῖκεν ὑπὲρ τοῦ καὶ αὐτὸς ἔχειν ὅσα βούλοιτο τῶν ἐμῶν,* 8
ἀκούσατε, καὶ σκοπεῖθ᾽ ὡς δικαίως τ᾽ ὦφληκε καὶ οὐ-
36 *δὲν ἦν Μιλύαν περὶ τούτων βασανιστέον. περὶ μὲν γὰρ ὧν καθυφεῖκας, νόμος ἔστι, διαρρήδην ὃς κελεύει σε ὁμοίως ὀφλισκάνειν ὥσπερ ἂν αὐτὸς ἔχῃς· ὥστε τί τῷ νόμῳ καὶ τῇ βασάνῳ; περὶ δ᾽ αὖ τῆς ἐκδόσεως, ἐπικοινωνήσαντες τῷ Ξούθῳ καὶ διανειμάμενοι τὰ χρήματα καὶ τὰς συγγραφὰς ἀνελόντες, καὶ πάνθ᾽ ὃν τρόπον ἐβούλεσθε κατασκευάσαντες, καὶ διαφθείραντες τὰ γράμμαθ᾽, ὡς ὑμῶν ὁ Δήμων κατεμαρτύρει, φε-*
37 *νακίζετε καὶ τουτουσὶ παρακρούσασθαι ζητεῖτε. περὶ τοίνυν τῶν κλινοποιῶν, εἰ σὺ λαβὼν ἀργύριον καὶ πολλὰ ἰδίᾳ κερδάνας ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς δανείζων, ὃν καὶ τοὺς ἄλλους προσῆκε κωλύειν, εἶτ᾽ ἀφανεῖς πεποίηκας, τί σοι ποιήσωσιν οἱ μάρτυρες; οὐ γὰρ οὗτοί γε μεμαρτυρήκασιν ὡς ὡμολόγεις ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς δανείζειν καὶ λαβεῖν τἀνδράποδα ὡς σαυτὸν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ λόγῳ τοῦτ᾽ ἔγραψας σὺ, κατεμαρτύρησαν δὲ οἱ μάρτυρες.*
38 *ἀλλὰ μὴν περί γε τοῦ ἐλέφαντος καὶ τοῦ σιδήρου, πάν-*

τας ἔγωγέ φημι τοὺς οἰκέτας εἰδέναι τοῦτον πωλοῦντα, καὶ παραδοῦναι καὶ τότε καὶ νῦν ἤθελον αὐτῷ τούτων ὅντινα βούλοιτο λαβὼν βασανίζειν. εἰ τοίνυν φήσει με, τὸν εἰδότα οὐκ ἐθέλοντα ἐκδοῦναι, τοὺς οὐκ εἰδότας ἐκδιδόναι, πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτῷ παραλαβεῖν φανήσεται προσῆκον· εἰ γὰρ, οὓς ὡς εἰδότας ἐξεδίδουν ἐγὼ, μηδὲν ἔχειν ἔφασαν τούτων αὐτὸν, ἀπήλλακτο
39 δήπουθεν ἂν τῆς αἰτίας. ἀλλ' οὐχὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ σαφῶς ἂν ἐξηλέγχθη πωλῶν καὶ τὴν τιμὴν κεκομισμένος. διόπερ τοὺς ὁμολογουμένως δούλους παρα- 856
βὰς τὸν ἐλεύθερον ἠξίου βασανίζειν, ὃν οὐδ' ὅσιον παραδοῦναι, τὸ πρᾶγμα οὐκ ἄγειν εἰς ἔλεγχον ζητῶν, ἀλλὰ μὴ παραλαμβάνων βουλόμενός τι δοκεῖν λέγειν. περὶ τοίνυν πάντων τούτων, πρῶτον μὲν περὶ τῆς προικὸς, εἶθ' ὑπὲρ ὧν καθυφεῖκεν, εἶθ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἀναγνώσεται τούς τε νόμους καὶ τὰς μαρτυρίας, ἵν' εἰδῆτε.

ΝΟΜΟΙ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

40 Οὐ τοίνυν μόνον ἐκ τούτων ἂν γνοίητε ὅτι δεινὸν οὐδ' ὁτιοῦν πέπονθε τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἐκδόντος ἐμοῦ βασανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἰ σκέψαισθε. θῶμεν γὰρ δὴ τὸν Μιλύαν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ στρεβλοῦσθαι, καὶ τί μάλιστ' ἂν αὐτὸν εὔξαιτο λέγειν σκοπῶμεν. οὐχ ὅτι τῶν χρημάτων οὐδ' ὁτιοῦν οἶδε τοῦτον ἔχοντα; καὶ δὴ λέγει. διὰ τοῦτ' ἄρ' οὐκ ἔχει; πολλοῦ γε δεῖ· τοὺς γὰρ εἰδότας καὶ διδόντας καὶ παρόντας μάρτυρας παρεσχόμην ἐγώ. τεκμήριον δὲ καὶ πίστις ἐστὶν οὐκ εἴ τίς τι μὴ οἶδε τοῦτον ἔχοντα (πολ-
41 λοὶ γὰρ ἂν εἶεν), ἀλλ' εἴ τις οἶδεν. καταμαρτυρησάντων τοίνυν σου τοσούτων μαρτύρων τίνι τῶν ψευδομαρτυριῶν ἐπεσκήψω; δεῖξον. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις δεῖξαι.

*καίτοι πῶς οὐ σαφῶς σὺ σαυτὸν ἐξελέγχεις, ὅτι ψεύδει
δεινὰ πεπονθέναι φάσκων καὶ τὴν δίκην ἀδίκως ὠ-
φληκέναι τὸν ἄνθρωπον οὐ παραλαβών, ὃς τοὺς ταῦ-
τα μαρτυρήσαντας ἔχειν σε καὶ λαβεῖν, περὶ ὧν ὡς οὐ
καταλειφθέντων σὺ τὸν Μιλύαν ἐξήτεις, ἀφῆκας τῶν
ψευδομαρτυριῶν; οὓς πολὺ κάλλιον ἦν, εἴπερ ἠδίκησο,
διώκειν. ἀλλ' οὐκ ἠδικημένος σὺ συκοφαντεῖς.*

42 *Πολλαχόθεν μὲν οὖν ἄν τις ἴδοι τὴν σὴν πονη-* 85
*ρίαν, μάλιστα δ' εἰ περὶ τῆς διαθήκης ἀκούσειεν. τοῦ
γὰρ πατρὸς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὰ καταλειφθέντα
πάντα ἐν τῇ διαθήκῃ γράψαντος, καὶ τὸν οἶκον ὅπως
μισθώσουσι, ταύτην μὲν οὐκ ἀπέδωκεν, ἵνα μὴ τὸ
πλῆθος εὕροιμι ἐγὼ τῶν χρημάτων ἐξ αὐτῆς, ὡμο-
λόγει δὲ κεκτῆσθαι ταῦθ' ἃ μάλιστ' οὐχ οἷόν τ' ἦν*
43 *ἐξάρνῳ γενέσθαι διὰ τὴν περιφάνειαν. ἦν δὲ ταῦθ'
ἃ γεγράφθαι φησὶν ἐν τῇ διαθήκῃ, δύο μὲν τάλαντα
Δημοφῶντα λαβεῖν εὐθὺς, τὴν δ' ἀδελφὴν ὅταν ἡλι-
κίαν ἔχῃ (τοῦτο δ' ἔμελλεν εἰς ἔτος δέκατον γενήσε-
σθαι), τοῦτον δ' ὀγδοήκοντα μνᾶς καὶ τὴν μητέρα τὴν
ἐμὴν καὶ τὴν οἰκίαν οἰκεῖν, Θηριππίδην δ' ἑβδομή-
κοντα μνᾶς λαβόντα καρπώσασθαι, ἕως ἀνὴρ ἐγὼ
γενοίμην. τὰ δ' ἄλλα ὅσ' ἐμοὶ χωρὶς τούτων κατελεί-
φθη καὶ τὸ μισθοῦν τὸν οἶκον ἠφάνιζεν ἐκ τῆς δια-
θήκης, οὐ συμφέρον αὑτῷ νομίζων ταῦτ' ἐπιδει-*
44 *χθῆναι παρ' ὑμῖν. ἐπειδὴ τοίνυν ὡμολόγητο ὑπ' αὐτοῦ
τούτου τὸν πατέρα ἡμῶν τελευτῶντα τοσοῦτον ἀργύ-
ριον τούτων ἑκάστῳ δοῦναι, τεκμήριον οἱ δικάζοντες
τότε τὰς ὁμολογίας ἐποιήσαντο ταύτας τοῦ πλήθους
τῶν χρημάτων· ὅστις γὰρ ἀπὸ τῶν ὄντων τέτταρα τά-
λαντα καὶ τρισχιλίας προῖκα καὶ δωρεὰν ἔδωκε, φανε-
ρὸν ἦν ὅτι οὐκ ἀπὸ μικρᾶς οὐσίας, ἀλλὰ πλέον ἢ δι-*
45 *πλασίας ἧς ἐμοὶ κατέλιπε ταῦτ' ἀφεῖλεν· οὐ γὰρ ἂν*

ἐδόκει τὸν μὲν υἱὸν ἐμὲ πένητα βούλεσθαι καταστῆσαι, τούτους δὲ πλουσίους ὄντας ἔτι πλουσιωτέρους ποιῆσαι ἐπιθυμεῖν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐμοὶ καταλειπομένων Θηριππίδῃ τε τὰς ἑβδομήκοντα μνᾶς
καὶ Δημοφῶντι τὰ δύο τάλαντα, οὔπω μέλλοντι τῇ 858
ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ συνοικήσειν, καρποῦσθαι δοῦναι. ταῦτα δὴ τὰ χρήματα οὐδαμοῦ παραδοὺς ἐφαίνετο, οὐδ' ἐλάττω μικροῖς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀνηλωκέναι, τὰ δ' οὐ λαβεῖν ἔφη, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι, τὰ δὲ τὸν δεῖν' ἔχειν, τὰ δ' ἔνδον εἶναι, τὰ δὲ πάντα μᾶλλον ἢ ὅπου παρέδωκεν εἶχε λέγειν.

46 Περὶ δὲ τοῦ μὴ καταλειφθῆναι τὰ χρήματ' ἔνδον βούλομαι σαφῶς ὑμῖν ἐπιδεῖξαι ψευδόμενον. τοῦτον γὰρ τὸν λόγον καθεῖκεν, ἐπειδὴ τὰ χρήματα μὲν πολλὰ πέφηνεν ὄντα, οὐκ εἶχε δ' ἐπιδεῖξαι ταῦθ' ὡς ἀποδέδωκεν, ἵν' ἐξ εἰκότος οὐδὲν προσῆκον ἡμῖν φανῇ
47 κομίζεσθαι τά γ' ὄντα παρ' ἡμῖν. εἰ μὲν τοίνυν ὁ πατὴρ ἠπίστει τούτοις, δῆλον ὅτι οὔτ' ἂν τἄλλα ἐπέτρεπεν οὔτ' ἂν ἐκεῖν' οὕτω καταλιπὼν αὐτοῖς ἔφραζεν· ὥστε πόθεν ἴσασιν; εἰ δ' ἐπίστευεν, οὐκ ἂν δήπου τὰ μὲν πλεῖστ' αὐτοῖς τῶν χρημάτων ἐνεχείρισε, τῶν δ' οὐκ ἂν κυρίους ἐποίησεν, οὐδ' ἂν τῇ μὲν μητρί μου ταῦτα φυλάττειν παρέδωκεν, αὐτὴν δὲ ταύτην ἑνὶ τῶν ἐπιτρόπων τούτῳ γυναῖκ' ἠγγύησεν· οὐ γὰρ ἔχει λόγον σῶσαι μὲν τὰ χρήματα δι' ἐκείνης ζητεῖν, ἕνα δὲ τῶν
48 ἀπιστουμένων ταύτης κἀκείνων κύριον ποιεῖν. ἔτι δὲ τοῦτον, εἴ τι τούτων ἀληθὲς ἦν, οἴεσθ' οὐκ ἂν αὐτὴν λαβεῖν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρός; ὃς τὴν μὲν προῖκ' αὐτῆς ἤδη, τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς, ἔχων ὡς αὐτῇ συνοικήσων, τὴν Φιλωνίδου τοῦ Μελιτέως θυγατέρα ἔγημε δι' αἰσχροκερδίαν, ἵνα πρὸς αἷς εἶχε παρ' ἡμῶν, ἑτέρας ὀγδοήκοντα μνᾶς λάβοι παρ' ἐκείνου· τεττάρων δὲ τα-

*λάντων ἔνδον ὄντων καὶ ταῦτ᾽ ἐκείνης ἐχούσης, ὡς
οὗτός φησιν, οὐκ ἂν ἡγεῖσθε αὐτὸν κἂν ἐπιδραμεῖν,* 859
49 *ὥστε γενέσθαι μετ᾽ ἐκείνης αὐτῶν κύριον; ἢ τὴν μὲν
φανερὰν οὐσίαν, ἣν καὶ ὑμῶν πολλοὶ συνῄδεσαν ὅτι
κατελείφθη, μετὰ τῶν συνεπιτρόπων οὕτως αἰσχρῶς
διήρπασεν· ὧν δ᾽ οὐκ ἐμέλλεθ᾽ ὑμεῖς ἔσεσθαι μάρτυ-
ρες, ἀπέσχετ᾽ ἂν ἐξὸν αὐτῷ λαβεῖν; καὶ τίς ἂν πιστεύ-
σειεν; οὐκ ἔστι ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἔστιν·
ἀλλὰ τὰ μὲν χρήματα, ὅσα κατέλιπεν ὁ πατήρ, ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ κατωρύττετο ὅτε εἰς τὰς τούτων χεῖρας ἦλ-
θεν, οὗτος δ᾽ οὐκ ἔχων ἂν εἰπεῖν ὅπου τι τούτων ἀπέ-
δωκεν, ἵν᾽ εὔπορος εἶναι δοκῶν μηδενὸς τύχω παρ᾽
ὑμῶν ἐλέου, τούτοις χρῆται τοῖς λόγοις.*

50 *Πολλὰ μὲν οὖν ἔγωγ᾽ ἔχω καὶ ἄλλα τούτου κατη-
γορεῖν· οὐκ ἐνδέχεταί μοι, τῷ μάρτυρι τοῦ κινδύνου
περὶ τῆς ἐπιτιμίας ὄντος, περὶ ὧν αὐτὸς ἠδίκημαι λέ-
γειν. ἀλλὰ βούλομαι πρόκλησιν ὑμῖν ἀναγνῶναι·
γνώσεσθε γὰρ ἐξ αὐτῆς ἀκούσαντες τὰ μεμαρτυρη-
μένα ὡς ἔστιν ἀληθῆ, καὶ τὸν Μιλύαν ὅτι νῦν μὲν περὶ
πάντων φησὶν ἐξαιτεῖν, τὸ δὲ πρῶτον ὑπὲρ τριάκοντα
μόνον μνῶν ἐξῄτει, καὶ προσέτι ζημιοῦται κατὰ τὴν*
51 *μαρτυρίαν οὐδέν. ἐγὼ γὰρ πανταχῇ τοῦτον ἐξελέγξαι
βουλόμενος, καὶ τὰς τέχνας αὐτοῦ καὶ τὰς πανουργίας
ἐμφανεῖς ὑμῖν καταστῆσαι πειρώμενος, ἠρόμην αὐτὸν
πόσα εἴη τὰ χρήματα τὸ πλῆθος, καθ᾽ ἃ τὸν Μιλύαν
ὡς συνειδότα ἐξῄτησεν· οὗτος δὲ ψευσάμενος περὶ πάν-
των ἔφησεν. "περὶ μὲν τοίνυν," ἔφην ἐγώ, "τούτου πα-
"ραδώσω σοι τὸν ἔχοντα τἀντίγραφα, ὥς σύ με προὐκα-*
52 *"λέσω. προομόσαντος δέ μου τὸν ἄνθρωπον ὡς ὡμο-* 860
*"λόγησας ἐλεύθερον εἶναι καὶ κατὰ Δήμωνος ἐμαρτύ-
"ρησας, ἂν ἀπομόσῃς τἀναντία τούτων κατὰ τῆς θυγα-
"τρός, ἀφίημί σοι πάνθ᾽ ὑπὲρ ὧν ἂν ἐξαιτήσας φανῇς*

"τὸ πρῶτον βασανιζομένου τοῦ παιδὸς, καὶ τοσούτῳ σοι
"γενέσθω τὸ τίμημα ἔλαττον ὧν ὦφλες, καθ' ἃ τὸν Μι-
"λύαν ἐξήτησας, ἵνα μηδὲν ζημιωθῇς παρὰ τοὺς μάρ-
53 τυρας." ταῦτ' ἐμοῦ προκαλεσαμένου πολλῶν παρόν-
των οὐκ ἂν ἔφη ποιῆσαι. καίτοι ὅστις αὐτὸς αὑτῷ
ταῦτ' ἔφυγε δικάσαι, πῶς ὑμᾶς χρὴ τοὺς ὀμωμοκότας
τούτῳ πειθομένους καταγνῶναι τῶν μαρτύρων, ἀλλ'
οὐ τοῦτον ἀναισχυντότατον πάντων ἀνθρώπων εἶναι
νομίζειν; ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, κάλει τούτων τους
μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

54 Οὐ τοίνυν ἐγὼ μὲν ταῦθ' ἕτοιμος ἦν, οἱ δὲ μάρ-
τυρες οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐμοὶ εἶχον, ἀλλὰ κἀκεῖνοι
παραστησάμενοι τοὺς παῖδας, ὑπὲρ ὧν ἐμαρτύρησαν,
πίστιν ἐπιθεῖναι ἠθέλησαν κατ' ἐκείνων. ὁ δ' οὔτ'
ἐκείνοις οὔτ' ἐμοὶ δοῦναι τὸν ὅρκον ἠξίωσεν, ἀλλ' ἐπὶ
λόγοις μεμηχανημένοις καὶ μάρτυσιν οὐ τἀληθῆ μαρ-
τυρεῖν εἰθισμένοις τὸ πρᾶγμα καταστήσας ἐλπίζει ῥᾳ-
δίως ὑμᾶς ἐξαπατήσειν. λαβὲ οὖν αὐτοῖς καὶ ταύτην
τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

55 Πῶς οὖν ἄν τις σαφέστερον ἐξελέγξειε συκοφαν-
τουμένους ἡμᾶς καὶ καταμεμαρτυρημένον τἀληθῆ καὶ
τὴν δίκην δικαίως ὠφλημένην ἢ τοῦτον τὸν τρόπον
ἐπιδεικνὺς οἰκέτην τὸν τὴν μαρτυρίαν γράφοντ' οὐκ
ἐθελήσαντα τοῦτον βασανίζειν περὶ αὐτῶν τῶν μεμαρ- 861
τυρημένων, Αἴσιον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ταῦτα μεμαρ-
56 τυρηκότα ἅ φησιν εἶναι ψευδῆ, τοῦτον αὐτὸν ταὐτὰ
τοῖς μάρτυσιν οὓς διώκει μεμαρτυρηκότα μοι κατὰ Δή-
μωνος ὄντος αὐτῷ θείου καὶ συνεπιτρόπου, τὰς θερα-
παίνας οὐκ ἐθελήσανθ' ὑπὲρ τοῦ τὸν ἄνθρωπον ἐλεύ-

θερον εἶναι βασανίζειν, τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτοῦ πί-
στιν περὶ τούτων ἐπιθεῖναι καθ᾽ ἡμῶν ἐθέλουσαν, τῶν
ἄλλων οἰκετῶν οὐκ ἐθέλοντα τοῦτον παραλαμβάνειν
οὐδένα τῶν πάντ᾽ εἰδότων μᾶλλον ἢ Μιλύας, τῶν μαρ-
τύρων οἳ κατεμαρτύρουν χρήματ᾽ ἔχειν αὐτὸν οὐδενὶ
57 τῶν ψευδομαρτυριῶν ἐπεσκημμένον, τὴν διαθήκην
οὐκ ἀποδόντα οὐδὲ τὸν οἶκον μισθώσαντα τῶν νόμων
κελευόντων, πίστιν ἐπιθεῖναι προομνύντος ἐμοῦ καὶ
τῶν μαρτύρων, ὥστ᾽ ἀφεῖσθαι τοῦτον τῶν χρημάτων
καθ᾽ ἃ τὸν Μιλύαν ἐξῄτησεν, οὐκ οἰηθέντα δεῖν; μὰ
τοὺς θεούς, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχοιμι ἐπιδεῖξαι ταῦτ᾽
ἀκριβέστερον ἢ τοῦτον τὸν τρόπον. οὕτω τοίνυν φα-
νερῶς τῶν μαρτύρων καταψευδόμενος καὶ ἐκ τῶν
πραγμάτων οὐδὲν ζημιούμενος καὶ τὴν δίκην δι-
58 καίως ὠφληκὼς ὅμως ἀναισχυντεῖ. καὶ εἰ μὲν μὴ καὶ
παρὰ τοῖς αὑτοῦ φίλοις καὶ παρὰ τῷ διαιτητῇ προε-
γνωσμένος ἀδικεῖν τούτους ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, ἧτ-
τον ἂν ἦν ἄξιον θαυμάζειν· νῦν δ᾽ ἐπιτρέψαι με πεί-
σας Ἀρχένεῳ καὶ Δρακοντίδῃ καὶ Φάνῳ τούτῳ τῷ νῦν
ὑπ᾽ αὐτοῦ φεύγοντι τῶν ψευδομαρτυριῶν, τούτους
μὲν ἀφῆκεν ἀκούσας αὐτῶν ὅτι, εἰ μεθ᾽ ὅρκου ταῦτα
διαιτήσουσι, καταγνώσονται τὴν ἐπιτροπήν, ἐπὶ τὸν 862
κληρωτὸν δὲ διαιτητὴν ἐλθὼν καὶ οὐδὲν ἔχων ἀπολύ-
59 σασθαι τῶν ἐγκεκλημένων ὦφλε τὴν δίαιταν. οἱ δικα-
σταὶ δ᾽ ἀκούσαντες, εἰς οὓς ἐφῆκε, ταὐτὰ καὶ τοῖς τού-
του φίλοις καὶ τῷ διαιτητῇ περὶ αὐτῶν ἔγνωσαν καὶ
δέκα ταλάντων ἐτίμησαν, οὐ μὰ Δί᾽ οὐχ ὅτι τὸν Μι-
λύαν ὡμολόγησεν εἶναι ἐλεύθερον (τοῦτο μὲν γὰρ οὐ-
δὲν ἦν), ἀλλ᾽ ὅτι πεντεκαίδεκα ταλάντων οὐσίας μοι κα-
ταλειφθείσης τὸν μὲν οἶκον οὐκ ἐμίσθωσε, δέκα δ᾽ ἔτη
μετὰ τῶν συνεπιτρόπων διαχειρίσας πρὸς μὲν τὴν συμ-
μορίαν ὑπὲρ παιδὸς ὄντος ἐμοῦ πέντε μνᾶς συνετάξατ᾽

60 εἰσφέρειν, ὅσονπερ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ οἱ τα μέγιστα κεκτημένοι τιμήματα εἰσέφερον, χρόνον δὲ τοσοῦτον τὰ χρήματα ταῦτα ἐπιτροπεύσας, ὑπὲρ ὧν τηλικαύτην αὐτὸς εἰσφορὰν ἠξίου εἰσφέρειν, ἐμοὶ μὲν τὸ καθ᾽ αὑτὸν οὐδ᾽ εἴκοσι μνῶν ἄξια παρέδωκε, μετὰ δ᾽ ἐκείνων ὅλα τὰ κεφάλαια καὶ τὰς ἐπικαρπίας ἀπεστέρηκεν. θέντες οὖν οἱ δικασταὶ τοῖς πᾶσι χρήμασιν οὐκ ἐφ᾽ ὅσῳ μισθοῦσι τοὺς οἴκους τόκον, ἀλλ᾽ ὃς ἦν ἐλάχιστος, εὗρον τὸ σύμπαν πλέον ἢ τριάκοντα τάλαντ᾽ αὐτοὺς ἀποστεροῦντας· διὸ τούτῳ τῶν δέκα ταλάντων ἐτίμησαν.

XXX.

ΠΡΟΣ ΟΝΗΤΟΡΑ ΕΞΟΥΛΗΣ Α.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἄφοβος, μέλλοντος αὐτῷ Δημοσθένους τὰς τῆς ἐπιτροπῆς 863
δίκας λαγχάνειν, ἔγημεν Ὀνήτορος ἀδελφὴν ἐκδοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Τιμοκράτους τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐπίκληρον λαμβάνειν ἔμελλε. μετὰ δὲ ταῦτα Ὀνήτωρ, ἤδη φεύγοντος Ἀφόβου τὴν τῆς ἐπιτροπῆς δίκην, ὡς ὁ ῥήτωρ ἀποδείκνυσι, πλασάμενος ἀπόλειψιν τὴν ἀδελφὴν παρ᾽ ἑαυτὸν ἀπήγαγεν. ἐπεὶ δὲ Ἄφοβος ἥλω, ἐπὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸν ῥήτορα ἀφικνούμενον καὶ εἰς τὰ χωρία εἰσιόντα ἐξήλασεν Ὀνήτωρ, φάσκων τῆς ἀδελφῆς εἶναι τὰ χωρία, εἰς τὴν προῖκα ἀποτιμηθέντα. διόπερ ἐξούλης αὐτῷ δικάζεται ὁ Δημοσθένης ὡς ἐκ τῶν Ἀφόβου πρότερον, νῦν δὲ ἑαυτῷ γεγενημένων, ἐξεληλαμένος, φάσκων οὐκ εἰληφέναι τὴν προῖκα Ἄφοβον, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα μόνον· τὴν γὰρ προῖκα μὴ βουληθῆναι Ὀνήτορα δοῦναι, διότι κινδυνεύοντα τὸν Ἄφοβον ἑώρα καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. νῦν οὖν, φησὶ, πλαστὴ μὲν ἡ ἀπόλειψις, ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ εἴληφεν Ἄφοβος, τὸ χωρίον ἀπο-

τετίμηται ἐπ' ἀποστερήσει τῶν ἐμῶν. τὸ δὲ τῆς ἐξούλης ὄνομα
'Αττικόν· ἐξέλλειν γὰρ ἔλεγον τὸ ἐξωθεῖν καὶ ἐκβάλλειν βίᾳ.

Περὶ πολλοῦ ποιούμενος, ὦ ἄνδρες δικασταί, μήτε 864
πρὸς Ἄφοβόν μοι συμβῆναι τὴν γενομένην διαφορὰν
μήτε τὴν νῦν οὖσαν πρὸς Ὀνήτορα τουτονί, κηδεστὴν
ὄντα αὐτοῦ, πολλὰ καὶ δίκαια προκαλεσάμενος ἀμφο-
τέρους οὐδενὸς ἐδυνήθην τυχεῖν τῶν μετρίων, ἀλλ'
εὕρηκα πολὺ τοῦτον ἐκείνου δυσκολώτερον καὶ μᾶλ-
2 λον ἄξιον ὄντα δοῦναι δίκην. τὸν μὲν γὰρ οἰόμενος
δεῖν ἐν τοῖς φίλοις διαδικάσασθαι τὰ πρὸς ἐμὲ καὶ μὴ
λαβεῖν ὑμῶν πεῖραν οὐχ οἷός τ' ἐγενόμην πεῖσαι· τοῦ-
τον δ' αὐτὸν αὑτῷ κελεύων γενέσθαι δικαστήν, ἵνα
μὴ παρ' ὑμῖν κινδυνεύσῃ, τοσοῦτον κατεφρονήθην
ὥστ' οὐχὶ μόνον λόγου τυχεῖν οὐκ ἠξιώθην, ἀλλὰ καὶ
ἐκ τῆς γῆς, ἣν Ἄφοβος ἐκέκτητο ὅτε ὠφλίσκανέ μοι
τὴν δίκην, ὑβριστικῶς ὑπ' αὐτοῦ πάνυ ἐξεβλήθην.
3 ἐπειδὴ οὖν συναποστερεῖ τέ με τῶν ὄντων τῷ ἑαυτοῦ
κηδεστῇ, πιστεύων τ' εἰς ὑμᾶς εἰσελήλυθε ταῖς αὑτοῦ
παρασκευαῖς, ὑπόλοιπόν ἐστιν ἐν ὑμῖν πειρᾶσθαι παρ'
αὐτοῦ τῶν δικαίων τυγχάνειν. οἶδα μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες
δικασταί, ὅτι μοι πρὸς παρασκευὰς λόγων καὶ μάρτυ-
ρας οὐ τἀληθῆ μαρτυρήσοντας ὁ ἀγών ἐστιν· ὅμως
μέντοι τοσοῦτον οἶμαι διοίσειν τῷ δικαιότερα τούτου
4 λέγειν ὥστ', εἴ καί τις ὑμῶν πρότερον τοῦτον ἡγεῖτο
εἶναι μὴ πονηρόν, ἔκ γε τῶν πρὸς ἐμὲ πεπραγμένων
γνώσεται ὅτι καὶ τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἐλάνθα- 865
νεν αὐτὸν κάκιστος ὢν καὶ ἀδικώτατος ἁπάντων. ἀπο-
δείξω γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὴν προῖκ' οὐ δεδωκότα,
ἧς φησι νῦν ἀποτετιμῆσθαι τὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ ἐξ
ἀρχῆς τοῖς ἐμοῖς ἐπιβουλεύσαντα, καὶ πρὸς τούτοις
τὴν μὲν γυναῖκ' οὐκ ἀπολελοιπυῖαν, ὑπὲρ ἧς ἐξήγαγέ

5 με ἐκ ταύτης τῆς γῆς, προϊστάμενον δ' ἐπ' ἀποστε-
ρήσει τῶν ἐμῶν Ἀφόβου καὶ τούτους ὑπομένοντα τοὺς
ἀγῶνας, οὕτω μεγάλοις τεκμηρίοις καὶ φανεροῖς ἐλέγ-
χοις ὥσθ' ὑμᾶς ἅπαντας εἴσεσθαι σαφῶς ὅτι δικαίως
καὶ προσηκόντως οὗτος φεύγει ταύτην ὑπ' ἐμοῦ τὴν
δίκην. ὅθεν δὲ ῥᾷστα μαθήσεσθε περὶ αὐτῶν, ἐντεῦ-
θεν ὑμᾶς καὶ ἐγὼ πρῶτον πειράσομαι διδάσκειν.

6 Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλούς τε ἄλλους
Ἀθηναίων καὶ τοῦτον οὐκ ἐλάνθανον κακῶς ἐπιτρο-
πευόμενος, ἀλλ' ἦν καταφανὴς εὐθὺς ἀδικούμενος· το-
σαῦται πραγματεῖαι καὶ λόγοι καὶ παρὰ τῷ ἄρχοντι καὶ
παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐγίγνοντο ὑπὲρ τῶν ἐμῶν. τό τε γὰρ
πλῆθος τῶν καταλειφθέντων ἦν φανερὸν, ὅτι τ'
ἀμίσθωτον τὸν οἶκον ἐποίουν οἱ διαχειρίζοντες, ἵν'
αὐτοὶ τὰ χρήματα καρποῖντο, οὐκ ἄδηλον ἦν. ὥστ'
ἐκ τῶν γιγνομένων οὐκ ἔσθ' ὅστις οὐχ ἡγεῖτο τῶν εἰδό-
των δίκην με λήψεσθαι παρ' αὐτῶν, ἐπειδὴ τάχιστ'
7 ἀνὴρ εἶναι δοκιμασθείην. ἐν οἷς καὶ Τιμοκράτης καὶ
Ὀνήτωρ ταύτην ἔχοντες διετέλεσαν τὴν διάνοιαν. τε-
κμήριον δὲ πάντων μέγιστον· οὗτος γὰρ ἐβουλήθη μὲν
Ἀφόβῳ δοῦναι τὴν ἀδελφὴν, ὁρῶν τῆς τ' αὑτοῦ πα-
τρῴας οὐσίας καὶ τῆς ἐμῆς οὐκ ὀλίγης αὐτὸν κύριον
γεγενημένον, προέσθαι δὲ τὴν προῖκ' οὐκ ἐπίστευσεν, 866
ὥσπερ εἰ τὰ τῶν ἐπιτροπευόντων χρήματα ἀποτίμημα
τοῖς ἐπιτροπευομένοις καθεστάναι νομίζων. ἀλλὰ τὴν
μὲν ἀδελφὴν ἔδωκε, τὴν δὲ προῖκ' αὐτῷ Τιμοκράτης
ἐπὶ πέντ' ὀβολοῖς ὀφειλήσειν ὡμολόγησεν, ᾧ πρότερον
8 ἡ γυνὴ συνοικοῦσα ἐτύγχανεν. ὀφλόντος δέ μοι την
δίκην Ἀφόβου τῆς ἐπιτροπῆς καὶ οὐδὲν δίκαιον ποιεῖν
ἐθέλοντος, διαλύειν μὲν ἡμᾶς Ὀνήτωρ οὐδ' ἐπεχείρη-
σεν, οὐκ ἀποδεδωκὼς δὲ τὴν προῖκα, ἀλλ' αὐτὸς κύ-
ριος ὢν, ὡς ἀπολελοιπυίας τῆς ἀδελφῆς καὶ δοὺς κομί-

σασθαι δ' οὐ δυνάμενος, ἀποτιμήσασθαι φάσκων τὴν
γῆν ἐξάγειν μ' ἐξ αὐτῆς ἐτόλμησε· τοσοῦτον καὶ ἐμοῦ
9 καὶ ὑμῶν καὶ τῶν κειμένων νόμων κατεφρόνησεν. καὶ
τὰ μὲν γενόμενα, καὶ δι' ἃ φεύγει τὴν δίκην καὶ περὶ
ὧν οἴσετε τὴν ψῆφον, ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί·
παρέξομαι δὲ μάρτυρας πρῶτον μὲν αὐτὸν Τιμοκρά-
την, ὡς ὡμολόγησεν ὀφειλήσειν τὴν προῖκα καὶ τὸν
τόκον ἀπεδίδου τῆς προικὸς Ἀφόβῳ κατὰ τὰς ὁμολο-
γίας, ἔπειθ' ὡς αὐτὸς Ἄφοβος ὡμολόγει κομίζεσθαι
τὸν τόκον παρὰ Τιμοκράτους. καί μοι λαβὲ τὰς μαρ-
τυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

10 Ἐξ ἀρχῆς μὲν τοίνυν ὁμολογεῖται μὴ δοθῆναι τὴν
προῖκα μηδὲ γενέσθαι κύριον αὐτῆς Ἄφοβον. δῆλον
δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων ὅτι τούτων ἕνεχ' ὧν εἴρηκα ὀφεί-
λειν εἵλοντο μᾶλλον ἢ καταμῖξαι τὴν προῖκα εἰς τὴν
οὐσίαν τὴν Ἀφόβου τὴν οὕτω κινδυνευθήσεσθαι μέλ-
λουσαν. οὔτε γὰρ δι' ἀπορίαν οἷόν τ' εἰπεῖν ὡς οὐκ
εὐθὺς ἀπέδοσαν· Τιμοκράτει τε γάρ ἐστιν οὐσία πλέον
ἢ δέκα ταλάντων, Ὀνήτορί τε πλέον ἢ τριάκοντα, ὥστ' 867
11 οὐκ ἂν διὰ τοῦτό γ' εἶεν οὐκ εὐθὺς δεδωκότες· οὔτε
κτήματα μὲν ἦν αὐτοῖς, ἀργύριον δ' οὐκ ἔτυχε παρὸν, ἡ
γυνὴ δ' ἐχήρευε, διὸ πρᾶξαι ταῦτ' ἠπείχθησαν οὐχ ἅμα
τὴν προῖκα διδόντες. ἀργύριόν τε γὰρ οὗτοι δανείζου-
σιν ἄλλοις οὐκ ὀλίγον, συνοικοῦσάν τε ταύτην, ἀλλ'
οὐ χηρεύουσαν παρὰ Τιμοκράτους ἐξέδοσαν, ὥστ'
οὐδ' ἂν ταύτην τὴν σκῆψιν εἰκότως αὐτῶν τις ἀποδέ-
12 ξαιτο. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, κἀκεῖνο ἂν πάν-
τες ὁμολογήσαιτε, ὅτι τοιοῦτο πρᾶγμα συναλλάττων
ὁστισοῦν ἕλοιτ' ἂν ἑτέρῳ μᾶλλον ὀφείλειν ἢ κηδεστῇ
τὴν προῖκα μὴ ἀποδοῦναι. μὴ διαλυσάμενος μὲν γὰρ

ἔσται χρήστης ἄδηλος εἴτ' ἀποδώσει δικαίως εἴτε μή,
μετὰ δὲ τῆς γυναικὸς τἀκείνης ἀποδοὺς οἰκεῖος καὶ κη-
13 δεστής· ἐν οὐδεμιᾷ γάρ ἐστιν ὑποψίᾳ τὰ δίκαια πάντα
ποιήσας. ὥσθ' οὕτω τοῦ πράγματος ἔχοντος, καὶ τού-
των οὐδὲ καθ' ἓν ὧν εἶπον ὀφείλειν ἀναγκασθέντων,
οὐδὲ βουληθέντων ἄν, οὐκ ἔστ' εἰπεῖν ἄλλην πρόφα-
σιν δι' ἣν οὐκ ἀπέδοσαν, ἀλλ' ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν
αἰτίαν, δι' ἣν δοῦναι τὴν προῖκ' οὐκ ἐπίστευσαν.
14 Ἐγὼ τοίνυν ὁμολογουμένως οὕτω ταῦτ' ἐξελέγ-
χων, ὡς οὐδ' ὕστερον ἀπέδοσαν, οἶμαι ῥᾳδίως ἐπιδεί-
ξειν ἐξ αὐτῶν τῶν πεπραγμένων, ὥσθ' ὑμῖν γενέσθαι
φανερὸν ὅτι, κἂν εἰ μὴ ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διὰ
ταχέων ἀποδοῦναι τἀργύριον εἶχον, οὐκ ἄν ποτ' ἀπέ-
δοσαν οὐδ' ἂν προεῖντο· τοιαύτας ἀνάγκας εἶχεν αὐ-
15 τοῖς τὸ πρᾶγμα. δύο μὲν γάρ ἐστιν ἔτη τὰ μεταξὺ τοῦ
συνοικῆσαί τε τὴν γυναῖκα καὶ φῆσαι τούτους πεποι-
ῆσθαι τὴν ἀπόλειψιν· ἐγήματο μὲν γὰρ ἐπὶ Πολυζήλου 868
ἄρχοντος σκιροφοριῶνος μηνὸς, ἡ δ' ἀπόλειψις ἐγράφη
ποσειδεῶνος μηνὸς ἐπὶ Τιμοκράτους· ἐγὼ δ' εὐθέως
μετὰ τοὺς γάμους δοκιμασθεὶς ἐνεκάλουν καὶ λόγον
ἀπῄτουν καὶ πάντων ἀποστερούμενος τὰς δίκας ἐλάγ-
16 χανον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος. ὁ δὴ χρόνος οὗτος
ὀφειλῆσαι μὲν ἐνδέχεται κατὰ τὰς ὁμολογίας, ἀποδοῦ-
ναι δ' οὐκ ἔχει πίστιν. ὃς γὰρ διὰ ταῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὀφεί-
λειν εἵλετο καὶ τόκον φέρειν, ἵνα μὴ κινδυνεύοι ἡ
προὶξ μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας, πῶς οὗτος ἂν ἀπέδωκεν
ἤδη τὴν δίκην φεύγοντος; ὃς εἰ καὶ τότ' ἐπίστευσε, τη-
νικαῦτ' ἂν ἀπολαβεῖν ἐζήτησεν. οὐκ ἔνεστι δήπουθεν,
17 ὦ ἄνδρες δικασταί. ἀλλὰ μὴν ὡς ἐγήματο μὲν ἡ γυνὴ
καθ' ὃν ἐγὼ λέγω χρόνον, ἀντίδικοι δ' ἡμεῖς ἤδη πρὸς
ἀλλήλους ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ κατέστημεν, ὕστερον
δ' ἢ ἐγὼ τὴν δίκην ἔλαχον τὴν ἀπόλειψιν οὗτοι πρὸς

23 *

τὸν ἄρχοντ᾽ ἀπεγράψαντο, λαβέ μοι καθ᾽ ἕκαστον ταύτας τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Μετὰ τοίνυν τοῦτον τὸν ἄρχοντα Κηφισόδωρος, Χίων. ἐπὶ τούτων ἐνεκάλουν δοκιμασθεὶς, ἔλαχον δὲ τὴν δίκην ἐπὶ Τιμοκράτους. λαβέ μοι ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

18 Ἀνάγνωθι δὲ καὶ ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Δῆλον μὲν τοίνυν καὶ ἐκ τῶν μεμαρτυρημένων ὅτι τὴν προῖκ᾽ οὐ δόντες, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ διασώζειν Ἀφόβῳ τὴν οὐσίαν ταῦτα τολμῶσι πράττειν. οἱ γὰρ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ καὶ ὀφειλῆσαι καὶ ἀποδοῦναι καὶ οὐ κομίσασθαι καὶ τὴν γυναῖκ᾽ ἀπολιπεῖν καὶ τὸ χωρίον ἀποτιμήσασθαί φασι, πῶς οὐ φανερὸν ὅτι προ- 869
στάντες τοῦ πράγματος τὰ γνωσθένθ᾽ ὑφ᾽ ὑμῶν ἀπο-
19 στερῆσαί με ζητοῦσιν; ὡς δὲ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς οὗτος καὶ Τιμοκράτης καὶ Ἄφοβος ἀπεκρίναντο, οὐχ οἷόν τ᾽ ἀποδεδόσθαι τὴν προῖκα, ταῦτ᾽ ἤδη πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τούτων ἕκαστον ἠρόμην πολλῶν ἐναντίον μαρτύρων, Ὀνήτορα μὲν καὶ Τιμοκράτην, εἴ τινες εἶεν μάρτυρες ὧν ἐναντίον τὴν προῖκ᾽ ἀπέδοσαν, αὐτὸν δ᾽ Ἄφοβον, εἴ τινες
20 παρῆσαν ὅτ᾽ ἀπελάμβανεν. καί μοι πάντες ἀπεκρίναντο καθ᾽ ἕκαστον ὅτι οὐδεὶς μάρτυς παρείη, κομίζοιτο δὲ λαμβάνων καθ᾽ ὁποσονοῦν δέοιτ᾽ Ἄφοβος παρ᾽ αὐτῶν. καίτοι τῷ τοῦτο ὑμῶν πιστὸν, ὡς ταλάντου τῆς προικὸς οὔσης ἄνευ μαρτύρων Ὀνήτωρ καὶ Τιμοκράτης Ἀφόβῳ τοσοῦτον ἀργύριον ἐνεχείρισαν; ᾧ μὴ

ὅτι τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ πολλῶν μαρτύ-
ρων ἀποδιδοὺς εἰκῇ τις ἂν ἐπίστευσεν, ἵν' εἴ τις γί-
γνοιτο διαφορὰ, κομίσασθαι ῥᾳδίως παρ' ὑμῖν δύ-
21 νηται. μὴ γὰρ ὅτι πρὸς τοῦτον τοιοῦτον ὄντα, ἀλλ'
οὐδὲ πρὸς ἄλλον οὐδ' ἂν εἷς οὐδένα τοιοῦτο συνάλ-
λαγμα ποιούμενος ἀμαρτύρως ἂν ἔπραξεν· ἀλλὰ τῶν
τοιούτων ἕνεκα καὶ γάμους ποιοῦμεν καὶ τοὺς ἀναγ-
καιοτάτους παρακαλοῦμεν, ὅτι οὐ πάρεργον, ἀλλ'
ἀδελφῶν καὶ θυγατέρων βίους ἐγχειρίζομεν, ὑπὲρ ὧν
22 τὰς ἀσφαλείας μάλιστα σκοποῦμεν. εἰκὸς τοίνυν καὶ
τοῦτον, ὧνπερ ἐναντίον ὀφείλειν ὡμολόγησε καὶ τὸν
τόκον οἴσειν, τῶν αὐτῶν τούτων παρόντων διαλύσα-
σθαι πρὸς Ἄφοβον, εἴπερ ὡς ἀληθῶς ἀπεδίδου τὴν 870
προῖκ' αὐτῷ. τοῦτον μὲν γὰρ τὸν τρόπον πράξας ὅλου
τοῦ πράγματος ἀπηλλάττετο, μόνος μόνῳ δ' ἀποδιδοὺς
τοὺς ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις παραγενομένους ὡς κατ' ὀφεί-
23 λοντος ἂν αὑτοῦ μάρτυρας ὑπελείπετο. νῦν τοίνυν
τοὺς μὲν ὄντας οἰκείους καὶ βελτίους αὑτῶν οὐκ ἐδύ-
ναντο πεῖσαι τὴν προῖκ' ἀποδεδωκέναι σφᾶς μαρτυ-
ρεῖν, ἑτέρους δ' εἰ παρέχοιντο μάρτυρας μηδὲν γένει
προσήκοντας, οὐκ ἂν ἡγοῦνθ' ὑμᾶς αὐτοῖς πιστεύειν.
ἔτι δ' ἀθρόαν μὲν φάσκοντες δεδωκέναι τὴν προῖκ'
ᾔδεσαν ὅτι τοὺς ἀπενεγκόντας οἰκέτας ἐξαιτήσομεν,
οὓς μὴ γεγενημένης τῆς δόσεως παραδοῦναι μὴ θέ-
λοντες ἠλέγχοντ' ἄν· εἰ δ' αὐτοὶ μόνοι μόνῳ τοῦτον
τὸν τρόπον ἀποδεδωκέναι λέγοιεν, ἐνόμιζον οὐκ ἐλεγ-
24 χθήσεσθαι. διὰ τοῦτο τοῦτον εἵλοντο ἐξ ἀνάγκης
ψεύδεσθαι τὸν τρόπον. τοιαύταις τέχναις καὶ πανουρ-
γίαις, ὡς ἁπλοῖ τινὲς εἶναι δόξοντες, ἡγοῦνται ῥᾳδίως
ὑμᾶς ἐξαπατήσειν, ἁπλῶς οὐδ' ἂν μικρὸν ὑπὲρ τῶν
διαφερόντων, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα πράξαντες.

λαβὲ τὰς μαρτυρίας αὐτοῖς ὧν ἐναντίον ἀπεκρίναντο, καὶ ἀνάγνωθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

25 *Φέρε δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τὴν γυναῖκα ὑμῖν ἀποδείξω λόγῳ μὲν ἀπολελοιπυῖαν, ἔργῳ δὲ συνοικοῦσαν Ἀφόβῳ· νομίζω γάρ, ἂν τοῦτ' ἀκριβῶς μάθητε, μᾶλλον ὑμᾶς τούτοις μὲν ἀπιστήσειν, ἐμοὶ δ' ἀδικουμένῳ τὰ δίκαια βοηθήσειν. μάρτυρας δὲ τῶν μὲν ὑμῖν παρέξομαι, τῶν δ' ἐπιδείξω μεγάλα τεκμήρια*
26 *καὶ πίστεις ἱκανάς. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μετὰ* 871
τὸ γεγράφθαι παρὰ τῷ ἄρχοντι ταύτην τὴν γυναῖκ' ἀπολελοιπυῖαν καὶ τὸ φάσκειν Ὀνήτορ' ἀντὶ τῆς προικὸς ἀποτετιμῆσθαι τὸ χωρίον ὁρῶν Ἄφοβον ὁμοίως ἔχοντα καὶ γεωργοῦντα τὴν γῆν καὶ τῇ γυναικὶ συνοικοῦντα, σαφῶς ᾔδειν ὅτι λόγος ταῦτα καὶ παραγωγὴ
27 *τοῦ πράγματός ἐστι. βουλόμενος δ' ἐμφανῆ ποιῆσαι ταῦτα πᾶσιν ὑμῖν, ἐξελέγχειν αὐτὸν ἠξίουν ἐναντίον μαρτύρων, εἰ μὴ φάσκοι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, καὶ παρεδίδουν οἰκέτην εἰς βάσανον, ὃς συνῄδει πάντ' ἀκριβῶς· ὃν ἔλαβον κατὰ τὴν ὑπερημερίαν ἐκ τῶν Ἀφόβου. οὗτος δ' ἐμοῦ ταῦτ' ἀξιώσαντος περὶ μὲν τοῦ συνοικεῖν Ἀφόβῳ τὴν ἀδελφὴν ἔφευγε τὴν βάσανον· ὡς δ' οὐκ ἐκεῖνος ἐγεώργει τὴν γῆν, οὐκ ἐδύνατ' ἀρνηθῆναι διὰ τὴν περιφάνειαν, ἀλλὰ προσωμολόγησεν.*
28 *οὐ μόνον δ' ἐκ τούτων ἦν ῥᾴδιον γνῶναι ὅτι καὶ συνῴκει τῇ γυναικὶ καὶ τὸ χωρίον ἐκέκτητο ἔτι πρὶν γενέσθαι τὴν δίκην, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ὀφλὼν διεπράξατο περὶ αὐτῶν. ὡς γὰρ οὐκ ἀποτετιμηκώς, ἀλλ' ἐμῶν ἐσομένων κατὰ τὴν δίκην, ἃ μὲν οἷόν τ' ἦν ἐξενεγκεῖν, ᾤχετο λαβών, τοὺς καρποὺς καὶ τὰ σκεύη τὰ γεωργικὰ πάντα πλὴν τῶν πιθακνῶν· ἃ δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν*

ἀνελεῖν, ἐξ ἀνάγκης ὑπέλιπεν, ὥστ' ἐγγενέσθαι τούτῳ
29 νῦν αὐτῆς τῆς γῆς ἀμφισβητεῖν. καίτοι δεινὸν τὸν μὲν
λέγειν ὡς ἀπετιμήσατο τὸ χωρίον, τὸν δ' ἀποτετιμηκότα φαίνεσθαι γεωργοῦντα, καὶ φάσκειν μὲν ἀπολελοιπέναι τὴν ἀδελφὴν, ὑπὲρ αὐτῶν δὲ τούτων φανερὸν εἶναι φεύγοντα τοὺς ἐλέγχους, καὶ τὸν μὲν οὐ συνοικοῦντα, ὥς οὗτός φησι, καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τὰ 872
ἐκ τῆς γεωργίας ἅπαντ' ἐξενεγκεῖν, τὸν δ' ὑπὲρ τῆς ἀπολελοιπυίας πράττοντα, ὑπὲρ ἧς ἀποτετιμῆσθαί φησι τὸ χωρίον, φαίνεσθαι μηδ' ὑπὲρ ἑνὸς τούτων ἀγα-
30 νακτοῦντα, ἀλλ' ἡσυχίαν ἔχοντα. ταῦτ' οὐ πολλὴ περιφάνειά ἐστι; ταῦτ' οὐχ ὁμολογουμένη προστασία; φήσειέ γ' ἄν τις, εἰ διαλογίζοιτ' ὀρθῶς ἕκαστ' αὐτῶν. ὡς τοίνυν ὡμολόγει μὲν ἐκεῖνον γεωργεῖν πρὶν γενέσθαι τὴν δίκην ἐμοὶ πρὸς αὐτὸν, ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ συνοικεῖν τὴν ἀδελφὴν οὐκ ἠθέλησε ποιήσασθαι τὴν βάσανον, ἡ δὲ γεωργία ἐξεσκευάσθη μετὰ τὴν δίκην πλὴν τῶν ἐγγείων, λαβὲ ταύτας τὰς μαρτυρίας καὶ ἀνάγνωθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

31 Ἐμοὶ τοίνυν τοσούτων ὑπαρχόντων τεκμηρίων, οὐχ ἥκιστ' αὐτὸς ἔδειξεν Ὀνήτωρ ὅτι οὐκ ἀληθινὴν ἐποιήσατο τὴν ἀπόλειψιν. ᾧ γὰρ προσῆκε χαλεπῶς φέρειν, εἰ τὴν προῖκα δοὺς, ὥς φησιν, ἀντ' ἀργυρίου χωρίον ἀμφισβητούμενον ἀπελάμβανεν, οὗτος οὐχ ὡς διάφορος οὐδ' ὡς ἀδικούμενος, ἀλλ' ὡς οἰκειότατος πάντων τὴν πρὸς ἐμὲ δίκην αὐτῷ συνηγωνίζετο. κἀμὲ μὲν συναποστερῆσαι μετ' ἐκείνου τῶν πατρῴων ἐπεχείρησε, καθ' ὅσον αὐτὸς οἷός τε ἦν, ὑφ' οὗ κακὸν οὐδ' ὁτιοῦν ἦν πεπονθώς· Ἀφόβῳ δ', ὃν ἀλλότριον εἶναι προσῆκε νομίζειν, εἴ τι τούτων ἀληθὲς ἦν ὧν νῦν λέ-

γουσι, καὶ τἀμὰ πρὸς τοῖς ἐκείνου περιποιεῖν ἐζήτησεν.
32 καὶ οὐ μόνον ἐνταῦθα τοῦτ᾽ ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ κατεγνωσμένης ἤδη τῆς δίκης ἀναβὰς ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἐδεῖτο ἱκετεύων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀντιβολῶν καὶ δάκρυσι κλάων ταλάντου τιμῆσαι, καὶ τούτου αὐτὸς ἐγί- 873
γνετ᾽ ἐγγυητής. καὶ ταῦθ᾽ ὁμολογούμενα μέν ἐστι πολλαχόθεν· οἵ τε γὰρ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τότε δικάζοντες καὶ τῶν ἔξωθεν παρόντων πολλοὶ συνίσασιν· ὅμως δὲ καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. καί μοι λαβὲ ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

33 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τεκμηρίῳ μεγάλῳ γνῶναι ῥᾴδιον ὅτι τῇ ἀληθείᾳ συνῴκει καὶ οὐδέπω καὶ τήμερον ἀπολέλοιπεν. αὕτη γὰρ ἡ γυνὴ πρὶν μὲν ὡς Ἄφοβον ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν οὐκ ἐχήρευσεν, ἀλλὰ παρὰ ζῶντος Τιμοκράτους ἐκείνῳ συνῴκησε, νῦν δ᾽ ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἄλλῳ συνοικοῦσ᾽ οὐδενὶ φαίνεται. καίτοι τῷ πιστὸν, ὡς τότε μὲν, ἵνα μὴ χηρεύσειε, παρ᾽ ἀνδρὸς ὡς ἄνδρα ἐβάδιζε, νῦν δ᾽, εἴπερ ὡς ἀληθῶς ἀπολέλοιπε, τοσοῦτον ἂν χρόνον χηρεύουσ᾽ ἠνείχετο ἐξὸν ἄλλῳ συνοικεῖν, τοῦ τε ἀδελφοῦ κεκτημένου τοσαύτην
34 οὐσίαν, αὐτή τε ταύτην ἔχουσα τὴν ἡλικίαν; οὐκ ἔχει ταῦτ᾽ ἀλήθειαν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πιθανὴν, ἀλλὰ λόγοι ταῦτ᾽ εἰσὶ, συνοικεῖ δ᾽ ἡ γυνὴ φανερῶς καὶ οὐκ ἐπικρύπτεται τὸ πρᾶγμα. παρέξομαι δ᾽ ὑμῖν Πασιφῶντος μαρτυρίαν, ὃς ἀρρωστοῦσαν αὐτὴν θεραπεύων ἑώρα παρακαθήμενον Ἄφοβον ἐπὶ τούτου τοῦ ἄρχοντος, ἤδη τούτῳ ταυτησὶ τῆς δίκης εἰληγμένης. καί μοι λαβὲ τὴν Πασιφῶντος μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

35 Ἐγὼ τοίνυν εἰδὼς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ μετὰ

τὴν δίκην τοῦτον εὐθὺς ἀποδεδεγμένον τὰ ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀφόβου χρήματα, καὶ κύριον τῶν τ' ἐκείνου καὶ τῶν ἐμῶν ἁπάντων γεγενημένον, καὶ συνοικοῦσαν 874
αὐτῷ τὴν γυναῖκα σαφῶς ἐπιστάμενος, τρεῖς θεραπαίνας ἐξήτησα αὐτὸν, αἳ συνοικοῦσάν τε τὴν γυναῖκ' ᾔδεσαν καὶ τὰ χρήματα ὅτι παρὰ τούτοις ἦν, ἵνα μὴ λόγοι
36 μόνον, ἀλλὰ καὶ βάσανοι περὶ αὐτῶν γίγνοιντο. οὗτος δ' ἐμοῦ προκαλεσαμένου ταῦτα καὶ πάντων τῶν παρόντων δίκαια λέγειν με ἀποφηναμένων οὐκ ἠθέλησεν εἰς τοῦτο τἀκριβὲς καταφυγεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἑτέρων τινῶν ὄντων περὶ τῶν τοιούτων σαφεστέρων ἐλέγχων ἢ βασάνων καὶ μαρτυριῶν, οὔτε μάρτυρας παρεχόμενος τὴν προῖκα ὡς ἀποδέδωκεν, οὔτ' εἰς βάσανον ἐκδιδοὺς τὰς συνειδυίας περὶ τοῦ μὴ συνοικεῖν τὴν ἀδελφὴν, ὅτι ταῦτ' ἠξίουν, ὑβριστικῶς πάνυ καὶ προπηλακιστικῶς οὐκ εἴα με αὐτῷ διαλέγεσθαι. τούτου γένοιτ' ἄν τις σχετλιώτερος ἄνθρωπος, ἢ μᾶλλον ἑκὼν τὰ δίκαι' ἀγνοεῖν προσποιούμενος; λαβὲ δ' αὐτὴν τὴν πρόκλησιν καὶ ἀνάγνωθι.

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

37 Ὑμεῖς τοίνυν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ βάσανον ἀκριβεστάτην πασῶν πίστεων νομίζετε, καὶ ὅπου ἂν δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι παραγένωνται, δέῃ δ' εὑρεθῆναι τὸ ζητούμενον, οὐ χρῆσθε ταῖς τῶν ἐλευθέρων μαρτυρίαις, ἀλλὰ τοὺς δούλους βασανίζοντες οὕτω ζητεῖτε τὴν ἀλήθειαν εὑρεῖν, εἰκότως, ὦ ἄνδρες δικασταί. τῶν μὲν γὰρ μαρτυρησάντων ἤδη τινὲς οὐ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι ἔδοξαν· τῶν δὲ βασανισθέντων οὐδένες πώποτ' ἐξηλέγχθησαν, ὡς οὐκ ἀληθῆ τὰ ἐκ τῆς βασάνου εἶπον.
38 οὗτος δὲ τηλικαῦτα δίκαια φυγὼν καὶ σαφεῖς οὕτω 875
καὶ μεγάλους ἐλέγχους παραλιπὼν, Ἄφοβον παρεχό-

μενος μάρτυρα καὶ Τιμοκράτην, τὸν μὲν ὡς ἀποδέδω-
κε τὴν προῖκα, τὸν δ' ὡς ἀπείληφεν, ἀξιώσει πιστεύε-
σθαι παρ' ὑμῖν, ἀμάρτυρον τὴν πρὸς τούτους πρᾶξιν
γεγενῆσθαι προσποιούμενος· τοσαύτην ὑμῶν εὐή-
39 *θειαν κατέγνωκεν. ὅτι μὲν τοίνυν οὔτ' ἀληθῆ οὔτ'*
ἀληθείᾳ ἐοικότα λέξουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἐξ ἀρχῆς αὐτοὺς
ὁμολογεῖν τὴν προῖκα μὴ δοῦναι, καὶ ἐκ τοῦ πάλιν
ἄνευ μαρτύρων ἀποδεδωκέναι φάσκειν, καὶ ἐκ τοῦ τὸν
χρόνον μὴ ἐγχωρεῖν ἀμφισβητουμένης ἤδη τῆς οὐσίας
ἀποδοῦναι τἀργύριον, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἱκα-
νῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω.

XXXI.

ΠΡΟΣ ΟΝΗΤΟΡΑ ΕΞΟΥΛΗΣ Β.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Παραλελειμμένα τινὰ ἐν τῷ προτέρῳ λόγῳ διὰ τούτου προστίθησιν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐπισημαίνεται, καὶ δὴ καὶ πρός τινας ἀντιρρήσεις ἵσταται.

Περὶ δὲ τῶν λόγων τούτων προειρήκαμεν ὅτι πολλοί φασιν αὐτοὺς ὑπὸ Ἰσαίου συντεθῆναι, τοῦ ῥήτορος ἀπιστοῦντες εἶναι διὰ τὴν ἡλικίαν, οἱ δέ γε, εἰ μὴ τοῦτο, διωρθῶσθαί γε ὑπὸ τοῦ Ἰσαίου· ἐοίκασι γὰρ τοῖς ἐκείνου λόγοις. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν, εἰ τὸν διδάσκαλον ἐμιμήσατο καὶ μηδέπω πρὸς τὸ τέλειον ἥκων ἐπὶ τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα μετήει τέως.

Ὃ παρέλιπον ἐν τῷ προτέρῳ λόγῳ τεκμήριον, οὐδε- 876
νὸς τῶν προειρημένων ἔλαττον, τοῦ μὴ δεδωκέναι τὴν
προῖκα τούτους Ἀφόβῳ, τοῦτο πρῶτον εἰπὼν μετὰ
τοῦτο καὶ περὶ ὧν οὗτος ἔψευσται πρὸς ὑμᾶς ἐξελέγχειν

αὐτὸν πειράσομαι. οὗτος γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸ πρῶτον ὅτε τῶν Ἀφόβου διενοεῖτο ἀμφισβητεῖν, οὐχὶ τάλαντον ἔφη τὴν προῖχ᾽, ὥσπερ νυνί, ἀλλ᾽ ὀγδοήκοντα μνᾶς δεδωκέναι, καὶ τίθησιν ὅρους ἐπὶ μὲν τὴν οἰκίαν δισχιλίων, ἐπὶ δὲ τὸ χωρίον ταλάντου, βουλόμενος μὴ
2 μόνον τοῦτο, ἀλλὰ κἀκείνην διασώζειν αὑτῷ. γενομένης δέ μοι τῆς δίκης πρὸς αὐτόν, ἰδὼν ὡς διέκεισθ᾽ ὑμεῖς πρὸς τοὺς λίαν ἀναιδῶς ἀδικοῦντας, ἔννους γίγνεται, καὶ δεινὰ πάσχειν ἡγήσατο δόξειν ἐμὲ τοσούτων χρημάτων ἀπεστερημένον, εἰ μηδ᾽ ὁτιοῦν ἕξοιμι τῶν Ἀφόβου λαβεῖν τοῦ τἀμὰ ἔχοντος, ἀλλ᾽ ὑπὸ τού-
3 του κωλυόμενος φανερὸς γενήσομαι. καὶ τί ποιεῖ; τοὺς ὅρους ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀφαιρεῖ, καὶ τάλαντον μόνον εἶναι τὴν προῖκά φησιν, ἐν ᾧ τὸ χωρίον ἀποτετιμῆσθαι. καίτοι δῆλον ὅτι τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅρους εἰ δικαίους ἔθηκε καὶ ὄντως ἀληθεῖς, δικαίους καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ χωρίου τέθεικεν· εἰ δ᾽ εὐθὺς ἀδικεῖν βουλόμενος ψευδεῖς ἔθηκεν ἐκείνους, εἰκὸς καὶ τούτους οὐκ ἀληθεῖς
4 ὑπάρχειν. τοῦτο τοίνυν οὐκ ἐξ ὧν ἐγὼ δεδήλωκα λό- 877
γων δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν αὐτὸς οὗτος διεπράξατο· οὐδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς γὰρ ἀναγκασθεὶς ἀνθρώπων αὐτὸς ἀνεῖλε τοὺς ὅρους, ἔργῳ φανερὸν ποιήσας ὅτι ψεύδεται. καὶ ταῦθ᾽ ὡς ἀληθῆ λέγω, τὸ μὲν χωρίον καὶ νῦν οὗτός φησιν ἀποτετιμῆσθαι ταλάντου, τὴν δ᾽ οἰκίαν ὡς προσωρίσατο δισχιλίων καὶ πάλιν τοὺς ὅρους ἀνεῖλε γενομένης τῆς δίκης, τοὺς εἰδότας ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. καί μοι λαβὲ τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

5 Δῆλον τοίνυν ὅτι δισχιλίων μὲν ὡρισμένος τὴν οἰκίαν, ταλάντου δὲ τὸ χωρίον, ὡς ὀγδοήκοντα μνᾶς δεδωκὼς ἔμελλεν ἀμφισβητήσειν. μεῖζον οὖν ἄν τι

γένοιτο τεκμήριον ὑμῖν τοῦ μηδὲν ἀληθὲς νῦν λέγειν
τοῦτον ἢ εἰ φανείη μὴ ταὐτὰ λέγων τοῖς ἐξ ἀρχῆς περὶ
τῶν αὐτῶν; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν δοκεῖ τούτου μεῖ-
ζον εὑρεθῆναι.

6 Σκέψασθε τοίνυν τὴν ἀναίδειαν, ὃς ἐν ὑμῖν ἐτόλ-
μησεν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἀποστερεῖ με ὅσῳ πλείονος ἄξιόν
ἐστι ταλάντου, καὶ ταῦτ' αὐτὸς τιμήσας οὐκ ἄξιον εἶ-
ναι πλείονος. τί γὰρ βουλόμενος δισχιλίων προσωρί-
σω τὴν οἰκίαν, ὅτε τὰς ὀγδοήκοντα μνᾶς ἐνεκάλεις, εἴ
γε τὸ χωρίον ἄξιον ἦν πλείονος, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ
7 τὰς δισχιλίας ἐτίθεις; ἢ ὅταν μέν σοι δοκῇ πάντα τὰ
Ἀφόβου διασώζειν, τό τε χωρίον ἔσται ταλάντου μό-
νον ἄξιον, καὶ τὴν οἰκίαν ἐν δισχιλίαις προσέξεις, ἥ τε
προὶξ ὀγδοήκοντα μναῖ γενήσονται, καὶ ἀξιώσεις ἔχειν
ἀμφότερα· ὅταν δέ σοι μὴ συμφέρῃ, τἀναντία πάλιν
ἡ μὲν οἰκία ταλάντου, διότι νῦν ἐγὼ ταύτην ἔχω, τοῦ
δὲ χωρίου τὸ περιὸν οὐκ ἐλάττονος ἢ δυοῖν ἄξιον, ἵν' 878
8 ἐγὼ δοκῶ βλάπτειν τοῦτον, οὐκ ἀποστερεῖσθαι. ὁρᾷς
ὡς ὑποκρίνει μὲν δεδωκέναι τὴν προῖκα, φαίνει δὲ κατ'
οὐδ' ὁντινοῦν τρόπον δεδωκώς; τὰ γὰρ ἀληθῆ καὶ
μὴ κακουργούμενα τῶν πραγμάτων ἁπλῶς, οἷ' ἂν ἐξ
ἀρχῆς πραχθῇ, τοιαῦτ' ἐστί· σὺ δὲ τοὐναντίον ἐξελέγ-
χει πράξας εἰς τὴν καθ' ἡμῶν ὑπηρεσίαν.

9 Ἄξιον τοίνυν καὶ τὸν ὅρκον, ὁποῖόν τιν' ἂν ὤμο-
σεν, εἴ τις ἔδωκεν, ἐκ τούτων ἰδεῖν. ὃς γὰρ ὀγδοήκον-
τα μνᾶς ἔφη τὴν προῖκ' εἶναι, εἰ τότ' αὐτῷ τις ἔδωκεν,
ὀμόσαντι ταῦτ' ἀληθῆ λέγειν, κομίσασθαι, τί ἐποίη-
σεν ἄν; ἢ δῆλον ὅτι ὤμοσε· τί γὰρ καὶ λέγων οὐ φή-
σει τότ' ἂν ὀμόσαι, νῦν γε τοῦτ' ἀξιῶν; οὐκοῦν ὅτι γ'
ἐπιώρκησεν ἄν, ἑαυτὸν ἐξελέγχει· νῦν γὰρ οὐκ ὀγδοή-
κοντα μνᾶς, ἀλλὰ τάλαντον δεδωκέναι φησίν. τί μᾶλ-
λον ἂν οὖν εἰκότως τις αὐτὸν ἐκεῖνα ἐπιορκεῖν ἢ τάδ'

ἡγοῖτο; ἢ τίνα τις δικαίως ἂν ἔχοι περὶ τούτου διά-
νοιαν τοῦ ῥᾳδίως οὕτως αὑτὸν ἐξελέγχοντος ὄντ'
ἐπίορκον;

10 Ἀλλὰ νὴ Δί' ἴσως οὐχὶ πάντ' αὐτῷ τοιαῦτα πέ-
πρακται, οὐδὲ πανταχόθεν δῆλός ἐστι τεχνάζων. ἀλλὰ
καὶ τιμώμενος φανερὸς γέγονεν ὑπὲρ Ἀφόβου ταλάν-
του, καὶ τοῦτ' αὐτὸς ἡμῖν ἀποδώσειν ἐγγυώμενος.
καίτοι σκέψασθε ὅτι τοῦτ' ἔστι τεκμήριον οὐ μόνον
τοῦ τὴν γυναῖκα συνοικεῖν Ἀφόβῳ καὶ τοῦτον οἰκείως
11 ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ δεδωκέναι τὴν προῖκα. τίς γὰρ
ἄνθρωπος ἠλίθιός ἐστιν οὕτως, ὃς ἀργύριον μὲν δοὺς
τοσοῦτον, ἔπειθ' ἓν λαβὼν χωρίον ἀμφισβητούμενον
εἰς ἀποτίμησιν, σὺν οἷς πρότερον ἐζημίωτο, τὸν ἀδι- 879
κήσαντα ὡς δίκαιόν τι ποιήσοντα καὶ τοῦ τῆς δίκης
ὀφλήματος προσεγγυήσασθαι; ἐγὼ μὲν οὐδέν' οἶμαι.
καὶ γὰρ οὐδὲ λόγον τὸ πρᾶγμ' ἔχον ἐστὶ, τὸν αὐτὸν αὑ-
τῷ μὴ δυνάμενον κομίσασθαι τάλαντον, τοῦτον ἄλλῳ
τινὶ φάσκειν ἀποτίσειν καὶ ταῦτ' ἐγγυᾶσθαι. ἀλλὰ καὶ
ἀπ' αὐτῶν τούτων ἐστὶ δῆλον ὅτι τὴν μὲν προῖκα οὐ
δέδωκεν, ἀντὶ δὲ πολλῶν χρημάτων τῶν ἐμῶν οἰκεῖος
ὢν Ἀφόβῳ ταῦτ' ἀπετιμᾶτο, κληρονόμον τὴν ἀδελφὴν
12 τῶν ἐμῶν μετ' ἐκείνου καταστῆσαι βουλόμενος. εἶτα
νῦν παρακρούσασθαι ζητεῖ καὶ φενακίζει, λέγων ὡς
πρότερον τοὺς ὅρους ἔστησεν ἢ ἐκεῖνον τὴν δίκην
ὀφλεῖν. οὐ πρότερόν γε ἢ παρὰ σοὶ, εἴ γε νῦν ἀληθῆ
λέγεις. δῆλον γὰρ ὅτι καταγνοὺς ἀδικίαν αὐτοῦ ταῦτ'
ἐποίεις. εἶτα καὶ γελοῖον τοῦτο λέγειν, ὥσπερ οὐκ εἰ-
δότων ὑμῶν ὅτι πάντες οἱ τὰ τοιαῦτ' ἀδικοῦντες σκο-
ποῦσι τί λέξουσιν, καὶ οὐδεὶς πώποτ' ὦφλε σιωπῶν
οὐδ' ἀδικεῖν ὁμολογῶν· ἀλλ' ἐπειδὰν, οἶμαι, μηδὲν
ἀληθὲς λέγων ἐξελεγχθῇ, τότε γιγνώσκεται ὁποῖός
13 ἐστιν· ὅπερ καὶ οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ πάσχειν. ἐπεὶ, φέ-

ρε, πῶς ἐστι δίκαιον, ἐὰν μὲν ὀγδοήκοντα μνῶν θῇς ὅρους, ὀγδοήκοντα μνᾶς εἶναι τὴν προῖκα, ἐὰν δὲ πλείονος πλέον, ἐὰν δ' ἐλάττονος ἔλαττον; ἢ πῶς ἐστι δίκαιον, τῆς ἀδελφῆς τῆς σῆς μηδέπω καὶ τήμερον ἄλλῳ συνοικούσης μηδ' ἀπηλλαγμένης Ἀφόβου, μηδὲ τὴν προῖκα δεδωκότος σοῦ, μηδ' ὑπὲρ τούτων εἰς βάσανον μηδ' εἰς ἄλλο δίκαιον μηδὲν καταφεύγειν ἐθέλοντος, ὅτι σὺ στῆσαι φῂς ὅρους, σὸν εἶναι τὸ χωρίον; ἐγὼ μὲν οὐδαμῶς οἶμαι· τὴν γὰρ ἀλήθειαν σκεπτέον, οὐχ ἅ τις ἑαυτῷ παρεσκεύασεν ἐξεπίτηδες εἰς τὸ λέγειν τι 880
14 δοκεῖν, ὥσπερ ὑμεῖς. ἔπειτα τὸ δεινότατον· εἰ καὶ δεδωκότες ἦτε ὡς μάλιστα τὴν προῖκα, ἣν οὐ δεδώκατε, τίς ὁ τούτων αἴτιος; οὐχ ὑμεῖς, ἐπεὶ ἐπὶ τἀμὰ ἔδοτε; οὐχ ὅλοις ἔτεσι πρότερον δέκα τἀμὰ λαβὼν εἶχεν ἐκεῖνος ὧν ὦφλε τὴν δίκην, ἢ κηδεστήν σοι γενέσθαι; ἢ σὲ μὲν ἔδει κομίσασθαι πάντα, τὸν δὲ καὶ καταδικασάμενον καὶ δι' ὀρφανίαν ἠδικημένον καὶ προικὸς ἀληθινῆς ἀπεστερημένον, ὃν μόνον ἀνθρώπων οὐδὲ τῆς ἐπωβελίας ἄξιον ἦν κινδυνεύειν, ἠναγκάσθαι τοιαῦτα παθεῖν, κεκομισμένον μηδ' ὁτιοῦν, καὶ ταῦτ' ἐθέλοντα ποιεῖν ὑμῖν αὐτοῖς, εἴ τι τῶν δεόντων ἐβούλεσθε πράττειν;

XXXII.

ΠΡΟΣ ΖΗΝΟΘΕΜΙΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

*Δ*ανεισάμενος παρὰ Δήμωνος, ἑνὸς τῶν Δημοσθένους συγγενῶν, ἔμπορός τις, Πρῶτος ὄνομα, ἐπρίατο τοῦ ἀργυρίου σῖτον ἐν Συρακούσαις, καὶ τοῦτον ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ

νεὼς, ἧς Ἡγέστρατος ἐναυκλήρει. Ἡγέστρατος δὲ καὶ Ζηνόθεμις, πρὸς ὃν ἐστιν ἡ παραγραφὴ, Μασσαλιῶται μὲν ἦσαν τὸ γένος, κακούργημα δὲ τοιοῦτον ἐν Συρακούσαις ἐκακούργησαν, ὡς ὁ ῥήτωρ φησίν. ἐδανείσαντο χρήματα, ταῦτα δὲ 881
εἰς μὲν τὴν ναυν οὐκ ἐνέθεντο, λάθρᾳ δὲ εἰς τὴν Μασσαλίαν ἀπέστειλαν, ἀποστερῆσαι τοὺς δανείσαντας βεβουλευμένοι. ἐπειδὴ γὰρ ἐγέγραπτο ἐν τῷ συμβολαίῳ, εἰ πάθοι τι ἡ ναῦς, μὴ ἀπαιτεῖσθαι αὐτοὺς τὰ χρήματα, ἐσκέψαντο καταδῦσαι τὴν ναῦν. νύκτωρ οὖν ἐν τῷ πλῷ κατελθὼν ὁ Ἡγέστρατος διέκοπτε τοῦ πλοίου τὸ ἔδαφος. φωραθεὶς δὲ καὶ φεύγων τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὴν θάλασσαν εἰσπίπτει καὶ παραχρῆμα ἀπόλλυται. ὁ τοίνυν Ζηνόθεμις, ὁ κοινωνὸς, ὥς φησιν ὁ ῥήτωρ, τοῦ Ἡγεστράτου, μόλις σωθείσης εἰς Ἀθήνας τῆς νεὼς, ἠμφισβήτει τοῦ σίτου, λέγων εἶναι τὸν σῖτον Ἡγεστράτου, ἐκεῖνον δὲ παρ᾽ ἑαυτοῦ δεδανεῖσθαι χρήματα. ἐνστάντων δὲ αὐτῷ τοῦ τε Πρώτου καὶ τοῦ Δήμωνος ἀμφοτέροις ἔλαχε δίκην ἐμπορικήν. καὶ τὸν Πρῶτον ἐξ ἐρήμης ἑλὼν ἑκόντα, ὥς φησι Δημοσθένης, καὶ συγκακουργοῦντα, εἰσάγει καὶ τὸν Δήμωνα δεύτερον εἰς τὸ δικαστήριον. ὁ δὲ παραγράφεται μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, νόμον παρεχόμενος τὸν διδόντα τοῖς ἐμπόροις τὰς δίκας εἶναι περὶ τῶν Ἀθήναζε καὶ τῶν Ἀθήνηθεν συμβολαίων· Ζηνοθέμιδι δέ φησι μηδὲν συμβόλαιον εἶναι πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν ἀγὼν ἐστι παραγραφικὸς, ὁ δὲ λόγος, ὡς τῆς εὐθυδικίας τοῦ πράγματος εἰσηγμένης, οὕτως εἴρηται περὶ τοῦ μὴ Ζηνοθέμιδος εἶναι τὸν σῖτον, ἀλλὰ τοῦ Πρώτου, ᾧ ὁ Δήμων ἐδάνεισε τὸ ἀργύριον. οὐ γὰρ βούλεται δοκεῖν ῥήματι τοῦ νόμου μόνον ἰσχυρίζεσθαι κατὰ τὸ πρᾶγμα ἀδικῶν, ἀλλὰ δείκνυσιν ὡς θαρρεῖ μὲν 882
καὶ τῇ εὐθείᾳ, ἐκ περιουσίας δὲ αὐτῷ καὶ παραγραφὴν ὁ νόμος δίδωσι.

Ἄνδρες δικασταὶ, βούλομαι παραγεγραμμένος μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην περὶ τῶν νόμων πρῶτον εἰπεῖν, καθ᾽ οὓς παρεγραψάμην. οἱ νόμοι κελεύουσιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὰς δίκας εἶναι τοῖς ναυκλήροις καὶ τοῖς ἐμπόροις τῶν Ἀθήναζε καὶ τῶν Ἀθήνηθεν

συμβολαίων, καὶ περὶ ὧν ἂν ὦσι συγγραφαί· ἂν δέ τις παρὰ ταῦτα δικάζηται, μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην.
2 τούτῳ τοίνυν Ζηνοθέμιδι πρὸς μὲν ἐμὲ ὅτι οὐδὲν ἦν συμβόλαιον οὐδὲ συγγραφή, καὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῷ ἐγκλήματι· δανεῖσαι δέ φησιν Ἡγεστράτῳ ναυκλήρῳ, τούτου δὲ ἀπολομένου ἐν τῷ πελάγει ἡμᾶς τὸ ναῦλον σφετερίσασθαι· τουτὶ τὸ ἔγκλημά ἐστιν. ἐκ δὴ τοῦ αὐτοῦ λόγου τήν τε δίκην οὐκ εἰσαγώγιμον οὖσαν μαθήσεσθε καὶ τὴν ὅλην ἐπιβουλὴν καὶ πονηρίαν τουτουὶ τοῦ ἀνθρώπου ὄψεσθε.
3 δέομαι δ' ὑμῶν πάντων, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἴπερ ἄλλῳ τινὶ πώποτε πράγματι τὸν νοῦν προσέσχετε, καὶ τούτῳ προσσχεῖν· ἀκούσεσθε γὰρ ἀνθρώπου τόλμαν καὶ πονηρίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἅνπερ ἐγὼ τὰ πεπραγμέν' αὐτῷ πρὸς ὑμᾶς 883 πολλάκις εἰπεῖν δυνηθῶ. οἶμαι δέ.

4 Ζηνόθεμις γὰρ οὑτοσὶ ὢν ὑπηρέτης Ἡγεστράτου τοῦ ναυκλήρου, ὃν καὶ αὐτὸς ἔγραψεν ἐν τῷ ἐγκλήματι ὡς ἐν τῷ πελάγει ἀπώλετο (πῶς δ', οὐ προσέγραψεν, ἀλλ' ἐγὼ φράσω), ἀδίκημα τοιουτονὶ μετ' ἐκείνου συνεσκευάσατο. χρήματα ἐν ταῖς Συρακούσαις ἐδανείζετο οὗτος καὶ ἐκεῖνος. ὡμολόγει δ' ἐκεῖνος μὲν πρὸς τοὺς τούτῳ δανείζοντας, εἴ τις ἔροιτο, ἐνεῖναι σῖτον ἐν τῇ νηὶ τούτῳ πολύν, οὑτοσὶ δὲ πρὸς τοὺς ἐκείνῳ τὸν γόμον οἰκεῖον ἔχειν αὐτὸν τῆς νεώς· ὢν δὲ ὁ μὲν ναύκληρος, ὁ δ' ἐπιβάτης, ἐπιστεύοντο εἰκότως ἃ περὶ ἀλ-
5 λήλων ἔλεγον. λαμβάνοντες δὲ τὰ χρήματα οἴκαδε ἀπέστελλον εἰς τὴν Μασσαλίαν, καὶ οὐδὲν εἰς τὴν ναῦν εἰσέφερον. οὐσῶν δὲ τῶν συγγραφῶν, ὥσπερ εἰώθασιν ἅπασαι, σωθείσης τῆς νεὼς ἀποδοῦναι τὰ χρήμαθ', ἵν' ἀποστερήσαιεν τοὺς δανείσαντας, τὴν ναῦν καταδῦσαι ἐβουλεύσαντο. ὁ μὲν οὖν Ἡγέστρατος, ὡς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπῆραν δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν πλοῦν, κατα-

βὰς τῆς νυκτὸς εἰς κοίλην ναῦν διέκοπτε τοῦ πλοίου
τὸ ἔδαφος. οὑτοσὶ δ', ὡς οὐδὲν εἰδώς, ἄνω μετὰ τῶν
ἄλλων ἐπιβατῶν διέτριβεν. ψόφου δὲ γενομένου αἰ-
σθάνονται οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ὅτι κακόν τι ἐν κοίλῃ νηὶ γί-
6 γνεται, καὶ βοηθοῦσι κάτω. ὡς δ' ἡλίσκετο ὁ Ἡγέ-
στρατος καὶ δίκην δώσειν ὑπέλαβε, φεύγει καὶ διωκό-
μενος ῥίπτει αὑτὸν εἰς τὴν θάλατταν, διαμαρτὼν δὲ
τοῦ λέμβου διὰ τὸ νύκτα εἶναι ἀπεπνίγη. ἐκεῖνος μὲν
οὖν οὕτως, ὥσπερ ἄξιος ἦν, κακὸς κακῶς ἀπώλετο, ἃ 884
τοὺς ἄλλους ἐπεβούλευσε ποιῆσαι, ταῦτα παθὼν αὐ-
7 τός. οὑτοσὶ δ' ὁ κοινωνὸς αὐτοῦ καὶ συνεργὸς τὸ μὲν
πρῶτον εὐθὺς ἐν τῷ πλοίῳ παρὰ τἀδικήματα, ὡς οὐ-
δὲν εἰδώς, ἀλλ' ἐκπεπληγμένος καὶ αὐτός, ἔπειθε τὸν
πρῳρέα καὶ τοὺς ναύτας εἰς τὸν λέμβον ἐκβαίνειν καὶ
ἐκλιπεῖν τὴν ναῦν τὴν ταχίστην, ὡς ἀνελπίστου τῆς
σωτηρίας οὔσης καὶ καταδυσομένης τῆς νεὼς αὐτίκα
μάλα, ἵν', ὅπερ διενοήθησαν, τοῦτ' ἐπιτελεσθείη καὶ
ἡ ναῦς ἀπόλοιτο καὶ τὰ συμβόλαια ἀποστερήσαιεν.
8 ἀποτυχὼν δὲ τούτου, καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν συμπλέοντος
ἐναντιωθέντος καὶ τοῖς ναύταις μισθούς, εἰ διασώσαι-
εν τὴν ναῦν, μεγάλους ἐπαγγειλαμένου, σωθείσης εἰς
Κεφαλληνίαν τῆς νεὼς διὰ τοὺς θεοὺς μάλιστά γε, εἶ-
τα καὶ διὰ τὴν τῶν ναυτῶν ἀρετήν, πάλιν μετὰ τῶν
Μασσαλιωτῶν τῶν τοῦ Ἡγεστράτου πολιτῶν μὴ κα-
ταπλεῖν Ἀθήναζε τὸ πλοῖον ἔπραττε, λέγων ὡς αὐτός
τε καὶ τὰ χρήματ' ἐκεῖθέν ἐστι, καὶ ὁ ναύκληρος εἴη καὶ
9 οἱ δεδανεικότες Μασσαλιῶται. ἀποτυχὼν δὲ καὶ τού-
του, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ γνόν-
των Ἀθήναζε τὴν ναῦν καταπλεῖν, ὅθενπερ ἀνήχθη,
ὃν οὐδ' ἂν εἷς ἐλθεῖν ᾤετο δεῦρο τολμῆσαι τοιαῦτά γε
ἐσκευωρημένον καὶ πεποιηκότα, οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τοσοῦτον ὑπερβέβληκεν ἀναιδείᾳ καὶ τόλμῃ,

ὥστ᾽ οὐκ ἐλήλυθε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σίτου τοῦ ἡμε-
τέρου ἀμφισβητήσας ἡμῖν δίκην προσείληχεν.

10 Τί οὖν ποτ᾽ ἐστὶ τὸ αἴτιον, καὶ τῷ ποτ᾽ ἐπηρμένος
οὗτος κατελήλυθε καὶ τὴν δίκην εἴληχεν; ἐγὼ ὑμῖν
ἐρῶ, ἄνδρες δικασταὶ, ἀχθόμενος μὲν νὴ τὸν Δία καὶ
θεοὺς, ἀναγκαζόμενος δέ. ἔστιν ἐργαστήρια μοχθη- 885
ρῶν ἀνθρώπων συνεστηκότων ἐν τῷ Πειραιεῖ· οὓς
11 οὐδ᾽ ὑμεῖς ἀγνοήσετε ἰδόντες. ἐκ τούτων ἕνα, ἡνίχ᾽
οὗτος ἔπραττεν ὅπως ἡ ναῦς μὴ καταπλεύσεται δεῦρο,
πρεσβευτὴν ἐκ βουλῆς τινα λαμβάνομεν γνώριμον
οὑτωσὶ, ὅ τι δ᾽ ἦν οὐκ εἰδότες, ἀτύχημα οὐδὲν ἔλαττον,
εἰ οἷόν τ᾽ εἰπεῖν, ἀτυχήσαντες ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς πονηροῖς
ἀνθρώποις συμμῖξαι. οὗτος ὁ πεμφθεὶς ὑφ᾽ ἡμῶν,
Ἀριστοφῶν ὄνομα αὐτῷ, ὃς καὶ τὰ τοῦ Μικκαλίωνος
πράγματα ἐσκευώρηται (ταῦτα γὰρ νῦν ἀκούομεν),
ἠργολάβηκεν αὐτὸς καὶ κατεπήγγελται τουτῳὶ, καὶ
ὅλως ἐστὶν ὁ πάντα πράττων οὗτος· ὁδὶ δὲ ἄσμενος
12 δέδεκται ταῦτα. ὡς γὰρ διήμαρτε τοῦ διαφθαρῆναι τὸ
πλοῖον, οὐκ ἔχων ἀποδοῦναι τὰ χρήματα τοῖς δανεί-
σασι (πῶς γὰρ ἃ ἐξ ἀρχῆς μὴ ἐνέθετο;) ἀντιποιεῖται τῶν
ἡμετέρων, καὶ φησὶ τῷ Ἡγεστράτῳ ἐπὶ τούτῳ τῷ σί-
τῳ δεδανεικέναι, ὃν ὁ παρ᾽ ἡμῶν ἐπιπλέων ἐπρίατο.
οἱ δὲ δανεισταὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐξηπατημένοι, ὁρῶντες
ἑαυτοῖς ἀντὶ τῶν χρημάτων ἄνθρωπον πονηρὸν χρή-
στην, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν, ἐλπίδα ἔχοντες ὑπὸ τούτου παρα-
κρουσθέντων ὑμῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπολήψεσθαι τὰ
ἑαυτῶν, ὃν ἴσασι ψευδόμενον ταῦτα καθ᾽ ἡμῶν, τούτῳ
συνδικεῖν ἀναγκάζονται τοῦ συμφέροντος ἕνεκα τοῦ
ἑαυτῶν.

13 Τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα, ὑπὲρ οὗ τὴν ψῆφον οἴσετε,
ὡς εἰπεῖν ἐν κεφαλαίῳ, τοιοῦτόν ἐστι. βούλομαι δὲ
τοὺς μάρτυρας ὧν λέγω πρῶτον ὑμῖν παρασχόμενος,

μετὰ ταῦτα δὴ καὶ τἄλλα διδάσκειν. καί μοι λέγε τὰς
μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 886

14 Ἐπειδὴ τοίνυν ἀφίκετο δεῦρο τὸ πλοῖον, γνόντων
τῶν Κεφαλλήνων ἀντιπράττοντος τούτου, ὅθεν ἐξέ-
πλευσε τὸ πλοῖον, ἐνταῦθα καὶ καταπλεῖν αὐτὸ, τὴν
μὲν ναῦν οἱ ἐπὶ τῇ νηὶ δεδανεικότες ἐνθένδε εὐθέως
εἶχον, τὸν δὲ σῖτον ὁ ἠγορακὼς εἶχεν· ἦν δ' οὗτος ὁ
ἡμῖν τὰ χρήματ' ὀφείλων. μετὰ ταῦτα ἧκεν οὗτος ἔχων
τὸν παρ' ἡμῶν πεμφθέντα πρεσβευτὴν, τὸν Ἀριστο-
φῶντα, καὶ ἠμφισβήτει τοῦ σίτου, φάσκων Ἡγεστράτῳ
15 δεδανεικέναι. "τί λέγεις, ἄνθρωπε;" εὐθέως ὁ Πρῶτος
(τοῦτο γὰρ ἦν τοὔνομα τῷ τὸν σῖτον εἰσαγαγόντι, τῷ
τὰ χρήμαθ' ἡμῖν ὀφείλοντι) "σὺ χρήματα δέδωκας
"Ἡγεστράτῳ, μεθ' οὗ τοὺς ἄλλους ἐξηπάτηκας, ὅπως
"δανείσεται, καὶ σοὶ πολλάκις λέγοντος ὅτι τοῖς προϊε-
"μένοις ἀπολεῖται τὰ χρήματα; σὺ οὖν ταῦτ' ἀκούων
"αὐτὸς ἂν προήκω;" ἔφη, καὶ ἀναιδὴς ἦν. "οὐκοῦν εἰ
"τὰ μάλιστα ἀληθῆ λέγεις," τῶν παρόντων τις ὑπέλα-
βεν, "ὁ σὸς κοινωνὸς καὶ πολίτης, ὁ Ἡγέστρατος, ὡς
"ἔοικεν, ἐξηπάτηκέ σε, καὶ ὑπὲρ τούτων αὐτὸς αὑτῷ
16 "θανάτου τιμήσας ἀπόλωλεν." "καὶ ὅτι γ'," ἔφη τις
τῶν παρόντων, "ἁπάντων ἐστὶ συνεργὸς οὗτος ἐκείνῳ,
"σημεῖον ὑμῖν ἐρῶ· πρὸ γὰρ τοῦ διακόπτειν ἐπιχειρῆ-
"σαι τὴν ναῦν, τίθενται πρός τινα τῶν συμπλεόντων
"οὗτος καὶ ὁ Ἡγέστρατος συγγραφήν. καίτοι εἰ μὲν εἰς
"πίστιν ἔδωκας, τί πρὸ τοῦ κακουργήματος ἂν τὰ βέ-
"βαια ἐποιοῦ; εἰ δ' ἀπιστῶν ἐτύγχανες, τί οὐχ, ὥσπερ
17 "οἱ ἄλλοι, τὰ δίκαια ἐλάμβανες ἐν τῇ γῇ;" τί ἂν τὰ
πολλὰ λέγοι τις; ἦν γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν πλέον ἡμῖν ταῦτα
λέγουσιν, ἀλλ' εἴχετο τοῦ σίτου. ἐξῆγεν αὐτὸν Πρῶτος 887

καὶ ὁ κοινωνὸς τοῦ Πρώτου, Φέρτατος· οὑτοσὶ δ' οὐκ
ἐξήγετο, οὐδ' ἂν ἔφη διαρρήδην ὑπ' οὐδενὸς ἐξαχθῆ-
18 ναι, εἰ μὴ αὐτὸν ἐγὼ ἐξάξω. μετὰ ταῦτα προὐκαλεῖτο
ὁ Πρῶτος αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τὴν τῶν Συ-
ρακοσίων, κἂν μὲν ἐωνημένος τὸν σῖτον ἐκεῖνος φαί-
νηται καὶ τὰ τέλη κείμενα ἐκείνου καὶ τὰς τιμὰς ὁ δια-
λύων ἐκεῖνος, τοῦτον πονηρὸν ὄντα ἀξιοῦμεν ζημιοῦ-
σθαι, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ διάφορα ἀπολαβεῖν καὶ τάλαντον
προσλαβεῖν, καὶ τοῦ σίτου ἀφιστάμεθα. ταῦτ' ἐκείνου
προκαλουμένου καὶ λέγοντος καὶ ἡμῶν οὐδὲν ἦν πλέ-
ον, ἀλλ' ἦν αἵρεσις ἢ τοῦτον ἐξάγειν ἡμᾶς ἢ ἀπολωλε-
19 κέναι σωθέντα καὶ παρόντα τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν. ὁ γὰρ
αὖ Πρῶτος διεμαρτύρετο ἐξάγειν, βεβαιῶν ἀναπλεῖν
ἐθέλειν εἰς τὴν Σικελίαν· εἰ δὲ ταῦτ' ἐθέλοντος αὐ-
τοῦ προησόμεθ' ἡμεῖς τούτῳ τὸν σῖτον, οὐδὲν αὐτῷ
μέλειν. καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, καὶ οὔτ' ἂν ἐξαχθῆ-
ναι ἔφη, εἰ μὴ ὑπ' ἐμοῦ, οὔθ' ἃ προὐκαλεῖτο περὶ τοῦ
ἀναπλεῖν ἐδέχετο, ἔν τε τῷ πλοίῳ τὴν συγγραφὴν ἔθε-
το, λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

20 Ἐπειδὴ τοίνυν οὔτ' ἐξάγεσθαι ἤθελεν ὑπὸ τοῦ
Πρώτου οὔτ' εἰς τὴν Σικελίαν ἀναπλεῖν ἐπὶ τὰ δίκαια,
προειδὼς θ' ἅπαντα ἐφαίνετο ἃ ὁ Ἡγέστρατος ἐκακούρ-
γει, λοιπὸν ἦν ἡμῖν τοῖς ἐνθένδε μὲν πεποιημένοις το
συμβόλαιον, παρειληφόσι δὲ τὸν σῖτον παρὰ τοῦ δικαί-
21 ως ἐκεῖ πριαμένου, ἐξάγειν τοῦτον. τί γὰρ ἂν καὶ ἄλλο
ἐποιοῦμεν; οὔπω γὰρ τοῦτό γε οὐδεὶς ἡμῶν τῶν κοι-
νωνῶν ὑπέλαβεν, ὡς ὑμεῖς γνώσεσθέ ποτ' εἶναι τού- 888
του τὸν σῖτον, ὃν καταλιπεῖν οὗτος ἔπειθε τοὺς ναύ-
τας, ὅπως ἀπόλοιτο τοῦ πλοίου καταδύντος. ὃ καὶ μέ-
γιστόν ἐστι σημεῖον τοῦ μηδὲν προσήκειν αὐτῷ· τίς

γὰρ ἂν τὸν ἑαυτοῦ σῖτον ἔπειθε προέσθαι τοὺς σώζειν
βουλομένους; ἢ τίς οὐκ ἂν ἔπλει δεξάμενος τὴν πρό-
κλησιν εἰς τὴν Σικελίαν, οὗ ταῦτα ἦν ἐλέγξαι καθα-
22 ρῶς; καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτ' ἔμελλον ὑμῶν καταγνώσε-
σθαι, ὡς εἰσαγώγιμον ψηφιεῖσθε τούτῳ τὴν δίκην πε-
ρὶ τούτων τῶν χρημάτων, ἃ κατὰ πολλοὺς τρόπους
οὗτος ἔπραττεν ὅπως μὴ εἰσαγώγιμα δεῦρ' ἔσται, πρῶ-
τον μὲν ὅτε αὐτὰ καταλιπεῖν τοὺς ναύτας ἔπειθεν, εἶθ'
ὅτ' ἐν Κεφαλληνίᾳ μὴ δεῦρο πλεῖν τὴν ναῦν ἔπρατ-
23 τεν. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν καὶ δεινὸν ἂν γένοιτο, εἰ
Κεφαλλῆνες μὲν, ὅπως τοῖς Ἀθηναίοις σωθῇ τὰ χρή-
ματα, δεῦρο πλεῖν τὴν ναῦν ἔκριναν, ὑμεῖς δ' ὄντες
Ἀθηναῖοι τὰ τῶν πολιτῶν τοῖς καταποντίσαι βουλη-
θεῖσι δοῦναι γνοίητε, καὶ ἃ μὴ καταπλεῖν ὅλως οὗτος
δεῦρο ἔπραττε, ταῦτ' εἰσαγώγιμα τούτῳ ψηφίσαι-
σθε; μὴ δῆτα, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί. λέγε δή μοι τί παρα-
γέγραμμαι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

Λέγε δή μοι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

24 Ὅτι μὲν τοίνυν ἐκ τῶν νόμων παρεγραψάμην μὴ
εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, ἱκανῶς οἶμαι δεδεῖχθαι·
τέχνην δ' ἀκούσεσθε τοῦ σοφοῦ τοῦ ταῦτα πάντα συν-
τεθεικότος, τοῦ Ἀριστοφῶντος. ὡς γὰρ ἐκ τῶν πρα-
γμάτων ἁπλῶς οὐδὲν ἑώρων δίκαιον ἑαυτοῖς ἐνὸν,
ἐπικηρυκεύονται τῷ Πρώτῳ καὶ πείθουσι τὸν ἄνθρω- 889
πον ἐνδοῦναι τὰ πράγμαθ' ἑαυτοῖς, πράττοντες μὲν,
ὡς ἔοικε, καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο, ὡς ἡμῖν νῦν φανερὸν γέ-
25 γονεν, οὐ δυνάμενοι δὲ πεῖσαι. ὁ γὰρ Πρῶτος, ἕως
μὲν ᾤετο τὸν σῖτον κέρδος ἐλθόντα ποιήσειν, ἀντείχετο

τούτου καὶ μᾶλλον ᾑρεῖτο αὐτός τε κερδᾶναι καὶ ἡμῖν
τὰ δίκαια ἀποδοῦναι, ἢ κατακοινωνήσας τούτοις τῆς
μὲν ὠφελείας τούτους ποιῆσαι μερίτας, ἡμᾶς δ᾽ ἀδικῆ-
σαι· ὡς δὲ δεῦρο ἥκοντος αὐτοῦ καὶ περὶ ταῦτα πρα-
γματευομένου ἐπανῆκεν ὁ σῖτος, ἄλλην εὐθέως ἔλαβε
26 γνώμην. καὶ ἅμα (εἰρήσεται γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
πᾶσα πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) καὶ ἡμεῖς οἱ δεδανεικότες
προσεκρούομεν αὐτῷ καὶ πικρῶς εἴχομεν, τῆς τε ζη-
μίας ἐφ᾽ ἡμᾶς ἰούσης τῆς περὶ τὸν σῖτον, καὶ συκο-
φάντην ἀντὶ χρημάτων αἰτιώμενοι τοῦτον ἡμῖν κε-
κομικέναι. ἐκ τούτων, οὐδὲ φύσει χρηστὸς ὢν ἄνθρω-
πος δηλονότι, ἐπὶ τούτους ἀποκλίνει, καὶ συγχωρεῖ
τὴν δίκην ἔρημον ὀφλεῖν, ἣν οὗτος αὐτῷ λαγχάνει
27 τότε, ὅτε οὔπω ταῦτ᾽ ἐφρόνουν. εἰ μὲν γὰρ ἀφῆκε
τὸν Πρῶτον, ἐξελήλεγκτ᾽ ἂν εὐθέως ἡμᾶς συκοφαν-
τῶν· ὀφλεῖν δὲ παρὼν ἐκεῖνος οὐ συνεχώρει, ἵν᾽ ἐὰν
μὲν αὐτῷ ποιῶσιν ἃ ὡμολογήκασιν· εἰ δὲ μὴ, τὴν
ἔρημον ἀντιλάχῃ. ἀλλὰ τί ταῦτα; εἰ μὲν γὰρ ἃ γέ-
γραφεν οὗτος εἰς τὸ ἔγκλημα ἐποίει, οὐκ ὀφλεῖν ἂν
δίκην δικαίως, ἀλλ᾽ ἀποθανεῖν ὁ Πρῶτος ἔμοιγε δο-
κεῖ. εἰ γὰρ ἐν κακοῖς καὶ χειμῶνι τοσοῦτον οἶνον
ἔπινεν ὥσθ᾽ ὅμοιον εἶναι μανίᾳ, τί οὐκ ἄξιός ἐστι πα-
28 θεῖν; ἢ εἰ γράμματ᾽ ἔκλεπτεν ἢ ὑπανέῳγεν; ἀλλὰ
ταῦτα μὲν αὐτοὶ πρὸς ἑαυτοὺς ὑμεῖς ὅπως ποτ᾽ ἔχει
διακρινεῖσθε· τῇ δ᾽ ἐμῇ δίκῃ μηδὲν ἐκείνης πρόσαγε. 890
εἴ τί σε ἠδίκηκεν ὁ Πρῶτος ἢ λέγων ἢ ποιῶν, ἔχεις,
ὡς ἔοικε, δίκην· οὐδεὶς ἡμῶν ἐκώλυσεν, οὐδὲ νῦν
παραιτεῖται. εἰ σεσυκοφάντηκας, οὐ περιεργαζόμεθα.
29 νὴ Δία, ἀλλ᾽ ἐκποδών ἐστιν ἄνθρωπος. διά γε ὑμᾶς,
ἵνα τάς τε μαρτυρίας τὰς ἡμετέρας λίπῃ, καὶ νῦν
ὑμεῖς ὅ τι ἂν βούλησθε λέγητε κατ᾽ αὐτοῦ. εἰ γὰρ μὴ
δι᾽ ὑμῶν ἔρημος ἐγίγνετο ἡ δίκη, ἅμα ἂν αὐτὸν προσ-

εκαλοῦ καὶ κατηγγύας πρὸς τὸν πολέμαρχον, καὶ εἰ
μὲν κατέστησέ σοι τοὺς ἐγγυητὰς, μένειν ἠναγκάζετ'
ἂν ἢ σὺ παρ' ὧν λήψει δίκην ἑτοίμους εἶχες, εἰ δὲ μὴ
30 κατέστησεν, εἰς τὸ οἴκημα ἂν ᾔει. νῦν δὲ κοινωσά-
μενοι τὸ πρᾶγμα, ὁ μὲν διὰ σοῦ τὴν γεγονυῖαν ἔν-
δειαν οὐκ ἀποδώσειν ἡμῖν οἴεται, σὺ δ' ἐκείνου κατη-
γορῶν τῶν ἡμετέρων κύριος γενήσεσθαι. τεκμήριον
δέ· ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸν κλητεύσω, σὺ δ' οὔτε κατηγ-
γύησας οὔτε νῦν κλητεύεις.
31 Ἔτι τοίνυν ἑτέρα τις ἐστὶν ἐλπὶς αὐτοῖς τοῦ πα-
ρακρούσεσθαι καὶ φενακιεῖν ὑμᾶς. αἰτιάσονται Δη-
μοσθένην, καὶ ἐκείνῳ ἐμὲ πιστεύοντα φήσουσιν ἐξά-
γειν τουτονὶ, ὑπολαμβάνοντες τῷ ῥήτορα καὶ γνώρι-
μον εἶναι ἐκεῖνον πιθανὴν ἔχειν τὴν αἰτίαν. ἐμοὶ
δ' ἐστὶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Δημοσθένης οἰκεῖ-
ος γένει (καὶ πάντας ὑμῖν ὄμνυμι τοὺς θεοὺς ἦ μὴν
32 ἐρεῖν τἀληθῆ), προσελθόντος δ' αὐτῷ μου καὶ παρ-
εῖναι καὶ βοηθεῖν ἀξιοῦντος, εἴ τι ἔχοι, Δήμων, ἔφη,
ἐγὼ ποιήσω μὲν ὡς ἂν σὺ κελεύῃς· καὶ γὰρ ἂν δεινὸν
εἴη. δεῖ μέντοι καὶ τὸ σαυτοῦ καὶ τοὐμὸν λογίσα-
σθαι. ἐμοὶ συμβέβηκεν, ἀφ' οὗ περὶ τῶν κοινῶν λέ- 891
γειν ἠρξάμην, μηδὲ πρὸς ἓν πρᾶγμα ἴδιον προσεληλ-
λυθέναι· ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας αὐτῆς τὰ τοιαῦτα
ἐξέστηκα . . . . .

XXXIII.

ΠΡΟΣ ΑΠΑΤΟΥΡΙΟΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ὁ παραγραφόμενος τὴν δίκην ἰδίᾳ μέν τινα συμβόλαια πρὸς
Ἀπατούριον ἔχων ἄφεσιν ἐπ' ἐκείνοις καὶ ἀπαλλαγὴν ἐποιήσατο,

νῦν δὲ ὑπὲρ Παρμένοντος ἐγκαλεῖται καὶ ἀπαιτεῖται χρήματα. ὁ γὰρ Παρμένων πολίτης μὲν ἦν τοῦ ἐμπόρου τοῦ Ἀπατουρίου Βυζάντιος, φυγὴν δὲ ἐκ τῆς πατρίδος κατεδεδίκαστο. φίλῳ δὲ κατ᾽ ἀρχὰς τῷ Ἀπατουρίῳ χρώμενος, ὕστερον προσκρούσας εἰς δίκας ἦλθε, καὶ ἐδίωκε τὸν Ἀπατούριον πληγῶν τε καὶ βλάβης, κἀκεῖνος αὖθις τῷ Παρμένοντι δίκην ἀντέλαχεν. ὁ μὲν οὖν Ἀπατούριος ἑνὶ διαιτητῇ τὸ πρᾶγμα ἐπιτραπῆναί φησιν Ἀριστοκλεῖ, κἀκεῖνον καταγνῶναι τοῦ Παρμένοντος· διόπερ ἐπὶ τοῦτον ἥκει τὸν νῦν παραγραφόμενον τὴν δίκην, ἐγγυητὴν τοῦ Παρμένοντος γεγενῆσθαι φάσκων. ὁ δὲ οὐδὲν τούτων ὁμολογεῖ, ἀλλὰ πρῶτον μέν φησι τρισὶν αὐτοὺς ἐπιτρέψαι διαιτηταῖς, οὐχ ἑνὶ τῷ Ἀριστοκλεῖ, ἔπειτα ἐγγυητὴν τοῦ Παρμένοντος ἐν ταῖς συνθήκαις Ἄρχιππον γραφῆναι, κἀκείνας δὲ ἀφανισθῆναι τὰς συνθήκας κακουργίᾳ τοῦ Ἀπατουρίου, πείσαντος τὸν Ἀριστοκλέα τὸν ἔχοντα αὐτὰς μὴ κομίζειν εἰς μέσον, ἀλλὰ λέγειν ὡς ἀπολώλεκε τὸ γραμματεῖον 892
καθεύδων ὁ παῖς· ἑτέρας δὲ οὐκέτι γραφῆναι συνθήκας, οὐδὲ ἐπιτραπῆναι τὸ πρᾶγμα διαίτῃ, τῆς μὲν πρότερον ἀναιρεθείσης τῇ τῶν συνθηκῶν ἀπωλείᾳ, δευτέρας δὲ οὐκέτι συμβαθείσης αὐτοῖς· τὸν δὲ Ἀριστοκλέα παρὰ πάντα τὰ δίκαια κατὰ τοῦ Παρμένοντος ἀποφήνασθαι οὐκέτ᾽ ὄντα διαιτητήν, καὶ ταῦτα ἀποδημοῦντός τε τοῦ Παρμένοντος κατὰ συμφορὰν μεγάλην καὶ ἀπηγορευκότος αὐτῷ μὴ διαιτᾶν. ταῦτά τε οὖν ὁ τὴν δίκην φεύγων προτείνεται τὰ δίκαια, καὶ παραγράφεται τὸν ἀγῶνα, λέγων ἐπὶ μὲν τοῖς γενομένοις αὐτῷ πρὸς Ἀπατούριον συμβολαίοις ἄφεσιν ὑπάρξαι, ὕστερον δὲ οὐδὲν ἔτι γεγενῆσθαι συμβόλαιον, περὶ δὲ τῶν τοιούτων τοὺς νόμους μὴ διδόναι δικάζεσθαι.

Τοῖς μὲν ἐμπόροις, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τοῖς ναυκλήροις κελεύει ὁ νόμος εἶναι τὰς δίκας πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ἐάν τι ἀδικῶνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἢ ἐνθένδε ποι πλέοντες ἢ ἑτέρωθεν δεῦρο, καὶ τοῖς ἀδικοῦσι δεσμὸν ἔταξε τοὐπιτίμιον, ἕως ἂν ἐκτίσωσιν ὅ τι ἂν αὐτῶν καταγνωσθῇ, ἵνα μηδεὶς ἀδικῇ μηδένα τῶν ἐμπό-
2 ρων εἰκῇ. τοῖς δὲ περὶ τῶν μὴ γενομένων συμβολαίων

εἰς κρίσιν καθισταμένοις ἐπὶ τὴν παραγραφὴν καταφεύγειν ἔδωκεν ὁ νόμος, ἵνα μηδεὶς συκοφαντῆται, ἀλλ' 893 αὐτοῖς τοῖς τῇ ἀληθείᾳ ἀδικουμένοις τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυκλήρων αἱ δίκαι ὦσιν. καὶ πολλοὶ ἤδη τῶν φευγόντων ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς παραγραψάμενοι κατὰ τὸν νόμον τουτονὶ καὶ εἰσελθόντες εἰς ὑμᾶς ἐξήλεγξαν τοὺς δικαζομένους ἀδίκως ἐγκαλοῦντας καὶ ἐπὶ τῇ προ-
3 φάσει τοῦ ἐμπορεύεσθαι συκοφαντοῦντας. ὁ μὲν οὖν μετὰ τούτου μοι ἐπιβεβουλευκὼς καὶ τὸν ἀγῶνα τουτονὶ κατεσκευακὼς προϊόντος τοῦ λόγου καταφανὴς ὑμῖν ἔσται· ἐγκαλοῦντος δέ μοι Ἀπατουρίου τὰ ψευδῆ καὶ παρὰ τοὺς νόμους δικαζομένου, καὶ ὅσα μὲν ἐμοὶ καὶ τούτῳ ἐγένετο συμβόλαια, πάντων ἀπαλλαγῆς καὶ ἀφέσεως γενομένης, ἄλλου δὲ συμβολαίου οὐκ ὄντος ἐμοὶ πρὸς τοῦτον, οὔτε ναυτικοῦ οὔτ' ἐγγείου, παρεγραψάμην τὴν δίκην μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι κατὰ τοὺς νόμους τουτουσί.

ΝΟΜΟΙ.

4 Ὡς τοίνυν παρὰ τοὺς νόμους τούτους εἴληχέ μοι τὴν δίκην Ἀπατούριος καὶ τὰ ψευδῆ ἐγκέκληκεν, ἐκ πολλῶν ὑμῖν τοῦτ' ἐπιδείξω. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολὺν ἤδη χρόνον ἐπὶ τῆς ἐργασίας ὢν τῆς κατὰ θάλατταν μέχρι μέν τινος αὐτὸς ἐκινδύνευον, οὔπω δ' ἔτη ἐστὶν ἑπτὰ ἀφ' οὗ τὸ μὲν πλεῖν καταλέλυκα, μέτρια
5 δ' ἔχων τούτοις πειρῶμαι ναυτικοῖς ἐργάζεσθαι. διὰ δὲ τὸ ἀφῖχθαι πολλαχόσε καὶ διὰ τὸ εἶναί μοι τὰς διατριβὰς περὶ τὸ ἐμπόριον γνωρίμως ἔχω τοῖς πλείστοις τῶν πλεόντων τὴν θάλατταν· τούτοις δὲ τοῖς ἐκ Βυζαντίου καὶ πάνυ οἰκείως χρῶμαι διὰ τὸ ἐνδιατρῖψαι αὐτόθι. ἔχοντος δέ μου οὕτως ὡς λέγω, κατέπλευσαν δεῦρο τρί- 894
τον ἔτος οὗτός τε καὶ πολίτης αὐτοῦ Παρμένων, Βυ-

6 ζάντιος μὲν τὸ γένος, φυγὰς δ᾽ ἐκεῖθεν. προσιόντες δέ
μοι ἐν τῷ ἐμπορίῳ οὗτος καὶ ὁ Παρμένων ἐμνήσθησαν
περὶ ἀργυρίου. ἔτυχε δὲ οὑτοσὶ ὀφείλων ἐπὶ τῇ νηὶ τῇ
ἑαυτοῦ τετταράκοντα μνᾶς, καὶ οἱ χρῆσται κατήπειγον
αὐτὸν ἀπαιτοῦντες καὶ ἐνεβάτευον εἰς τὴν ναῦν, εἰλη-
φότες τῇ ὑπερημερίᾳ. ἀπορουμένῳ δ᾽ αὐτῷ μνᾶς μὲν
δέκα ὁ Παρμένων ὡμολόγησε δώσειν, τριάκοντα δὲ
μνᾶς ἐδεῖτό μου οὗτος συνευπορῆσαι, αἰτιώμενος τοὺς
χρήστας ἐπιθυμοῦντας τῆς νεὼς διαβεβληκέναι αὐτὸν
ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἵνα κατάσχωσι τὴν ναῦν εἰς ἀπορίαν
7 καταστήσαντες τοῦ ἀποδοῦναι τὰ χρήματα. ἐμοὶ μὲν
οὖν οὐκ ἔτυχε παρὸν ἀργύριον, χρώμενος δ᾽ Ἡρα-
κλείδῃ τῷ τραπεζίτῃ ἔπεισα αὐτὸν δανεῖσαι τὰ χρή-
ματα λαβόντα ἐμὲ ἐγγυητήν. ἤδη δὲ τῶν τριάκοντα
μνῶν πεπορισμένων ἔτυχε προσκεκρουκώς τι τούτῳ ὁ
Παρμένων· ὡμολογηκὼς δ᾽ εὐπορήσειν αὐτῷ δέκα
μνᾶς, καὶ τούτων δεδωκὼς τὰς τρεῖς, διὰ τὸ προειμέ-
8 νον ἀργύριον ἠναγκάζετο καὶ τὸ λοιπὸν διδόναι. αὐ-
τὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτ᾽ οὐκ ἐβούλετο ποιήσασθαι τὸ
συμβόλαιον, ἐμὲ δ᾽ ἐκέλευε πρᾶξαι ὅπως αὐτῷ ὡς
ἀσφαλέστατα ἕξει. λαβὼν δ᾽ ἐγὼ τὰς ἑπτὰ μνᾶς παρὰ
τοῦ Παρμένοντος, καὶ τὰς τρεῖς, ἃς προειλήφει οὗ-
τος παρ᾽ ἐκείνου, ἀνθομολογησάμενος πρὸς τοῦτον,
ὠνὴν ποιοῦμαι τῆς νεὼς καὶ τῶν παίδων, ἕως ἀποδοίη
τάς τε δέκα μνᾶς, ἃς δι᾽ ἐμοῦ ἔλαβε, καὶ τὰς τριάκοντα,
ὧν κατέστησεν ἐμὲ ἐγγυητὴν τῷ τραπεζίτῃ. καὶ ὡς 895
ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτυριῶν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

9 Τὸν μὲν τρόπον τοῦτον ἀπήλλαξε τοὺς χρήστας
Ἀπατούριος οὑτοσί. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ μετὰ ταῦτα
τῆς τραπέζης ἀνασκευασθείσης, καὶ τοῦ Ἡρακλείδου

κατ' ἀρχὰς κεκρυμμένου, ἐπιβουλεύει οὑτοσὶ τούς τε
παῖδας ἐκπέμψαι Ἀθήνηθεν καὶ τὴν ναῦν ἐξορμίσαι ἐκ
τοῦ λιμένος. ὅθεν ἐμοὶ πρὸς τοῦτον ἡ πρώτη διαφορὰ
ἐγένετο. αἰσθόμενος γὰρ ὁ Παρμένων ἐξαγομένων τῶν
παίδων ἐπιλαμβάνεται καὶ τὴν ναῦν κατεκώλυσεν αὐ-
τὸν ἐξορμίζειν, καὶ μεταπεμψάμενος ἐμὲ λέγει τὸ πρᾶ-
10 γμα. ὡς δ' ἤκουσα, τοῦτον μὲν ἀνοσιώτατον ἡγησά-
μην εἶναι τῷ ἐπιχειρήματι, ἐσκοπούμην δὲ ὅπως αὐτός
τε ἀπολυθήσομαι τῆς ἐγγύης τῆς ἐπὶ τὴν τράπεζαν καὶ
ὁ ξένος μὴ ἀπολεῖ ἃ δι' ἐμοῦ τούτῳ ἐδάνεισεν. κατα-
στήσας δὲ φύλακας τῆς νεὼς διηγησάμην τοῖς ἐγγυη-
ταῖς τῆς τραπέζης τὴν πρᾶξιν, καὶ παρέδωκα τὸ ἐνέχυ-
ρον, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι δέκα μναῖ ἐνείησαν τῷ ξένῳ ἐν
τῇ νηί. ταῦτα δὲ πράξας κατηγγύησα τοὺς παῖδας, ἵν'
εἴ τις ἔνδεια γίγνοιτο, τὰ ἐλλείποντα ἐκ τῶν παίδων
11 εἴη. καὶ ἐγὼ μὲν ἐπειδὴ ἔλαβον τοῦτον ἀδικοῦντα,
διωρθωσάμην ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τοῦ ξένου· ὁ δ' ὥσπερ
ἀδικούμενος, ἀλλ' οὐκ ἀδικῶν ἐμέμφετό μοι, καὶ ἠρώτα
εἰ οὐχ ἱκανόν μοι εἴη αὐτῷ ἀπολυθῆναι τῆς ἐγγύης τῆς
πρὸς τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀργυρίου τοῦ
Παρμένοντος τὴν ναῦν κατεγγυῶ καὶ τοὺς παῖδας, καὶ
12 ὑπὲρ ἀνθρώπου φυγάδος ἀπεχθανοίμην αὐτῷ. ἐγὼ δὲ 896
τὸν πιστεύοντα ἐμαυτῷ τοσούτῳ ἔφην ἧττον ἂν περιι-
δεῖν, ὅσῳ φυγὰς ὢν καὶ ἀτυχῶν ἠδικεῖτο ὑπὸ τούτου.
πάντα δὲ ποιήσας καὶ εἰς πᾶσαν ἀπέχθειαν τούτῳ ἐλθὼν
μόλις εἰσέπραξα τὸ ἀργύριον, πραθείσης τῆς νεὼς τετ-
ταράκοντα μνῶν, ὅσουπερ ἡ θέσις ἦν. ἀποδοθεισῶν δὲ
τῶν τριάκοντα μνῶν ἐπὶ τὴν τράπεζαν καὶ τῶν δέκα
μνῶν τῷ Παρμένοντι, ἐναντίον πολλῶν μαρτύρων τάς
τε συγγραφὰς ἀνειλόμεθα, καθ' ἃς ἐδανείσθη τὰ χρή-
ματα, καὶ τῶν συναλλαγμάτων ἀφεῖμεν καὶ ἀπηλλά-
ξαμεν ἀλλήλους, ὥστε μήτε τούτῳ πρὸς ἐμὲ μήτ' ἐμοὶ

πρὸς τοῦτον πρᾶγμ᾽ εἶναι μηδέν. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτυριῶν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

13 Μετὰ ταῦτα τοίνυν ἐμοὶ μὲν οὔτε μεῖζον οὔτ᾽ ἔλαττον πρὸς αὐτὸν συμβόλαιον γέγονεν· ὁ δὲ Παρμένων ἐδικάζετο τούτῳ τῶν τε πληγῶν ὧν ἔλαβεν ὑπὸ τούτου, ὅτε τῶν παίδων ἐξαγομένων ἐπελάβετο, καὶ ὅτι τοῦ εἰς Σικελίαν πλοῦ διὰ τοῦτον κατεκωλύθη. ἐνεστηκυίας δὲ τῆς δίκης δίδωσιν ὁ Παρμένων ὅρκον τούτῳ περί τινων ἐγκλημάτων. καὶ οὗτος ἐδέξατο, ἐπιδιαθέμενος ἀργύριον, ἐὰν μὴ ὀμόσῃ τὸν ὅρκον. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

14 Δεξάμενος τοίνυν τὸν ὅρκον, εἰδὼς ὅτι πολλοὶ αὐτῷ συνείσονται ἐπιορκήσαντι, ἐπὶ μὲν τὸ ὀμόσαι οὐκ ἀπήντα, ὡς δὲ δίκῃ λύσων τὸν ὅρκον προσκαλεῖται τὸν Παρμένοντα. ἐνεστηκυιῶν δ᾽ αὐτοῖς τῶν δικῶν πεισθέντες ὑπὸ τῶν παρόντων εἰς ἐπιτροπὴν ἔρχονται, 897
καὶ γράψαντες συνθήκας ἐπιτρέπουσιν ἑνὶ μὲν διαιτητῇ κοινῷ Φωκρίτῳ πολίτῃ αὐτῶν, ἕνα δ᾽ ἑκάτερος παρεκαθίσατο, οὗτος μὲν Ἀριστοκλέα Οἰῆθεν, ὁ δὲ
15 Παρμένων ἐμέ. καὶ συνέθεντο ἐν ταῖς συνθήκαις, εἰ μὲν τρεῖς ὄντες ὁμογνώμονες γενοίμεθα, ταῦτα κύρια εἶναι αὐτοῖς, εἰ δὲ μή, οἷς οἱ δύο γνοίησαν, τούτοις ἐπάναγκες εἶναι ἐμμένειν. συνθέμενοι δὲ ταῦτα ἐγγυητὰς τούτων ἀλλήλοις κατέστησαν, οὗτος μὲν ἐκείνῳ τὸν Ἀριστοκλέα, ὁ δὲ Παρμένων τούτῳ Ἄρχιππον Μυρρινούσιον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐτίθεντο τὰς συνθήκας παρὰ τῷ Φωκρίτῳ, εἶτα κελεύσαντος τοῦ Φωκρίτου παρ᾽ ἄλλῳ τινὶ θέσθαι τίθενται παρὰ τῷ

*Ἀριστοκλεῖ. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρ-
τυριῶν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

16 Ὅτι μὲν ἐτέθησαν αἱ συνθῆκαι παρὰ Ἀριστοκλεῖ
καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἐγένετο Φωκρίτῳ καὶ Ἀριστοκλεῖ καὶ
ἐμοί, οἱ εἰδότες ταῦτα μεμαρτυρήκασιν ὑμῖν. δέομαι
δὲ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὰ μετὰ ταῦτα πραχθέντ᾽
ἀκοῦσαί μου· ἐντεῦθεν γὰρ ἔσται φανερὸν ὑμῖν ὅτι
συκοφαντοῦμαι ὑπὸ τουτουὶ Ἀπατουρίου. ἐπειδὴ γὰρ
ᾔσθετο ὁμογνώμονας ὄντας ἐμὲ καὶ τὸν Φώκριτον καὶ
ἔγνω καταδιαιτήσοντας ἡμᾶς ἑαυτοῦ, λῦσαι βουλόμε-
νος τὴν ἐπιτροπὴν διαφθεῖραι τὰς συνθήκας ἐπεχεί-
17 ρησε μετὰ τοῦ ἔχοντος αὐτάς. καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸ ἀμφι-
σβητεῖν ὡς αὐτῷ διαιτητὴς εἴη ὁ Ἀριστοκλῆς, τὸν δὲ
Φώκριτον καὶ ἐμὲ οὐδενὸς κυρίους ἔφησεν εἶναι ἀλλ᾽
ἢ τοῦ διαλῦσαι. ἀγανακτήσας δὴ τῷ λόγῳ ὁ Παρμένων
ἠξίου τὸν Ἀριστοκλέα ἐκφέρειν τὰς συνθήκας, οὐ πόρ- 898
ρω φάσκων εἶναι τὸν ἔλεγχον, εἴ τι κακουργοῖτο περὶ
τὰ γράμματα· γεγραφέναι γὰρ αὐτὰ οἰκέτην ἑαυτοῦ.
18 ὁμολογήσας δ᾽ ἐξοίσειν τὰς συνθήκας ὁ Ἀριστοκλῆς
ἐμφανεῖς μὲν οὔπω καὶ τήμερον ἐνήνοχεν, εἰς δὲ τὴν
ἡμέραν τὴν συγκειμένην ἀπαντήσας εἰς τὸ Ἡφαιστεῖον
προὐφασίζετο ὡς ὁ παῖς περιμένων αὐτὸν ἀπολωλεκὼς
εἴη τὸ γραμματεῖον καθεύδων. ὁ δὲ ταῦτα κατασκευά-
ζων ἦν Ἐρυξίας ὁ ἰατρὸς ὁ ἐκ Πειραιῶς, οἰκείως ἔχων
τῷ Ἀριστοκλεῖ· ὅσπερ καὶ ἐμοὶ τοῦ ἀγῶνος αἴτιός ἐστι,
διαφόρως ἔχων. καὶ ὡς ἐσκήψατο ἀπολωλέναι ὁ Ἀρι-
στοκλῆς, ἀκούσατε τῶν μαρτυριῶν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

19 Ἐντεῦθεν τοίνυν τὸ μὲν τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέλυτο,

ἠφανισμένων τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν διαιτητῶν ἀντιλεγομένων· ἐπιχειροῦντες δὲ γράφειν ἑτέρας συνθήκας περὶ τούτων διηνέχθησαν, οὗτος μὲν ἀξιῶν τὸν Ἀριστοκλέα, ὁ δὲ Παρμένων τοὺς τρεῖς, οἵσπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐπιτροπὴ ἐγένετο. οὐ γραφεισῶν δ᾽ ἑτέρων συνθηκῶν, τῶν δ᾽ ἐξ ἀρχῆς ἀφανισθεισῶν εἰς τοῦτ᾽ ἦλθεν ἀναιδείας ὁ ἠφανικὼς τὰς συνθήκας ὥστε εἷς ὢν ἀποφανεῖσθαι ἔφη τὴν δίαιταν. παρακαλέσας δ᾽ ὁ Παρμένων μάρτυρας ἀπεῖπε τῷ Ἀριστοκλεῖ μὴ ἀποφαίνεσθαι παρὰ τὰς συνθήκας καθ᾽ αὑτοῦ ἄνευ τῶν συνδιαιτητῶν. καὶ ὧν ἐναντίον ἀπεῖπεν, ἀκούσατε τῆς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

20 *Μετὰ ταῦτα τοίνυν τῷ Παρμένοντι συνέβη συμ-
φορὰ δεινή, ὦ ἄνδρες δικασταί. οἰκοῦντος γὰρ αὐτοῦ 899
ἐν Ὀφρυνίῳ διὰ τὴν οἴκοθεν φυγήν, ὅτε ὁ σεισμὸς ἐγέ-
νετο ὁ περὶ Χερρόνησον, συμπεσούσης αὐτῷ τῆς οἰκίας
ἀπώλοντο ἡ γυνὴ καὶ οἱ παῖδες. καὶ ὁ μὲν πυθόμενος
τὴν συμφορὰν ᾤχετο ἐνθένδε ἀποπλέων· ὁ δ᾽ Ἀριστο-
κλῆς, διαμαρτυραμένου τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον μαρ-
τύρων μὴ ἀποφαίνεσθαι καθ᾽ αὑτοῦ ἄνευ τῶν συν-
διαιτητῶν, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν
συμφορὰν ἐρήμην κατ᾽ αὐτοῦ ἀπεφήνατο τὴν δίαι-
21 ταν. καὶ ἐγὼ μὲν καὶ ὁ Φώκριτος ἐν ταῖς αὐταῖς συν-
θήκαις γεγραμμένοι, ὅτι ἠμφισβήτησεν οὗτος μὴ εἶναι
ἡμᾶς διαιτητὰς αὑτῷ, ἐφύγομεν τὸ διαιτῆσαι· ὁ δ᾽
οὐ μόνον ἀμφισβητηθείς, ἀλλὰ καὶ ἀπορρηθὲν αὐ-
τῷ, οὐδὲν ἧττον τὴν ἀπόφασιν ἐποιήσατο. ὃ οὔθ᾽
ὑμῶν οὔτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ὑπομεῖναι ἂν ποιῆ-
σαι οὐδείς.*

22 *Ἃ μὲν οὖν περὶ τὴν ἀφάνισιν τῶν συνθηκῶν καὶ*

περὶ τὴν γνῶσιν τῆς διαίτης Ἀπατουρίῳ καὶ τῷ διαι-
τητῇ πέπρακται, ἐάν ποτε σωθῇ ὁ ἠδικημένος, δίκην
παρ᾽ αὐτῶν λήψεται· ἐπειδὴ δ᾽ εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν
Ἀπατούριος ἀναιδείας ὥστε κἀμοὶ δικάζεται, ἐπιφέ-
ρων αἰτίαν ὡς ἀνεδεξάμην ἐκτίσειν, εἴ τι καταγνωσθείη
τοῦ Παρμένοντος, καὶ φησὶν ἐγγραφῆναι εἰς τὰς συν-
θήκας ἐμὲ ἐγγυητὴν, ὥσπερ προσήκει τοιαύτην αἰτίαν
ἀπολύσασθαι, πρῶτον μὲν ὑμῖν μάρτυρας παρασχή-
σομαι ὡς οὐκ ἠγγυησάμην ἐγὼ τὸν Παρμένοντα, ἀλλ᾽
Ἄρχιππος Μυρρινούσιος, ἔπειτα πειράσομαι καὶ ἐκ τε-
κμηρίων τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι, ὦ ἄνδρες δικα-
23 σταί. πρῶτον μὲν οὖν τὸν χρόνον ἐμαυτῷ ἡγοῦμαι
μάρτυρα εἶναι τοῦ μὴ ἀληθὲς τὸ ἔγκλημα εἶναι. ἡ μὲν 900
γὰρ ἐπιτροπὴ τούτῳ πρὸς τὸν Παρμένοντα τρίτον ἔτος
γέγονε καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Ἀριστοκλέους· αἱ δὲ λήξεις
τῶν δικῶν τοῖς ἐμπόροις ἔμμηνοί εἰσιν ἀπὸ τοῦ βοη-
δρομιῶνος μέχρι τοῦ μουνυχιῶνος, ἵνα παραχρῆμα
τῶν δικαίων τυχόντες ἀνάγωνται. εἰ δὴ τῇ ἀληθείᾳ
ἐγγυητὴς ἦν τοῦ Παρμένοντος, διὰ τί πρῶτον μὲν οὐκ
εὐθὺς τῆς γνώσεως γενομένης ἐπράττετο τὴν ἐγγύην;
24 οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ᾽ αὐτῷ ἔνι εἰπεῖν, ὡς διὰ τὴν πρὸς
ἐμὲ φιλίαν ὤκνει μοι ἀπεχθέσθαι. αὐτὸς γὰρ εἰσεπέ-
πρακτο ὑπ᾽ ἐμοῦ πρὸς ἔχθραν τὰς χιλίας δραχμὰς τὰς
τοῦ Παρμένοντος, καὶ ὅτ᾽ ἐξώρμιζε τὴν ναῦν ἐπιβου-
λεύων ἀποδρᾶναι καὶ ἀποστερῆσαι τὸ ἐπὶ τὴν τράπεζαν
χρέως, ἐκωλύθη ὑπ᾽ ἐμοῦ. ὥστε εἰ ἦν ἠγγυημένος
ἐγὼ τὸν Παρμένοντα, οὐκ ἂν τρίτῳ ἔτει ὕστερον, ἀλλ᾽
25 εὐθὺς τότε εἰσέπραττεν ἄν με τὴν ἐγγύην. ἀλλὰ νὴ
Δία εὐπόρως διέκειτο, ὥστ᾽ ἐνεδέχετο αὐτῷ καὶ ὕστε-
ρον ἐπ᾽ ἐμὲ ἐλθεῖν, τότε δ᾽ ἀσχόλως εἶχε περὶ ἀναγω-
γὴν ὤν. ἀλλὰ δι᾽ ἀπορίαν ἐξειστήκει τῶν ἑαυτοῦ καὶ
τὴν ναῦν ἐπεπράκει. εἰ δ᾽ ἄρ᾽ ἐμποδών τι αὐτῷ ἐγέ-

νετο τοῦ μὴ εὐθὺς τότε δικάσασθαι, διὰ τί πέρυσιν ἐπιδημῶν, μὴ ὅτι δικάσασθαι, ἀλλ' οὐδ' ἐγκαλέσαι μοι ἐτόλμησεν; καίτοι προσῆκεν, εἰ ὁ μὲν Παρμένων ὠφλήκει αὐτῷ τὴν δίκην, ἐγὼ δ' ἐγγυητὴς ἦν, προσελθεῖν αὐτόν μοι ἔχοντα μάρτυρας καὶ ἀπαιτῆσαι τὴν ἐγγύην, εἰ μὴ προπέρυσιν, ἐν τῷ ἐξελθόντι ἐνιαυτῷ· καὶ εἰ μὲν αὐτῷ ἀπεδίδουν, κομίσασθαι, εἰ δὲ μή, δικάζε-
26 σθαι. τῶν γὰρ τοιούτων ἐγκλημάτων πρότερον τὰς 90
ἀπαιτήσεις ποιοῦνται ἅπαντες ἢ δικάζονται. οὐκ ἔστι τοίνυν ὅστις μαρτυρήσει παραγενέσθαι, ὅπου οὗτος ἢ πέρυσιν ἢ προπέρυσιν ἐδικάσατό μοι ἢ λόγον ὁντινοῦν ἐποιήσατο πρὸς ἐμὲ περὶ ὧν νυνί μοι δικάζεται. ὅτι δ' ἐπεδήμει πέρυσιν, ὅτε αἱ δίκαι ἦσαν, λαβέ μοι τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

27 Λαβὲ δή μοι καὶ τὸν νόμον, ὃς κελεύει τὰς ἐγγύας ἐπετείους εἶναι. καὶ οὐκ ἰσχυρίζομαι τῷ νόμῳ, ὡς οὐ δεῖ με δίκην δοῦναι εἰ ἠγγυησάμην, ἀλλὰ μάρτυρά μοί φημι τὸν νόμον εἶναι τοῦ μὴ ἐγγυήσασθαι καὶ αὐτὸν τοῦτον· ἐδεδίκαστο γὰρ ἄν μοι τῆς ἐγγύης ἐν τῷ χρόνῳ τῷ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένῳ.

ΝΟΜΟΣ.

28 Γενέσθω τοίνυν καὶ τοῦτο ὑμῖν τεκμήριον τοῦ ψεύδεσθαι Ἀπατούριον· εἰ γὰρ ἠγγυησάμην ἐγὼ τούτῳ τὸν Παρμένοντα, οὐκ ἔστιν ὅπως τούτῳ μὲν ὑπὲρ ἐκείνου ἀπηχθόμην, πρόνοιαν ποιούμενος ὅπως μὴ ἀπολεῖ ἃ δι' ἐμοῦ τούτῳ συνέβαλεν, αὐτὸς δ' ἐμαυτὸν περιεῖδον ἂν ὑπ' ἐκείνου πρὸς τοῦτον ἐν ἐγγύῃ καταλειπόμενον. τίνα γὰρ ἐλπίδα ἔσχον τοῦτον ἀποσχήσεσθαί μου, ὃν αὐτὸς ἠναγκάκειν ἐκείνῳ τὰ δίκαια ποιῆ-

σαι; καὶ τὴν ἐγγύην αὐτὸν εἰσπράξας τὴν εἰς τὴν
τράπεζαν πρὸς ἀπέχθειαν, τί προσεδόκων ὑπὸ τούτου
αὐτὸς πείσεσθαι;

29 Ἄξιον τοίνυν καὶ τοῦτ' ἐνθυμηθῆναι, ὦ ἄνδρες
δικασταὶ, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ἔξαρνος ἐγενόμην, εἰ ἠγ-
γυήμην· πολὺ γὰρ ὁ λόγος ἦν μοι ἰσχυρότερος ὁμολο-
γοῦντι τὴν ἐγγύην ἐπὶ τὰς συνθήκας ἰέναι, καθ' ἃς ἡ
ἐπιτροπὴ ἐγένετο. ὅτι μὲν γὰρ τρισὶν ἐπετράπη διαι-
τηταῖς μεμαρτύρηται ὑμῖν· ὁπότε δὲ μὴ ἔγνωσται ὑπὸ
τῶν τριῶν, τί βουλόμενος ἠρνούμην ἂν τὴν ἐγγύην; 902
μὴ γὰρ γενομένης τῆς γνώσεως κατὰ τὰς συνθήκας,
οὐδ' ἂν ἐγὼ τῆς ἐγγύης ὑπόδικος ἦν. ὥστε οὐκ ἄν
ποτε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, παραλιπὼν τὴν οὖσάν μοι
ἀπολογίαν, εἰ ἠγγυησάμην, ἐπὶ τὸ ἀρνεῖσθαι ἦλθον.

30 Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο μεμαρτύρηται ὑμῖν, ὅτι ἐπειδὴ
ἠφανίσθησαν αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τούτων, ἐζήτουν ἑτέ-
ρας γράφεσθαι οὗτος καὶ ὁ Παρμένων, ὡς ἀκύρων ὄν-
των αὐτοῖς τῶν πρότερον ὡμολογημένων. καίτοι ὁπότε
περὶ τῆς μελλούσης γνώσεως γενήσεσθαι ἑτέρας ἐνεχεί-
ρουν συνθήκας γράφεσθαι, ἐπειδὴ αἱ ὑπάρχουσαι ἀπώ-
λοντο, πῶς ἐνῆν μὴ γραφεισῶν συνθηκῶν ἑτέρων ἢ
δίαιταν γενέσθαι ἢ ἐγγύην; περὶ αὐτοῦ γὰρ τούτου διε-
νεχθέντες οὐκ ἔγραψαν ἕτερα γράμματα, ὁ μὲν ἀξιῶν
ἕνα διαιτητὴν αὐτῷ εἶναι, ὁ δὲ τρεῖς. ὁπότε δ' αἱ μὲν
ἐξ ἀρχῆς συνθῆκαι ἠφανίσθησαν, καθ' ἃς ἐμέ φησι γε-
νέσθαι ἐγγυητὴν, ἕτεραι δὲ μὴ ἐγράφησαν, πῶς ὀρ-
θῶς ἂν ἐμοὶ δικάζοιτο, καθ' οὗ μὴ ἔχει παρασχέσθαι
συνθήκας;

31 Ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ἀπηγόρευεν ὁ Παρμένων τῷ
Ἀριστοκλεῖ καθ' αὑτοῦ μὴ γιγνώσκειν ἄνευ τῶν συν-
διαιτητῶν, μεμαρτύρηται ὑμῖν. ὅταν δὴ ὁ αὐτὸς ἠφα-
νικὼς φαίνηται τὰ γράμματα, καθ' ἃ ἔδει τὴν δίαιταν

γενέσθαι, καὶ ἄνευ τῶν συνδιαιτητῶν παρὰ την ἀπόρ-
ρησιν φῇ δεδιῃτηκέναι, πῶς ἂν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ
32 πιστεύσαντες δικαίως ἐμὲ ἀπολέσαιτε; σκέψασθε γὰρ
τοῦτ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ μὴ ἐμὲ νυνὶ, ἀλλὰ τὸν
Παρμένοντα ἐδίωκεν Ἀπατούριος οὑτοσὶ, εἰσπράττων
τὰς εἴκοσι μνᾶς, ἰσχυριζόμενος τῇ Ἀριστοκλέους γνώ- 903
σει, ὁ δὲ Παρμένων παρὼν ἀπελογεῖτο ὑμῖν καὶ μάρ-
τυρας παρείχετο, τοῦτο μὲν ὅτι οὐ μόνῳ τῷ Ἀριστο-
33 κλεῖ, ἀλλὰ τρίτῳ ἐπέτρεψεν, εἶθ' ὅτι ἀπεῖπεν αὐτῷ
ἄνευ τῶν συνδιαιτητῶν καθ' αὑτοῦ μὴ ἀποφαίνεσθαι,
καὶ ὅτι ἀπολομένης αὐτῷ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων
ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καὶ ἐπὶ τηλικαύτην συμφορὰν ἀπά-
ραντος οἴκαδε ὁ τὰς συνθήκας ἠφανικὼς ἐρήμην αὐ-
τοῦ ἐν τῇ ἀποδημίᾳ κατέγνω τὴν δίαιταν, ἔστιν ὅστις
ἂν ὑμῶν ταῦτα τοῦ Παρμένοντος ἀπολογουμένου τὴν
οὕτω παρανόμως γνωσθεῖσαν δίαιταν κυρίαν ἔγνω εἶ-
34 ναι; μὴ γὰρ ὅτι ἀμφισβητουμένων ἁπάντων, ἀλλ' εἰ
ἦσαν μὲν αἱ συνθῆκαι, ὡμολογεῖτο δ' εἷς εἶναι ὁ διαι-
τητὴς Ἀριστοκλῆς, μὴ ἀπεῖπε δὲ ὁ Παρμένων αὐτῷ
καθ' αὑτοῦ μὴ διαιτᾶν, ἀλλὰ συνέβη πρὶν τὴν ἀπόφα-
σιν γενέσθαι τῆς διαίτης ἡ συμφορὰ τῷ ἀνθρώπῳ, τίς
οὕτως ὠμός ἐστιν ἀντίδικος ἢ διαιτητὴς ὃς οὐκ ἂν ἀνε-
βάλετο εἰς τὸ ἐπιδημῆσαι τὸν ἄνθρωπον; εἰ δ' ὁ Παρ-
μένων εἰς λόγον καταστὰς πανταχοῦ δικαιότερ' ἂν
φαίνοιτο λέγων τούτου, πῶς ἂν ὀρθῶς ἐμοῦ καταγι-
γνώσκοιτε, ᾧ τὸ παράπαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τουτονὶ
μηδὲν συμβόλαιόν ἐστιν;

35 Ὅτι μὲν οὖν ἐγὼ μὲν ὀρθῶς τὴν παραγραφὴν πε-
ποίημαι, Ἀπατούριος δὲ τὰ ψευδῆ μοι ἐγκέκληκε καὶ
παρὰ τοὺς νομους τὴν λῆξιν πεποίηται, ἐκ πολλῶν οἶ-
μαι ἐπιδεδεῖχθαι τοῦτο ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί· τὸ
δὲ κεφάλαιον, πρὸς ἐμὲ οὐδ' ἐπιχειρήσει λέγειν Ἀπα-

*τούριος, ὡς συνθῆκαί τινες αὐτῷ εἰσίν. ὅταν δὲ λέγῃ
ψευδόμενος ὡς ἐν ταῖς πρὸς τὸν Παρμένοντα συνθήκαις* 904
ἐνεγράφην ἐγγυητὴς, ἀπαιτεῖτε αὐτὸν τὰς συνθήκας.
36 *καὶ ἐνταῦθ᾽ αὐτῷ ἀπαντᾶτε, ὅτι πάντες ἄνθρωποι,
ὅταν πρὸς ἀλλήλους ποιῶνται συγγραφὰς, τούτου ἕνε-
κα σημηνάμενοι τίθενται παρ᾽ οἷς ἂν πιστεύσωσιν, ἵν᾽,
ἐάν τι ἀντιλέγωσιν, ᾖ αὐτοῖς ἐπανελθοῦσιν ἐπὶ τὰ
γράμματα ἐντεῦθεν τὸν ἔλεγχον ποιήσασθαι περὶ τοῦ
ἀμφισβητουμένου. ὅταν δ᾽ ἀφανίσας τις τἀκριβὲς λόγῳ*
37 *ἐξαπατᾶν πειρᾶται, πῶς ἂν δικαίως πιστεύοιτο; ἀλλὰ
νὴ Δία (τὸ ῥᾷστον τοῖς ἀδικεῖν καὶ συκοφαντεῖν προῃ-
ρημένοις) μαρτυρήσει τις αὐτῷ κατ᾽ ἐμοῦ. ἐὰν οὖν
ἐπισκήψωμαι αὐτῷ, πόθεν τὴν ἀπόδειξιν ποιήσεται
τοῦ ἀληθῆ μαρτυρεῖν; ἐκ τῶν συνθηκῶν; τοῦτο τοί-
νυν μὴ ἀναβαλλέσθω, ἀλλ᾽ ἤδη φερέτω ὁ ἔχων τὰς
συνθήκας. εἰ δ᾽ ἀπολωλέναι φησὶ, πόθεν λάβω ἐγὼ
τὸν ἔλεγχον καταψευδομαρτυρηθείς; εἰ μὲν γὰρ παρ᾽
ἐμοὶ ἐτέθη τὸ γραμματεῖον, ἐνῆν αἰτιάσασθαι Ἀπατου-*
38 *ρίῳ ὡς ἐγὼ διὰ τὴν ἐγγύην ἠφάνικα τὰς συνθήκας· εἰ
δὲ παρὰ τῷ Ἀριστοκλεῖ, διὰ τί, εἴπερ ἄνευ τῆς τούτου
γνώμης ἀπολώλασιν αἱ συνθῆκαι, τῷ μὲν λαβόντι αὐ-
τὰς καὶ οὐ παρέχοντι οὐ δικάζεται, ἐμοὶ δ᾽ ἐγκαλεῖ,
μάρτυρα παρεχόμενος κατ᾽ ἐμοῦ τὸν ἠφανικότα τὰς
συνθήκας, ᾧ προσῆκεν αὐτὸν ὀργίζεσθαι, εἴπερ μὴ
κοινῇ μετὰ τούτου ἐκακοτέχνει;*

*Εἴρηταί μοι τὰ δίκαια, ὅσα ἐδυνάμην. ὑμεῖς οὖν
κατὰ τοὺς νόμους γιγνώσκετε τὰ δίκαια.*

XXXIV.

ΠΡΟΣ ΦΟΡΜΙΩΝΑ ΠΕΡΙ ΔΑΝΕΙΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Φορμίων ἔμπορος δανείζεται παρὰ Χρυσίππου μνᾶς εἴκοσι 90
πλέων εἰς Βόσπορον. ἀφικόμενος δὲ ἐκεῖσε κατέλαβεν ἀπρασίαν τῶν φορτίων ὧν ἐκόμιζε. διόπερ τοῦ ναυκλήρου Λάμπιδος ἀποπλεῖν βουλομένου Ἀθήναζε, καὶ κελεύοντος αὐτὸν ἐνθέσθαι τῇ νηὶ τὰ ἀγοράσματα τῶν χρημάτων τῶν παρὰ Χρυσίππου (τοῦτο γὰρ ἔφραζεν ἡ συγγραφή) οὔτε φόρτον τινὰ ἐνέθετο οὔτε ἀργύριον, ἀλλ᾽ ἔφη πρὸς τὸν Λάμπιν ἀδυνάτως ἔχειν ἐν τῷ παρόντι ποιῆσαι ταῦτα, μικρὸν δ᾽ ὕστερον ἐφ᾽ ἑτέρας ἐκπλεύσεσθαι νεὼς ἅμα τοῖς χρήμασιν. ἡ μὲν οὖν τοῦ Λάμπιδος ναῦς ἀναχθεῖσα διαφθείρεται, καὶ μετ᾽ ὀλίγων ὁ Λάμπις ἐν τῷ λέμβῳ σώζεται, καὶ ἀφικόμενος Ἀθήναζε μηνύει Χρυσίππῳ τὸ εὐτύχημα τοῦ Φορμίωνος, ὡς ἀπελείφθη τε ἐν τῷ Βοσπόρῳ καὶ εἰς τὴν ναῦν οὐδὲν ἐνέθετο. ὁ δὲ Φορμίων, καταπλεύσας ὕστερον καὶ τὸ ἀργύριον ἀπαιτούμενος, τὸ μὲν πρῶτον, ὡς ἔφη Χρύσιππος, καὶ ὀφείλειν ὡμολόγει καὶ ἀποδώσειν ὑπισχνεῖτο, ἔπειτα ὡς ἀποδεδωκὼς Λάμπιδι μηδὲν ὀφείλειν ἔλεγε· τὴν γὰρ συγγραφὴν κελεύειν παθούσης τι κατὰ θάλατταν τῆς νεὼς ἀπηλλάχθαι τοῦ ὀφλήματος τὸν Φορμίωνα· ἔλαχεν οὖν δίκην αὐτῷ ὁ Χρύσιππος. ὁ δὲ παρεγράψατο. καὶ Λάμπις ἐμαρτύρησε παρὰ τῷ διαιτητῇ ὡς ἀπειληφὼς εἴη παρὰ Φορμίωνος ἐν Βοσπόρῳ τὰ χρήματα καὶ ἀπολωλεκὼς μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ναυαγίᾳ. πρότερον δὲ τἀναντία τούτων εἰρήκει 9(
πρὸς Χρύσιππον, ὡς οὐδὲν ὁ Φορμίων εἰς τὴν ναῦν ἐντέθεικεν. ἐλεγχόμενος δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ Λάμπις ἐξεστηκέναι τότε ἔφησεν, ὅτε ἐκεῖνα πρὸς τὸν Χρύσιππον ἔλεγε. τούτων ἀκούσας ὁ διαιτητὴς καὶ μηδὲν ἀποφηνάμενος εἰς τὸ δικαστήριον τὸ πρᾶγμα πέπομφε. καὶ ὁ ἀγὼν ὀνόματι μέν ἐστι παραγραφικός, τῷ δὲ ἀληθεῖ τὴν εὐθεῖαν γίγνεται· εὖ γὰρ καὶ ὁ ῥήτωρ κατ᾽ ἀρχὰς ἐπισημαίνεται ὡς οὐκ ἔστιν ὅλως παραγραφὴ τὸ λέγειν πεποιηκέναι πάντα κατὰ τὰ συγκείμενα, ἀποδιδόναι τὰ χρήματα Λάμπιδι, κελευούσης τοῦτο τῆς συγγραφῆς καὶ

ἀφιείσης ἐπὶ τοιούτῳ πάθει τὸ ὄφλημα· ταῦτα γάρ ἐστι τὴν εὐθυδικίαν ἀγωνιζομένου καὶ τοῖς ἐπιφερομένοις ἐγκλήμασιν ἀπαντῶντος, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἀναιροῦντος τὸν περὶ αὐτῶν ἀγῶνα καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς δίκης· παραγραφὴν δὲ, φησὶν, ὁ νόμος δίδωσι περὶ τῶν μὴ γενομένων ὅλως Ἀθήνησι μηδὲ εἰς Ἀθήνας συμβολαίων.

Τετήρηται δὲ ἐν τῷ λόγῳ ταὐτὸν ὅπερ καὶ περὶ τὸν κατὰ Νεαίρας, ὅτι μὴ ὑφ᾽ ἑνὸς εἴρηται προσώπου. ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν ἑκατέρου διαστολὴ φανερὰ, ἐνταῦθα δὲ συγκέχυται. δοκεῖ δὲ ἔμοιγε ἐντεῦθεν ὁ δεύτερος λέγειν "ἀκούσας τοίνυν ἡμῶν, ὦ "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Θεόδοτος πολλάκις, καὶ νομίσας τὸν "Λάμπιν ψευδῆ μαρτυρεῖν." δῆλον δὲ ὅτι κοινωνοί τινές εἰσιν οἱ πρὸς τὸν Φορμίωνα ἀγωνιζόμενοι.

Δίκαια ὑμῶν δεησόμεθ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀκοῦ- 907
σαι ἡμῶν μετ᾽ εὐνοίας ἐν τῷ μέρει λεγόντων, γνόντας ὅτι ἰδιῶται παντελῶς ἐσμεν, καὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον εἰσαφικνούμενοι καὶ συμβόλαια πολλοῖς συμβάλλοντες οὐδεμίαν πώποτε δίκην πρὸς ὑμᾶς εἰσήλθομεν, οὔτ᾽ ἐγκαλοῦντες οὔτ᾽ ἐγκαλούμενοι
2 ὑφ᾽ ἑτέρων. οὐδ᾽ ἂν νῦν, ἀκριβῶς ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὑπελαμβάνομεν ἀπολωλέναι τὰ χρήματα ἐπὶ τῆς νεὼς τῆς διαφθαρείσης, ἃ ἐδανείσαμεν Φορμίωνι, οὐκ ἄν ποτ᾽ ἐλάχομεν τὴν δίκην αὐτῷ· οὐχ οὕτως ἡμεῖς ἀναίσχυντοί ἐσμεν οὐδ᾽ ἄπειροι τοῦ ζημιοῦσθαι. πολλῶν δ᾽ ἡμᾶς κακιζόντων, καὶ μάλιστα τῶν ἐν Βοσπόρῳ ἐπιδημησάντων ἅμα Φορμίωνι, οἵπερ τοῦτον ᾔδεσαν οὐ συναπολέσαντα τὰ χρήματα ἐν τῇ νηὶ, δεινὸν ἡγούμεθ᾽ εἶναι τὸ μὴ βοηθῆσαι ἡμῖν αὐτοῖς ἀδικουμένοις ὑπὸ τούτου.

3 Περὶ μὲν οὖν τῆς παραγραφῆς βραχύς ἐστιν ὁ λόγος· καὶ γὰρ οὗτοι οὐ τὸ παράπαν συμβόλαιον ἐξαρνοῦνται μὴ γενέσθαι ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῷ ὑμετέρῳ, ἀλλ᾽ οὐκέτι εἶναί φασι πρὸς ἑαυτοὺς οὐδὲν συμβόλαιον· πε-

ποιηκέναι γὰρ οὐδὲν ἔξω τῶν ἐν τῇ συγγραφῇ γεγραμ- 908
4 μένων. οἱ μὲν οὖν νόμοι, καθ' οὓς ὑμεῖς δικασταὶ κά-
θησθε, οὐχ οὕτω λέγουσιν, ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν μὴ γε-
νομένων ὅλως συμβολαίων Ἀθήνησι μηδ' εἰς τὸ Ἀθη-
ναίων ἐμπόριον παραγράφεσθαι δεδώκασιν, ἐὰν δέ
τις γενέσθαι μὲν ὁμολογῇ, ἀμφισβητῇ δὲ ὡς πάντα πε-
ποίηκε τὰ συγκείμενα, ἀπολογεῖσθαι κελεύουσιν εὐ-
θυδικίαν εἰσιόντα, οὐ κατηγορεῖν τοῦ διώκοντος. οὐ
μὴν ἀλλ' ἔγωγε ἐλπίζω καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος
5 δείξειν εἰσαγώγιμον τὴν δίκην οὖσαν. σκέψασθε δ', ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί ὁμολογεῖται παρ' αὐτῶν τούτων
καὶ τί ἀντιλέγεται· οὕτω γὰρ ἂν ἄριστα ἐξετάσαιτε.
οὐκοῦν δανείσασθαι μὲν τὰ χρήματα ὁμολογοῦσι καὶ
συνθήκας ποιήσασθαι τοῦ δανείσματος, φασὶ δ' ἀποδε-
δωκέναι τὸ χρυσίον Λάμπιδι τῷ Δίωνος οἰκέτῃ ἐν Βοσ-
πόρῳ. ἡμεῖς τοίνυν οὐ μόνον τοῦτο δείξομεν, ὡς
οὐκ ἀποδέδωκεν, ἀλλ' ὡς οὐδ' ἐξῆν αὐτῷ ἀποδοῦ-
ναι. ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ βραχέα τῶν ἐξ ἀρχῆς διηγήσα-
σθαι ὑμῖν.

6 Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐδάνεισα Φορμίωνι
τούτῳ εἴκοσι μνᾶς ἀμφοτερόπλουν εἰς τὸν Πόντον ἐπὶ
ἑτέρᾳ ὑποθήκῃ, καὶ συγγραφὴν ἐθέμην παρὰ Κίττῳ
τῷ τραπεζίτῃ. κελευούσης δὲ τῆς συγγραφῆς ἐνθέσθαι
εἰς τὴν ναῦν τετρακισχιλίων φορτία ἄξια, πρᾶγμα ποιεῖ
πάντων δεινότατον· εὐθὺς γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ ἐπιδα-
νείζεται λάθρᾳ ἡμῶν παρὰ μὲν Θεοδώρου τοῦ Φοίνικος
τετρακισχιλίας πεντακοσίας δραχμάς, παρὰ δὲ τοῦ ναυ-
7 κλήρου Λάμπιδος χιλίας. δέον δ' αὐτὸν καταγοράσαι
φορτία Ἀθήνηθεν μνῶν ἑκατὸν καὶ δέκα καὶ πέντε, εἰ 909
ἔμελλε τοῖς δανεισταῖς πᾶσι ποιήσειν τὰ ἐν ταῖς συγ-
γραφαῖς γεγραμμένα, οὐ κατηγόρασεν ἀλλ' ἢ πεντα-
κισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν, σὺν τῷ ἐπισι-

τισμῷ· ὀφείλει δ' ἑβδομήκοντα μνᾶς καὶ πέντε. ἀρχὴ
μὲν οὖν αὕτη ἐγένετο τοῦ ἀδικήματος, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι· οὔτε γὰρ τὴν ὑποθήκην παρέσχετο οὔτε τὰ χρή-
ματ' ἐνέθετ' εἰς τὴν ναῦν, κελευούσης τῆς συγγραφῆς
ἐπάναγκες ἐντίθεσθαι. καί μοι λαβὲ τὴν συγγραφήν.

ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

Λαβὲ δὴ καὶ τὴν τῶν πεντηκοστολόγων ἀπογρα-
φὴν καὶ τὰς μαρτυρίας.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

8 Ἐλθὼν τοίνυν εἰς τὸν Βόσπορον, ἔχων ἐπιστολὰς
παρ' ἐμοῦ, ἃς ἔδωκ' αὐτῷ ἀπενεγκεῖν τῷ παιδὶ τῷ ἐμῷ
παραχειμάζοντι ἐκεῖ καὶ κοινωνῷ τινὶ, γράψας ἐν τῇ
ἐπιστολῇ τό τε ἀργύριον ὃ ἐδεδανείκειν καὶ τὴν ὑπο-
θήκην, καὶ προστάξας, ἐπειδὰν τάχιστ' ἐξαιρεθῇ τὰ
χρήματα, ἐξετάζειν καὶ παρακολουθεῖν, τὰς μὲν ἐπι-
στολὰς οὐκ ἀποδίδωσιν οὗτος ἃς ἔλαβε παρ' ἐμοῦ,
ἵνα μηδὲν εἰδείησαν ὧν ἔπραττεν οὗτος, καταλαβὼν
δ' ἐν τῷ Βοσπόρῳ μοχθηρὰ τὰ πράγματα διὰ τὸν συμ-
βάντα πόλεμον τῷ Παιρισάδῃ πρὸς τὸν Σκύθην καὶ
τῶν φορτίων ὧν ἦγε πολλὴν ἀπρασίαν, ἐν πάσῃ ἀπο-
ρίᾳ ἦν· καὶ γὰρ οἱ δανεισταὶ εἴχοντο αὐτοῦ οἱ τὰ ἑτε-
9 ρόπλοα δανείσαντες. ὥστε τοῦ ναυκλήρου κελεύοντος
αὐτὸν κατὰ τὴν συγγραφὴν ἐντίθεσθαι τὰ ἀγοράσματα
τῶν ἐμῶν χρημάτων, εἶπεν οὗτος ὁ νῦν φάσκων ἀπο-
δεδωκέναι τὸ χρυσίον ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο ἐνθέσθαι
εἰς τὴν ναῦν τὰ χρήματα· ἄπρατον γὰρ εἶναι τὸν ῥῶ- 910
πον. κἀκεῖνον μὲν ἐκέλευεν ἀνάγεσθαι, αὐτὸς δ', ἐπει-
δὰν διαθῆται τὰ φορτία, ἐφ' ἑτέρας νεὼς ἔφη ἐκπλεύ-
σεσθαι. καί μοι λέγε ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

10 Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὗτος

μὲν ἐν τῷ Βοσπόρῳ κατελέλειπτο, ὁ δὲ Λάμπις ἀναχθεὶς ἐναυάγησεν οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου· γεγεμισμένης γὰρ ἤδη τῆς νεὼς, ὡς ἀκούομεν, μᾶλλον τοῦ δέοντος, προσανέλαβεν ἐπὶ τὸ κατάστρωμα χιλίας βύρσας, ὅθεν καὶ ἡ διαφθορὰ τῇ νηὶ συνέβη. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπεσώθη ἐν τῷ λέμβῳ μετὰ τῶν ἄλλων παίδων τῶν Δίωνος, ἀπώλεσε δὲ πλέον ἢ τριάκοντα σώματα χωρὶς τῶν ἄλλων. πολλοῦ δὲ πένθους ἐν τῷ Βοσπόρῳ ὄντος, ὡς ἐπύθοντο τὴν διαφθορὰν τῆς νεὼς, ηὐδαιμόνιζον τὸν Φορμίωνα πάντες τουτονὶ ὅτι οὔτε συνανήχθη οὔτ᾽ ἐνέθετο εἰς τὴν ναῦν οὐδέν. συνέβαινε δὲ παρά τε τῶν ἄλλων καὶ παρὰ τούτου ὁ αὐτὸς λόγος. καί μοι ἀνάγνωθι ταύτας τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

11 Αὐτὸς μὲν τοίνυν ὁ Λάμπις, ᾧ φησιν ἀποδεδωκέναι τὸ χρυσίον (τούτῳ γὰρ προσέχετε τὸν νοῦν), προσελθόντος αὐτῷ ἐμοῦ, ἐπειδὴ τάχιστα κατέπλευσεν ἐκ τῆς ναυαγίας Ἀθήναζε, καὶ ἐρωτῶντος ὑπὲρ τούτων, ἔλεγεν ὅτι οὔτε τὰ χρήματα ἔνθοιτο εἰς τὴν ναῦν οὗτος κατὰ τὴν συγγραφὴν, οὔτε τὸ χρυσίον εἰληφὼς εἴη παρ᾽ αὐτοῦ ἐν Βοσπόρῳ τότε. καί μοι ἀνάγνωθι τὴν μαρτυρίαν τῶν παραγενομένων.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. 911

12 Ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπεδήμησε Φορμίων οὑτοσὶ σεσωσμένος ἐφ᾽ ἑτέρας νεὼς, προσῄειν αὐτῷ ἀπαιτῶν τὸ δάνειον. καὶ οὗτος κατὰ μὲν ἀρχὰς οὐδεπώποτ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶπε τὸν λόγον τοῦτον ὃν νυνὶ λέγει, ἀλλ᾽ ἀεὶ ὡμολόγει ἀποδώσειν· ἐπεὶ δ᾽ ἀνεκοινώσατο τοῖς νῦν παροῦσιν αὐτῷ καὶ συν-
13 δικοῦσιν, ἕτερος ἤδη ἦν καὶ οὐχ ὁ αὐτός. ὡς δ᾽ ᾐσθόμην αὐτὸν διακρουόμενόν με, προσέρχομαι τῷ Λάμ-

πιδι, λέγων ὅτι οὐδὲν ποιεῖ τῶν δικαίων Φορμίων οὐδ' ἀποδίδωσι τὸ δάνειον, καὶ ἅμα ἠρόμην αὐτὸν εἰ εἰδείη ὅπου ἐστὶν, ἵνα προσκαλεσαίμην αὐτόν. ὁ δ' ἀκολουθεῖν μ' ἐκέλευεν ἑαυτῷ, καὶ καταλαμβάνομεν πρὸς τοῖς μυροπωλίοις τουτονί· κἀγὼ κλητῆρας ἔχων προσεκα-
14 *λεσάμην αὐτόν. καὶ ὁ Λάμπις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρὼν προσκαλουμένῳ μοι οὐδαμοῦ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀπείληφε παρὰ τούτου τὸ χρυσίον, οὐδ' ὃ εἰκὸς ἦν εἶπε "Χρύσιππε, μαίνει· τί τοῦτον προσκαλεῖ; ἐμοὶ "γὰρ ἀποδέδωκε τὸ χρυσίον." ἀλλὰ μὴ ὅτι ὁ Λάμπις ἐφθέγξατο, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς οὗτος ἠξίωσεν εἰπεῖν, παρεστηκότος τοῦ Λάμπιδος, ᾧ νῦν φησιν ἀποδεδωκέναι*
15 *τὸ χρυσίον. καίτοι εἰκός γ' ἦν αὐτὸν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, "τί με προσκαλεῖ, ἄνθρωπε; ἀποδέδωκα "γὰρ τούτῳ τῷ παρεστηκότι τὸ χρυσίον" καὶ ἅμα ὁμολογοῦντα παρέχειν τὸν Λάμπιν· νῦν δ' οὐδέτερος αὐτῶν οὐδ' ὁτιοῦν εἶπεν ἐν τοιούτῳ καιρῷ. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὴν μαρτυρίαν τῶν κλητήρων.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 912

16 *Λαβὲ δή μοι καὶ τὸ ἔγκλημα ὃ ἔλαχον αὐτῷ πέρυσιν· ὅ ἐστιν οὐδενὸς ἔλαττον τεκμήριον ὅτι οὐδέπω τότ' ἔφησε Φορμίων ἀποδεδωκέναι τὸ χρυσίον Λάμπιδι.*

ΕΓΚΛΗΜΑ.

Τοῦτο τὸ ἔγκλημα ἔλαχον ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν σκοπῶν ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς ἀπαγγελίας τῆς Λάμπιδος, ὃς οὐκ ἔφασκεν οὔτε τὰ χρήματα ἐντεθεῖσθαι τοῦτον οὔτε τὸ χρυσίον ἀπειληφέναι· μὴ γὰρ οἴεσθέ με οὕτως ἀπόπληκτον εἶναι καὶ παντελῶς μαινόμενον ὥστε τοιοῦτο γράφειν ἔγκλημα ὁμολογοῦντος τοῦ Λάμπιδος ἀπειληφέναι τὸ χρυσίον, ὑφ' οὗ ἔμελλον ἐξελεγχθήσεσθαι

17 *Ἔτι δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνο σκέψασθε· αὐ-
τοὶ γὰρ οὗτοι παραγραφὴν διδόντες πέρυσιν, οὐκ ἐτόλ-
μησαν ἐν τῇ παραγραφῇ γράψαι ὡς ἀποδεδώκασι Λάμ-
πιδι τὸ χρυσίον. καί μοι λαβὲ ταύτην τὴν παραγραφήν.*

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ.

*Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐδαμοῦ γέ-
γραπται ἐν τῇ παραγραφῇ ὡς ἀποδέδωκε τὸ χρυσίον
Φορμίων Λάμπιδι, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ διαρρήδην γράψαν-
τος εἰς τὸ ἔγκλημα ὃ ἠκούσατ' ἀρτίως, ὅτι οὔτε τὰ
χρήματ' ἔνθοιτο εἰς τὴν ναῦν οὔτ' ἀπέδωκε τὸ χρυ-
σίον. τίνα οὖν ἄλλον χρὴ περιμένειν ὑμᾶς μάρτυρα,
ὅταν τηλικαύτην μαρτυρίαν παρ' αὐτῶν τούτων ἔχητε;*
18 *Μελλούσης δὲ τῆς δίκης εἰσιέναι εἰς τὸ δικαστή-
ριον ἐδέοντο ἡμῶν ἐπιτρέψαι τινί· καὶ ἡμεῖς ἐπετρέψα-
μεν Θεοδότῳ ἰσοτελεῖ κατὰ συνθήκας. καὶ ὁ Λάμπις
μετὰ ταῦτα νομίσας αὐτῷ ἀσφαλὲς ἤδη εἶναι πρὸς δι-
αιτητῇ μαρτυρεῖν ὅ τι βούλοιτο, μερισάμενος τὸ ἐμὸν* 913
χρυσίον μετὰ Φορμίωνος τουτουὶ ἐμαρτύρει τἀναντία
19 *οἷς πρότερον εἰρήκει. οὐ γὰρ ὅμοιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, εἰς τὰ ὑμέτερα πρόσωπα ἐμβλέποντα τὰ
ψευδῆ μαρτυρεῖν καὶ πρὸς διαιτητῇ· παρ' ὑμῖν μὲν
γὰρ καὶ ὀργὴ μεγάλη καὶ τιμωρία ὑπόκειται τοῖς τὰ
ψευδῆ μαρτυροῦσι, πρὸς δὲ τῷ διαιτητῇ ἀκινδύνως
καὶ ἀναισχύντως μαρτυροῦσιν ὅ τι ἂν βούλωνται.
ἀγανακτοῦντος δέ μου καὶ σχετλιάζοντος, ὦ ἄνδρες*
20 *Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῇ τόλμῃ τοῦ Λάμπιδος, καὶ παρεχομέ-
νου πρὸς τὸν διαιτητὴν τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν ἥνπερ
καὶ νῦν πρὸς ὑμᾶς παρέχομαι, τῶν ἐξ ἀρχῆς προσελ-
θόντων αὐτῷ μεθ' ἡμῶν, ὅτε οὔτε τὸ χρυσίον ἔφη
ἀπειληφέναι παρὰ τούτου οὔτε τὰ χρήματ' αὐτὸν ἐν-
θέσθαι εἰς τὴν ναῦν, οὕτως ὁ Λάμπις κατὰ κράτος ἐξε-*

λεγχόμενος τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν καὶ πονηρὸς ὢν ὡμολόγει μὲν εἰρηκέναι ταῦτα πρὸς τοῦτον, οὐ μέντοι γε ἐντὸς ὢν εἰπεῖν αὐτοῦ. καί μοι ἀνάγνωθι ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

21 *Ἀκούσας τοίνυν ἡμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Θεόδοτος πολλάκις, καὶ νομίσας τὸν Λάμπιν ψευδῆ μαρτυρεῖν, οὐκ ἀπέγνω τῆς δίκης, ἀλλ' ἐφῆκεν ἡμᾶς εἰς τὸ δικαστήριον· καταγνῶναι μὲν γὰρ οὐκ ἐβουλήθη διὰ τὸ οἰκείως ἔχειν Φορμίωνι τούτῳ, ὡς ἡμεῖς ὕστερον ἐπυθόμεθα, ἀπογνῶναι δὲ τῆς δίκης ὤκνει, ἵν'*
22 *αὐτὸς μὴ ἐπιορκήσειεν. ἐξ αὐτοῦ δὴ τοῦ πράγματος λογίσασθε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ὁπόθεν ἔμελλεν οὗτος ἀποδώσειν τὸ χρυσίον. ἐνθένδε μὲν γὰρ ἐξέπλει οὐκ ἐνθέμενος εἰς τὴν ναῦν τὰ χρήματα καὶ* 914
ὑποθήκην οὐκ ἔχων, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς χρήμασιν ἐπιδανεισάμενος· ἐν Βοσπόρῳ δ' ἀπρασίαν τῶν φορτίων κατέλαβε, καὶ τοὺς τὰ ἑτερόπλοα δανείσαντας μόλις
23 *ἀπήλλαξεν. καὶ οὗτος μὲν ἐδάνεισεν αὐτῷ δισχιλίας δραχμὰς ἀμφοτερόπλουν, ὥστ' ἀπολαβεῖν Ἀθήνησι δισχιλίας ἑξακοσίας δραχμάς· Φορμίων δέ φησιν ἀποδοῦναι Λάμπιδι ἐν Βοσπόρῳ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στατῆρας Κυζικηνοὺς (τούτῳ γὰρ προσέχετε τὸν νοῦν) δανεισάμενος ἐγγείων τόκων. ἦσαν δὲ ἔφεκτοι οἱ ἔγγειοι τόκοι, ὁ δὲ Κυζικηνὸς ἐδύνατο ἐκεῖ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ*
24 *δραχμὰς Ἀττικάς. δεῖ δὴ μαθεῖν ὑμᾶς ὅσα φησὶ χρήματ' ἀποδεδωκέναι. τῶν μὲν γὰρ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στατήρων γίγνονται τρισχίλιαι τριακόσιαι ἑξήκοντα, ὁ δὲ τόκος ὁ ἔγγειος ὁ ἔφεκτος τῶν τριάκοντα μνῶν καὶ τριῶν καὶ ἑξήκοντα, πεντακόσιαι δραχμαὶ καὶ ἑξήκοντα· τὸ δὲ σύμπαν κεφάλαιον γίγνεται τόσον καὶ τόσον.*
25 *ἔστιν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἢ γε-*

*νήσεταί ποτε, ὃς ἀντὶ δισχιλίων καὶ ἑξακοσίων δραχμῶν
τριάκοντα μνᾶς καὶ τριακοσίας καὶ ἑξήκοντα ἀποτί-
νειν προείλετ' ἄν, καὶ τόκον πεντακοσίας δραχμὰς
καὶ ἑξήκοντα δανεισάμενος, ἅς φησιν ἀποδεδωκέναι
Φορμίων Λάμπιδι, τρισχιλίας ἐνναποσίας εἴκοσιν; ἐξὸν
δ' αὐτῷ ἀμφοτερόπλουν Ἀθήνησιν ἀποδοῦναι τὸ ἀρ-
γύριον, ἐν Βοσπόρῳ ἀπέδωκε, τρισὶ καὶ δέκα μναῖς
26 πλέον; καὶ τοῖς μὲν τὰ ἑτερόπλοα δανείσασι μόλις τἀρ-
χαῖα ἀποδέδωκας, οἳ συνέπλευσάν σοι καὶ προσή-
δρευον· τούτῳ δὲ τῷ μὴ παρόντι οὐ μόνον τἀρχαῖα
καὶ τοὺς τόκους ἀπεδίδους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιτίμια τὰ ἐκ* 915
*τῆς συγγραφῆς ἀπέτινες, οὐδεμιᾶς σοι ἀνάγκης οὔσης;
27 κἀκείνους μὲν οὐκ ἐδεδίεις, οἷς αἱ συγγραφαὶ ἐν Βοσ-
πόρῳ τὴν πρᾶξιν ἐδίδοσαν τοῦ δανείου· τούτου δὲ
φῂς φροντίζειν, ὃν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἠδίκεις οὐκ ἐνθέ-
μενος τὰ χρήματ' εἰς τὴν ναῦν κατὰ τὴν συγγραφὴν
Ἀθήνηθεν; καὶ νῦν μὲν εἰς τὸ ἐμπόριον ἥκων, οὗ τὸ
συμβόλαιον ἐγένετο, οὐκ ὀκνεῖς ἀποστερεῖν τὸν δα-
νείσαντα· ἐν Βοσπόρῳ δὲ πλείω τῶν δικαίων φῂς ποι-
28 εῖν, οὗ δίκην οὐκ ἔμελλες δώσειν; καὶ οἱ μὲν ἄλλοι
πάντες οἱ τὰ ἑτερόπλοα δανειζόμενοι, ὅταν ἀπο-
στέλλωνται ἐκ τῶν ἐμπορίων, πολλοὺς παρίστανται,
ἐπιμαρτυρόμενοι ὅτι τὰ χρήματα ἤδη κινδυνεύεται τῷ
δανείσαντι· σὺ δ' ἑνὶ σκήπτει μάρτυρι αὐτῷ τῷ συνα-
δικοῦντι, καὶ οὔτε τὸν παῖδα τὸν ἡμέτερον παρέλαβες
ἐν Βοσπόρῳ ὄντα οὔτε τὸν κοινωνόν, οὐδὲ τὰς ἐπιστο-
λὰς ἀπέδωκας αὐτοῖς, ἃς ἡμεῖς ἐπεθήκαμεν, ἐν αἷς ἐγέ-
29 γραπτο παρακολουθεῖν σοι, οἷς ἂν πράττῃς; καίτοι, ὦ
ἄνδρες δικασταί, τί οὐκ ἂν πράξειεν ὁ τοιοῦτος, ὅστις
γράμματα λαβὼν μὴ ἀποδέδωκεν ὀρθῶς καὶ δικαίως;
ἢ πῶς οὐ φανερόν ἐστιν ὑμῖν τὸ τούτου κακούργημα
ἐξ αὐτῶν ὧν ἔπραττεν; καίτοι, ὦ γῆ καὶ θεοί, προσῆκέ*

γε τοσοῦτο χρυσίον ἀποδιδόντα, καὶ πλέον τοῦ δανείσματος, περιβόητον ποιεῖν ἐν τῷ ἐμπορίῳ, καὶ παρακαλεῖν πάντας ἀνθρώπους, πρῶτον δὲ τὸν παῖδα
30 τὸν τούτου καὶ τὸν κοινωνόν· ἴστε γὰρ δήπου πάντες ὅτι δανείζονται μὲν μετ᾽ ὀλίγων μαρτύρων, ὅταν δ᾽ ἀποδιδῶσι, πολλοὺς παρίστανται μάρτυρας, ἵν᾽ ἐπιεικεῖς δοκῶσιν εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια. σοὶ δ᾽ ἀποδι- 916
δόντι τό τε δάνειον καὶ τοὺς τόκους ἀμφοτέρους, ἑτεροπλόῳ τῷ ἀργυρίῳ κεχρημένῳ, καὶ προστιθέντι ἑτέρας τρεῖς καὶ δέκα μνᾶς, πῶς οὐχὶ πολλοὺς ἦν παραληπτέον μάρτυρας; καὶ εἰ τοῦτ᾽ ἔπραξας, οὐδ᾽ ἂν εἷς σοῦ μᾶλ-
31 λον τῶν πλεόντων ἐθαυμάζετο. σὺ δ᾽ ἀντὶ τοῦ πολλοὺς μάρτυρας τούτων ποιεῖσθαι πάντας ἀνθρώπους λανθάνειν ἐπειρῶ, ὥσπερ ἀδικῶν τι. καὶ εἰ μὲν ἐμοὶ τῷ δανείσαντι ἀπεδίδους, οὐδὲν ἔδει μαρτύρων· τὴν γὰρ συγγραφὴν ἀνελόμενος ἀπήλλαξο ἂν τοῦ συμβολαίου· νῦν δ᾽ οὐκ ἐμοὶ, ἀλλ᾽ ἑτέρῳ ὑπὲρ ἐμοῦ ἀποδιδοὺς, καὶ οὐκ Ἀθήνησιν, ἀλλ᾽ ἐν Βοσπόρῳ, καὶ τῆς συγγραφῆς σοι κειμένης Ἀθήνησι καὶ πρὸς ἐμὲ, καὶ ᾧ τὸ χρυσίον ἀπεδίδους ὄντος θνητοῦ καὶ πέλαγος τοσοῦτον μέλλοντος πλεῖν, μάρτυρα οὐδέν᾽ ἐποιήσω, οὔ-
32 τε δοῦλον οὔτ᾽ ἐλεύθερον. ἡ γὰρ συγγραφή με, φησὶ, τῷ ναυκλήρῳ ἐκέλευεν ἀποδοῦναι τὸ χρυσίον. μάρτυρας δέ τοι οὐκ ἐκώλυε παρακαλεῖν, οὐδὲ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδοῦναι. καὶ οἵδε μὲν πρὸς σὲ δύο συγγραφὰς ἐποιήσαντο ὑπὲρ τοῦ συμβολαίου, ὡς ἂν οἱ μάλιστ᾽ ἀπιστοῦντες· σὺ δὲ μόνος μόνῳ φῂς δοῦναι τῷ ναυκλήρῳ τὸ χρυσίον, εἰδὼς κατὰ σοῦ κειμένην Ἀθήνησι συγγραφὴν πρὸς τοῦτον.

33 Λέγει δ᾽ ὡς ἡ συγγραφὴ σωθείσης τῆς νεὼς αὐτὸν ἀποδοῦναι κελεύει τὰ χρήματα. καὶ γὰρ ἐνθέσθαι τἀγοράσματα εἰς τὴν ναῦν κελεύει σε, εἰ δὲ μὴ, πεντα-

*κισχιλίας δραχμὰς ἀποτίνειν. σὺ δὲ τοῦτο μὲν τῆς συγ-
γραφῆς οὐ λαμβάνεις, παραβεβηκὼς δ' εὐθὺς ἐξ ἀρ-
χῆς καὶ τὰ χρήματα οὐκ ἐνθέμενος ἀμφισβητεῖς πρὸς* 917
*ἓν ῥῆμα τῶν ἐν τῇ συγγραφῇ, καὶ τοῦτ' ἀνῃρηκὼς αὐ-
τός. ὁπότε γὰρ ἐν τῷ Βοσπόρῳ φῂς μὴ τὰ χρήματ' ἐν-
θέσθαι εἰς τὴν ναῦν, ἀλλὰ τὸ χρυσίον τῷ ναυκλήρῳ
ἀποδοῦναι, τί ἔτι περὶ τῆς νεὼς διαλέγει; οὐ γὰρ μετ-*
34 *έσχηκας τοῦ κινδύνου διὰ τὸ μηδὲν ἐνθέσθαι. καὶ τὸ
μὲν πρῶτον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥρμησεν ἐπὶ ταύτην
τὴν σκῆψιν, ὡς ἐντεθειμένος τὰ χρήματα εἰς τὴν ναῦν·
ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐκ πολλῶν ἔμελλεν ἐλεγχθήσεσθαι
ψευδόμενος, ἔκ τε τῆς ἀπογραφῆς τῆς ἐν Βοσπόρῳ
παρὰ τοῖς ἐλλιμενισταῖς καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ
ἐπιδημούντων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τηνικαῦτα με-
ταβαλλόμενος συνίσταται μετὰ τοῦ Λάμπιδος καὶ φη-*
35 *σὶν ἐκείνῳ τὸ χρυσίον ἀποδεδωκέναι, ἐφόδιον μὲν λα-
βὼν τὸ τὴν συγγραφὴν κελεύειν, οὐκ ἂν ἡγούμενος δ'
ἡμᾶς εὐπόρως ἐξελέγξαι ὅσα μόνοι πρὸς αὐτοὺς αὐ-
τοὶ πράξειαν. καὶ ὁ Λάμπις, ὅσα μὲν εἶπε πρὸς ἐμὲ
πρὶν ὑπὸ τούτου διαφθαρῆναι, οὐκ ἐντὸς ὢν αὑτοῦ
φησιν εἰπεῖν· ἐπειδὴ δὲ τὸ χρυσίον τοὐμὸν ἐμερίσατο,
τότ' ἐντὸς εἶναί φησιν αὑτοῦ καὶ πάντ' ἀκριβῶς μνη-
μονεύειν.*

36 *Εἰ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐμοῦ μόνου κατε-
φρόνει Λάμπις, οὐδὲν ἂν ἦν θαυμαστόν· νῦν δὲ πολ-
λῷ δεινότερα τούτου πέπρακται αὐτῷ πρὸς πάντας
ὑμᾶς. κήρυγμα γὰρ ποιησαμένου Παιρισάδου ἐν Βοσ-
πόρῳ, ἐάν τις βούληται Ἀθήναζε εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπό-
ριον σιτηγεῖν, ἀτελῆ τὸν σῖτον ἐξάγειν, ἐπιδημῶν ἐν
τῷ Βοσπόρῳ ὁ Λάμπις ἔλαβε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου
καὶ τὴν ἀτέλειαν ἐπὶ τῷ τῆς πόλεως ὀνόματι, γεμίσας
δὲ ναῦν μεγάλην σίτου ἐκόμισεν εἰς Ἄκανθον κἀκεῖ* 918

διέθετο προσκοινωνήσας τούτῳ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων
37 χρημάτων. καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἰκῶν μὲν Ἀθήνησιν, οὔσης δ' αὐτῷ γυναικὸς ἐνθάδε καὶ παίδων, τῶν δὲ νόμων τὰ ἔσχατα ἐπιτίμια προτεθεικότων, εἴ τις οἰκῶν Ἀθήνησιν ἄλλοσέ ποι σιτηγήσειεν ἢ εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπόριον, ἔτι δ' ἐν τοιούτῳ καιρῷ ἐν ᾧ ὑμῶν οἱ μὲν ἐν τῷ ἄστει οἰκοῦντες διεμετροῦντο τὰ ἄλφιτα ἐν τῷ ᾠδείῳ, οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ ἐν τῷ νεωρίῳ ἐλάμβανον κατ' ὀβολὸν τοὺς ἄρτους καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς στοᾶς, τὰ ἄλφιτα καθ' ἡμίεκτον μετρούμενοι καὶ καταπατούμενοι. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τήν τε μαρτυρίαν καὶ τὸν νόμον.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΝΟΜΟΣ.

38 Φορμίων τοίνυν τούτῳ χρώμενος κοινωνῷ καὶ μάρτυρι οἴεται δεῖν ἀποστερῆσαι τὰ χρήμαθ' ἡμᾶς, οἵ γε σιτηγοῦντες διατετελέκαμεν εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον, καὶ τριῶν ἤδη καιρῶν κατειληφότων τὴν πόλιν ἐν οἷς ὑμεῖς τοὺς χρησίμους τῷ δήμῳ ἐξητάζετε, οὐδενὸς τούτων ἀπολελείμμεθα, ἀλλ' ὅτε μὲν εἰς Θήβας Ἀλέξανδρος παρῄει, ἐπεδώκαμεν ὑμῖν τάλαντον ἀρ-
39 γυρίου, ὅτε δ' ὁ σῖτος ἐπετιμήθη πρότερον καὶ ἐγένετο ἑκκαίδεκα δραχμῶν, εἰσαγαγόντες πλείους ἢ μυρίους μεδίμνους πυρῶν διεμετρήσαμεν ὑμῖν τῆς καθεστηκυίας τιμῆς, πέντε δραχμῶν τὸν μέδιμνον· καὶ ταῦτα πάντες ἴστε ἐν τῷ πομπείῳ διαμετρούμενοι· πέρυσι δ' εἰς τὴν σιτωνίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ δήμου τάλαντον ὑμῖν ἐπεδώκαμεν ἐγώ τε καὶ ὁ ἀδελφός. καί μοι ἀνάγνωθι τούτων τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

40 Ἀλλὰ μὴν εἴ γε δεῖ καὶ τούτοις τεκμαίρεσθαι, οὐκ 919

εἰκὸς ἦν ἐπιδιδόναι μὲν ἡμᾶς τοσαῦτα χρήματα, ἵνα παρ᾽ ὑμῖν εὐδοξῶμεν, συκοφαντεῖν δὲ Φορμίωνα, ἵνα καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐπιείκειαν ἀποβάλωμεν. δικαίως ἂν οὖν βοηθήσαιτε ἡμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἐπέδειξα γὰρ ὑμῖν οὔτ᾽ ἐξ ἀρχῆς τὰ φορτία ἐνθέμενον τοῦτον εἰς τὴν ναῦν ἁπάντων ὧν ἐνδανείσατο Ἀθήνηθεν, τῶν τ᾽ ἐν Βοσπόρῳ πραθέντων τοὺς τὰ ἑτερόπλοα δανεί-
41 σαντας μόλις διαλύσαντα, ἔτι δ᾽ οὔτ᾽ εὐποροῦντα οὔθ᾽ οὕτως ὄντ᾽ ἀβέλτερον ὥστ᾽ ἀντὶ δισχιλίων καὶ ἑξακοσίων δραχμῶν τριάκοντα μνᾶς καὶ ἐννέα ἀποδοῦναι, πρός τε τούτοις, ὅτε ἀποδοῦναί φησι τὸ χρυσίον τῷ Λάμπιδι, οὔτε τὸν παῖδα παραλαβόντα τὸν ἐμὸν οὔτε τὸν κοινωνὸν ἐπιδημοῦντα ἐν Βοσπόρῳ. ἐμοὶ δὲ Λάμπις αὐτὸς μαρτυρῶν φαίνεται ὡς οὐκ ἀπεί-
42 ληφε τὸ χρυσίον, πρὶν ὑπὸ τούτου διαφθαρῆναι. καίτοι εἰ καθ᾽ ἓν ἕκαστον οὕτως ἐδείκνυε Φορμίων, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἂν ἄλλως ἄμεινον ἀπελογήσατο. ὑπὲρ δὲ τοῦ τὴν δίκην εἰσαγώγιμον εἶναι ὁ νόμος αὐτὸς διαμαρτύρεται, κελεύων τὰς δίκας εἶναι τὰς ἐμπορικὰς τῶν συμβολαίων τῶν Ἀθήνησι καὶ εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον, καὶ οὐ μόνον τῶν Ἀθήνησιν, ἀλλὰ καὶ ὅσ᾽ ἂν γένηται ἕνεκα τοῦ πλοῦ τοῦ Ἀθήναζε. λαβὲ δή μοι τοὺς νόμους.

ΝΟΜΟΙ.

43 Ὡς μὲν τοίνυν γέγονέ μοι τὸ συμβόλαιον πρὸς Φορμίων᾽ Ἀθήνησιν, οὐδ᾽ αὐτοὶ ἔξαρνοί εἰσι, παραγράφονται δὲ ὡς οὐκ εἰσαγώγιμον τὴν δίκην οὖσαν.
ἀλλ᾽ εἰς ποῖον δικαστήριον εἰσέλθωμεν, ὦ ἄνδρες δικα- 92
σταί, εἰ μὴ πρὸς ὑμᾶς, οὗπερ τὸ συμβόλαιον ἐποιησάμεθα; δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, εἰ μὲν ἕνεκα τοῦ πλοῦ τοῦ Ἀθήναζε ἠδικούμην, εἶναί μοι παρ᾽ ὑμῖν τὸ δίκαιον

λαβεῖν παρὰ Φορμίωνος, ἐπειδὴ δὲ τὸ συμβόλαιον ἐν
τῷ ὑμετέρῳ ἐμπορίῳ γέγονε, μὴ φάσκειν παρ᾽ ὑμῖν
44 τούτους ὑφέξειν τὴν δίκην. καὶ ὅτε μὲν Θεοδότῳ τὴν
δίαιταν ἐπετρέψαμεν, ὡμολόγησαν εἶναι καθ᾽ αὑτῶν
ἐμοὶ τὴν δίκην εἰσαγώγιμον· νυνὶ δὲ τοὐναντίον λέ-
γουσιν ὧν πρότερον αὐτοὶ συγκεχωρήκασιν, ὡς δέον
παρὰ μὲν τῷ Θεοδότῳ τῷ ἰσοτελεῖ ὑποσχεῖν αὑτοὺς
δίκην ἄνευ παραγραφῆς, ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ Ἀθηναίων
δικαστήριον εἰσερχόμεθα, μηκέτ᾽ εἰσαγώγιμον τὴν
45 δίκην εἶναι. ἐνθυμοῦμαι δ᾽ ἔγωγε τί ἄν ποτε εἰς
τὴν παραγραφὴν ἔγραψεν, εἰ ὁ Θεόδοτος ἀπέγνω τῆς
δίκης, ὅπου νῦν γνόντος τοῦ Θεοδότου ἀπιέναι ἡμᾶς
εἰς τὸ δικαστήριον οὔ φησι τὴν δίκην εἶναι εἰσαγώγι-
μον παρ᾽ ὑμῖν, πρὸς οὓς ἐκεῖνος ἔγνω ἀπιέναι. πάθοιμι
μέντἂν τὰ δεινότατα, εἰ οἱ μὲν νόμοι τῶν Ἀθήνησι
συμβολαίων κελεύουσι τὰς δίκας εἶναι πρὸς τοὺς θε-
σμοθέτας, ὑμεῖς δ᾽ ἀπογνοίητε τῆς δίκης ὀμωμοκότες
κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι.

46 Τοῦ μὲν οὖν δανεῖσαι ἡμᾶς τὰ χρήματα αἵ τε συν-
θῆκαι καὶ αὐτὸς οὗτός ἐστι μάρτυς· τοῦ δ᾽ ἀποδεδω-
κέναι οὐδείς ἐστι μάρτυς ἔξω τοῦ Λάμπιδος τοῦ συνα-
δικοῦντος. καὶ οὗτος μὲν εἰς ἐκεῖνον μόνον ἀναφέρει
τὴν ἀπόδοσιν, ἐγὼ δ᾽ εἴς τε τὸν Λάμπιν αὐτὸν καὶ τοὺς
ἀκούσαντας αὐτοῦ ὅτι οὐκ ἔφη ἀπειληφέναι τὸ χρυ-
σίον. τούτῳ μὲν οὖν τοὺς ἐμοὺς μάρτυρας ἔξεστι κρί-
νειν, εἰ μή φησι τἀληθῆ μαρτυρεῖν αὐτούς· ἐγὼ δ᾽
οὐκ ἔχω τί χρήσωμαι τοῖς τούτου μάρτυσιν, οἵ φασιν 921
εἰδέναι τὸν Λάμπιν μαρτυροῦντα ἀπειληφέναι τὸ χρυ-
σίον. εἰ μὲν γὰρ ἡ μαρτυρία ἡ τοῦ Λάμπιδος κατεβάλ-
λετο ἐνταῦθ᾽, ἴσως ἂν ἔφασαν οὗτοι δίκαιον εἶναι ἐπι-
σκήπτεσθαί μ᾽ ἐκείνῳ· νῦν δ᾽ οὔτε τὴν μαρτυρίαν ταύ-
την ἔχω, οὑτοσί τε οἴεται δεῖν ἀθῷος εἶναι οὐδὲν βέ-

βαιον ἐνέχυρον καταλιπὼν ὧν πείθει ὑμᾶς ψηφίζε-
47 σθαι. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη ἄτοπον, εἰ αὐτοῦ Φορμίωνος
ὁμολογοῦντος δανείσασθαι, φάσκοντος δ' ἀποδεδω-
κέναι, τὸ μὲν ὁμολογούμενον ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἄκυ-
ρον ποιήσετε, τὸ δ' ἀμφισβητούμενον κύριον ψηφιεῖ-
σθε; καὶ ὁ μὲν Λάμπις, ᾧ οὗτος σκήπτεται μάρτυρι,
ἔξαρνος γενόμενος τὸ ἐξ ἀρχῆς ὡς οὐκ ἀπείληφε τὸ
χρυσίον, νῦν τὰ ἐναντία μαρτυρεῖ· ὑμεῖς δὲ γνόντες
ὡς οὐκ ἀπείληφ' ἐκεῖνος, οὐκ ἐστὲ μάρτυρες τοῦ πρά-
48 γματος; καὶ ὅσα μὲν εἶπε μετὰ τῆς ἀληθείας, μὴ χρῆ-
σθε τεκμηρίῳ, ἃ δ' ἐψεύσατο τὸ ὕστερον, ἐπειδὴ διε-
φθάρη, πιστότερα ταῦθ' ὑπολάβοιτε εἶναι; καὶ μήν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολὺ δικαιότερόν ἐστι τοῖς ἐξ ἀρ-
χῆς ῥηθεῖσι τεκμαίρεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς ὕστερον τε-
κταινομένοις. τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἐκ παρασκευῆς, ἀλλ' ἐκ
τῆς ἀληθείας ἔλεγε, τὰ δ' ὕστερον ψευδόμενος καὶ
49 πρὸς τὸ συμφέρον αὑτῷ. ἀναμνήσθητε δ', ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Λάμπις ἔξαρνος ἐγένετο
ὡς οὐκ εἴη εἰρηκὼς ὅτι οὐκ ἀπείληφε τὸ χρυσίον, ἀλλ'
εἰπεῖν μὲν ὡμολόγει, οὐ μέντοι γ' ἐντὸς ὢν αὑτοῦ εἰ-
πεῖν. οὐκ οὖν ἄτοπον, εἰ τῆς ἐκείνου μαρτυρίας τὸ μὲν
πρὸς τοῦ ἀποστεροῦντος πιστῶς ἀκούσεσθε, τὸ δ' ὑπὲρ 922
50 τῶν ἀποστερουμένων ἄπιστον ἔσται παρ' ὑμῖν; μηδα-
μῶς, ὦ ἄνδρες δικασταί. ὑμεῖς γάρ ἐστε οἱ αὐτοὶ οἱ
τὸν ἐπιδεδανεισμένον ἐκ τοῦ ἐμπορίου πολλὰ χρήμα-
τα καὶ τοῖς δανεισταῖς οὐ παρασχόντα τὰς ὑποθήκας
θανάτῳ ζημιώσαντες εἰσαγγελθέντα ἐν τῷ δήμῳ, καὶ
ταῦτα πολίτην ὑμέτερον ὄντα καὶ πατρὸς ἐστρατηγη-
51 κότος. ἡγεῖσθε γὰρ τοὺς τοιούτους οὐ μόνον τοὺς ἐν-
τυγχάνοντας ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ κοινῇ βλάπτειν τὸ ἐμ-
πόριον ὑμῶν, εἰκότως. αἱ γὰρ εὐπορίαι τοῖς ἐργαζο-
μένοις οὐκ ἀπὸ τῶν δανειζομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν δα-

νειζόντων εἰσὶ, καὶ οὔτε ναῦν οὔτε ναύκληρον οὔτ' ἐπιβάτην ἔστ' ἀναχθῆναι, τὸ τῶν δανειζόντων μέ-
52 ρος ἂν ἀφαιρῆτε. ἐν μὲν οὖν τοῖς νόμοις πολλαὶ καὶ καλαὶ βοήθειαί εἰσιν αὐτοῖς· ὑμᾶς δὲ δεῖ συνεπανορθοῦντας φαίνεσθαι καὶ μὴ συγχωροῦντας τοῖς πονηροῖς, ἵν' ὑμῖν ὡς πλείστη ὠφέλεια παρὰ τὸ ἐμπόριον ᾖ. ἔσται δ', ἐὰν διαφυλάττητε τοὺς τὰ ἑαυτῶν προϊεμένους, καὶ μὴ ἐπιτρέπητε ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τῶν τοιούτων θηρίων.

Ἐγὼ μὲν οὖν ὅσαπερ οἷός τ' ἦν εἴρηκα· καλῶ δὲ καὶ ἄλλον τινὰ τῶν φίλων, ἐὰν κελεύητε.

XXXV.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΚΡΙΤΟΥ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

*Ἀνδροκλῆς δανείσας χρήματα Ἀρτέμωνι Φασηλίτῃ τὸ γένος, ἐμπόρῳ, τελευτήσαντος ἐκείνου πρὶν ἀποδοῦναι τὸ ἀρ-
γύριον, εἰσπράττει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λάκριτον τὸν σοφι- 923
στὴν, δύο προβαλλόμενος δίκαια, ὅτι τε παρόντος Λακρίτου καὶ ἀναδεξαμένου τὸ ἀργύριον ἐδάνεισε τῷ Ἀρτέμωνι, καὶ ὅτι κληρονόμος ἐστὶ τῶν Ἀρτέμωνος Λάκριτος. ὁ δὲ τῆς μὲν κληρονομίας ἀφίστασθαί φησι, παραγράφεται δὲ τὴν δίκην, λέγων μηδὲν ἑαυτῷ πρὸς Ἀνδροκλέα συμβόλαιον εἶναι μηδὲ συγγραφὴν μηδεμίαν. πάντως δὲ καὶ τὸ ἀναδεδέχθαι ἔξαρνος γίνεται· οὐδὲ γὰρ ἂν τοῦτο ὁμολογῶν ἠγνωμόνει πρὸς τὴν ἔκτισιν.*

Οὐκ ὀρθῶς δέ τινες ἐνόμισαν τὸν λόγον μὴ γνήσιον εἶναι, ἀμυδροῖς ἀπατηθέντες τεκμηρίοις. τὸ μὲν γὰρ τῆς φράσεως ἀνειμένον οὐκ ἀπρεπὲς ἰδιωτικοῖς ἀγῶσι, τὸν δὲ Δία τὸν ἄνακτα κατὰ τὴν τοῦ προσώπου τοῦ ὑποκειμένου συν-

ἤθειαν δῆλός ἐστιν ὠνομακὼς, πρὸς δὲ τὴν παραγραφὴν ἀσθενέστερον ἀπήντηκε διὰ τὸ πρᾶγμα τὸ πονηρόν.

---

*Οὐδὲν καινὸν διαπράττονται οἱ Φασηλῖται, ὦ ἄν-
δρες δικασταὶ, ἀλλ' ἅπερ εἰώθασιν. οὗτοι γὰρ δεινό-
τατοι μέν εἰσι δανείσασθαι χρήματ' ἐν τῷ ἐμπορίῳ,
ἐπειδὰν δὲ λάβωσι καὶ συγγραφὴν συγγράψωνται ναυ-
τικὴν, εὐθὺς ἐπελάθοντο καὶ τῶν συγγραφῶν καὶ τῶν
2 νόμων καὶ ὅτι δεῖ ἀποδοῦναι αὐτοὺς ἃ ἔλαβον, καὶ
οἴονται, ἐὰν ἀποδῶσιν, ὥσπερ τῶν ἰδίων τι τῶν ἑαυ- 924
τῶν ἀπολωλεκέναι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀποδοῦναι σοφίσμα-
τα εὑρίσκουσι καὶ παραγραφὰς καὶ προφάσεις, καὶ εἰσὶ
πονηρότατοι ἀνθρώπων καὶ ἀδικώτατοι. τεκμήριον
δὲ τούτου· πολλῶν γὰρ ἀφικνουμένων εἰς τὸ ὑμέτε-
ρον ἐμπόριον καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, πλείους
δίκαι εἰσὶν ἑκάστοτε αὐτῶν τῶν Φασηλιτῶν ἢ τῶν ἄλ-
3 λων ἁπάντων. οὗτοι μὲν οὖν τοιοῦτοί εἰσιν. ἐγὼ δ',
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, χρήματα δανείσας Ἀρτέμωνι τῷ
τούτου ἀδελφῷ κατὰ τοὺς ἐμπορικοὺς νόμους, εἰς τὸν
Πόντον καὶ πάλιν Ἀθήναζε, τελευτήσαντος ἐκείνου
πρὶν ἀποδοῦναί μοι τὰ χρήματα, Λακρίτῳ τούτῳ εἴλη-
χα τὴν δίκην ταύτην κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους τού-
4 τους καθ' οὕσπερ τὸ συμβόλαιον ἐποιησάμην, ἀδελ-
φῷ ὄντι τούτῳ ἐκείνου καὶ ἔχοντι ἅπαντα τὰ Ἀρτέμω-
νος, καὶ ὅσ' ἐνθάδε κατέλιπε καὶ ὅσα ἦν αὐτῷ ἐν τῇ
Φασήλιδι, καὶ κληρονόμῳ ὄντι τῶν ἐκείνου ἁπάντων,
καὶ οὐκ ἂν ἔχοντος τούτου δεῖξαι νόμον ὅστις αὐτῷ
δίδωσιν ἐξουσίαν ἔχειν μὲν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διῳ-
κηκέναι ὅπως ἐδόκει αὐτῷ, μὴ ἀποδοῦναι δὲ τἀλλό-
τρια χρήματα, ἀλλὰ λέγειν νῦν ὅτι οὐκ ἔστι κληρονό-
5 μος, ἀλλ' ἀφίσταται τῶν ἐκείνου. ἡ μὲν τουτουὶ Λα-*

κρίτου πονηρία τοιαύτη ἐστίν· ἐγὼ δ' ὑμῶν δέομαι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εὐνοϊκῶς ἀκοῦσαί μου περὶ τοῦ πράγματος τουτουί· κἂν ἐξελέγξω αὐτὸν ἀδικοῦντα ἡμᾶς τε τοὺς δανείσαντας καὶ ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον, βοηθεῖτε ἡμῖν τὰ δίκαια.

6 Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, αὐτὸς μὲν οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐγνώριζον τοὺς ἀνθρώπους τούτους· Θρασυμήδης δ' ὁ Διοφάντου υἱὸς, ἐκείνου τοῦ Σφηττίου, 925
καὶ Μελάνωπος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπιτήδειοί μοί εἰσι, καὶ χρώμεθ' ἀλλήλοις ὡς οἷόν τε μάλιστα. οὗτοι προσῆλθόν μοι μετὰ Λακρίτου τουτουὶ, ὁπόθεν δήποτε
7 ἐγνωρισμένοι τούτῳ (οὐ γὰρ οἶδα), καὶ ἐδέοντό μου δανεῖσαι χρήματ' εἰς τὸν Πόντον Ἀρτέμωνι τῷ τούτου ἀδελφῷ καὶ Ἀπολλοδώρῳ, ὅπως ἂν ἐνεργοὶ ὦσιν, οὐδὲν εἰδὼς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐδ' ὁ Θρασυμήδης τὴν τούτων πονηρίαν, ἀλλ' οἰόμενος εἶναι ἐπιεικεῖς ἀνθρώπους καὶ οἷοίπερ προσεποιοῦντο καὶ ἔφασαν εἶναι, καὶ ἡγούμενος ποιήσειν αὐτοὺς πάντα ὅσαπερ ὑπι-
8 σχνεῖτο καὶ ἀνεδέχετο Λάκριτος οὑτοσί. πλεῖστον δ' ἄρ' ἦν ἐψευσμένος, καὶ οὐδὲν ᾔδει οἵοις θηρίοις ἐπλησίαζε τοῖς ἀνθρώποις τούτοις. κἀγὼ πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θρασυμήδους καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ Λακρίτου τουτουὶ ἀναδεχομένου μοι πάντ' ἔσεσθαι τὰ δίκαια παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν αὑτοῦ, ἐδάνεισα μετὰ ξένου τινὸς ἡμετέρου Καρυστίου τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου.
9 βούλομαι οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῆς συγγραφῆς ἀκοῦσαι ὑμᾶς πρῶτον, καθ' ἣν ἐδανείσαμεν τὰ χρήματα, καὶ τῶν μαρτύρων τῶν παραγενομένων τῷ δανείσματι· ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων ἐπιδείξομεν, οἷα ἐτοιχωρύχησαν οὗτοι περὶ τὸ δάνειον. λέγε τὴν συγγραφὴν, εἶτα τὰς μαρτυρίας.

ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

10 [Ἐδάνεισαν Ἀνδροκλῆς Σφήττιος καὶ Ναυσικράτης
Καρύστιος Ἀρτέμωνι καὶ Ἀπολλοδώρῳ Φασηλίταις δρα-
χμὰς ἀργυρίου τρισχιλίας Ἀθήνηθεν εἰς Μένδην ἢ Σκιώ- 926
νην, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Βόσπορον, ἐὰν δὲ βούλωνται, τῆς
ἐπ' ἀριστερὰ μέχρι Βορυσθένους καὶ πάλιν Ἀθήναζε, ἐπὶ
διακοσίαις εἴκοσι πέντε τὰς χιλίας, ἐὰν δὲ μετ' Ἀρκτοῦρον
ἐκπλεύσωσιν ἐκ τοῦ Πόντου ἐφ' Ἱερὸν, ἐπὶ τριακοσίαις
τὰς χιλίας, ἐπὶ οἴνου κεραμίοις Μενδαίοις τρισχιλίοις, ὃς
πλεύσεται ἐκ Μένδης ἢ Σκιώνης ἐν τῇ εἰκοσόρῳ, ἣν
11 Ὑβλήσιος ναυκληρεῖ. ὑποτιθέασι δὲ ταῦτα, οὐκ ὀφείλον-
τες ἐπὶ τούτοις ἄλλῳ οὐδενὶ οὐδὲν ἀργύριον, οὐδ' ἐπιδα-
νείσονται. καὶ ἀπάξουσι τὰ χρήματα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου ἀν-
τιφορτισθέντα Ἀθήναζε πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ ἅπαντα.
σωθέντων δὲ τῶν χρημάτων Ἀθήναζε ἀποδώσουσιν οἱ
δανεισάμενοι τοῖς δανείσασι τὸ γιγνόμενον ἀργύριον κα-
τὰ τὴν συγγραφὴν ἡμερῶν εἴκοσιν, ἀφ' ἧς ἂν ἔλθωσιν
Ἀθήναζε, ἐντελὲς πλὴν ἐκβολῆς, ἣν ἂν οἱ σύμπλοι ψηφι-
σάμενοι κοινῇ ἐκβάλωνται, καὶ ἄν τι πολεμίοις ἀποτίσω-
σιν· τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἐντελές. καὶ παρέξουσι τοῖς
δανείσασι τὴν ὑποθήκην ἀνέπαφον κρατεῖν, ἕως ἂν ἀπο-
12 δῶσι τὸ γιγνόμενον ἀργύριον κατὰ τὴν συγγραφήν. ἐὰν
δὲ μὴ ἀποδῶσιν ἐν τῷ συγκειμένῳ χρόνῳ, τὰ ὑποκείμενα
τοῖς δανείσασιν ἐξέστω ὑποθεῖναι καὶ ἀποδόσθαι τῆς
ὑπαρχούσης τιμῆς· καὶ ἐάν τι ἐλλείπῃ τοῦ ἀργυρίου, ὃ δεῖ
γενέσθαι τοῖς δανείσασι κατὰ τὴν συγγραφὴν, κατὰ Ἀρτέ-
μωνος καὶ Ἀπολλοδώρου ἔστω ἡ πρᾶξις τοῖς δανείσασι καὶ
ἐκ τῶν τούτων ἁπάντων, καὶ ἐγγείων καὶ ναυτικῶν, παν-
ταχοῦ ὅπου ἂν ὦσι, καθάπερ δίκην ὠφληκότων καὶ ὑπερ- 927
ημέρων ὄντων, καὶ ἑνὶ ἑκατέρῳ τῶν δανεισάντων καὶ
13 ἀμφοτέροις. ἐὰν δὲ μὴ εἰσβάλωσι, μείναντες ἐπὶ κυνὶ ἡμέ-
ρας δέκα ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐξελόμενοι ὅπου ἂν μὴ σῦλαι
ὦσιν Ἀθηναίοις, καὶ ἐντεῦθεν καταπλεύσαντες Ἀθήναζε
τοὺς τόκους ἀποδόντων τοὺς πέρυσι γραφέντας εἰς τὴν
συγγραφήν. ἐὰν δέ τι ἡ ναῦς πάθῃ ἀνήκεστον ἐν ᾗ ἂν
πλέῃ τὰ χρήματα, σωτηρία ἔστω τῶν ὑποκειμένων· τὰ
δὲ περιγενόμενα κοινὰ ἔστω τοῖς δανείσασιν. κυριώ-

τερον δὲ περὶ τούτων ἄλλο μηδὲν εἶναι τῆς συγγραφῆς.

Μάρτυρες Φορμίων Πειραιεύς, Κηφισόδωρος Βοιώτιος, Ἡλιόδωρος Πιτθεύς.]

14 Λέγε δὴ καὶ τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

[Ἀρχενομίδης Ἀρχεδάμαντος Ἀναγυράσιος μαρτυρεῖ συνθήκας παρ' ἑαυτῷ καταθέσθαι Ἀνδροκλέα Σφήττιον, Ναυσικράτην Καρύστιον, Ἀρτέμωνα, Ἀπολλόδωρον Φασηλίτας, καὶ εἶναι παρ' ἑαυτῷ ἔτι κειμένην τὴν συγγραφήν.]

Λέγε δὴ καὶ τὴν τῶν παραγενομένων μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

[Θεόδοτος ἰσοτελής, Χαρῖνος Ἐπιχάρους Λευκονοεύς, Φορμίων Κηφισοφῶντος Πειραιεύς, Κηφισόδωρος Βοιώτιος, Ἡλιόδωρος Πιτθεὺς μαρτυροῦσι παρεῖναι, ὅτ' ἐδάνεισεν Ἀνδροκλῆς Ἀπολλοδώρῳ καὶ Ἀρτέμωνι ἀργυρίου τρισχιλίας δραχμάς, καὶ εἰδέναι τὴν συγγραφὴν καταθεμένους παρὰ Ἀρχενομίδῃ Ἀναγυρασίῳ.]

15 Κατὰ τὴν συγγραφὴν ταύτην, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐδάνεισα τὰ χρήματα Ἀρτέμωνι τῷ τούτου ἀδελφῷ, κελεύοντος τούτου καὶ ἀναδεχομένου ἅπαντ' ἔσεσθαί 928
μοι τὰ δίκαια κατὰ τὴν συγγραφήν, καθ' ἣν ἐδάνεισα τούτου αὐτοῦ γράφοντος καὶ συσσημηναμένου, ἐπειδὴ ἐγράφη. οἱ μὲν γὰρ ἀδελφοὶ οἱ τούτου ἔτι νεώτεροι ἦσαν καὶ μειράκια παντάπασιν, οὑτοσὶ δὲ Λάκριτος
16 Φασηλίτης, μέγα πρᾶγμα, Ἰσοκράτους μαθητής· οὗτος ἦν ὁ πάντα διοικῶν, καὶ ἑαυτῷ με τὸν νοῦν προσέχειν ἐκέλευεν· αὐτὸς γὰρ ἔφη ποιήσειν μοι τὰ δίκαια ἅπαντα καὶ ἐπιδημήσειν Ἀθήνησι, τὸν δ' ἀδελφὸν ἑαυτοῦ Ἀρτέμωνα πλεύσεσθαι ἐπὶ τοῖς χρήμασι. καὶ

*τότε μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτ' ἐβούλετο τὰ χρήματα
λαβεῖν παρ' ἡμῶν, καὶ ἀδελφὸς ἔφη εἶναι καὶ κοινωνὸς
τοῦ Ἀρτέμωνος, καὶ λόγους θαυμασίως ὡς πιθανοὺς
17 ἔλεγεν· ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τοῦ ἀρ-
γυρίου, τοῦτο μὲν διενείμαντο καὶ ἐχρῶντο ὅ τι ἐδόκει
τούτοις, κατὰ δὲ τὴν συγγραφὴν τὴν ναυτικὴν, καθ'
ἣν ἔλαβον τὰ χρήματα, οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἔπραττ-
τον, ὡς αὐτὸ τὸ ἔργον ἐδήλωσεν. οὑτοσὶ δὲ Λάκριτος
ἁπάντων ἦν τούτων ὁ ἐξηγητής. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν
γεγραμμένων ἐν τῇ συγγραφῇ ἐπιδείξω τούτους οὐδ'
ὁτιοῦν πεποιηκότας ὑγιές.*

18 *Πρῶτον μὲν γὰρ γέγραπται ὅτι ἐπ' οἴνου κεραμί-
οις τρισχιλίοις ἐδανείζοντο παρ' ἡμῶν τὰς τριάκοντα
μνᾶς, ὡς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ὑποθήκης ἑτέρων τριά-
κοντα μνῶν, ὥστ' εἰς τάλαντον ἀργυρίου τὴν τιμὴν
εἶναι τοῦ οἴνου καθισταμένην, σὺν τοῖς ἀναλώμασιν,
ὅσα ἔδει ἀναλίσκεσθαι εἰς τὴν κατασκευὴν τὴν περὶ
τὸν οἶνον· τὰ δὲ τρισχίλια κεράμια ἄγεσθαι ταῦτα εἰς* 929
*τὸν Πόντον ἐν τῇ εἰκοσόρῳ, ἣν Ὑβλήσιος ἐναυκλήρει.
19 γέγραπται μὲν ταῦτα ἐν τῇ συγγραφῇ, ὦ ἄνδρες δι-
κασταὶ, ἧς ὑμεῖς ἀκηκόατε· οὗτοι δ' ἀντὶ τῶν τρισχι-
λίων κεραμίων οὐδὲ πεντακόσια κεράμια εἰς τὸ πλοῖον
ἐνέθεντο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἠγοράσθαι αὐτοῖς τὸν οἶνον,
ὅσον προσῆκε, τοῖς χρήμασιν ἐχρῶντο ὅ τι ἐδόκει τού-
τοις, τὰ δὲ κεράμια τὰ τρισχίλια οὐδ' ἐμέλλησαν οὐδὲ
διενοήθησαν ἐνθέσθαι εἰς τὸ πλοῖον κατὰ τὴν συγγρα-
φήν. ὅτι δ' ἀληθῆ ταῦτα λέγω, λαβὲ τὴν μαρτυρίαν
τῶν συμπλεόντων ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ τούτοις.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

20 [*Ἐρασικλῆς μαρτυρεῖ κυβερνᾶν τὴν ναῦν ἣν Ὑβλήσιος
ἐναυκλήρει, καὶ εἰδέναι Ἀπολλόδωρον ἀγόμενον ἐν τῷ*

πλοίῳ οἴνου Μενδαίου κεράμια τετρακόσια πεντήκοντα, καὶ οὐ πλείω· ἄλλο δὲ μηδὲν ἀγώγιμον ἄγεσθαι ἐν τῷ πλοίῳ Ἀπολλόδωρον εἰς τὸν Πόντον.

Ἱππίας Ἀθηνίππου Ἁλικαρνασσεὺς μαρτυρεῖ συμπλεῖν ἐν τῇ Ὑβλησίου νηὶ διοπεύων τὴν ναῦν, καὶ εἰδέναι Ἀπολλόδωρον τὸν Φασηλίτην ἀγόμενον ἐν τῷ πλοίῳ ἐκ Μένδης εἰς τὸν Πόντον οἴνου Μενδαίου κεράμια τετρακόσια πεντήκοντα, ἄλλο δὲ μηδὲν φορτίον.

Πρὸς τοῖσδ' ἐξεμαρτύρησεν Ἀρχιάδης Μνησωνίδου Ἀχαρνεὺς, Σώστρατος Φιλίππου Ἱστιαιόθεν, Εὐμάριχος Εὐβοίου Ἱστιαιόθεν, Φιλτιάδης Κτησίου Ξυπεταιὼν, Διονύσιος Δημοκρατίδου Χολλείδης.]

21 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πλήθους τοῦ οἴνου, ὅσον ἔδει αὐτοὺς ἐνθέσθαι εἰς τὸ πλοῖον, ταῦτα διεπράξαντο, καὶ ἤρξαντο εὐθὺς ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ πρώτου γεγραμ- 930
μένου παραβαίνειν καὶ μὴ ποιεῖν τὰ γεγραμμένα. μετὰ δὲ ταῦτ' ἔστιν ἐν τῇ συγγραφῇ ὅτι ὑποτιθέασι ταῦτ' ἐλεύθερα καὶ οὐδενὶ οὐδὲν ὀφείλοντες, καὶ ὅτι οὐδ'
22 ἐπιδανείσονται ἐπὶ τούτοις παρ' οὐδενός. ταῦτα διαρρήδην γέγραπται, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὗτοι δὲ τί ἐποίησαν; ἀμελήσαντες τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ συγγραφῇ δανείζονται παρά τινος νεανίσκου, ἐξαπατήσαντες ὡς οὐδενὶ οὐδὲν ὀφείλοντες· καὶ ἡμᾶς τε παρεκρούσαντο καὶ ἔλαθον δανεισάμενοι ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις, ἐκεῖνόν τε τὸν νεανίσκον τὸν δανείσαντα ἐξηπάτησαν ὡς ἐπ' ἐλευθέροις τοῖς χρήμασι δανειζόμενοι· τοιαῦτα τούτων ἐστὶ τὰ κακουργήματα. ταῦτα δὲ πάντ' ἐστὶ τὰ σοφίσματα Λακρίτου τουτουί. ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω καὶ ἐπεδανείσαντο χρήματα παρὰ τὴν συγγραφὴν, μαρτυρίαν ἀναγνώσεται ὑμῖν αὐτοῦ τοῦ ἐπιδανείσαντος.
23 λέγε τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

[Ἄρατος Ἁλικαρνασσεὺς μαρτυρεῖ δανεῖσαι Ἀπολλο-

δώρῳ ἕνδεκα μνᾶς ἀργυρίου ἐπὶ τῇ ἐμπορίᾳ, ἣν ἦγεν ἐν τῇ Ὑβλησίου νηὶ εἰς τὸν Πόντον, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἀνταγορασθεῖσι, καὶ μὴ εἰδέναι αὐτὸν δεδανεισμένον παρὰ Ἀνδροκλέους ἀργύριον· οὐ γὰρ ἂν δανεῖσαι αὐτὸς Ἀπολλοδώρῳ τὸ ἀργύριον.]

24 *Αἱ μὲν πανουργίαι τοιαῦται τῶν ἀνθρώπων τούτων εἰσίν. γέγραπται δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ συγγραφῇ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπειδὰν ἀποδῶνται ἐν τῷ Πόντῳ ἃ ἦγον, πάλιν ἀνταγοράζειν χρήματα καὶ ἀντιφορτίζειν* 931
καὶ ἀπάγειν Ἀθήναζε τὰ ἀντιφορτισθέντα, καὶ ἐπειδὰν ἀφίκωνται Ἀθήναζε, ἀποδοῦναι εἴκοσιν ἡμερῶν τὸ ἀργύριον ἡμῖν δόκιμον· ἕως δ' ἂν ἀποδῶσι, κρατεῖν τῶν χρημάτων ἡμᾶς, καὶ ἀνέπαφα ταῦτα παρέχειν
25 *τούτους, ἕως ἂν ἀπολάβωμεν. γέγραπται μὲν γὰρ ταῦτα οὑτωσὶ ἀκριβῶς ἐν τῇ συγγραφῇ· οὗτοι δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνταῦθα καὶ ἐπεδείξαντο μάλιστα τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀναίδειαν τὴν ἑαυτῶν, καὶ ὅτι οὐδὲ μικρὸν προσεῖχον τοῖς γράμμασι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῇ συγγραφῇ, ἀλλ' ἡγοῦντο εἶναι τὴν συγγραφὴν ἄλλως ὕθλον καὶ φλυαρίαν. οὔτε γὰρ ἀντηγόρασαν οὐδὲν ἐν τῷ Πόντῳ οὔτε ἀντεφορτίσαντο ὥστε ἄγειν Ἀθήναζε· ἡμεῖς τε οἱ δανείσαντες τὰ χρήματα ἡκόντων αὐτῶν τούτων ἐκ τοῦ Πόντου οὐκ εἴχομεν ὅτου ἐπιλαβοίμεθα οὐδ' ὅτου κρατοῖμεν, ἕως κομισαίμεθα τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν· οὐδ' ὁτιοῦν γὰρ εἰσήγαγον εἰς τὸν λιμένα τὸν*
26 *ὑμέτερον οὗτοι. ἀλλὰ πεπόνθαμεν καινότατον, ὦ ἄνδρες δικασταί· ἐν γὰρ τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ αὐτῶν, οὐδὲν ἀδικοῦντες οὐδὲ δίκην οὐδεμίαν ὠφληκότες τούτοις, σεσυλήμεθα τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν ὑπὸ τούτων Φασηλιτῶν ὄντων, ὥσπερ δεδομένων συλῶν Φασηλίταις κατ' Ἀθηναίων. ἐπειδὰν γὰρ μὴ ἐθέλωσιν ἀποδοῦναι ἃ ἔλαβον, τί ἄν τις ἄλλο ὄνομ' ἔχοι θέσθαι*

τοῖς τοιούτοις ἢ ὅτι ἀφαιροῦνται βίᾳ τὰ ἀλλότρια; ἐγὼ
μὲν οὐδ᾽ ἀκήκοα πώποτε πρᾶγμα μιαρώτερον ἢ ὃ οὗ-
τοι διαπεπραγμένοι εἰσὶ περὶ ἡμᾶς, καὶ ταῦθ᾽ ὁμολο-
27 γοῦντες λαβεῖν παρ᾽ ἡμῶν τὰ χρήματα. ὅσα μὲν γὰρ
ἀμφισβητήσιμά ἐστι τῶν συμβολαίων, κρίσεως δεῖται, 932
ὦ ἄνδρες δικασταί· τὰ δὲ παρ᾽ ἀμφοτέρων ὁμολογη-
θέντα τῶν συντιθεμένων, καὶ περὶ ὧν συγγραφαὶ
κεῖνται ναυτικαὶ, τέλος ἔχειν ἅπαντες νομίζουσι, καὶ
χρῆσθαι προσήκει τοῖς γεγραμμένοις. ὅτι δὲ κατὰ τὴν
συγγραφὴν οὐδ᾽ ὁτιοῦν πεποιήκασιν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀπ᾽
ἀρχῆς ἀρξάμενοι ἐκακοτέχνουν καὶ ἐπεβούλευον μηδὲν
ὑγιὲς ποιεῖν, ὑπό τε τῶν μαρτυριῶν καὶ αὐτοὶ ὑφ᾽ ἑαυ-
τῶν ἐλέγχονται οὑτωσὶ καταφανῶς.
28 Ὃ δὲ πάντων δεινότατον διεπράξατο Λάκριτος
οὑτοσὶ, δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ πάντα ταῦ-
τα διοικῶν. ἐπειδὴ γὰρ ἀφίκοντο δεῦρο, εἰς μὲν τὸ
ὑμέτερον ἐμπόριον οὐ καταπλέουσιν, εἰς φωρῶν δὲ λι-
μένα ὁρμίζονται, ὅς ἐστιν ἔξω τῶν σημείων τοῦ ὑμετέ-
ρου ἐμπορίου. καὶ ἔστιν ὅμοιον εἰς φωρῶν λιμένα ὁρ-
μίσασθαι, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἰς Αἴγιναν ἢ εἰς Μέγαρα
ὁρμίσαιτο· ἔξεστι γὰρ ἀποπλεῖν ἐκ τοῦ λιμένος τού-
του ὅποι ἄν τις βούληται καὶ ὁπηνίκ᾽ ἂν δοκῇ αὐτῷ.
29 καὶ τὸ μὲν πλοῖον ὥρμει ἐνταῦθα πλείους ἢ πέντε καὶ
εἴκοσιν ἡμέρας, οὗτοι δὲ περιεπάτουν ἐν τῷ δείγματι
τῷ ὑμετέρῳ, καὶ ἡμεῖς προσιόντες διελεγόμεθα, καὶ
ἐκελεύομεν τούτους ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἂν ὡς τάχιστ᾽
ἀπολάβοιμεν τὰ χρήματα. οὗτοι δ᾽ ὡμολόγουν τε καὶ
ἔλεγον ὅτι αὐτὰ ταῦτα περαίνοιεν. καὶ ἡμεῖς τούτοις
προσῆμεν, καὶ ἅμ᾽ ἐπεσκοποῦμεν εἴ τι ἐξαιροῦνταί
30 ποθεν ἐκ τοῦ πλοίου ἢ πεντηκοστεύονται. ἐπειδὴ δ᾽
ἡμέραι τε ἦσαν συχναὶ ἐπιδημοῦσι τούτοις, ἡμεῖς τ᾽
οὐδ᾽ ὁτιοῦν εὑρίσκομεν οὔτ᾽ ἐξῃρημένον οὔτε πεπεν-

τηκοστευμένον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ τούτων, ἐνταῦθ' 933
ἤδη μᾶλλον προσεκείμεθα ἀπαιτοῦντες. καὶ ἐπειδὴ ἠνωχλοῦμεν αὐτοῖς, ἀποκρίνεται Λάκριτος οὑτοσὶ, ὁ ἀδελφὸς ὁ Ἀρτέμωνος, ὅτι οὐκ ἂν οἷοί τ' εἴησαν ἀποδοῦναι, ἀλλ' ἀπόλωλεν ἅπαντα τὰ χρήματα· καὶ ἔφη
31 Λάκριτος δίκαιόν τι ἔχειν λέγειν περὶ τούτων. καὶ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἠγανακτοῦμεν μὲν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, πλέον δ' οὐδὲν ἦν ἀγανακτοῦσιν ἡμῖν· τούτοις γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν ἔμελεν. οὐδὲν δ' ἧττον ἠρωτῶμεν αὐτοὺς ὅντινα τρόπον ἀπολωλότ' εἴη τὰ χρήματα. Λάκριτος δ' οὑτοσὶ ναυαγῆσαι ἔφη τὸ πλοῖον παραπλέον ἐκ Παντικαπαίου εἰς Θεοδοσίαν, ναυαγήσαντος δὲ τοῦ πλοίου ἀπολωλέναι τὰ χρήματα τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἑαυτοῦ, ἃ ἔτυχεν ἐν τῷ πλοίῳ ἐνόντα· ἐνεῖναι δὲ τάριχός τε καὶ οἶνον Κῷον καὶ ἄλλ' ἄττα. καὶ ταῦτα ἔφασαν πάντα ἀντιφορτισθέντα μέλλειν αὐτὰ ἄγειν
32 Ἀθήναζε, εἰ μὴ ἀπώλετο ἐν τῷ πλοίῳ. καὶ ἃ μὲν ἔλεγε, ταῦτ' ἦν· ἄξιον δ' ἀκοῦσαι τὴν βδελυρίαν τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ τὴν ψευδολογίαν. πρός τε γὰρ τὸ πλοῖον τὸ ναυαγῆσαν οὐδὲν ἦν αὐτοῖς συμβόλαιον, ἀλλ' ἦν ἕτερος ὁ δεδανεικὼς Ἀθήνηθεν ἐπὶ τῷ ναύλῳ τῷ εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ πλοίῳ (Ἀντίπατρος ὄνομα ἦν τῷ δεδανεικότι, Κιτιεὺς τὸ γένος)· τό τ' οἰνάριον τὸ Κῷον ὀγδοήκοντα στάμνοι ἐξεστηκότος οἴνου, καὶ τὸ τάριχος ἀνθρώπῳ τινὶ γεωργῷ παρεκομίζετο ἐν τῷ πλοίῳ ἐκ Παντικαπαίου εἰς Θεοδοσίαν, τοῖς ἐργάταις τοῖς περὶ τὴν γεωργίαν χρῆσθαι. τί οὖν ταύτας τὰς προφάσεις λέγουσιν; οὐδὲν γὰρ προσήκει.
33 καί μοι λαβὲ τὴν μαρτυρίαν, πρῶτον μὲν τὴν Ἀπολλω- 934
νίδου ὅτι Ἀντίπατρος ἦν ὁ δανείσας ἐπὶ τῷ πλοίῳ, τούτοις δ' οὐδ' ὁτιοῦν προσήκει τῆς ναυαγίας, ἔπειτα τὴν

Ἐρασικλέους καὶ τὴν Ἱππίου, ὅτι ὀγδοήκοντα μόνον κεράμια παρήγετο ἐν τῷ πλοίῳ.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

[Ἀπολλωνίδης Ἁλικαρνασσεὺς μαρτυρεῖ εἰδέναι δανείσαντα Ἀντίπατρον, Κιτιέα τὸ γένος, χρήματα Ὑβλησίῳ εἰς τὸν Πόντον ἐπὶ τῇ νηὶ ἣν Ὑβλήσιος ἐναυκλήρει, καὶ τῷ ναύλῳ τῷ εἰς τὸν Πόντον· κοινωνεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τῆς νεὼς Ὑβλησίῳ, καὶ συμπλεῖν ἑαυτοῦ οἰκέτας ἐν τῇ νηὶ, καὶ ὅτε διεφθάρη ἡ ναῦς, παρεῖναι τοὺς οἰκέτας τοὺς ἑαυτοῦ καὶ ἀπαγγέλλειν ἑαυτῷ, καὶ ὅτι ἡ ναῦς κενὴ διεφθάρη παραπλέουσα εἰς Θευδοσίαν ἐκ Παντικαπαίου.

34 Ἐρασικλῆς μαρτυρεῖ συμπλεῖν Ὑβλησίῳ κυβερνῶν τὴν ναῦν εἰς τὸν Πόντον, καὶ ὅτε παρέπλει ἡ ναῦς εἰς Θευδοσίαν ἐκ Παντικαπαίου, εἰδέναι κενὴν τὴν ναῦν παραπλέουσαν, καὶ Ἀπολλοδώρου αὐτοῦ τοῦ φεύγοντος νυνὶ τὴν δίκην, μὴ εἶναι οἶνον ἐν τῷ πλοίῳ, ἀλλὰ παράγεσθαι τῶν ἐκ τῆς Θευδοσίας τινὶ οἴνου Κῷα κεράμια περὶ ὀγδοήκοντα.

Ἱππίας Ἀθηνίππου Ἁλικαρνασσεὺς μαρτυρεῖ συμπλεῖν Ὑβλησίῳ διοπεύων τὴν ναῦν, καὶ ὅτε παρέπλει ἡ ναῦς εἰς Θευδοσίαν ἐκ Παντικαπαίου, ἐνθέσθαι Ἀπολλόδωρον εἰς τὴν ναῦν ἐρίων ἀγγεῖον ἓν ἢ δύο καὶ ταρίχους κεράμια ἕνδεκα ἢ δώδεκα καὶ δέρματ' αἴγεια, δύο δέσμας ἢ τρεῖς, ἄλλο δ' οὐδέν.

Πρὸς τοῖσδ' ἐξεμαρτύρησεν Εὐφίλητος Δαμοτίμου Ἀφιδναῖος, Ἱππίας Τιμοξένου Θυμαιτάδης, Σώστρατος Φιλίππου Ἱστιαιόθεν, Ἀρχενομίδης Στράτωνος Θριάσιος, 935
Φιλτιάδης Κτησικλέους Ξυπεταιών.]

35 Ἡ μὲν ἀναίδεια τοιαύτη τῶν ἀνθρώπων τούτων ἐστίν. ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνθυμεῖσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς εἴ τινας πώποτ' ἴστε ἢ ἠκούσατε οἶνον Ἀθήναζε ἐκ τοῦ Πόντου κατ' ἐμπορίαν εἰσάγοντας, ἄλλως τε καὶ Κῷον. πᾶν γὰρ δήπου τοὐναντίον εἰς τὸν Πόντον ὁ οἶνος εἰσάγεται ἐκ τῶν τόπων τῶν περὶ

ἡμᾶς, ἐκ Πεπαρήθου καὶ Κῶ καὶ Θάσιος καὶ Μενδαῖος καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πόλεων παντοδαπός· ἐκ δὲ τοῦ
36 *Πόντου ἕτερά ἐστιν ἃ εἰσάγεται δεῦρο. κατεχόμενοι δ' ὑφ' ἡμῶν καὶ ἐλεγχόμενοι εἴ τι περιγένοιτο τῶν χρημάτων ἐν τῷ Πόντῳ, ἀπεκρίνατο Λάκριτος οὑτοσὶ ὅτι ἑκατὸν στατῆρες Κυζικηνοὶ περιγένοιντο καὶ τοῦτο τὸ χρυσίον δεδανεικὼς εἴη ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῷ Πόντῳ ναυκλήρῳ τινὶ Φασηλίτῃ, πολίτῃ καὶ ἐπιτηδείῳ ἑαυτοῦ, καὶ οὐ δύναιτο κομίσασθαι, ἀλλὰ σχεδόν τι ἀπο-*
37 *λωλὸς εἴη καὶ τοῦτο. ταῦτ' ἐστιν ἃ ἔλεγε Λάκριτος οὑτοσί. ἡ δὲ συγγραφὴ οὐ ταῦτα λέγει, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀλλ' ἀντιφορτισαμένους ἀπάγειν κελεύει Ἀθήναζε, οὐ δανείζειν τούτους ὅτῳ ἂν βούλωνται ἐν τῷ Πόντῳ τὰ ἡμέτερα ἄνευ ἡμῶν, ἀλλ' Ἀθήναζε παρέχειν ἀνέπαφα ἡμῖν, ἕως ἂν ἡμεῖς ἀπολάβωμεν τὰ χρήματα ὅσ' ἐδανείσαμεν. καί μοι ἀναγίγνωσκε τὴν συγγραφὴν πάλιν.*

ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

38 *Πότερον, ὦ ἄνδρες δικασταί, δανείζειν κελεύει* 937
τούτους ἡ συγγραφὴ τὰ ἡμέτερα, καὶ ταῦτ' ἀνθρώπῳ ὃν ἡμεῖς οὔτε γιγνώσκομεν οὔθ' ἑοράκαμεν πώποτε, ἢ ἀντιφορτισαμένους κομίσαι Ἀθήναζε καὶ φανερὰ
39 *ποιῆσαι ἡμῖν καὶ ἀνέπαφα παρέχειν; ἡ μὲν γὰρ συγγραφὴ οὐδὲν κυριώτερον ἐᾷ εἶναι τῶν ἐγγεγραμμένων, οὐδὲ προσφέρειν οὔτε νόμον οὔτε ψήφισμα οὔτ' ἄλλ' οὐδ' ὁτιοῦν πρὸς τὴν συγγραφήν· τούτοις δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οὐδὲν ἐμέλησε τῆς συγγραφῆς ταύτης, ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν ἐχρῶντο τοῖς ἡμετέροις ὥσπερ ἰδίοις οὖσιν αὐτῶν· οὕτως εἰσὶν οὗτοι κακοῦργοι σοφισταὶ καὶ*
40 *ἄδικοι ἄνθρωποι. ἐγὼ δὲ μὰ τὸν Δία τὸν ἄνακτα καὶ τοὺς θεοὺς ἅπαντας, οὐδενὶ πώποτ' ἐφθόνησα οὐδ'*

ἐπετίμησα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἴ τις βούλεται σοφι-
στὴς εἶναι καὶ Ἰσοκράτει ἀργύριον ἀναλίσκειν· μαινοί-
μην γὰρ ἂν, εἴ τί μοι τούτων ἐπιμελὲς εἴη. οὐ μέντοι
μὰ Δία οἶμαί γε δεῖν ἀνθρώπους καταφρονοῦντας καὶ
οἰομένους δεινοὺς εἶναι ἐφίεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, οὐδ'
ἀφαιρεῖσθαι, τῷ λόγῳ πιστεύοντας· πονηροῦ γὰρ
41 ταῦτ' ἐστι σοφιστοῦ καὶ οἰμωξομένου. Λάκριτος δ' 938
οὑτοσὶ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐ τῷ δικαίῳ πιστεύων εἰσ-
ελήλυθε ταύτην τὴν δίκην, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδὼς τὰ
πεπραγμέν' ἑαυτοῖς περὶ τὸ δάνεισμα τοῦτο, καὶ ἡγού-
μενος δεινὸς εἶναι καὶ ῥᾳδίως λόγους ποριεῖσθαι περὶ
ἀδίκων πραγμάτων, οἴεται παράξειν ὑμᾶς ὅποι ἂν
βούληται. ταῦτα γὰρ ἐπαγγέλλεται δεινὸς εἶναι, καὶ
ἀργύριον αἰτεῖ καὶ μαθητὰς συλλέγει, περὶ αὐτῶν τού-
42 των ἐπαγγελλόμενος παιδεύειν. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς
ἀδελφοὺς τοὺς αὑτοῦ ἐπαίδευσε τὴν παιδείαν ταύτην,
ἣν ὑμεῖς αἰσθάνεσθε πονηρὰν καὶ ἄδικον, ὦ ἄνδρες
δικασταὶ, δανείζεσθαι ἐν τῷ ἐμπορίῳ ναυτικὰ χρήματα
καὶ ταῦτ' ἀποστερεῖν καὶ μὴ ἀποδιδόναι. πῶς ἂν γέ-
νοιντο πονηρότεροι ἄνθρωποι ἢ τοῦ παιδεύοντος τὰ
τοιαῦτα ἢ αὐτῶν τῶν παιδευομένων; ἐπεὶ οὖν δεινός
ἐστι καὶ πιστεύει τῷ λέγειν καὶ ταῖς χιλίαις δραχμαῖς,
43 ἃς δέδωκε τῷ διδασκάλῳ, κελεύσατε αὐτὸν διδάξαι
ὑμᾶς ἢ ὡς τὰ χρήματ' οὐκ ἔλαβον παρ' ἡμῶν, ἢ ὡς λα-
βόντες ἀποδεδώκασιν, ἢ ὅτι τὰς ναυτικὰς συγγραφὰς
οὐ δεῖ κυρίας εἶναι, ἢ ὡς δεῖ ἄλλο τι χρήσασθαι τοῖς
χρήμασιν ἢ ἐφ' οἷς ἔλαβον κατὰ τὴν συγγραφήν. τού-
των ὅ τι βούλεται πεισάτω ὑμᾶς. καὶ ἔγωγε καὶ αὐ-
τὸς συγχωρῶ σοφώτατον εἶναι τοῦτον, ἐὰν ὑμᾶς πείσῃ
τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων τῶν ἐμπορικῶν δικάζοντας.
ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων οἷός τ' εἴη οὗτος οὔτε
διδάξαι οὔτε πεῖσαι.

44 *Χωρὶς δὲ τούτων, φέρε πρὸς τῶν θεῶν, ὦ ἄνδρες
δικασταὶ, εἰ τοὐναντίον συνεβεβήκει, μὴ ὁ τούτου ἀδελ- 939
φὸς ὁ τετελευτηκὼς ἐμοὶ ὤφειλε τὰ χρήματα, ἀλλ' ἐγὼ
τῷ τούτου τάλαντον ἢ ὀγδοήκοντα μνᾶς ἢ πλέον ἢ
ἔλαττον, ἆρ' ἂν οἴεσθε Λάκριτον τουτονὶ, ὦ ἄνδρες δι-
κασταὶ, τοὺς αὐτοὺς λόγους λέγειν οἷσπερ νυνὶ κατα-
κέχρηται, ἢ φάσκειν αὐτὸν οὐκ εἶναι κληρονόμον καὶ
ἀφίστασθαι τῶν τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ οὐκ ἂν πάνυ πικρῶς
εἰσπράττειν με, ὥσπερ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων εἰσπέπρα-
κται, εἴ τίς τι ἐκείνῳ τῷ τετελευτηκότι ὤφειλεν ἢ ἐν
45 Φασήλιδι ἢ ἄλλοθί που; καὶ εἴ τις ἡμῶν φεύγων δίκην
ὑπὸ τούτου παραγραφὴν ἐτόλμησε παραγράφεσθαι,
μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, εὖ οἶδ' ὅτι ἠγανάκτει
ἂν αὐτὸς καὶ ἐσχετλίαζε πρὸς ὑμᾶς, δεινὰ φάσκων
πάσχειν καὶ παρανομεῖσθαι, εἰ μή τις αὐτῷ τὴν δίκην
ψηφιεῖται εἰσαγώγιμον εἶναι, ἐμπορικὴν οὖσαν. ἔπει-
τα, ὦ Λάκριτε, σοὶ μὲν τοῦτο δίκαιον δοκεῖ εἶναι, ἐμοὶ
δὲ διὰ τί οὐκ ἔσται; οὐχ ἅπασιν ἡμῖν οἱ αὐτοὶ νόμοι
γεγραμμένοι εἰσὶ καὶ τὸ αὐτὸ δίκαιον περὶ τῶν ἐμπο-
46 ρικῶν δικῶν; ἀλλ' οὕτω βδελυρός τίς ἐστι καὶ ὑπερ-
βάλλων ἅπαντας ἀνθρώπους τῷ πονηρὸς εἶναι ὥστ'
ἐπιχειρεῖ πείθειν ὑμᾶς ψηφίσασθαι μὴ εἰσαγώγιμον
εἶναι τὴν ἐμπορικὴν δίκην ταυτηνὶ, δικαζόντων ὑμῶν
νυνὶ τὰς ἐμπορικὰς δίκας. ἀλλὰ τί κελεύεις, ὦ Λάκρι-
τε; μὴ ἱκανὸν εἶναι ἡμᾶς ἀποστερεῖσθαι ἃ ἐδανείσα-
μεν χρήματα ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον παρα-
δοθῆναι ὑφ' ὑμῶν προσοφλόντας τὰ ἐπιτίμια, ἐὰν μὴ
47 ἐκτίνωμεν; καὶ πῶς οὐκ ἂν δεινὸν εἴη καὶ σχέτλιον
καὶ αἰσχρὸν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ οἱ δανείσαντες 940
ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῷ ὑμετέρῳ χρήματα ναυτικὰ καὶ ἀπο-
στερούμενοι ὑπὸ τῶν δανεισαμένων καὶ ἀποστερούν-
των ἀπάγοιντο εἰς τὸ δεσμωτήριον; ταῦτ' ἐστὶν, ὦ*

Λάκριτε, ἃ τουτουσὶ πείθεις; ἀλλὰ ποῦ χρὴ λαβεῖν δίκην, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τῶν ἐμπορικῶν συμβολαίων; παρὰ ποίᾳ ἀρχῇ ἢ ἐν τίνι χρόνῳ; παρὰ τοῖς ἕνδεκα; ἀλλὰ τοιχωρύχους καὶ κλέπτας καὶ τοὺς ἄλλους κακούργους τοὺς ἐπὶ θανάτῳ οὗτοι εἰσάγουσιν. ἀλλὰ παρὰ τῷ ἄρχοντι; οὐκοῦν ἐπικλήρων καὶ ὀρφανῶν καὶ τῶν τοκέων τῷ ἄρχοντι προστέτακται ἐπιμελεῖσθαι. ἀλλὰ νὴ Δία παρὰ τῷ βασιλεῖ. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν γυμνασίαρχοι, οὐδὲ ἀσεβείας οὐδένα γραφόμεθα. ἀλλ' ὁ πολέμαρχος εἰσάξει. ἀποστασίου γε καὶ ἀπροστασίου. οὐκοῦν ὑπόλοιπόν ἐστιν οἱ στρατηγοί. ἀλλὰ τοὺς τριηράρχους καθιστᾶσιν, ἐμπορικὴν δὲ δίκην οὐδεμίαν
49 *εἰσάγουσιν. ἐγὼ δ' εἰμὶ ἔμπορος, καὶ σὺ ἀδελφὸς καὶ κληρονόμος ἑνὸς τῶν ἐμπόρων τοῦ λαβόντος παρ' ἡμῶν τὰ ἐμπορικὰ χρήματα. ποῖ οὖν δεῖ ταύτην εἰσελθεῖν τὴν δίκην; δίδαξον, ὦ Λάκριτε, μόνον δίκαιόν τι λέγων καὶ κατὰ τοὺς νόμους. ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὕτω δεινὸς ἄνθρωπος οὐδεὶς, ὅστις ἂν περὶ τοιούτων πραγμάτων ἔχοι τι δίκαιον εἰπεῖν.*

50 *Οὐ τοίνυν ταῦτα μόνον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δεινὰ ἐγὼ πάσχω ὑπὸ Λακρίτου τουτουὶ, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ ἀποστερεῖσθαι τὰ χρήματα εἰς τοὺς ἐσχάτους ἂν κινδύνους ἀφικόμην τὸ τούτου μέρος, εἰ μή μοι ἡ συγγραφὴ ἐβοήθει ἡ πρὸς τούτους, καὶ ἐμαρτύρει ὅτι εἰς τὸν Πόντον ἔδωκα τὰ χρήματα καὶ πάλιν Ἀθήναζε. ἴστε γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὸν νόμον ὡς χαλεπός ἐστιν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ ποι σιτηγήσῃ ἢ Ἀθήναζε, ἢ χρήματα δανείσῃ εἰς ἄλλο τι ἐμπόριον ἢ τὸ Ἀθηναίων, οἷαι ζημίαι περὶ τούτων εἰσὶν, ὡς μεγάλαι*
51 *καὶ δειναί. μᾶλλον δ' αὐτὸν ἀνάγνωθι αὐτοῖς τὸν νόμον, ἵν' ἀκριβέστερον μάθωσιν.*

ΝΟΜΟΣ.

[Ἀργύριον δὲ μὴ ἐξεῖναι ἐκδοῦναι Ἀθηναίων καὶ τῶν μετοίκων τῶν Ἀθήνησι μετοικούντων μηδενὶ, μηδὲ ὧν οὗτοι κύριοί εἰσιν, εἰς ναῦν ἥτις ἂν μὴ μέλλῃ ἄξειν σῖτον Ἀθήναζε, καὶ τἄλλα τὰ γεγραμμένα περὶ ἑκάστου αὐτῶν. ἐὰν δέ τις ἐκδῷ παρὰ ταῦτ', εἶναι τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἀργυρίου πρὸς τοὺς ἐπιμελητὰς, καθὰ περὶ τῆς νεὼς καὶ τοῦ σίτου εἴρηται, κατὰ ταῦτα. καὶ δίκη αὐτῷ μὴ ἔστω περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ ἂν ἐκδῷ ἄλλοσέ ποι ἢ Ἀθήναζε· μηδὲ ἀρχὴ εἰσαγέτω περὶ τούτου μηδεμία.]

52 *Ὁ μὲν νόμος, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὕτω χαλεπός*
ἐστιν· οὗτοι δ' οἱ μιαρώτατοι ἀνθρώπων ἁπάντων,
γεγραμμένου διαρρήδην ἐν τῇ συγγραφῇ Ἀθήναζε πά-
λιν ἥκειν τὰ χρήματα, εἰς Χίον ἐπέτρεψαν καταχθῆναι
ἃ ἐδανείσαντο Ἀθήνηθεν παρ' ἡμῶν. δανειζομένου
γὰρ ἐν τῷ Πόντῳ τοῦ ναυκλήρου τοῦ Φασηλίτου ἕτερα
χρήματα παρά τινος Χίου ἀνθρώπου, οὐ φάσκοντος
δὲ τοῦ Χίου δανείσειν, ἐὰν μὴ ὑποθήκην λάβῃ ἅπανθ'
ὅσ' ἦν περὶ τὸν ναύκληρον, καὶ ἐπιτρέπωσι ταῦτα οἱ
πρότερον δεδανεικότες, ἐπέτρεψαν ταῦτα ὑποθήκην
γενέσθαι τῷ Χίῳ τὰ ἡμέτερα καὶ κύριον ἐκεῖνον γενέ- 942
53 *σθαι ἁπάντων, καὶ οὕτως ἀπέπλεον ἐκ τοῦ Πόντου*
μετὰ τοῦ Φασηλίτου ναυκλήρου καὶ μετὰ τοῦ Χίου
τοῦ δεδανεικότος, καὶ ὁρμίζονται ἐν φωρῶν λιμένι, εἰς
δὲ τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον οὐχ ὡρμίσαντο. καὶ νυνὶ, ὦ
ἄνδρες δικασταὶ, τὰ Ἀθήνηθεν δανεισθέντα χρήματα
εἰς τὸν Πόντον καὶ πάλιν ἐκ τοῦ Πόντου Ἀθήναζε εἰς
54 *Χίον κατηγμένα ἐστὶν ὑπὸ τούτων. ὅπερ οὖν ἐν ἀρχῇ*
ὑπεθέμην τοῦ λόγου, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἀδικεῖσθε οὐδὲν
ἧττον τῶν δόντων ἡμῶν τὰ χρήματα. σκοπεῖτε δ', ὦ
ἄνδρες δικασταὶ, πῶς συναδικεῖσθε, ἐπειδάν τις τῶν
νόμων τῶν ὑμετέρων κρείττων ἐγχειρῇ εἶναι, καὶ τὰς

συγγραφὰς τὰς ναυτικὰς ἀκύρους ποιῇ καὶ καταλύῃ, καὶ τὰ χρήματα τὰ παρ' ἡμῶν εἰς Χίον ᾖ διαπεσταλκὼς, πῶς οὐκ ἀδικεῖ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος καὶ ὑμᾶς;

55 Ἐμοὶ μὲν οὖν ἐστιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πρὸς τούτους ὁ λόγος· τούτοις γὰρ ἔδωκα τὰ χρήματα. τούτοις δ' ἔσται πρὸς τὸν ναύκληρον ἐκεῖνον τὸν Φασηλίτην, τὸν πολίτην τὸν αὐτῶν, ᾧ φασὶ δανεῖσαι τὰ χρήματα ἄνευ ἡμῶν παρὰ τὴν συγγραφήν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἴσμεν τίνα ἐστὶ τὰ πεπραγμένα τούτοις πρὸς τὸν ἑαυτῶν πο-
56 λίτην, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι ἴσασιν. ταῦτα ἡγούμεθα δίκαια εἶναι, καὶ ὑμῶν δεόμεθα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, βοηθεῖν ἡμῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ κολάζειν τοὺς κακοτεχνοῦντας καὶ σοφιζομένους, ὥσπερ οὗτοι σοφίζονται. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, ὑμῖν τε αὐτοῖς τὰ συμφέροντα ἔσεσθε ἐψηφισμένοι, καὶ περιαιρήσεσθε τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὰς πανουργίας ἁπάσας, ἃς ἔνιοι πανουρ- 943
γοῦσι περὶ τὰ συμβόλαια τὰ ναυτικά.

XXXVI.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΥΠΕΡ ΦΟΡΜΙΩΝΟΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Πασίων ὁ τραπεζίτης τελευτῶν ἐπὶ δύο παισὶν ἐξ Ἀρχίππης, Ἀπολλοδώρῳ καὶ Πασικλεῖ, Φορμίωνα οἰκέτην ἑαυτοῦ γενόμενον, τετυχηκότα δὲ ἔτι πρότερον ἐλευθερίας, ἐπίτροπον τοῦ νεωτέρου τῶν παίδων Πασικλέους κατέλιπε, καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν, παλλακὴν ἑαυτοῦ γενομένην, ἔδωκεν ἐπὶ προικὶ γυναῖκα. Ἀπολλόδωρος οὖν νέμεται πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὴν πατρῴαν οὐσίαν πλὴν τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἀσπιδοπηγείου· ταῦτα γὰρ Φορμίων ἐμεμίσθωτο παρὰ Πασίωνος εἰς ὡρισμένον χρόνον τινά. καὶ τέως μὲν ἐλάμβανε τὸ ἥμισυ τῆς μισθώσεως ἑκάτερος, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὰ νέμονται, καὶ γίγνεται

τὸ μὲν ἀσπιδοπηγεῖον Ἀπολλοδώρου, Πασικλέους δὲ ἡ τράπεζα. ἀποθανούσης δὲ καὶ τῆς μητρὸς ὕστερον, νειμάμενος καὶ τὴν ἐκείνης οὐσίαν, ἐνεκάλει τῷ Φορμίωνι ὡς πολλὰ ἔχοντι ἑαυτοῦ χρήματα. καθίσαντες οὖν ἑαυτοὺς διαιτητάς, ὥς φησι Φορμίων, Ἀπολλοδώρῳ προσήκοντες, Νικίας καὶ Δεινίας καὶ Ἀνδρομένης, ἔπεισαν Ἀπολλόδωρον διαλύσασθαι πρὸς Φορμίωνα τὰ ἐγκλήματα λαβόντα πεντακισχιλίας. ὁ μὲν οὖν Ἀπολλόδωρος μετὰ ταῦτα πάλιν εἴληχε δίκην Φορμίωνι ἀφορμῆς· ἀφορμὴν δὲ οἱ Ἀττικοὶ καλοῦσιν ὅπερ ἡμεῖς ἐν- 944
θήκην. ὁ δὲ Φορμίων παραγράφεται, νόμον παρεχόμενος τὸν κελεύοντα περὶ ὧν ἂν ἅπαξ ἀφῇ τις καὶ διαλύσηται μηκέτι ἐξεῖναι δικάζεσθαι. ἅπτεται μέντοι καὶ τῆς εὐθείας ὁ ῥήτωρ, δεικνὺς ὡς οὐκ εἶχεν ἡ τράπεζα χρήματα ἴδια τοῦ Πασίωνος. τοῦτο δὲ πεποίηκεν, ἵνα ἡ παραγραφὴ μᾶλλον ἰσχύῃ, τῆς εὐθείας δεικνυμένης τῷ Ἀπολλοδώρῳ σαθρᾶς.

Τὴν μὲν ἀπειρίαν τοῦ λέγειν, καὶ ὡς ἀδυνάτως ἔχει Φορμίων, αὐτοὶ πάντες ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀνάγκη δ' ἐστὶ τοῖς ἐπιτηδείοις ἡμῖν, ἃ σύνισμεν πολλάκις τούτου διεξιόντος ἀκηκοότες, λέγειν καὶ διδάσκειν ὑμᾶς, ἵν' εἰδότες καὶ μεμαθηκότες ὀρθῶς τὰ δίκαια παρ' ἡμῶν, ἃ ἂν ᾖ δίκαια καὶ εὔορκα, ταῦτα
2 ψηφίσησθε. τὴν μὲν οὖν παραγραφὴν ἐποιησάμεθα τῆς δίκης οὐχ ἵν' ἐκκρούοντες χρόνους ἐμποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα τῶν πραγμάτων, ἐὰν ἐπιδείξῃ μηδ' ὁτιοῦν ἀδικοῦνθ' ἑαυτὸν οὑτοσὶ, ἀπαλλαγή τις αὐτῷ γένηται παρ' ὑμῖν κυρία. ὅσα γὰρ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἀνθρώποις ἰσχυρὰ καὶ βέβαια ἄνευ τοῦ παρ' ὑμῖν ἀγωνίσασθαι, ταῦτα πάντα πεποιηκὼς Φορμίων οὑτοσὶ, καὶ 945
3 πολλὰ μὲν εὖ πεποιηκὼς Ἀπολλόδωρον τουτονὶ, πάντα δ', ὅσων κύριος τῶν τούτου κατελείφθη, διαλύσας καὶ παραδοὺς δικαίως, καὶ πάντων ἀφεθεὶς μετὰ ταῦτα τῶν ἐγκλημάτων, ὅμως, ὡς ὁρᾶτε, ἐπειδὴ φέρειν τοῦτον οὐχ οἷός τ' ἐστὶ, δίκην ταλάντων εἴκοσι λαχὼν αὐ-

τῷ ταύτην συκοφαντεῖ. ἐξ ἀρχῆς οὖν ἅπαντα τὰ πραχθέντα τούτῳ πρὸς Πασίωνα καὶ Ἀπολλόδωρον ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν πειράσομαι, ἐξ ὧν εὖ οἶδ' ὅτι ἥ τε τούτου συκοφαντία φανερὰ γενήσεται, καὶ ὡς οὐκ εἰσαγώγιμος ἡ δίκη γνώσεσθε ἅμα ταῦτ' ἀκούσαντες.

4 Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν ἀναγνώσεται τὰς συνθήκας, καθ' ἃς ἐμίσθωσε Πασίων τὴν τράπεζαν τούτῳ καὶ τὸ ἀσπιδοπηγεῖον. καί μοι λαβὲ τὰς συνθήκας καὶ τὴν πρόκλησιν καὶ τὰς μαρτυρίας ταυτασί.

ΣΥΝΘΗΚΑΙ. ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Αἱ μὲν οὖν συνθῆκαι, καθ' ἃς ἐμίσθωσεν ὁ Πασίων τούτῳ τὴν τράπεζαν καὶ τὸ ἀσπιδοπηγεῖον ἤδη καθ' ἑαυτον ὄντι, αὗταί εἰσιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· δεῖ δ' ὑμᾶς ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν ἐκ τίνος τρόπου προσώφειλε
5 τὰ ἕνδεκα τάλαντα ὁ Πασίων ἐπὶ τὴν τράπεζαν. οὐ γὰρ δι' ἀπορίαν ταῦτ' ὤφειλεν, ἀλλὰ διὰ φιλεργίαν. ἡ μὲν γὰρ ἔγγειος ἦν οὐσία Πασίωνι μάλιστα ταλάντων εἴκοσιν, ἀργύριον δὲ πρὸς ταύτῃ δεδανεισμένον ἴδιον πλέον ἢ πεντήκοντα τάλαντα. ἐν οὖν τοῖς πεντήκοντα ταλάντοις τούτοις ἀπὸ τῶν παρακαταθηκῶν τῶν τῆς τρα- 946
6 πέζης ἕνδεκα τάλαντα ἐνεργὰ ἦν. μισθούμενος οὖν ὅδε τὴν ἐργασίαν ταύτην τὴν τῆς τραπέζης καὶ τὰς παρακαταθήκας λαμβάνων, ὁρῶν ὅτι μήπω τῆς πολιτείας αὐτῷ παρ' ὑμῖν οὔσης οὐχ οἷός τε ἔσοιτο εἰσπράττειν ὅσα Πασίων ἐπὶ γῇ καὶ συνοικίαις δεδανεικὼς ἦν, εἵλετο μᾶλλον αὐτὸν τὸν Πασίωνα χρήστην ἔχειν τούτων τῶν χρημάτων ἢ τοὺς ἄλλους χρήστας, οἷς προειμένος ἦν. καὶ οὕτω διὰ ταῦτ' ἐγράφη εἰς τὴν μίσθωσιν προσοφείλων ὁ Πασίων ἕνδεκα τάλαντα, ὥσπερ καὶ μεμαρτύρηται ὑμῖν.

7 Ὃν μὲν τοίνυν τρόπον ἡ μίσθωσις ἐγένετο, με-
μαρτύρηται ὑμῖν ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἐπικαθημένου· ἐπι-
γενομένης δὲ ἀρρωστίας τῷ Πασίωνι μετὰ ταῦτα, σκέ-
ψασθ᾽ ἃ διέθετο. λαβὲ τῆς διαθήκης τὸ ἀντίγραφον
καὶ τὴν πρόκλησιν ταυτηνὶ καὶ τὰς μαρτυρίας ταυτασὶ,
παρ᾽ οἷς αἱ διαθῆκαι κεῖνται.

ΔΙΑΘΗΚΗ. ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

8 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Πασίων ἐτετελευτήκει ταῦτα δια-
θέμενος, Φορμίων οὑτοσὶ τὴν μὲν γυναῖκα λαμβάνει
κατὰ τὴν διαθήκην, τὸν δὲ παῖδα ἐπετρόπευεν. ἁρ-
πάζοντος δὲ τούτου καὶ πολλὰ ἀπὸ κοινῶν ὄντων τῶν
χρημάτων ἀναλίσκειν οἰομένου δεῖν, λογιζόμενοι πρὸς
ἑαυτοὺς οἱ ἐπίτροποι ὅτι, εἰ δεήσει κατὰ τὰς διαθήκας,
ὅσ᾽ ἂν οὗτος ἐκ κοινῶν τῶν χρημάτων ἀναλώσῃ, τού-
τους ἐξελόντας ἀντιμοιρεὶ τὰ λοιπὰ νέμειν, οὐδ᾽ ὁτι-
οῦν ἔσται περιὸν, νείμασθαι τὰ ὄντα ὑπὲρ τοῦ παιδὸς 947
9 ἔγνωσαν. καὶ νέμονται τὴν ἄλλην οὐσίαν πλὴν ὧν ἐμε-
μίσθωτο οὑτοσί· τούτων δὲ τῆς προσόδου τὴν ἡμί-
σειαν τούτῳ ἀπεδίδοσαν. ἄχρι μὲν οὖν τούτου τοῦ
χρόνου πῶς ἔνεστ᾽ ἐγκαλεῖν αὐτῷ μισθώσεως; οὐ γὰρ
νῦν, ἀλλὰ τότ᾽ εὐθὺς ἔδει χαλεπαίνοντα φαίνεσθαι.
καὶ μὴν οὐδὲ τὰς ἐπιγενομένας μισθώσεις ὡς οὐκ ἀπεί-
10 ληφεν ἔστ᾽ εἰπεῖν αὐτῷ. οὐ γὰρ ἄν ποτε, ἐπειδὴ δοκι-
μασθέντος Πασικλέους ἀπηλλάττετο τῆς μισθώσεως
ὅδε, ἀφῆκατ᾽ ἂν αὐτὸν ἁπάντων τῶν ἐγκλημάτων,
ἀλλὰ τότ᾽ ἂν παραχρῆμα ἀπῃτεῖτε, εἴ τι προσώφειλεν
ὑμῖν. ὡς τοίνυν ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, καὶ ἐνείματο οὗ-
τος πρὸς τὸν ἀδελφὸν παῖδ᾽ ὄντα, καὶ ἀφῆκαν τῆς μι-
σθώσεως καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐγκλημάτων, λαβὲ
ταυτηνὶ τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

11 *Εὐθὺς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς ἀφεῖσαν τουτονὶ τῆς μισθώσεως, νέμονται τὴν τράπεζαν καὶ τὸ ἀσπιδοπηγεῖον, καὶ λαβὼν αἵρεσιν Ἀπολλόδωρος αἱρεῖται τὸ ἀσπιδοπηγεῖον ἀντὶ τῆς τραπέζης. καίτοι εἰ ἦν ἰδία τις ἀφορμὴ τούτῳ πρὸς τῇ τραπέζῃ, τί δή ποτ' ἂν εἵλετο τοῦτο μᾶλλον ἢ ἐκείνην; οὔτε γὰρ ἡ πρόσοδος ἦν πλείων, ἀλλ' ἐλάττων (τὸ μὲν γὰρ τάλαντον, ἡ δ' ἑκατὸν μνᾶς ἔφερεν), οὔτε τὸ κτῆμα ἥδιον, εἰ προσῆν χρήματα τῇ τραπέζῃ ἴδια. ἀλλ' οὐ προσῆν. διόπερ σωφρονῶν εἵλετο τὸ ἀσπιδοπηγεῖον οὑτοσί· τὸ μὲν γὰρ* 948
κτῆμ' ἀκίνδυνόν ἐστιν, ἡ δ' ἐργασία προσόδους ἔχουσα ἐπικινδύνους ἀπὸ χρημάτων ἀλλοτρίων.

12 *Πολλὰ δ' ἄν τις ἔχοι λέγειν καὶ ἐπιδεικνύναι σημεῖα τοῦ τοῦτον συκοφαντεῖν ἐγκαλοῦντ' ἀφορμήν. ἀλλ', οἶμαι, μέγιστον μέν ἐστιν ἁπάντων τεκμήριον τοῦ μηδεμίαν λαβεῖν ἀφορμὴν εἰς ταῦτα τουτονὶ τὸ ἐν τῇ μισθώσει γεγράφθαι προσοφείλοντα τὸν Πασίων' ἐπὶ τὴν τράπεζαν, οὐ δεδωκότα ἀφορμὴν τούτῳ, δεύτερον δὲ τὸ τοῦτον ἐν τῇ νομῇ μηδὲν ἐγκαλοῦντα φαίνεσθαι, τρίτον δ', ὅτι μισθῶν ἑτέροις ὕστερον ταὐτὰ ταῦτα τοῦ ἴσου ἀργυρίου οὐ φανήσεται προσμεμισθω-*
13 *κὼς ἰδίαν ἀφορμήν. καίτοι εἰ, ἣν ὁ πατὴρ παρέσχεν, ὑπὸ τοῦδε ἀπεστέρητο, αὐτὸν νῦν προσῆκεν ἐκείνοις ἄλλοθεν πορίσαντα δεδωκέναι. ὡς τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, καὶ ἐμίσθωσεν ὕστερον Ξένωνι καὶ Εὐφραίῳ καὶ Εὔφρονι καὶ Καλλιστράτῳ, καὶ οὐδὲ τούτοις παρέδωκεν ἰδίαν ἀφορμήν, ἀλλὰ τὰς παρακαταθήκας καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἐργασίαν αὐτὴν ἐμισθώσαντο, λαβέ μοι τὴν τούτων μαρτυρίαν, καὶ ὡς τὸ ἀσπιδοπηγεῖον εἵλετο.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

14 Μεμαρτύρηται μὲν τοίνυν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι καὶ τούτοις ἐμίσθωσαν καὶ οὐ παρέδωκαν ἰδίαν ἀφορμὴν οὐδεμίαν, καὶ ἐλευθέρους ἀφεῖσαν ὡς μεγάλα εὖ πεπονθότες, καὶ οὐκ ἐδικάζοντο οὔτ' ἐκείνοις τότ' οὔτε τούτῳ. ὃν μὲν τοίνυν χρόνον ἡ μήτηρ ἔζη ἡ πάντα ταῦτ' ἀκριβῶς εἰδυῖα, οὐδὲν ἔγκλημα πώποτε ἐποιήσατο πρὸς τουτονὶ Φορμίωνα Ἀπολλόδωρος· ὡς δ' ἐτελεύτησεν ἐκείνη, τρισχιλίας ἐγκαλέσας 949
ἀργυρίου δραχμὰς πρὸς αἷς ἔδωκεν ἐκείνη δισχιλίαις τοῖς τούτου παιδίοις, καὶ χιτωνίσκον τινὰ καὶ θερά-
15 παιναν, ἐσυκοφάντει. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα τούτων οὐδὲν ὧν νῦν ἐγκαλεῖ λέγων φανήσεται. ἐπιτρέψας δὲ τῷ τε τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς πατρὶ καὶ τῷ συγκηδεστῇ τῷ αὑτοῦ καὶ Λυσίνῳ καὶ Ἀνδρομένει, πεισάντων τούτων Φορμίωνα τουτονὶ δοῦναι δωρεὰν τὰς τρισχιλίας καὶ τὸ προσὸν καὶ φίλον μᾶλλον ἔχειν τοῦτον ἢ διὰ ταῦτ' ἐχθρὸν αὑτὸν εἶναι, λαβὼν τὸ σύμπαν πεντακισχιλίας, καὶ πάντων ἀφεὶς τῶν ἐγκλημάτων τὸ δεύτερον εἰς τὸ
16 ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐλθὼν, πάλιν, ὡς ὁρᾶτε, δικάζεται, πάσας αἰτίας συμπλάσας καὶ ἐγκλήματα ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου τοῦ πρὸ τούτου (τοῦτο γάρ ἐστι μέγιστον ἁπάντων), ἃ οὐδεπώποτ' ᾐτιάσατο. ὡς τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὴν γνῶσιν τὴν γενομένην ἐν ἀκροπόλει, καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν παραγενομένων, ὅτ' ἠφίει τῶν ἐγκλημάτων ἁπάντων Ἀπολλόδωρος, λαμβάνων τοῦτο τὸ ἀργύριον.

ΓΝΩΣΙΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

17 Ἀκούετε τῆς γνώσεως, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἣν ἔγνω Δεινίας, οὗ τὴν θυγατέρα οὗτος ἔχει, καὶ Νικίας ὁ τὴν ἀδελφὴν τῆς τούτου γυναικὸς ἔχων. ταῦτα τοί-

νυν λαβὼν καὶ ἀφεὶς ἁπάντων τῶν ἐγκλημάτων, ὥσπερ
ἢ πάντων τεθνεώτων τούτων ἢ τῆς ἀληθείας οὐ γενη-
σομένης φανερᾶς, δίκην τοσούτων ταλάντων λαχὼν
τολμᾷ δικάζεσθαι.

18 Τὰ μὲν οὖν πεπραγμένα καὶ γεγενημένα Φορμί-
ωνι πρὸς Ἀπολλόδωρον ἐξ ἀρχῆς ἅπαντ' ἀκηκόατε, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι. οἶμαι δ' Ἀπολλόδωρον τουτονὶ οὐ- 950
δὲν ἔχοντα δίκαιον εἰπεῖν περὶ ὧν ἐγκαλεῖ, ἅπερ παρὰ
τῷ διαιτητῇ λέγειν ἐτόλμα, ταῦτ' ἐρεῖν, ὡς τὰ γράμ-
ματα ἡ μήτηρ ἠφάνικε πεισθεῖσα ὑπὸ τούτου, καὶ τού-
των ἀπολωλότων οὐκ ἔχει τίνα χρὴ τρόπον ταῦτ' ἐξε-
19 λέγχειν ἀκριβῶς. περὶ δὴ τούτων καὶ ταύτης τῆς αἰτίας
σκέψασθε ἡλίκ' ἄν τις ἔχοι τεκμήρια εἰπεῖν ὅτι ψεύ-
δεται. πρῶτον μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τίς ἂν
ἐνείματο τὰ πατρῷα μὴ λαβὼν γράμματα ἐξ ὧν ἔμελ-
λεν εἴσεσθαι τὴν καταλειφθεῖσαν οὐσίαν; οὐδὲ εἷς δή-
που. καίτοι δυοῖν δέοντα εἴκοσιν ἔτη ἐστὶν ἐξ ὅτου
ἐνείμω, καὶ οὐκ ἂν ἔχοις ἐπιδεῖξαι ὡς ἐνεκάλεσας πώ-
20 ποτε ὑπὲρ τῶν γραμμάτων. δεύτερον δὲ, τίς οὐκ ἂν,
ἡνίκα ὁ Πασικλῆς ἀνὴρ γεγονὼς ἐκομίζετο τὸν λόγον
τῆς ἐπιτροπῆς, εἰ δι' αὐτοῦ τὰ γράμματ' ὤκνει τὴν
μητέρα αἰτιᾶσθαι διεφθαρκέναι, τούτῳ ταῦτ' ἐδήλω-
σεν, ὅπως διὰ τούτου ταῦτα ἠλέγχθη; τρίτον δ', ἐκ
ποίων γραμμάτων τὰς δίκας ἐλάγχανες; οὗτος γὰρ
πολλοῖς τῶν πολιτῶν δίκας λαγχάνων πολλὰ χρήματα
εἰσπέπρακται, γράφων εἰς τὰ ἐγκλήματα "ἔβλαψέ με
"ὁ δεῖνα οὐκ ἀποδιδοὺς ἐμοὶ τὸ ἀργύριον, ὃ κατέλιπεν
21 "ὁ πατὴρ ὀφείλοντα αὐτὸν ἐν τοῖς γράμμασιν." καίτοι
εἰ ἠφάνιστο τὰ γράμματα, ἐκ ποίων γραμμάτων τὰς
δίκας ἐλάγχανεν; ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, τὴν
μὲν νομὴν ἀκηκόατε, ἣν ἐνείματο, καὶ μεμαρτύρηται

ὑμῖν· τῶν δὲ λήξεων τούτων ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. λαβὲ τὰς μαρτυρίας μοι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Οὐκοῦν ἐν ταύταις ταῖς λήξεσιν ὡμολόγηκεν ἀπει- 951
ληφέναι τὰ τοῦ πατρὸς γράμματα· οὐ γὰρ δὴ συκοφαντεῖν γε, οὐδ' ὧν οὐκ ὤφειλον οὗτοι δικάζεσθαι φήσειεν ἄν.

22 *Νομίζω τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μεγάλων καὶ πολλῶν ὄντων ἐξ ὧν ἔστιν ἰδεῖν οὐκ ἀδικοῦντα Φορμίωνα τουτονὶ, μέγιστον ἁπάντων εἶναι, ὅτι Πασικλῆς, ἀδελφὸς ὢν Ἀπολλοδώρου τουτουὶ, οὔτε δίκην εἴληχεν οὔτ' ἄλλ' οὐδὲν ὧν οὗτος ἐγκαλεῖ. καίτοι οὐ δήπου τὸν μὲν παῖδα ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ οὗ τῶν ὄντων κύριος ἦν, ἐπίτροπος καταλελειμμένος, οὐκ ἂν ἠδίκει, σὲ δὲ, ὃς ἀνὴρ κατελείφθης τέτταρα καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονὼς, καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ ῥᾳδίως ἂν τὰ δίκαια ἐλάμβανες εὐθὺς, εἴ τι ἠδικοῦ. οὐκ ἔστι ταῦτα. ὡς τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω καὶ ὁ Πασικλῆς οὐδὲν ἐγκαλεῖ, λαβέ μοι τὴν τούτου μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

23 *Ἃ τοίνυν ἤδη περὶ αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην δεῖ σκοπεῖν ὑμᾶς, ταῦτ' ἀναμνήσθητε ἐκ τῶν εἰρημένων. ἡμεῖς γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γεγενημένου μὲν διαλογισμοῦ καὶ ἀφέσεως τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἀσπιδοπηγείου τῆς μισθώσεως, γεγενημένης δὲ διαίτης καὶ πάλιν πάντων ἀφέσεως, οὐκ ἐώντων*
24 *τῶν νόμων δίκας ὧν ἂν ἀφῇ τις ἅπαξ λαγχάνειν, συκοφαντοῦντος τούτου καὶ παρὰ τοὺς νόμους δικαζομένου παρεγραψάμεθα ἐκ τῶν νόμων μὴ εἶναι τὴν δίκην εἰσαγώγιμον. ἵν' οὖν εἰδῆθ' ὑπὲρ οὗ τὴν ψῆφον οἴσετε, τόν τε νόμον ὑμῖν τοῦτον ἀναγνώσεται καὶ τὰς*

μαρτυρίας ἐφεξῆς τῶν παρόντων, ὅτ' ἠφίει τῆς μισθώ- 952
σεως καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐγκλημάτων Ἀπολλό-
δωρος Φορμίωνα. λαβέ μοι τὰς μαρτυρίας ταυτασὶ καὶ
τὸν νόμον.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. ΝΟΜΟΣ.

25 Ἀκούετε τοῦ νόμου λέγοντος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τά τε ἄλλα ὧν μὴ εἶναι δίκας καὶ ὅσα τις ἀφῆκεν ἢ
ἀπήλλαξεν. εἰκότως· εἰ γάρ ἐστι δίκαιον, ὧν ἂν ἅπαξ
γένηται δίκη, μηκέτ' ἐξεῖναι δικάζεσθαι, πολὺ τῶν
ἀφεθέντων δικαιότερον μὴ εἶναι δίκας. ὁ μὲν γὰρ ἐν
ὑμῖν ἡττηθεὶς τάχ' ἂν εἴποι τοῦτο ὡς ἐξηπατήθητε
ὑμεῖς· ὁ δὲ αὐτοῦ φανερῶς καταγνοὺς καὶ ἀφεὶς καὶ
ἀπαλλάξας, τίν' ἂν ἑαυτὸν αἰτίαν αἰτιασάμενος τῶν
αὐτῶν πάλιν εἰκότως δικάζοιτο; οὐδεμίαν δήπου. διό-
περ τοῦτο πρῶτον ἔγραψεν ὁ τὸν νόμον θεὶς ὧν μὴ
εἶναι δίκας, ὅσα τις ἀφῆκεν ἢ ἀπήλλαξεν. ἃ τῷδε γέ-
γονεν ἀμφότερα· καὶ γὰρ ἀφῆκε καὶ ἀπήλλαξεν. ὡς
δ' ἀληθῆ λέγω, μεμαρτύρηται ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι.

26 Λαβὲ δή μοι καὶ τὸν τῆς προθεσμίας νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

Ὁ μὲν τοίνυν νόμος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σαφῶς
οὑτωσὶ τὸν χρόνον ὥρισεν· Ἀπολλόδωρος δ' οὑτοσὶ
παρεληλυθότων ἐτῶν πλέον ἢ εἴκοσι τὴν ἑαυτοῦ συκο-
φαντίαν ἀξιοῖ περὶ πλείονος ὑμᾶς ποιήσασθαι τῶν νό-
μων, καθ' οὓς ὀμωμοκότες δικάζετε. καίτοι πᾶσι μὲν
τοῖς νόμοις προσέχειν εἰκός ἐσθ' ὑμᾶς, οὐχ ἥκιστα δὲ
27 τούτῳ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. δοκεῖ γάρ μοι καὶ ὁ Σόλων
οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα θεῖναι αὐτὸν ἢ τοῦ μὴ συκοφαν-
τεῖσθαι ὑμᾶς. τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις τὰ πέντε ἔτη
ἱκανὸν ἡγήσατ' εἶναι εἰσπράξασθαι· κατὰ δὲ τῶν ψευ- 953

*δομένων τὸν χρόνον ἐνόμισε σαφέστατον ἔλεγχον ἔσε-
σθαι. καὶ ἅμα ἐπειδὴ ἀδύνατον ἔγνω ὂν τούς τε συμ-
βάλλοντας καὶ τοὺς μάρτυρας ἀεὶ ζῆν, τὸν νόμον ἀντὶ
τούτων ἔθηκεν, ὅπως μάρτυς εἴη τοῦ δικαίου τοῖς
ἐρήμοις.*

28 *Θαυμάζω τοίνυν ἔγωγ', ὦ ἄνδρες δικασταί, τί ποτ'
ἐστὶν ἃ πρὸς ταῦτ' ἐπιχειρήσει λέγειν Ἀπολλόδωρος
οὑτοσί. οὐ γὰρ ἐκεῖνό γ' ὑπείληφεν, ὡς ὑμεῖς, μηδὲν
ὁρῶντες εἰς χρήματα τοῦτον ἠδικημένον, ὀργιεῖσθ'
ὅτι τὴν μητέρ' ἔγημεν αὐτοῦ Φορμίων. οὐ γὰρ ἀγνοεῖ
τοῦτο, οὐδ' αὐτὸν λέληθεν, οὐδ' ὑμῶν πολλούς, ὅτι
Σωκράτης ὁ τραπεζίτης ἐκεῖνος, παρὰ τῶν κυρίων
ἀπαλλαγεὶς ὥσπερ ὁ τούτου πατήρ, ἔδωκε Σατύρῳ
29 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτοῦ ποτὲ γενομένῳ. ἕτερος
Σωκλῆς τραπεζιτεύσας ἔδωκε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Τι-
μοδήμῳ τῷ νῦν ἔτ' ὄντι καὶ ζῶντι, γενομένῳ ποτὲ αὐ-
τοῦ. καὶ οὐ μόνον ἐνθάδε ταῦτα ποιοῦσιν οἱ περὶ τὰς
ἐργασίας ὄντες ταύτας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐν
Αἰγίνῃ ἔδωκε Στρυμόδωρος Ἑρμαίῳ τῷ ἑαυτοῦ οἰκέτῃ
τὴν γυναῖκα, καὶ τελευτησάσης ἐκείνης ἔδωκε πάλιν
τὴν θυγατέρα τὴν ἑαυτοῦ. καὶ πολλοὺς ἂν ἔχοι τις εἰ-
30 πεῖν τοιούτους. εἰκότως· ὑμῖν μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τοῖς γένει πολίταις οὐδὲ ἓν πλῆθος χρημάτων
ἀντὶ τοῦ γένους καλόν ἐστιν ἑλέσθαι· τοῖς δὲ τοῦτο
μὲν δωρεὰν ἢ παρ' ὑμῶν ἢ παρ' ἄλλων τινῶν λαβοῦσι,
τῇ τύχῃ δ' ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ χρηματίσασθαι καὶ ἑτέρων
πλείω κτήσασθαι καὶ αὐτῶν τούτων ἀξιωθεῖσι ταῦτ'
ἐστι φυλακτέα. διόπερ Πασίων ὁ πατὴρ ὁ σὸς οὐ πρῶ-
τος οὐδὲ μόνος, οὐδ' αὐτὸν ὑβρίζων οὐδ' ὑμᾶς τοὺς 954
υἱεῖς, ἀλλὰ μόνην ὁρῶν σωτηρίαν τοῖς ἑαυτοῦ πρά-
γμασιν, εἰ τοῦτον ἀνάγκῃ ποιήσειεν οἰκεῖον ὑμῖν, ἔδωκε
31 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, μητέρα δ' ὑμετέραν τούτῳ. πρὸς*

μὲν οὖν τὰ συμφέροντα ἐὰν ἐξετάζῃς, καλῶς βεβου-
λευμένον αὐτὸν εὑρήσεις· εἰ δὲ πρὸς γένους δόξαν
ἀναίνει Φορμίωνα κηδεστὴν, ὅρα μὴ γελοῖον ᾖ σὲ
ταῦτα λέγειν. εἰ γάρ τις ἔροιτό σε, ποῖόν τιν' ἡγεῖ τὸν
πατέρα τὸν σεαυτοῦ εἶναι, χρηστὸν εὖ οἶδ' ὅτι φήσειας
ἄν. πότερον οὖν οἴει μᾶλλον ἐοικέναι τὸν τρόπον καὶ
πάντα τὸν βίον Πασίωνι σαυτὸν ἢ τουτονί; ἐγὼ μὲν γὰρ
εὖ οἶδ' ὅτι τοῦτον. εἶθ' ὅς ἐστιν ὁμοιότερος σοῦ τῷ σῷ
πατρὶ, τοῦτον, εἰ τὴν μητέρα τὴν σὴν ἔγημεν, ἀναίνει;
32 ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δόντος καὶ ἐπισκήψαντος τοῦ σοῦ πα-
τρὸς ταῦτ' ἐπράχθη, οὐ μόνον ἐκ τῆς διαθήκης ἔστιν
ἰδεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ σὺ μάρτυς αὐτὸς
γέγονας. ὅτε γὰρ τὰ μητρῷα πρὸς μέρος ἠξίους νέμε-
σθαι, ὄντων παίδων ἐκ τῆς γυναικὸς Φορμίωνι τούτῳ,
τότε ὡμολόγεις κυρίως δόντος τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ
κατὰ τοὺς νόμους αὐτὴν γεγαμῆσθαι. εἰ γὰρ αὐτὴν
εἶχε λαβὼν ἀδίκως ὅδε μηδενὸς δόντος, οὐκ ἦσαν οἱ
παῖδες κληρονόμοι, τοῖς δὲ μὴ κληρονόμοις οὐκ ἦν μετ-
ουσία τῶν ὄντων. ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω
μεμαρτύρηται τῷ τὸ τέταρτον μέρος λαβεῖν καὶ ἀφεῖ-
ναι τῶν ἐγκλημάτων ἁπάντων.

33 Κατ' οὐδὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δίκαιον
οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν ἀναιδεστάτους λόγους ἐτόλμα λέγειν
πρὸς τῷ διαιτητῇ, περὶ ὧν προακηκοέναι βέλτιόν ἐσθ' 955
ὑμᾶς, ἕνα μὲν τὸ παράπαν μὴ γενέσθαι διαθήκην,
ἀλλ' εἶναι τοῦτο πλάσμα καὶ σκευώρημα ὅλον, ἕτερον
δ' ἕνεκα τούτου πάντα ταῦτα συγχωρεῖν τὸν πρὸ τοῦ
χρόνον καὶ οὐχὶ δικάζεσθαι, ὅτι μίσθωσιν ἤθελεν αὐ-
τῷ φέρειν Φορμίων πολλὴν καὶ ὑπισχνεῖτο οἴσειν· ἐπεὶ
34 δ' οὐ ποιεῖ ταῦτα, τηνικαῦτα, φησὶ, δικάζομαι. ὅτι δὲ
ταῦτ' ἀμφότερ', ἐὰν λέγῃ, ψεύσεται καὶ τοῖς ὑφ' ἑαυ-
τοῦ πεπραγμένοις ἐναντία ἐρεῖ, σκοπεῖτε ἐκ τωνδί.

*ὅταν μὲν τοίνυν τὴν διαθήκην ἀρνῆται, ἐκ τίνος τρό-
που πρεσβεῖα λαβὼν τὴν συνοικίαν κατὰ τὴν διαθή-
κην ἔχει, τοῦτ' ἐρωτᾶτ' αὐτόν. οὐ γὰρ ἐκεῖνό γ' ἐρεῖ,
ὡς ὅσα μὲν πλεονεκτεῖν τόνδ' ἔγραψεν ὁ πατὴρ, κύριά*
35 *ἐστι τῆς διαθήκης, τὰ δ' ἄλλα ἄκυρα. ὅταν δ' ὑπὸ τῶν
τοῦδε ὑποσχέσεων ὑπάγεσθαι φῇ, μέμνησθ' ὅτι μάρ-
τυρας ὑμῖν παρεσχήμεθα, οἳ χρόνον πολὺν τοῦδ' ἀπηλ-
λαγμένου μισθωταὶ τούτοις ἐγίγνοντο τῆς τραπέζης
καὶ τοῦ ἀσπιδοπηγείου. καίτοι τόθ', ὁπηνίκα ἐμίσθω-
σεν ἐκείνοις, τῷδ' ἐγκαλεῖν παραχρῆμα ἐχρῆν, εἴπερ
ἀληθῆ ἦν ὑπὲρ ὧν τότ' ἀφεὶς νῦν τούτῳ δικάζεται.
ὡς τοίνυν ἀληθῆ λέγω, καὶ πρεσβεῖά τε τὴν συνοικίαν
ἔλαβε κατὰ τὴν διαθήκην καὶ τῷδε οὐχ ὅπως ἐγκαλεῖν
ᾤετο δεῖν, ἀλλ' ἐπῄνει, λαβὲ τὴν μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

36 *Ἵνα τοίνυν εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσα χρή-
ματ' ἔχων ἐκ τῶν μισθώσεων καὶ ἐκ τῶν χρεῶν ὡς ἀπο-
ρῶν καὶ πάντα ἀπολωλεκὼς ὀδυρεῖται, βραχέα ἡμῶν
ἀκούσατε. οὗτος γὰρ ἐκ μὲν τῶν χρεῶν ὁμοῦ τάλαντ'* 956
*εἴκοσιν εἰσπέπρακται ἐκ τῶν γραμμάτων ὧν ὁ πατὴρ
κατέλιπεν, καὶ τούτων ἔχει πλέον ἢ τὰ ἡμίση· πολλῶν*
37 *γὰρ τὰ μέρη τὸν ἀδελφὸν ἀπεστέρει. ἐκ δὲ τῶν μισθώ-
σεων, ὀκτὼ μὲν ἐτῶν ἃ Φορμίων εἶχε τὴν τράπεζαν,
ὀγδοήκοντα μνᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου, τὸ ἥμισυ τῆς
ὅλης μισθώσεως· καὶ ταῦτ' ἐστι δέκα τάλαντα καὶ τετ-
ταράκοντα μναῖ· δέκα δ' ἐτῶν μετὰ ταῦτα, ὧν ἐμίσθω-
σαν ὕστερον Ξένωνι καὶ Εὐφραίῳ καὶ Εὔφρονι καὶ*
38 *Καλλιστράτῳ, τάλαντον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου. χωρὶς
δὲ τούτων, ἐτῶν ἴσως εἴκοσι τῆς ἐξ ἀρχῆς νεμηθείσης
οὐσίας, ἧς αὐτὸς ἐπεμελεῖτο, τὰς προσόδους, πλέον
ἢ μνᾶς τριάκοντα. ἐὰν δ' ἅπαντα συνθῆτε, ὅσα ἐνεί-*

ματο, ὅσα εἰσεπράξατο, ὅσ᾽ εἴληφε μίσθωσιν, πλέον ἢ τετταράκοντα τάλαντα εἰληφὼς φανήσεται, χωρὶς ὧν οὗτος εὖ πεποίηκε, καὶ τῶν μητρῴων, καὶ ὧν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἔχων οὐκ ἀποδίδωσι πένθ᾽ ἡμιταλάντων
39 καὶ ἑξακοσίων δραχμῶν. ἀλλὰ νὴ Δία ταῦθ᾽ ἡ πόλις εἴληφε, καὶ δεινὰ πέπονθας πολλὰ καταλελειτουργηκώς. ἀλλ᾽ ἃ μὲν ἐκ κοινῶν ἐλειτούργεις τῶν χρημάτων, σὺ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀνηλώσατε· ἃ δ᾽ ὕστερον, οὐκ ἔστιν ἄξια μὴ ὅτι δυοῖν ταλάντοιν προσόδου, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἴκοσι μνῶν. μηδὲν οὖν τὴν πόλιν αἰτιῶ, μηδ᾽ ἃ σὺ τῶν ὄντων αἰσχρῶς καὶ κακῶς ἀνήλωκας, ὡς ἡ πόλις
40 εἴληφε, λέγε. ἵνα δ᾽ εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τό τε πλῆθος τῶν χρημάτων ὧν εἴληφε, καὶ τὰς λειτουργίας ἃς λελειτούργηκεν, ἀναγνώσεται ὑμῖν καθ᾽ ἓν ἕκαστον.
λαβέ μοι τὸ βιβλίον τουτὶ καὶ τὴν πρόκλησιν ταυτηνὶ 957
καὶ τὰς μαρτυρίας ταυτασί.

ΒΙΒΛΙΟΝ. ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

41 Τοσαῦτα μὲν τοίνυν χρήματα εἰληφὼς καὶ χρέα πολλῶν ταλάντων ἔχων, ὧν τὰ μὲν παρ᾽ ἑκόντων, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν δικῶν εἰσπράττει, ἃ τῆς μισθώσεως ἔξω τῆς τραπέζης καὶ τῆς ἄλλης οὐσίας, ἣν κατέλιπε Πασίων, ὠφείλετο ἐκείνῳ καὶ νῦν παρειλήφασιν οὗτοι, καὶ τοσαῦτ᾽ ἀνηλωκὼς ὅσ᾽ ὑμεῖς ἠκούσατε, οὐδὲ πολλοστὸν μέρος τῶν προσόδων, μὴ ὅτι τῶν ἀρχαίων, εἰς τὰς λειτουργίας, ὅμως ἀλαζονεύσεται καὶ τριηραρχίας ἐρεῖ
42 καὶ χορηγίας. ἐγὼ δ᾽, ὡς μὲν οὐκ ἀληθῆ ταῦτ᾽ ἐρεῖ, ἐπέδειξα, οἶμαι μέντοι, κἂν εἰ ταῦτα πάντ᾽ ἀληθῆ λέγοι, κάλλιον εἶναι καὶ δικαιότερον τόνδε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ λειτουργεῖν ὑμῖν ἢ τούτῳ δόντας τὰ τούτου, μικρὰ τῶν πάντων αὐτοὺς μετασχόντας, τόνδε μὲν ἐν ταῖς ἐσχάταις ἐνδείαις ὁρᾶν, τοῦτον δ᾽ ὑβρίζοντα καὶ εἰς

43 ἅπερ εἴωθεν ἀναλίσκοντα. ἀλλὰ μὴν περί γε τῆς εὐπορίας, ὡς ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ κέκτηται, καὶ ὧν ἐρωτήσειν ἔφησθα, πόθεν τὰ ὄντα κέκτηται Φορμίων, μόνῳ τῶν ὄντων ἀνθρώπων σοὶ τοῦτον οὐκ ἔνεστ' εἰπεῖν τὸν λόγον. οὐδὲ γὰρ Πασίων ὁ σὸς πατὴρ ἐκτήσαθ' εὑρὼν οὐδὲ τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραδόντος, ἀλλὰ παρὰ τοῖς αὑτοῦ κυρίοις Ἀντισθένει καὶ Ἀρχεστράτῳ τραπεζιτεύουσι πεῖραν δοὺς ὅτι χρηστός ἐστι
44 καὶ δίκαιος, ἐπιστεύθη. ἔστι δ' ἐν ἐμπορίῳ καὶ χρήμασιν ἐργαζομένοις ἀνθρώποις φιλεργὸν δόξαι καὶ χρηστὸν εἶναι τὸν αὐτὸν θαυμαστὸν ἡλίκον. οὔτ' οὖν ἐκείνῳ τοῦθ' οἱ κύριοι παρέδωκαν, ἀλλ' αὐτὸς ἔφυ χρηστὸς, οὔτε τῷδε ὁ σὸς πατήρ· σὲ γὰρ ἂν πρότερον τοῦδε 958
χρηστὸν ἐποίησεν, εἰ ἦν ἐπ' ἐκείνῳ. εἰ δὲ τοῦτο ἀγνοεῖς, ὅτι πίστις ἀφορμὴ πασῶν ἐστι μεγίστη πρὸς χρηματισμὸν, πᾶν ἂν ἀγνοήσειας. χωρὶς δὲ τούτων πολλὰ καὶ τῷ σῷ πατρὶ καὶ σοὶ καὶ ὅλως τοῖς ὑμετέροις πράγμασι Φορμίων γέγονε χρήσιμος. ἀλλ', οἶμαι, τῆς σῆς ἀπληστίας καὶ τοῦ σοῦ τρόπου τίς ἂν δύναιτο ἐφικέ-
45 σθαι; καὶ δῆτα θαυμάζω πῶς οὐ λογίζει πρὸς σεαυτὸν ὅτι ἔστιν Ἀρχεστράτῳ τῷ ποτὲ τὸν σὸν πατέρα κτησαμένῳ υἱὸς ἐνθάδε, Ἀντίμαχος, πράττων οὐ κατ' ἀξίαν, ὃς οὐ δικάζεταί σοι οὐδὲ δεινά φησι πάσχειν, εἰ σὺ μὲν χλανίδα φορεῖς, καὶ τὴν μὲν λέλυσαι, τὴν δ' ἐκδέδωκας ἑταίραν, καὶ ταῦτα γυναῖκ' ἔχων ποιεῖς, καὶ τρεῖς παῖδας ἀκολούθους περιάγεις, καὶ ζῇς ἀσελγῶς ὥστε καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αἰσθάνεσθαι, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος
46 πολλῶν ἐνδεής ἐστιν. οὐδὲ τὸν Φορμίων' ἐκεῖνος οὐχ ὁρᾷ. καίτοι εἰ κατὰ τοῦτ' οἴει σοι προσήκειν τῶν τούτου, ὅτι τοῦ πατρός ποτ' ἐγένετο τοῦ σοῦ, ἐκείνῳ προσήκει μᾶλλον ἢ σοί· ὁ γὰρ αὖ σὸς πατὴρ ἐκείνων ἐγένετο. ὥστε καὶ σὺ καὶ οὗτος ἐκείνου γίγνεσθε ἐκ τούτου

τοῦ λόγου. σὺ δ' εἰς τοῦθ' ἥκεις ἀγνωμοσύνης ὥσθ'
ἃ προσήκει σοι τοὺς λέγοντας ἐχθροὺς νομίζειν, ταῦτ'
47 αὐτὸς ποιεῖς ἀνάγκην εἶναι λέγειν, καὶ ὑβρίζεις μὲν
σαυτὸν καὶ τοὺς γονέας τεθνεῶτας, προπηλακίζεις δὲ
τὴν πόλιν, καὶ ἃ διὰ τῆς τούτων φιλανθρωπίας ἀπο-
λαύσας εὕρετο ὁ σὸς πατὴρ καὶ μετὰ ταῦτα Φορμίων
οὑτοσὶ, ταῦτα ἀντὶ τοῦ κοσμεῖν καὶ περιστέλλειν, ἵνα
καὶ τοῖς δοῦσιν ὡς εὐσχημονέστατα ἐφαίνετο καὶ τοῖς 959
λαβοῦσιν ὑμῖν, ἄγεις εἰς μέσον, δεικνύεις, ἐλέγχεις,
μόνον οὐκ ὀνειδίζεις οἷον ὄντα σε ἐποιήσαντο Ἀθη-
48 ναῖοι. εἶτ' εἰς τοῦθ' ἥκεις μανίας (τί γὰρ ἂν ἄλλο τις
εἴποι;) ὥστ' οὐκ αἰσθάνει ὅτι καὶ νῦν ἡμεῖς μὲν ἀξι-
οῦντες, ἐπειδήπερ ἀπηλλάγη Φορμίων, μηδέν' ὑπόλο-
γον εἶναι εἴ ποτε τοῦ σοῦ πατρὸς ἐγένετο, ὑπὲρ σοῦ λέ-
γομεν, σὺ δὲ μηδέποτ' ἐξ ἴσου σοι γενέσθαι τοῦτον
ἀξιῶν κατὰ σαυτοῦ λέγεις· ἃ γὰρ ἂν σὺ δίκαια σαυτῷ
κατὰ τούτου τάξῃς, ταὐτὰ ταῦθ' ἥξει κατὰ σοῦ παρὰ
τῶν τὸν σὸν πατέρα ἐξ ἀρχῆς κτησαμένων. ἀλλὰ μὴν
ὅτι κἀκεῖνος ἦν τινῶν, εἶτ' ἀπηλλάγη τὸν αὐτὸν τρό-
πον ὅνπερ οὗτος ἀφ' ὑμῶν, λαβέ μοι ταυτασὶ τὰς μαρ-
τυρίας, ὡς ἐγένετο Πασίων Ἀρχεστράτου.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

49 Εἶτα τὸν σώσαντα μὲν ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα καὶ
πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρασχόντα τῷ πατρὶ τῷ τού-
του, τοσαῦτα δ' αὐτὸν τοῦτον ἀγαθὰ εἰργασμένον ὅσ'
ὑμεῖς ἀκηκόατε, τοῦτον οἴεται δεῖν ἑλὼν τηλικαύτην
δίκην ἀδίκως ἐκβαλεῖν. οὐ γὰρ ἄλλο γ' ἔχοις οὐδὲν ἂν
ποιῆσαι. εἰς μὲν γὰρ τὰ ὄντα εἰ βλέπεις ἀκριβῶς, ταῦθ'
εὑρήσεις ὧν ἔστιν, ἐὰν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐξαπατηθῶσιν
50 οὗτοι. ὁρᾷς τὸν Ἀριστόλοχον τὸν Χαριδήμου; ποτ' εἶ-
χεν ἀγρὸν, εἶτά γε νῦν πολλοί· πολλοῖς γὰρ ἐκεῖνος

*ὀφείλων αὐτὸν ἐκτήσατο. καὶ τὸν Σωσίνομον καὶ τὸν
Τιμόδημον καὶ τοὺς ἄλλους τραπεζίτας, οἵ, ἐπεὶ δια-
λύειν ἐδέησεν οἷς ὤφειλον, ἐξέστησαν ἁπάντων τῶν
ὄντων. σὺ δ' οὐδὲν οἴει δεῖν σκοπεῖν οὐδ' ὧν ὁ πατὴρ* 960
σοῦ πολλῷ βελτίων ὢν καὶ ἄμεινον σοῦ φρονῶν πρὸς
51 *ἅπαντ' ἐβουλεύσατο· ὅς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, τοσούτῳ
τοῦτον ἡγεῖτο σοῦ πλείονος ἄξιον εἶναι καὶ σοὶ καὶ
ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὑμετέροις πράγμασιν, ὥστε ἀνδρὸς ὄν-
τος σοῦ τοῦτον, οὐ σὲ τῶν μισθώσεων κατέλιπεν ἐπί-
τροπον καὶ τὴν γυναῖκα ἔδωκε καὶ ζῶν αὐτὸν ἐτίμα,
δικαίως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τραπε-
ζῖται μίσθωσιν οὐ φέροντες, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐργα-
ζόμενοι πάντες ἀπώλοντο, οὗτος δὲ μίσθωσιν φέρων
δύο τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς ὑμῖν ἔσωσε τὴν*
52 *τράπεζαν. ὧν ἐκεῖνος μὲν χάριν εἶχε, σὺ δ' οὐδένα
ποιεῖ λόγον, ἀλλ' ἐναντία τῇ διαθήκῃ καὶ ταῖς ἀπ' ἐκεί-
νης ἀραῖς γραφείσαις ὑπὸ τοῦ σοῦ πατρὸς ἐλαύνεις,
συκοφαντεῖς, διώκεις. ὦ βέλτιστε, εἰ οἷόν τε σὲ τοῦτ'
εἰπεῖν, οὐ παύσει, καὶ γνώσει τοῦθ', ὅτι πολλῶν χρη-
μάτων τὸ χρηστὸν εἶναι λυσιτελέστερόν ἐστι; σοὶ γοῦν,
εἴπερ ἀληθῆ λέγεις, χρήματα μὲν τοσαῦτ' εἰληφότι
πάντ' ἀπόλωλεν, ὡς φῄς· εἰ δ' ἦσθα ἐπιεικής, οὐκ ἄν
ποτε αὐτὰ ἀνήλωσας.*

53 *Ἀλλ' ἔγωγε μὰ τὸν Δία καὶ θεοὺς πανταχῇ σκο-
πῶν οὐδὲν ὁρῶ, διότι ἂν σοὶ πεισθέντες τουδὶ κατα-
ψηφίσαιντο. τί γάρ; ὅτι πλησίον ὄντων τῶν ἀδικημά-
των ἐγκαλεῖς; ἀλλ' ἔτεσι καὶ χρόνοις ὕστερον αἰτιᾷ.
ἀλλ' ὅτι τοῦτον ἀπράγμων ἦσθα τὸν χρόνον; ἀλλὰ τίς
οὐκ οἶδεν ὅσα πράγματα πράττων οὐ πέπαυσαι, οὐ
μόνον δίκας ἰδίας διώκων οὐκ ἐλάττους ταυτησί, ἀλλὰ
δημοσίᾳ συκοφαντῶν καὶ κρίνων τινάς; οὐχὶ Τιμομά-
χου κατηγόρεις; οὐχὶ Καλλίππου τοῦ νῦν ὄντος ἐν*

Σικελίᾳ; οὐ πάλιν Μένωνος; οὐκ Αὐτοκλέους; οὐ Τι- 961
54 *μοθέου; οὐκ ἄλλων πολλῶν; καίτοι πῶς ἔχει λόγον σὲ Ἀπολλόδωρον ὄντα πρότερον τῶν κοινῶν, ὧν μέρος ἠδικοῦ, δίκην ἀξιοῦν λαμβάνειν, ἢ τῶν ἰδίων ὧν νῦν ἐγκαλεῖς, ἄλλως τε καὶ τηλικούτων ὄντων, ὡς σὺ φῄς; τί ποτ' οὖν ἐκείνων κατηγορῶν τόνδ' εἴας; οὐκ ἠδικοῦ, ἀλλ', οἶμαι, συκοφαντεῖς νῦν. ἡγοῦμαι τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντων μάλιστ' εἰς τὸ πρᾶγμα εἶναι τούτων μάρτυρας παρασχέσθαι· τὸν γὰρ συκο-*
55 *φαντοῦντα ἀεὶ τί χρὴ νομίζειν νῦν ποιεῖν; καὶ νὴ Δί' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζω πάνθ' ὅσα τοῦ τρόπου τοῦ Φορμίωνός ἐστι σημεῖα καὶ τῆς τούτου δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας, καὶ ταῦτ' εἰς τὸ πρᾶγμ' εἶναι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. ὁ μὲν γὰρ περὶ πάντ' ἄδικος τάχ' ἄν, εἰ τύχοι, καὶ τοῦτον ἠδίκει· ὁ δὲ μηδένα μηδὲν ἠδικηκώς, πολλοὺς δὲ εὖ πεποιηκὼς ἑκὼν ἐκ τίνος εἰκότως ἂν τρόπου τοῦτον μόνον ἠδίκει τῶν πάντων; τούτων τοίνυν τῶν μαρτυριῶν ἀκούσαντες γνώσεσθε τὸν ἑκατέρου τρόπον.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

56 *Ἴθι δὴ λέγε καὶ τὰς πρὸς Ἀπολλόδωρον τῆς πονηρίας.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Ἆρ' οὖν ὅμοιος οὑτοσί, σκοπεῖτε. λέγε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Ἀνάγνωθι δὴ καὶ ὅσα δημοσίᾳ χρήσιμος τῇ πόλει γέγονεν οὑτοσί.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

57 *Τοσαῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Φορμίων χρήσιμος γεγονὼς καὶ τῇ πόλει καὶ πολλοῖς ὑμῶν, καὶ οὐδένα οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ κακὸν οὐδὲν εἰργασμέ-*

νος, οὐδ᾽ ἀδικῶν Ἀπολλόδωρον τουτονὶ, δεῖται καὶ
ἱκετεύει καὶ ἀξιοῖ σωθῆναι, καὶ ἡμεῖς συνδεόμεθα οἱ 9
ἐπιτήδειοι ταῦθ᾽ ὑμῶν. ἐκεῖνο δ᾽ ὑμᾶς ἀκοῦσαι δεῖ.
τοσαῦτα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χρήμαθ᾽ ὑμῖν ἀνε-
γνώσθη προσηυπορηκὼς ὅσ᾽ οὔθ᾽ οὗτος οὔτ᾽ ἄλλος
οὐδεὶς κέκτηται. πίστις μέντοι Φορμίωνι παρὰ τοῖς εἰ-
δόσι καὶ τοσούτων καὶ πολλῷ πλειόνων χρημάτων ἐστὶ,
58 δι᾽ ἧς καὶ αὐτὸς αὑτῷ καὶ ὑμῖν χρήσιμός ἐστιν. ἃ μὴ
προῆσθε, μηδ᾽ ἐπιτρέψητε ἀνατρέψαι τῷ μιαρῷ τούτῳ
ἀνθρώπῳ, μηδὲ ποιήσητε αἰσχρὸν παράδειγμα, ὡς τὰ
τῶν ἐργαζομένων καὶ μετρίως ἐθελόντων ζῆν τοῖς βδε-
λυροῖς καὶ συκοφάνταις ὑπάρχει παρ᾽ ὑμῶν λαβεῖν·
πολὺ γὰρ χρησιμώτερα ὑμῖν παρὰ τῷδε ὄντα ὑπάρχει·
ὁρᾶτε γὰρ αὐτοὶ καὶ ἀκούετε τῶν μαρτύρων, οἷον ἑαυ-
59 τὸν τοῖς δεηθεῖσι παρέχει. καὶ τούτων οὐδὲν ἕνεκα
τοῦ λυσιτελοῦντος εἰς χρήματα πεποίηκεν, ἀλλὰ φι-
λανθρωπίᾳ καὶ τρόπου ἐπιεικείᾳ. οὔκουν ἄξιον, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τὸν τοιοῦτον ἄνδρα προέσθαι τούτῳ,
οὐδὲ τηνικαῦτα ἐλεεῖν ὅτ᾽ οὐδὲν ἔσται τούτῳ πλέον,
ἀλλὰ νῦν ὅτε κύριοι καθέστατε σῶσαι· οὐ γὰρ ἔγωγ᾽
ὁρῶ καιρὸν ἐν τίνι ἂν μᾶλλον βοηθήσειέ τις αὐτῷ.
60 τὰ μὲν οὖν πολλὰ ὧν Ἀπολλόδωρος ἐρεῖ, νομίζετ᾽ εἶναι
λόγον καὶ συκοφαντίας, κελεύετε δ᾽ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιδεῖ-
ξαι ἢ ὡς οὐ διέθετο ταῦθ᾽ ὁ πατὴρ, ἢ ὡς ἔστι τις ἄλλη
μίσθωσις πλὴν ἧς ἡμεῖς δείκνυμεν, ἢ ὡς οὐκ ἀφῆκεν αὐ-
τὸν διαλογισάμενος τῶν ἐγκλημάτων ἁπάντων ἃ ἔγνω
ὁ κηδεστὴς ὁ τούτου καὶ οὗτος αὐτὸς συνεχώρησεν, ἢ
ὡς διδόασιν οἱ νόμοι δικάζεσθαι τῶν οὕτω πραχθέν-
61 των, ἢ τῶν τοιούτων τι δεικνύναι. ἐὰν δ᾽ ἀπορῶν αἰ-
τίας καὶ βλασφημίας λέγῃ καὶ κακολογῇ, μὴ προσέχετε 9
τὸν νοῦν, μηδ᾽ ὑμᾶς ἡ τούτου κραυγὴ καὶ ἀναίδεια
ἐξαπατήσῃ, ἀλλὰ φυλάττετε καὶ μέμνησθε ὅσ᾽ ἡμῶν

ἀκηκόατε. κἂν ταῦτα ποιῆτε, αὐτοί τ' εὐορκήσετε καὶ τοῦτον δικαίως σώσετε, ἄξιον ὄντα νὴ τὸν Δία καὶ θεοὺς ἅπαντας.

62 Ἀνάγνωθι λαβὼν αὐτοῖς τὸν νόμον καὶ τὰς μαρτυρίας τασδί.

ΝΟΜΟΣ. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων. ἐξέρα τὸ ὕδωρ.

XXXVII.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑΙΝΕΤΟΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Πανταίνετος παρὰ Τηλεμάχου τινὸς ἐργαστήριον μεταλλικὸν ἐν Μαρωνείᾳ (τόπος δὲ οὗτος τῆς Ἀττικῆς) καὶ μετὰ τοῦ ἐργαστηρίου τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν οἰκέτας ὠνούμενος, δανείζεται παρὰ μὲν Μνησικλέους τάλαντον, παρὰ δὲ Φιλέου καὶ Πλείστορος πέντε καὶ τετταράκοντα μνᾶς. καὶ ἦν ὠνητὴς ἐγγεγραμμένος ὁ Μνησικλῆς, καὶ τὰς ὠνὰς εἶχεν αὐτός. ὕστερον δὲ ἀπαιτούμενος τὸ ἀργύριον ὁ Πανταίνετος δευτέρους λαμβάνει δανειστὰς, τόν τε παραγραφόμενον νῦν Νικόβουλον καὶ Εὔεργόν τινα, καὶ τούτοις ὑποθήκην δίδωσι τὸ ἐργαστήριον καὶ τὰ ἀνδράποδα. γραμματεῖον δὲ οὐχ ὑποθήκης, ἀλλὰ πράσεως γράφεται. καὶ γίνεται πρατὴρ καὶ βεβαιωτὴς τοῖς δευτέροις δανεισταῖς ὁ πρότερος δεδανεικὼς ὁ Μνησικλῆς, ὁ τὰς ὠνὰς ἔχων. καὶ μισθοῦσι τῷ Πανταινέτῳ τά τε ἀνδρά- 964
ποδα καὶ τὸ ἐργαστήριον Εὔεργος καὶ ὁ Νικόβουλος, ὡς δεσπόται δῆθεν γεγονότες αὐτοῦ. τοσούτου δὲ μισθοῦσιν ὅσον τὸ δάνειον τόκον ἐποίει. ἐδεδανείκεσαν μὲν γὰρ ἑκατὸν πέντε μνᾶς, ἔδει δὲ κατὰ μνᾶν τόκον εἶναι δραχμήν. ἑκατὸν οὖν καὶ πέντε δραχμὰς λαμβάνειν συνέθεντο· καὶ ἦν τοῦτο τῷ μὲν ἔργῳ τόκος, τῷ δὲ ὀνόματι μίσθωσις. τούτων πραχθέν-

των ὁ μὲν Νικόβουλος ἀπεδήμησε, παρὰ δὲ τὴν ἀπουσίαν τὴν ἐκείνου Ἀθήνησι τάδε γίγνεται. ὁ Εὔεργος ὁ κοινωνὸς τοῦ δανείσματος, αἰτιώμενος τὸν Πανταίνετον ὡς οὐδὲν τῶν συγκειμένων ἐθέλοντα ποιεῖν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐργαστήριον κατεῖχεν αὐτοῦ, καὶ δὴ ἀργύριον φυλάξας ἐκ τῶν μετάλλων Πανταινέτῳ κομιζόμενον, ὅπερ ἔμελλεν εἰς τὸ δημόσιον καταβάλλειν, ἀφείλετο τὸν κομίζοντα οἰκέτην βίᾳ· παρὸ καὶ διπλῆν εἰς τὸ δημόσιον κατέβαλεν, ὡς ἔφη, τὴν καταβολὴν ὁ Πανταίνετος, τῆς προσηκούσης προθεσμίας δι᾽ Εὔεργον ἐκπεσών. ἐπὶ τούτοις καὶ δίκην ἔλαχε τῷ Εὐέργῳ βλάβης, καὶ εἷλεν αὐτόν. ὡς δὲ ἐπανῆκε καὶ ὁ Νικόβουλος ἐκ τῆς ἀποδημίας καὶ δανεισταὶ πολλοί τινες ἀνεφαίνοντο τοῦ Πανταινέτου πρότερον ἀγνοούμενοι, λόγων πολλῶν λεγομένων πέρας συνέβησαν ὥστε Νικόβουλον μὲν καὶ Εὔεργον ἀπολαμβάνοντας ἑκατὸν καὶ πέντε μνᾶς ἀποστῆναι τοῦ ἐργαστηρίου καὶ τῶν ἀνδραπόδων, ταῦτα δὲ τοὺς ἑτέρους δανείσαντας ὠνεῖσθαι. πάλιν δὲ οὐκ ἐθελόντων τῶν δανειστῶν ὠνεῖσθαι τὰ κτήματα, εἰ μὴ πρατῆρες αὐτοὶ καὶ βεβαιωταὶ γίγνοιντο Νικόβουλος καὶ Εὔεργος, πείθεται ὁ Νικόβουλος καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ Πανταινέτου, καθά φησιν, ἀξιούμενος, οὐ πρότερον 963
δὲ ἀνεδέξατο, πρὶν τὸν Πανταίνετον ἄφεσιν αὐτῷ παντὸς ἐγκλήματος δοῦναι. ὁ δὲ Πανταίνετος ἔδωκε μὲν τὴν ἄφεσιν καὶ ἐπράθη τὰ κτήματα, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τούτῳ τὴν αὐτὴν ἥνπερ Εὐέργῳ δίκην εἴληχε, μεταλλικὴν ἐπιγράφων τὴν δίκην, ὡς δὴ τῶν τε τὰ μέταλλα ἐργαζομένων εἷς ὢν καὶ περὶ μέταλλον ἠδικημένος. ἐγκαλεῖ δὲ τῷ Νικοβούλῳ καὶ περὶ τῆς τῶν χρημάτων ἀφαιρέσεως τῶν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου κομιζομένων, καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐργαστηρίου καὶ τῶν ἀνδραπόδων πράσεως παρὰ τὰς συνθήκας γεγενημένης, καὶ μέντοι καὶ περὶ ἑτέρων τινῶν. ὁ δὲ Νικόβουλος παραγράφεται τὸν ἀγῶνα καθ᾽ ἕνα μὲν ἐκεῖνον νόμον τὸν κελεύοντα, περὶ ὧν ἂν ἄφεσις καὶ ἀπαλλαγὴ γένηται, περὶ τούτων μηκέτι ἐξεῖναι δικάζεσθαι, καθ᾽ ἕτερον δὲ ἐκεῖνον, ὃς διαρρήδην καὶ σαφῶς ὁρίζει περὶ τίνων δεῖ τὰς μεταλλικὰς δίκας εἰσάγειν, ὧν οὐδὲν πεπονθότα Πανταίνετον ἀτόπως φησὶ μεταλλικὴν δικάζεσθαι δίκην. καὶ μὴν καὶ τρίτον παρέχεται νόμον, ὃς διαιρεῖ περὶ ποίων ἐγκλημάτων ποῖα χρὴ κρίνειν δικαστήρια καὶ

ποίας ἀρχὰς εἰσάγειν τὰς δίκας· Πανταίνετον δέ φησι παρὰ τοῦτον ποιεῖν τὸν νόμον, ποικίλα ἐγκλήματα εἰς ταὐτὸν μίξαντα καὶ περὶ πάντων ἐν τῷ μεταλλικῷ δικαστηρίῳ τὴν κατηγορίαν ποιούμενον. τῷ μὲν οὖν περὶ τῆς ἀφέσεως νόμῳ κατ' ἀρχὰς κέχρηται, τοῖς δὲ δύο τοῖς ἑτέροις ἐπὶ τοῦ τέλους, καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς παραγραφῆς καὶ λήγων εἰς ταύτην. ἐν δὲ μέσῳ τὴν εὐθυδικίαν πεποίηκεν, ἧς μέγιστον καὶ ἰσχυρότατόν ἐστιν, ὅτι μηδὲ ἐπιδημῶν ἐτύγχανε τότε Νικό- 966
βουλος, ὅτε Πανταίνετος ἔπασχεν ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς τότε Εὐέργῳ καὶ νῦν Νικοβούλῳ τὴν δίκην εἴληχεν.

Δεδωκότων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῶν νόμων παραγράψασθαι περὶ ὧν ἄν τις ἀφεὶς καὶ ἀπαλλάξας δικάζηται, γεγενημένων ἀμφοτέρων μοι τούτων, πρὸς Πανταίνετον τουτονὶ παρεγραψάμην, ὡς ἠκούσατ' ἀρτίως, μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, οὐκ οἰόμενος δεῖν ἀφεῖσθαι τοῦ δικαίου τούτου, οὐδ', ἐπειδὰν ἐξελέγξω πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις καὶ ἀφεικότα τοῦτον ἐμαυτὸν καὶ ἀπηλλαγμένον, ἐγγενέσθαι τούτῳ μὴ φάσκειν ἀληθῆ με λέγειν, καὶ ποιεῖσθαι τεκμήριον ὡς, εἴπερ ἐπράχθη τι τοιοῦτον, παρεγραψάμην ἂν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ ταύτης τῆς σκήψεως εἰσελθὼν ἀμφότερα ὑμῖν ἐπιδεῖξαι, καὶ ὡς οὐδὲν ἠδίκηκα τοῦτον καὶ ὡς παρὰ
2 τὸν νόμον μοι δικάζεται. εἰ μὲν οὖν ἐπεπόνθει τι τούτων Πανταίνετος ὧν νῦν ἐγκαλεῖ, κατ' ἐκείνους ἂν τοὺς χρόνους εὐθὺς ἐφαίνετό μοι δικαζόμενος, ἐν οἷς τὸ συμβόλαιον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο, οὐσῶν μὲν ἐμμήνων τούτων τῶν δικῶν, ἐπιδημούντων δ' ἡμῶν ἀμφοτέρων, ἁπάντων δ' ἀνθρώπων εἰωθότων παρ' αὐτὰ τἀδικήματα μᾶλλον ἢ χρόνων ἐγγεγενημένων ἀγανακτεῖν. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἠδικημένος, ὡς καὶ ὑμεῖς 967
οἶδ' ὅτι φήσετε ἐπειδὰν τὰ πεπραγμένα ἀκούσητε, τῷ κατορθῶσαι τὴν πρὸς Εὔεργον δίκην ἐπηρμένος συκο-

φαντεῖ, ὑπόλοιπόν ἐστι παρ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί,
ἐπιδείξαντα ὡς οὐδ' ὁτιοῦν ἀδικῶ, καὶ μάρτυρας ὧν
ἂν λέγω παρασχόμενον, πειράσασθαι σώζειν ἐμαυτόν.
3 δεήσομαι δὲ καὶ μέτρια καὶ δίκαια ὑμῶν ἁπάντων,
ἀκοῦσαί τέ μου περὶ ὧν παρεγραψάμην εὐνοϊκῶς καὶ
προσέχειν ὅλῳ τῷ πράγματι τὸν νοῦν· πολλῶν γὰρ δι-
κῶν ἐν τῇ πόλει γεγενημένων, οὐδένα πω δίκην οὔτ'
ἀναιδεστέραν οὔτε συκοφαντικωτέραν οἶμαι φανήσε-
σθαι δεδικασμένον ἧς νῦν οὑτοσὶ λαχὼν εἰσελθεῖν τε-
τόλμηκεν. ἐξ ἀρχῆς δ', ὡς ἂν οἷός τε ὦ, διὰ βραχυτά-
των ἅπαντα τὰ πραχθέντα διηγήσομαι πρὸς ὑμᾶς.

4 Ἐδανείσαμεν πέντε καὶ ἑκατὸν μνᾶς ἐγὼ καὶ Εὔ-
εργος, ὦ ἄνδρες δικασταί, Πανταινέτῳ τούτῳ ἐπ' ἐρ-
γαστηρίῳ τε ἐν τοῖς ἔργοις ἐν Μαρωνείᾳ καὶ τριάκοντα
ἀνδραπόδοις. ἦν δὲ τοῦ δανείσματος τετταράκοντα
μὲν καὶ πέντε μναῖ ἐμαί, τάλαντον δ' Εὐέργου. συνέ-
βαινε δὲ τοῦτον ὀφείλειν Μνησικλεῖ μὲν Κολλυτεῖ τά-
λαντον, Φιλέᾳ δ' Ἐλευσινίῳ καὶ Πλείστορι πέντε καὶ
5 τετταράκοντα μνᾶς. πρατὴρ μὲν δὴ τοῦ ἐργαστηρίου
καὶ τῶν ἀνδραπόδων ὁ Μνησικλῆς ἡμῖν γίγνεται· καὶ
γὰρ ἐώνητο ἐκεῖνος αὐτὰ τούτῳ παρὰ Τηλεμάχου τοῦ
πρότερον κεκτημένου· μισθοῦται δ' οὑτοσὶ παρ' ἡμῶν
τοῦ γιγνομένου τόκου τῷ ἀργυρίῳ, πέντε καὶ ἑκατὸν
δραχμῶν τοῦ μηνὸς ἑκάστου. καὶ τιθέμεθα συνθήκας,
ἐν αἷς ἥ τε μίσθωσις ἦν γεγραμμένη καὶ λύσις τούτῳ
6 παρ' ἡμῶν ἔν τινι ῥητῷ χρόνῳ. πραχθέντων δὲ τού- 968
των ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος, ἐγὼ
μὲν ἐκπλέων εἰς τὸν Πόντον εὐθὺς ᾠχόμην, οὗτος δ'
ἐνθάδε ἦν καὶ Εὔεργος. τὰ μὲν δὴ πραχθέντα τούτοις
πρὸς αὑτούς, ἕως ἀπεδήμουν ἐγώ, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν·
οὔτε γὰρ ταὐτὰ λέγουσιν οὔτ' ἀεὶ ταὐτὰ οὗτός γε, ἀλλὰ
τοτὲ μὲν ἐκπεσεῖν ὑπ' ἐκείνου βίᾳ παρὰ τὰς συνθήκας

ἐκ τῆς μισθώσεως, τοτὲ δ' αὐτὸν αἴτιον ἑαυτῷ πρὸς τὸ
δημόσιον γενέσθαι τῆς ἐγγραφῆς, τοτὲ δ' ἄλλ' ὅ τι ἂν
7 βούληται. ἐκεῖνος δ' ἁπλῶς οὔτε τοὺς τόκους ἀπολαμ-
βάνων οὔτε τῶν ἄλλων τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις ποι-
οῦντος οὐδὲν τούτου, ἐλθών, παρ' ἑκόντος τούτου λα-
βὼν ἔχειν τὰ ἑαυτοῦ· μετὰ δὲ ταῦτ' ἀπελθόντα τοῦ-
τον ἥκειν τοὺς ἀμφισβητήσοντας ἄγοντα, αὐτὸς δ'
οὐχ ὑπεξελθεῖν ἐκείνοις, τοῦτον δ' οὐχὶ κωλύειν ἔχειν
ὅσαπερ ἐμισθώσατο, εἰ ποιοίη τὰ συγκείμενα. τούτων
8 μὲν δὴ τοιούτους ἀκούω λόγους. ἐκεῖνο δ' οἶδ' ὅτι, εἰ
μὲν οὗτος ἀληθῆ λέγει καὶ δεινὰ πέπονθεν, ὥσπερ φη-
σὶν, ὑπὸ τοῦ Εὐέργου, ἔχει δίκην ἧς ἐτιμήσατο αὐτός·
εἷλε γὰρ αὐτὸν εἰσελθὼν ὡς ὑμᾶς, καὶ οὐ δήπου τῶν
αὐτῶν παρά τε τοῦ πεποιηκότος δίκαιός ἐστι δίκην λα-
βεῖν καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ μηδ' ἐπιδημοῦντος· εἰ δ' ὁ
Εὔεργος ἀληθῆ λέγει, σεσυκοφάντηται μὲν, ὡς ἔοικεν,
ἐκεῖνος, ἐγὼ δ' οὐδ' οὕτω τῶν αὐτῶν φεύγοιμ' ἂν δί-
κην εἰκότως. ὡς οὖν ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, τού-
των τοὺς μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

9 Ὅτι μὲν τοίνυν καὶ πρατὴρ ἦν ἡμῖν τῶν κτημά-
των ὅσπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ἐώνητο, καὶ κατὰ τὰς συν- 969
θήκας οὗτος ἐμισθώσατο ἡμέτερον ὂν τὸ ἐργαστήριον
καὶ τἀνδράποδα, καὶ οὔτε παρῆν ἐγὼ τοῖς μετὰ ταῦτα
πρὸς Εὔεργον τούτῳ πραχθεῖσιν οὔτ' ἐπεδήμουν ὅλως,
ἔλαχέ τε δίκην ἐκείνῳ καὶ οὐδὲν πώποθ' ἡμῖν ἐνεκάλει,
10 ἀκούετε τῶν μαρτύρων, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἐπειδὴ
τοίνυν ἀφικόμην σχεδόν τι πάντ' ἀπολωλεκὼς ὅσα
ἔχων ἐξέπλευσα, ἀκούσας καὶ καταλαβὼν τοῦτον μὲν
ἀφεστηκότα, τὸν δ' Εὔεργον ἔχοντα καὶ κρατοῦντα ὧν
ἐωνήμεθα, θαυμαστῶς ὡς ἐλυπήθην, ὁρῶν τὸ πρᾶ-

γμά μοι περιεστηκὸς εἰς ἄτοπον· ἢ γὰρ κοινωνεῖν ἔδει
τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐπιμελειῶν τῷ Εὐέργῳ, ἢ χρή-
στην ἀντὶ τούτου τὸν Εὔεργον ἔχειν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον
πάλιν μίσθωσιν γράφειν καὶ συμβόλαιον ποιεῖσθαι·
11 τούτων δ' οὐδέτερον προῃρούμην. ἀηδῶς δ' ἔχων οἷς
λέγω τούτοις, ἰδὼν τὸν Μνησικλέα τὸν πρατῆρα τού-
των ἡμῖν γεγενημένον, προσελθὼν ἐμεμφόμην αὐτῷ,
λέγων οἷον ἄνθρωπον προὐξένησέ μοι, καὶ τοὺς ἀμ-
φισβητοῦντας καὶ τί ταῦτ' ἐστιν ἠρώτων. ἀκούσας δ'
ἐκεῖνος τῶν μὲν ἀμφισβητούντων κατεγέλα, συνελ-
θεῖν δ' ἔφη τούτους βούλεσθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ συνά-
ξειν αὐτὸς ἡμᾶς, καὶ παραινέσειν τούτῳ πάντα ποιεῖν
12 τὰ δίκαια ἐμοὶ, καὶ οἴεσθαι πείσειν. ὡς δὲ συνήλθομεν,
τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ λέγειν; ἧκον δ' οἱ δεδανεικέναι
φάσκοντες τούτῳ ἐπὶ τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ τοῖς ἀνδρα-
πόδοις, ἃ ἡμεῖς ἐπριάμεθα παρὰ Μνησικλέους, καὶ
οὐδὲν ἦν ἁπλοῦν οὐδ' ὑγιὲς τούτων. πάντα δ' ἐξελεγ-
χόμενοι ψευδῆ λέγοντες, καὶ τοῦ Μνησικλέους βεβαι-
οῦντος ἡμῖν, προκαλοῦνται πρόκλησιν ἡμᾶς ὡς οὐ δε- 970
ξομένους, ἢ κομίσασθαι πάντα τὰ χρήματα παρ' αὐτῶν
καὶ ἀπελθεῖν, ἢ διαλῦσαι σφᾶς ὑπὲρ ὧν ἐνεκάλουν,
αἰτιώμενοι πολλῷ πλείονος ἄξια ἔχειν ὧν ἐδεδώκειμεν
13 χρημάτων. ἀκούσας δ' ἐγὼ παραχρῆμα, οὐδὲ βουλευ-
σάμενος, κομίσασθαι συνεχώρησα, καὶ τὸν Εὔεργον
ἔπεισα. ἐπεὶ δ' ἔδει τὰ χρήμαθ' ἡμᾶς ἀπολαμβάνειν
καὶ τὸ πρᾶγμ' εἰς τοῦτο προῆκτο, οὐκ ἔφασαν μετὰ
ταῦτα δώσειν οἱ τότ' ἐκεῖνα ἐπαγγειλάμενοι, εἰ μὴ
πρατῆρες γιγνοίμεθ' ἡμεῖς τῶν κτημάτων αὐτοῖς, νοῦν
ἔχοντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατ' αὐτό γε τοῦτο· ἑώ-
ρων γὰρ ἡμᾶς οἷα ἐσυκοφαντούμεθ' ὑπὸ τούτων. ὡς
οὖν καὶ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι καὶ ταύτας τὰς
μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

14 Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ πρᾶγμ᾽ ἐνταῦθ᾽ εἱστήκει, καὶ τὰ μὲν χρήματα οὐ προΐεντο οὓς ἐπήγαγεν οὗτος, ἡμεῖς δ᾽ εἰκότως ἐφαινόμεθα ὧν ἐωνήμεθα κρατεῖν, ἱκέτευεν, ἐδεῖτο, ἠντιβόλει πρατῆρας ἡμᾶς γίγνεσθαι. ἀξιοῦντος δὲ τούτου καὶ πολλὰ δεηθέντος ἐμοῦ, καὶ τί οὐ
15 ποιήσαντος; καὶ τοῦθ᾽ ὑπέμεινα. ὁρῶν δ᾽ αὐτὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κακοήθη, καὶ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς τοῦ Μνησικλέους κατηγοροῦντα πρὸς ἡμᾶς, πάλιν δ᾽ ᾧ φίλος ἦν τὰ μάλιστα, τῷ Εὐέργῳ, τούτῳ προσκεκρουκότα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς ἐγὼ κατέπλευσα, ἄσμενον φάσκοντα ἑορακέναι με, ἐπεὶ δ᾽ ἔδει τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐμοὶ πάλιν δυσκολαίνοντα, καὶ ἅπασι μέχρι τοῦ προλαβεῖν καὶ τυχεῖν ὧν δέοιτο φίλον ὄντα, μετὰ ταῦτα
16 δ᾽ ἐχθρὸν καὶ διάφορον γιγνόμενον, ἠξίουν ἀπαλ- 971
λαττόμενος καὶ πρατὴρ ὑπὲρ τῶν τούτου γιγνόμενος, πάντων ἀφεθεὶς τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀπαλλαγεὶς, οὕτω διαλύεσθαι. τούτων δὲ συγχωρηθέντων οὗτος μὲν ἀφῆκεν ἁπάντων ἐμὲ, ἐγὼ δὲ πρατὴρ, ὥσπερ ἐδεῖθ᾽ οὗτος, τῶν κτημάτων ἐγιγνόμην, καθάπερ αὐτὸς ἐπριάμην παρὰ Μνησικλέους. κομισάμενος δὲ τὰ ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦτον οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἀδικῶν, μὰ τοὺς θεοὺς, οὐδ᾽ ἂν εἴ τι γένοιτο, ᾠήθην δίκην μοι λαχεῖν ποτὲ τουτονί.

17 Τὰ μὲν δὴ γεγενημένα, καὶ περὶ ὧν οἴσετε τὴν ψῆφον, καὶ δι᾽ ἃ τὴν δίκην συκοφαντούμενος παρεγραψάμην μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι, ταῦτ᾽ ἐστιν, ὦ ἄνδρες δικασταί. παρασχόμενος δὲ μάρτυρας, οἳ παρῆσαν ἡνίκα ἀφιέμην ὑπὸ τούτου καὶ ἀπηλλαττόμην, ὡς οὐκ εἰσαγώγιμος ἐκ τῶν νόμων ἐστὶν ἡ δίκη, μετὰ ταῦτ᾽ ἐπιδείξω. καί μοι λέγε ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Λέγε δή μοι καὶ τὴν τῶν ἐωνημένων μαρτυρίαν,
ἵν' εἰδῆθ' ὅτι τούτου κελεύοντος αὐτὰ ἀπεδόμην οἷς
οὗτος ἐκέλευσεν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

18 Οὐ τοίνυν μόνον ἡμῖν εἰσιν οὗτοι μάρτυρες ὡς
ἀφείμεθα καὶ νῦν συκοφαντούμεθα, ἀλλὰ καὶ Πανταί-
νετος αὐτός. ὅτε γὰρ λαγχάνων Εὐέργῳ τὴν δίκην
εἴασεν ἐμὲ, τότ' ἐμαρτύρει οὗτος πρὸς ἐμὲ αὐτῷ μηδὲν
ἔγκλημα ὑπόλοιπον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν δήπου τῶν αὐ-
τῶν ἀδικημάτων παρόντων ἀμφοῖν ὁμοίως ἐγκαλῶν
τὸν μὲν εἴασε, τῷ δ' ἐδικάζετο. ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' οὐκ
ἐῶσιν οἱ νόμοι περὶ τῶν οὕτω πραχθέντων πάλιν λαγ-
χάνειν, οἶμαι μὲν ὑμᾶς καὶ μηδὲν εἰπόντος ἐμοῦ γι- 972
γνώσκειν· ὅμως δὲ λέγε αὐτοῖς καὶ τὸν νόμον τουτονί.

ΝΟΜΟΣ.

19 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοῦ νόμου λέ-
γοντος ἄντικρυς, ὧν ἂν ἀφῇ καὶ ἀπαλλάξῃ τις, μηκέτι
τὰς δίκας εἶναι. καὶ μὴν ὅτι γ' ἀμφότερ' ἐστὶ πεπρα-
γμένα ταῦτα τούτῳ πρὸς ἡμᾶς, ἠκούσατε τῶν μαρτύ-
ρων. ἁπάντων μὲν τοίνυν τῶν ἐν τοῖς νόμοις ἀπειρη-
μένων οὐ προσήκει δικάζεσθαι, ἥκιστα δὲ τούτων. ἃ
μὲν γὰρ τὸ δημόσιον πέπρακεν, ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὡς
20 ἀδίκως ἢ οὐ προσήκοντα πέπρακεν· καὶ περὶ ὧν ἔγνω
τὸ δικαστήριον ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἐξαπατηθὲν τοῦτ'
ἐποίησε, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ νόμῳ καθ'
ἑκάστου γένοιτ' ἄν τις εἰκότως λόγος. ἃ δ' αὐτὸς ἐπεί-
σθη καὶ ἀφῆκεν, οὐκ ἔνι δήπουθεν εἰπεῖν οὐδ' αὐτὸν
αἰτιάσασθαι ὡς οὐ δικαίως ταῦτ' ἐποίησεν. οἱ μὲν οὖν
παρά τι τῶν ἄλλων τούτων δικαζόμενοι τοῖς ὑφ' ἑτέ-

ρων δικαίοις ὡρισμένοις οὐκ ἐμμένουσιν, ὁ δ' ὧν ἂν ἀφῇ πάλιν λαγχάνων τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ. διὸ πάντων μάλιστ' ἄξιον τούτοις χαλεπαίνειν.

21 Οὐκοῦν ὡς μὲν ἀφῆκέ με πάντων, ὅτε ἐγιγνόμην τῶν ἀνδραπόδων πρατὴρ, ἐπέδειξα· ὅτι δ' οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι τούτων εἶναι δίκας, ἀκηκόατε ἀρτίως ἀναγιγνωσκομένου τοῦ νόμου. ἵνα δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μή τις οἴηται τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δικαίοις ἁλισκόμενόν με ἐπὶ τοῦτο ἀποχωρεῖν, καὶ καθ' ἕκαστον ὧν ἐγκαλεῖ βούλομαι δεῖξαι αὐτὸν ψευδόμενον.
22 λέγε δ' αὐτὸ τὸ ἔγκλημα, ὅ μοι δικάζεται.

ΕΓΚΛΗΜΑ. 973

[Ἔβλαψέ με Νικόβουλος ἐπιβουλεύσας ἐμοὶ καὶ τῇ οὐσίᾳ τῇ ἐμῇ, ἀφελέσθαι κελεύσας Ἀντιγένην τὸν ἑαυτοῦ οἰκέτην τὸ ἀργύριον τοῦ ἐμοῦ οἰκέτου, ὃ ἔφερε καταβολὴν τῇ πόλει τοῦ μετάλλου, ὃ ἐγὼ ἐπριάμην ἐνενήκοντα μνῶν, καὶ αἴτιος ἐμοὶ γενόμενος ἐγγραφῆναι τὸ διπλοῦν τῷ δημοσίῳ.]

23 Ἐπίσχες. ταυτὶ πάντα, ἃ νῦν ἐγκέκληκεν ἐμοὶ, πρότερον τὸν Εὔεργον αἰτιασάμενος τὴν δίκην εἷλεν. μεμαρτύρηται μὲν δὴ καὶ ἐν ἀρχῇ μοι τοῦ λόγου πρὸς ὑμᾶς ὡς ἀπεδήμουν, ὅτε τούτοις αἱ πρὸς ἀλλήλους ἐγίγνοντο διαφοραί· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος τούτου δῆλόν ἐστιν. οὐδαμοῦ γὰρ ὡς ἐγώ τι πεποίηκα τούτων ἔγραψεν, ἀλλ' ὑπογράψας ἐπιβουλεῦσαί με αὐτῷ καὶ τῇ οὐσίᾳ προστάξαι μέ φησι τῷ παιδὶ ταῦτα ποιεῖν, ψευδόμενος· πῶς γὰρ ἐγὼ προσέταξα, ὃς ὅτε ἐξέπλεον τῶν γενησομένων ἐνταῦθ' οὐδ'
24 ὁτιοῦν δήπουθεν ᾔδειν; εἶτα καὶ πόση μωρία, λέγοντα ὡς ἐπεβούλευον ἀτιμῶσαι καὶ τὰ ἔσχατα πρᾶξαι, οἰκέτῃ με ταῦτα προστάξαι γεγραφέναι, ἃ οὐδὲ πολί-

της πολίτην δύναιτ᾽ ἂν ποιῆσαι; τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐκ ἔχων, οἶμαι, κατ᾽ οὐδὲν διὰ τὴν ἀποδημίαν εἰς ἐμὲ τούτων ἀνενεγκεῖν τι, συκοφαντεῖν δὲ βουλόμενος, ὡς προσέταξα ἐνέγραψεν· οὐδὲ γὰρ λόγος ἦν, εἰ μὴ τοῦτ᾽ ἐποίησεν. λέγε τἀκόλουθον.

ΕΓΚΛΗΜΑ.

25 *[Καὶ ἐπειδὴ ὦφλον ἐγὼ τῷ δημοσίῳ, καταστήσας Ἀντιγένην τὸν ἑαυτοῦ οἰκέτην εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸ ἐμὸν τὸ ἐπὶ Θρασύλλῳ κύριον τῶν ἐμῶν, ἀπαγορεύοντος ἐμοῦ.]*

Ἐπίσχες. πάλιν ταυτὶ πάντα ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πρά- 974
γματος ἐξελεγχθήσεται ψευδόμενος. γέγραφε γὰρ καταστῆσαι μὲν ἐμὲ, ἀπαγορεύειν δὲ αὐτόν. ταῦτα δ᾽ οὐχ οἷόν τε τὸν μὴ παρόντα. οὔτε γὰρ καθίστην ἐγὼ ὅ γε ὢν ἐν τῷ Πόντῳ, οὔτ᾽ ἀπηγόρευεν οὗτος τῷ μὴ
26 *παρόντι· πῶς γάρ; πῶς οὖν εἰς ἀνάγκην ἦλθε ταῦθ᾽ οὕτω γράψαι; ὁ Εὔεργος τότ᾽, οἶμαι, πλημμελῶν ὧν δέδωκε δίκην, συνήθως ἔχων ἐμοὶ καὶ γνώριμος ὢν κατέστησε τὸν οἰκέτην οἴκοθεν λαβὼν παρ᾽ ἐμοῦ φυλάττειν ὡς αὐτόν. εἰ μὲν οὖν ἔγραψε τἀληθὲς, γέλως ἂν ἦν· τί γὰρ, εἰ κατέστησεν Εὔεργος, ἐγώ σε ἀδικῶ; φεύγων δὲ τοῦτο τοιαῦτ᾽ ἠνάγκασται γράφειν, ἵν᾽ ᾖ πρὸς ἐμὲ αὐτῷ τὸ ἔγκλημα. λέγε τὰ ἐφεξῆς.*

ΕΓΚΛΗΜΑ.

[Κἄπειτα πείσας τοὺς οἰκέτας τοὺς ἐμοὺς καθίζεσθαι εἰς τὸν κεγχρεῶνα ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἐμῇ.]

27 *Τουτὶ παντελῶς ἤδη καὶ ἀναιδές ἐστιν· οὐ γὰρ μόνον ἐκ τοῦ προκαλεῖσθαι τούτους παραδοῦναι, τοῦτον δὲ μὴ ἐθέλειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πάντων δῆλόν ἐστι ψεῦδος ὄν. τίνος γὰρ ἕνεκ᾽ ἔπειθον; ἵνα νὴ Δί᾽ αὐτοὺς κτήσωμαι. ἀλλ᾽ αἱρέσεώς μοι δοθείσης ἢ ἔχειν*

ἢ κομίσασθαι τὰ ἐμαυτοῦ, εἱλόμην κομίσασθαι, καὶ ταῦτα μεμαρτύρηται. λέγε δὲ τὴν πρόκλησιν ὅμως.

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

28 Ταύτην τοίνυν οὐχὶ δεξάμενος τὴν πρόκλησιν, ἀλλὰ φυγὼν, σκέψασθε οἷον εὐθέως μετὰ ταῦτ' ἐγκαλεῖ. λέγε τὸ ἐχόμενον.

ΕΓΚΛΗΜΑ.

[Καὶ κατεργασάμενος τὴν ἀργυρῖτιν, ἣν οἱ ἐμοὶ οἰκέται εἰργάσαντο, καὶ ἔχων τὸ ἀργύριον τὸ ἐκ ταύτης τῆς ἀργυρίτιδος.]

Πάλιν ταῦτα πῶς ἔνεστ' ἐμοὶ πεπρᾶχθαι τῷ μὴ 975
παρόντι, καὶ περὶ ὧν Εὐέργου κατεδικάσω; λέγε δ' αὐτὸ τὸ ἔγκλημα ἑξῆς.

ΕΓΚΛΗΜΑ.

29 [Καὶ ἀποδόμενος τὸ ἐργαστήριον τὸ ἐμὸν καὶ τοὺς οἰκέτας παρὰ τὰς συνθήκας, ἃς ἔθετο πρὸς ἐμέ.]

Ἐπίσχες. τουτὶ πολὺ πάνθ' ὑπερβέβληκε τἄλλα. πρῶτον μὲν γὰρ παρὰ τὰς συνθήκας φησὶν, ἃς ἔθετο πρὸς ἐμέ. αὗται δ' εἰσὶ τίνες; ἐμισθώσαμεν τῶν τόκων τῶν γιγνομένων τούτῳ τὰ ἡμέτερα ἡμεῖς, καὶ ἄλλο οὐδέν· πρατὴρ μὲν γὰρ ὁ Μνησικλῆς ἡμῖν ἐγεγό-
30 νει τούτου παρόντος καὶ κελεύοντος. μετὰ ταῦτα δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς ἑτέροις ἀπεδόμεθα, ἐφ' οἷσπερ αὐτοὶ ἐπριάμεθα, οὐ μόνον κελεύοντος ἔτι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἱκετεύοντος· οὐδεὶς γὰρ ἤθελε δέχεσθαι τοῦτον πρατῆρα. τί οὖν αἱ τῆς μισθώσεως ἐνταῦθα συνθῆκαι; τί τοῦτο, ὦ φαυλότατ' ἀνθρώπων, ἐνέγραψας; ἀλλὰ μὴν ὅτι σοῦ κελεύοντος καὶ ἐφ' οἷσπερ ἐωνήμεθα αὐτοὶ πάλιν ἀπεδόμεθα, λέγε τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

31 *Μαρτυρεῖς τοίνυν καὶ σύ· ἃ γὰρ ἡμεῖς πέντε καὶ ἑκατὸν μνῶν ἐωνήμεθα, ταῦθ' ὕστερον τριῶν ταλάντων καὶ δισχιλίων καὶ ἑξακοσίων ἀπέδου σύ· καίτοι τίς ἂν καθάπαξ πρατῆρά σ' ἔχων σοὶ δραχμὴν ἔδωκε μίαν; ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας.*

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

32 *Ἔχων μὲν τοίνυν ἣν ἐπείσθη τῶν αὑτοῦ τιμὴν,
δεηθεὶς δ' ἐμοῦ τότε γενέσθαι πρατῆρα καθ' ὃ συνέ-
βαλον ἀργύριον, αὐτὸς δυοῖν ταλάντοιν προσδικάζε-* 976
*ται. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐγκλημάτων ἔτ' ἐστὶ δεινότερα.
λέγε δή μοι τὸ λοιπὸν τοῦ ἐγκλήματος.*

ΕΓΚΛΗΜΑ.

33 *Ἐνταυθὶ πόλλ' ἄττα καὶ δεινά μοι ἄλλα ἐγκαλεῖ· καὶ γὰρ αἰκίαν καὶ ὕβριν καὶ βιαίων καὶ πρὸς ἐπικλήρους ἀδικήματα. τούτων δ' εἰσὶν ἑκάστου χωρὶς αἱ δίκαι καὶ οὔτε πρὸς ἀρχὴν τὴν αὐτὴν οὔθ' ὑπὲρ τιμημάτων τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ μὲν αἰκία καὶ τὰ τῶν βιαίων πρὸς τοὺς τετταράκοντα, αἱ δὲ τῆς ὕβρεως πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ὅσα δ' εἰς ἐπικλήρους, πρὸς τὸν ἄρχοντα. οἱ δὲ νόμοι καὶ τούτων διδόασι τὰς παραγραφὰς ἀντιλαγχάνειν, περὶ ὧν οὐκ εἰσὶν εἰσαγωγεῖς. λέγε δ' αὐτοῖς τουτονὶ τὸν νόμον.*

ΝΟΜΟΣ.

34 *Τοῦτο τοίνυν ἐμοῦ παραγεγραμμένου πρὸς τῇ ἄλλῃ παραγραφῇ, καὶ οὐκ ὄντων εἰσαγωγέων τῶν θεσμοθετῶν ὑπὲρ ὧν λαγχάνει Πανταίνετος, ἐξαλήλιπται καὶ οὐ πρόσεστι τῇ παραγραφῇ. τὸ δ' ὅπως ὑμεῖς σκοπεῖτε· ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἕως ἂν ἔχω τὸν νόμον*

αὐτὸν δεικνύναι, οὐδ᾽ ὁτιοῦν διαφέρει· οὐ γαρ τὸ γιγνώσκειν καὶ συνιέναι τὰ δίκαια ὑμῶν ἐξαλεῖψαι δυνήσεται.

35 Λαβὲ δὴ καὶ τὸν μεταλλικὸν νόμον· καὶ γὰρ ἐκ τούτου δείξειν οἶμαι οὐκ οὖσαν εἰσαγώγιμον τὴν δίκην, χάριτός τε ὢν μᾶλλον ἄξιος ἢ τοῦ συκοφαντεῖσθαι. λέγε.

ΝΟΜΟΣ.

Οὗτος σαφῶς ὁ νόμος διήρηκεν ὧν εἶναι δίκας προσήκει μεταλλικάς. οὐκοῦν ὁ μὲν νόμος, ἐάν τις ἐξίλλῃ τινὰ τῆς ἐργασίας, ὑπόδικον ποιεῖ· ἐγὼ δ᾽ οὐχ 977
ὅπως αὐτὸς ἐξίλλω, ἀλλ᾽ ὧν ἄλλος τοῦτον ἀπεστέρει, τούτων ἐγκρατῆ κατέστησα καὶ παρέδωκα, καὶ πρατὴρ
36 τούτου δεηθέντος ἐγενόμην. ναὶ, φησίν· ἀλλὰ κἂν ἄλλο τι ἀδικῇ τις περὶ τὰ μέταλλα, καὶ τούτων εἰσὶ δίκαι. ὀρθῶς γ᾽, ὦ Πανταίνετε· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν; ἂν τύφῃ τις, ἂν ὅπλα ἐπιφέρῃ, ἂν ἐπικατατέμνῃ τῶν μέτρων ἐντός. ταῦτ᾽ ἔστι τἄλλα, ὧν οὐδὲν δήπου πέπρακται πρὸς ὑμᾶς ἐμοὶ, πλὴν εἰ τοὺς κομιζομένους, ἃ προεῖντό σοι, μεθ᾽ ὅπλων ἥκειν νομίζεις. εἰ δὲ ταῦθ᾽ ἡγεῖ, πρὸς ἅπαντας τοὺς προϊεμένους τὰ ἑαυτῶν εἰσί
37 σοι δίκαι μεταλλικαί. ἀλλ᾽ οὐ δίκαιον. φέρε γὰρ, ὅστις ἂν μέταλλον παρὰ τῆς πόλεως πρίηται, τοὺς κοινοὺς παρελθὼν νόμους, καθ᾽ οὓς καὶ διδόναι καὶ λαμβάνειν πᾶσι προσήκει δίκας, ἐν ταῖς μεταλλικαῖς δικάσεται, ἐὰν δανείσηται παρά τού τι, ἂν κακῶς ἀκούσῃ; ἂν πληγὰς λάβῃ; ἂν κλοπὴν ἐγκαλῇ; ἂν προεισφο-
38 ρὰν μὴ κομίζηται; ἂν ὅλως ἄλλο τι; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ τὰς μεταλλικὰς εἶναι δίκας τοῖς κοινωνοῦσι μετάλλου καὶ τοῖς εἰς ἕτερον συντρήσασιν καὶ ὅλως τοῖς ἐργαζομένοις τὰ μέταλλα καὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ τι ποιοῦσι, τῷ δὲ δανείσαντι Πανταινέτῳ, καὶ ταῦτ᾽ ἀπει-

ληφότι γλίσχρως καὶ μόλις παρὰ τούτου, οὐκ εἶναι δίκην μεταλλικὴν προσφευκτέον, οὐδ᾽ ἐγγύς.

39 Ὡς μὲν οὖν οὔτ᾽ ἠδίκηκα τοῦτον οὐδὲν οὔτ᾽ εἰσαγώγιμος ἐκ τῶν νόμων ἐστὶν ἡ δίκη, ταῦτ᾽ ἄν τις σκοπῶν ῥᾳδίως γνοίη. οὐδὲν τοίνυν δίκαιον ἔχων οὐδὲ καθ᾽ ἓν λέγειν ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεῖ, ἀλλὰ καὶ ψευδῆ γε- 978
γραφὼς εἰς τὸ ἔγκλημα καὶ περὶ ὧν ἀφῆκε δικαζόμενος, τοῦ ἐξελθόντος μηνός, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἔμελλον εἰσιέναι τὴν δίκην, ἤδη τῶν δικαστηρίων ἐπικεκληρωμένων, προσελθὼν καὶ περιστήσας τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ, τὸ ἐργαστήριον τῶν συνεστώτων, πρᾶ-
40 γμα ποιεῖ πάνδεινον· ἀναγιγνώσκει μοι πρόκλησιν μακράν, ἀξιῶν, ὅν φησιν οἰκέτην ταῦτα συνειδέναι, βασανίζεσθαι, κἂν μὲν ᾖ ταῦτ᾽ ἀληθῆ, τὴν δίκην ἀτίμητον ὀφλεῖν αὐτῷ, ἐὰν δὲ ψευδῆ, τὸν βασανιστὴν Μνησικλέα ἐπιγνώμονα εἶναι τῆς τιμῆς τοῦ παιδός. λαβὼν δ᾽ ἐγγυητὰς τούτων παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ σημηναμέ-
41 νου τὴν πρόκλησιν ἐμοῦ, οὐχ ὡς δίκαιον ὄν· ποῦ γὰρ ἐστι δίκαιον ἐν οἰκέτου σώματι καὶ ψυχῇ ἢ δύο ὠφληκέναι τάλαντα ἢ μηδὲν τὸν συκοφαντοῦντα ζημιοῦσθαι; ἀλλ᾽ ἐγὼ πολλῷ τῷ δικαίῳ περιεῖναι βουλόμενος συνεχώρουν. καὶ μετὰ ταῦτα προσκαλεῖται μέν με τὴν δίκην πάλιν, ἐπειδὴ θᾶττον ἀνείλετο τὰς παρακαταβολάς· οὕτως εὐθὺς ἦν δῆλος οὐδ᾽ οἷς αὐτὸς ὡρί-
42 σατο ἐμμένων δικαίοις. ἐπειδὴ δ᾽ ἥκομεν πρὸς τὸν βασανιστήν, ἀντὶ τοῦ τὴν πρόκλησιν ἀνοίξας δεῖξαι τὰ γεγραμμένα καὶ κατὰ ταῦτα πράττειν ὅ τι δόξαι (διὰ γὰρ τὸν θόρυβον τὸν τότε καὶ τὸ μέλλειν καλεῖσθαι τὴν δίκην τοιοῦτον ἦν· προκαλοῦμαί σε ταυτί· δέχομαι· φέρε δὴ τὸν δακτύλιον· λαβέ· τίς δ᾽ ἐγγυητής; οὑτοσί· οὐδὲν οὔτ᾽ ἀντίγραφον οὔτ᾽ ἄλλο οὐδὲν ἐποιησάμην τοιοῦτον) ἀντὶ δὲ τοῦ ταῦθ᾽ οὕτως ὥσπερ λέ-

γω πράττειν ἑτέραν ἧκεν ἔχων πρόκλησιν, ἀξιῶν αὐ- 979
τὸς βασανίζειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιλαβόμενος εἷλκε,
43 καὶ ἐνέλειπεν οὐδὲν ἀσελγείας. καὶ ἔγωγ' ἐνεθυμήθην, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἡλίκον ἐστὶ πλεονέκτημα τὸ μὴ καταπεπλῆχθαι τὸν βίον. ἐγὼ γὰρ ἐμαυτῷ ταῦτα πάσχειν ἐδόκουν καταφρονούμενος τῷ ἁπλῶς καὶ ὡς πέφυκα ζῆν, καὶ δίκην διδόναι παμμεγέθη ταῦτ' ἀνεχόμενος· ὅτι δ' οὖν ἠναγκαζόμην, παρ' ἃ ἡγούμην δίκαια εἶναι, ἀντιπροκαλεῖσθαι, καὶ τὸν οἰκέτην παρεδίδουν. καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λέγε τὴν πρόκλησιν.

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

44 Φυγὼν μὲν τοίνυν ταῦτα, φυγὼν δ' ἃ τὸ πρῶτον αὐτὸς προὐκαλέσατο, ἔγωγε, ὅ τι ποτ' ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς, θαυμάζω. ἵνα δ' εἰδῆτε ὑφ' οὗ φησὶ καὶ τὰ δεινὰ πεπονθέναι, θεάσασθε. οὗτός ἐστιν ὁ Πανταίνετον ἐκβαλὼν, οὗτός ἐσθ' ὁ κρείττων τῶν φίλων τῶν Πανταινέτου καὶ τῶν νόμων. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἐπεδήμουν, οὐδ' αὐτὸς ἐγκαλεῖ.

45 Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ δι' ὧν τοὺς πρότερον δικαστὰς ἐξαπατήσας εἷλε τὸν Εὔεργον εἰπεῖν, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι καὶ νῦν οὐδὲν οὔτ' ἀναιδείας οὔτε τοῦ ψεύδεσθαι παραλείψει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ περὶ ὧν ἐμοὶ δικάζεται νυνὶ τὰς αὐτὰς οὔσας ἀπολογίας εὑρήσετε· ὅσπερ ἔλεγχος ἀκριβέστατός ἐστιν ὑπὲρ τοῦ τότ' ἐκεῖνον σεσυκοφαντῆσθαι. οὗτος γὰρ ᾐτιάσατο ἐκεῖνον πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἐλθόντ' εἰς ἀγρὸν ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἐπικλήρους εἰσελθεῖν καὶ τὴν μητέρα τὴν αὑτοῦ, καὶ τοὺς νόμους ἧκεν ἔχων τοὺς τῶν ἐπικλήρων πρὸς τὸ
46 δικαστήριον. καὶ πρὸς μὲν τὸν ἄρχοντα, ὃν τῶν τοιού- 980
των οἱ νόμοι κελεύουσιν ἐπιμελεῖσθαι καὶ παρ' ᾧ τῷ μὲν ἠδικηκότι κίνδυνος περὶ τοῦ τί χρὴ παθεῖν ἢ ἀπο-

τῖσαι, τῷ δ' ἐπεξιόντι μετ' οὐδεμιᾶς ζημίας ἡ βοήθεια,
οὐδέπω καὶ τήμερον ἐξήτασται, οὐδ' εἰσήγγειλεν οὔτ'
ἐμὲ οὔτε τὸν Εὔεργον ὡς ἀδικοῦντας, ἐν δὲ τῷ δικα-
στηρίῳ ταῦτα κατηγόρει καὶ δυοῖν ταλάντοιν εἷλε δί-
47 κην. ἦν γάρ, οἶμαι, κατὰ μὲν τοὺς νόμους προειδότα
τὴν αἰτίαν, ἐφ' ᾗ κρίνεται, ῥᾴδιον τἀληθῆ καὶ τὰ δί-
καια ἐπιδείξαντ' ἀποφεύγειν, ἐν δὲ μεταλλικῇ δίκῃ,
περὶ ὧν οὐδ' ἂν ἤλπισεν αὑτοῦ κατηγορηθήσεσθαι,
χαλεπὸν παραχρῆμα ἔχειν ἀπολύσασθαι τὴν διαβολήν·
ἡ δ' ὀργὴ παρὰ τῶν ἐξηπατημένων ὑπὸ τούτου δικα-
στῶν, ἐφ' ᾧ τὴν ψῆφον εἶχον πράγματι, τούτου κατεψη-
48 φίσατο. καίτοι τὸν ἐκείνους ἐξηπατηκότα τοὺς δικα-
στὰς ἆρ' ὀκνήσειν ὑμᾶς ἐξαπατᾶν οἴεσθε; ἢ πεπιστευ-
κότα εἰσιέναι τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' οὐ τοῖς λόγοις καὶ
τοῖς συνεστῶσι μεθ' αὑτοῦ μάρτυσι, τῷ τ' ἀκαθάρτῳ
καὶ μιαρῷ Προκλεῖ, τῷ μεγάλῳ τούτῳ, καὶ Στρατοκλεῖ
τῷ πιθανωτάτῳ πάντων ἀνθρώπων καὶ πονηροτάτῳ,
καὶ τῷ μηδὲν ὑποστελλόμενον μηδ' αἰσχυνόμενον
49 κλαήσειν καὶ ὀδυρεῖσθαι; καίτοι τοσούτου δεῖς ἐλέου
τινὸς ἄξιος εἶναι ὥστε μισηθείης ἂν δικαιότατ' ἀν-
θρώπων ἐξ ὧν πεπραγμάτευσαι· ὅς γε ὀφείλων μνᾶς
ἑκατὸν καὶ πέντε καὶ οὐχ οἷός τε ὢν διαλῦσαι, τοὺς
ταῦτα συνευπορήσαντας καὶ γενομένους αἰτίους σοι
τοῦ τὰ δίκαια ποιῆσαι τοῖς συμβαλοῦσιν ἐξ ἀρχῆς, χω- 981
ρὶς ὧν περὶ αὐτὰ τὰ συμβόλαια ἠδικήκεις, καὶ πρὸς
ἀτιμῶσαι ζητεῖς. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τοὺς δανειζομέ-
νους ἴδοι τις ἂν ἐξισταμένους τῶν ὄντων· σοὶ δ' ὁ
συμβεβληκὼς τοῦτο πέπονθε, καὶ δανείσας τάλαντον
50 δύο ὤφληκε συκοφαντηθείς. ἐγὼ δὲ τετταράκοντα
μνᾶς δανείσας δυοῖν ταλάντοιν ταυτηνὶ φεύγω δίκην.
καὶ ἐφ' οἷς δανείσασθαι μὲν οὐδεπώποτ' ἐδυνήθης ἑκα-
τὸν μνῶν πλέον, πέπρακας δὲ καθάπαξ τριῶν ταλάν-

των καὶ δισχιλίων, εἰς ταῦτα τέτταρα, ὡς ἔοικεν, ἠδί-
κησαι τάλαντα. ὑπὸ τοῦ ταῦτα; ὑπὸ τοῦ οἰκέτου νὴ
Δία τοῦ ἐμοῦ. τίς δ' ἂν οἰκέτῃ παραχωρήσειε πολίτης
τῶν αὑτοῦ; ἢ τίς ἂν φήσειεν, ὧν δίκην λαχὼν ᾕρηκεν
οὗτος Εὔεργον, τούτων καὶ τὸν ἐμὸν παῖδα ὑπεύθυ-
51 νον εἶναι προσήκειν; χωρὶς δὲ τούτων αὐτὸς αὑτὸν
οὗτος ἀφῆκε τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἁπασῶν. οὐ γὰρ
νῦν ἔδει λέγειν, οὐδ' εἰς τὴν πρόκλησιν γράφειν ἐν ᾗ
βασανίζειν ἐξῄτει, ἀλλὰ λαχόντα ἐκείνῳ τὴν δίκην τὸν
κύριον διώκειν ἐμέ. νῦν δ' εἴληχε μὲν ἐμοὶ, κατηγορεῖ
δ' ἐκείνου. ταῦτα δ' οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι· τίς γὰρ πώ-
ποτε τῷ δεσπότῃ λαχὼν τοῦ δούλου τὰ πράγματα, ὥσ-
περ κυρίου, κατηγόρησεν;
52 Ἐπειδὰν τοίνυν τις αὐτὸν ἔρηται "καὶ τί δίκαιον
"ἕξεις λέγειν πρὸς Νικόβουλον;" μισοῦσι, φησὶν, Ἀθη-
ναῖοι τοὺς δανείζοντας· Νικόβουλος δ' ἐπίφθονός
ἐστι, καὶ ταχέως βαδίζει, καὶ μέγα φθέγγεται, καὶ βα-
κτηρίαν φορεῖ· ταῦτα δ' ἐστὶν ἅπαντα, φησὶ, πρὸς
ἐμοῦ. καὶ ταῦτ' οὐκ αἰσχύνεται λέγων, οὐδὲ τοὺς
ἀκούοντας οἴεται μανθάνειν ὅτι συκοφαντοῦντός ἐστιν
53 λογισμὸς οὗτος, οὐκ ἀδικουμένου. ἐγὼ δ' ἀδικεῖν μὲν
οὐδένα τῶν δανειζόντων οἶμαι, μισεῖσθαι μέντοι τι- 982
νὰς ἂν εἰκότως ὑφ' ὑμῶν, οἳ τέχνην τὸ πρᾶγμα πε-
ποιημένοι μήτε συγγνώμης μήτ' ἄλλου μηδενός εἰσιν
ἀλλ' ἢ τοῦ πλείονος. διὰ γὰρ τὸ καὶ δεδανεῖσθαι πολ-
λάκις, μὴ μόνον αὐτὸς τούτῳ δανεῖσαι, οὐδ' ἐγὼ τού-
τους ἀγνοῶ οὐδὲ φιλῶ, οὐ μέντοι γ' ἀποστερῶ μὰ Δί'
54 οὐδὲ συκοφαντῶ. ὅστις δὲ εἴργασται μὲν ὥσπερ ἐγὼ
πλέων καὶ κινδυνεύων, εὐπορήσας δὲ μικρῶν ἐδάνεισε
ταῦτα, καὶ χαρίσασθαι βουλόμενος καὶ μὴ λαθεῖν διαρ-
ρυὲν αὐτὸν τὸ ἀργύριον, τί τις ἂν τοῦτον εἰς ἐκείνους
τιθείη; εἰ μὴ τοῦτο λέγεις, ὡς ὃς ἂν σοὶ δανείσῃ, τοῦ-

*τον δημοσίᾳ μισεῖσθαι προσήκει. λέγε δή μοι τὰς μαρ-
τυρίας, τίς ἐγὼ πρὸς τοὺς συμβάλλοντας ἄνθρωπος
καὶ πρὸς τοὺς δεομένους εἰμί.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

55 *Τοιοῦτος, ὦ Πανταίνετε, ἐγὼ ὁ ταχὺ βαδίζων καὶ
τοιοῦτος σὺ ὁ ἀτρέμας. ἀλλὰ μὴν περὶ τοῦ ἐμοῦ γε βα-
δίσματος ἢ τῆς διαλέκτου τἀληθῆ πάντ᾽ ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μετὰ παρρησίας. ἐγὼ γὰρ οὐχὶ λέ-
ληθα ἐμαυτὸν, οὐδ᾽ ἀγνοῶ οὐ τῶν εὖ πεφυκότων κα-
τὰ ταῦτα ὢν ἀνθρώπων, οὐδὲ τῶν λυσιτελούντων ἑαυ-
τοῖς. εἰ γὰρ ἐν οἷς μηδὲν ὠφελοῦμαι ποιῶν, λυπῶ τι-*
56 *νὰς, πῶς οὐκ ἀτυχῶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος; ἀλλὰ τί χρὴ
παθεῖν; ἂν τῷ δεῖνι δανείσω, διὰ ταῦτα δίκην προσ-
οφλεῖν; μηδαμῶς. κακίαν γὰρ ἐμοὶ καὶ πονηρίαν οὔθ᾽
οὗτος προσοῦσαν οὐδεμίαν δείξει οὔθ᾽ ὑμῶν τοσού-
των ὄντων οὐδὲ εἷς σύνοιδεν. τἄλλα δὲ ταῦθ᾽ ἕκαστος
ἡμῶν, ὅπως ἔτυχε, πέφυκεν, οἶμαι. καὶ φύσει μάχε-
σθαι μὲν ἔχοντα οὐκ εὔπορόν ἐστιν (οὐ γὰρ ἂν ἀλλή-* 983
λων διεφέρομεν οὐδὲν), γνῶναι δ᾽ ἰδόντα ἕτερον καὶ
57 *ἐπιπλῆξαι ῥᾴδιον. ἀλλὰ τί τούτων ἐμοὶ πρὸς σὲ, Παν-
ταίνετε; πολλὰ καὶ δεινὰ πέπονθας; οὐκοῦν εἴληφας
δίκην. οὐ παρ᾽ ἐμοῦ γε; οὐδὲ γὰρ ἠδικήθης οὐδὲν ὑπ᾽
ἐμοῦ. οὐ γὰρ ἄν ποτ᾽ ἀφῆκας, οὐδ᾽, ὅτ᾽ Εὐέργῳ προη-
ροῦ λαγχάνειν, εἴασας ἐμὲ, οὐδὲ πρατῆρα ἠξίωσας ὑπο-
στῆναι τόν γε δεινά σε καὶ πολλὰ εἰργασμένον. εἶτα
καὶ πῶς ἂν ὁ μὴ παρὼν μηδ᾽ ἐπιδημῶν ἐγὼ τί σε ἠδί-*
58 *κησα; εἰ τοίνυν ὡς οἷόν τε μέγιστ᾽ ἠδικῆσθαι δοίη τις
αὐτῷ καὶ ἐρεῖν ἅπαντα τἀληθῆ περὶ τούτων νυνὶ, ἐκεῖ-
νό γ᾽ οἶμαι πάντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογῆσαι, ὅτι πολλὰ
συμβέβηκεν ἠδικῆσθαί τισιν ἤδη μείζω τῶν εἰς χρήμα-
τα γιγνομένων ἀδικημάτων· καὶ γὰρ ἀκούσιοι φόνοι*

καὶ ὕβρεις εἰς ἃ μὴ δεῖ καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα γίγνεται. ἀλλ' ὅμως ἁπάντων τούτων ὅρος καὶ λύσις τοῖς
59 παθοῦσι τέτακται τὸ πεισθέντας ἀφεῖναι. καὶ τοῦθ' οὕτω τὸ δίκαιον ἐν πᾶσιν ἰσχύει ὥστε, ἂν ἑλών τις ἀκουσίου φόνου καὶ σαφῶς ἐπιδείξας μὴ καθαρὸν μετὰ ταῦτ' αἰδέσηται καὶ ἀφῇ, οὐκέτ' ἐκβαλεῖν κύριος τὸν αὐτόν ἐστιν. οὐδέ γ', ἂν ὁ παθὼν αὐτὸς ἀφῇ τοῦ φόνου, πρὶν τελευτῆσαι, τὸν δράσαντα, οὐδενὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν ἔξεστιν ἐπεξιέναι, ἀλλ' οὓς ἐκπίπτειν καὶ φεύγειν, ἂν ἁλίσκωνται, καὶ τεθνάναι προστάττουσιν οἱ νόμοι, τούτους, ἂν ἀφεθῶσιν, ἅπαξ ἁπάν-
60 των ἐκλύει τῶν δεινῶν τοῦτο τὸ ῥῆμα. εἶθ' ὑπὲρ μὲν ψυχῆς καὶ τῶν μεγίστων οὕτως ἰσχύει καὶ μένει τὸ ἀφεῖναι, ὑπὲρ δὲ χρημάτων καὶ ἐλαττόνων ἐγκλημάτων ἄκυρον ἔσται; μηδαμῶς. οὐ γὰρ εἰ μὴ τῶν δικαίων ἐγὼ παρ' ὑμῖν τεύξομαι, τοῦτ' ἔστι δεινότατον, 984
ἀλλ' εἰ πρᾶγμα δίκαιον ὡρισμένον ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου νῦν καταλυθήσεται ἐφ' ἡμῶν.

XXXVIII.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΠΡΟΣ ΝΑΥΣΙΜΑΧΟΝ ΚΑΙ ΞΕΝΟΠΕΙΘΗΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ναυσίμαχος καὶ Ξενοπείθης ἐπετροπεύθησαν ὑπὸ Ἀρισταίχμου, ἐγγραφέντες δὲ εἰς ἄνδρας ἔλαχον δίκην ἐπιτροπῆς αὐτῷ, εἶτα διελύσαντο λαβόντες τρία τάλαντα, καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν τῶν ἐγκλημάτων. καὶ ὁ μὲν τετελεύτηκε καταλιπὼν παῖδας τέτταρας, τούτοις δὲ μετὰ χρόνον συχνὸν ὁ Ναυσίμαχος καὶ Ξενοπείθης δικάζονται βλάβης, χρήματα ἀπαιτοῦντες ἐκ

τῆς ἐπιτροπῆς. οἱ δὲ παραγράφονται παρατιθέμενοι τὸν νόμον τὸν οὐκ ἐῶντα περὶ ὧν ἄν τις ἄφεσιν δῷ καὶ ἀπαλλαγὴν πάλιν δικάζεσθαι.

Δεδωκότων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῶν νόμων παραγράψασθαι περὶ ὧν ἄν τις ἀφεὶς καὶ ἀπαλλάξας πάλιν δικάζηται, γεγενημένων ἀμφοτέρων τούτων τῷ πατρὶ πρὸς Ναυσίμαχον καὶ Ξενοπείθην τοὺς εἰληχό- 985
τας ἡμῖν, παρεγραψάμεθα, ὥσπερ ἠκούσατε ἀρτίως,
2 *μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην. δεήσομαι δὲ καὶ δίκαια καὶ μέτρια ὑμῶν ἁπάντων, πρῶτον μὲν εὐνοϊκῶς ἀκοῦσαί μου λέγοντος, εἶτ', ἐὰν ἀδικεῖσθαι δοκῶ καὶ μὴ προσήκοντος ἐγκλήματος φεύγειν δίκην, βοηθῆσαί μοι τὰ δίκαια. ὃ μὲν γὰρ ὑμεῖς ἐπὶ τῇ δίκῃ τίμημα ἀκηκόατε, τριάκοντα μναῖ εἰσὶν, ὧν δὲ φεύγομεν χρημάτων, τέτταρα τάλαντα. ὄντες γὰρ δύο τέτταρας εἰλήχασι δίκας ἡμῖν, τῶν αὐτῶν χρημάτων πάσας, τρισχιλίων ἑκάστην, βλάβης· καὶ νυνὶ πρὸς τριάκοντα μνῶν ἐπίγραμμα ὑπὲρ τοσούτων χρημάτων εἰς ἀγῶνα καθέσταμεν.*
3 *τὴν μὲν οὖν συκοφαντίαν τὴν τούτων, καὶ μεθ' ὅσης ἐπιβουλῆς ἐληλύθασιν ἐφ' ἡμᾶς, ἐξ αὐτῶν τῶν πεπραγμένων εἴσεσθε. ἀναγνώσεται δὲ πρῶτον μὲν ὑμῖν τὰς μαρτυρίας, ὡς ἀφεῖσαν τὸν πατέρα ἡμῶν ὧν ἐνεκάλεσαν εἰς τὴν ἐπιτροπήν· κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ παρεγραψάμεθα μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην. καί μοι λέγε ταυτασὶ τὰς μαρτυρίας.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

4 *Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ δίκας ἔλαχον τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀφεῖσαν ταύτας καὶ τὰ συγχωρηθέντα χρήματα ἔχουσιν, ἀκούετε τῶν μαρτύρων. ὅτι δ' οὐκ ἐῶσιν οἱ νόμοι περὶ τῶν οὕτω πραχθέντων*

αὖθις δικάζεσθαι, νομίζω μὲν ἅπαντας ὑμᾶς εἰδέναι, κἂν μηδὲν εἴπω περὶ αὐτῶν ἐγὼ, βούλομαι δ' ὅμως καὶ τὸν νόμον ὑμῖν αὐτὸν ἀναγνῶναι. λέγε τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ. 986

5 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῦ νόμου σαφῶς λέγοντος ἕκαστα, ὧν μὴ εἶναι δίκας· ὧν ἕν ἐστιν, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις κύριον, περὶ ὧν ἄν τις ἀφῇ καὶ ἀπαλλάξῃ, μὴ δικάζεσθαι. οὕτω τοίνυν καὶ μετὰ πολλῶν μαρτύρων τῆς ἀφέσεως γεγονυίας, καὶ φανερῶς ἀπολύοντος ἡμᾶς τοῦ νόμου, εἰς τοῦτο ἐληλύθασιν ἀναι-
6 σχυντίας οὗτοι καὶ τόλμης ὥστε τεττάρων μὲν καὶ δέκα ἐτῶν γεγενημένων ἀφ' οὗ τὸν πατέρα ἡμῶν ἀφεῖσαν, εἴκοσι δὲ καὶ δυοῖν ἀφ' οὗ τυγχάνουσι γεγραμμένοι, τετελευτηκότος δὲ καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ἡμετέρου, πρὸς ὃν αὐτοῖς ἐγένοντο αἱ διαλλαγαὶ, καὶ τῶν ἐπιτρόπων, οἳ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον τῶν ἡμετέρων ἐγένοντο κύριοι, καὶ τῆς ἑαυτῶν μητρὸς, ἥτις ἅπαντα ταῦτα ᾔδει, καὶ διαιτητῶν καὶ μαρτύρων καὶ πάντων τῶν πλείστων ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμετέραν ἀπειρίαν καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης ἄγνοιαν τῶν πεπραγμένων ἕρμαιον νομίσαντες ἑαυτῶν τὰς δίκας ἡμῖν ἔλαχον ταυτασὶ, καὶ λόγον
7 οὔτε δίκαιον οὔτ' ἐπιεικῆ τολμῶσι λέγειν. φασὶ γὰρ οὐκ ἀποδόσθαι τὰ πατρῷα ὧν ἐκομίζοντο χρημάτων, οὐδ' ἀποστῆναι τῶν ὄντων, ἀλλ' ὅσα αὐτοῖς κατελείφθη χρέα καὶ σκεύη καὶ ὅλως χρήματα, ταῦθ' ἑαυτῶν γίγνεσθαι. ἐγὼ δ' οἶδ' ἀκούων ὅτι τὴν οὐσίαν Ξενοπείθης καὶ Ναυσικράτης ἅπασαν χρέα κατέλιπον, καὶ φανερὰν ἐκέκτηντο μικράν τινα· εἰσπραχθέντων δὲ τῶν χρεῶν καί τινων σκευῶν πραθέντων, ἔτι δ' ἀνδραπόδων, καὶ τὰ χωρία καὶ τὰς συνοικίας ἐπρίαντο
8 οἱ ἐπίτροποι, ἃ παρέλαβον οὗτοι. εἰ μὲν οὖν μηδὲν

ἠμφισβητήθη περὶ τούτων πρότερον, μηδ' ὡς οὐ καλῶς διῳκημένων εἰς δίκην ἦλθεν, ἄλλος ἂν ἦν λόγος· 987
ἐπειδὴ δ' ὅλην τὴν ἐπιτροπὴν ἐγκαλέσαντες οὗτοι καὶ δίκας λαχόντες χρήματ' ἐπράξαντο, πάντα ταῦτα ἀφεῖται τότε. οὔτε γὰρ οὗτοι τοῦ ὀνόματος δήπου τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς τὰς δίκας ἐδίωκον, ἀλλὰ τῶν χρημάτων, οὔτ' ἐκεῖνοι τοὔνομα τοῦτο ἐωνοῦντο ὧν ἀπέτισαν χρημάτων, ἀλλὰ τὰ ἐγκλήματα.

9 Ὅτι μὲν οὖν ὧν πρὸ τῶν ἀπαλλαγῶν εἰσέπραξε χρεῶν ὁ πατὴρ ἢ ὅλως ἔλαβε χρημάτων ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς, οὐδενός εἰσι δίκαι τούτοις καθ' ἡμῶν ἀπηλλαγμένοις, ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων καὶ τῆς ἀφέσεως ἱκανῶς πάντας ἡγοῦμαι ὑμᾶς μεμαθηκέναι. ὅτι δ' ὕστερον οὐκ ἔνι τὴν κομιδὴν γεγενῆσθαι τούτων τῶν χρημάτων (τοῦτο γὰρ πλάττουσιν οὗτοι καὶ παράγουσι),
10 τοῦτο βούλομαι δεῖξαι. τὸν μὲν γὰρ πατέρ' οὐδ' ἂν αἰτιάσαιντο λαβεῖν· τέτταρσι γὰρ ἢ τρισὶ μησὶν ὕστερον ἢ διελύσατο πρὸς τούτους ἐτελεύτησεν. ὡς δ' οὐδὲ Δημάρετον τὸν καταλειφθέντα ἡμῶν ἐπίτροπον λαβεῖν οἷόν τε (καὶ γὰρ τοῦτον ἔγραψαν εἰς τὸ ἔγκλημα),
11 καὶ τοῦτο ἐπιδείξω. μέγιστοι μὲν οὖν ἡμῖν εἰσιν οὗτοι μάρτυρες· οὐδαμοῦ γὰρ φανήσονται δίκην εἰληχότες ζῶντι τῷ Δημαρέτῳ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἄν τις αὐτὸ σκοπῶν καὶ θεωρῶν ἴδοι οὐ μόνον οὐχὶ λαβόντα, ἀλλ' οὐδ' ἐνὸν αὐτῷ λαβεῖν. ἦν μὲν γὰρ τὸ χρέως ἐν Βοσπόρῳ, ἀφίκετο δ' οὐδεπώποτε εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ Δημάρετος· πῶς οὖν εἰσέπραξεν; ἔπεμ-
12 ψε νὴ Δία, εἴποι τις ἄν, τὸν κομιούμενον. σκοπεῖτε δὴ
τοῦτο οὑτωσί. ὤφειλεν Ἑρμῶναξ στατῆρας ἑκατὸν 988
παρὰ Ναυσικράτους λαβὼν τούτοις. τούτων Ἀρίσταιχμος ἐπίτροπος καὶ κηδεμὼν ἐγένετο ἑκκαίδεκα ἔτη. οὐκοῦν ἅ γε τούτων ἀνδρῶν γεγονότων δι' ἑαυτοῦ

διέλυε χρήματα ὁ Ἑρμῶναξ, οὐκ ἀπέδωκεν, ὅτ᾽ ἦσαν παῖδες· οὐ γὰρ δίς γε ταὐτὰ κατετίθει. ἔστιν οὖν οὕτω τις ἀνθρώπων ἄτοπος ὥσθ᾽ ἃ τοὺς κυρίους διεκρούσατο μὴ καταθεῖναι τοσοῦτον χρόνον, ταῦτα τῷ μὴ κυρίῳ πέμψαντι γράμματα ἑκὼν ἀποδοῦναι; ἐγὼ
13 μὲν οὐκ οἶμαι. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἐτελεύτησεν εὐθέως μετὰ τὰς διαλύσεις, τῷ Δημαρέτῳ δ᾽ οὐδεπώποθ᾽ οὗτοι τούτων τῶν χρημάτων δίκην ἔλαχον, οὐδ᾽ ὅλως ἐξέπλευσεν ἐκεῖνος οὐδ᾽ ἀπεδήμησεν ἐκεῖσε, λαβὲ τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

14 Ὅτι μὲν τοίνυν οὔθ᾽ ὁ πατὴρ μετὰ τὴν ἄφεσιν τὰ χρήματ᾽ εἰσέπραξεν, οὔτ᾽ ἂν ἔδωκεν ἑκὼν οὐδείς, εἴ τινα ἔπεμψεν ὁ Δημάρετος, οὔτ᾽ ἀνέπλευσεν αὐτὸς οὐδ᾽ ἀφίκετο ἐκεῖσε, δῆλον ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν μαρτυριῶν ὑμῖν γέγονεν. βούλομαι τοίνυν καὶ ὅλως ψευδομένους αὐτοὺς ὅλον τὸ πρᾶγμα ἐπιδεῖξαι. οὗτοι γὰρ γεγράφασιν εἰς ὃ νῦν ἔγκλημα διώκουσιν, ὀφείλειν ἡμᾶς τὸ ἀργύριον κομισαμένου τοῦ πατρὸς καὶ παραδόντος αὐτοῖς τοῦτο τὸ χρέως ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἐπιτροπῆς ὀφειλόμενον. καί μοι λέγε αὐτὸ τὸ ἔγκλημα λαβών.

ΕΓΚΛΗΜΑ.

15 Ἀκούετε γεγραμμένον ἐν τῷ ἐγκλήματι "παραδόντος ἐμοὶ τοῦ Ἀρισταίχμου τὸ χρέως ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἐπιτροπῆς." ὅτε τοίνυν ἐλάγχανον τῷ πατρὶ τῆς 989
ἐπιτροπῆς, τἀναντία ἐγράψαντο τούτων· ὡς γὰρ οὐκ ἀποδόντι λόγον τότ᾽ ἐγκαλοῦντες φαίνονται. λέγε αὐτὸ τὸ ἔγκλημα, ὃ τότ᾽ ἔλαχον τῷ πατρί.

ΕΓΚΛΗΜΑ.

16 Ἐν ποίῳ δὴ λόγῳ νῦν ἐγκαλεῖτε ὡς παρέδωκεν,

ὦ Ξενοπείθη καὶ Ναυσίμαχε; τοτὲ μὲν γὰρ ὡς οὐκ ἀποδόντι δίκας ἐλαγχάνετε καὶ χρήματ' ἐπράττεσθε, τοτὲ δ' ὡς παραδόντος διώκετε. εἰ δ' ἐπ' ἀμφότερα ἔσται συκοφαντεῖν ὑμῖν, καὶ τοτὲ μὲν τοῦ μὴ παραδοῦναι χρήματα ἐπράξασθε, τοτὲ δὲ ὡς παραδόντος διώξετε, οὐδὲν κωλύει καὶ τρίτον τι σκοπεῖν μετὰ ταῦτα, ὅτου πάλιν δικάσεσθε. οἱ νόμοι δ' οὐ ταῦτα λέγουσιν, ἀλλ' ἅπαξ περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτὸν εἶναι τὰς δίκας.

17 *Ἵνα τοίνυν εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀδικοῦνται νῦν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντας ἡμῖν δικάζονται τοὺς νόμους, βούλομαι καὶ τοῦτον ὑμῖν τὸν νόμον εἰπεῖν, ὅστις διαρρήδην λέγει, ἐὰν πέντε ἔτη παρέλθῃ καὶ μὴ δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι τοῖς ὀρφανοῖς δίκην περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκλημάτων. καὶ ὑμῖν ἀναγνώσεται τὸν νόμον.*

ΝΟΜΟΣ.

18 *Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῦ νόμου λέγοντος ἄντικρυς, ἐὰν μὴ πέντε ἐτῶν δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι δίκην. οὐκοῦν ἐλάχομεν, φαῖεν ἄν. καὶ διελύσασθέ γε, ὥστ' οὐκ εἰσὶν αὖθις ὑμῖν δίκαι. ἢ δεινόν γ' ἂν εἴη, εἰ τῶν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀδικημάτων οὐ δίδωσιν ἔξω πέντ' ἐτῶν τὰς δίκας τοῖς ὀρφανοῖς ὁ νόμος κατὰ τῶν οὐκ ἀφειμένων ἐπιτρόπων, πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ἐκείνων ἡμᾶς, περὶ ὧν αὐτοὺς ἀφήκατε, εἰκοστῷ νῦν ἔτει δί-* 990
κην τελέσαισθ' ὑμεῖς.

19 *Ἀκούω τοίνυν αὐτοὺς τὰ μὲν περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν νόμων δίκαια φεύξεσθαι, παρεσκευάσθαι δὲ λέγειν ὡς πολλὰ χρήματ' αὐτοῖς κατελείφθη καὶ ταῦτ' ἀπεστερήθησαν, καὶ τεκμηρίῳ χρήσεσθαι τούτου τῷ μεγέθει τῶν δικῶν ἃς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον,*

καὶ τὴν ὀρφανίαν ὀδυρεῖσθαι, καὶ τὸν τῆς ἐπιτροπῆς λόγον διεξιέναι· καὶ ταῦτ' εἶναι καὶ τοιαῦθ' οἷς πεπι-
20 στεύκασι καὶ δι' ὧν ὑμᾶς ἐξαπατήσειν οἴονται. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν τῶν δικῶν μέγεθος τῶν τότε ληχθεισῶν μεῖζον ἡγοῦμαι τεκμήριον ἡμῖν εἶναι ὡς ἐσυκοφαντεῖτο ὁ πατὴρ ἢ τούτοις ὡς πολλὰ ἀπεστεροῦντο. ὀγδοήκοντα μὲν γὰρ τάλαντ' ἔχων ἐξελέγχειν οὐδὲ εἷς ἂν τρία λαβὼν ἀπηλλάγη· τοσούτων δὲ χρημάτων ἐπιτροπῆς φεύγων, οὐδεὶς ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἔδωκε τρία τάλαντα, τὸν κίνδυνον ὠνούμενος καὶ τὰ φύσει τότε τούτοις πλεονεκτήματα ὑπάρχοντα. καὶ γὰρ ὀρφανοὶ καὶ νέοι καὶ ὁποῖοί τινές εἰσιν ἀγνῶτες ἦσαν· ταῦτα δὲ πάντες φασὶ μεγάλων δικαίων ἰσχύειν πλέον παρ' ὑμῖν.

21 Ὅτι τοίνυν οὐδ' ἀνάσχοισθ' ἂν αὐτῶν εἰκότως οὐδὲν περὶ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τοῦτ' οἶμαι δείξειν. εἰ γὰρ ὡς οἷόν τε μέγιστ' ἠδικῆσθαι δοίη τις αὐτοῖς καὶ ἐρεῖν ἅπαντα τἀληθῆ περὶ τούτων νυνὶ, ἐκεῖνό γ' οἶμαι πάντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογῆσαι, ὅτι πολλὰ συμβέβηκεν ἠδικῆσθαί τισιν ἤδη μείζω τῶν εἰς χρήματα γιγνομένων ἀδικημάτων· καὶ γὰρ ἀκούσιοι φόνοι καὶ ὕβρεις εἰς ἃ μὴ δεῖ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτ' ἀδικήματα γίγνεται. ἀλλ' ὅμως τούτων ἁπάντων ὅρος καὶ λύσις τοῖς 991
22 παθοῦσι τέτακται τὸ πεισθέντας ἀφεῖναι. καὶ τοῦθ' οὕτω τὸ δίκαιον ἐν πᾶσιν ἰσχύει ὥστ', ἂν ἑλών τις ἀκουσίου φόνου καὶ σαφῶς ἐπιδείξας μὴ καθαρὸν μετὰ ταῦτ' αἰδέσηται καὶ ἀφῇ, οὐκέτ' ἐκβαλεῖν κύριος τὸν αὐτόν ἐστιν. εἶθ' ὑπὲρ μὲν ψυχῆς καὶ τῶν μεγίστων οὕτως ἰσχύει καὶ μένει τὸ ἀφεῖναι, ὑπὲρ δὲ χρημάτων καὶ ἐλαττόνων ἐγκλημάτων ἄκυρον ἔσται; μηδαμῶς. οὐ γὰρ εἰ μὴ τῶν δικαίων ἐγὼ παρ' ὑμῖν τεύξομαι, τοῦτ' ἔστι δεινότατον, ἀλλ' εἰ πρᾶγμα δίκαιον ὡρισμένον ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου νῦν καταλυθήσεται.

23 Οὐκ ἐμίσθωσαν ἡμῶν τὸν οἶκον, ἴσως ἐροῦσιν. οὐ γὰρ ἐβούλεθ' ὁ θεῖος ὑμῶν Ξενοπείθης, ἀλλὰ φήναντος Νικίδου τοὺς δικαστὰς ἔπεισεν ἐᾶσαι αὐτὸν διοικεῖν· καὶ ταῦτ' ἴσασι πάντες. πολλὰ διήρπασαν ἡμῶν ἐκεῖνοι. οὐκοῦν ἣν ἐπείσθητέ γε, τούτων δίκην παρ' αὐτῶν ἔχετε, καὶ οὐ δήπουθεν πάλιν δεῖ λαβεῖν
24 ὑμᾶς παρ' ἐμοῦ. ἵνα δὲ μηδ' οἴησθε εἶναί τι ταῦτα, ἔστι μὲν οὐκ ἴσον (πῶς γάρ;) πρὸς τοὺς πράξαντας διαλυσαμένους τῶν οὐκ εἰδότων κατηγορεῖν, ὅμως μέντοι, ὦ Ξενοπείθη καὶ Ναυσίμαχε, εἰ μεγάλα ὑμῖν καὶ θαυμαστὰ εἶναι τὰ δίκαια ταῦθ' ὑπολαμβάνετε, ἀποδόντες τὰ τρία τάλαντα περαίνετε. ὧν δὲ τοῦ μὴ κατηγορῆσαι τοσαῦτα χρήματα ἐπράξασθε, πρὶν ἂν ταῦτα ἀποδῶτε, σιωπᾶν ἐστὲ δίκαιοι, καὶ μὴ κατηγορεῖν καὶ ἔχειν· ἔσχατον γὰρ ἤδη πραγμάτων τοῦτό γε.

25 Τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τριηραρχίας ἐροῦσι, καὶ τὰ ὄντα ὡς ἀνηλώκασιν εἰς ὑμᾶς. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ψεύσον- 992
ται, καὶ πολλὰ ἀπολωλεκότες τῶν ὄντων αὐτοῖς, μικρὰ τῆς πόλεως μετειληφυίας, οὐ δικαίαν οὐδὲ γιγνομένην χάριν ἀξιώσουσι κομίζεσθαι παρ' ὑμῶν, ἐάσω. ἀξιῶ δὲ καὶ αὐτὸς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἶναι τοῖς λειτουργοῦσιν ὑμῖν ἅπασι χάριν τινὰ ὑπάρχουσαν παρ' ὑμῶν. τίσι δὲ μεγίστην; τοῖς ὃ μὲν χρήσιμον τῇ πόλει τοῦ πράγματός ἐστι ποιοῦσιν, ὃ δ' αἰσχρὸν ἅπαντες
26 ἂν εἶναι φήσαιεν καὶ ὄνειδος, μὴ κατασκευάζουσιν. οἱ μὲν τοίνυν μετὰ τοῦ λειτουργεῖν τὰ σφέτερ' αὐτῶν διεφθαρκότες τὴν βλασφημίαν ἀντὶ τῆς χρείας τῇ πόλει καταλείπουσιν· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὑτοῦ κατηγόρησε πώποτε, ἀλλ' ὡς ἡ πόλις τὰ ὄντα ἀφήρηται λέγει. οἱ δ' ὅσα μὲν προστάττετε ὑμεῖς ποιοῦντες προθύμως, τῇ περὶ τἄλλα δὲ σωφροσύνῃ τὰ ὄντα σώζοντες οὐ μόνον κατὰ τοῦτ' ἐκείνων πλεονεκτοῖεν ἂν εἰκότως,

ὅτι καὶ γεγόνασι χρήσιμοι καὶ ἔσονται, ἀλλ' ὅτι καὶ χω-
ρὶς ὀνείδους ταῦτα παρ' αὐτῶν ὑμῖν γίγνεται. ἡμεῖς
μὲν τοίνυν τοιοῦτοι εἰς ὑμᾶς φανούμεθ' ὄντες· τού-
τους δ' ἐάσω, μή με φῶσι κακῶς αὐτοὺς λέγειν.

27 Οὐ τοίνυν θαυμάσαιμ' ἂν εἰ καὶ δακρύειν καὶ ἐλε-
εινοὺς ἑαυτοὺς πειρῷντο ποιεῖν. ἐγὼ δ' ἀξιῶ πρὸς
ταῦτα ὑπολαμβάνειν ἅπαντας ὑμᾶς ὅτι τῶν αἰσχρῶν
ἐστι, μᾶλλον δ' οὐδὲ δικαίων, τὰ μὲν ὄντα κατεσθίον-
τας καὶ παροινοῦντας μετὰ Ἀριστοκράτους καὶ Διο-
γνήτου καὶ τοιούτων ἑτέρων αἰσχρῶς καὶ κακῶς ἀνη-
λωκέναι, τὰ δ' ἀλλότρια ὥστε λαβεῖν, δακρύειν νυνὶ
καὶ κλάειν. ἐπ' ἐκείνοις ἐκλάετ' ἄν, οἷς ἐποιεῖτε, δικαί-
ως. νῦν δ' οὐ δεῖ δακρύειν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἀφήκατε δει- 993
κνύναι, ἢ ὡς εἰσὶν ὧν ἀφήκατε αὖθις ὑμῖν δίκαι, ἢ ὡς
εἰκοστῷ λαγχάνειν ἔτει δίκαιόν ἐστι, τοῦ νόμου πέντ'
ἔτη τὴν προθεσμίαν δεδωκότος· ταῦτα γάρ ἐστιν ὑπὲρ
28 ὧν οὗτοι δικάζουσιν. ἐὰν δὲ μὴ δύνωνται ταῦτα δει-
κνύναι, ὡς οὐ δυνήσονται, ἡμεῖς ὑμῶν ἁπάντων, ὦ
ἄνδρες δικασταὶ, δεόμεθα μὴ ἡμᾶς προέσθαι τούτοις,
μηδὲ τετάρτην οὐσίαν ἔτι δοῦναι τρεῖς ἑτέρας κακῶς
διῳκηκόσιν, ἣν παρ' ἑκόντων ἔλαβον τῶν ἐπιτρόπων,
ἣν ὑπὲρ τῶν δικῶν εἰσεπράξαντο, ἣν πρώην ἀφεί-
λοντο Αἰσίου δίκην ἑλόντες, ἀλλ' ἡμᾶς τὰ ἡμέτε-
ρα, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, ἐᾶν ἔχειν· ἃ καὶ ὑμῖν ἐστιν ἐπ'
ὠφελείᾳ μείζονι παρ' ἡμῖν ὄντα ἢ παρὰ τούτοις, καὶ
δικαιότερον δήπου τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς ἐστιν ἔχειν ἢ
τούτους.

Οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς
οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων. ἐξέρα τὸ ὕδωρ.

XXXIX.

ΠΡΟΣ ΒΟΙΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Μαντίας, εἷς τῶν πολιτευσαμένων Ἀθήνησι, γήμας γυναῖκα κατὰ τοὺς νόμους ἐκ ταύτης παῖδα ἐκτήσατο τὸν νυνὶ δικαζόμενον. προσῄει δέ τινι Πλαγγόνι κατ' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, Ἀττικῇ γυναικί. ταύτης δύο υἱεῖς ἀνδρωθέντες ἐδικάζοντο τῷ Μαντίᾳ, ἑαυτῶν εἶναι πατέρα φάσκοντες· ὁ δὲ ἀντέλεγεν. ἔπειτα ἀναλαμβάνει τοὺς παῖδας ἀναγκασθεὶς ἀπὸ 994
ἰδίας προκλήσεως, ἣν ἀπατηθεὶς ἐποιήσατο. προὐκαλέσατο μὲν γὰρ τὴν Πλαγγόνα ὀμόσαι περὶ τῶν παίδων, εἰ ὄντως εἰσὶν ἐξ αὐτοῦ, ὑποσχόμενος, εἰ ὀμόσειεν, ἐμμένειν τῷ ὅρκῳ· προὐκαλέσατο δὲ ἀπατηθεὶς ὡς οὐ δεξομένης τὸν ὅρκον τῆς γυναικός· ὑπὲρ τούτου γὰρ καὶ μισθὸν αὐτῇ συχνὸν ἐπηγγείλατο. ὡς δέ φησιν ὁ τὸν λόγον λέγων, καὶ ὠμωμόκει ἡ Πλαγγὼν αὐτῷ λάθρᾳ προτεινόμενον τὸν ὅρκον μὴ δέξεσθαι. προκαλεσαμένου τοίνυν παραβᾶσα τὰς συνθήκας δέχεται τὸν ὅρκον. καὶ οὕτω μὲν ἀναγκάζεται τοὺς παῖδας ἀναλαβεῖν, μετὰ τοῦτο δὲ τετελεύτηκεν. ὁ τοίνυν ἐκ τῆς νόμῳ γαμηθείσης γυναικὸς παῖς δικάζεται τῷ ἑτέρῳ τῶν εἰσποιηθέντων περὶ τοῦ ὀνόματος, λέγων αὐτὸν Βοιωτὸν καλεῖσθαι προσήκειν, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὠνομάζετο, καὶ μὴ Μαντίθεον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσθαι τοὔνομα. αὐτόθεν μὲν οὖν δόξειεν ἄν τις φιλοπράγμων καὶ φιλόνεικος ὑπὲρ προσηγοριῶν διαφερόμενος· ὁ μέντοι λόγος ἱκανὰς ἀποδείξεις παρέχεται τοῦ καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ βλαβερὰν εἶναι τὴν ὁμωνυμίαν.

Οὐδεμιᾷ φιλοπραγμοσύνῃ μὰ τοὺς θεούς, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὴν δίκην ταύτην ἔλαχον Βοιωτῷ, οὐδ' ἠγνόουν ὅτι πολλοῖς ἄτοπον δόξει τὸ δίκην ἐμὲ 995
λαγχάνειν, εἴ τις ἐμοὶ ταὐτὸν ὄνομα οἴεται δεῖν ἔχειν·

ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦν ἐκ τῶν συμβησομένων, εἰ μὴ τοῦτο
2 διορθώσομαι, ἐν ὑμῖν κριθῆναι. εἰ μὲν οὖν ἑτέρου τι-
νὸς οὗτος ἔφη πατρὸς εἶναι καὶ μὴ τοὐμοῦ, περίεργος
ἂν εἰκότως ἐδόκουν εἶναι φροντίζων ὅ τι βούλεται κα-
λεῖν οὗτος ἑαυτόν. νῦν δὲ λαχὼν δίκην τῷ πατρὶ τῷ
ἐμῷ καὶ μεθ' ἑαυτοῦ κατασκευάσας ἐργαστήριον συ-
κοφαντῶν, Μνησικλέα τε, ὃν ἴσως γιγνώσκετε πάντες,
καὶ Μενεκλέα τὸν τὴν Νίνον ἑλόντα ἐκεῖνον, καὶ τοι-
ούτους τινὰς, ἐδικάζεθ' υἱὸς εἶναι φάσκων ἐκ τῆς
Παμφίλου θυγατρὸς καὶ δεινὰ πάσχειν καὶ τῆς πατρί-
3 δος ἀποστερεῖσθαι. ὁ πατὴρ δὲ (πᾶσα γὰρ εἰρήσεται
ἡ ἀλήθεια, ὦ ἄνδρες δικασταὶ) ἅμα μὲν φοβούμενος
εἰς δικαστήριον εἰσιέναι, μή τις οἷα ὑπὸ πολιτευομέ-
νου ἑτέρωθί που λελυπημένος ἐνταυθὶ ἀπαντήσειεν
αὐτῷ, ἅμα δ' ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῆς τουτουὶ μητρὸς
ὀμοσάσης αὐτῆς ἦ μὴν, ἐὰν ὅρκον αὐτῇ διδῷ περὶ τού-
των, μὴ ὀμεῖσθαι, τούτων δὲ πραχθέντων οὐδὲν ἔτι
ἔσεσθαι αὐτοῖς, καὶ μεσεγγυησαμένης ἀργύριον, ἐπὶ
4 τούτοις δίδωσι τὸν ὅρκον. ἡ δὲ δεξαμένη οὐ μόνον
τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν ἕτερον πρὸς τούτῳ
κατωμόσατο ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τοῦ ἐμοῦ. ὡς δὲ τοῦτ'
ἐποίησεν, εἰσάγειν εἰς τοὺς φράτερας ἦν ἀνάγκη τού-
τους καὶ λόγος οὐδεὶς ὑπελείπετο. εἰσήγαγεν, ἐποιή-
σατο, ἵνα τἀν μέσῳ συντέμω, ἐγγράφει τοῖς Ἀπατου-
ρίοις τουτονὶ μὲν Βοιωτὸν εἰς τοὺς φράτερας, τὸν δ'
ἕτερον Πάμφιλον· Μαντίθεος δ' ἐνεγεγράμμην ἐγώ.
5 συμβάσης δὲ τῷ πατρὶ τελευτῆς πρὶν τὰς εἰς τοὺς δη- 996
μότας ἐγγραφὰς γενέσθαι, ἐλθὼν εἰς τοὺς δημότας
οὑτοσὶ ἀντὶ Βοιωτοῦ Μαντίθεον ἐνέγραψεν ἑαυτόν.
τοῦτο δ' ὅσα βλάπτει ποιῶν πρῶτον μὲν ἐμὲ, εἶτα
δὲ καὶ ὑμᾶς, ἐγὼ διδάξω, ἐπειδὰν ὧν λέγω παράσχω-
μαι μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

6 Ὃν μὲν τοίνυν τρόπον ἡμᾶς ἐνέγραψεν ὁ πατήρ, ἀκηκόατε τῶν μαρτύρων· ὅτι δ' οὐκ οἰομένου τούτου δεῖν ἐμμένειν δικαίως καὶ ἀναγκαίως ἔλαχον τὴν δίκην, τοῦτ' ἤδη δείξω. ἐγὼ γὰρ οὐχ οὕτω δήπου σκαιός εἰμι ἄνθρωπος οὐδ' ἀλόγιστος ὥστε τῶν μὲν πατρῴων, ἃ πάντα ἐμὰ ἐγίγνετο, ἐπειδήπερ ἐποιήσατο τούτους ὁ πατήρ, συγκεχωρηκέναι τὸ τρίτον νείμασθαι μέρος καὶ στέργειν ἐπὶ τούτῳ, περὶ δ' ὀνόματος ζυγομαχεῖν, εἰ μὴ τὸ μὲν ἡμᾶς μεταθέσθαι μεγάλην ἀτιμίαν ἔφερε καὶ ἀνανδρίαν, τὸ δὲ ταὐτὸν ἔχειν τοῦτον ἡμῖν ὄνομα διὰ πόλλ' ἀδύνατον ἦν.

7 Πρῶτον μὲν γάρ, εἰ δεῖ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων εἰπεῖν πρότερον, τίν' ἡμῖν ἡ πόλις ἐπιτάξει τρόπον, ἄν τι δέῃ ποιεῖν; οἴσουσι νὴ Δία οἱ φυλέται τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ καὶ τοὺς ἄλλους. οὐκοῦν Μαντίθεον Μαντίου Θορίκιον οἴσουσιν, ἐὰν χορηγὸν ἢ γυμνασίαρχον ἢ ἑστιάτορα ἢ ἐάν τι τῶν ἄλλων φέρωσιν. τῷ δῆλον οὖν
8 ἔσται πότερον σὲ φέρουσιν ἢ ἐμέ; σὺ μὲν γὰρ φήσεις ἐμέ, ἐγὼ δὲ σέ. καὶ δὴ καλεῖ μετὰ τοῦθ' ὁ ἄρχων, ἢ πρὸς ὅντιν' ἂν ᾖ ἡ δίκη. οὐχ ὑπακούομεν, οὐ λειτουργοῦμεν. πότερος ταῖς ἐκ τῶν νόμων ἔσται ζημίαις ἔνοχος; τίνα δ' οἱ στρατηγοὶ τρόπον ἐγγράψουσιν, ἂν εἰς 997 συμμορίαν ἐγγράφωσιν, ἢ ἂν τριήραρχον καθιστῶσιν; ἢ ἂν στρατεία τις ᾖ, τῷ δῆλον ἔσται πότερός ἐσθ'
9 ὁ κατειλεγμένος; τί δέ, ἂν ἄλλη τις ἀρχὴ καθιστῇ εἰς λειτουργίαν, οἷον ἄρχων, βασιλεύς, ἀθλοθέται, τί σημεῖον ἔσται πότερον καθιστᾶσιν; προσπαραγράψουσι νὴ Δία τὸν ἐκ Πλαγγόνος, ἂν σὲ ἐγγράφωσιν, ἂν δ' ἐμέ, τῆς ἐμῆς μητρὸς τοὔνομα. καὶ τίς ἤκουσε πώποτε, ἢ κατὰ ποῖον νόμον προσπαραγράφοιτ' ἂν τοῦτο

*τὸ παράγραμμα ἢ ἄλλο τι πλὴν ὁ πατὴρ καὶ ὁ δῆμος;
ὧν ὄντων ἀμφοῖν τῶν αὐτῶν πολλὴ ταραχὴ συμβαί-*
10 *νει. φέρε, εἰ δὲ κριτὴς καλοῖτο Μαντίθεος Μαντίου
Θορίκιος, τί ἂν ποιοῖμεν; ἢ βαδίζοιμεν ἂν ἄμφω; τῷ
γὰρ ἔσται δῆλον πότερον σὲ κέκληκεν ἢ ἐμέ; πρὸς
Διὸς, ἂν δ' ἀρχὴν ἡντινοῦν ἡ πόλις κληροῖ, οἷον βου-
λῆς ἢ θεσμοθέτου ἢ τῶν ἄλλων, τῷ δῆλος ὁ λαχὼν
ἡμῶν ἔσται; πλὴν εἰ σημεῖον, ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ, τῷ
χαλκίῳ προσέσται· καὶ οὐδὲ τοῦθ' ὁποτέρου ἐστὶν οἱ
πολλοὶ γνώσονται. οὐκοῦν ὁ μὲν ἑαυτὸν, ἐγὼ δ' ἐμαυ-*
11 *τὸν φήσω τὸν εἰληχότ' εἶναι. λοιπὸν εἰς τὸ δικαστή-
ριον ἡμᾶς εἰσιέναι. οὐκοῦν ἐφ' ἑκάστῳ τούτων δικα-
στήριον ἡμῖν ἡ πόλις καθιεῖ, καὶ τοῦ μὲν κοινοῦ καὶ
ἴσου, τοῦ τὸν λαχόντ' ἄρχειν, ἀποστερησόμεθα, ἀλλή-
λους δὲ πλυνοῦμεν, καὶ ὁ τῷ λόγῳ κρατήσας ἄρξει. καὶ
πότερ' ἂν βελτίους εἴημεν τῶν ὑπαρχουσῶν δυσκολιῶν
ἀπαλλαττόμενοι ἢ καινὰς ἔχθρας καὶ βλασφημίας ποι-
ούμενοι; ἃς πᾶσα ἀνάγκη συμβαίνειν, ὅταν ἀρχῆς ἤ*
12 *τινος ἄλλου πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀμφισβητῶμεν. τί δὲ,
ἂν ἄρα (δεῖ γὰρ ἅπανθ' ἡμᾶς ἐξετάσαι) ἅτερος ἡμῶν* 998
*πείσας τὸν ἕτερον, ἐὰν λάχῃ, παραδοῦναι αὐτῷ τὴν
ἀρχὴν οὕτω κληρῶται; τὸ δυοῖν πινακίοιν τὸν ἕνα
κληροῦσθαι τί ἄλλο ἐστίν; εἶτ' ἐφ' ᾧ θάνατον ζημίαν
ὁ νόμος λέγει, τοῦθ' ἡμῖν ἀδεῶς ἐξέσται πράττειν;
πάνυ γε· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ ποιήσαιμεν. οἶδα κἀγὼ, τὸ
γοῦν κατ' ἐμέ· ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τοιαύτης ζημίας ἐνίους
ἔχειν καλὸν, ἐξὸν μή.*

13 *Εἶεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ πόλις βλάπτεται· ἐγὼ δ'
ἰδίᾳ τί; θεάσασθε ἡλίκα, καὶ σκοπεῖτε ἄν τι δοκῶ λέ-
γειν· πολὺ γὰρ χαλεπώτερα ταῦτα ὧν ἀκηκόατ' ἐστίν.
ὁρᾶτε μὲν γὰρ ἅπαντες αὐτὸν χρώμενον, ἕως μὲν ἔζη,
Μενεκλεῖ καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον ἀνθρώποις, νῦν δ' ἑτέ-*

ροις ἐκείνου βελτίοσιν οὐδὲν καὶ τὰ τοιαῦτ' ἐξηλωκότα
καὶ δεινὸν δοκεῖν εἶναι βουλόμενον· καὶ νὴ Δία ἴσως
14 ἐστιν. ἂν οὖν προϊόντος τοῦ χρόνου τῶν αὐτῶν τι ποι-
εῖν τούτοις ἐπιχειρῇ (ἔστι δὲ ταῦτα γραφαί, φάσεις, ἐν-
δείξεις, ἀπαγωγαί,) εἶτ' ἐπὶ τούτων τινὶ (πολλὰ γάρ
ἐστι τἀνθρώπινα, καὶ τοὺς πάνυ δεινοὺς ἑκάστοτε,
ὅταν πλεονάζωσιν, ἐπίστασθ' ὑμεῖς κοσμίους ποιεῖν)
ὄφλῃ τῷ δημοσίῳ, τί μᾶλλον οὗτος ἐγγεγραμμένος
ἔσται ἐμοῦ; ὅτι νὴ Δία εἴσονται πάντες πότερός ποτε
15 ὦφλεν. καλῶς. ἂν δὲ, ὃ τυχὸν γένοιτ' ἄν, χρόνος διέλ-
θῃ καὶ μὴ ἐκτισθῇ τὸ ὄφλημα, τί μᾶλλον οἱ τούτου
παῖδες ἔσονται τῶν ἐμῶν ἐγγεγραμμένοι, ὅταν τοὔνο-
μα καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ φυλὴ καὶ πάντ' ᾖ ταὐτά; τί δ',
εἴ τις δίκην ἐξούλης αὐτῷ λαχὼν μηδὲν ἐμοὶ φαίη πρὸς
αὑτὸν εἶναι, κυρίαν δὲ ποιησάμενος ἐγγράψαι, τί μᾶλ- 999
λον ἂν εἴη τοῦτον ἢ ἐμὲ ἐγγεγραφώς; τί δ', εἴ τινας εἰσ-
16 φορὰς μὴ θείη; τί δ', εἴ τις ἄλλη περὶ τοὔνομα γί-
γνοιτο ἢ λῆξις δίκης ἢ δόξα ὅλως ἀηδής; τίς εἴσεται
τῶν πολλῶν πότερός ποτε οὗτός ἐστι, δυοῖν Μαντιθέ-
οιν ταὐτοῦ πατρὸς ὄντοιν; φέρε, εἰ δὲ δίκην ἀστρα-
τείας φεύγοι, χορεύοι δὲ ὅταν στρατεύεσθαι δέῃ; καὶ
γὰρ νῦν, ὅτε εἰς Ταμύνας παρῆλθον οἱ ἄλλοι, ἐνθά-
δε τοὺς χόας ἄγων ἀπελείφθη καὶ τοῖς Διονυσίοις κα-
ταμείνας ἐχόρευεν, ὡς ἅπαντες ἑωρᾶτε οἱ ἐπιδημοῦν-
17 τες. ἀπελθόντων δ' ἐξ Εὐβοίας τῶν στρατιωτῶν λιπο-
ταξίου προσεκλήθη, κἀγὼ ταξιαρχῶν τῆς φυλῆς ἠναγ-
καζόμην κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐμαυτοῦ πατρόθεν
δέχεσθαι τὴν λῆξιν· καὶ εἰ μισθὸς ἐπορίσθη τοῖς δικα-
στηρίοις, εἰσῆγον ἂν δῆλον ὅτι. ταῦτα δ' εἰ μὴ σεση-
18 μασμένων ἤδη συνέβη τῶν ἐχίνων, κἂν μάρτυρας ὑμῖν
παρεσχόμην. εἶεν. εἰ δὲ ξενίας προσκληθείη; πολλοῖς
δὲ προσκρούει, καὶ ὃν ἠναγκάσθη τρόπον ὁ πατὴρ

ποιήσασθαι αὐτὸν, οὐ λέληθεν. ὑμεῖς δ', ὅτε μὲν τοῦτον οὐκ ἐποιεῖτο ὁ πατὴρ, τὴν μητέρα ἀληθῆ λέγειν ἡγεῖσθε αὐτοῦ· ἐπειδὰν δ' οὕτω γεγονὼς οὗτος ὀχληρὸς ᾖ, πάλιν ὑμῖν ποτὲ δόξει ἐκεῖνος ἀληθῆ λέγειν. τί δ', εἰ ψευδομαρτυριῶν ἁλώσεσθαι προσδοκῶν ἐφ' οἷς ἐρανίζει τούτοις τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐρήμην ἐάσειε τελεσθῆναι τὴν δίκην; ἆρά γε μικρὰν ἡγεῖσθε βλάβην, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν κοινωνίᾳ τὸν ἅπαντα βίον τῆς τούτου δόξης καὶ τῶν ἔργων εἶναι;

19 *Ὅτι τοίνυν οὐδ' ἃ διεξελήλυθα ὑμῖν μάτην φοβοῦμαι, θεωρήσατε. οὗτος γὰρ ἤδη καὶ γραφάς τινας,* 1000
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πέφευγεν, ἐφ' αἷς οὐδὲν αἴτιος ὢν ἐγὼ συνδιαβάλλομαι, καὶ τῆς ἀρχῆς ἠμφισβήτει, ἣν ὑμεῖς ἐμὲ ἐχειροτονήσατε, καὶ πολλὰ καὶ δυσχερῆ διὰ τὸ ὄνομα συμβέβηκεν ἡμῖν, ὧν, ἵν' εἰδῆτε, ἑκάστων μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

20 *Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ συμβαίνοντα, καὶ τὴν ἀηδίαν τὴν ἐκ τοῦ πράγματος. εἰ τοίνυν μὴ ἀηδὲς ἦν ἐκ τούτων μηδ' ὅλως ἀδύνατον ταὐτὸν ἔχειν ὄνομα ἡμῖν συνέβαινεν, οὐ δήπου τοῦτον μὲν δίκαιον τὸ μέρος τῶν ἐμῶν χρημάτων ἔχειν κατὰ τὴν ποίησιν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτὸν ἀναγκασθεὶς ἐποιήσατο, ἐμὲ δ' ἀφαιρεθῆναι τοὔνομα, ὃ βουλόμενος καὶ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς βιασθεὶς ἔθετο. οὐκ ἔγωγε ἡγοῦμαι. ἵνα τοίνυν εἰδῆτε ὅτι οὐ μόνον εἰς τοὺς φράτερας οὕτως, ὡς μεμαρτύρηται, ὁ πατὴρ τὴν ἐγγραφὴν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καὶ τὴν δεκάτην ἐμοὶ ποιῶν τοὔνομα τοῦτο ἔθετο, λαβέ μοι καὶ ταύτην τὴν μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

21 *Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐγὼ μέν εἰμι*

ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τούτου πάντα τὸν χρόνον, τουτονὶ δὲ Βοιωτὸν εἰς τοὺς φράτερας, ἡνίκ᾽ ἠναγκάσθη, ἐνέγραψεν ὁ πατήρ. ἡδέως τοίνυν ἐροίμην ἂν αὐτὸν ἐναντίον ὑμῶν· εἰ μὴ ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ, τί ἄν ποτε ἐποίεις πρὸς τοῖς δημόταις; οὐκ ἂν εἴας σε αὐτὸν ἐγγράφειν Βοιωτόν; ἀλλ᾽ ἄτοπον δίκην μὲν λαγχάνειν τούτου, κωλύειν δὲ πάλιν. καὶ μὴν εἴ γ᾽ εἴας αὐτὸν, ἐνέγραψεν ἄν σε εἰς τοὺς δημότας, ὅπερ εἰς τοὺς φράτερας. οὐκοῦν δεινὸν, ὦ γῆ καὶ θεοὶ, φάσκειν μὲν 1001
ἐκεῖνον αὑτοῦ πατέρα εἶναι, τολμᾶν δ᾽ ἄκυρα ποιεῖν ἃ ἐκεῖνος ἔπραξε ζῶν.

22 Ἐτόλμα τοίνυν πρὸς τῷ διαιτητῇ πρᾶγμα ἀναιδέστατον λέγειν, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ δεκάτην ἐποίησεν ὥσπερ ἐμοῦ καὶ τοὔνομα τοῦτ᾽ ἔθετο αὐτῷ, καὶ μάρτυράς τινας παρείχετο, οἷς ἐκεῖνος οὐδεπώποτε ὤφθη χρώμενος. ἐγὼ δ᾽ οὐδένα ὑμῶν ἀγνοεῖν οἶμαι ὅτι οὔτ᾽ ἂν ἐποίησε δεκάτην οὐδεὶς παιδίου μὴ νομίζων αὑτοῦ δικαίως εἶναι, οὔτε ποιήσας καὶ στέρξας, ὡς ἂν υἱόν
23 τις στέρξαι, πάλιν ἔξαρνος ἐτόλμησε γενέσθαι. οὐδὲ γὰρ εἴ τι τῇ μητρὶ πρὸς ὀργὴν ἦλθε τῇ τούτων, τούτους ἂν ἐμίσει, νομίζων αὑτοῦ εἶναι· πολὺ γὰρ μᾶλλον εἰώθασιν, ὧν ἂν ἑαυτοῖς διενεχθῶσιν ἀνὴρ καὶ γυνὴ, διὰ τοὺς παῖδας καταλλάττεσθαι ἢ δι᾽ ἃ ἂν ἀδικηθῶσιν ὑφ᾽ αὑτῶν, τοὺς κοινοὺς παῖδας προσμισεῖν. οὐ τοίνυν ἐκ τούτων ἔστιν ἰδεῖν μόνον ὅτι ψεύσεται, ταῦτ᾽ ἂν λέγῃ, ἀλλὰ πρὶν ἡμέτερος φάσκειν συγγενὴς εἶναι, εἰς Ἱπποθωντίδα ἐφοίτα φυλὴν εἰς παῖδας χορεύσων.
24 καίτοι τίς ἂν ὑμῶν οἴεται τὴν μητέρα πέμψαι τοῦτον εἰς ταύτην τὴν φυλὴν δεινὰ μὲν, ὥς φησιν, ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεπονθυῖαν, δεκάτην δ᾽ εἰδυῖαν πεποιηκότα ἐκεῖνον καὶ πάλιν ἔξαρνον ὄντα; ἐγὼ μὲν οὐδέν᾽ ἂν οἶμαι. εἰς γὰρ τὴν Ἀκαμαντίδα ὁμοίως ἐξῆν σοι φοιτᾶν,

καὶ ἐφαίνετ᾽ ἂν οὖσ᾽ ἀκόλουθος ἡ φυλὴ τῇ θέσει τοῦ ὀνόματος. ὡς τοίνυν ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, τούτων μάρτυρας ὑμῖν τοὺς συμφοιτῶντας καὶ τοὺς εἰδότας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. 1002

25 *Οὕτω τοίνυν φανερῶς παρὰ τὸν τῆς αὑτοῦ μητρὸς ὅρκον καὶ τὴν τοῦ δόντος ἐκείνῃ τὸν ὅρκον εὐήθειαν πατρὸς τετυχηκὼς καὶ ἀνθ᾽ Ἱπποθωντίδος ἐν Ἀκαμαντίδι φυλῇ γεγονὼς οὐκ ἀγαπᾷ Βοιωτὸς οὑτοσὶ, ἀλλὰ καὶ δίκας ἐμοὶ δύ᾽ ἢ τρεῖς εἴληχεν ἀργυρίου πρὸς αἷς καὶ πρότερόν μ᾽ ἐσυκοφάντει. καίτοι πάντας οἶμαι*
26 *τοῦθ᾽ ὑμᾶς εἰδέναι, τίς ἦν χρηματιστὴς ὁ πατήρ. ἐγὼ δ᾽ ἐάσω ταῦτα. ἀλλ᾽ εἰ δίκαια ὀμώμοκεν ἡ μήτηρ ἡ τούτων, ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ συκοφάντην ἐπιδεικνύει τοῦτον ταῖς δίκαις ταύταις. εἰ γὰρ οὕτω δαπανηρὸς ἦν ὥστε γάμῳ γεγαμηκὼς τὴν ἐμὴν μητέρα ἑτέραν εἶχε γυναῖκα, ἧς ὑμεῖς ἐστὲ, καὶ δύ᾽ οἰκίας ᾤκει, πῶς ἂν ἀργύριον τοιοῦτος ὢν κατέλιπεν;*

27 *Οὐκ ἀγνοῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι Βοιωτὸς οὑτοσὶ δίκαιον μὲν οὐδὲν ἕξει λέγειν, ἥξει δ᾽ ἐπὶ ταῦθ᾽ ἅπερ ἀεὶ λέγει, ὡς ἐπηρέαζεν ὁ πατὴρ αὐτῷ πειθόμενος ὑπ᾽ ἐμοῦ, ἀξιοῖ δ᾽ αὐτὸς ὡς δὴ πρεσβύτερος ὢν τοὔνομ᾽ ἔχειν τὸ τοῦ πρὸς πατρὸς πάππου. πρὸς δὴ ταῦτα ἀκοῦσαι βέλτιον ὑμᾶς βραχέα. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτον, ὅτε οὔπω συγγενὴς ἦν ἐμοὶ, ὁρῶν ὥσπερ ἂν ἄλλον τινὰ οὑτωσὶ, νεώτερον ὄντα ἐμοῦ καὶ συχνῷ, ὅσα ἐξ ὄψεως, οὐ μὴν ἰσχυρίζομαι τούτῳ· καὶ γὰρ εὔ-*
28 *ηθες. ἀλλ᾽ εἴ τις ἔροιτο Βοιωτὸν τουτονὶ, ὅτ᾽ ἐν Ἱπποθωντίδι φυλῇ ἠξίου χορεύειν, οὔπω τοῦ πατρὸς εἶναι φάσκων τοῦ ἐμοῦ υἱὸς, τί σαυτὸν ἔχειν δικαίως ἂν θείης ὄνομα; εἰ γὰρ Μαντίθεον, οὐκ ἂν διὰ τοῦτό γε φαίης ὅτι πρεσβύτερος εἶ ἐμοῦ. ὃς γὰρ οὐδὲ τῆς φυ-*

λῆς τότε σοι προσήκειν ἡγοῦ τῆς ἐμῆς, πῶς ἂν τοῦ γε 1003
29 πάππου τοῦ ἐμοῦ ἠμφισβήτεις; ἔτι δ', ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, τὸν μὲν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν οὐδεὶς οἶδεν ὑμῶν·
ἐγὼ μὲν γὰρ ἐμοὶ πλείονα, οὗτος δ' ἑαυτῷ φήσει· τὸν
δὲ τοῦ δικαίου λόγον ἅπαντες ἐπίστασθε. ἔστι δ' οὗ-
τος τίς; ἀφ' οὗ παῖδας ἐποιήσατο τούτους ὁ πατήρ, ἀπὸ
τούτου καὶ νομίζεσθαι. πρότερον τοίνυν ἐμὲ εἰς τοὺς
δημότας ἐνέγραψε Μαντίθεον, πρὶν εἰσαγαγεῖν τοῦτον
εἰς τοὺς φράτερας. ὥστ' οὐ τῷ χρόνῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ
τῷ δικαίῳ πρεσβεῖον ἔχοιμ' ἂν ἐγὼ τοὔνομα τοῦτ' εἰκό-
30 τως. εἶεν. εἰ δέ τίς σ' ἔροιτο "εἰπέ μοι, Βοιωτέ, πόθεν
"νῦν Ἀκαμαντίδος φυλῆς γέγονας καὶ τῶν δήμων Θορί-
"κιος καὶ υἱὸς Μαντίου, καὶ τὸ μέρος τῶν ὑπ' ἐκείνου
"καταλειφθέντων ἔχεις," οὐδὲν ἂν ἄλλ' ἔχοις εἰπεῖν
πλὴν ὅτι κἀμὲ ζῶν ἐποιήσατο Μαντίας. τί τεκμήριον, εἴ
τίς σε ἔροιτο, ἢ μαρτύριόν ἐστί σοι τούτου; εἰς τοὺς
φράτεράς με εἰσήγαγε, φήσειας ἄν. τί οὖν σε ἐνέγρα-
ψεν ὄνομα, εἴ τις ἔροιτο, Βοιωτὸν ἂν εἴποις· τοῦτο γὰρ
31 εἰσήχθης. οὐκοῦν δεινὸν εἰ τῆς μὲν πόλεως καὶ τῶν ὑπ'
ἐκείνου καταλειφθέντων διὰ τοὔνομα τοῦτο μέτεστί
σοι, τοῦτο δ' ἀξιοῖς ἀφεὶς ἕτερον μεταθέσθαι σαυτῷ.
φέρ', εἴ σε ὁ πατὴρ ἀξιώσειεν ἀναστὰς ἢ μένειν ἐφ' οὗ
σε αὐτὸς ἐποιήσατο ὀνόματος ἢ πατέρ' ἄλλον σαυτοῦ
φάσκειν εἶναι, ἆρ' οὐκ ἂν μέτρια ἀξιοῦν δοκοίη; ταὐτὰ
τοίνυν ταῦτα ἐγώ σε ἀξιῶ, ἢ πατρὸς ἄλλου σαυτὸν πα-
32 ραγράφειν, ἢ τοὔνομα ἔχειν ὃ ἐκεῖνος ἔδωκέ σοι. νὴ Δί',
ἀλλ' ὕβρει καὶ ἐπηρείᾳ τινὶ τοῦτο ἐτέθη σοι. ἀλλὰ πολ- 1004
λάκις μέν, ὅτ' οὐκ ἐποιεῖτο ὁ πατὴρ τούτους, ἔλεγον οὗ-
τοι ὡς οὐδὲν χείρους εἰσὶν οἱ τῆς μητρὸς τῆς τούτου
συγγενεῖς τῶν τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ. ἔστι δ' ὁ Βοιωτὸς
ἀδελφοῦ τῆς τούτου μητρὸς ὄνομα. ἐπειδὴ δ' εἰσάγειν
ὁ πατὴρ τούτους ἠναγκάζετο, ἐμοῦ προεισηγμένου

Μαντιθέου, οὕτω τοῦτον εἰσάγει Βοιωτὸν, τὸν ἀδελ-
φὸν δ' αὐτοῦ Πάμφιλον. ἐπεὶ σὺ δεῖξον ὅστις Ἀθη-
ναίων ταὐτὸν ὄνομα τοῖς αὑτοῦ παισὶν ἔθετο δυοῖν·
κἂν δείξῃς, ἐγὼ συγχωρήσω δι' ἐπήρειάν σοι τοῦτο
33 τοὔνομα θέσθαι τὸν πατέρα. καίτοι εἴ γε τοιοῦτος
ἦσθα ὥστε ποιήσασθαι μὲν σαυτὸν ἀναγκάσαι, ἐξ ὅτου
δ' ἀρέσεις ἐκείνῳ τρόπου μὴ σκοπεῖν, οὐκ ἦσθα οἷον
δεῖ τὸν προσήκοντα εἶναι περὶ τοὺς γονέας, οὐκ ὢν δὲ
οὐκ ἐπηρεάζου δικαίως ἂν, ἀλλ' ἀπωλώλεις. ἢ δεινόν
γ' ἂν εἴη, εἰ κατὰ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ νομι-
ζομένων παίδων οἱ περὶ τῶν γονέων ἰσχύσουσι νόμοι,
κατὰ δὲ τῶν αὑτοὺς εἰσβιαζομένων ἄκοντας ποιεῖσθαι
ἄκυροι γενήσονται.

34 Ἀλλ', ὦ χαλεπώτατε Βοιωτὲ, μάλιστα μὲν ὧν
πράττεις πάντων παῦσαι, εἰ δ' ἄρα μὴ βούλει, ἐκεῖνό
γε πρὸς Διὸς πείθου· παῦσαι μὲν σαυτῷ παρέχων
πράγματα, παῦσαι δ' ἐμὲ συκοφαντῶν, ἀγάπα δ' ὅτι
σοι πόλις, οὐσία, πατὴρ γέγονεν. οὐδεὶς ἀπελαύνει
σε ἀπὸ τούτων, οὔκουν ἔγωγε. ἀλλ' ἂν μὲν, ὥσπερ
εἶναι φῂς ἀδελφὸς, καὶ τὰ ἔργα ἀδελφοῦ ποιῇς, δόξεις
εἶναι συγγενὴς, ἂν δ' ἐπιβουλεύῃς, δικάζῃ, φθονῇς,
βλασφημῇς, δόξεις εἰς ἀλλότρια ἐμπεσὼν ὡς οὐ προσ-
35 ήκουσιν οὕτω χρῆσθαι. ἐπεὶ ἔγωγ' οὐδ' εἰ τὰ μάλιστα 1005
ὁ πατὴρ ὄντα σε αὑτοῦ μὴ ἐποιεῖτο ἀδικῶ. οὐ γὰρ
ἔμοιγε προσῆκεν εἰδέναι τίνες εἰσὶν υἱεῖς ἐκείνου, ἀλλ'
ἐκείνῳ δεῖξαι τίνα ἐμοὶ νομιστέον ἔστ' ἀδελφόν. ὃν
μὲν τοίνυν οὐκ ἐποιεῖτό σε χρόνον, οὐδ' ἐγὼ προσή-
κονθ' ἡγούμην, ἐπειδὴ δ' ἐποιήσατο, κἀγὼ νομίζω.
τί τούτου σημεῖον; τῶν πατρῴων ἔχεις τὸ μέρος μετὰ
τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν· ἱερῶν, ὁσίων μετέχεις· ἀπά-
γει σε οὐδεὶς ἀπὸ τούτων. τί βούλει; ἂν δὲ φῇ δεινὰ
πάσχειν καὶ κλάῃ καὶ ὀδύρηται καὶ κατηγορῇ ἐμοῦ,

ἃ μὲν ἂν λέγῃ, μὴ πιστεύετε· οὐ γὰρ δίκαιον μὴ περὶ τούτων ὄντος τοῦ λόγου νυνί· ἐκεῖνο δ' ὑπολαμβάνετε, ὅτι οὐδὲν ἔστ' αὐτῷ ἧττον δίκην λαμβάνειν
36 Βοιωτῷ κληθέντι. τί οὖν φιλονεικεῖς; μηδαμῶς· μὴ ἔχε οὕτω πρὸς ἡμᾶς ἐθελέχθρως· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ πρὸς σὲ, ἐπεὶ καὶ νῦν, ἵνα μηδὲ τοῦτο λάθῃ σε, ὑπὲρ σοῦ λέγω μᾶλλον, ἀξιῶν μὴ ταὐτὸν ἔχειν ὄνομα ἡμᾶς, ἢ ἐμαυτοῦ. εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο, ἀνάγκη τὸν ἀκούσαντα ἐρέσθαι πότερος, δύ' ἂν ὦσι Μαντίθεοι Μαντίου. οὐκοῦν, ὃν ἠναγκάσθη ποιήσασθαι, σὲ ἂν λέγῃ, ἐρεῖ. τί οὖν ἐπιθυμεῖς τούτων; ἀνάγνωθι δέ μοι λαβὼν δύο ταυτασὶ μαρτυρίας, ὡς ἐμοὶ Μαντίθεον καὶ τούτῳ Βοιωτὸν ὁ πατὴρ ὄνομ' ἔθετο.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

37 Λοιπὸν ἡγοῦμαι τοῦθ' ὑμῖν ἐπιδεῖξαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐ μόνον εὐορκήσετε, ἂν ἃ ἐγὼ λέγω ψηφίσησθε, ἀλλὰ καὶ ὡς οὗτος αὐτὸς αὑτοῦ κατέγνω Βοιωτὸν, ἀλλ' οὐ Μαντίθεον ὄνομα δικαίως ἂν ἔχειν. 1006
λαχόντος γὰρ ἐμοῦ τὴν δίκην ταύτην Βοιωτῷ Μαντίου Θορικίῳ, ἐξ ἀρχῆς τ' ἠντιδίκει καὶ ὑπώμνυτο ὡς ὢν Βοιωτὸς, καὶ τὸ τελευταῖον ἐπεὶ οὐκέτι ἐνῆν αὐτῷ διακρούσασθαι, ἐρήμην ἐάσας καταδιαιτῆσαι, σκέψασθε
38 πρὸς θεῶν τί ἐποίησεν· ἀντιλαγχάνει μοι τὴν μὴ οὖσαν Βοιωτὸν αὑτὸν προσαγορεύσας. καίτοι ἐξ ἀρχῆς τε ἔδει ἐᾶν αὐτὸν τελέσασθαι τὴν δίκην κατὰ Βοιωτοῦ, εἴπερ μηδὲν προσῆκεν αὐτῷ τοῦ ὀνόματος, ὕστερόν τε μὴ αὐτὸν φαίνεσθαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ ἀντιλαγχάνοντα τὴν μὴ οὖσαν. ὃς οὖν αὐτὸς αὑτοῦ κατέγνω δικαίως εἶναι Βοιωτὸς, τί ὑμᾶς ἀξιώσει τοὺς ὀμωμοκότας ψηφίζεσθαι; ὡς δὲ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι τὴν ἀντίληξιν καὶ τὸ ἔγκλημα τουτί.

ΑΝΤΙΛΗΞΙΣ. ΕΓΚΛΗΜΑ.

39 *Εἰ μὲν τοίνυν οὗτος ἔχει δεῖξαι νόμον ὃς ποιεῖ κυ-*
ρίους εἶναι τοὺς παῖδας τοῦ ἑαυτῶν ὀνόματος, ἃ λέγει
νῦν οὗτος, ὀρθῶς ἂν ψηφίζοισθε. εἰ δ᾽ ὁ μὲν νόμος,
ὃν πάντες ἐπίστασθε ὁμοίως ἐμοὶ, τοὺς γονέας ποιεῖ
κυρίους οὐ μόνον θέσθαι τοὔνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ κἂν
πάλιν ἐξαλεῖψαι βούλωνται καὶ ἀποκηρῦξαι, ἐπέδειξα
δ᾽ ἐγὼ τὸν πατέρα, ὃς κύριος ἦν ἐκ τοῦ νόμου, τούτῳ
μὲν Βοιωτὸν, ἐμοὶ δὲ Μαντίθεον θέμενον, πῶς ὑμῖν
40 *ἔστιν ἄλλο τι πλὴν ἁγὼ λέγω ψηφίσασθαι; ἀλλὰ μὴν*
ὧν γ᾽ ἂν μὴ ὦσι νόμοι, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν
ὀμωμόκατε, ὥστ᾽ εἰ μηδεὶς ἦν περὶ τούτων κείμενος
νόμος, κἂν οὕτω δικαίως πρὸς ἐμοῦ τὴν ψῆφον ἔθε-
σθε. τίς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὅστις ταὐτὸν ὄνομα τοῖς αὑ- 1007
τοῦ παισὶ τέθειται δυοῖν; τίς δ᾽, ᾧ μήπω παῖδές εἰσὶ,
41 *θήσεται; οὐδεὶς δήπου. οὐκοῦν ὃ δίκαιον τῇ γνώμῃ*
τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶν ὑπειλήφατε, τοῦτο καὶ
περὶ ἡμῶν εὐσεβὲς γνῶναι. ὥστε καὶ κατὰ τὴν δικαιο-
τάτην γνώμην καὶ κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τοὺς ὅρ-
κους καὶ κατὰ τὴν τούτου προσομολογίαν ἐγὼ μὲν μέ-
τρια ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δέομαι καὶ δίκαια
ἀξιῶ, οὗτος δ᾽ οὐ μόνον οὐ μέτρια, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰωθότα
γίγνεσθαι.

XL.

ΠΡΟΣ ΒΟΙΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΠΡΟΙΚΟΣ ΜΗΤΡΩΙΑΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Καὶ οὗτος παρὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ὁ λόγος εἴρη-
ται. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα ταὐτὰ, ἡ Πλαγγὼν, ὁ ὅρκος, ἡ

τῶν παίδων ἀναγκαία ποίησις. ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μαντίου
οἱ παῖδες ὄντες τρεῖς, Μαντίθεος ὁ ἐκ τῆς νόμῳ γαμηθείσης
καὶ Βοιωτὸς καὶ Πάμφιλος οἱ ἐκ τῆς Πλαγγόνος, ἐνέμοντο
τὴν οὐσίαν. φάσκοντος δὲ τοῦ Μαντιθέου προῖκα ἑαυτῷ
μητρῴαν ὀφείλεσθαι, Βοιωτὸς καὶ Πάμφιλος καὶ αὐτοὶ προι-
κὸς ἠμφισβήτουν, ὡς καὶ τῆς Πλαγγόνος εἰσενεγκαμένης εἰς
τὸν οἶκον τοῦ Μαντίου μνᾶς ἑκατόν. συνέδοξεν οὖν αὐτοῖς
νείμασθαι πάντα ἐπ' ἴσης πλὴν τῆς οἰκίας, ἵν' ὁποτέρων ἂν
ἡ μήτηρ φανῇ προῖκα εἰσενεγκαμένη, τούτοις ἀπὸ τῆς οἰκίας
ἀποδοθῇ τὸ ἀργύριον, καὶ πλὴν τῶν ἀνδραπόδων, ὅπως οἱ
περὶ τὸν Βοιωτόν, ἐὰν ἐπιζητῶσί τι τῶν ἔνδον, ἔχωσιν ἔλεγ- 1008
χον. μετὰ δὲ ταῦτα ἀντενεκάλεσαν ἀλλήλοις, ὁ μὲν Μαντί-
θεος ὑπὲρ τῆς μητρῴας οὐσίας, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὲρ ἄλλων τινῶν.
καὶ ὁ διαιτητὴς Μαντιθέου μὲν ἀπεδιαίτησε, Βοιωτοῦ δὲ
κατεδιαίτησεν ἐρήμην. λαγχάνει δὴ Μαντίθεος καὶ εἰς τὸ δι-
καστήριον αὐτῷ τὴν αὐτὴν δίκην, ἀπαιτῶν τὴν προῖκα.

Πάντων ἐστὶν ἀνιαρότατον, ὦ ἄνδρες δικασταί,
ὅταν τις ὀνόματι μὲν ἀδελφὸς προσαγορευθῇ τινῶν,
τῷ δ' ἔργῳ ἐχθροὺς ἔχῃ τούτους, καὶ ἀναγκάζηται
πολλὰ καὶ δεινὰ παθὼν ὑπ' αὐτῶν εἰσιέναι εἰς δικα-
2 στήριον, ὃ νῦν ἐμοὶ συμβέβηκεν. οὐ γὰρ μόνον ἀτύ-
χημά μοι ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, διότι Πλαγγὼν ἡ τούτων
μήτηρ ἐξαπατήσασα τὸν πατέρα μου καὶ ἐπιορκήσασα
φανερῶς ἠνάγκασεν αὐτὸν ὑπομεῖναι τούτους ποιήσα-
σθαι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ δύο μέρη τῶν πατρῴων ἀπεστε-
ρήθην· ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐξελήλαμαι μὲν ἐκ τῆς πα-
τρῴας οἰκίας ὑπὸ τούτων, ἐν ᾗ καὶ ἐγενόμην καὶ ἐτρά-
φην καὶ εἰς ἣν οὐχ ὁ πατὴρ αὐτούς, ἀλλ' ἐγὼ τελευτή-
3 σαντος ἐκείνου παρεδεξάμην, ἀποστεροῦμαι δὲ τὴν 1009
προῖκα τῆς ἐμαυτοῦ μητρός, περὶ ἧς νυνὶ δικάζομαι,
αὐτὸς μὲν τούτοις δίκας ὑπὲρ ὧν ἐνεκάλουν μοι πάν-
των δεδωκώς, πλὴν εἴ τινα νῦν ἕνεκα τῆς δίκης ταύτης
ἀντειλήχασί μοι συκοφαντοῦντες, ὡς καὶ ὑμῖν ἔσται

καταφανὲς, παρὰ δὲ τούτων ἐν ἕνδεκα ἔτεσιν οὐ δυνά-
μενος τυχεῖν τῶν μετρίων, ἀλλὰ νῦν εἰς ὑμᾶς καταπε-
4 φευγώς. δέομαι οὖν ἁπάντων ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, μετ' εὐνοίας τέ μου ἀκοῦσαι οὕτως ὅπως ἂν
δύνωμαι λέγοντος, κἂν ὑμῖν δοκῶ δεινὰ πεπονθέναι,
συγγνώμην ἔχειν μοι ζητοῦντι κομίσασθαι τἀμαυτοῦ,
ἄλλως τε καὶ εἰς θυγατρὸς ἔκδοσιν· συνέβη γάρ μοι
δεηθέντος τοῦ πατρὸς ὀκτωκαιδεκέτη γῆμαι, καὶ διὰ
5 τοῦτο εἶναί μοι θυγατέρα ἤδη ἐπίγαμον. ὥστ' ἐμοὶ μὲν
δικαίως ἂν ἀδικουμένῳ διὰ πολλὰ βοηθήσαιτε, τούτοις
δ' εἰκότως ἂν ὀργίζοισθε· οἵτινες, ὦ γῆ καὶ θεοὶ, ἐξὸν
αὐτοῖς τὰ δίκαια ποιήσασι μὴ εἰσιέναι εἰς δικαστήριον,
οὐκ αἰσχύνονται μὲν ἀναμιμνήσκοντες ὑμᾶς εἴ τι ἢ ὁ
πατὴρ ἡμῶν μὴ ὀρθῶς διεπράξατο ἢ οὗτοι εἰς ἐκεῖνον
ἥμαρτον, ἀναγκάζουσι δ' ἐμὲ δικάζεσθαι αὐτοῖς. ἵνα
δ' ἀκριβῶς εἰδῆτε ὡς οὐκ ἐγὼ τούτου αἴτιος εἰμὶ, ἀλλ'
οὗτοι, ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν, ὡς ἂν ἐν βραχυτάτοις δύνωμαι,
διηγήσομαι τὰ πραχθέντα.

6 Ἡ γὰρ μήτηρ ἡ ἐμὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, θυγάτηρ
μὲν ἦν Πολυαράτου Χολαργέως, ἀδελφὴ δὲ Μενεξένου
καὶ Βαθύλλου καὶ Περιάνδρου. ἐκδόντος δ' αὐτὴν τοῦ
πατρὸς Κλεομέδοντι τῷ Κλέωνος υἱεῖ, καὶ προῖκα τά-
λαντον ἐπιδόντος, τὸ μὲν πρῶτον τούτῳ συνῴκει· γε- 1010
νομένων δ' αὐτῇ τριῶν μὲν θυγατέρων, υἱοῦ δ' ἑνὸς
Κλέωνος, καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ τελευτήσαν-
τος, ἀπολιποῦσα τὸν οἶκον καὶ κομισαμένη τὴν προῖκα,
7 πάλιν ἐκδόντων αὐτὴν τῶν ἀδελφῶν Μενεξένου καὶ
Βαθύλλου (ὁ γὰρ Περίανδρος ἔτι παῖς ἦν) καὶ τὸ τάλαν-
τον ἐπιδόντων συνῴκησε τῷ ἐμῷ πατρί. καὶ γίγνομαι
αὐτοῖς ἐγώ τε καὶ ἄλλος ἀδελφὸς νεώτερος ἐμοῦ, ὃς ἔτι
παῖς ὢν ἐτελεύτησεν. ὡς δ' ἀληθῆ λέγω περὶ τούτων
ὑμῖν, πρῶτον τοὺς μάρτυρας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

8 Τὴν μὲν τοίνυν μητέρα τὴν ἐμὴν οὕτως ὁ πατήρ μου γήμας εἶχε γυναῖκα ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἑαυτοῦ. ἐμέ τε ἐπαίδευε καὶ ἠγάπα, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς ἅπαντες τοὺς ὑμετέρους παῖδας ἀγαπᾶτε. τῇ δὲ τούτων μητρὶ Πλαγγόνι ἐπλησίασεν ὅντινα δή ποτ' οὖν τρόπον· οὐ γὰρ
9 ἐμὸν τοῦτο λέγειν ἐστί. καὶ οὕτως οὐ πάντα γε ἦν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας κεκρατημένος, ὥστ' οὐδὲ τῆς μητρὸς τῆς ἐμῆς ἀποθανούσης ἠξίωσεν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν παρ' ἑαυτὸν εἰσδέξασθαι, οὐδὲ τούτους, ὡς υἱεῖς εἰσὶν αὐτοῦ, πεισθῆναι· ἀλλὰ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὗτοι διῆγον οὐκ ὄντες τοὐμοῦ πατρὸς, ὡς καὶ ὑμῶν οἱ πολλοὶ ἴσασιν, ἐπειδὴ δ' οὑτοσὶ αὐξηθεὶς καὶ μεθ' αὑτοῦ παρασκευασάμενος ἐργαστήριον συκοφαντῶν, ὧν ἡγεμὼν ἦν Μνησικλῆς καὶ Μενεκλῆς ἐκεῖνος ὁ τὴν Νίνον ἑλὼν, μεθ' ὧν οὗτος ἐδικάζετό μου τῷ πατρὶ φάσκων
10 υἱὸς εἶναι ἐκείνου. συνόδων δὲ γιγνομένων πολλῶν ὑπὲρ τούτων, καὶ τοῦ πατρὸς οὐκ ἂν φάσκοντος πεισθῆναι ὡς οὗτοι γεγόνασιν ἐξ αὐτοῦ, τελευτῶσα ἡ 1011
Πλαγγὼν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, (πάντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς) μετὰ τοῦ Μενεκλέους ἐνεδρεύσασα τὸν πατέρα μου καὶ ἐξαπατήσασα ὅρκῳ ὃς μέγιστος δοκεῖ καὶ δεινότατος παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι, ὡμολόγησε τριάκοντα μνᾶς λαβοῦσα τούτους μὲν τοῖς αὑτῆς ἀδελφοῖς εἰσποιήσειν υἱεῖς, αὐτὴ δ', ἂν πρὸς τῷ διαιτητῇ προκαλῆται αὐτὴν ὁ πατήρ μου ὀμόσαι ἦ μὴν τοὺς παῖδας ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι, οὐ δέξεσθαι τὴν πρόκλησιν· τούτων γὰρ γενομένων οὔτε τούτους ἀποστερήσεσθαι τῆς πόλεως, τῷ τε πατρί μου οὐκέτι δυνήσεσθαι αὐτοὺς πράγματα παρέχειν τῆς μητρὸς αὐτῶν οὐ
11 δεξαμένης τὸν ὅρκον. συγχωρηθέντων δὲ τούτων τί ἂν ὑμῖν μακρολογοίην; ὡς γὰρ πρὸς τὸν διαιτητὴν

ἀπήντησε, παραβᾶσα πάντα τὰ ὡμολογημένα ἡ Πλαγ-
γὼν δέχεταί τε τὴν πρόκλησιν καὶ ὄμνυσιν ἐν τῷ Δελ-
φινίῳ ἄλλον ὅρκον ἐναντίον τῷ προτέρῳ, ὡς καὶ ὑμῶν
οἱ πολλοὶ ἴσασι· περιβόητος γὰρ ἡ πρᾶξις ἐγένετο. καὶ
οὕτως ὁ πατήρ μου διὰ τὴν ἑαυτοῦ πρόκλησιν ἀναγκα-
σθεὶς ἐμμεῖναι τῇ διαίτῃ ἐπὶ μὲν τοῖς γεγενημένοις ἠγα-
νάκτει καὶ βαρέως ἔφερε, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν οὐδ᾽ ὣς
εἰσδέξασθαι τούτους ἠξίωσεν, εἰς δὲ τοὺς φράτερας
ἠναγκάσθη εἰσαγαγεῖν. καὶ τοῦτον μὲν ἐνέγραψε Βοι-
12 ωτὸν, τὸν δ᾽ ἕτερον Πάμφιλον. ἐμὲ δ᾽ εὐθὺς ἔπεισε
περὶ ὀκτωκαίδεκ᾽ ἔτη γεγενημένον τὴν Εὐφήμου γῆμαι
θυγατέρα, βουλόμενος παῖδας ἐξ ἐμοῦ γενομένους ἐπι-
δεῖν. ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, νομίζων δεῖν καὶ πρό-
τερον καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἐλύπουν αὐτὸν δικαζόμενοι καὶ 1012
πράγματα παρέχοντες, ἐμὲ τοὐναντίον εὐφραίνειν
ἅπαντα ποιοῦνθ᾽ ὅσ᾽ ἐκείνῳ χαριεῖσθαι μέλλοιμι, ἐπεί-
13 σθην αὐτῷ. γήμαντος δέ μου τὸν τρόπον τοῦτον ἐκεῖ-
νος μὲν τὸ θυγάτριόν μοι ἐπιδὼν γενόμενον, οὐ πολ-
λοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀρρωστήσας ἐτελεύτησεν· ἐγὼ δ᾽,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ζῶντος μὲν τοῦ πατρὸς οὐδὲν ᾤμην
δεῖν ἐναντιοῦσθαι αὐτῷ, τελευτήσαντος δ᾽ ἐκείνου εἰσ-
εδεξάμην τε τούτους εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τῶν ὄντων
ἁπάντων μετέδωκα, οὐχ ὡς ἀδελφοῖς οὖσιν (οὐδὲ γὰρ
ὑμῶν τοὺς πολλοὺς λελήθασιν ὃν τρόπον οὗτοι γεγό-
νασιν), νομίζων δ᾽ ἀναγκαῖον εἶναί μοι, ἐπειδὴ ὁ πα-
τὴρ ἐξηπατήθη, πείθεσθαι τοῖς νόμοις τοῖς ὑμετέροις.
14 καὶ οὕτως ὑπ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν εἰσδεχθέντες, ὡς
ἐνεμόμεθα τὰ πατρῷα, ἀξιοῦντος ἐμοῦ ἀπολαβεῖν τὴν
τῆς μητρὸς προῖκα ἀντενεκάλουν καὶ οὗτοι, καὶ ἔφα-
σαν ὀφείλεσθαι καὶ τῇ αὑτῶν μητρὶ τὴν ἴσην προῖκα.
συμβουλευσάντων δ᾽ ἡμῖν τῶν παρόντων τὰ μὲν ἄλλα
πάντα ἐνειμάμεθα, τὴν δ᾽ οἰκίαν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς

διακόνους τοὺς τοῦ πατρὸς ἐξαιρέτους ἐποιησάμεθα,
15 ἵν' ἐκ μὲν τῆς οἰκίας, ὁποτέροις ἂν ἡμῶν φαίνηται ὀφειλομένη ἡ προὶξ, οὗτοι αὐτὴν κομίσωνται, ἐκ δὲ τῶν παίδων κοινῶν ὄντων, ἐάν τι οὗτοι τῶν πατρῴων ἐπιζητῶσι, πυνθάνωνται, καὶ βασανίζοντες αὐτοὺς καὶ ἄλλῳ ὅτῳ ἂν τρόπῳ βούλωνται ζητοῦντες. ὅτι δὲ καὶ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἐκ τούτων τῶν μαρτυριῶν εἴσεσθε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. 1013

16 Μετὰ ταῦτα τοίνυν οὗτοί τ' ἐμοὶ δίκας ἔλαχον ὑπὲρ ὧν ἐνεκάλουν κἀγὼ τούτοις ὑπὲρ τῆς προικός. καὶ τὸ μὲν πρῶτον παραγραψάμενοι Σόλωνα Ἑρχιέα διαιτητὴν τούτῳ ἐπετρέψαμεν δικάσαι περὶ ὧν ἐνεκαλοῦμεν ἀλλήλοις· ὡς δ' οὐκ ἀπήντων οὗτοι, ἀλλ' ἐφυγοδίκουν καὶ χρόνος διετρίβετο συχνὸς, τῷ μὲν Σόλωνι συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον, οὗτοι δὲ πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς λαγχάνουσί μοι δίκας, καὶ ἐγὼ τούτῳ, προσκαλεσάμενος αὐτὸν καὶ ἐπιγραψάμενος ἐπὶ τὸ ἔγκλημα Βοι-
17 ωτόν· τοῦτο γὰρ αὐτῷ ὁ πατὴρ ἔθετο τοὔνομα. περὶ μὲν οὖν ὧν οὗτοί μοι ἐδικάζοντο, παρόντος τούτου καὶ ἀντιδικοῦντος καὶ οὐκ ἔχοντος ἐπιδεῖξαι οὐδὲν ὧν ἐνεκάλουν, ἀπεδιῄτησέ μου ὁ διαιτητής· καὶ οὗτος συνειδὼς αὑτῷ ἀδίκως ἐγκαλοῦντι οὔτε ἐφῆκεν εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε νῦν περὶ ἐκείνων εἴληχέ μοι δίκην οὐδεμίαν, ἀλλὰ περὶ ἄλλων τινῶν, λύσειν τοῖς ἐγκλήμασι τούτοις τὴν δίκην ταύτην οἰόμενος. ἣν δ' ἐγὼ τοῦτον ἐδίωκον τότε περὶ τῆς προικὸς, ἐπιδημοῦντος τούτου ἐνθάδε καὶ οὐκ ἀπαντήσαντος πρὸς τὸν διαιτητὴν ἐρή-
18 μην κατεδιῄτησεν αὐτοῦ. οὑτοσὶ δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὔτε ἠντιδίκει τότε παρὼν οὔτ' ἔφη με καταδιαιτήσασθαι τὴν δίκην αὐτοῦ· οὐ γὰρ εἶναι Βοιωτὸν αὐτῷ ὄνομα, ἀλλὰ Μαντίθεον, καὶ οὕτως ὀνόματι ἀμφισβη-

τῶν ἔργῳ τὴν προῖκά με τῆς μητρὸς ἀποστερεῖ. ἀπορῶν δ᾽ ἐγὼ τί ἄν τις χρήσαιτο τῷ πράγματι, οὕτω πάλιν τὴν αὐτὴν ταύτην δίκην λαχὼν αὐτῷ Μαντιθέῳ ἑνδεκάτῳ ἔτει νῦν εἰς ὑμᾶς καταπέφευγα. ὡς δὲ καὶ 1014
ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν περὶ τούτων μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

19 Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἥ τε μήτηρ μου τάλαντον ἐπενεγκαμένη προῖκα, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῶν αὑτῆς, ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσι, συνῴκησε τῷ πατρὶ, καὶ ὃν τρόπον ἐγὼ τούτους εἰσεδεξάμην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, καὶ ὅτι ἀπέφυγον αὐτοὺς τὰς δίκας ἅς μοι ἐνεκάλουν, ταῦτα μὲν πάντα καὶ μεμαρτύρηται ὑμῖν καὶ ἐπιδέδεικται. Ἴθι δὲ λαβὲ καὶ τὸν περὶ τῆς προικὸς νόμον τουτονί.

ΝΟΜΟΣ.

20 Οὕτω τοίνυν τοῦ νόμου ἔχοντος οἶμαι τουτονὶ Βοιωτὸν ἢ Μαντίθεον, ἢ ὅ τι ποτ᾽ ἄλλο χαίρει προσαγορευόμενος, δικαίαν μὲν ἀπολογίαν καὶ ἀληθινὴν οὐδεμίαν ἕξειν εἰπεῖν, ἐπιχειρήσειν δὲ τῇ τόλμῃ καὶ τῇ θρασύτητι τῇ ἑαυτοῦ πιστεύοντα περιιστάναι τὰς ἑαυτοῦ συμφορὰς εἰς ἐμὲ, ἅπερ καὶ ἰδίᾳ ποιεῖν εἴωθε, λέγων ὡς δημευθείσης τῆς τοῦ Παμφίλου οὐσίας, ὃς ἦν πατὴρ τῆς Πλαγγόνος, τὰ περιγενόμενα χρήματα ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἔλαβεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ οὕτως ἀποφαίνειν πειρώμενος τὴν μὲν αὑτοῦ μητέρα ἐπενεγκαμένην προῖκα πλεῖν ἢ ἑκατὸν μνᾶς, τὴν δ᾽ ἐμὴν ἄπροι-
21 κον φάσκων συνοικῆσαι. ταῦτα διέξεισιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὔτε μαρτυριαν οὐδεμίαν ἐμβεβλημένος ὑπὲρ τούτων οὔτ᾽ ἀγνοῶν ὡς οὐδὲν ὑγιὲς λέγει, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι ὁμολογῶν μὲν ἀδικεῖν ἐν ὑμῖν οὐδείς πω

ἀπέφυγε, ψευδόμενος δὲ καὶ παραγωγὰς λέγων ἤδη τις δίκην οὐκ ἔδωκεν. ἵν' οὖν μὴ ἐξαπατηθῆτε ὑπ' αὐτοῦ, βέλτιον εἶναί μοι δοκεῖ βραχέα καὶ περὶ τούτου 101
22 πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. ἐὰν γὰρ λέγῃ ὡς ἡ μὲν ἐμὴ μήτηρ οὐκ ἐπηνέγκατο προῖκα, ἡ δὲ τούτων ἐπηνέγκατο, ἐνθυμεῖσθ' ὅτι περιφανῶς ψεύδεται. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Πάμφιλος ὁ πατὴρ τῆς τούτου μητρὸς πέντε τάλαντα τῷ δημοσίῳ ὀφείλων ἐτελεύτησε, καὶ τοσούτου ἐδέησε περιγενέσθαι τι τοῖς ἐκείνου παισὶ τῆς οὐσίας ἀπογραφείσης καὶ δημευθείσης ὥστ' οὐδὲ τὸ ὄφλημα πᾶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκτέτισται, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ὁ Πάμφιλος ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἐγγέγραπται. πῶς οὖν οἷόν τε τὸν ἐμὸν πατέρα χρήματα λαβεῖν ἐκ τῆς Παμφίλου οὐσίας, ἣ οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄφλημα ἱκανὴ ἐγένετο τῇ πόλει
23 ἐκτῖσαι; ἔπειτ', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνθυμεῖσθ' ὅτι εἰ τὰ μάλιστα περιεγένετο τὰ χρήματα ταῦτα, ὥσπερ οὗτοί φασιν, οὐκ ἂν ὁ ἐμὸς πατὴρ αὐτὰ ἔλαβεν, ἀλλ' οἱ τοῦ Παμφίλου υἱεῖς Βοιωτὸς καὶ Ἡδύλος καὶ Εὐθύδημος, οἳ οὐκ ἂν δήπου ἐπὶ μὲν τῷ τἀλλότρια λαμβάνειν ὁτιανοῦν ἐποίουν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἅπαντες ἴστε, τὰ δ'
24 αὑτῶν τὸν ἐμὸν πατέρα περιεῖδον κομισάμενον. ὅτι μὲν τοίνυν ἥ γε τούτων μήτηρ οὐκ ἐπηνέγκατο προῖκα, ἀλλ' οὗτοι τοῦτο ψεύδονται, ἱκανῶς ὑμᾶς μεμαθηκέναι νομίζω· ὅτι δ' ἡ ἐμὴ μήτηρ ἐπηνέγκατο, ῥᾳδίως ἐγὼ δείξω. πρῶτον μὲν γὰρ Πολυαράτου θυγάτηρ ἦν, ὃς καὶ ὑφ' ὑμῶν ἐτιμᾶτο καὶ πολλὴν οὐσίαν ἐκέκτητο· ἔπειτα μεμαρτύρηται ὑμῖν ὡς καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς τοσαύτην προῖκα ἐπενεγκαμένη Ἐρυξιμάχῳ συνῴκησε, τῷ Χα- 101
25 βρίου κηδεστῇ. πρὸς δὲ τούτοις φαίνεταί μου η μήτηρ τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα Κλεομέδοντι, οὗ φασι τὸν πατέρα Κλέωνα τῶν ὑμετέρων προγόνων στρατηγοῦντα Λακεδαιμονίων πολλοὺς ἐν Πύλῳ ζῶντας λαβόντα,

μάλιστα πάντων ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμῆσαι· ὥστ᾽ οὔτε
τὸν ἐκείνου προσῆκεν υἱὸν ἄπροικον αὐτὴν γῆμαι, οὔτε
Μενέξενον καὶ Βάθυλλον εἰκός ἐστιν, αὐτούς τε οὐ-
σίαν πολλὴν κεκτημένους καὶ Κλεομέδοντος τελευτή-
σαντος κομισαμένους τὴν προῖκα, ἀποστερῆσαι τὴν
ἀδελφὴν τὴν ἑαυτῶν, ἀλλὰ προσθέντας αὐτοὺς ἐκδοῦ-
ναι τῷ ἡμετέρῳ πατρί, καθάπερ καὶ αὐτοὶ πρὸς ὑμᾶς
26 καὶ οἱ ἄλλοι μεμαρτυρήκασιν. χωρὶς δὲ τούτων ἐνθυ-
μήθητε διὰ τί ἄν ποτε ὁ πατήρ, εἴπερ ἡ μὲν ἐμὴ μήτηρ
μὴ ἦν ἐγγυητὴ μηδ᾽ ἠνέγκατο προῖκα, ἡ δὲ τούτων
ἠνέγκατο, τούτους μὲν οὐκ ἔφη αὑτοῦ υἱεῖς εἶναι, ἐμὲ
δὲ καὶ ἐποιεῖτο καὶ ἐπαίδευεν; ὅτι νὴ Δί᾽, ὡς οὗτοι φή-
σουσιν, ἐμοὶ χαριζόμενος καὶ τῇ ἐμῇ μητρὶ τούτους
27 ἠτίμαζεν. ἀλλ᾽ ἐκείνη μὲν ἔτι παῖδα μικρὸν ἐμὲ κατα-
λιποῦσα αὐτὴ τὸν βίον ἐτελεύτησεν, ἡ δὲ τούτων μή-
τηρ Πλαγγὼν καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα εὐπρεπὴς
τὴν ὄψιν οὖσα ἐπλησίαζεν αὐτῷ· ὥστε πολὺ μᾶλλον
εἰκὸς ἦν αὐτὸν διὰ τὴν ζῶσαν γυναῖκα, ἧς ἐρῶν ἐτύγ-
χανε, τὸν τῆς τεθνεώσης υἱὸν ἀτιμάζειν, ἢ δι᾽ ἐμὲ καὶ
τὴν τετελευτηκυῖαν τοὺς ἐκ τῆς ζώσης καὶ πλησιαζού-
28 σης αὐτῷ παῖδας μὴ ποιεῖσθαι. καίτοι οὗτός γ᾽ εἰς
τοῦτο τόλμης ἥκει ὥστε φησὶ τὸν πατέρα μου δεκάτην
ὑπὲρ αὑτοῦ ἑστιᾶσαι. καὶ περὶ τούτου μόνον Τιμοκρά- 1017
τους καὶ Προμάχου ἐμβέβληται μαρτυρίας, οἳ οὔτε γέ-
νει προσήκουσί μου τῷ πατρὶ οὐδὲν οὔτε φίλοι ἦσαν
ἐκείνῳ. οὕτω δὲ φανερῶς τὰ ψευδῆ μεμαρτυρήκασιν
ὥστε ὃν πάντων ὑμῶν εἰδότων οὑτοσὶ δίκην λαχὼν
ἄκοντα ἠνάγκασε ποιήσασθαι αὐτόν, τοῦτον οὗτοι,
ὥσπερ κλητῆρες, δύο μόνοι ὄντες μαρτυροῦσι δεκάτην
29 ὑπὲρ τούτου ἑστιᾶσαι. οἷς τίς ἂν ὑμῶν πιστεύσειεν;
καὶ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνό γε εἰπεῖν αὐτῷ ἐνδέχεται, ὡς μι-
κρὸν μὲν ὄντα ἐποιεῖτο αὐτὸν ὁ πατήρ, μείζω δὲ γενό-

μενον τῇ μητρὶ ὀργισθείς τι τῇ τούτων ἠτίμαζε· πολὺ
γαρ δήπου μᾶλλον εἰώθασιν, ὧν ἂν ἐν αὑτοῖς διενε-
χθῶσι γυνὴ καὶ ἀνὴρ, διαλλάττεσθαι διὰ τοὺς παῖδας
ἢ διὰ τὰς πρὸς ἑαυτοὺς ὀργὰς τοὺς κοινοὺς παίδας
πρὸς μισεῖν. ὥστ᾿ ἐὰν μὲν ἐπιχειρῇ ταῦτα λέγειν, μὴ
30 ἐπιτρέπετε αὐτῷ ἀναισχυντεῖν· ἂν δὲ λέγῃ περὶ τῶν
δικῶν ἃς ἀπεδιῄτησέ μου ὁ διαιτητὴς, καὶ φάσκῃ ὑπ᾿
ἐμοῦ ἀπαράσκευος ληφθῆναι, πρῶτον μὲν μέμνησθε
ὅτι οὐκ ὀλίγος χρόνος ἐγένετο ἐν ᾧ ἔδει παρασκευά-
σασθαι αὐτὸν, ἀλλ᾿ ἔτη πολλὰ, ἔπειθ᾿ ὅτι οὗτος ἦν ὁ
διώκων τὴν δίκην, ὥστε πολὺ μᾶλλον ἦν εἰκὸς ἐμὲ ὑπὸ
31 τούτου ἀπαράσκευον ληφθῆναι ἢ τοῦτον ὑπ᾿ ἐμοῦ. ἔτι
δὲ πάντες ὑμῖν οἱ πρὸς τῷ διαιτητῇ παρόντες μεμαρ-
τυρήκασιν ὡς οὗτος παρὼν αὐτὸς, ὅτε ἀπεδιῄτησέ μου
ὁ διαιτητὴς, οὔτε ἐφῆκεν εἰς τὸ δικαστήριον ἐνέμεινέ
τε τῇ διαίτῃ. καίτοι ἄτοπον δοκεῖ μοι εἶναι, εἰ οἱ μὲν
ἄλλοι, ὅταν οἴωνται ἀδικεῖσθαι, καὶ τὰς πάνυ μικρὰς
δίκας εἰς ὑμᾶς ἐφιᾶσιν, οὗτος δέ μοι περὶ προικὸς δί-
κην ταλάντου λαχὼν ταύτῃ, ὡς αὐτός φησιν, ἀδίκως
32 καταδιαιτηθεὶς ἐνέμεινεν. νὴ Δί᾿, ἀπράγμων γάρ τις 1018
ἴσως ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ οὐ φιλόδικος. ἐβουλόμην τἂν,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι. νυνὶ δ᾿ ὑμεῖς
μὲν οὕτως ἐστὲ κοινοὶ καὶ φιλάνθρωποι, ὥστ᾿ οὐδὲ
τοὺς τῶν τριάκοντα υἱεῖς φυγαδεῦσαι ἐκ τῆς πόλεως
ἠξιώσατε· οὗτος δ᾿ ἐμοὶ μετὰ Μενεκλέους τοῦ πάντων
τούτων ἀρχιτέκτονος ἐπιβουλεύσας, καὶ ἐξ ἀντιλογίας
καὶ λοιδορίας πληγὰς συναψάμενος, ἐπιτεμὼν τὴν κε-
φαλὴν αὑτοῦ τραύματος εἰς Ἄρειον πάγον με προσε-
33 καλέσατο, ὡς φυγαδεύσων ἐκ τῆς πόλεως. καὶ εἰ μὴ
Εὐθύδικος ὁ ἰατρὸς, πρὸς ὃν οὗτοι τὸ πρῶτον ἦλθον
δεόμενοι ἐπιτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, αὐτὸς πρὸς τὴν ἐξ
Ἀρείου πάγου βουλὴν εἶπε τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν, τοι-

αὑτην δίκην οὗτος ἂν εἰλήφει παρ᾽ ἐμοῦ μηδὲν ἀδικοῦντος, ἣν ὑμεῖς οὐδὲ κατὰ τῶν τὰ μέγιστ᾽ ἀδικούντων ὑμᾶς ἐπιχειρήσαιτ᾽ ἂν ποιήσασθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ διαβάλλειν αὐτὸν, ἀνάγνωθί μοι τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

34 Τοῦτον μὲν τοίνυν οὕτω μέγαν καὶ φοβερὸν ἀγῶνά μοι οὐχ ὡς εὐήθης ὢν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπίβουλος καὶ κακοῦργος κατεσκεύασεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀντὶ τοῦ ὀνόματος οὗ ἔθετο αὐτῷ ὁ πατὴρ Βοιωτὸν, ὥσπερ καὶ πρὸς ὑμᾶς μεμαρτύρηται, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐτελεύτησε, Μαντίθεον ἑαυτὸν ἐγγράψας εἰς τοὺς δημότας, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐμοὶ καὶ πατρὸς καὶ δήμου προσαγορευόμενος, οὐ μόνον τὴν δίκην ταύτην, περὶ ἧς νυνὶ δικάζομαι, ἀνάδικον ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ χειροτονησάντων ὑμῶν ἐμὲ ταξίαρχον ἧκεν αὐτὸς ἐπὶ τὸ δικαστήριον δοκιμασθησόμενος, δίκην δὲ ἐξούλης ὠφληκὼς ταύτην οὐκ αὐτὸς 1019
35 ὠφληκέναι φησὶν, ἀλλ᾽ ἐμέ. ὡς δ᾽ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, κακά μοι παρέχων ἠνάγκασέ με λαχεῖν αὐτῷ δίκην περὶ τοῦ ὀνόματος, οὐχ ἵνα χρήματα παρ᾽ αὐτοῦ λάβω, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀλλ᾽ ἵν᾽, ἐὰν ὑμῖν δοκῶ δεινὰ πάσχειν καὶ βλάπτεσθαι μεγάλα, οὑτοσὶ καλῆται Βοιωτὸς, ὥσπερ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔθετο. ὅτι τοίνυν ἀληθῆ καὶ ταῦτα λέγω, λαβέ μοι καὶ τὰς περὶ τούτων μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

36 Πρὸς τούτοις τοίνυν καὶ ὅτι ἐγὼ στρατευόμενος καὶ μετὰ Ἀμεινίου ξενολογήσας, ἄλλοθέν τε χρήματα εὐπορήσας καὶ ἐκ Μυτιλήνης παρὰ τοῦ ὑμετέρου προξένου Ἀπολλωνίδου καὶ παρὰ τῶν φίλων τῆς πόλεως λαβὼν τριακοσίους στατῆρας Φωκαεῖς, ἀνήλωσα εἰς τοὺς στρατιώτας, ἵνα πρᾶξίς τις πραχθείη καὶ ὑμῖν καὶ

37 *ἐκείνοις συμφέρουσα, περὶ τούτων μοι δικάζεται ὡς
πατρικὸν κεκομισμένῳ χρέως παρὰ τῆς πόλεως τῆς Μυ-
τιληναίων, Κάμμη τῷ τυραννοῦντι Μυτιλήνης ὑπηρε-
τῶν, ὃς καὶ ὑμῖν κοινῇ καὶ ἐμοὶ ἰδίᾳ ἐχθρός ἐστιν. ὅτι
δ' ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἣν ἐψηφίσαντο αὐτῷ δωρεὰν οἱ Μυ-
τιληναῖοι, εὐθὺς αὐτὸς ἐκομίσατο, καὶ ὡς οὐδὲν ὠφεί-
λετο αὐτῷ χρέως ἐν Μυτιλήνῃ, τῶν ὑμετέρων φίλων
παρέξομαι μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

38 *Ἔχων τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἄλλα πολλὰ
καὶ δεινὰ λέγειν, ἃ οὗτος καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὑμῶν ἐνί-
ους ἡμάρτηκεν, ἀναγκάζομαι διὰ τὸ ὀλίγον εἶναί μοι
τὸ ὕδωρ παραλιπεῖν. νομίζω γὰρ καὶ ἐκ τούτων ὑμῖν* 1020
*ἱκανῶς ἐπιδεδεῖχθαι ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν
ἀγῶνα μέν μοι περὶ φυγῆς κατασκευάζειν καὶ δίκας οὐ-
δὲν προσηκούσας δικάζεσθαι, πρὸς δὲ τὸν διαιτητὴν
ἀπαντᾶν ἀπαράσκευον. ὥστε περὶ μὲν τούτων ἂν ἐπι-*
39 *χειρῇ λέγειν, οὐκ οἶμαι ὑμᾶς ἀποδέξεσθαι. ἂν δὲ λέ-
γῃ ὡς ἀξιοῦντος αὐτοῦ ἐπιτρέψαι Κόνωνι τῷ Τιμοθέ-
ου περὶ ἁπάντων ἐγὼ οὐκ ἐβουλόμην ἐπιτρέπειν, ἐν-
θυμεῖσθε ὡς ἐξαπατᾶν ὑμᾶς ἐπιχειρήσει. ἐγὼ γὰρ περὶ
μὲν ὧν αἱ δίκαι οὔπω τέλος εἶχον, ἕτοιμος ἦν ἐπιτρέ-
πειν καὶ Κόνωνι καὶ ἄλλῳ διαιτητῇ ἴσῳ, ὅτῳ οὗτος
βούλοιτο· περὶ δὲ ὧν τρὶς πρὸς τὸν διαιτητὴν ἀπαν-
τήσαντος τούτου καὶ ἀντιδικοῦντος ὁ μὲν διαιτητὴς
ἀπέγνω μου, οὗτος δὲ τοῖς γνωσθεῖσιν ἐνέμεινεν, ὡς
καὶ ὑμῖν μεμαρτύρηται, οὐκ ᾤμην δίκαιον εἶναι ταῦτα*
40 *πάλιν ἀνάδικα γίγνεσθαι· τί γὰρ ἂν ἦν πέρας ἡμῖν
τοῦ διαλυθῆναι, εἰ τὰ κατὰ τοὺς νόμους διαιτηθέντα
λύσας ἑτέρῳ διαιτητῇ ἐπέτρεψα περὶ τῶν αὐτῶν ἐγκλη-
μάτων, ἄλλως τε καὶ ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι, εἰ καὶ πρὸς*

τοὺς ἄλλους μὴ ἐπιεικές ἐστι ταῖς διαίταις ἰσχυρίζεσθαι, πρός γε τοῦτον ἁπάντων δικαιότατον ἦν οὕτω
41 προσφέρεσθαι. φέρε γάρ, εἴ τις αὐτὸν ξενίας γράψαιτο λέγων ὡς διομνύμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἔφη τοῦτον υἱὸν αὑτοῦ εἶναι, ἔσθ' ὅτῳ ἂν ἄλλῳ ἰσχυρίζοιτο πρὸς ταῦτα ἢ διότι τῆς μητρὸς αὐτῶν ὀμοσάσης καὶ τοῦ διαιτητοῦ καταγνόντος ἠναγκάσθη ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐμ-
42 μεῖναι τῇ διαίτῃ; οὐκοῦν δεινὸν εἰ οὗτος αὐτὸς κατὰ γνῶσιν διαιτητοῦ ὑμέτερος πολίτης γεγενημένος καὶ πρὸς ἐμὲ τὴν οὐσίαν νειμάμενος καὶ τυχὼν τῶν με- 102
τρίων ἁπάντων, ἃς ἐγὼ δίκας τοῦτον ἀπέφυγον παρόντα καὶ ἀντιδικοῦντα καὶ τοῖς γνωσθεῖσιν ἐμμένοντα, ταύτας ἀναδίκους ἀξιῶν γίγνεσθαι δίκαιόν τι δοκοίη λέγειν ὑμῖν, ὥσπερ, ὅταν μὲν τούτῳ συμφέρῃ, δέον κυρίας εἶναι τὰς διαίτας, ὅταν δὲ μὴ συμφέρῃ, προσῆκον τὴν τούτου γνώμην κυριωτέραν γενέσθαι
43 τῶν κατὰ τοὺς ὑμετέρους νόμους γνωσθέντων. ὃς οὕτως ἐπίβουλός ἐστιν ὥστε καὶ τὴν δίαιταν ταύτην ἐπιτρέπειν με προὐκαλεῖτο οὐχ ὅπως ἀπαλλαγῇ πρός με, ἀλλ' ἵν', ὥσπερ καὶ πρότερον ἕνδεκα ἔτη διήγαγε κακουργῶν, οὕτω καὶ νῦν τὰ ἀποδιαιτηθέντα μου λύσας ἐξ ἀρχῆς με συκοφαντῇ καὶ τὴν δίκην ταύτην ἐκ-
44 κρούῃ. τεκμήριον δὲ τούτου μέγιστον· οὔτε γὰρ τὴν πρόκλησιν ἐδέχετο, ἣν ἐγὼ κατὰ τοὺς νόμους προὐκαλούμην αὐτόν, πρότερόν τε Ξενίππῳ, ὃν οὗτος προὐβάλετο διαιτητήν, ἐπιτρέψαντός μου περὶ τῆς τοῦ ὀνόματος δίκης ἀπηγόρευσεν αὐτῷ μὴ διαιτᾶν. ὅτι δὲ καὶ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἐκ τῆς μαρτυρίας καὶ τῆς προκλήσεως εἴσεσθε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

45 Ταύτην τοίνυν τὴν πρόκλησιν οὐ δεξάμενος, ἀλλ'

ἐνεδρεύων με καὶ τὴν δίκην ὅτι πλεῖστον χρόνον ἐκ-
κρούειν βουλόμενος, κατηγορήσει, ὡς ἐγὼ πυνθάνο-
μαι, οὐ μόνον ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς, λέγων ὡς
ἐκεῖνος ἐμοὶ χαριζόμενος πολλὰ τοῦτον ἠδίκησεν. ὑμεῖς
δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μάλιστα μὲν, ὥσπερ αὐτοὶ οὐκ
ἂν ἀξιώσαιτε κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν ὑμετέρων παί-
δων, οὕτω μηδὲ τούτῳ ἐπιτρέπετε περὶ τοῦ πατρὸς
46 βλασφημεῖν· καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν εἰ αὐτοὶ μὲν πρὸς 1022
τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρί-
τους ἀποκτείναντας διαλλαγέντες ἐμμένετε ταῖς ὁμο-
λογίαις, ὥσπερ χρὴ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ἄνδρας,
τούτῳ δὲ πρὸς τὸν πατέρα ζῶντα καὶ διαλυθέντι καὶ
πολλὰ παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτήσαντι νῦν μνησικα-
47 κεῖν ἐπιτρέψετε καὶ κακῶς λέγειν ἐκεῖνον. μηδαμῶς,
ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀλλὰ μάλιστα μὲν κωλύετ' αὐτὸν
ταῦτα ποιεῖν, ἂν δ' ἄρα βιάζηται ὑμᾶς καὶ λοιδορῆται,
ἐνθυμεῖσθ' ὅτι αὐτὸς ἑαυτοῦ καταμαρτυρεῖ μὴ ἐξ ἐκεί-
νου γεγενῆσθαι. οἱ μὲν γὰρ φύσει παῖδες ὄντες, κἂν
πρὸς ζῶντας τοὺς πατέρας διενεχθῶσιν, ἀλλ' οὖν τε-
λευτήσαντάς γε αὐτοὺς ἐπαινοῦσιν· οἱ δὲ νομιζόμενοι
μὲν υἱεῖς, μὴ ὄντες δὲ γένει ἐξ ἐκείνων, ῥᾳδίως μὲν αὐ-
τοῖς διαφέρονται ζῶσιν, οὐδὲν δὲ φροντίζουσι περὶ
48 τεθνεώτων αὐτῶν βλασφημοῦντες. χωρὶς δὲ τούτων
ἐνθυμεῖσθε ὡς ἄτοπόν ἐστιν, εἰ οὗτος τὸν πατέρα ὡς
ἁμαρτόντα εἰς αὐτὸν λοιδορήσει, διὰ τὰ ἐκείνου ἁμαρ-
τήματα ὑμέτερος πολίτης γεγενημένος. κἀγὼ μὲν διὰ
τὴν τούτων μητέρα τὰ δύο μέρη τῆς οὐσίας ἀφαιρεθεὶς
ὅμως ὑμᾶς αἰσχύνομαι λέγειν περὶ ἐκείνης τι φλαῦρον·
49 οὗτος δ', ὃν ἠνάγκασεν αὑτῷ πατέρα γενέσθαι, τοῦτον
οὐκ αἰσχύνεται ψέγων ἐναντίον ὑμῶν, ἀλλ' εἰς τοῦτ
ἀμαθίας ἥκει ὥστε τῶν νόμων ἀπαγορευόντων μηδὲ
τοὺς τῶν ἄλλων πατέρας κακῶς λέγειν τεθνεῶτας,

*οὗτος, οὗ φησιν υἱὸς εἶναι, τοῦτον λοιδορήσει, ᾧ
προσῆκε καὶ εἴ τις ἄλλος ἐβλασφήμει περὶ αὐτοῦ ἀγα-* 1023
νακτεῖν.

50 *Οἶμαι δ' αὐτὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπειδὰν τῶν
ἄλλων ἀπορῇ, κακῶς τέ με ἐπιχειρήσειν λέγειν καὶ δια-
βάλλειν πειράσεσθαι, διεξιόνθ' ὡς ἐγὼ μὲν καὶ ἐτρά-
φην καὶ ἐπαιδεύθην καὶ ἔγημα ἐν τῇ τοῦ πατρὸς οἰκίᾳ,
αὐτὸς δ' οὐδενὸς τούτων μετέσχεν. ὑμεῖς δ' ἐνθυ-
μεῖσθ' ὅτι ἐμὲ μὲν ἡ μήτηρ παῖδα καταλιποῦσα ἐτελεύ-
τησεν, ὥστε μοι ἱκανὸν ἦν ἀπὸ τοῦ τόκου τῆς προικὸς*
51 *καὶ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι· ἡ δὲ τούτων μήτηρ
Πλαγγὼν, τρέφουσα μεθ' αὑτῆς τούτους καὶ θεραπαί-
νας συχνὰς καὶ αὐτὴ πολυτελῶς ζῶσα, καὶ εἰς ταῦτα
τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν χορηγὸν ἑαυτῇ ὑπὸ τῆς ἐπιθυ-
μίας ἔχουσα καὶ πολλὰ δαπανᾶν ἀναγκάζουσα, οὐκ ἴσα
δήπου τῆς ἐκείνου οὐσίας ἐμοὶ ἀνήλωκεν, ὥστε πολὺ
μᾶλλον προσήκειν ἐμὲ τούτοις ἐγκαλεῖν ἢ αὐτὸν ἐγκλή-*
52 *ματ' ἔχειν ὑπὸ τούτων. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις εἴκοσι
μὲν μνᾶς δανεισάμενος μετὰ τοῦ πατρὸς παρὰ Βλε-
παίου τοῦ τραπεζίτου εἰς ὠνήν τινα μετάλλων, ἐπειδὴ
ὁ πατὴρ ἐτελεύτησε, τὰ μὲν μέταλλα πρὸς τούτους ἐνει-
μάμην, τὸ δάνειον δ' αὐτὸς εἰσεπράχθην, ἑτέρας δὲ
χιλίας εἰς τὴν τοῦ πατρὸς ταφὴν παρὰ Λυσιστράτου
Θορικίου δανεισάμενος ἰδίᾳ ἐκτέτικα. ὡς δ' ἀληθῆ καὶ
ταῦτα λέγω, ἐκ τούτων τῶν μαρτυριῶν εἴσεσθε.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

53 *Τοσαῦτα τοίνυν ἐμοῦ ἐλαττουμένου φανερῶς, οὑ-
τοσὶ νῦν σχετλιάζων καὶ δεινοπαθῶν καὶ τὴν προῖκά
με τῆς μητρὸς ἀποστερήσει; ἀλλ' ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες δι-* 1024
*κασταὶ, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μὴ καταπλαγῆτε ὑπὸ τῆς
κραυγῆς τῆς τούτου· πολὺς γὰρ, πολὺς καὶ τολμηρός*

ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ οὕτω κακοῦργος ὥστε περὶ ὧν
ἂν μὴ ἔχῃ μάρτυρας παρασχέσθαι, ταῦτα φήσει ὑμᾶς
εἰδέναι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὃ πάντες ποιοῦσιν οἱ μη-
54 δὲν ὑγιὲς λέγοντες. ὑμεῖς οὖν ἐάν τι τοιοῦτον τεχνάζη-
ται, μὴ ἐπιτρέπετε αὐτῷ, ἀλλ' ἐξελέγχετε, καὶ ὅ τι ἂν μὴ
ἕκαστος ὑμῶν εἰδῇ, μηδὲ τὸν πλησίον νομιζέτω εἰδέ-
ναι, ἀλλ' ἀξιούτω τοῦτον ἀποδεικνύναι σαφῶς ὑπὲρ
ὧν ἂν λέγῃ, καὶ μὴ ὑμᾶς φάσκοντα εἰδέναι, περὶ ὧν
αὐτὸς οὐδὲν ἕξει εἰπεῖν δίκαιον, ἀποδιδράσκειν τὴν
ἀλήθειαν, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντων
ὑμῶν εἰδότων ὃν τρόπον ἀναγκασθεὶς ὁ πατήρ μου
ἐποιήσατο τούτους, οὐδὲν ἧττον δικάζομαι νῦν αὐ-
55 τοῖς καὶ μάρτυρας ὑποδίκους παρέσχημαι. καίτοι οὐκ
ἴσος γ' ἡμῖν ἐστιν ὁ κίνδυνος, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, ἐὰν
ὑμεῖς νυνὶ ὑπὸ τούτων ἐξαπατηθῆτε, οὐκ ἐξέσται ἔτι
δικάσασθαι περὶ τῆς προικός· τούτοις δ', εἰ φασὶν
ἀδίκως ἀποδιαιτῆσαί μου τὸν διαιτητὴν τὰς δίκας, καὶ
τότ' ἐξῆν εἰς ὑμᾶς ἐφεῖναι καὶ νῦν ἐκγενήσεται πάλιν,
ἐὰν βούλωνται, παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἐν ὑμῖν τὸ δίκαιον.
56 καὶ ἐγὼ μὲν, ἐὰν, ὃ μὴ γένοιτο, ὑμεῖς με ἐγκαταλίπητε,
οὐχ ἕξω ὁπόθεν προῖκα ἐπιδῶ τῇ θυγατρὶ, ἧς τῇ μὲν
φύσει πατήρ εἰμι, τὴν δ' ἡλικίαν αὐτῆς εἰ ἴδοιτε, οὐκ
ἂν θυγατέρα μου, ἀλλ' ἀδελφὴν εἶναι αὐτὴν νομί-
σαιτε· οὗτοι δὲ, ἐὰν ὑμεῖς μοι βοηθήσητε, οὐδὲν ἐκ
τῶν ἰδίων ἀποτίσουσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκίας τὰ ἐμὰ ἐμοὶ 1025
ἀποδώσουσιν, ἣν ἐξειλόμεθα μὲν κοινῇ πάντες εἰς τὴν
ἔκτισιν τῆς προικὸς, οἰκοῦντες δ' αὐτὴν οὗτοι μόνοι
57 διατελοῦσιν. οὔτε γὰρ ἁρμόττει μοι θυγατέρα ἐπίγα-
μον ἔχοντι οἰκεῖν μετὰ τοιούτων, οἳ οὐ μόνον αὐτοὶ
ἀσελγῶς ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ ὁμοίους αὐτοῖς ἑτέρους πολ-
λοὺς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγουσιν, οὔτε μὰ τὸν Δί' ἀσφα-
λὲς εἶναί μοι νομίζω συζῆν τούτοις ἐν τῷ αὐτῷ· ὅπου

γὰρ οὕτω φανερῶς μοι ἐπιβουλεύσαντες εἰς Ἄρειον
πάγον ἀγῶνα κατεσκεύασαν, τίνος ἂν οὗτοι ἢ φαρμα-
κείας ἢ ἄλλης κακουργίας τοιαύτης ὑμῖν ἀποσχέσθαι
58 δοκοῦσιν; οἵ γε πρὸς τοῖς ἄλλοις (ἀρτίως γὰρ καὶ τοῦτο
ἀνεμνήσθην) εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν τόλμης ἥκου-
σιν ὥστε καὶ Κρίτωνος μαρτυρίαν ἐνεβάλοντο ὡς ἑώ-
νηται τὸ τρίτον παρ' ἐμοῦ μέρος τῆς οἰκίας· ἣν, ὅτι
ψευδής ἐστι, ῥᾳδίως εἴσεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ
οὕτω μετρίως ζῇ Κρίτων ὥστε παρ' ἑτέρου οἰκίαν
ὠνεῖσθαι, ἀλλ' οὕτω πολυτελῶς καὶ ἀσώτως ὥστε
πρὸς τοῖς ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀναλίσκειν· ἔπειτ'
οὐ μαρτυρεῖ τούτῳ νῦν, ἀλλ' ἐμοὶ ἀντιδικεῖ· τίς γὰρ
ὑμῶν οὐκ οἶδεν ὅτι μάρτυρες μέν εἰσιν οὗτοι, οἷς μη-
δὲν μέτεστι τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ δίκη ἐστὶν, ἀντί-
δικοι δ' οἱ κοινωνοῦντες τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ἂν
59 δικάζηταί τις αὐτοῖς; ὃ Κρίτωνι συμβέβηκεν. ἔτι δὲ
τοσούτων ὑμῶν ὄντων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν
ἄλλων Ἀθηναίων πολλῶν ἄλλος μὲν οὐδεὶς αὐτῷ παρα-
γενέσθαι μεμαρτύρηκε, Τιμοκράτης δὲ μόνος, ὥσπερ
ἀπὸ μηχανῆς, μαρτυρεῖ μὲν δεκάτην ἑστιᾶσαι τούτῳ 1026
τὸν ἐμὸν πατέρα, ἡλικιώτης ὢν τοῦ νυνὶ φεύγοντος
τὴν δίκην, φησὶ δὲ πάνθ' ἁπλῶς εἰδέναι ἃ δὴ τούτοις
συμφέρει, μαρτυρεῖ δὲ νυνὶ μόνος Κρίτωνι παρεῖναι,
ὅτε παρ' ἐμοῦ τὴν οἰκίαν ἐωνεῖτο. ὃ τίς ἂν ὑμῶν πι-
στεύσειεν; ἄλλως τε καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς οἰκίας, πότερα
ἑώνηται αὐτὴν Κρίτων ἢ μὴ, νυνὶ δικάζομαι, ἀλλὰ
περὶ προικὸς, ἣν ἐπενεγκαμένης τῆς μητρὸς οἱ νόμοι
60 κελεύουσιν ἐμὲ κομίζεσθαι. ὥστε καθάπερ ὑμῖν ἐγὼ
καὶ ἐκ μαρτυριῶν πολλῶν καὶ ἐκ τεκμηρίων ἐπέδειξα
ἐπενεγκαμένην μὲν τὴν μητέρα μου τάλαντον προῖκα,
οὐ κομισάμενον δὲ τοῦτ' ἐμὲ ἐκ τῆς πατρῴας οὐσίας,
ἐξαίρετον δ' ἡμῖν γενομένην τὴν οἰκίαν εἰς ταῦτα, οὕτω

κελεύετε καὶ τοῦτον ἐπιδεικνύναι ὑμῖν ἢ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω ἢ ὡς οὐ προσήκει μοι κομίσασθαι τὴν προῖκα·
61 περὶ τούτων γὰρ ὑμεῖς νυνὶ τὴν ψῆφον οἴσετε. ἐὰν δὲ μὴ ἔχων περὶ ὧν φεύγει τὴν δίκην μήτε μάρτυρας ἀξιόχρεως παρασχέσθαι μήτ' ἄλλο πιστὸν μηδὲν, ἑτέρους παρεμβάλλῃ λόγους κακουργῶν καὶ βοᾷ καὶ σχετλιάζῃ μηδὲν πρὸς τὸ πρᾶγμα, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν μὴ ἐπιτρέπετε αὐτῷ, ἀλλὰ βοηθεῖτέ μοι τὰ δίκαια ἐξ ἁπάντων τῶν εἰρημένων, ἐνθυμούμενοι ὅτι πολὺ δικαιότερόν ἐστι τὴν τῆς ἐμῆς μητρὸς προῖκα τῇ ἐμῇ θυγατρὶ εἰς ἔκδοσιν ὑμᾶς ψηφίσασθαι, ἢ Πλαγγόνα καὶ τούτους πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν οἰκίαν τὴν εἰς τὴν προῖκα ἐξαίρετον γενομένην ἀφελέσθαι ἡμᾶς παρὰ πάντα τὰ δίκαια.